St. Koźmian:

„Podczas wojny..."

T. 8, rozdz. 166–191

Rok 1918

CLXVI

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

5 Stycznia 1918

An Seine des Herrn

1

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

1918

3267–3302

Krakau.
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCXVI

2

Objaśnienie co do referendum czyli terytorialnej
sprawy w Brześciu. – Wielkie znaczenie
pokoju w razie wyłączenia z Rosji zajętych
krajów. Spór o to. – Rząd rosyjski obstaje
przy swojem. – Pokojowa manifestacja
w Petersburgu. – ~~Program pokojowy~~
Wrażenie wywołane w krajach Porozumienia
pokojowym programem w Brześciu. – Pokrewne
demokratyczny odpowiedzi rządów. – Mowa Orlando. –
Pobyt we Wiedniu prezydenta ministrów Kucharzewskiego. –
Powrót pełnomocników czteroprzymierza. Wyjazd
do Brześcia. Rada Koronna w Berlinie. Ukraińska
upełnomocniona deputacja przybyła do Brześcia.
Zejście z podstawy aktu 5 listopada 1916. –
Niespodzianka. – Delegacja rosyjska zamiast
przybyć 4° do Brześcia, zażądała przeniesienia
rokowań do Stokholmu. – Odmowa czteroprzymierza.
Na dnie ~~wszystkiego~~ terytorialna sprawa. Mowa
kanclerza Hertlinga w głównym wydziale. – ~~Uwaga~~
Kanclerz odrzuca rosyjskie roszczenia. Delegacja
pełnomocników ukraińskiej rządy przybywa do
Brześcia. Odpowiedź Porozumienia nie nadeszła. –
rosyjska 5° zawiadomiła, że przybywa do
Brześcia wraz z Trockym. – ~~Idzie~~ Że to
Idzie o Polskę, Litwę, Kurlandię oraz Inflant. – Do Brześcia –

Dar cesarza Karola dla zajętego Kraju—

Wilson o polskiem pokoju.—

Finlandzkie deputacia do europejskich dworów o uznanie niezawisłej finlandzkiej rzeczypospolitej.— Zgoda ~~Zgoda~~ Rady Komisarzy Ludu na uznanie.— Zajście rosyjskiego rządu z rumuńskim

Ukrainy galicyjskiej i sprawa agrarna. Polityczne zapędy.— Rosyjski rząd i Ukraina.— Mocarstwa zachodnie i Ukraina. Ukraina i pokój.— Konfiskata i upaństwowienie banków w Rosji.— Zwołanie Konstytuanty.—

Wrzenie na Węgrzech. Sprawa armii węgierskiej.—

Niepowodzenia na froncie włoskim we walce z Francuzami.—

Zgon Stanisława Tarnowskiego.

5 Stycznia 1918 r

3276 ~~3187~~ Rok 1918 (5 Stycznia — 16 Listopada) 3

CCXVI

Półurzędowy komentarz we Fremdenblatt o układach w Brześciu
przyniósł wyjaśnienie i pewne ~~polepszenie~~ poprawienie, jeżeli już nie całkowite
uspokojenie w najdrażliwszym punkcie referendum ~~względnie~~ czyli
plebiscytu. Po wyrażeniu nadziei że przyjdzie do porozumienia i
i pokoju, mówi: „Byłoby jednak błędem, myśleć, że już nie ma
zgoła trudności do przezwyciężenia. Istnieje jeszcze różnica zapatrywań
w terytorialnej sprawie, która odnosi się głównie do sposobów
jakiemi głosować mają ludności rosyjskich ziem zajętych obecnie
przez środkowe mocarstwa." — Już w art II niemieckiego wniosku było zastrzeżenie, wypatrzenie
przez specjalną komisję i ~~o~~ oznaczenie sposobów za pomocą
których ma nastąpić konieczne, wedle rosyjskiego poglądu
~~[illegible]~~ potwierdzenie istniejących już deklaracji o
odłączeniu — Zatem głównym spornym punktem
jest, ~~jeszcze~~ niedorzeczne referendum na podstawie powszechnego
głosowania i sprawa pozostała otwartą aczkolwiek
zasadniczo ~~[illegible]~~ [illegible] zerwała ma
jedno więcej objawienie

~~3188~~ ~~3277~~ 4

woli ludności, w zupełnem zrozumieniu. – Świadczy to o ważności sposobu objawienia i że środkowe mocarstwa rozumiują towarzyszące ma niebezpieczeństwo.

Jeżeli pomimo pozytywności pokoju, pełnomocnicy środkowych mocarstw objawieni są polityczną myślą, jeżeli biorą w rachubę powód stanu to przystąpią odłączenie od Rosji Królestwa Polskiego, Litwy, Kurlandii; Kurlandii: część Inflant za zapewnione a owo „jako jeszcze objawienie woli ludności" za formalność, na której się gada, aby teorię zakryć. Dzisiejszy rząd petersburgski i uznaniem jego zasad okupił ciężkie straty mocarstwa. Wtedy pokój miałby dla środkowych mocarstw pierwotny obręcz polityczną i państwową wartość i zmieniłby się – i zmieniłoby się znaczenie układów. –

Dla ~~uniknięcia~~ uniknięcia / zakrycia ~~pozorów~~ zakrycia ~~...~~ ankcie wenang by była wola ludności wiązanie, w ten lub ~~i uporowanem~~ i uporowanem byłoby ów sposób, by w tak ważną sferę wpływu Królestwa Polskiego, Litwy, Kurlandii i części Inflant ~~byłby~~ ~~to~~ byłoby to habsburskiej monarchii, niemieckiego cesarstwa, w sferę wpływu pokryciem znacznym wynikiem ~~ofiar~~ wojny,

~~3187~~ ~~3278~~ 5

powieszonych ofiar, więźniami, ~~rozstrzelanych~~ i zabezpieczającym przyszłość pokojem, zamknięciem bram
najazdu ~~powieszonych ofiar~~ i znakomitą polityczną i państwową koncepcją —
Bez tego, środkowe mocarstwa nie odniosłyby korzyści ~~ze~~ z jedynego
pokonania nieprzyjaciela, choćby przyszło powiedzieć że Rosja
sama się pobiła. —
Trzeba było ~~Przyszło~~ czekać na ostateczny wynik układów w Brześciu i [illegible] czy właściwem było opuszczenie podstawy
których dalszy ciąg naznaczony był na 4° stycznia. —
5go listopada podczas rokowań — Nowy obrót rzeczy mógłby oczyścić sprawę polską z wadliwego niemieckiego
z ustawienia 5 listopada 1916 i umożliwić austrjacko-polskie rozwiązanie —
Punktem na razie na porządku dziennym jest plebiscyt: ~~..~~ Mocarstwa
środkowe zgodziły się w zasadzie na jedno jeszcze wyrażenie woli ludności
— chociaż są zdania że już dostatecznie objawioną została — spór odnosi
się do sposobu. Petersburgski rząd obstaje przy swoim. Jego biuro prasowe
przytacza pismo niemieckich pełnomocników w tej sprawie czyli z nazwy
Art II który stwierdził, że ludność Kurlandii, Polski, Litwy i części
Estonii i Inflant już oświadczyły się za ~~niepodległością~~ i że rząd rosyjski
jest ~~...~~ o tem zawiadomiony. Na to ~~...~~ delegacja rosyjska odpowiedziała: Rada
nie może uznać objawu woli pod naciskiem stanu wojennego, niemieckie oświadczenie ~~...~~ ~~...~~
Komisarzy ~~...~~ przyjęła do wiadomości
i najzupełniej uznała stanowisko zajęte przez delegację. —

6

Biuro Wolffa ~~H W~~ pospieszyło ogłosić uchwały jakiejś ~~Naczelnej~~ ~~Litewskiej Narodowej Rady która po długich naradach stanowczej~~ Naczelnej Litewskiej Narodowej Rady – w Szwajcarii

Po długich naradach owa Rada ~~z stanowczo~~ 1° Że litewski naród pozostaje ~~już~~ już teraz zwolnionym z wszelkich związków z rosyjskiem państwem 2° Na uznanych przez ~~mocarstwa~~ mocarstwa zasadach, litewski naród ma prawo i obowiązek wziąć we własne ręce swój los i doprowadzić do uznania przez mocarstwa swojej niezawisłości. – Żeby nie to ~~Zabezpiecza~~ Zabezpiecza ją Biuro Wolffa przed wymaganiami wszystkiemi co do punktu 3°: – nie zwróciłoby uwagi na Naczelną Litewską Radę – w Szwajcarii

~~3111~~ 3280 7

Petersburgska Ag.-telegr. zapisuje i opisuje wielką, wielkogodzinną
pokojową demonstrację w Petersburgu 30 grudnia, ~~i~~ dla uczczenia
prowadzenia pokojowych rokowań. –
W krajach Porozumienia program pokojowy w brzmieniu sprawił
pewne zakłopotanie. ~~Rządy więcej~~ ~~z uwzględnieniem demokratycznego~~ widoków demokratycznego pokoju.
Rządom nie na rękę uważenie
O przystąpieniu jednak do niego nie ma mowy. –
Prezydent ministrów Clémenceau przyjął deputację złączonych
socjalistów, która zażądała paszportów do Petersburga, ~~[illegible]~~ jego
dla zapobieżenia osobnemu pokojowi, lub przynajmniej ograniczenia ~~ograniczenie~~
szkodliwości. Clémenceau odmówił i dodał: „Powiedziano by, że
Francja bierze udział w rokowaniach pokojowych, a wcale
nie ma ona tego zamiaru, wobec braku ~~uczestników~~ poważnych
uczestników nieprzyjacielskich mocarstw. Musiałyby ~~i~~ one
paszportów czekać na porozumienie ze sprzymierzeńcami
a nie ma powodu, przypuszczać, aby się coś w tej mierze
zmieniło od stokholmskiej konferencji. –“
W senacie Orlando rzekł, że Porozumienie nie żąda od ~~niej~~
niego wszystkiego, może chcieć pokoju, który mu nie ~~jednak Lloyd George~~
żąda. –

Poczytał postępowanie środkowych mocarstw za postęp dla zmylenia
opinii publicznej w krajach Porozumienia i we własnych. Zarzucił
iż przewrotny wezwanie do ~~pokoju~~ rokowań, które odbywają się
między niemi i rządem nie uznanym przez Porozumienie, i
i który uznanym być nie może, dopóki Konstytuanta nie
zbroi się a jego władza zapewnioną jest przez znaczną
część rosyjskiego państwa. Co się tyczy narodów które nawet ze środko=
wemi mocarstwami, wszakże i tylko wbrew ich woli należą do środkowych państw, to
Bolszewiki nie zgadzają się. Co się tyczy zajmują ~~przez~~ przez środkowe mocarstwa
francuskich dzienników ~~antwortne~~ wprost odmowne stanowisko. Ale przyjęcie zaleconego przez
nie powrotu do status quo, byłoby, po straszliwej, krwawej
kąpieli głęboką obrazą ludzkości. Co się tyczy przywrócenia
politycznej niezawisłości państw które ją straciły, posługują się one
dwuznacznemi słowami.
Wreszcie prezydent ministrów Orlando, z którego dowiódł że
gra środkowych mocarstw odkrytą łatwo ~~została~~
została ~~wcale jest~~ Brześć, i co się tyczy aneksji

~~3183~~ ~~3282~~ 9

nie jest wykluczonem, aby środkowe mocarstwa nie przedsięwzięły takich, które bez gwałtu ~~p~~ uskutecznionemi ~~być~~ byłyby i które oprzeć by one mogły, na wymuszonym objawie woli narodów zajętych krajów. – Jednak Orlando rozpoczął mowę ~~[illegible]~~ od tego, że rokowania między bolszewikami i czterozwycięzcami, wymagają ze strony Włoch delikatnego obchodzenia się, z wszelkiem zastrzeżeniem, albowiem sprzymierzeńcy muszą w tej sprawie dopiero porozumieć się. – Lloyd George dał także do zrozumienia wydziałowi stronnictwa robotniczego

~~3144~~ 3283 10

~~Zat do [illegible] wydziałowi stowarzyszenia robotniczego który go~~
który go odwiedził, że prawdopodobnie sprzymierzone rządy j. dadzą ~~jak~~ któreż
jakąś odpowiedź na wezwanie do udziału w rokowaniach w Brześciu.
Lokalanzeiger nie bez słuszności pisze „Przedewszystkiem to zwraca na siebie
uwagę, że nie wszystkie środkowe mocarstwa, lecz przedstawiciele
zupełnie pobitego rosyjskiego państwa, postawili żądania
które środkowe mocarstwa, z małemi wyjątkami, przyjęty”.

~~3284~~ ~~3145~~

11

W komunikacie Fremdenblatta zaznaczonem jest upodobanie i wyrafinowanie pełnomocników czwórprzymierza, w obcowaniu z wszystkiemi delegatami –

~~On ne peut pas disputer des goûts~~ – ~~On ne peut pas disputer des goûts~~ –

~~Il ne~~

Il ~~ne~~ faut pas disputer des goûts –

~~3196~~ ~~3285~~ 12

Prezydent ministrów Kucharzewski przybył do Wiednia 30 grudnia.
Przyjęty został przez cesarza na osobnem posłuchaniu. —
~~Był na śniadaniu wraz z hr. Gołuchowskim u hr.~~ Czernina.
~~Wyjechał do Warszawy 1° stycznia~~
Był na śniadaniu u ministra spraw zagranicznych
hr. Czernina w którem wzięli udział prezesowie ministrów
Seidler i Wekerle, hr. Gołuchowski i p. Biliński, ~~ba~~ Burián.
P. Kucharzewski wyjechał do Warszawy 2° stycznia.
W jego towarzystwie znajdował się dyrektor departamentu minister spraw zagranicznych *in partibus* —
politycznego hr. Rostworowski.
Niemiecki rząd nie zgadza się aby ~~przy~~ w rokowaniach
w Brześciu brał udział przedstawiciel polskiego rządu —
Mniemają iż przypuszczonym będzie jako rzeczoznawca —

3 9°
Hr. Czernin pojechał ~~3~~ ~~stycznia~~ do Brześcia. W Berlinie odbyła się narada przywódców
stronnictw ~~ze~~ z sekretarzem stanu Kühlmannem, ich stanowisko do rokowań w
Brześciu okazało się zupełnie nie jednolite, całkiem odpornem było tylko niezależnych
socjalistów. P. Kühlmann zawiadomił że 2° wieczorem wyjedzie do Brześcia. Dnia
tego po południu odbyła się na zamku Bellevue pod przewodnictwem cesarza Wilhelma

~~3177~~ ~~3286~~ 13

rada Koronna ~~która~~ zajęta się wynikiem rokowań w Brześciu —
Cesarz przyjął dla wspólnej narady kanclerza Hertlinga, Hindenburga,
Ludendorfa, sekretarzy stanu hr. Rödern i Kühlmanna do
W. węgr. Talaat basza udał się z Konstantynopola przez Berlin do
Brześcia jako pierwszy pełnomocnik Turcji —
Do Brześcia przybyła 2go stycznia ukraińska deputacja zaopatrzona pełnomocnictwem ukraińskiej Rady dla Awem ukraińskie= Sewrjuk, Połoboń, Lubinski, Lewicki, i obie się miało
wzięła udział w pokojowych układach. Należą do niej członkowie Ukraińskiej Rady:
=go rząd rzeczypospolitej. Sowieckie pełne posiedzenie pokojowej konferencji
w sobotę 5go stycznia —
rokowań ~~…~~ opuścił w sprawie polskiej
Środkowe mocarstwa z obawy niedojścia do skutku rokowań w ~~organach~~ swoich
~~…~~ podstawę 5 listopada albowiem Bolszewiki ~~w~~ … została przez
zapowiedzieli, że gdyby przyjęcie zajętych krajów rozstrzygnięta była jak dalej
z zawarciem pokoju, ~~…~~ pozostało by wojskiem rządami co pociągnie
prowadzić wojnę. Usunięcie podstawy 5 listopada i postanowienie przypuszczenie ~~które~~ bo
rządów Polski Litwy Kurlandii, ~~…~~ Inflant odrzuca przedstawicieli do układów w Brześciu i przedstawiciela
przedstawiciela Królestwa Polskiego pociągnęło by mogło za sobą przypuszczenie Litwy, Kurlandii i wsi Inflant —

~~3198~~ ~~3287~~ 14

Zmiana dekoracji. Przewodniczący rosyjskiej delegacji w Brześciu telegrafował 3 grudnia z Petersburga do pełnomocników Czteroporozumienia w ~~Wilnie~~ Brześciu, że opierając się na postanowieniu rządu rosyjskiej rzeczypospolitej, wnosi, aby rokowania prowadzone były dalej w neutralnym kraju. —

W odpowiedzi na to delegaci sprzymierzonych mocarstw telegrafowali 4-go do pana Joffe, że ~~każde zmiany~~ odrzucają każde przeniesienie w inne miejsce rokowań, gdyż obowiązującą ustaloną ~~było~~ jest, ~~wz~~ podjąć je na nowo ~~rokowania~~, najpóźniej 5 stycznia w Brześciu-Litewskim. —

Niespodzianka! Idzie o rzecz główną terytorialną ~~po~~. Idzie o odłączenie od Rosji zajętych krajów. ~~o jakąś~~ Podczas gdy sprzymierzone mocarstwa przyjęły socjalistyczną i rosyjską zasadę „bez aneksji" idzie o zakapturzoną ~~aneksję~~ aneksję przez oderwanie od Rosji zajętych jej posiadłości a wciągnięcie ich ~~w te~~ w ten lub inny sposób w zakres mocarstw sprzymierzonych. Gdy odkryto zaraz Porozumienie pod hasłem referendum i plebiscytu. — a rosyjski petersburski rząd ~~p~~ prowadzi [illegible] — Objawem jego stanowiska, że pełnomocnicy sprzymierzonych mocarstw nie zastali rosyjskich w Brześciu w umówionym dniu, lecz żądanie

przeniesienia układów do neutralnej miejscowości. Jeżeli o zasadniczą terytorialną sprawę i dawna polityka, wbrew wszelkim faktom i sofizmatom upomina się o swoje nieprzedawnione prawa ~~A wtem~~ A tem przesileniem objętą jest sprawa polska. —

W głównym Wydziale parlamentu 4/ Kanclerz Hertling zawiadomił, że już pierwej podczas rokowań rosyjscy pełnomocnicy Wielkoruskie objawili życzenie aby rokowania przenieść do neutralnej miejscowości mianowicie Stokholm. Teraz wniosek ten wyraźnie ponowionym został i rosyjski rząd uznaje Stokholm jako miejsce dalszych rokowań. Ponieważ my nie jesteśmy w położeniu, aby nam Rosjanie ~~prze~~ wyznaczać mieli, gdzie mamy dalej prowadzić układy i przenieść ~~nie~~ ~~ich~~ ich Do Stokholmu wielkie nasuwa trudności; komunikacyjne, techniczne i znoszenia się pełnomocników z ich rząd~~ami~~ Do tego intrygi Porozumienia, znalazłyby ~~tam~~ nowy grunt dla siania nieufności między rosyjskim rządem a nami. Dlatego poleciłem sekretarzowi stanu Kühlmannowi wręczyć odnośny ~~...~~ wniosek-

3289

Dodaję do tego, iż zawiadomiono ~~zostało~~ z Petersburga że rosyjski rząd nie może przyjąć I i II artykułów naszego wniosku te odnoszą się do sposobów oświadczenia zajętych krajów i zarządzenia ludowego głosowania. ~~Rosyjskich~~ Rosyjskie dzienniki przypisują nam iż w tych artykułach wyrażonem jest, jak my ~~co~~ w nielojalny sposób chcemy uchylić się od prawa rozporządzania dobą narodów. Musz tę insynuacji odeprzeć. Art I i II są w praktycznem względzie sprawdzone. Nie możemy od nich odstąpić. Możemy czekać jaki to zajście weźmie obrót. Opieramy się na naszem mocarstwowem stanowisku, lojalnym sposobie myślenia, na naszem dobrem prawie. –

Zatem Kanclerz zapowiedział, że w głównej sprawie, tegtowiany ~~Ostateczne~~ przymierze nie ustąpi. –

Na to 9. t.m. nadszedł z Brześcia telegram „Na wniosek wystosowaną do p. Joffe odpowiedź

3290 17

przez Delegację mocarstw czteroprzymierza, rosyjska Delegacja telegraficznie odrzekła, iż z uwagi przybycia już Delegacji ~~czte~~ czteroprzymierza do Brześcia-Litewskiego, uda się tam także 5.t.m. wraz z Komisarzem Ludu dla spraw zagranicznych Trockim"

Pełnomocnicy czteroprzymierza nie zastali byli pełnomocników rosyjskich w Brześciu, zastali zaś pełnomocników Rady Ukraińskiej. Kanclerz Hertling oświadczył, w głównym Wydziale ", Tymczasem ~~[illegible]~~ przybyli do Brześcia przedstawiciele Ukrainy i to ~~nie~~ tylko jako rzeczoznawcy ale jako pełnomocnicy upoważnieni do układów. Będziemy" całkiem spokojnie dalej rokować z przedstawicielami Ukrainy"

Nowy więc czynnik.–

Pełnomocnicy czteroprzymierza nie ~~[illegible]~~ doczekali się zgoła żadnej odpowiedzi mocarstw Porozumienia w wyznaczonym ostatnim dla niej dniu 4°. stycznia. terminie Prawda bolszewicka doniosła: Rząd rosyjski nie zezwala na przedłużenie terminu dla sprzymierzeńców, co do wzięcia udziału w pokojowych rokowaniach.–

~~3212~~ 3212 18

Fremdenblatt ~~stwierdza~~ zapisuje że władzy w Petersburgu mówią o dalszem prowadzeniu układów a ~~dalej~~ stwierdzają stanowczo, jak to już uczynili rosyjscy pełnomocnicy w Brześciu, że istnieje różnica zapatrywań między ~~ostrożnym~~ środkowemi mocarstwami i Rosją, co do sposobu jakim ludności Polski, Litwy Kurlandii, Inflant, Estonii, mają ~~użyć~~ wykonać prawa samostanowienia o sobie" Czyli że idzie o terytorialną sprawę.—

Tagblatt berliński pisze „Pokazać się ma w pierwszych ~~ostat~~ 24 godzinach, czy rozchodziło się tylko o epizod, czy też bolszewicki rząd zerwie ostatecznie pokój, na mocy którego Litwa, Polska, Kurlandia, część Inflant wyłączone mają być z rosyjskiego państwa i mają same stanowić o ostatecznym dalszym losie."

Wyraźne, dokładne, ostatnie postawienie rzeczy i określenie położenia oraz zadania.— Oto idzie.

Tak dziś ~~stała~~ 5° stała sprawa;

Cesarz Karol przeznaczył dwakroć sto tysięcy Koron ~~na~~ dobroczynne i kulturalne cele dla wszystkich powiatów Polska zajętych przez Austro-Węgry.—

~~3292~~ 19

Jak Koalicja przeciw środkowym mocarstwom urosła i rosła
sprawa polska, nowy ~~dow~~ znajduje się dowód w książce
byłego ambasadora Stanów Zjednoczonych w Berlinie James W
Gerard. w której opisuje swój pobyt w Niemczech
Po mowie prezydenta Wilsona z 23 stycznia 1917 r z ustępem
przemawiającym za niepodległą, zjednoczoną Polską z przystępem
do morza, niemiecki Kanclerz zauważył wobec Gerarda
że Wilson popiera ~~rozbiór~~ podział Prus. Na to ambasador
odpowiedział, że obawy Niemiec są bezpodstawnemi. Wilson
nie miał na myśli historycznej Polski, lecz ~~z~~ stworzoną
przez Niemcy i Austro-Węgry. Co się tyczy przystępu do morza
razie ~~szło~~ odnosiło się to do rzek i cieśnin a w żadnym
nie zamierzał oddać Polsce ~~pruskiego port~~ pruskiego portu
Uwaga Kanclerza wyjaśnia że stworzenie Polski przez
środkowe mocarstwa, nie może pociągnąć za sobą podziału
Prus i Austro-Węgier

3294 20

Finlandzka deputacja zamiata się przed Królem szwedzkim dla zawiadomienia niepodległości Finlandii z prośbą uznania jej.

Król ~~[illegible]~~ wyraził najgorętsze życzenie aby Finlandia uzyskała zupełną niepodległość i aby mógł ją uznać: Ważna jednak rzeczą też sprawie jest, możność osiągnięcia porozumienia między Finlandią i Rosją i ma nadzieję że to-to powiedzie. Musi być także uwzględnione zachowanie się innych mocarstw.

Deputacja udała się najpierw do Szwecji ze względu na dawną historyczną łączność i ~~przez~~ lat tysiąc wspólnych celów.

Następnie pojechała do Christianii i Kopenhagi.

Inna deputacja udała się do Berlina, Londynu, Hawru Paryża.

Inna do Waschingtonu.

Kanclerz hr-Hertling przyjął finlandzką deputację, wyraził życzliwość dla usiłowań Finlandii. Uznanie ~~nie~~podległości zależnem od porozumienia Finlandii z rosyjskim rządem z którym Niemcy prowadzą właśnie pokojowe układy i Dwat ix Trocky oświadczył przez pełnomocników w Brześciu, że rosyjski rząd odpowie zupełnie życzeniom ~~F~~ Finlandii jeżeli się zwróci do niego—

3295

21

Petersburska Agencja Telegraficzna Zapiatk „ Rada Komisarzy Ludu
w odpowiedzi na żądanie finlandzkiego rządu co do uznania niezawisłości
finlandzkiej rzeczypospolitej, w zupełnej zgodzie ze zasady wolnego
rozporządzania narodów, wnosi we wykonawczym głównym Wydziale
co następuje 1° Uznanie politycznej niezawisłości finlandzkiej
rzeczypospolitej. 2° ~~Wspólnie zgodzie~~ ze zgodnie z finlandzkim rządem
ustanowienie osobnego Wydziału przedstawicieli obydwóch
stron, dla wypracowania tych zarządzeń które
wynikają z ~~wielkiej Finlandii od~~ oddzielenia Finlandii
od Rosji —
Zatem wewnętrzny rozbiór wojskowego państwa
postępuje pod naciskiem rewolucyjnych teorii —

~~3296~~ 22

Z powodu rozstrzelania i uwięzienia w Besarabii ~~rewolucjo~~ i gdziekolwiek indziej
rewolucjonistów, bolszewików i ich zwolenników, przez ~~rumuńskich~~
rumuńskich urzędników i oficerów; zwabienia ich do Jas
i uwięzienia w zamiarze powieszenia ich, Komisarz
dla spraw zagranicznych Trocky zwrócił się do
rumuńskiego poselstwa w Petersburgu, ze stanowczem dalszym działaniom
żądaniem objaśnień i zapobieżenia ~~d~~ popierają
biurokracji i oficerów rumuńskich, którzy podnieść rękę
reakcję; i ukarania tych co się ważyli
na wojska rewolucji. Trocky przestrzegł, że władza
Komisarzy Ludu nie cofnie się przed najostrzejszemi zarządzeniami
Rumunii, towarzyszy
wrogim rewolucji
przeciw sprzysiężeniom
Kaledina, Szczerbaczewa, ~~Rady~~ y. —

~~3297~~ 23

Na nadzwyczajnym narodowym ukraińskim zjeździe we Lwowie uchwalono rezolucję wzywającą Narodnyj Komitet aby w porozumieniu z ukraińską parlamentarną reprezentacją i ukraińskiemi gospodarczemi organizacjami zajął się zestawieniem ankiety dla przygotowania reformy agrarnej w Galicji wschodniej a to pod podwójnem hasłem: socjalnem i narodowem. W kierunku uzyskania wielkiej własności i rozdzielenia jej między chłopów. Żądano tam osobnego Królestwa Halicko-Włodzimirskiego utworzonego z oddzielonej wschodniej Galicji i części Bukowiny w monarchii habsburgskiej oraz dopuszczenia delegatów ukraińskich do rokowań pokojowych z Rosją —

Rada Komisarzy Ludu powitała ~~utworzenie~~ powstanie prawdziwego, ludowego rządu Ukrainy w Radzie robotników i chłopów utworzony upatruje — w przeciwstawieniu do Rady Ukraińskiej — w Kijowie prawdziwy rząd ukraińskiej ludowej rzeczypospolitej i obiecuje temu nowemu rządowi braterskie poparcie oraz we walce za pokojem i oddaniem robotnikom ludności Ukrainy ziemi fabryk, banków — Któż to nie Nasi robotnie tylko życzenie, gdzie wt[?] odra powstawała w układzie Rady ukraińskiej i Sekretariatu —

3298 24

Ukraińskie informacyjne biuro donosi z Kijowa „Upełnomocnieni przedstawiciele angielskiego i francuskiego rządów, obiecali Jeneralnemu Sekretariatowi Ukrainy uznać takową za zupełnie niezależne państwo i pomóc bronią oraz amunicją, jeśli Sekretariat w imieniu ukraińskiej rzeczypospolitej wyda wojnę Niemcom, Austro-Węgrom i dzisiejszemu rosyjskiemu rządowi. – Sekretariat odpowiedział że ukraińska rzeczpospolita chce zupełną zachować neutralność wobec obydwóch mocarstwowych grup"!!

<u>Petersburgska Telegraficzna Agencja</u> przytacza różne fakty i wnosi z nich, że nietylko Anglia i Francja popierają usilnie wszelkie usiłowania wymierzone przeciw pokojowi i rządowi robotników; ale że także Rada Ukraińska, której nikt nigdy nie zagrażał, pod pozorem obrony narodowej wolności, idzie ręka w rękę z Anglikami i Francuzami dla wsparcia interesów bogatych chłopów i mieszczańskiej inteligencji przeciw biednym chłopom i robotnikom.

~~[illegible] to socjalistycznemu przeobrażeniu [illegible] chłopów i robotników [illegible]~~

3209 25

Petersburgska Telegraficzna Agencja ~~doniosła~~ zawiadomiona że delegacja rządu ~~[illegible]~~ wysłana do Kijowa dla załatwienia sporu doniosła że istnieje ~~możliwość~~ ~~jego~~ możliwość przyjacielskiego, pod warunkiem powstania nowej Rady ~~Robot~~ ukraińskiej robotników i żołnierzy z rozszerzonym zakresem. ~~Tylko [illegible]~~ Centralna rada zamierza spełnić ultimatum Rady Komisarzy Ludu, pod warunkiem że Ukraina zaopatrzona będzie w pieniądze i że urzędowym dekretem uznana zostanie ukraińska rzeczpospolita.

Dziennik Kijowski zdaje sprawę z posiedzenia pełnego wydziału ukraińskiej Rady ~~w naszych~~ w sprawie pokoju, niesłychanie burzliwego i niejasnego, z którego wynika że Rada nie uznaje Rady Komisarzy Ludu za rząd całej Rosji i za jedyny w niej rząd i dlatego w sprawie pokoju, ~~[illegible]~~ za którym przemawia ~~[illegible]~~ Rady Komisarzy Ludu "i innych rządów wszystkich rzeczpospolitej ukraińskiej" ~~[illegible]~~ zwrócić się zamiast ~~[illegible]~~ do wszystkich ~~[illegible]~~ państw ~~[illegible]~~ rzeczpospolitej" i zawiadamia iż w imieniu ~~[illegible]~~ oraz ~~neutralne~~ państwa wzywa chce natychmiast spokojnie rzeczpospolitej ~~[illegible]~~ pokojowych nieprzyjacielskie do otwarcia układów pokojowych. Rada przystępuje na stąd zaraz do utworzenia programu pokoju. Dowiadujemy się ~~że~~ ze sprawozdania tego persie ~~[illegible]~~ że Francja i Anglia ~~[illegible]~~ przedstawiciele przy rządzie ukraińskiej rzeczpospolitej.

~~3701~~ ~~3210~~ ~~3700~~ 26

Rada Komisarzy Ludu nie zatrzymuje się w socjalistyczno-komunistycznem przeobrażeniu i rewolucyjnym rabunku. Po ziemi przyszła kolej na pieniądz. Wydanem zostało rozporządzenie mocą którego, banki zostały upaństwowione. Dla uzwolenia chłopów i robotników. Przystąpiono zaraz do wykonania, w Petersburgu i Moskwie zamknięto banki i zabrano klucze od kas. Utworzonym ma być jedyny Bank ludowy wszystkiej rzeczypospolitej. Bankowe urzędy stają się monopolem państwa.

Rada Komisarzy Ludu postanowiła zwołać Konstytuantę 5 stycznia ~~[illegible]~~ przy czem uwzględniona będzie obecność 400 członków potrzebnych do prawomocności uchwał.

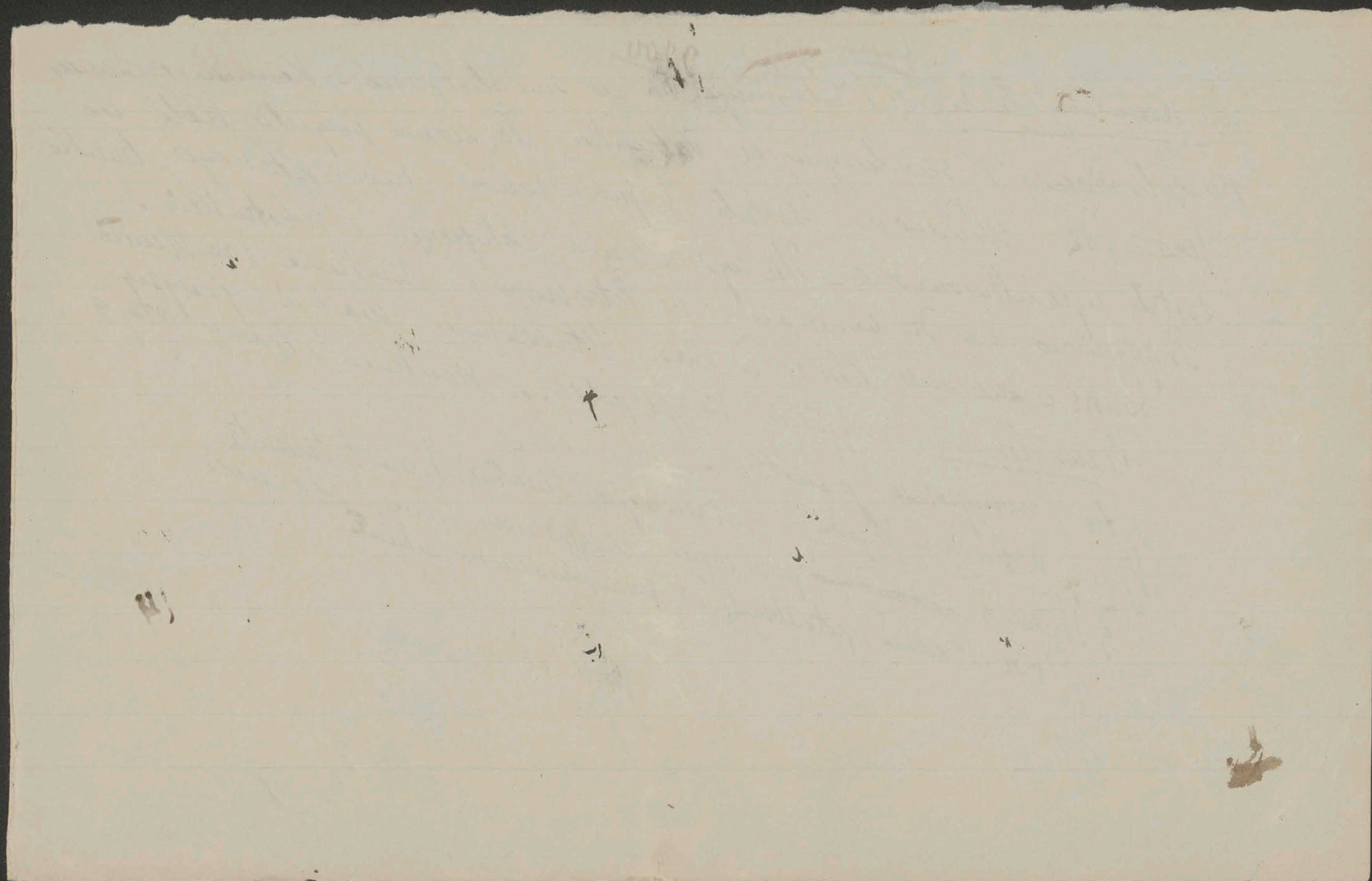

~~3301~~ ~~3210~~ 27

W Peszcie odpadły tradycyjne przyjęcia i polityczne przemowy
noworoczne, dla tego, że nastało nie załatwione przesilenie.
Dla przeprowadzenia wniesionej reformy wyborczej prezydent
ministrów Wekerle stara się utworzyć zespolone stronnictwo.
Do tego niezbędnym jest współudział stronnictwa niezawisłości,
mianowicie najznaczniejszego hr. Apponyi. Aby je pozyskać
p. Wekerle ~~pos~~tawił program który obejmuje sprawy
wojskową w kierunku węgierskiej armii, co ~~dotyka~~ dotyczy dotychczasowej
i wspólności. P. Wekerle złożył Królowi program a
monarcha zastrzegł sobie rozstrzygnięcie, na które
czeka minister prezydent. Ważna więc znowu
nastała chwila. — Czy się dają oznaki przesilenia na Węgrzech.
Osobna węgierska armia da się pomyśleć i powstać ~~by~~ mogłaby
~~węgierska~~ przy austryjacko-polskiem rozwiązaniu, obok
polskiej i austryjackiej armii. — Przecież złączone
nie tylko głównem dowództwem monarchy, ale
także wspólnemi zarządzeniami, jak
w Rzeszy Niemieckiej. —

~~3302~~ ~~3216~~ 28

Austro-węgierski biuletyn zapisał iż 30 grudnia z włoskiego frontu że francuska piechota uderzyła na stanowiska Monte Tomba i po ciężkiej walce i powiodło się jej w wielu miejscach wkroczyć do rowów strzeleckich, Zdaje się że była to przerażka. — Są więc tam Francuzi i Francuzi to nie Włosi —

Pokazało się, że już 26 grudnia ~~z~~ austryjacko węgierskie wojsko opuściło stanowisko na grobli pod Zenson i usunęło się tam na wschodni brzeg Piavy.

Rok zakończył się zgonem w jego dnia ostatnim Stanisława Tarnowskiego, i wielką ~~szkodą pols~~ stratą polskiego narodu. — Najboleśniejszą dla mnie

Wiedeń ~~5~~ 5 Stycznia 1918 r

═══

CLXVII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

12 Stycznia 1918 r

An Seine des Herrn

29.

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3303–3343

Gruppe der Rechten

~~Krakau.~~
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCXVII 30

Stwierdzenie że zachodnie mocarstwa nie przystąpiły do rokowań o ogólny pokój. Oświadczenie przedstawiciela stanów Zjednoczonych w wydziale niemieckiego parlamentu wytycznym Rokowania z przedstawicielami Ukrainy. Zamaskowane aneksje i wydzielenia Zamaskowanie rozwiązanie z Brześcia. Pogłoski o dymisji Ludendorffa. Odpowiedzi Lloyd George'a i Wilsona na wezwanie do rokowań o ogólny pokój. Schwarzenki pokoju Układy z Ukraińcami z Brześcia Delegacja przybyła wraz z Trockim do Brześcia stycznia. Dalszy ciąg rokowań. Polscy regenci w Berlinie i Wiedniu. Rokowania w Brześciu. Protest pełnomocników z powodu wyzywającego wystąpienia Trockiego. Telegraficzny Agencja Petersburskiej. Trocki wypiera się takowego.

Przemówienie ukraińskiego pełnomocnika.
Delegacja rosyjska uznaje przedstawicielstwo
Ukrainy. – Rosyjska i ukraińska
Jawne Delegacje tej samej strony.
Protest jenerała Hoffmanna.
Komisja terytorialna Austro-Węgier
Niemiec i Rosji. – Jej obrady.
Zamiar zbolszewiczenia Polski. Zawarcie. –
Memoriał warszawskiego Wydziału wojskowego
o utworzeniu polskiej armii. Rokowania
między ~~rosyjskim~~ petersburskim rządem a Ukrainą.
Mowa Balfoura w Edinburgu. –
Ambasador Buchanan wyjechał z Petersburga. –
Uznanie finlandzkiej rzeczypospolitej. –
Kuba wydała wojnę Austro-Węgrom. –
Węgierskie sprawy i przesilenie

12 Stycznia

~~3203~~ CCXVII 31

Delegacja czteroprzymierza w Brześciu wystosowała 5-tym do przewodniczącego rosyjskiej delegacji telegram, w którym stwierdziła, że czas wyznaczony do przystąpienia wszystkich stron wojujących do rokowań o ogólny pokój, upłynął 4° stycznia i że nie otrzymała od innych mocarstw prowadzących wojnę oświadczenia co do tego.

Delegacja czteroprzymierza stwierdziła również, że 25 grudnia 1917 ~~Dla rozwagi~~ postawiła pewne wytyczne dla natychmiastowego ogólnego pokoju; dla osiągnięcia jednostronnego ~~ustalenia~~ zastosowania, wyraźnie uczyniła ważność tych wytycznych zależną od tego, że wszystkie mocarstwa biorące udział w wojnie, w przeciągu wyznaczonego czasu, zobowiązują się bezwarunkowo uznać za wiążące je, owe wytyczne.-

W przytoczonym telegramie rosyjskiej delegacji którym donosiła że 5 wyjedzie z Trockym do Brześcia, opuszczono końcowy ustęp "w przekonaniu, że porozumienie co do przeniesienia rokowań na neutralną ziemię, nie natrafi na trudności" Co dowodzi że obstaje przy tem przeniesieniu.- Rząd Komisarzy Ludu nie zrywa ze sprzymierzeńcami i stara się utrzymać z niemi jakikolwiek związek aby znaleźć w nim poparcie, w rokowaniach z czteroprzymierzem.-

~~2114~~ W głównym ~~2704~~ wydziale podsekretarz stanu spraw zagranicznych v. Busche złożył 5. tm oświadczenie 32

Kanclerz odparł wczoraj insynuacye rosyjskiej prasy, jakobyśmy chcieli się wycofać w nielojalny sposób z naszego przyrzeczenia w sprawie samostanowienia narodów. W tej mierze stwierdzam na wyraźne polecenie kanclerza, co następuje: **Stanowisko kanclerza co do prawa samostanowienia narodów jest niezmienione.** Nie może być ono komentowane w sposób, odpowiadający interesom koalicyi. Opublikowano w prasie neutralnej przedstawienie sprawy, jakoby rosyjscy delegaci odrzucili niemieckie propozycye z 20 grudnia, jako nie nadające się do dyskusyi. Rosyjscy delegaci podnieśli wprawdzie pewne wątpliwości przeciw zaproponowanemu przez nas sformułowaniu, wyrazili jednak wyraźną zgodę na to, aby w sprawie tego sformułowania obradować dalej w osobnej komisyi i w ten sposób doprowadzić do zgody. Między naszymi a rosyjskimi delegatami ułożono, aby dalszy ciąg rokowań także nad punktami, które w dalszym ciągu pozostały spornymi, odbył się 5 stycznia w Brześciu Litewskim. Nasi sprzymierzeńcy wobec takiego stanu rzeczy odrzucili jednogłośnie wraz z nami propozycyę rosyjską o zmianę miejsca obrad.

5705 33

Tymczasem - dalat - nadeszła depesza że rosyjska delegacja
wyjechała do Brześcia. „W między czasie rokowano w Brześciu
w zadawalniający sposób ~~z nią~~" z opatrzonemi pełnomocnictwem
przedstawicielami Ukrainy."
Wiadom rozchodzi się o oderwaniu od Rosji zajętych krajów, o pokój bez
aneksji ale ze zakapturzoną aneksją, przed czem ~~nawet~~ rada
Komisarzy Ludu broni się wszelkiemi sposobami, zachęcana przez
sprzymierzeńców którzy otworzyli jej oczy. Istotnie jakież
byłoby położenie Rosji i jej dzisiejszego rządu po utracie zajętych
krajów, ogłoszenia niepodległości Finlandii i utworzeniu niezawisłej
ukraińskiej rzeczypospolitej, nie mówiąc o innych dalszych wydzieleniach
z rosyjskiego państwa.: Jakieby było położenie Petersburga i czy
mógłby pozostać stolicą z niepodległą Finlandią z jednej strony z
a z prowincjami wcielonemi w zakres Niemiec z drugiej. wnosić można iż
de stanowiska światowych mocarstw zajętego dotąd, o tak nazwanych berlińskich
chcą rozwiązania zgodnego, z tem co rozgłoszono, pod berłem cesarza niemiec-
układach: bałtyckie prowincje ~~pod b~~ i Litwa pod berłem habsburgskiego
-kiego jako księstwa i Królestwo Polskie pod berłem
cesarza jako króla Polskiego. Rozwiązanie jedynie korzystne
rozumne, urzeczywistnione i dające rękojmie.—

W Brześciu 5 i 6° odbyły się z ukraińskimi delegatami nie obowiązujące rozmowy z pomyślnym przebiegiem. ~~W~~ Na pełnem posiedzeniu, w którem wszyscy pełnomocnicy czteroprzymierza wzięli udział, prowadzone były w dalszym ciągu rozmowy z ukraińską delegacją. Tak donosi ono urzędowo.–

Biuro Wolffa oświadczyło że wiadomość ~~że~~ że Ludendorff podał się do dymisji nie odpowiada faktom. Zaprzeczenie dość suche spowodowanem zostało pogłoskami że zaszła różnica między Ludendorffem a Kühlmannem względnie kanclerzem, co do układów w Brześciu. Jaka, ~~nie~~ nie wiano dokładnie powiedzieć. Zdaje się że Ludendorff żąda ~~bez~~ koniecznie porozumienia z Rosją, aby wszelkie siły ~~[illegible]~~ poświęceniem obrócić przeciw zachodowi. Zostanie Anglii i że jest ta ~~prawdopodobnie także w~~ sprawach polityki. Brześć wikła się z wewnętrznemi stosunkami w Niemczech. Nie podobna by było aby cesarz pozbawił się podczas wojny tak znakomitej siły jaką przedstawia Ludendorff nieoddzielny od Hindenburga a także aby Ludendorffa patryjotyzm pozwolił mu opuścić stanowisko przed rozstrzygnięciem losu Niemiec.

3207/3 (struck through) 35

W tem Lloyd George dał, powodując ale ~~stanowczą~~ wyraźną odpowiedź na wezwanie do udziału w rokowaniach, o ogólnym pokoju —
W świetnej ~~ale~~ pełnej sofizmów mowie, do Delegatów celem ~~wstępnie~~ ~~swobo~~ ~~do~~ zapowiedział, iż mówić będzie w imieniu rządu ~~całego~~ zapatrywanie do Delegatów i świata i że to co powie może uchodzić za zapatrywania rządu i całego państwa. Nawet aby stanowczo poprzeć ~~popierać~~ wojnę ma prawo ~~znać~~ cele wojny i warunki pokoju oraz ~~z~~ zastosowanie ich ostateczne i wyraźne do ~~mapy~~ wojennej geograficznej karty świata.
Szczęśliwy angielski minister rozwinął, stałemy program z giętkością zastosowaną do zmienionych okoliczności.—
A więc rzekł, że nigdy rozbicie Niemiec lub niemieckiego narodu nie było celem ~~K~~ wojny ani też ~~st~~ zmiana konstytucji cesarstwa niemieckiego, aczkolwiek ~~lecz~~ uważamy za anachronizm autokratyczno-wojskową konstytucję pocztyjemy zawsze demokratyczny ~~ucz~~ ~~łatwiej~~ łatwiej przyszłoby nam z demokratycznemi Niemcami zawrzeć pokój.- Zatem Lloyd George wbrew prezesowi, nie wdziera się już

32~~08~~ 36

we wewnętrzne sprawy Niemiec; ~~wy~~ ostatniem jednak zdaniem pośrednio
popiera ich demokratyzację — „Niemcy — mówi — mają wielkie w świecie
stanowisko. Nie jest naszym zamiarem zaprzeczyć w przyszłości to
stanowisko, albo zniweczyć." Ale jednocześnie każe im opuścić,
~~..~~ zajęte na zachodzie terytoria, zwrócić Alzację i Lotaryngię, poddać
pod orzeczenie Kongresu i tubylców sprawę kolonii i pozytywnie
za pożądane, oddanie polskich prowincji — Lord Lansdowne który
przyjacielem pierwszemu ministrowi stwierdza, że przyjęcie przez
Niemcy takiego pokoju, byłoby przyznaniem się ~~pokonanemi~~ zostaty —
Lloyd-George zapewnia, że nie prowadzi się wojny dla ~~[illegible]~~ rozkawałkowania Austro-
Węgier. Ale jednocześnie zapewnia, iż należy zadowolnić dążenia
Włochów ~~w~~ połączenia się z ludnością tej samej rasy i mowy, to samo
odnosi się do Rumunów. Galicja ma ~~by~~ należeć do zjednoczonej Polski. —
Wreszcie, nie można liczyć na usunięcie przyczyn wojny w tej
części Europy, dopóki nie będzie danym ludom Austrii i Węgier
samorząd na podstawie prawdziwie demokratycznej. —

37

Celem 3209 wojny nie jest wymierzony przeciw ~~zapewnienie~~ ~~trw~~ istnienia tureckiego państwa. Tu więc także nie jest nim zabranie mu stolicy Konstantynopola. Zmiana pierwotnych celów, spowodowana, jak rzekł Lloyd George, zmiana okoliczności, mianowicie rosyjską rewolucją: Ale jednocześnie nie będzie możliwem poddać pod dawne panowanie Arabii, Armenii Mezopotamii, Syrii, Palestyny. Przewiduje zaś zmiędzynarodowienie i zneutralizowanie, porządku między Morzem Czarnem i Śródziemnem. I w trzech tych wypadkach ~~nie~~ ~~traktować~~ powiedział się nie zawahał, że celem wojny nie jest zniweczenie odwiecznych państw.

Stosując się najwidoczniej do „zmienionych okoliczności" Lloyd George rzekł „Nie chcę ~~spowodować~~ ~~tych~~ ~~rozwiązań~~ rozwiązać sprawy rosyjskich ziem zajętych obecnie przez Niemców" zatem, na razie jest mu obojętna, ~~punktu~~ zaś z uwagi na Prusy ~~ziem~~ ~~nie~~ ~~tez~~ pomimo krytyki z niej ale wyjawa do Prusy, że ktokolwiek zna z osobnego rosyjskiego polityki. Ciągnął więc że kto zna wątpić, że swoi ich względem kresowe zamiary nie może ani chwili wątpić, że swoi nie zamierzają oddać choćby jednej prowincji i miasta swojego zajętej. Pod tą lub owa narcyzą które teraz zajęty, będą częścią pruskiego imię na oto,

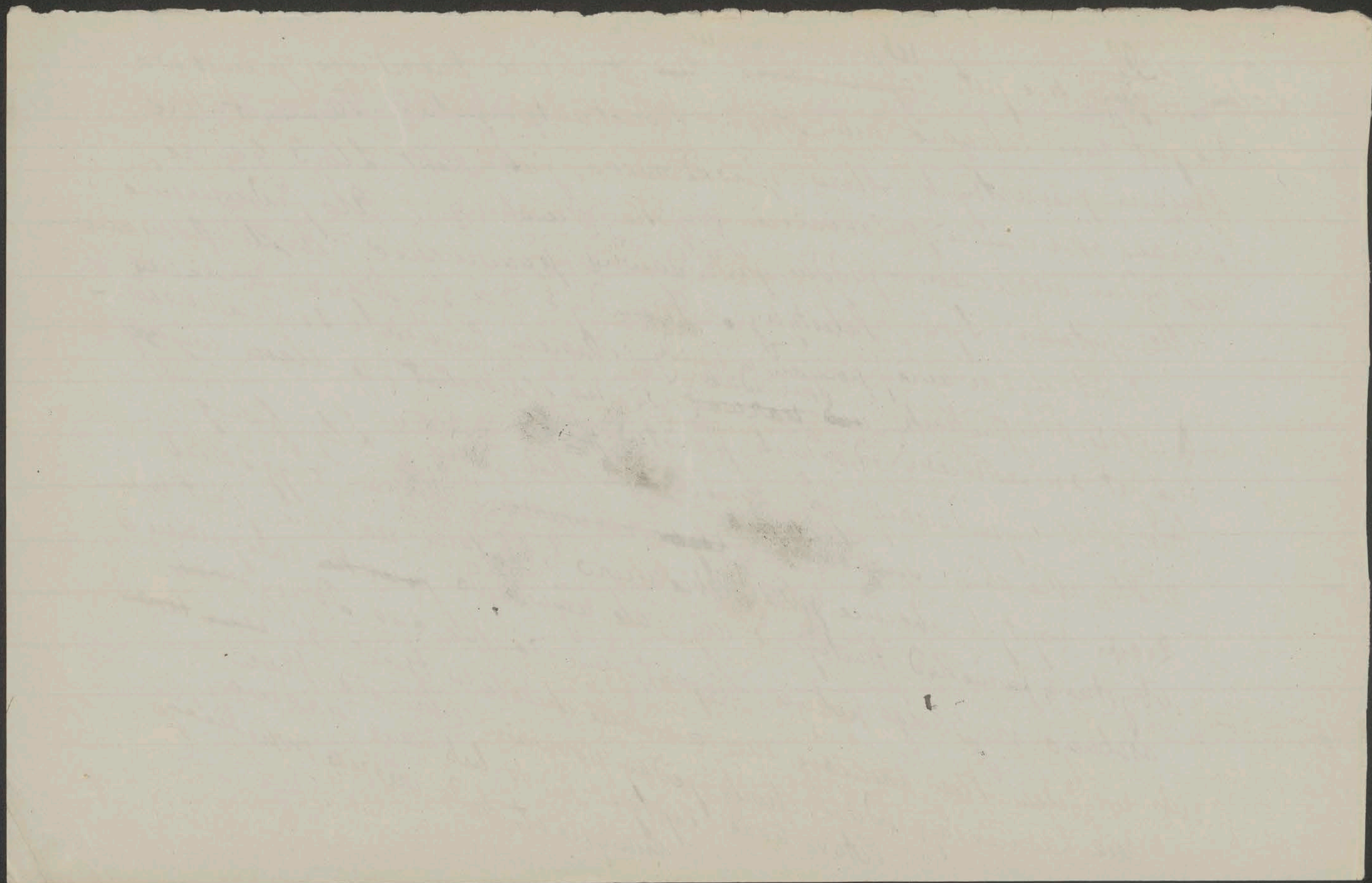

~~3770~~

państwa. Nawet rosyjski popadnie w zupełną Niemiec niewolę.
Bylibyśmy dumnemi, aż do końca walczyć razem z Demokratyczną
Rosją, razem nasi sprzymierzeńcy. Ale jeżeli dzisiejsi władcy
Rosji, przedstawiciele się niezależnie od sprzymierzeńców, i ~~nie~~
nie mamy środków do wdania się ~~aby~~ dla zażegnania katastrofy—

Warunki pokoju Lord Georgea są [illegible] następujące:
Przedewszystkiem całkowite przywrócenie ~~odbudowanie~~ Belgji i możliwe odszkodowanie
za zniszczenia i spustoszenia.—
Przywrócenie Serbji i Czarnogóry. Wycofanie zupełne wojsk
nieprzyjacielskich z zajętych ziem Francji, Włoch, Rumunii
Zwrócenie Francji Alzacji i Lotaryngji. „Anglia zamierza popierać do ostateczności
francuską demokrację w jej żądaniu powetowania krzywdy z 1871 r."
Następują trzy akademicko postawione warunki, które mają
pozyskać realne objęcie.
Przywróconą ma być „świętość" traktatów
Zapewnionem ma być załatwienie terytorialnych spraw
na podstawie prawa samorozporządzania sobą czy przyzwolenia
rządzonych narodów

38

~~3390~~ 3341 39

Stworzeniem międzynarodowej organizacji postarać się należy ograniczyć ciężary ~~u~~zbrojeń i zapobiedz prawdopodobieństwu wojny.

"Pod temi warunkami brytańskie państwo poczytało by pokój i aby te warunki zapewnić, kiedy ~~jego~~ gotowe są ponieść większe jeszcze ~~ofiary jak ofiary~~ od poprzednich ofiary"

~~Nie między warunkami i~~

Nie do warunków zaliczył pierwszy minister angielski rozwiązania sprawy polskiej. Ograniczył się ~~ostrzeżeniem~~ do zaznaczenia "Uważamy że niezawisła Polska obejmująca wszystkie prawdziwie polskie żywioty która ~~życzą~~ sobie być jej częścią, jest nagłą potrzebą dla równowagi Europy" Nie szło mu tyle o Polskę jak o ~~z~~ prawdziwie polskie żywioty, pod panowaniem Prus i Austryi – Mówił zaś o Rusinów prawdziwie polskich żywiołach aby nie uważać i nie uważać których by po Mocarstwa Porozumienia nie chcą pokoju żadnych im nie przyjmą ciężkiej, strasznej wojnie.

Korzyści ~~ani~~ żadnych nie zaprowadził zmian. Nie chcą pokoju bez aneksji i odszkodowań nie chcą jątrzącego pokoju — pokoju głupiego. — Mowa zaś Lloyd-Georgea jest hodowlą antyrządkowego bakcyla. —

Do Brześcia przybyła 7go tm rosyjska delegacja wraz z Trockim. —

Pokazało się że rosyjska agencja Telegraficzna przesłała do neutralnych państw ~~[illegible]~~ ocenienie na pokoju który zatajonym było przed czteroprzymierzem. — Powiedzianem tam jest że rosyjski rząd robotników żołnierzy i chłopów nie zgadza się z ~~niemie~~ Niemcami wówczas to co rząd niemiecki poczytuje za wolę narodów (~~zajętych dzielnic wyrażoną~~) Polska, Litwy, Kurlandii objawioną przez nowo stworzonych obywateli i większych właścicieli, ~~albo tu~~ nie jest wolą ludów; jeżeli tak bardzo pewnym jest że to wola ludów jak ~~istotnie~~ sobie tego życzy, to dlaczego tak bardzo obawia się wystosowania istotnie ~~[illegible]~~ wolnego zapytania do tych ludów? Rząd niemiecki nie chce opróżnić Polski i Litwy, na to rosyjska rewolucja nigdy nie zgodzi się i na krok nie cofnie się; ~~na~~ środkowe mocarstwa uznają prawo samorozporządzania sobą, ale istotnie chcą aneksji. Na konwencie posiedzeniu towarzysz Joffe wniósł protest przeciw stanowisku ~~[illegible]~~ środkowych mocarstw w tej doniosłej sprawie.

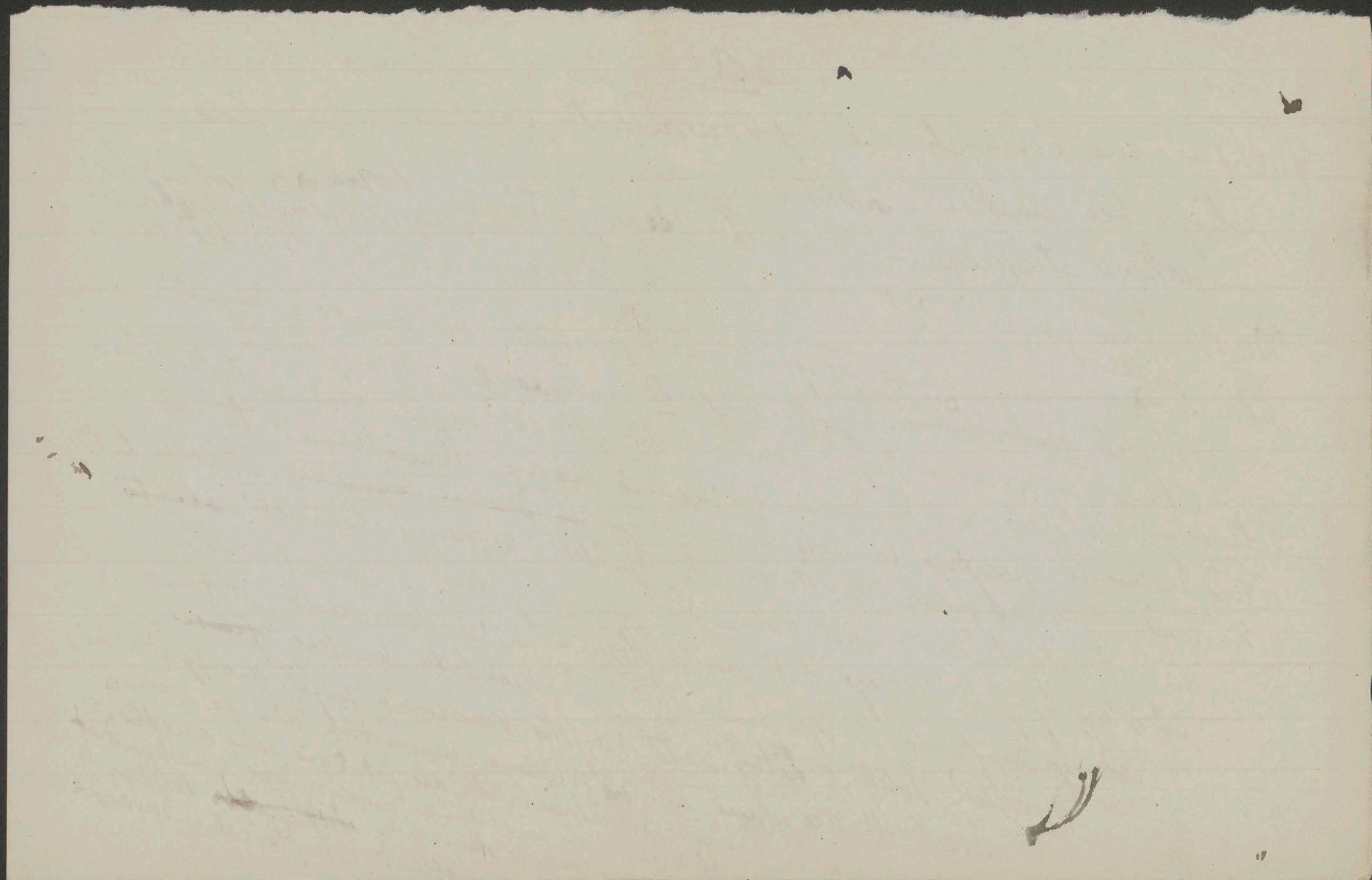

3216 / 3

41

światu idealiści." Zapewnia ~~.....~~ że jego życzeniem jest oraz nadzieja
aby stworzona została możliwość, któraby pozwoliła, polskiej wszystkiem narodowi,
w spełnieniu jego nadziei wolności i uporządkowanych, pokojowych stosunków. –
Wilson uważa tym sposobem odwieść Rosję od osobnego pokoju. –
Siódmy warunek – odtworzenie bezwarunkowe Belgii. Ósmy warunek. ~~Lot~~ Cały
francuski obszar ma być opróżniony. ~~W~~ Krzywda wyrządzona Francji w 1871r
ma być naprawiona. Dziewiąty warunek, granice Włoch ustanowione być mają
wedle ich ~~narodowych~~ właściwości ~~.....~~ Dziesiąty warunek, narodom Austro-Węgier,
których ~~......~~ byt między narodami życzymy sobie aby był ochroniony i zapewniony
winna być dana bezpośrednio sposobność autonomicznego rozwoju. Zatem co przestanowiło
wmieszanie się we wewnętrzne sprawy habsburgskiej monarchii w odpowiedzi na
stanowcze zastrzeżenie się hr. Czernina. Jedenasty warunek. Rumunia, Serbia,
Czarnogóra mają być przywrócone. Serbia ma mieć zapewniony przystęp do morza.
Dwunasty warunek, tureckim częściom ottomańskiego ~~.....~~ państwa zapewnione
ma być tureckie panowanie; ~~ale~~ ale innym jego narodowościom dane być winno
ukojenie autonomicznego rozwoju. Dardanele mają być otwarte dla okrętów
i handlu wszystkich narodów, pod międzynarodowymi ukojeniami.

331~~7~~ 42

Trzynasty warunek, winno być utworzone niezawisłe, polskie państwo które obejmować by musiało wszystkie dzielnice zamieszkałe przez niewątpliwie polskie ludności. Winno by mieć wolny przystęp do morza. Jego gospodarcza niezależność i terytorialna nienaruszalność powinny by być zapewnione międzynarodowym traktatem.

Pod ~~fatalną~~ trzynastą cyfrą postawił Wilson warunek dotyczący Polski w zamianie ~~który jest jedynie złośliwą~~ wyrządzania psoty wyrządzoną środkowym mocarstwom. Były ambasador amerykański w Berlinie zapewnił, jak [illegible] Pan Lec że Wilson nie myślał o przystępie do morza Niemcom ~~Polsce~~ ~~[illegible]~~ swej mowy. ~~Były podobne pomiętne w czasie deklamacje.~~

Czternasty warunek, ogólny związek narodów. Szczególne traktaty muszą wzajemnie dać rękojmię politycznej niezawisłości i nienaruszalności terytorialnej wielkich i małych państw w równej mierze. — Następują dalsze rozważania w znanym duchu i stylu, że zapewnieniem iż zgoła nie chce się Niemcom wyrządzić krzywdy.

3278 43

W obronie jednak ~~tych~~ ~~ich~~ ze ~~tych~~ wszystkich ~~zwycięskich~~ warunków ~~...~~, które są najgorsza, ~~krzywdą~~ bo upokorzeniem Niemiec przez Stanów Zjednoczonych gotów jest życie, cześć i wszystko co posiada poświęcić.

Ovędzie nie jest ~~na dziś~~ pokojem, albowiem warunki nie mogą być dziś przyjęte. Jest jak mowa Lloyd-George'a ~~antyświatkowego~~ antyświatkowego pod wpływem bakcyla..

Podczas gdy w Brześciu nie ma mowy o akcie z 5 listopada 1916 r
i toczą się rokowania o sposobie objawienia woli ludności co do
przyszłości Królestwa Polskiego trzej jego Regenci arcybiskup Kakowski,
Ks. Lubomirski p. Ostrowski przybyli 7. t. m. do Berlina w towarzystwie
prezydenta ministrów Kucharzewskiego i naczelnika cywilnego gabinetu
prałata Chełmickiego. W imieniu cesarza Wilhelma powitali ich na
dworcu głównodowodzący i gubernator Berlina jenerał Kessel i
przydzielony do Regencji hr Lerchenfeld i radca ambasady ks. Hatzfeld
~~Na~~ Regenci złożyli wizytę Kanclerzowi, który na ich cześć zaprosił
wieczór cały szereg politycznych osobistości. ~~Na~~ Nordd. Zeitung ~~o~~ zamieszcza
ki słowy „Witamy Panów Regentów przy ich państwowych narodzinach
w Niemczech najserdeczniej i życzymy pełnego powodzenia ~~to~~ ich wysokiemu urzędowi
w trudnem i odpowiedzialnem zadaniu, ~~które~~ natężonem i w powstającem „Królestwie Polskiem" i które oby doprowadziło
~~naktóredo ita~~ do trwałych, pełnych zaufania i przyjacielskich stosunków
między dwoma państwami!" –

3220

45

Nazajutrz 8. t.m. Regenci ~~i ich~~ i ich otoczenie, minister Kucharzewski
przyjęci zostali ~~przyj~~ w południe przez cesarza Wilhelma ~~w~~
obecności Kanclerza Hertlinga i podsekretarza stanu bawar. Busche
Wprowadzeni przez marszałka Durow oraz ~~zastępującego~~ mistrza ceremon. dyplo=
=matycznego ~~ciała~~.. Ks. Lubomirski wystosował do cesarza przemowę, i ty
~~której~~ złożył podziękowanie i wdzięczność" za akta które ~~przywróciły~~ polskiej monarchii
ojczyźnie państwowe życie w kształcie niezawisłej polskiej monarchii chwalebne
Ufamy że W. cesarska Mość" wspólnie z Dostojnym sojusznikiem należnych
dzieło zakończysz. Przekonani jesteśmy że przy zapewnieniu wspólnie z niemieckim
polskiemu państwu praw, my Polacy wspólnie z pomyślności"
narodem z niezawisłej będziemy do wielkich celów prowadzących w końcu
ludzkości i ogólny pokój.. Księże mowa zwrócił się jako ~~obrońcy~~ bojownika ~~tych~~ i opiekuna
Do osobistych właściwości zalet i zasług cesarza i przyniosą ziemię, błogosta=
tych zasad które ~~panują~~ panowania nad światem wspólności ~~ludzkiej~~..
=wieństwo wszystkim warstwom ludzkiej Ks. Lubomirski nie mógł dać cesarzowi
Tadeusz Smarzewski powiedział, „Każdy to"
złota. ofiarował mu

Przemówienie Ks. Lubomirskiego miało zapewne na celu ~~nienawiści~~ ~~[illegible]~~
zatarcie w Berlinie wrażenia jawnej i nieustraszenie[illegible] ~~nienawiści~~
nie wypowiedzianej [nienawiści] do Niemców w Królestwie Polskiem i Warszawie oraz usunięcie i
przykrości cesarza Wilhelma. – Nie rozminęła się z tym
celem. Cesarz odpowiedział iż cieszy go powitać powołanych
przedstawicieli polskiego państwa!! Dowiaduje się że z zadowoleniem
iż upatrujecie w mojej i dostojnego mojego sprzymierzeńca akcji
zapięcie stuletniego dążenia odtworzenia samodzielnego [illegible],
Królestwa Polskiego i że ~~[illegible]~~ mając wiarę najlepiej stając wasza ojczyzna
wspólnie z niemieckiem cesarstwem i austrjacko-węgierską
monarchią, zdążając do celów które zapewniają pomyślność
~~ludów~~ ludzkości i pokojowe współdziałanie ludów. – Wobec [illegible]
orzeczenia ~~potwory~~ wrogów wdzięcznym z wdzięcznością, iż moim [illegible] być
uświadomionym w ciągu blisko trzydziesto letnich rządów, być w
obrońcą i opiekunem tych zasad, oddając iż świadectwo. może
Cesarz w końcu zapewnił iż Regencji pełnego poparcia pełnego, przy pracy
jego i jego rządu około polskiego państwa –

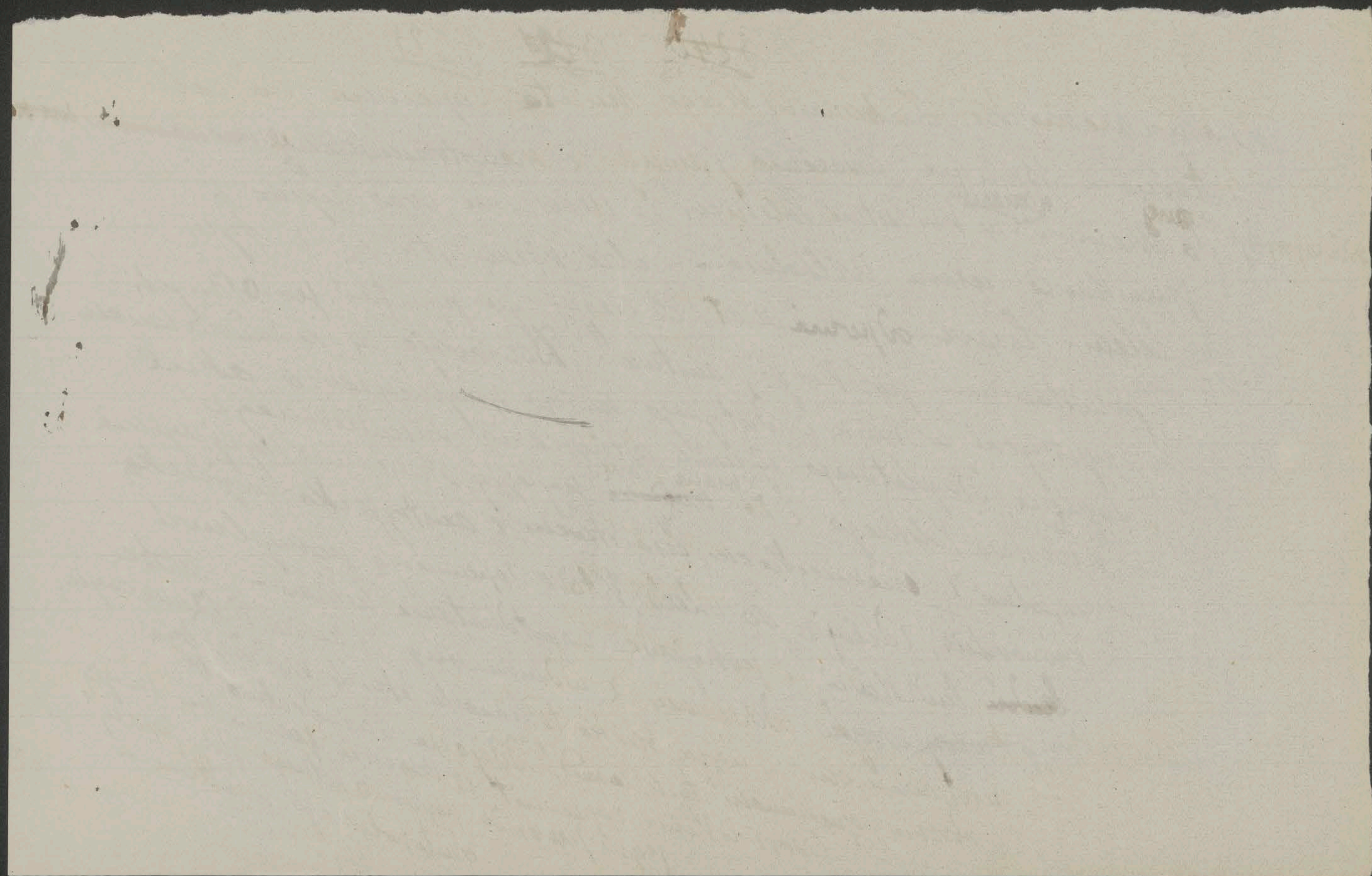

3282 47

Wieść potwierdzenia aktu 5 listopada 1916 o którym nie mówi się w ~~B.~~ Berlinie i Królestwa Polskiego o którem ze względu na Berlin Kanclerska Nord Deut Allg Zeitung nie mówi że powstało już ale że dopiero "powstaje"!.-

~~Poprzedniego dnia~~ po ~~połu~~dnia
O naradzie dnia poprzedniego z Kanclerzem członkowie polskiej deputacji jako nader zadowalniającej, wyrazili się. Wieczór było przyjęcie u Kanclerza.-

Z rana 8-tym polska deputacja przyjęła przedstawicieli Koła polskiego ~~[illegible]~~ parlamentu.-

Regenci i ich otoczenie zaproszeni na śniadanie u cesarskiej pary, mieli ~~wie- odgli~~ po niem długą rozmowę z cesarzem Wilhelmem nacechowaną atencją i uprzejmościami, i impulsywnością i wzruszeniem, przy czem: poruszone zostały żywotne sprawy powstającego Królestwa Polskiego. Cesarz oparty o biurko rozmawiał z ks. Lubomirskim i naprzeciw p. Ostrowskim.

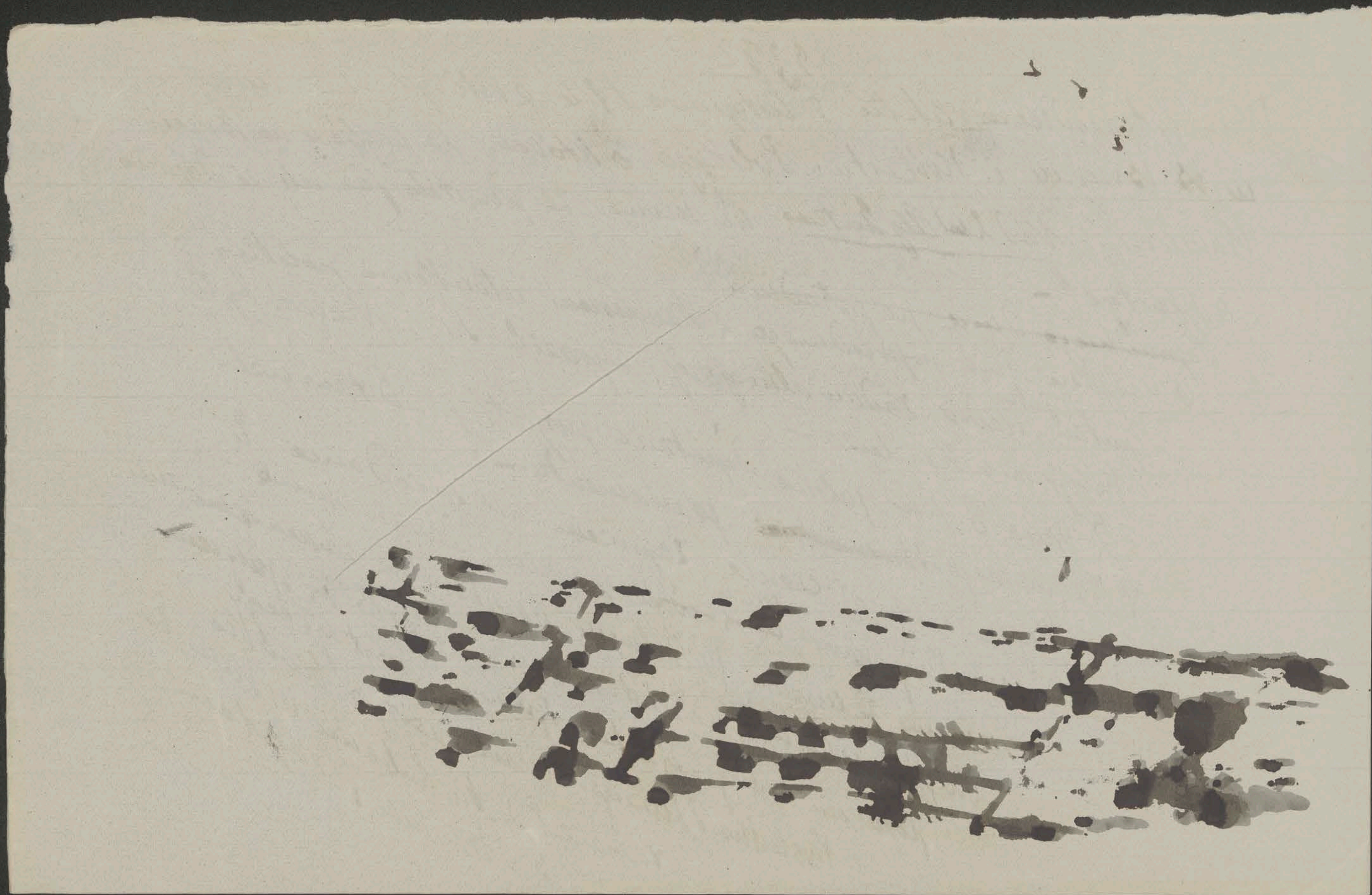

3223 48

rzekł „Byli tacy, którzy radzili mi uznać Komitet Polski który – przyczem silnie uderzył w biurko zdrową ręką – i zawołał nigdy na to pozwolić nie chciałem – po drugiem uderzeniu zakończył – i nigdy nie pozwolę"

Ks. Lubomirski poruszył sprawę tworzenia polskiej armii i ~~[illegible]~~ odnośnego memoriału Wydziału Wojskowego. Cesarz powiedział, że go czytał i że zgadza się z jego głównemi zasadami, ale rozstrzygnięcie należy do Hindenburga i Ludendorffa, przyczem dwukrotnie zauważył, ~~[illegible]~~ że już przed rokiem powinniśmy byli stworzyć armię.

~~mowa o Litwie~~ ~~[illegible]~~

3734

49

Ks.-Lubomirski poruszył sprawę Litwy, upominał się o Grodno i Wilno, mówił że bez tego Polacy nie będą zadowoleni i że wytworzy się irredenta. Cesarz Wilhelm na to, że Polacy mają ~~chciwość~~ zachłanność Gier ziemi jak Bolszewicki.

W rozmowie zwracając się do przedmiotu, rzekł „Zwracam twoją uwagę Księże, na to, iż przyłączenie Litwy do Polski naraziłoby austryjacko-polskie rozwiązanie, którego podobno życzyłyby sobie. Austro-Węgry nie mogłyby być u tak znacznie zwiększone, to nadwerężyłoby równowagę. Polacy wysuwaniem Litwy mogą unicestwić austryjacko-polskie rozwiązanie a nie otrzymać ani Grodna ani Wilna.–

Nastąpiło przyjęcie u hr. Hutten-Czapskiego, gdzie się Regenci zetknęli ze światem wojsko=wym, administracyjnym, parlamentarnym, dziennikarskim. Przyjęcie dał także sekretarz stanu spraw wewnętrznych Wallraf, a śniadanie podsekretarz stanu Bussche. –

Biuro Wolffa

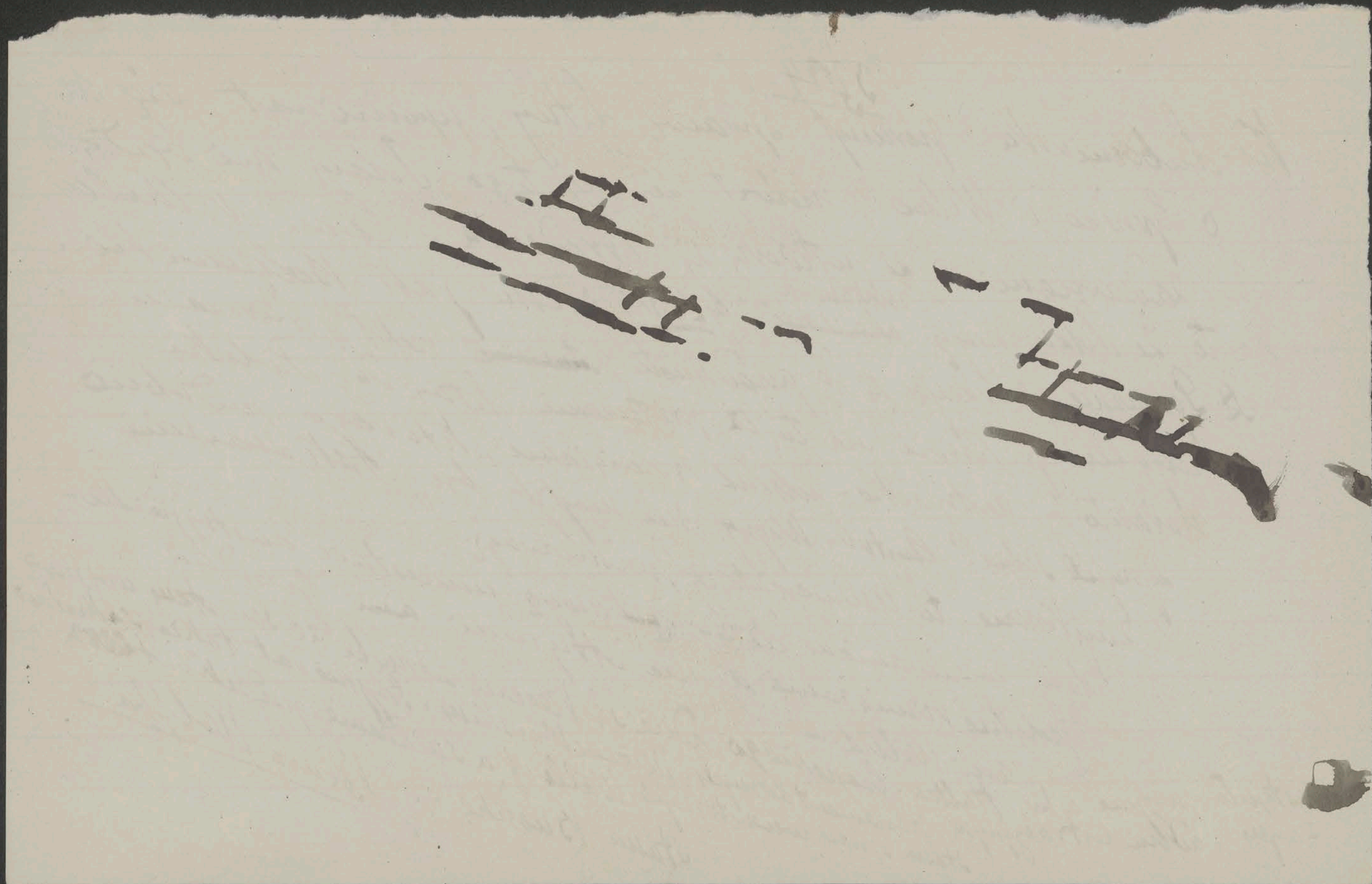

3235

Sądzę, że w różnych naradach rozprawiano o bieżących sprawach
między innemi o amnestji, na którą z polskiej strony położono
nacisk, zapewniając się rokowania do pomyślnego doprowadzić
skutku.

Polskie ~~Biuro~~ Prasowe w Berlinie podaje rozmowę z prezydentem
ministrów Kucharzewskim, ~~którą~~ jak mi pan potwierdził,
za autentyczną: Mieliśmy - rzekł - zaszczyt przedstawić cesarzowi
Wilhelmowi najpilniejsze nasze życzenia i naradzić się - nad
niemi z niemieckiemi władzami a zatem nad udziałem rządu polskiego
w układach w Brześciu, utworzeniem polskiej armii na Rzeszkiej
narodowej podstawie, zniesieniem różnych wyjątkowych zarządzeń,
amnestją. Mówiliśmy dalej o nowej Radzie Stanu, o utworzeniu
zagranicznego przedstawicielstwa w stolicach środkowych mocarstw
oraz przyjacielskich i neutralnych, o przejściu na polski rząd
różnych gałęzi administracji, które znajdują się

3716

w rękach władz okupacyjnych

3227

52

Polscy Regenci przybyli 10. tm z rana do Wiednia. W zastępstwie cesarza
przyjął ich na dworcu północnym Arcyksiążę Rainer. Przydzieleni
do Regentów zostali jako pełnomocny hr. Szechenyi i rotmistrz
Krzowski. Są gośćmi cesarza i zamieszkali w Burgu. w pokojach zajmowanych przez cara Mikołaja za jego we Wiedniu pobytu. —
Regenci w pierwszym dniu ~~pobytu~~ złożyli uszanowanie Ministrom
~~O 5-ej~~ Przyjęci zostali na posłuchaniu przez cesarza Karola w Laxenburgu
oraz przez cesarzową Zytę — odczytana przez regenta Ostrowskiego
Mowa Regentów do cesarza (nie wiele, za mało wzięta mi od
wygłoszonej do cesarza Wilhelma — Odbiegła od tamtej,
wspomnieniem o pieczy danej przez poprzedniego cesarza
polskiemu narodowi w Galicji i wzmianką o Legionach
także o osobistej życzliwości cesarza Karola dla Polski.
Odpowiedź cesarza była serdeczna, wspominała o tradycjonalnych
Sympatiach, o chwalebnem zachowaniu się Legionów, o
opiece jaką Polacy zażyli i [illegible] się w monarchii

o udziale znakomitym Polaków w rządach poprzedniego monarchy
Odpowiedź we wielu miejscach podobna była do danej przez cesarza
Wilhelma. Cesarz Karol obiecał swoje i rządu swojego poparcie
dla państwa polskiego, ale stanowczo dodał, że główne żądanie
w jego odbudowaniu przypada Regentom.
Arcybiskup Kakowski przemówił do cesarzowej po włosku.
Z wrodzonym jej wdziękiem odpowiedziała bardzo łaskawie
po włosku. Arcybiskup złożył był dzięki za ofiarowany przez cesarską parę posąg Matki Boskiej dla Częstochowy.
Dworzec ustrojony był w polskie „farby". W Burgu
Regenci przyjęci zostali przez ochmistrza hr. Chołoniewskiego.
Na dziedzińcu Burgu witała ich liczna publiczność.

~~3319~~ 3320 54

O godzinie 9ej prezydent ministrów Seidler dał ~~ucztę~~ dla Regentów wielkie przyjęcie z kolacją.– Nazajutrz prezydium Koła Polskiego złożyło w Burgu hołd Regencji.– ~~Nazajutrz~~ Ministerstwo spraw zagranicznych dało w zastępstwie ministra ~~ministra~~ bawiącego w Berlinie hr. Czernina śniadanie. Wieczór dla Galicji – Twardowski dał wielki obiad w Hotel Imperial.– Między innemi był na nim Kardynał Piffl arcybiskup wiedeński

~~Przy~~ W sobotę Regenci wraz z ~~otocz~~ otoczeniem byli na śniadaniu u cesarskiej pary w Laxenburgu.– Ks. Lubomirski który jedzie na Pogoni, przedłożył z naciskiem życzenia co do Litwy. Regent Ostrowski w ~~imie~~ postawił sześć życzeń, między innemi, przedstawicielstwa polskiego w Berlinie i polskiej armii; cesarz dwukrotnie powtarzał dla pamięci owe sześć życzeń i dodał, co do dwóch wymienionych, iż ma nadzieję że spełnie=nie zostaną. P. Ostrowski rzekł do cesarzowej Zity, iż z upragnieniem oczekuje jej przybycia do Warszawy jako polskiej Królowej, na co powiedziała „To w rękach Boga Wszechmocnego". Wieczór dał dla Regentów obiad Ks. Andrzej Lubomirski. O 5ej było nader przystojne przyjęcie u hr. Lanckorońskich.–

3230 55

Na pełnem posiedzeniu w Brześciu 9.t.m obecnemi byli ~~także~~
Trocki oraz delegaci ukraińskiej rzeczypospolitej pod przewodnictwem
Hołubowicza. Otwarte zostało przez w. wezyra Talaat baszę który
oddał przewodnictwo Kühlmannowi, ten rozpoczął słowy „Wszystkich
łaskawa Pani; nie Panowie" i dał obraz przebiegu dotychczasowych
rokowań & stwierdził że w następstwie nie ziszczenia się innych prowadzących
ujmij rządów do przyszłych układów, przedwstępne warunki na które 25 grudnia Wytłuma-
zgodzono się, straciły wartość i przestały obowiązywać oraz istnieć, gdzieindziej
=czył dla czego czteroprzymierze nie zgadza się na przeniesienie nie mego jego w których
rokowań o „wstępny" präliminar pokoju, ale z zgromadzeniami rosyjskiemi, z delegatami rosyjskiemi by się miały
pełnomocnicy omówić wybór miejsca, odbyć
układ i podpisanie wstępnego pokoju od
rokowania, otóż w
Wielkiej warunki jest atmosfera w której toczą się rokowania mogło wątpliwości
przerwy w nich, stało się nie jedno, co obudzić zawarcia pokoju
o istotnym zamiarze rosyjskiego rządu - Potem Kühlmann
z czteroprzymierzem

~~3241~~ ~~3331~~ 56

Silnie uderzył, na owo niesłychane i zuchwałe wystąpienie wszystkich
Agencji Telegraficznej", oskarżył ją że mówiła o proteście Joffego
który nie był nigdy postawiony. Pomimo tego budzi nadzieję
pokoju na życzenia wszystkich narodów dojścia do trwałego
i zapewnionego i mniema że nie przyjdzie do [illegible]
wojny na Ukrainie, które musiałaby być następstwem
nie zawarcia pokoju. Gdy
Hr. Czernin przyłączył się do wywodów Kühlmanna. a/a
wyjaśnienia technicznych ustaleń które przemawiają, także
za Brześciem wyjaśnił między innymi, odpowiedzi
związek – z Kijowem. Po nie nadejściu odpowiedzi
mocarstw zachodnich na zaproszenie, nie idzie już o
ogólny pokój ale o osobny między czteroprzymierzem
a Rosją. Premier [illegible] dałby Porozumieniu
sposobność ~~podejmowania~~ przeszkadzania. Co
się tyczy – [illegible] hr. Czernin – sprawy

w których nie osiągnęliśmy jeszcze porozumienia to obowiązująco zgodziliśmy się przekazać je ad hoc powstałej Komisji. Jesteśmy gotowi na już obowiązującej podstawie doprowadzić rokowania do końca. Jeżeli wszyscy delegaci ~~tymi samemi~~ dążą te same zamiary dojdziemy do pożądanych wyników, jeżeli nie, wypadki wezmą konieczny bieg. Ale odpowiedzialność za dalszą wojnę spadnie wtedy wyłącznie na ~~[illegible]~~ wszystkich panów Delegatów.—

Do tych oświadczeń przyłączyli się ~~p~~ pełnomocnicy Turcji i Bułgarii.—

Na wniosek Trockiego posiedzenie zostało odroczone do dnia następnego.—

Na wszystkie żądania

Pełnomocnicy sprzymierzonych mocarstw postawili się wobec wszystkich wybiegów. ~~[illegible]~~ silnie i stanowczo. Skwitowano.—

~~3243~~ ~~3335~~ 58

Nazajutrz na przedpołudniowem posiedzeniu rosyjska delegacja oświadczyła, że gotową jest dalej prowadzić pokojowe rokowania w Brześciu Litewskim. Przewodniczący rosyjskiej delegacji uznał, że urzędowe sprawozdanie czteroprzymierza z rozmów w Brześciu odpowiada istotnemu ich przebiegowi. Wiadomość rozpowszechnioną przez rosyjską Telegraficzną Agencję o proteście Joffego i przebiegu odnośnego posiedzenia 28 grudnia, zaznacza się z rosyjskiej strony jako nieprawdziwą.

Zabrał głos pełnomocnik Ukrainy Hołubowicz aby ścisłym wywodem uzasadnić udział ~~rządu ukra~~ ukraińskiej rzeczypospolitej w rokowaniach pokojowych. Odnośnie złożył notę ukraińskiego rządu, która że znana bieżącą w [illegible] niepodległego stanowisko Ukrainie, zapewniła Ukrainie stanowisko ~~[illegible]~~ złączonego z ~~[illegible]~~ związkowy ~~[illegible]~~ państwa, kiedy później federacyjne stanie wspólny, federacyjnego [illegible] samodzielne rząd w Rosji i uporządkowania Rosji. Dopóki zaś nie stanie federacyjnego ukraińska rzeczpospolita prowadzić będzie międzynarodowe stosunki samodzielnie. Zarzuca

~~3~~ ~~2~~ ~~3~~ 4 59

Komisarzom Ludu że zawarli na wszystkich frontach rozejm
bez udziału wysłanych przedstawicieli ukraińskich pełnomocników;
Teraz słowo toczy się w Brześciu pokojowe układ generalny
Sekretariat Ukrainy oświadcza, że ukraińska demokracja
pragnie ogólnego pokoju; musi on być demokratycznym i
zapewni każdemu prawo rozporządzania sobą oraz ~~dane~~ rękojmie
co do jego wykonania; wykluczonemi stąd są wszelkie aneksje ~~ludności~~
gwałtowne potęgowania lub przekazanie kraju wbrew woli ~~ludności~~
rzeczpospolita ukraińska ma brać udział we wszystkich politycznych
rokowaniach, konferencjach, kongresach. Władza Rady Komisarzy
Ludu nie rozciąga się na całą Rosji a także nie na ukraińską
rzeczpospolitę; zatem i zawarty pokój obowiązywać ją może
Dopiero po zatwierdzeniu przez jej rząd. W imieniu całej
Rosji może tylko zawrzeć pokój światowy rząd uznany
przez wszystkie rzeczpospolite i narodowo zorganizowane
Kraje. Dopóki nie powstanie ~~[illegible]~~ pokój zawrzeć mogą
tylko ~~[illegible]~~ te rzeczpospolite i kraje. –

3335 (?) 3544 (?) 60

Stąd Jeneralny Sekretariat ukraiński uważa za niezbędne mieć przedstawicielstwo w Brześciu a jednocześnie ma nadzieję że ostateczny pokój zawartym zostanie na międzynarodowym Kongresie do obesłania którego rzeczpospolita ukraińska wzywa wszystkie strony wojujące.

Nota podpisana jest przez prezydenta jeneralnego sekre=tariatu Winnitszenko i sekretarza stanu dla międzynarodowych spraw Schulgina. Przewodniczący Kühlmann wniósł aby noty dołączyć do aktów i powitał przedstawicieli Ukrainy, zastrzegł dla ostatecznego zajęcie stanowiska co do szczegółów noty i w końcu zapytał ~~ukraińską~~ delegację petersburskiego rządu czy i nadal zamierza tutaj przedstawiać dyplomatycznie całą Rosję. Rosyjska delegacja odpowiedziała że zgadza się ze zasady samookreślenia sobie, nie ~~widzi~~ znajduje aby istniała przeszkoda dla udziału ukraińskiej delegacji w pokojowych rokowaniach.

~~336~~ ~~3286~~ 61

Trocky rzekł, że ukraińska delegacja występuje tu jako samodzielna
a że to przedstawicielstwo Ukrainy uznanem jest przez rosyjską
~~a że~~ z żadnej strony nie postawiono innego wniosku, zatem
delegacji i ~~z żadnej~~ przyjmuje rzecz za załatwioną. Na to Hołubowicz podziękował dziś,
i stwierdził, że ukraińska i rosyjska delegacja stanowią tej samej strony. —
oddzielne, samoistne delegacje

W dalszym ciągu Kühlmann oświadczył, przy zgodzie ~~zes~~ zgromadzenia że
branie udziału w pokojowych rokowaniach ukraińskiej Delegacji jako
samoistnej, ma być pierwej rozważonem przez Delegacje czterech przymierza i usprawiedliwiał
~~a dalsze~~ i zastrzeżonem dla pełnego zebrania.
Zabrał głos Trocky i w długich wywodach bronił i usprawiedliwiał kraju. w końcu
życzenie przeniesienia rokowań do neutralnego kraju, postawił na czele swojego programu
jednak rzekł że ~~że~~ rosyjski rząd postawił na czele wniosku przeniesienia się
— pokój — ~~sprawa ta jest~~ odstępuje zatem od wniosku i wnosi aby przystąpiono do
rokowań do neutralnego miejsca
dalszych ~~rokowań~~ rozpraw. —
Na życzenie przewodniczącego postanowiono odbyć po południu
wewnętrzną naradę delegatów Niemiec i Austro-Węgier z delegatami
Rosji. — Trocky potwierdził oświadczenie Joffego co się tyczy telegraficznej
zgłoszeni rosyjskiej

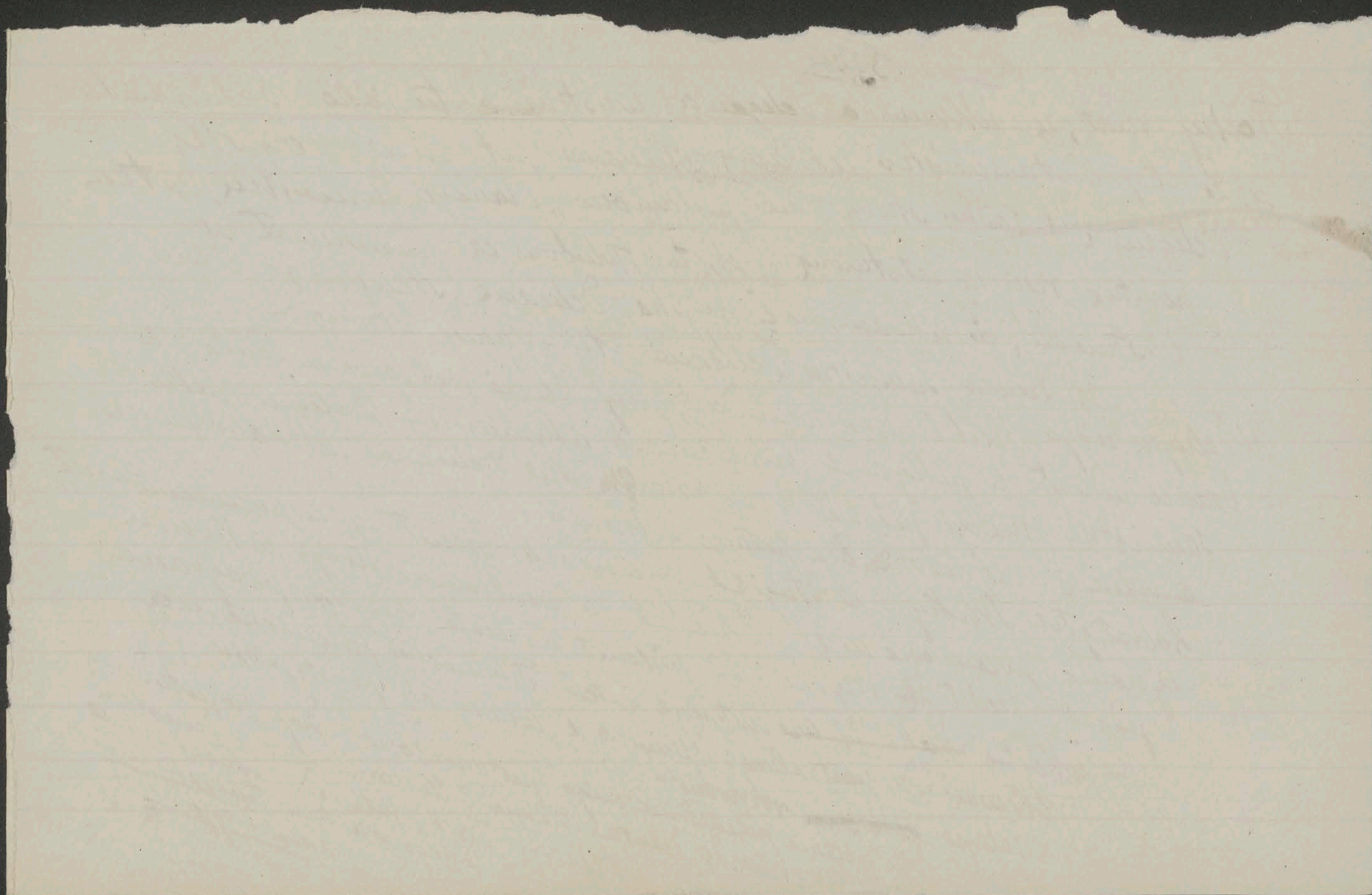

Na poprzedniem posiedzeniu 3 [illegible]

Jenerał Hoffmann z tego w imieniu ~~naczelnego~~ głównego Dowództwa protestował ~~przeciw~~ ~~na posiedzeniu Konferencji w Brześciu zatargów~~ wszelkiem przeciw rozpowszechnianiu między niemieckiemi wojskami obelg na główne dowództwo oraz rewolucyjnych pism a to przez wojskowe władze rosyjskie, co się sprzeciwia tekstowi rozejmu. Do protestu przyłączyli się wojskowi przedstawiciele sprzymierzeńców. Zabezpieczyć się chcą przed szerzeniem zarazy, która sięga już do sprzymierzonych armii.

Jak postanowiono było na pełnem posiedzeniu, nastąpiła narada delegacji Austro-Węgier i Niemiec i Rosji i utworzono w myśl zgody z 27 grudnia 1917 komisję dla politycznych i terytorialnych spraw a równolegle do jej obrad zarządzono rozmowy fachowych referentów o gospodarczych i prawnych zadaniach. Komisja zebrać się miała 11. o 10 przed południem; z austryjacko-węgierskiej i niemieckiej strony bierą w niej udział przewodniczący obydwóch delegacji dyplomatyczny i wojskowy doradca i po dwóch sekretarzy. Rosyjska delegacja zastrzegła sobie oznaczenie liczby swoich w Komisji członków. Komisja – jak było powiedziane – zebrała się 11 od 10 do 1 i następnie o 5 1/2. W tej Komisji zatem waży się najważniejsza sprawa terytorialna i polska –

32 ~~28~~ 63

Bolszewiki i ich rząd zamierzają zrewolucjonizować i zdemokratyzować Polskę, ~~wt~~ znajdują w tej robocie poparcie polskich socjalistów w Rosji a chcą ~~wejść~~ do niej - dotąd bez większego powodzenia polskich wojsk w armii rosyjskiej - Już to w potępieniu z ewentualnem plebiscytem i wyborami do ~~Sejmu~~ sejmu na podstawie powszechnego głosowania ~~[illegible]~~ poważne niebezpieczeństwo - Zarazą mogła być pieniądze są już w grze bolszewickie pieniądze - Do Królestwa Polskiego - Minister Ugron widział to niebezpieczeństwo i wie że Naweszcie Wydział Wojskowy w Warszawie - przyjechał podczas pobytu regentów wypracował projekt wojskowej ustawy który zaprowadza dwuletnią służbę, oraz w rezerwie i pospolitem ruszeniu. ~~Zastrzegając~~ od zasady ~~[illegible]~~ ~~i Regenci a potwierdzanie sankcji zasady ogłoszonym~~ i ~~ministerstwo~~ Potwierdzony przez radę ministrów i Regencji, przedstawionym ~~Zo~~ zostać rządom środkowych mocarstw

~~są już w~~

~~3341~~ ~~3349~~ 64

Rada Komisarzy Ludu. ~~zarządziła~~, iż należy uniknąć wojny z Radą Ukraińską; dla tego ~~st~~ zaprasza ją do rokowań nad porozumieniem w Smoleńsku czy Witebsku, na tej podstawie że Rada Ukraińska ~~uzna~~ antyrewolucyjny charakter ~~k~~ działalności Kaledyna i nie będzie przeszkadzać jego ~~pos~~ poskromieniu.

Petersburska Agencja Telegraficzna twierdzi że ~~pisała~~ ~~[illegible]~~ śmieszne usiłowania złamania władzy Komisarzy Ludu spełzły na niczem. Dutow jest pobity i ucieka ścigany przez czerwoną gwardię. Wojska Kaledina po wielkich porażkach cofnęły się. Rada robotników i żołnierzy w Rostowie jest znowu uwolniona. Kozacy na froncie są wrogo dla Kaledina usposobieni. Ten próbuje cofnąć się. Występne stosunki Rady Ukraińskiej z Kaledinem i francusko-amerykańskie zostały otwarte [illegible] wszy ukraińskim robotnikom, żołnierzom i chłopom z [illegible] życiem bezwzględnie igrano. Ukraińska Rada [illegible] I armii umizgiona

~~3340~~ 65

Minister spraw zagranicznych Balfour w mowie
wygłoszonej w Edinbourg rzekł „Wiemy że niemiecka
wytwórczość prowadzona jest na rzecz, że gospodarcze potrzeby
Niemiec pogrzebanem i ich finanse zniszczone są, jedyna
Dla przeszkodzenia aby bezprawie popełnione w 1871 r nie zostało
naprawione, aby wtórka jedności" nie została całkowicie dokonaną i
i aby ~~spełnione~~ przez poprzedników niemieckiego cesarza spełnione
bezprawie podziału Polski nie zostało naprawione. Nasi nieprzyjaciele
dalej walczą, aby zwrócić Turcji Mezopotamię i Arabię, Jerozolimę oddać tym
poddać znowu pod panowanie Konstantynopola a Grecji
którzy ją zdradzili. Cierpienia Rumunii winny być usunięte,
Czarnogórze winno być zadośćuczynionem a narodowe żywioty
średnich mocarstw, które tak długo zapatrywaniem niemieckiem
na prawo i kulturę niemiż'onemi były, winny mieć możności ~~życia~~ bytu
własnem życiem. Dla swoich samolubnych celów Niemcy
chcą skąpać świat we krwi a neutralnym narzucić
cierpienia które pod pewnym względem równe są 52
wielkim jak strony prowadzących
wojnę

~~3341~~ 66

Buchanan Angielski ambasador w Petersburgu, jako Donos, dziennik opisał ~~[illegible]~~ zamierzał
~~wyjechać do~~ Stokholmu z powodu czy pod pozorem
nadwątlonego zdrowia. Przerachował się pogorszeniem
ruchu rewolucyjnego. – Dalsza wiadomość mówiła iż udał się do
Stokholmu.

~~Rzeczpospolita Krak. wydała wojnę Austro i Węgrom~~

Poczaski

Komisja urzędnicza
przy prezydium
rady miejskiej

67

3272

Dania Norwegia
Francia i Szwecja – jak dotąd – uznały finlandzką rzeczpospolitą –

Zważywszy że wszystkie rząd przychylnie przyjął żądanie Finlandii
Niemcy uznali rzeczpospolita finlandzka o czem kanclerz zawiadomił
finlandzką delegacji w Berlinie –

Wszystkie rząd ogłasza nominacje ~~Karpzyns~~ Karpinskiego jako pełnomocnika
w Szwajcarii a Litwinowa jako tymczasowego pełnomocnika w
Londynie –

Rzeczpospolita Kuby wydała wojnę Austro-Węgrom

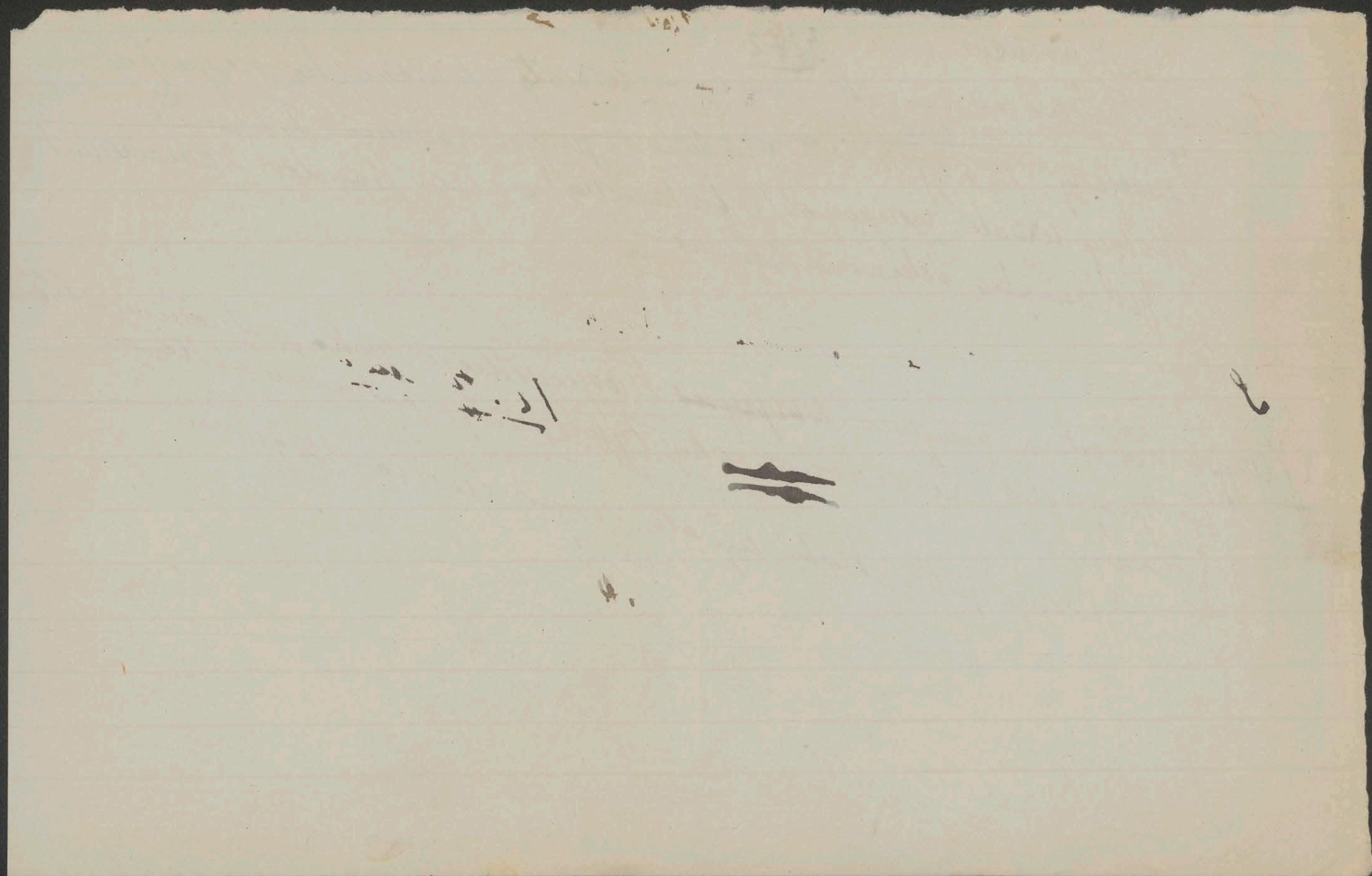

3343 ~~3273~~

68

Węgierski prezydent ministrów Wekerle oświadczył iż nie zamierza

~~się wcale przeprowadzić załatwić wojskową sprawę podcz~~

się wcale przeprowadzić wojskowej sprawy podczas wojny.

Także hr. Tisza ~~powiedział że~~ wyraził się w tym duchu.

Przesilenie węgierskie nie zakończone jednak.

12 Stycznia

CLXVIII

19 Stycznia 1918 r

69

3344-3375

Churchill i francuski front —
Masaryk do Wilsona — Prawo
wyborcze kobiet — Nowy świat burzy

19 Stycznia

CCXVIII — 70

Czterogrzymiecze uwagi ukraińskiej
Delegacji w Brześciu jako samodzielnej —
Przyzwolenie Trockiego.
~~Alex~~ Posiedzenie ~~tery~~ terytorialnej
Komisji. Protest Trockiego przeciw
dotychczasowej formule pokojów. Spory
o opróżnienia i objaśnienia woli
ludności. — O przedstawicielstwie
zajętych krajów przy pokojowych
rokowaniach. Kamieneff przedstawił
w czterech punktach rosyjskie zapatrywanie.
Silne i stanowcze oświadczenie
niemieckiego jenerała Hoffmanna. —
Technika języków rokowań. Przedstawiciel
Bawarii. — Oświadczenie Busscha we
wielkim wydziale niemieckiego
parlamentu. Ktaw...

Wbrew wieściom o przesileniu w
Berlinie wywołanym naradami
głównego Dowództwa z cesarzem i
Kanclerzem. Fremdenblatt za Kühlmannem
a przeciw ks. Bülow.
Uznanie Finlandii przez Austro-Węgry. —
Odjazd do Warszawy polskich Regentów.
Umieszczenie polskiej Komisji Likwidacyjnej
w Petersburgu.
Obrady dalsze Komisji terytorialnej w Brześciu
Odpowiedź środkowych mocarstw na cztery
wszystkie punkty. Wyznanie uwag
Trockiego. Aresztowanie rumuńskiego
posła w Petersburgu. Samorozpuszczenie..
Bolszewicka propaganda. Środkowe
Obrady nad opróżnieniem. Środkowe
mocarstwa zgadzają się na budowę
potwierdzenie woli narodów zajętych
krajów. Nie zgadzają się na
całkowite opróżnienie
podczas wojny.

Stwierdzono różnice zdań —
~~Komisja terytorialna w [illegible]~~
~~chwego [illegible]~~
Narada z ukraińską delegacją w
~~mięk~~ Komisji chwego hr. Czernina
doprowadziła do zasadniczego
porozumienia.
Wewnątrz Austrji i Wiedniu wybuchły
Robotniczy ruch za pokojem i rozpoczęte
strajki. Zwierzenia hr. Czernina
o rokowaniach i pokoju. — Fremdenblatt
i jego komentarz. — Zabezpieczenie się w
przed zawarciem — Układy z Ukrainą
w Brześciu. — Dwuznaczna ich doniosłość.
Ukraina i Porozumienie. Trocki wyjechał
do Petersburga. Zamach na Lenina —
Rumuński poseł wypuszczony na wolność —
Ultimatum postawione rumuńskiemu
rządowi. — Mowa Pichona. Caillaux
aresztowany. —

~~3371~~ ~~3314~~ ~~3254~~ ~~3344~~ G XVIII = 71

Na pełnem posiedzeniu w Brześciu 12. t. m. przewodniczący
hr. Czernin oświadczył w imieniu delegacji [illegible]
„Uznajemy ukraińską delegację jako samodzielną
i jako upełnomocnione przedstawicielstwo samodzielnej
ukraińskiej rzeczypospolitej."
Trocki zaznaczył że konflikty między rosyjskim rządem
a jeneralnym Sekretariatem Ukrainy nie mają zgoła
związku z prawem rozporządzania sobą ukraińskiego
narodu. Określił położenie na Ukrainie widocznie w zamiarze
przeciwstawienia go stosunkom w zajętych krajach, mianowicie
że tam nie ma okupacyjnych wojsk i z tego [illegible] u narodu
wywnioskować, że nie ma wątpliwości że rozporządzanie
sobą ukraińskiego narodu wykazuje jego wolę aby Ukraina
była ludową rzecząpospolitą samodzielną i to nie może
być powodem konfliktów. Chciał zaznaczyć ~~[illegible]~~
~~że~~ inaczej ta ma rzecz w zajętych
krajach

~~Na posiedzeniu 10 t.m. wszystka delegacja zawiadomiła że gotowa jest prowadzić układy w Brześciu Litewskim~~

~~3/4/5~~ 72

Zatem koncept, rosyjska delegacja nie widzi przeszkody
dla samodzielnego udziału delegacji jenerałowego i ukraińskiego
sekretariatu w pokojowych rokowaniach.–
Ukraiński sekretarz stanu Holubowicz zapowiedział, że
na podstawie oświadczenia ostatniego przedmówcy ukraińska
delegacja weźmie udział w pokojowych rokowaniach.–
Nastąpiła polemika między jenerałem Hoffmannem
i Trockim o pierwszego, pogwałcenie oskarżenie naruszenia i ~~ugwołania~~ używając
ducha wojennego przez rosyjską ~~pro~~antyniemiecką i ~~[illegible]~~ p[illegible]
propagandę. Przyczem Trocki [illegible] i [illegible] rosyjskiego rządu.
zaznaczył, że stronnictwa należące do rosyjskiego rządu swobodnie
posługiwały za [illegible] i gdyby niemiecka rząd
i szczerze wypowiedział swoje zapatrywanie o wewnętrznych
stosunkach Rosji, o ile by to uznał za potrzebne –
Jenerał Hoffmann zarzucił był że organa rosyjskiego rządu
wyrażają się ujemnie o niemieckich stosunkach.–

[illegible]

u Lanckorońskich

Ściska

szczerze

Z. Morawski

3246

73

Niemiecko-austryjacko-węgiersko-rosyjska Komisja
dla narady nad terytorialną sprawą odbyła trzy długie
posiedzenia 11 i 12 stycznia
Zaraz na wstępie przy wstępie o zakończeniu wojny Trocki nie
przyjął formuły "odtąd przyjaźń w pokoju i przyjaźni" albowiem
ma nadzieję że zatkniem inne rzeczy wpłyną na stosunki
między ludami. Czem myślał zapewne o braterstwie proletariatów
i wymotał uważenie, potwierdzone odłożeniu rozprawowani, że
więcej nie o przeprowadzenie socjalno-rewolucyjnego programu,
czyli o zbolszewizowanie świata —
Nastąpiła rozprawa o opróżnieniu zajętych terytoriów która
bez wyniku przerwaną została. —
Przewodniczący Kühlmann zaznaczył, że opróżnienie nie odnosi
się do krajów które przy zawarciu pokoju, nie będą ~~już~~ już
należeć do ~~rosyjskiego~~ państwa w którego ~~...~~ skład
pierwej wchodziły. "My-rekt- twierdzimy, że na
zasadzie uznanej przez rząd rosyjski

~~3747~~ ~~3270 (100)~~

prawa rozporządzania sobą w częściach ~~w (regionach)~~ terytoriów przez nas zajętych,
wola ludności o odłączeniu od Rosji objawiła się, tak, iż dziś już
te terytoria nie mogą być poczytywane za należące ~~do~~ w dawniejszym zaczem,
do rosyjskiego państwa. Trocki odrzucił to zapatrywanie w sposób niejasny
i pełen sprzeczności, z którego wynikło, iż nie tyle mu idzie o prawo
stanowienia o sobie narodów jak raczej o przeprowadzenie bolszewickiego
programu. Przyznaje spornym terytoriom prawo stanowienia o sobie aż
do zupełnego odłączenia się od Rosji, ale poczytuje wyraz ich woli wtedy
tylko za przekonywujący, jeśli ~~odpowiadać do stronniczych bolszewickich~~ odpowiadających stronniczym ~~się~~ zgadza ~~się~~
~~zapatrywaniu~~ pochodzić będzie od organizacji odpowiadających stronnictwom się zgadzających
bolszewickim zapatrywaniom. — ~~Ta~~ Na wszelki inny sposób nie zgadza się. Istota tu, o to, czy Polska, Litwa, Kurlandia, Inflanty, mają już być uznane
za samodzielne państwa a rzecz musiała pozostać otwartą, gdyż
nie doszło co do niej do ~~z~~ zgody. — Nie doszło do zgody w
sprawie najważniejszej i tej która rozstrzyga o pokoju —
Nastąpiła przerwa trzytygodniowa, zawikłana rozprawa o
warunkach ~~państwa~~ samodzielnego państwa; przyczem

3348 ~~3277~~ 75

uwydatniły się różnice co do sposobu objawienia woli narodów.
P. Kühlmann obstawał za tym który już ją ~~objaw~~ stwierdził, mianowicie
woli narodu, być narodem. Trocki upierał się przy bolszewickiej zasadzie
~~Il~~ Sposób Kühlmanna zaznacza jako kompetentne sejmy; zasada Trockiego
dotyczy referendum i plebiscytu — tworzy nie kończące się, zagmatwane
rozprawy. P. p. Kühlmann i Czernin w odpowiedzi na uwagę
Trockiego że odnośne narody nie mają dotąd przedstawicieli
przy rokowaniach, oświadczyli, że jeśli p. Trocki uznaje że
narodowe indywidualności są już stworzone i rozporządzać
mogą prawem stanowienia o swoich samodzielnych stosunkach ~~mógłby być~~ mógłby
to oni gotowi są rozważyć czy i w jakiej formie przedstawicieli
być umożliwionym udział w naszych rozmowach przedstawicieli
odnośnych narodów. - Hr. Czernin zapytał ~~w~~ jaki sposób
miałby nastąpić wybór tych przedstawicieli skoro wskutek
rosyjskiego zapatrywania, ciała reprezentacyjne w tych
krajach nie są uprawnione przedstawiać odnośne
narody. Trocki zażądał przerwy. ~~Il~~

~~3349~~ ~~3298~~ 76

Dla umożliwienia wszystkiej delegacji zastanowienia ~~się~~ i porozumienia

nad wielce ważnemi oświadczeniami czteroprzymierza.

Na posiedzeniu 12°-tym Kühlmann przedłożył wyniki poprzednich obrad

Stwierdził iż ~~po~~ środkowe mocarstwa powzięły objawienie woli ~~ludów~~

narodów zajętych krajów, ~~za już~~ samodzielnego istnienia, za już dostateczne oraz

~~że~~ przyzwolenie aby pod pewnemi warunkami miały przedstawicielstwo przy

rokowaniach; nie otrzymaliśmy zaś dodat[kowej] od wszystkiej delegacji odpowiedzi, czy

powzięte już te narody na samodzielne państwa ~~za podmioty nie zaś za~~ i uważalibyśmy

za ~~tw~~ subjekty przy rokowaniach, ~~czy~~ i nie zaś za objekty

Na to Trocki nie ~~wchodząc~~ dotykając poruszonych spraw

ją otrzymał. Na to Trocki nie ~~wchodząc~~ dotykając poruszonych spraw

zażądał głosu dla delegata Kamieneffa, który w następujący sposób

mów zaczął, przedłożył wszystkie zapatrywania:

Wniosł aby

~~Delegat rosyjski Kamenew zaproponował, aby~~ obie strony w piśmiennym opracowaniu przedłożyły swój sposób pojmowania, rozwinięty w dyskusyi. Rosyjska delegacya stwierdza, że podczas okupacyi nigdzie, ani w Polsce, ani na Litwie, ani też w Kurlandyi, nie mogły być utworzone, ani też egzystować jakieś w demokratyczny sposób wybrane organy, któreby z jakiemkolwiek uprawnieniem mogły podnieść do tego pretensyę, aby uchodzić za wyraz woli szerokich kół ludności. Co się tyczy istoty oświadczenia o dążeniu do pełnej państwowej niezawisłości, oświadcza rosyjska delegacya:

I. Z faktu przynależności obsadzonych obszarów do obrębu byłego rosyjskiego cesarstwa nie wyciąga rząd rosyjski żadnych wniosków co do tego, aby na ludności tych obszarów w stosunku do rosyjskiej republiki ciążyły jakiekolwiek pra-

(66-1-45)

pasę 158-1-5

Wieprzową

iennie można
nabyć.

Św. Jana 14. Sklep.

Wien, I, Sei

Far

stwierdzony, znakomit
czone suknie, wedle p
i sklepów korzenuych
Polska korespondenc

3249
3040

77

wnopaństwowe zobowiązania. Nowe granice braterskiego związku narodów republiki rosyjskiej i narodów, które chcą pozostać poza jej ramami, muszą być utworzone na podstawie swobodnego postanowienia dotyczących narodów.

II. Dlatego też istnieje dla rządu rosyjskiego zasadnicze zadanie prowadzonych obecnie rokowań, w zabezpieczenie rzeczywistej wolności samostanowienia o wewnętrznych urządzeniach państwowych i międzynarodowem położeniu wspomnianych obszarów.

III. W ten sposób zrozumiane zadanie ma za warunek uprzednie porozumienie się Niemiec i Austro-Węgier z jednej strony, a Rosyi z drugiej co do czterech głównych punktów mianowicie: co do rozmiarów terytorum, którego ludność będzię miała wykonać prawo samostanowienia i co do ogólnych politycznych założeń przy których ma być dokonanem rozwiązanie sprawy losów przyszłych państw. Co do rządu tymczasowego aż do czasu ostatecznego państwowego ukonstytuowania się tych obszarów, względnie sposobu i formy, w której ludność ma zamanifestować swą wolę, proponuje delegacya rosyjska następujące rozwiązanie tej sprawy.

3260
3337

78

[illegible] 1) Prawo samostanowienia przysługuje narodom, a nie ich częściom, które zostały okupowane, jak przewiduje § 2) propozycyi niemieckiej z dnia 28 grudnia. Stosownie do tego rząd rosyjski przyznaje prawo równoczesnego samostanowineia także i częściom wspomnianych narodów, które żyją poza obębem strefy obsadzonej. Rosya zobowiązuje się obszarów tych ani pośrednio ani bezpośrednio nie zmuszać do przyjęcia takiej lub innej formy państwowej i nie zacieśniać ich samodzielności cłami i konwencyami wojskowemi. Rządy Niemiec i Austro-Węgier ze swej strony potwierdzą kategorycznie, że nie mają jakichkolwiek pretensyj zarówno co do wcielenia do terytoryum Niemiec i Austro-Węgier tych obszarów byłego rosyjskiego cesarstwa, które teraz przez wojska Niemiec i Austro-Węgier są okupowane, jako też co do t. zw. poprawek granic na koszt tych obszarów. Równocześnie zobowiązują się one nie zmuszać tych obszarów ani pośrednio ani bezpośrednio do przyjęcia takiej lub innej formy państwowej, i nie zacieśniać ich niezawisłości przez jakiekolwiek konwencye cłowe lub wojskowe, któreby zostały zawarte przed ostatecznym ukonstytuowaniem się tych obszarów na podstawie politycznego prawa samostanowienia.

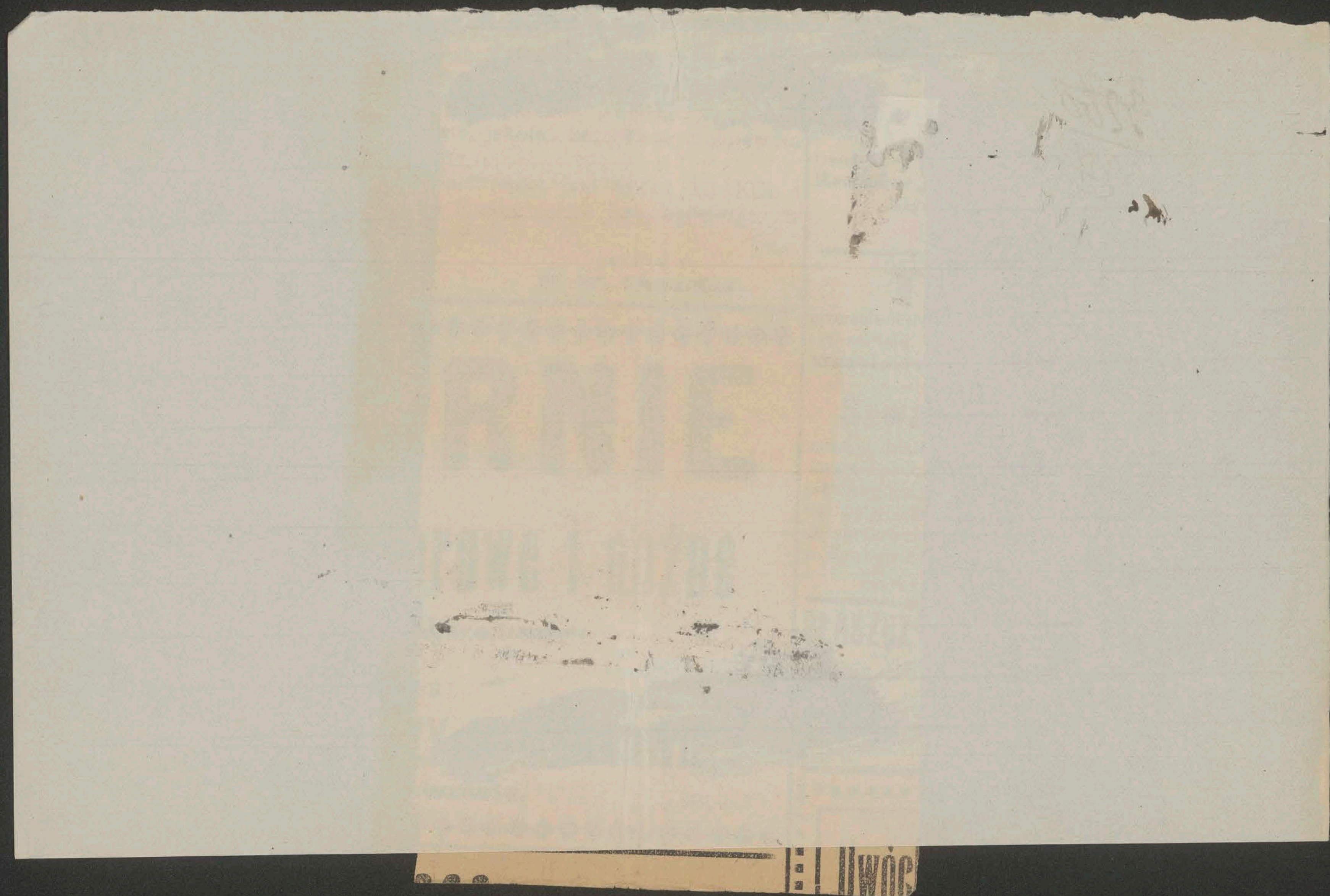

~~3261~~

~~3752~~

79

Ad 2) Rozwiązanie sprawy losu obszarów,
które mają same o sobie postanowić, musi się
[illegible] zupełnej politycznej wol
[illegible] wszelkiego zewnętrznego
[illegible] ma głosowanie odbyć się po
[illegible] obcych wojsk i po powrocie uchodźców
oraz ludności, ewakuowanej od chwili początku
wojny. Termin cofnięcia wojsk będzie oznaczony
rzez specyalną komisyę.

Ad 3) Od chwili podpisania pokoju
i ostatecznego państwowego ukon-
stytuowania się wspomnianych ob-
szarów przechodzi ich wewnętrzny
zarząd i kierownictwo sprawami lo-
kalnemi, skarbowością i t. d. w ręce
czasowego organu, któryby został
utworzony na podstawie porozumie-
nia się politycznych partyj. Zadaniem
tego organu będzie także zorganizowanie ludowe-
go referendum.

[illegible] tyczna).

Ad IV. Ostateczne rozwiązanie sprawy sto-
sunków państwowych i formy urządzeń pań-
stwowych nastąpi przez ogólne referendum.

Celem przyśpieszenia prac konferencyi po-
kojowej uważa delegacya rosyjska za rzecz
nadzwyczajnie ważną, aby otrzymać od de-
legacyi niemieckiej i austro-wę-
gierskiej zupełnie dokładną odpo-
wiedź na wszystkie pytania, postawione
w tem oświadczeniu.

~~7353~~ ~~3262~~

80

Na te wszystkie matactwa pod którymi kryje się chęć zatrzymania zajętych krajów, niemiecki wojskowy pełnomocnik jenerał Hoffmann dał stanowczą odpowiedź i silnie je odparł:

~~Jenerał Hoffmann oświadczył następnie:~~ Najpierw muszę zaprotestować przeciw tonowi tych propozycyi. Delegacya rosyjska zwraca się w ten sposób do nas, jak gdyby Rosyanie stali jako zwycięzcy w naszym kraju i mogli nam dyktować warunki. Mógłbym wskazać na to, że fakta świadczą o czemś przeciwnem. Zwycięskie wojsko niemieckie stoi na waszych obszarach! Chciałbym dalej stwierdzić, że delegacya rosyjska żąda dla obszarów okupowanych prawa stanowienia o sobie w sposób i w rozmiarach, w jakich wasz rząd nie stosuje go we własnym kraju. Wasz rząd opiera się wyłącznie na sile, która przemocą, bezwzględnie uciska każdego, inaczej myślącego. Każdy, kto inaczej myśli, zostaje poprostu, jako przeciwrewolucyonista i burżuj uznany za człowieka, wobec którego nie ma zastosowania ochrona prawna. Chcę to moje zapatrywanie poprzeć tylko dwoma przykładami. W nocy z dnia 30. na 31. grudnia został pierwszy białoruski kongres w Mińsku, który chciał uchwalić prawo samostanowienia narodu białoruskiego, rozpędzony przez bolszewików bagnetami i karabinami maszynowymi. Gdy Ukraińcy zażądali u siebie prawa samostanowienia, postawił rząd petersburski ultimatum i próbował wymusić swą wolę siłą ~~zbrojną~~ zbrojną,

Zajęcie

wodrzy przy ul. Mazowie
ckiej, nadająca się na bu

~~3263~~
~~4354~~

81

[illegible] Jak to wynika z telegramów iskrowych, które mam do dyspozycyi, wojna domowa jeszcze się toczy. Tak przedstawia się w praktyce zastosowanie prawa samostanowienia przez rząd maksymalistyczny. Niemieckie naczelne kierownictwo wojskowe musi odrzucić wmieszanie się do uregulowania spraw obszarów okupowanych. Dla nas narody obszarów obsadzonych wyraziły już jasno i niedwuznacznie życzenie oddzielenia sie od Rosyi. Dnia 29. września 1917 litewskie zgromadzenie narodowe zwróciło się do państwa niemieckiego z prośbą o ochronę, dnia 11. grudnia 1917 proklamowała litewska rada krajowa życzenie oddzielenia sie od wszystkich związków państwowych, które dotychczas istniały z innemi narodami. Dnia 27. grudnia wyraziło zgromadzenie reprezentacyi miejskiej w Rydze podobne życzenie. Do tego wniosku przyłączyła się ryska izba handlowo-przemysłowa, giełda, przedstawiciele ludności i 70 stowarzyszeń w Rydze. Wreszcie w grudniu 1917 zerwali z dotychczasowymi stosunkami przedstawiciele szlachty, gmin wiejskich, miejskich i kościelnych na Ozylii, Dagoe i Moon. Z powodów administracyjno-technicznych **musi niemieckie najwyższe kierownictwo wojskowe odrzucić opróżnienie Kurlandyi. Litwy, Rygi i wysp w zatoce ryskiej.** Wszystkie te obszary nie mają organów administracyjnych, nie mają organów jurysdykcyjnych, nie mają telegrafów, kolei, ani poczt. Wszystkie te rzeczy znajdują sie w niemieckich rękach i ruch w tych urządzeniach utrzymywany jest przez Niemców.

~~3264~~ ~~3775~~ 82

Także co do utworzenia własnej ludowej armii czy też
milicji, kraje te w braku odpowiednich organów, nie ~~ta~~ mają
na razie ~~to~~ możności spełnienia żądania!! –
v. Kühlmann ~~sprzeciwił się~~ przystąpił do oświadczenia Hoffmanna ~~[illegible]~~, wniósł
i sprzeciwił się pisemnym ~~przedłożeniu~~ rokowaniom ~~[illegible]~~. Trocki zastrzegł
przerwę dla narady ze sprzymierzeńcami i przyrzekł
dla wszystkich delegatów powrócenia do swej
deklaracji w ciągu dalszych rokowań. –
Wszyscy delegaci przemawiają po rosyjsku, tłomacz
podaje niemiecki przekład. Trocki który posiada
niemiecki język, kilka razy przerwał ~~go~~ i sprostował
przekład. – Niemieckie przemówienia tłomaczone są na rosyjski w wiele zabiera czasu.
Hr. Podewils mianowanym został przedstawicielem Bawarii przy rokowaniach
w Brześciu, jako członek niemieckiej delegacji. –
Podsekretarz stanu Busche oświadczył we wielkim wydziale parlamentu
że w instrukcjach Kühlmanna nie zaszła żadna zmiana. Tem samem
~~zaprzeczono~~ zaprzecza się wielkim pogłoskom ~~obiegającym~~ w publiczności
i dziennikach. – Odnosiło się to do narad cesarza z następcą
tronu, kanclerzem, Hindenburgiem i Ludendorffem.

9356 / ~~3265~~ 83

bowiem
W Berlinie odbyły się 18. t.m. ważne narady cesarza z następcą
tronu, kanclerzem, Hindenburgiem, Ludendorffem i politykami, o
którym przypisywano znaczenie przesilenia –
Zdaje się że zamierzoną była kampania przeciw Kühlmannowi i że
kierował nią ks. Bülow w nadziei zastąpienia go jako
pierwszego pełnomocnika w Brześciu. stanął w obronie
Fremdenblatt w urzędowym artykule
wystąpił
Kühlmanna i ze strony Austro-Węgier zgoła niepożą=
stanowczo przeciw ks. Bülowowi jako kiedyś sprzymierzonego
=danemu w Brześciu pełnomocnikowi przypominał
mocarstwa i przy czem między innemi przypomniał wojny
zachowanie się jego w przededniu wypowiedzenia ~~[illegible]~~ ~~terytoriów~~ ~~odst.~~ które zniweczyło [?]
przez Włochy, ~~przeznaczenie~~ monarchii, czem dowiódł
do wstąpienia terytoriam
" iż nie był wiernym sekundantem "

~~7757~~ ~~3266~~ 84

Finlandzka delegacja przybyła do Wiednia - Drugi szef sekc[ji] w ministerstwie spraw zagranicznych Flotow zawiadomił ją z upoważnienia cesarza że Austro-Węgry uznały samodzielną, finlandzką rzeczpospolitą. - Delegacja przesłała do Pesztu pozdrowienia dla węgierskiego narodu

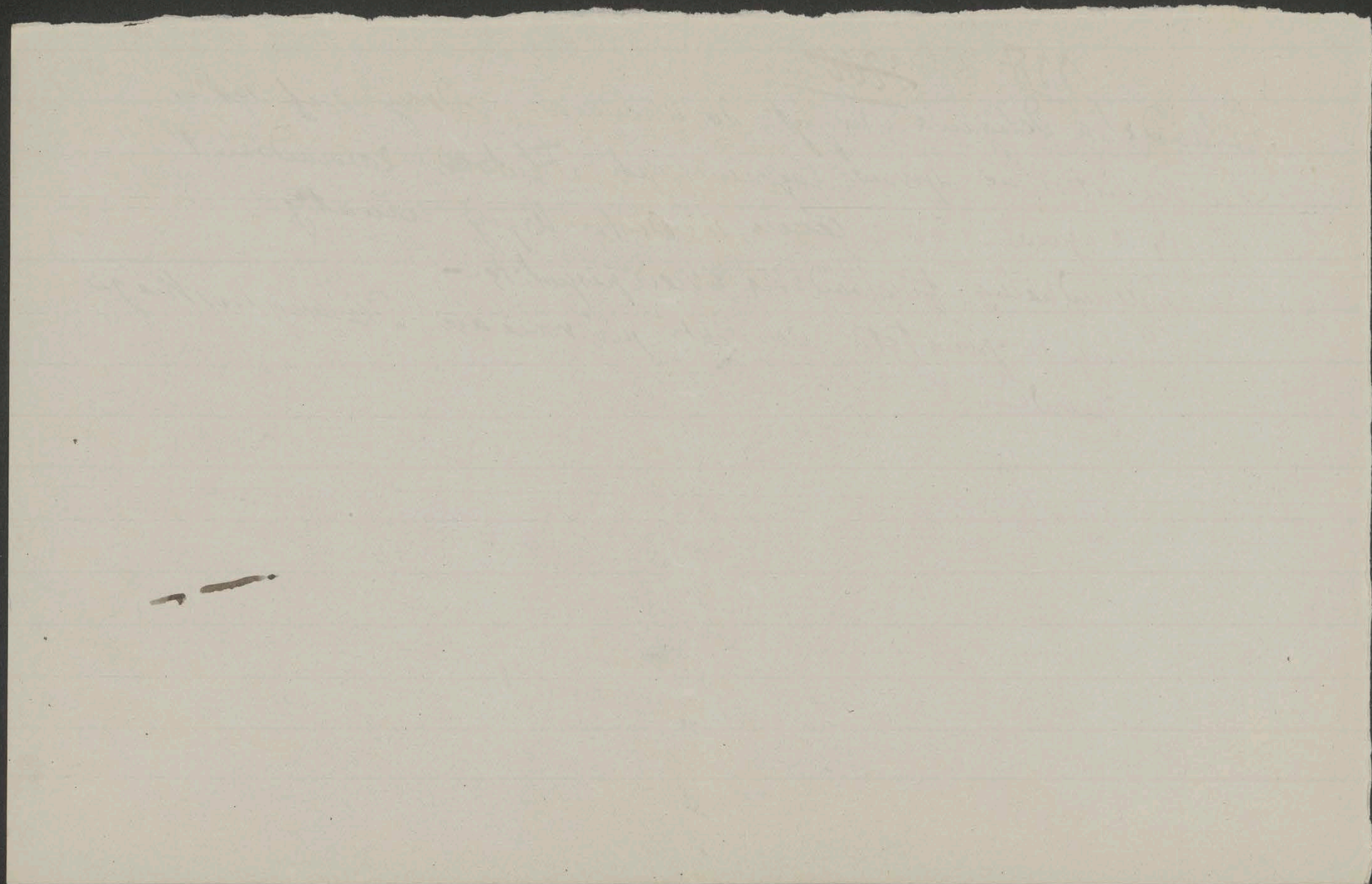

Regenci 2267 2358 85

Polscy ~~Regenci~~ przyjęci te po Królewsku opuścili Wiedeń 13-tym w niedzielę po ~~pol~~ południu, z powrotem do Warszawy. – Brak im. dalszych warunków powodzenia, wiary w siebie i wiary w spółczesnictwo. – Stąd brak siły do czynu. – Zasadniczo, w teorii uważają austryjacko-polskie rozwiązanie, wśród je wahają się i mającą się inne zatatwienia. Wysuwają Litwę, albowiem jej nabycie popularniejszem jest w zbałamuconem społeczeństwie Królestwa Polskiego, niż połączenie Galicji i Krakowa z Warszawą, a dlatego także, może bezwiednie, iż politycznie Królestwo ceni swoją nad Litwą wyższość, a niższość wobec Galicji. Tem wysuwaniem Litwy zmieszcić mogą austryjacko-polskie rozwiązanie, podczas gdy ~~w niedoświadczona wojna~~ mimo iż jedno nie wyklucza drugiego. – Zamiar politycznego uszczkolenia Wprowadzenia Ks. Lubomirskiego do cesarza Wilhelma było za mało – niele, w porozumieniu z p. Ostrowskiego do cesarza Karola za mało. Osmieliłem się powiedzieć Arcybiskupowi Kakowskiemu „Trzymajmy się Katolickiego mocarstwa" Pokazało się potem „odczekał". Mowy Ks. Lubomirskiego nie znał - rzecz zwiększyła się

~~2260~~ 3357

86

prezydent ministrów Kucharzewski i nie pochwala jej —
A tu wśród zamętu politycznych myśli i sprawy nierdolności
Krzatania, zbliża się społeczna niebezpieczeństwo, zbliża się i
agrarna klęska. — Społeczna sprawa poczyna przeciągać
narodową — W Królestwie Polskiem ~~ze~~ nie brak sposobnego gruntu
dla bolszewictwa — Agrarny przewrót bolszewicki,
to podcięcie polskiego bytu

Zdzisław Morawski zwrócił uwagę Regentom na oddanie hołdu
pamięci cesarza Franciszka-Józefa. W ostatniej chwili niedostano ~~[illegible]~~ woli
już trzeciego władcy. Regenci udali się do Kapucynów i ~~[illegible]~~ Stamtąd Germina
modlitwą monarchy przyjaciela i opiekuna Polaków. — z powodu niebecności ks. Germina

Dostojność powaga kapłańska, pokaźna fasada — ks. Arcybiskup Kakowski.
ograniczone byty polityczne rokowania —
podniosły ~~szacunek~~ na przytomny dworzec — ~~[illegible]~~ pióro — Ostrowski.
Kultura, literackie zacięcie, ~~[illegible]~~ — Ks. Zdzisław Lubomirski — polski patryotyzm.
Le plus régence —

~~2260~~ 87

Rosyjski rząd dekretem podpisanym przez Lenina
znosi polską Komisję Likwidacyjną, której prezesem
był Lednicki

Komisja dla spraw terytorjalnych odbyła w Wrześniu 14 czwartą naradę
Odpowiedź środkowych mocarstw na pierwsze rosyjskie wnioski
zaznaczyła na wstępie, iż o ile odnoszą się do rozwoju rzeczy
w zajętych krajach, tak dalece odbiegają od zapatrywań
tych mocarstw, iż we formie przedłożonej są nie do przyjęcia.
Do uzasadnienia tego, sprzymierzeni oświadczają, iż mimo tego
chcą przedsięwziąć próby kompromisu i w tym zamiarze
przeciwstawiają swoje zapatrywanie ich rosyjskim
punktom: 1° Także oni narody mogą [stain] postanowić
samodzielność i oderwanie. Kurlandia, Litwa, Polska stanowią
historycznie narodowe jednostki. Niemcy i Austro-Węgry
nie zamierzają przyłączać sobie zajętych krajów ani narzucać im
tę lub ową państwową formę, muszą jednak sobie
i wolnym narodom zachować wolną

Rzeszy dla zawarcia wszelkiego rodzaju traktatów. Jest to
otwarta furtka dla austryjacko-polskiego rozmieszania i niemiecko-
baltyckiego. 2° Wycofanie wojsk niemożliwem jest dopóki
trwa światowa wojna. Jednak musiałby ~~[illegible]~~ wszakże ograniczyć do utrzyma-
-nia porządku i potrzeb technicznych 3° Przy zbliżaniu się ogólnego
pokoju przyznać będzie można współudział w coraz szerszej
mierze w administracji, wybranym przedstawicielom ludności.
4° Delegaci sprzymierzeńców gotowe są zasadniczo zgodzić się
aby ludowe głosowanie na szerokiej podstawie usunięto postano-
-wienia o państwowej przynależności odnośnych krajów. – Jednostronne
ustanowienie przez referendum uważają za niepraktycznem. Zdaniem
Delegaci sprzymierzeńców ~~Sprzymierzeni delegaci~~ wystarczyłoby do tego ciało wybrane
lub dopełnione na szerokiej podstawie. Zaznaczyć należy, że także
przez rząd Komisarzy Ludu uznane państwowe twory Ukraina i
Finlandia, nie za pomocą referendum, ale uchwałami na
szerokiej podstawie wybranych narodowych zgromadzeń ~~[illegible]~~ powstały. –

1362 ~~321~~ 89

Zatem środkowe mocarstwa przypuszczają w ten lub ów sposób głoso=
=wanie nad Królestwem Polskiem, czem teorytycznie przynajmniej zakwestio=
=nowanym jest akt z 5. listopada 1916 r. a zarazem kształt jego
rządu, tak że rzeczpospolita ~~zastąpioną~~ by zastąpić by mogła monarchię
a przynależność czy też samodzielność pozostają otwartemi zagadnieniami:
ustępstwo śliskie dla umożebnienia ~~pertr~~ rokowań i potrzebnego
pokoju. – Odpowiedź zaznacza że są to w tym celu daleko idące
wnioski oraz że stanowią ostateczne ramy w których środkowe
mocarstwa dojść jeszcze mogą do pokojowego porozumienia.
Przyczem powodowanemi są potrzeby nieosłabienia własnej
wojskowej zdolności podczas trwania nieszczęsnej wojny, oraz
zamiarem umożliwienia narodom granicznym z ich posiadłoś=
=ciami ostatecznego i samodzielnego rozstrzygnięcia o ich przyszłości
bez popadnięcia przy tem w stan niesłychanej biedy i nędzy.
Trocki zamiast na to odpowiedzieć rozpoczął od zbijania
oraz rozpaczy

~~3363~~ ~~3272~~ 90

poprzednich otwarciu i wywodów jenerała Hoffmana i przytem

rozwinął teorię władzy i zaznaczył, że bezwzględny rewolucyjny sposób

że rosyjski rząd opiera się na władzy i jej mocy i utrzyma swoje

panowanie siłą, na dowód przytoczył między innemi, że stąd

zarządził aresztowanie rumuńskiego pełnomocnego posła Diamandi

i całego poselstwa oraz wojskowej rumuńskiej delegacji, jako karę

za próby rumuńskiego rządu gwałtów na bolszewickich żołnierzach

i robotnikach ~~w obrębie~~ na rosyjskiej ziemi. –

Jakie ~~wyo~~ sprawić mogło wrażenie na pełnomocników

czteroprzymierza to krzyczące pogwałcenie międzynarodowego

prawa, to bezczelne popisywanie się miotycznem bezprawiem?

Może chęć pokoju ustaliła je. – Dyplomatyczne ciało

w Petersburgu zamiast wzniosły protest. –

Po długich, zawiłych rozprawach ~~po~~ postanowiono na tem

posiedzeniu komisji 14.-tu przystąpić do rzeczowego

rozważenia cztrech powyższych punktów ~~[illegible]~~

~~ko~~ następnego dnia 15 stycznia. –

~~3764~~ ~~3273~~ 91

Nużące są sprawozdania z Brześcia, przydługie i niejasne. ~~i~~

Występuje jakieś nowe, dzikie międzynarodowe prawo, ~~a~~ pod jego dziwną powierzchnią, barbarzyństwo. Niedorzeczne [dziwaczne] samorozporządzanie sobą wielką [illegible] i całe działanie. Postawione przez rewolucję i socjalizm, obłudnie przyjęte przez rządy i dyplomację, ~~tłomaczone~~ i określone, inaczej, przez każdą stronę stosownie do potrzeb i apetytów ~~wyga wielki~~ sprzecznem jest ~~z w~~ państwowemi zasadami i politycznemi czerwonemi pojęciami. ~~Chwiejny twór~~ ~~Niezdrowy twór~~ ~~sekowowanego~~

Niezdrowy twór chorej ludzkości, wybryk bezmyślnych mężów stanu i polityków prawo samorozporządzania niewykonalne ponieważ ~~Zrodził~~ wytwarza ~~chaos~~ zamęt myśli i chaos czynów i jest jednem z narzędzi wywrotu, szerzenia rewolucji.

Niepodobna podawać ~~tłóej~~ dalej sprawozdań z Brześcia, ograniczyć się przychodzi do zapisania głównych ~~wypadków~~ zdarzeń.-

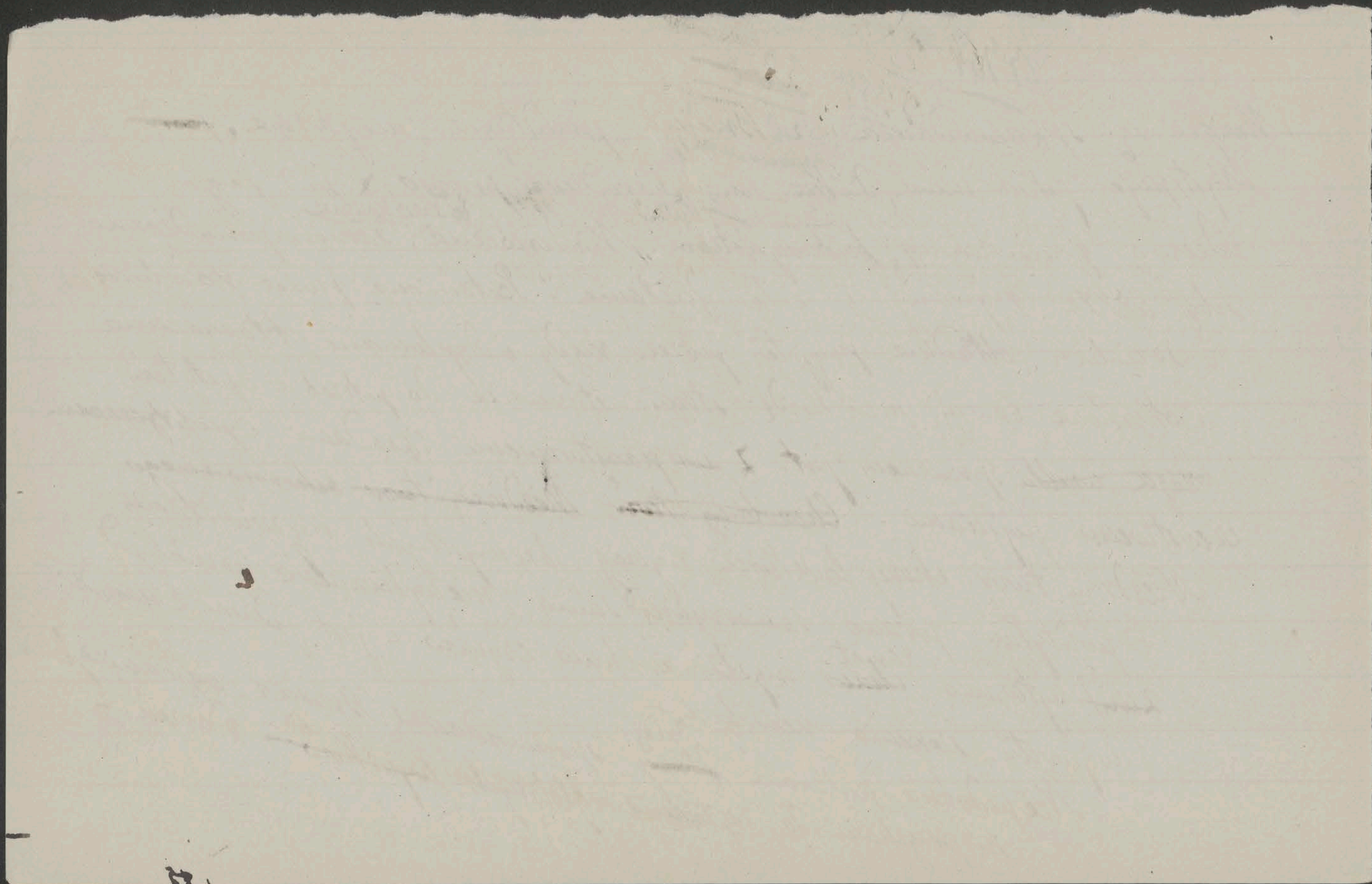

~~3385~~ ~~3274~~ 92

Hr. Czernin zasłabł i nie mógł przyjść na posiedzenie terytorialnej Komisji 15 stycznia. Nie ~~przyjęto~~ osiągnięto do porozumienia w zapatrywaniach na przedstawicielstwo zajętych krajów w ~~..~~ pokojowych naradach i rzecz upadła – Kühlmann stwierdził, że nie zgodzono się co do znaczenia uchwał reprezentacyjnych ciał w zajętych krajach, co jednak nie przeszkadza dalszym rokowaniom, albowiem delegacje sprzymierzeńców od początku zgodziły się na potwierdzenie ludowe, ~~przed~~ dokonane na szerokiej podstawie. Trocki przy zastrzeżeniu swojego stanowiska, przystąpił do tego żądania. Weszło na porządek dzienny opróżnienie zajętych krajów. Trocki nalegał na natychmiastowe względnie najrychlejsze. Kühlmann przedkładał powody, dla których jest to niemożliwem. W końcu musiał powiedzieć „Moi Panowie! Dziś rano zakończyliśmy omówienie terminu opróżnienia z ubole=
=waniem stwierdzić mi przychodzi, że strona przeciwna zgoła nie okazała chęci ~~uwzględnienia nasze powody~~ uwzględnienia naszych powodów!!

~~3877~~ ~~7766~~ 93

Rozprawiano nad wyjściem samoporozumienia sobą i złączeniem z niem opróżnieniem. Kühlmann obstawał przy potrzebie pozostawienia przynajmniej zmniejszonej siły zbrojnej, z zapewnieniem, iż żadnego nie będzie wywierać politycznego wpływu i wojska na ludowe głosowanie i zapytał Trockiego pod jakiemi warunkami ~~mog~~ może ~~....~~ woli to głosowanie być dokonane by aby uchodziło za wyraz woli ludności. Trocki nie chciał odstąpić tej sprawy od opróżnienia zmniejszonej siły zbrojnej – Kühlmann obstawał przy pozostawieniu zmniejszonej. Z ukraińską W mieszkaniu hr. Czernina odbyta się 16-tym narada z delegacją przy udziale niemieckiej i doprowadziła do ustanowienia zasadniczego porozumienia co do przyszłego stosunku politycznego między środkowemi mocarstwami a Ukrainą i tem samem poczytana być miana jako rozstrzygający krok naprzód. Na zajutrz odbyła się miała dalsza narada na gospodarczym gruncie. Tutaj przykładają wagi do ~~.....~~ układu z Ukrainą, gdyż we naradzie, że względu na aprowizację uważ trudniejszą. ~~Myśl~~

2 ~~3274~~ 3367 94

Spodziewają się, że pomocą Ukrainy otrzymać części obfitych zapasów zboża w Odessie. Zwłaszcza cesarz wyczytujący z ludnością nagli uzyskanie tej pomocy.–

A tu ta ludność czy traci cierpliwość czy ulega podżeganiom poczyna się burzyć i jakby spieszy z pomocą Bolszewikom.

W Niższej Austrji i we Wiedniu rozpoczęty są we fabrykach bezrobocia, na zgromadzeniach i ulicach niepokoje, pochody, wstrzymywania tramwajów, wybijania szyb publicznych lokali, wszystko z powodu braków wyżywienia a pod hasłem bezwarunkowego pokoju.– Zarząd socjalnej demokracji oświadczył, jako pierwszy warunek uspokojenia robotników, zapewnienie dane przez rząd, że pokojowe rokowania w Brześciu nie zostaną zerwane z powodu jakichkolwiek terytorialnych żądań. Wyraźne poparcie Trockiego; ostatecznie stanowiska Czerwonych i internationalna bolszewicka robota

~~3274~~ ~~3368~~ 95

Hr. Czernin rzekł wobec przedstawiciela urzędowego Biura Korespondencyjnego
— rokowania z rządami w Petersburgu i Kijowie są w biegu, przedstawiają
i trudne. Zaznaczam że z naszej strony pokój nie będzie na szwank narażony
zamiarami zdobyczy; nie chcemy od Rosji ~~trwałego~~ ani terytorialnych odstąpień ani
odszkodowań, chcemy tylko przyjaznego stosunku trwałego opartego na zapewnionych
podstawach ~~z trwałego~~ i na wzajemnem zaufaniu. z [illegible]
Fremdenblatt który od nowego roku zerwał stosunek wystąpienia przeciw gabinetowi
gabinetu, czemu dał wyraz w gwałtownem ministerstwa spraw zagranicznych, podał przestaje z
Seidlera, lecz pozostał organem który je nieco nie chcemy
Komentarz do oświadczenia hr. Czernina, z jednej strony stanowczo w jakiejś
~~od~~ tygodni. Pisze bowiem „Jeżeli jednak z jednej strony stan rzeczy ~~[illegible]~~ nie mamy
aneksji to z drugiej nie może nam być obojętnym gdyby granicząc. Gdyby zajętych przez
znajdują się kraje, które wtedy będą z nami na wschodzie w nich powstał
zamiarom wtrącić do naszego państwa krajów nie możemy aby Nie chcemy anektować
nasze wojska, ale także × zezwolić dla nas niebezpiecznym. mogła przystąpić
stan rzeczy który mógłby być wojska rewolucja.
ale nie chcemy także aby wojska

Do gwałtownej ~~aneksji~~ niewolnej ~~[illegible]~~ aneksji w dzielnicach graniczących z nami. Idzie tu 11

o samodzielność ~~[illegible]~~ Jest pierwszym obowiązkiem naszym mieć staranie aby zniwelować nacisk ze Wschodu. –

~~Hr. Czernin oświadczył wobec przedstawiciela [illegible] Biura [illegible]~~

~~3278~~ ~~[illegible] z wydania Petersburga i Kijowa, że w biegu to przestrzegane~~

3369 ~~i traktami, [illegible] że polityka z naszej strony nie będzie [illegible]~~

~~[illegible] [illegible], nie chcemy od Rosji ani [illegible]~~

~~ani dyktowania, chcemy tylko przyjaznego stosunku opartego na~~

~~[illegible] [illegible] podstawach, [illegible] oraz wojennego [illegible]~~

96

Tutaj strejk robotników rozszerza się i dziś nie wyszły dzienniki. Krakowskie

Strejk ~~rozpoczął się~~ rozpoczyna się podobno także w Styrii. Krakowie ma ~~[illegible]~~ się niebezpie- wewnętrzne połączenie ~~[illegible]~~

obejmuje fabryki wojennych potrzeb, amunicji i broni. Międzynarodowy, wywołany [illegible]. Wewnętrzne [illegible] robotników z Ukrainą.

przeniesie na koleje żelazne. – ~~[illegible]~~ Höfer obiecał dalsze układy z Ukrainą

= czeństwa gorsze od zewnętrznych. Kiedy minister [illegible] prowadzone były

W Brześciu 4/7 przyjęta została także przez Ukraińców delegacji zasada

wyjaśnienia, o powiedział przedewszystkiem idzie o pokój — Hr. Czernin stwierdził że przyjęta została także przez [illegible] w państwowe wewnętrzne

wyłączająca mieszania się jednej strony co do wschodniej Galicji

sprawy drugiej; i Chciał zastrzec się pewna sprzeczność przyjęto

Rutenów. Zaraz jednak wystąpiła zaznaczył że z ~~drugiej strony~~ w przyjaznym

Hr. Czernin bowiem Do porozumienia [illegible]

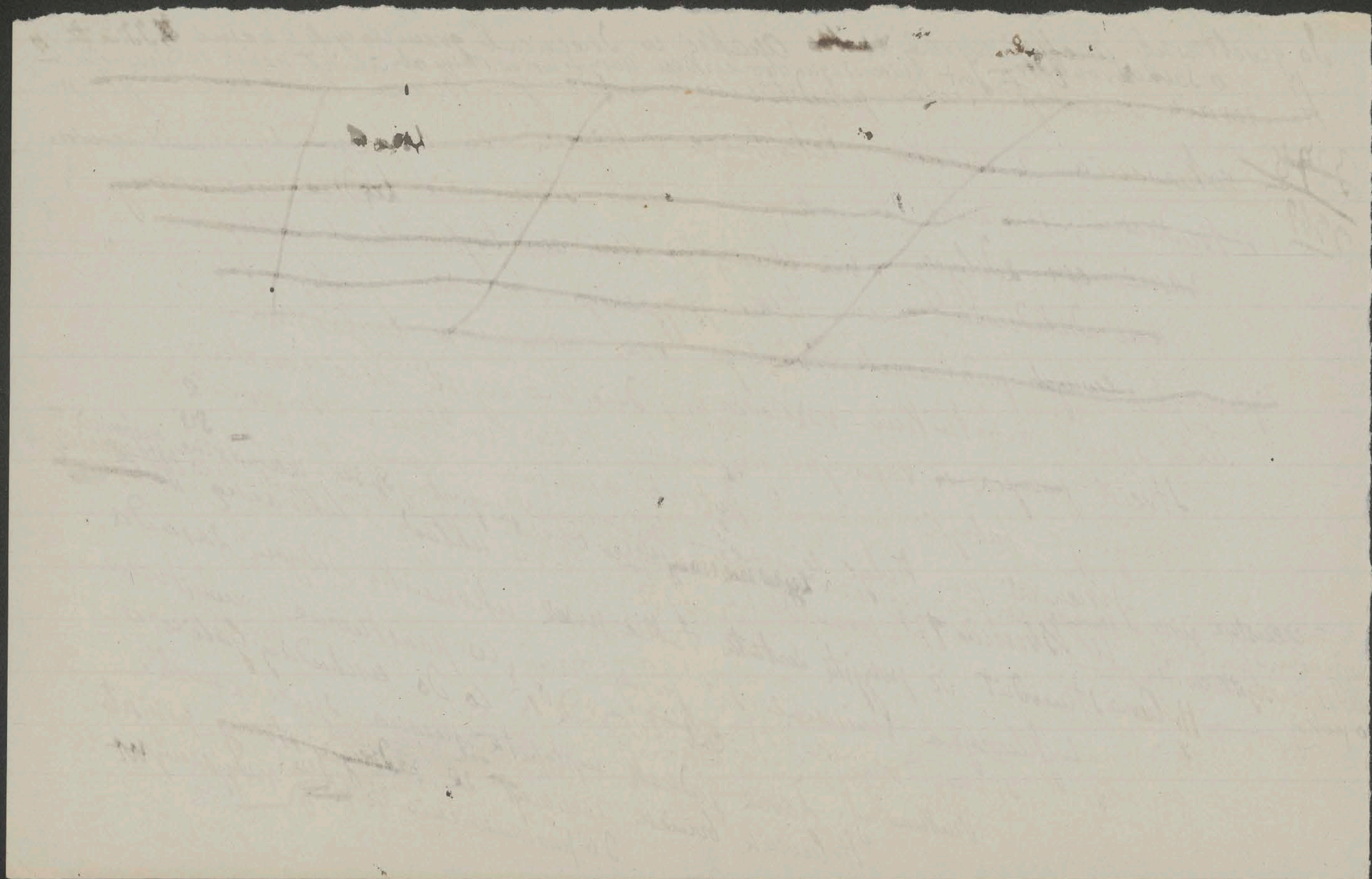

~~3679~~ ~~3370~~ 97

stosunku, po zawarciu pokoju, ~~obie strony~~ obydwie strony przy dalszej wzajemności wypowiedzą się o różnych, obchodzących ich politycznych i kulturalnych sprawach. Jako przykład przytoczył omówienie zapewnienia losu polskich mniejszości ~~w~~ należących do przyszłego ukraińskiego państwa. Pociągnie to za sobą omówienie losu Ukraińców we wschodniej Galicji, względnie politycznych i kulturalnych dla nich ustępstw, pokryte zajęciem się losem polskich mniejszości na Ukrainie. Ukraińska Delegacja przyświadczyła temu i na to pytanie przystąpiła do dalszych rokowań. Wykazały one że w gospodarczym, wzajemnym stosunku, nie ma przeszkód do porozumienia i objęty już zamiany towarowo- Pomyślny przewidzieć rychłe, zadawalniające przyjście jego do skutku.

Dalsze omówienie gospodarczych spraw powierzonem zostało osobnej Komisji która zaraz przystąpiła do niego.–

Times otrzymały z Odessy doniesienie że prezydent ukraińskiego rządu Winnitzenko zawiadomił Radę Ukraińską o serdecznych stosunkach z mocarstwami i państwami Porozumienia, które żywy biorą udział w utworzeniu ukraińskiej Rzeczypospolitej, jeszcze z porozumieniem wiążące się z jej uznaniem, ale skoro przyjdą to za dłoższe nie podadzą nam ręki, które jeśli uznają to za potrzebę silnie obejmiemy.–

Trocki wyjechał ~~29 go~~ z Brześcia do Petersburga i powróci na 29 Stycznia. Inni ~~3377~~
wojskowi pełnomocnicy pozostali na miejscu--

~~3371~~
98

Podczas gdy Lenin odprowadzał oddział Czerwonej Gwardii który
odchodził na front, dano do niego cztery strzały rewolwerowe
które chybiły--

Opamiętano się w Petersburgu i na przedstawienie dyplomatycznego
ciała pod przewodem amerykańskiego ambasadora Francis,
Lenin wydał rozkaz uwolnienia rumuńskiego posła Diamandi
Zaś Rada Komisarzy Ludu przesłała rumuńskiemu rządowi ultimatum
którem żąda natychmiastowego wypuszczenia bolszewickich wojskowych
~~żołnierzy~~ uwięzionych przez rumuńskie wojsko, ukarania ~~[illegible]~~
winnych, i rękojmi że podobne postępowanie nie powtórzy się. Gdyby nie dano było
~~nie na dana była~~ w 24 godzin odpowiedź, nastąpiłoby zerwanie
stosunków dyplomatycznych i ~~zastosowano by się~~ ~~zast~~ zastosowano
by stanowcze wojskowe środki--

~~3287~~/1 ~~37~~ ~~337~~

99

Z kolei przemówił francuski minister spraw zagranicznych Pichon. Uzasadnił odmowę paszportów do Rosji dla socjalistów. Wcale nie chcemy – rzekł – opinii Rosji, pozostającej w zetknięciu ze wszystkiemi częściami rosyjskiego narodu i nie ~~[illegible]~~ny wojny między różnemi zapatrywaniami w tym kraju. ~~Z~~ ~~Z niej~~ Zawołał ~~jak [illegible] się gotuje~~: Hamletyzmy po stronie Rosji, dla obrony – wolności! Ale z uzurpatorami którzy się zagnieździli w Petersburgu, nie może być mowy o układach. – Pichon oświadczył, że [illegible] są i nadal przyjaciółmi – Powołał się – na mowy Lloyd-Georgea i Balfoura, na orędzie Wilsona i na zupełną zgodę sprzymierzeńców. – W dniu w którym ~~nie~~ przez bolszewików, ale wprost do nas zwrócono by się ~~zwróciłaby się~~ z pokojowemi wnioskami zbadalibyśmy je i udzielilibyśmy odpowiedzi w porozumieniu ze sojusznikami. ~~[illegible]~~ Trzy są potrzebne warunki sprawiedliwego pokoju. Święte dotrzymanie traktatów i terytorialne

~~2802~~ ~~3370~~ ~~3379~~ 100

usprawiedliwianie oparte na prawie narodów stanowienia o sobie, ograniczone arbitrażem. Nie logicznie dodał następnie „chcemy sprawiedliwego pokoju uświęconego przywróceniem prawa pogwałconego w 1871 r. które stoi nad wszelkiemi określeniami ludowemi głosowaniami.—"

Caillaux został aresztowany i umieszczony we więzieniu Santé, po czem stanął przed komisją sądową wojenną.

Minister amunicji Churchill nie darował sobie także mowy w Londynie wobecności amerykańskiego ambasadora. Prócz szybkich pomocy wojskowej amerykańskiej spieszniej wzywania i wezwania ... pogromem który jest na Wschodzie Niemieckiej armii uwolniona przewyższająca Zachodu. Zbierają się gromadne chmury...

wszystkie dotychczasowe. Mamy przeciw petną ufność.

~~Austrya~~ ~~Otóż~~ Powiedziano mi, że austryjacko-węgierskie działa wysłane zostały na ~~...front~~ francuski front.—
~~i ...~~

—:—

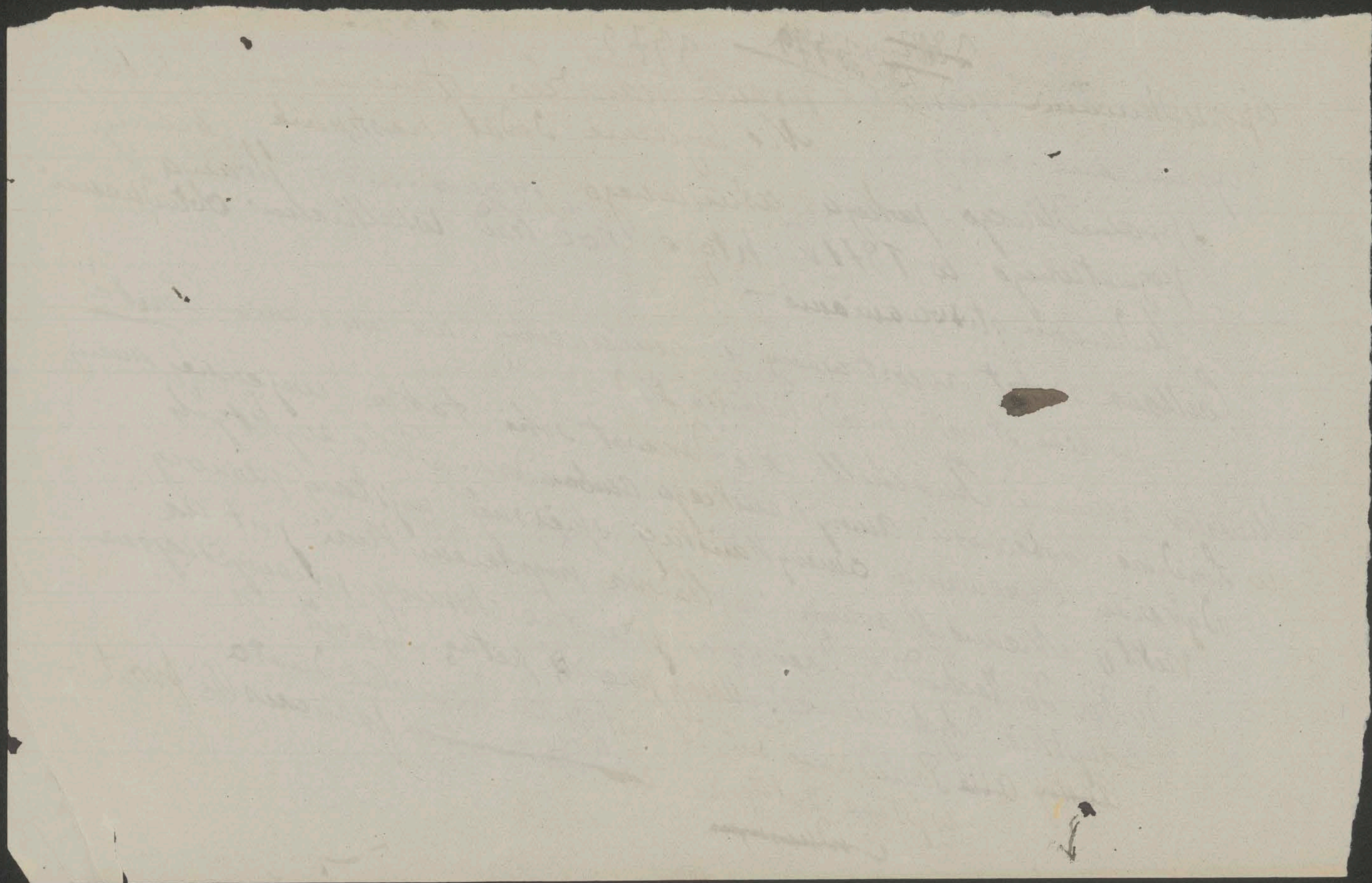

101

3283 3574

Prezydent ministrów Wekerle nadmienił w sejmie że dążenia

narodu w sprawie węgierskiej armii spotykają się stanowczo 20

ze sprzeciwieniem Króla.—

Masaryk który przy wybuchu wojny uszedł zagranicę,

stoi teraz na czele czesko-słowackiego rządu w Paryżu, tworzy

czesko-słowacką armię przeciw środkowym mocarstwom, przesłał

do Wilsona telegram z podziękowaniem za wypowiedzenie

wojny Austro-Węgrom, z życzeniem rozbicia monarchii, jako

środka złamania panowania Prus.—

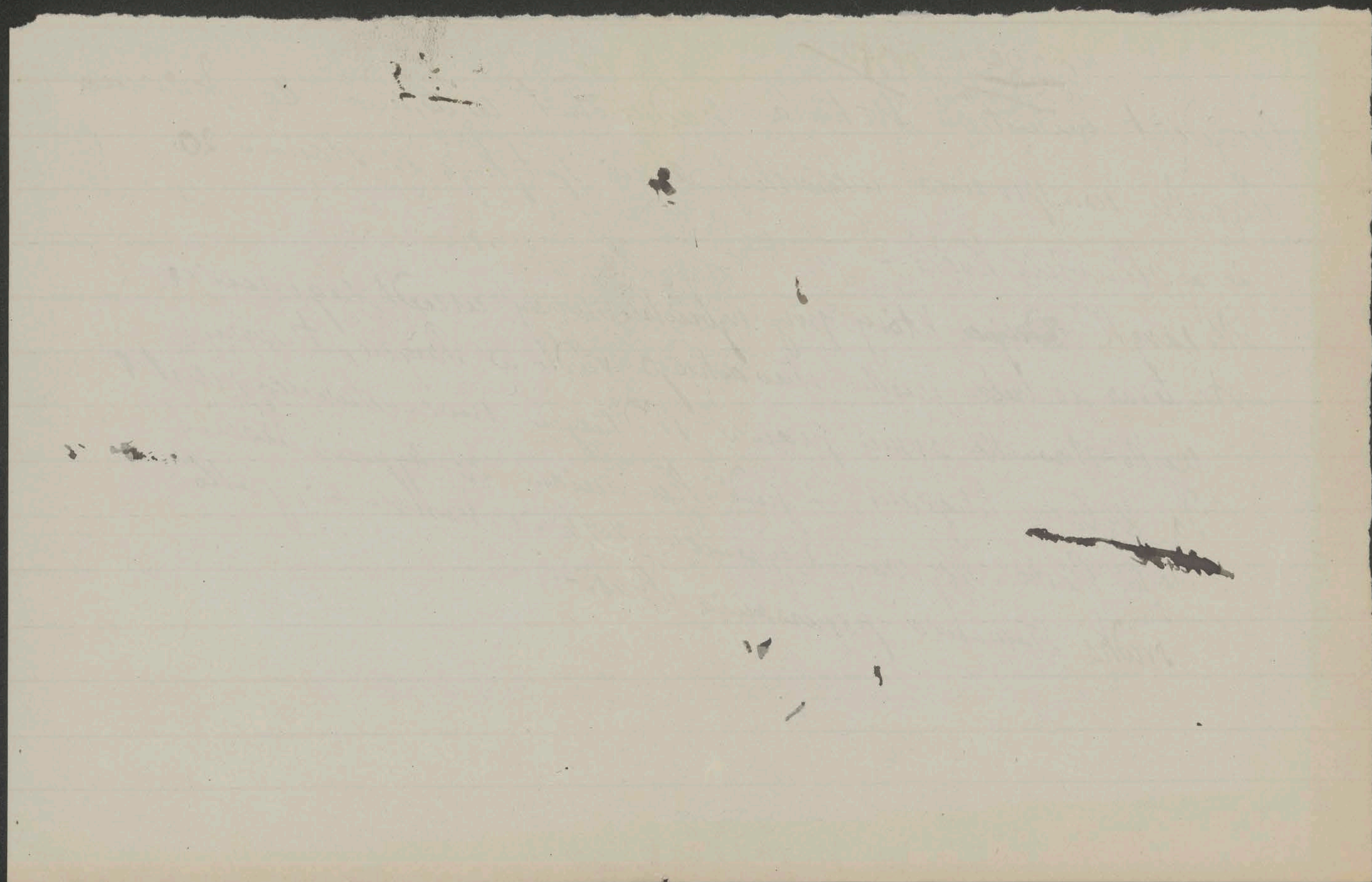

~~3284~~ ~~[illegible]~~ ~~3381~~ 3375 102

Izba lordów uchwaliła reformę wyborczą nadającą kobietom prawo wyborcze.

Izba deputowanych w Waszyngtonie to samo uchwaliła.

Zapowiada się świat nowy. Jak w przyrodzie tak samo w społeczności ludzkiej burza jest objawem przejściowym, niestałym. Ten nowy świat ~~porządek rzeczy~~ będzie przewrotem, zatem burzą, która dużo zniszczyć może, lecz przeminie, albowiem, jak prawa przyrody tak, i prawa społeczności ludzkich muszą się utrzymać; ~~i po~~ burza przeleci i minie i prawidłowa pogoda po niej z kolei nastąpi ~~zapanować~~. Idzie o to aby — o ile się da — jaknajwięcej ochronić i uratować podczas burzy.

19 Stycznia

=

~~CLXVIII~~ CLXIX

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

26 Stycznia 1918 r.

An Seine des Herrn

103

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3370-3418

Krakau.
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

~~CLXIII~~ ~~CLXIX~~ 104

Pourparlers i rewolucja. Strejk we Wiedniu.
Zażegnany przez rząd.– Oświadczenie prezydenta
Seidlera dotyczące pokoju. Ustęp o Polsce.–
Opróżnienie.– Rozruchy w Krakowie. Strejk
w Rzeszy zakończony.– Rząd i robotnicy.– Berlin
i wiedeński strejk.– Komisja terytorialna w
Brześciu i plebiscyt. O ukraińską delegację.–
Wyjazd Trockiego do Petersburga.– Rokowania
przerwane do 29. Stycznia. Otwarcie rosyjskiej Konstytuanty. rosyjskiej
Konstytuanty. Rozwiązanie Konstytuanty. Projekt zniesienia
Walki na ulicach Petersburga. Władiwostok.– Stano=
rosyjskich długów.– Japonia i Finlandii
– rosyjski Kongres. Rząd petersburski wobec
Krwawe starcia rosyjsko-rumuńskie.– Japonia
wobec zwrotu w Rosji.– Ustąpienie gubernatora Litwy
Ks. Isenburga. Dwa obozy w Niemczech.– Dymisja
Czernina. Irlandia, Flandria i samostanowienie.–
Końcowe oświadczenie terytorialnej komisji w
Brześciu. Pełnomocnicy wyjechali do swoich
stolic. Nowy drugi ukraiński rząd
w Charkowie. Jego pełnomocnicy w Brześciu

Posiedzenie zagranicznej komisji austryjackiej
Delegacji. Mowa hr. Czernina. – Ustęp o Polsce i
plebiscyt. – ~~Polskie posady i urzędowania~~ Polacy
Delegacji Komisja większością głosów uchwala zaufanie
do hr. Czernina. – Minister prezydent Seidler
potępia postępowanie Czechów. – Gabinet Wekerlego
przekształcony. – Mowa Kanclerza Hertlinga. –
Mowa Sekretarza Stanu Kühlmanna. – Do
Wspólne odezwanie się hr. Czernina i Hertlinga do
prezydenta Wilsona. Uchwała robotniczego, angielskiego
stronnictwa. Morska walka koło Imbros. –
Na frontach nic nowego. Na morzu –
Polityczny strejk w Warszawie

26 Stycznia

~~3376~~ ~~3282~~ 5 ~~CCXVIII~~ CCIX 105

Po jednem z posiedzeń w Brześciu, rosyjski pełnomoc-
=nik Joffe wstawszy, w dobrem usposobieniu, zbliżył
się do hr. Czernina i wziąwszy za guzik jego
kamizelki rzekł „No teraz i wy, jak pewno wkrótce
do Austrji, zaprowadzić tam taką samą
rewolucję jak my w Rosji!" – i ~~[illegible]~~

x Więcej perfatości niż znajomości —
Wiedeńskie, robotnicze wypadki utworzyły pomiędzy przepowiedni
ey ziszczenia Joffego.. Strejk przybierał niebezpieczne rozmiary,
zawiadomiony pod hasłem pokoju utrudniał takowy, ostatecznie
stanowisko hr. Czernina w Brześciu, ku wielkiej
przyjemności mocarstw porozumienia, zachwiało

~~3377~~ ~~3286~~ 106

na zdradę podczas wojny, pokrewny czeskiej, nie brakło nu
znamion międzynarodowej rewolucji nawet związku z
bolszewikami. W sobotę 19 we niektórych godzinach
przyszło, w tych warunkach, jeżeli nie do kapitulacji rządu
~~to~~ do jego kompromisu z przedstawicielami robotników
pod przewodnictwem socjalistycznych deputowanych Rady-Państwa
Na cztery żądania robotników rząd dał odpowiedzi które ich naraźie
zadowoliły. Co do wyzyskania objecał wszelkie wysiłenia dla
pomnożenia przywozu żywności zwłaszcza z Węgier oraz jednomiesięczny
jej rozdział. Wyraził zgodę na demokratyczną ~~reformę~~ gminną
reformę wyborczą ustawnie z nadaniem prawa wyborczego kobietom
Przystał aby już podczas wojny przemysłowi robotnicy podlegali
nie wojskowym lecz cywilnym ~~żądaniom~~ prawom. —
~~Na g~~ Na pierwsze i główne żądanie pokoju minister
prezydent Seidler dał ~~wstępujące~~ odpowiedź z ~~...~~ imieniu
ministra spraw zagranicznych.

3378 ~~3187~~ 3387 107

✡ Poprzednio już w Komisji budżetowej minister spraw wewnętrznych hr Toogenburg wygłosił był (w sprawie pokoju niesłychanie w duchu robotniczo-socjalistycznym wyznanie wiary, jako panegiryk hr. Czernina który ~~zakrawa~~ uchodzić mógł za pamflet w tak jaskrawo-skrajnem świetle odsłonił jego politykę i demokratyczne dążności. – Porównał i zrównał hr Toogenburg hr Czernina 2* Krockim dla tem większej jego pochwały. ~~ale~~

Wzamian Oświadczenie prezydenta ministrów Seidler ~~co zaś~~ zrównoważone złożone w imieniu hr. Czernina, jest zrównoważone i rozważne, aczkolwiek wyrachowane dla zadowolenia przedstawicieli robotników do których je zwrócił.

„Jest – rzekł p. Seidler – najgorętszem życzeniem J. C. Mości rychło ~~rychło zakończyć~~ wojny. W zakończyć zaszczytnym pokojem wszystko co w jego duchu tego zamiarze c.k. rząd uczynił aby doprowadzić jaknajrychlej do ogólnego pokoju.

~~3379~~ ~~3351/1002~~ 108

Jeżeli na razie możliwym jest tylko osobny z Rosją pokój, to odpowiedzialność
za to spada na mocarstwa Porozumienia. Mimo tego c.k. rząd
obstaje przy [illegible] ogólnym pokoju i przekonaniu iż właściwą
jego podstawą może być ~~rozbrojenie~~ międzynarodowy układ o rozbrojeniu
i rozjemczych sądach.. Jak dawniej tak i teraz nie zamierza
utrudniać pokoju chęcią zdobyczy.– Co się tyczy rokowań z Rosją
już kilkakrotnie oświadczył, iż nie pragnie żadnych terytorialnych
zdobyczy jej kosztem, zatem o to nie rozbiją się pokojowe rokowania.
Co się zwłaszcza Polski dotyczy to c.k. rząd pozostawia Polskę jako
samodzielne państwo, które ma samodzielnie urządzić swój do nas
stosunek, przy czem, z naszej strony, samo się rozumie, prawodawczym
ciałom obydwóch części monarchii zabezpieczonym będzie konstytu=
=cyjny wpływ na to urządzenie. Zatem ~~w~~ całkiem daleka
jest od nas myśl ~~na~~ przepisywania Polsce jej państwowy ~~stosunek~~ jakibądź
kształt lub ~~jej~~ ~~jakikolwiek do nas stosunek~~
do nas stosunek.– C.K. rząd

już wyraził swoją ~~gotowość~~ na to zgodę aby ludności Polski pozostawionem było, za pomocą ludowego głosowania na szerokiej podstawie, urzeczywistnienie jego państwowości i wyraził zdanie że to najlepiej dokonanem być może przez Konstytuantę wybraną na szerokiej podstawie. Oświadczył też wreszcie gotowym dać istotne rękojmie, aby ludności Polski w zupełnej wolności powzięła postanowienie i ta wolność zgoła nie ulegała [illegible] okupacyjnych urzędów

Żądanie wojskowego rządu opróżnienia zajętego kraju musiał C. K. rząd odrzucić, nie abyśmy zamierzali ograniczyć prawo rozporządzania sobą polskiego narodu lecz wyłącznie dlatego, żeby podczas światowej ~~wojny~~ wojny i wobec niepewnych w kraju stosunków, nie wystawić na szwank naszych wojskowych interesów.—

3281 110

Ale także co do terenów okupacji starajmy się o kompromis z
Rosją i możemy żywić nadzieję że przy wzajemnej dobrej woli
nie rozbiją się układy.—
Co się tyczy rokowań z ukraińską rzeczpospolitą, ~~dziś~~ dotychczasowe
pozwalają, oczekiwać rychłego, zadawalniającego zakończenia.
C.K rząd uznaje potrzeby i uprawnienie ~~[illegible]~~ konstytucyjnego ich
wpływu prawodawczych ciał monarchii na pokojowe i
rokowania i życzy go dobrze.— robotników przyjęło to ich
~~At~~ Zgromadzenie wyraża zaufania Zarząd stronnictwa niemieckiej
te oświadczenia rząda i Zarząd stronnictwa do ~~[illegible]~~ i przejście
socjalnej-demokracji Austrii wydał odezwę
robotników zalecającą zakończenie strejku jednak narazie nie całkowicie— polecą
roboty. Co też się stało. Odezwa przytem przypomnienia przyrze=
~~[illegible]~~ broń u nogi na wypadek nie spełnienia międzynarodowa
=czeń i rokowań, Niech żyje ! Uchwałą zaś
Socjalna demokracja !

~~7230~~ 111

mężów zaufania robotników przesłano, ich pozdrowienie braterskie
robotnikom wszystkich narodowości kraju, świata „i dostarcza
wszystkiemu proletarjatowi"

Niech robotnicy i strejki rozszerzają się na prowincji.

W Krakowie – o czem cenzura nie pozwoliła dziennikom
donieść – wszystkie kawiarnie i restauracje były zamknięte,
okna wystawowe pozabijane prawie wszędzie, także doszczętnie
sklepów zatoto zrabowanych niektóre. Ulica Floriańska przedstawia opłakany widok.
jubilerskie i galanteryjne.

We Wiedniu dzienniki także ~~od~~ 20 stycznia oraz
nie wyszły. Pojawiła się tylko Arbeiter Zeitung
z wydrukowano parę robotniczych pieśni.

W Peszcie ~~7~~19. t.m. wstrzymali robotnicy pracę we fabrykach. Wszystko
Tramwaje nie jeżdżą. Większa część sklepów zamknięta. Do
się liczne zebrania robotników. ~~St~~ Żądania odnoszą się
natychmiastowego pokoju, ogólnego pokoju, powszechnego
głosowania, równouprawnienia osób. – Po pertraktacjach
deputacji z rządem demokratyzacji u Wekerlego robotnicy
podjęli wszędzie pracę 21. t.m. –

~~Obrzuto kamatek swój powagi~~ 322 niebezpieczeństwo. i swoją niemoc –

112

Austryjacki rząd ocenił ~~powagę~~ ~~położenia~~ niebezpieczeństwo. Obawiał się gtównie zapowiedzianego
kolejowego strajku. ~~Ale~~ Obrat ~~postępowanie~~ ~~łagodzące~~ łagodność i schlebianie, i poczynił objetnice i ustępstwa
które, na razie, odsunęły niebezpieczeństwo. Socjalistyczni i robotnicy przywódcy
przedstawili je jako zwycięski wynik próby sity. Zamanifestowali solidarność z
międzynarodowym demokratyczno-socjalistycznym programem i polecili
trzymać w pogotowiu wypróbowaną siłę. Rząd dał objetnicę co do
spełnienia nie wytyczonych od wojny
stawianych żądań wyżywienia, które spełnienie nie wytyczeni co do gminnych
zależy. Uzyskał dwa demokratyczno-socjalistyczne ustępstwa, co do gminnych
wyborów i praw ~~przemysłowych robot~~ przemysłowo-wojskowych robotników. –
Dał objetnicę co do pokoju którego tu. Czernin wówczas życzy sobie – jak
socjaliści i robotnicy z tą różnicą że ci żądają pokoju za wszelką cenę
pokoju który nie zależy jedynie od Austro-Węgier, lecz od Rosji
~~od~~ i od Niemiec, nie mówiąc już o ogólnym –
A Na tej ślizkiej drodze kompromisu ze socjalnym ruchem rząd
~~Dosiadł, na razie,~~ do zyskał, na czasie, nie zażegnał niebezpieczeństwa
które w każdej chwili powtórzyć się może. Nie
naprawił szkody politycznej i społecznej wyrządzonej
już Austro-Węgrom przez socjalistów
i robotników – Przyczem ~~pań~~ państwo

utrac to ??? swój poważ[?] – Wobec hasła ludu: Pokój i chleb! rząd znalazł się w przymusowem położeniu – z jednak strajki odwrotną ~~strony~~ stroną, że pozbawia ptacy, stąd jego nietrwałość i 113

skłonność zadawalniania się ustępstwami. Obecny ma jednak odmienne

znaczenie; nie rozchodzi się o podwyższenie płacy, lecz o bardzo istotną

potrzebę żywnościową, że uświadomienie, że zaradzić jej może stanowczo

tylko – pokój – Zarazem zajście dobroduszne i wcale niekarczemne usposobienie wiedeńskiej ludności. – Jednak nie wszędzie podjęto pracę nazajutrz, okazał się opór częściowy i zarząd stronnictwa musiał ponownie wezwać do podjęcia pracy –

Ustęp o Polsce, co oświadczenia ministra spraw zagranicznych sprawozdawczy zatał, żądaniem socjalistów i robotników aby sprawa polska

nie była przeszkodą pokoju.

Ustęp świadczy, że hr. Czernin nie wypuścił z rąk sprawy polskiej, że przeciwnie obstaje przy niej. Porzuca pierwszy od brzeskich rokowań, potwierdził akt stwierdził, istnienie samodzielnego państwa polskiego, potwierdził urządzenia się i ustanowienia stosunku do – monarchii; nie wyklucza, przeciwnie, przypuszcza 5go listopada 1916; zostania Polska wolność samodzielnego – Dla umożliwienia jednak rokowań

polsko-austryjackie rozciągania..

3285 114

zgadza się na wszystkie żądania ~~…~~ rozstrzygnięcia ostatecznego losu Polski, za pomocą ludowego głosowania, co unieważnia poniekąd poprzednie orzeczenie, ~~to~~ albowiem akt 5 listopada przestaje być rozstrzy=gającym, wymaga nowego potwierdzenia i cała sprawa pozostaje teoretycznie przynajmniej, w zawieszeniu. Hr. Czernin przemawia ~~za~~ wprawdzie za wyrażeniem ~~tej~~ woli ostatecznej, polskiego narodu przez sejm, ~~to~~ jednak nie wyklucza stanowczo ~~refer~~ referendum względnie niedorzecznego ~~p~~ plebiscytu. Przez omówienie wyłącznie sprawy polskiej bez związku z Litwą, Kurlandią i Inflantami, zaznacza, że ona bezpośrednio obchodzi habsburgską monarchię. Na razie najważniejszą rzeczą jest, ~~…~~ pozostawanie przy dalszej wojskowej okupacji, ~~bez~~ bez której, ~~…~~ w braku powołanej polskiej armii, bezpieczeństwo publiczne i tak wewnętrzny porządek =wydaneby było ~~…~~ bandytom.—

Ze stanowiska zatem polskiego są w oświadczeniu hr. Czernina świetlane punkty, przy jednym czarnym. Umiejętnie jest zbudowanem, i uspakaja socjalistów i robotników, nie zraża Polaków.—

W Krakowie zaszły w niedzielę 20-tym demonstracje za socjalistycznym programem i pokojem. — Rozpoczął się strajk także we Lwowie. Oznacza się to idea ogólnej ruchu [illegible]

~~3386~~ Socjalistyczny ~~Vorwärts~~ w Berlinie zawieszony

został na trzy dni z powodu wiadomości o

~~st~~ wiedeńskim streiku. Wypadki wiedeńskie

omówione zostały w głównym Wydziale rozprawy

parlamentu. Dalsze nad niemi

włożono do ~~mowy~~ ki zapowiedzianej

mowy kanclerza —

Jakoż do nich przywiązują ~~tam~~ w Berlinie ważność

świadczy zawieszenie z tych samych powodów

(Vorwärtsa), jednego z największych dzienników

Berliner Tageblatt.

~~3387~~ ~~3395~~ Komisja terytorialna w Brześciu omawiała w dalszym ciągu 18.go t.m. sprawę głosowania w zajętych krajach.

116

Ze strony niemieckiej wskazano, że zapropono-
wane w tej mierze przez rosyjską delegacyę re-
ferendum nie odpowiada stanowi rozwoju ludno-
ści tych obszarów i byłoby słuszniejszem w te-
rytoryach, o które chodzi, rozszerzyć ciała repre-
zentacyjne w drodze wyborów na szerokiej pod-
stawie, aby mogły być w rzeczywistości uważa-
ne, jako przedstawicielstwo całej ludności.

Na to zauważył Trocki, iż delegacya rosyj-
ska nie podziela powyższych zapatrywań na po-
ziom kulturalny ludności wspomnianych obszarów
i trwa przy wniosku, aby o państwowej przy-
szłości tych krajów rozstrzygnęło referendum.

Odpowiadając mu, wskazał Kühlmann po-
nownie na dążenie mocarstw centralnych, aby
szerokim warstwom ludności dać coraz zwiększa-
jący się wpływ na politykę. To, czego bezwarun-
kowo należy dotrzymać, jest utrzymanie porządku
w czasie przejściowym, zaś tem, czemu należy
przeszkodzić, jest rozszerzenie się rewolucyi na te
okolice i tak już ciężko przez wojnę nawiedzone.

Dalsze obrady nad tą sprawą odroczono.

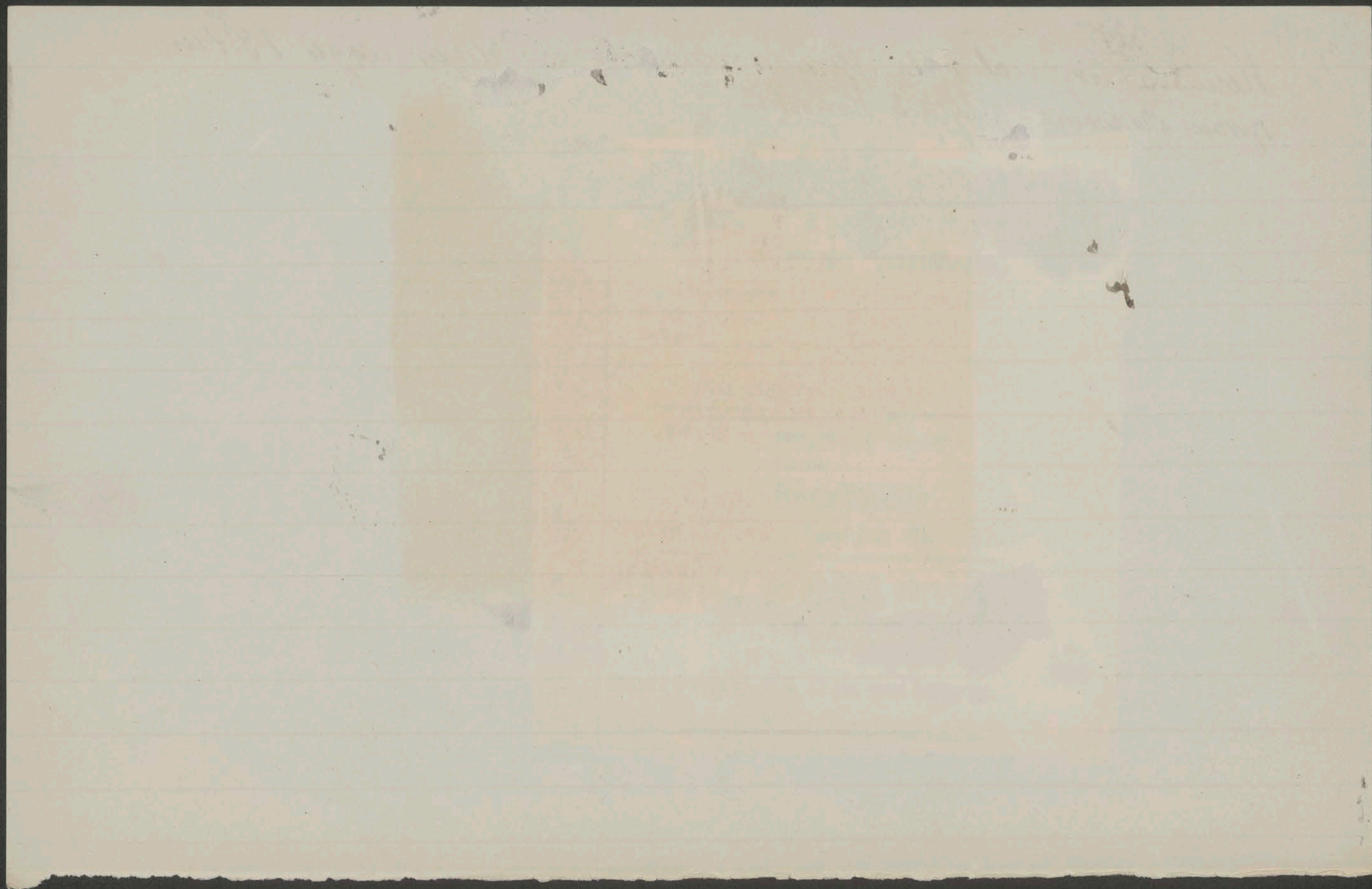

3288

117

Komisya przeszła do obrad nad obrębem tych obszarów, które miałyby być dopiero w późniejszym terminie opróżnione, przyczem zastrzeżonoby dla nich o ich państwowej przyszłości.

Jenerał Hofmann przedłożył mapę, na której uwidoczniono odnośne szkice dla obszaru między morzem Bałtyckiem a Brześciem Litewskim, z z uwagą, że nie uwzględniono tam obszarów na południe od Brześcia Litewskiego, wobec toczących się rokowań z delegacyą ukraińską.

Na to Trocki oświadczył, że proces samostanowienia Ukrainy nie postąpił jeszcze tak daleko, iżby sprawę rozgraniczenia między republiką rosyjską i republiką ukraińską można było uważać już za załatwioną. **Granice będą wykreślone na podstawie woli szerokich mas interesowanej ludności**, i w każdym poszczególnym wypadku potrzebną będzie zgoda delegacyi rosyjskiej i ukraińskiej.

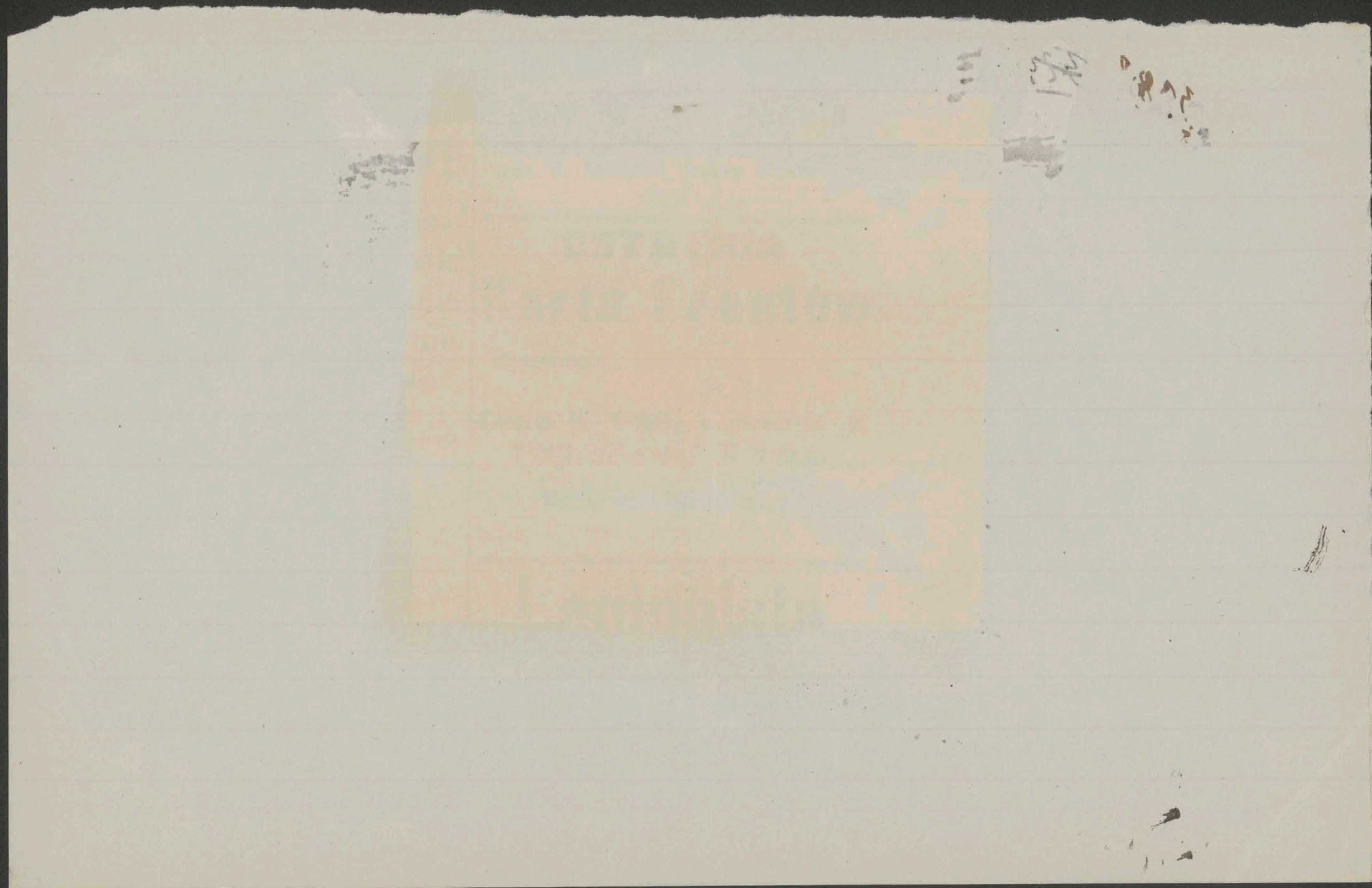

W związku z tem poruszył hr. Czernin sprawę obszarów obsadzonych przez austro-węgierskie wojska i prosił Trockiego o wyjaśnienie, czy rokowania, dotyczące tych obszarów, mają być prowadzone z rządem petersburskim, czy też, jak tego sobie życzy delegacya ukraińska, tylko z nią samą.

Także i na to odpowiedział Trocki, że ukraińskiej delegacyi nie może przyznać samodzielnego załatwienia tej kwestyi.

Hr. Czernin zastrzegł sobie dalsze omówienie tej sprawy do chwili, w której wyjaśni się sprawa kompetencyi między delegacyą rosyjską a ukraińską.

Na zapytanie Kühlmanna oświadczył Trocki, że **armia kaukaska znajduje się w całości pod rozkazami komendanta, bezwzględnie ulegfego Radzie komisarzy ludowych,** i że proklamowanie niezawisłości Finlandyi dotychczas nie wywołało żadnej zmiany w sprawie wysp Alandzkich.

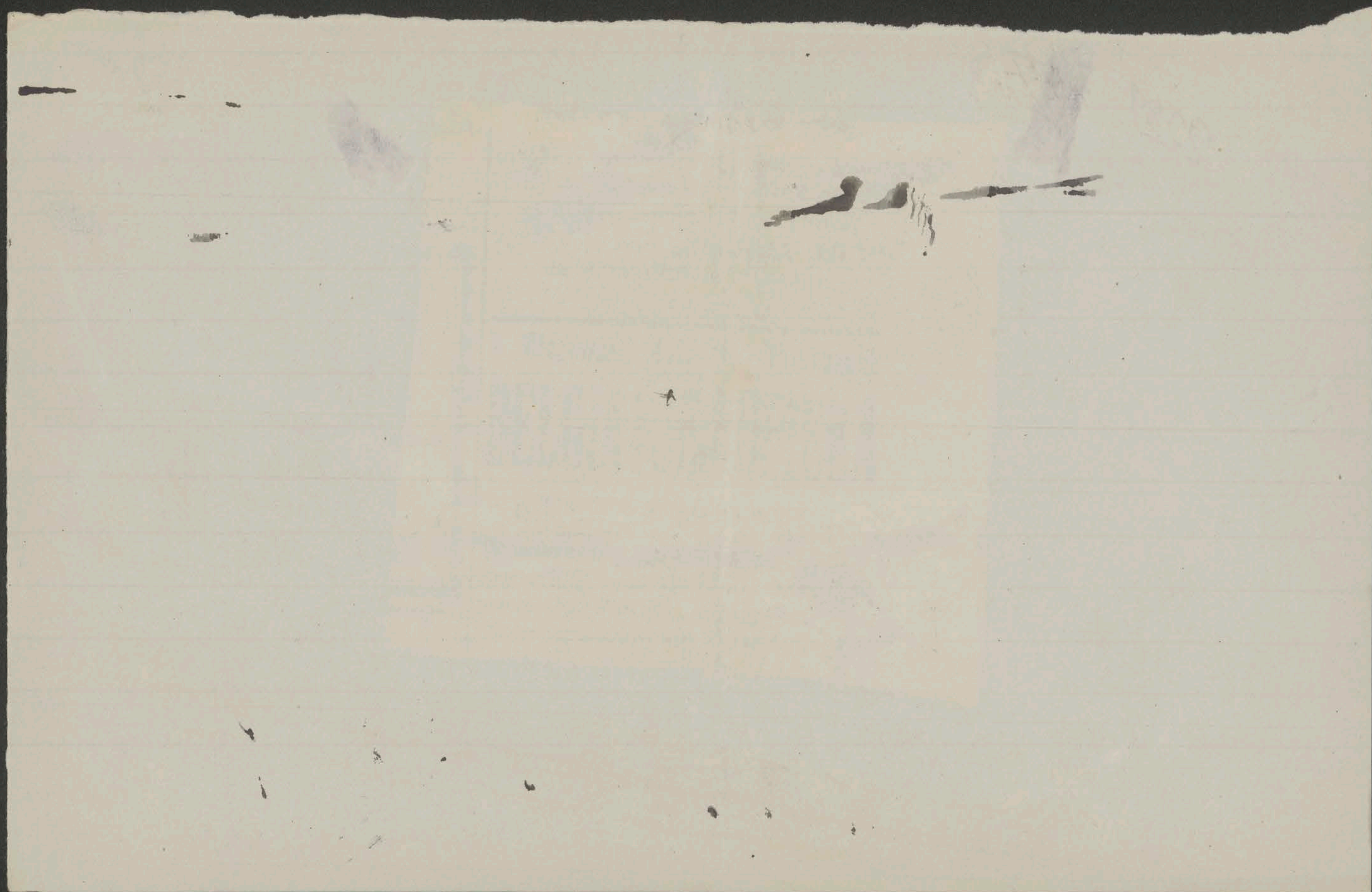

3290

~~Urzędowe Biuro Telegraficzne donosi z Brześcia~~ 3/1 ~~Obrady tej toczą się~~

~~Komisji odbyły się 11~~ Przy ~~ich~~ końcu p. Trocky zawiadomił, iż z wewnętrznych powodów zmuszony jest udać się na ~~bl~~ tydzień do Petersburga. Wobec, skoro obrady Komisji w szczegółach przeprowadzone zostały, odroczono je do 29° stycznia. Kierownictwo wszystkich delegacji na ten czas obejmuje Joffe. Ze strony środkowych mocarstw wyrażono nadzieję, że po powrocie ~~Trock~~ Trockiego ~~Ogółem dost~~ dojdzie się do dalszego porozumienia.

Rosyjska Konstytuanta otwartą została w pałacu Taurydzkim 18.I. n. przez prezydenta bolszewickich rad, towarzysza Swerdlofa, który odczytał oświadczenie centralnego komitetu wykonawczego. Konstytuanta wybrała tymczasowym przewodniczącym Czernowa 244 przeciw 151, które padły na panią Spirydonową.

~~[illegible]~~

~~3291~~ 3291 120

Krótkim był żywot Konstytuanty rosyjskiej. Po półtora godzinnych obradach, w następstwie których, ~~nie~~ nastąpiła odmowa przyjęcia oświadczenia Centralnego Komitetu wykonawczego, Bolszewicy oddalili się. Konstytuanta nie chciała potwierdzić sposobu i treści pokojowych rokowań Rządu Komisarzy, ~~którzy~~ którzy opuścili byli salę posiedzeń. Główny wydział Rady robotników, chłopów i żołnierzy postanowił rozwiązać Konstytuantę. O 4tej rano Konstytuanta została przez oddział marynarzy ~~...~~ oddaloną.

Na ulicach Petersburga toczyła się ~~...~~ walka między ~~...~~ czerwoną gwardią, która jest wojskiem rządowym a zwolennikami i obrońcami Konstytuanty. — Dekret rządu mocą którego Konstytuanta rozwiązaną została ogłoszonym został 20go. Uzasadnia rozwiązanie, obroną przez Radę robotników, chłopów i żołnierzy, wobec kontrrewolucji, którą większość Konstytuanty przedstawia. Tylko to Rząd może zapewnić prawa robotników, przeprowadzić i ustalić socjalistyczną rewolucję. Dlatego Bolszewicy i socjaliści lewicy, którzy stoją po stronie tej rewolucji opuścili salę ~~...~~ obrad Konstytuanty a ~~...~~ Rząd rozwiązał ją. Było to z góry zapowiedzianem i jest zupełnem postępowaniem terorystycznym rządu. Teraz toczy się walka między rządem Komisarzy Ludu a obrońcami Konstytuanty

Zginęło na ulicach kilka osób. Między innemi poległ poseł do Konstytuanty Loganow —

~~1192~~ Większość Konstytuanty odrzuciła była żądania bolszewickiego rządu ~~wniesione~~ na pierwszem posiedzeniu przez Swerdolfa, co do ziemi i gruntów, pokoju, nadzoru przez robotników a przedewszystkiem co do władzy Rady robotników, chłopów i żołnierzy, czyli Rządu Rady Komisarzy Ludu

Program tego rządu przedłożony Konstytuancie był skrajno-komunistyczny.

Marynarze i czerwoni gwardziści wpadli do szpitala marynarki i zamordowali tam chorych dwóch byłych ministrów rządu Kiereńskiego, Szyngarewa i Kokoszkina. Lenin jak najostrzej potępił ten czyn i rozkazał poszukiwanie i przystąpienie do surowego ukarania winnych dla przykładu tego justyfikacji

121

~~3391~~ 3393

122

Rada Komisarzy Ludu przyjęła projekt dekretu znoszącego wszystkie zewnętrzne i wewnętrzne państwowe pożyczki ~~zawarte od grudnia~~.
Kupon ~~[illegible]~~ grudniowy tych pożyczek nie ma być wypłacony.
Również wyjątkowe państwowe wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwa i urządzenia dane przez poprzednie rządy, zniesione będą. Projekt dekretu przedłożony dostanie do potwierdzenia [illegible] Centralnemu Wydziałowi.

Agencja Havasa donosi że Rada Komisarzy ~~zażąda~~ zażądała od japońskiego ambasadora objaśnień z powodu obsadzenia przez Japonię Władiwostoka.

Telegrafen Compagnie donosi iż Djen zawiadamia, że japońskie wojsko wkroczyło do Władiwostoka i objęło władzę. ~~Dowódzcy~~ Dowódzca japoński jenerał Kacura wydał odezwę wzywającą do spokoju i poleca spełniać jego rozkazy. —

Angielski rząd zawiadomił Petersburg, że w następstwie zmiany Rosji ~~[illegible]~~ angielsko-rosyjski traktat dotyczący ~~[illegible]~~ Persji przestał istnieć. —

3294 Trzeci ogólno-rosyjski kongres robotników i chłopów otwartym został 23-go w Petersburgu pod przewodnictwem Swierdlowa.

123

Nadmienialiśmy już, że pomimo uznania Finlandji ~~~~ bolszewicki rząd ~~~~ próbuje nie wypuścić ~~~~ jej z pod ~~~~ rosyjskiego panowania. Wprawdzie część ~~~~ rosyjskiego wojska opuściła Finlandję ale natychmiast inne ją zastąpiło. Ma tam być szczególnie do stu tysięcy rosyjskich żołnierzy. Wkórcy wzięli Dopuszczają się gwałtów i obsadzili koleje żelazne. Rada Komisarzy Ludu wychodzi z tego zapatrywania że nie ~~~~ jeszcze dostała zatwierdzenie państwowej samodzielności przez osobne ~~~~ po temu ~~~~ komisji. Przyszło do krwawej walki między bolszewicką czerwoną gwardję a białą gwardję fińlandzką i Rosyjska zajęta dworzec we Wiborgu.

3395 ~~3302 (60)~~ Bulgarska Telegraficzna Agencja donosi że wybuchła otwarta wojna między ~~ar~~ rosyjską i rumuńską armiami. Od trzech dni 23.7. toczy się ~~zacięta~~ bitwa między Seretem i Prutem. — Rosyjska brygada aby nie popaść w ręce Rumunów schroniła się za linie rosyjskie i oddała sprzymierzonym wojskom broń, amunicję i zapasy tren. —

Przy otwarciu japońskiego parlamentu minister prezydent hr. Terauchi rzekł, że zwrot w Rosji budzi wielkie troski. Życzeniemy aby powstał tam stały rząd. Na dzisiejsze zamieszanie obejmowanie pozycyi wschodniej Azyi, co zagraża pokojowi; Jeśli te niepokoje miałyby dotknąć narodowe, japońskie interesy, rząd odpowiednie przedsięweźmie zarządzenia. Minister spraw zagranicznych Motono zapewnił że Japonia nie cofnie się przed żadną ofiarą aby trwały zabezpieczyć pokój. —

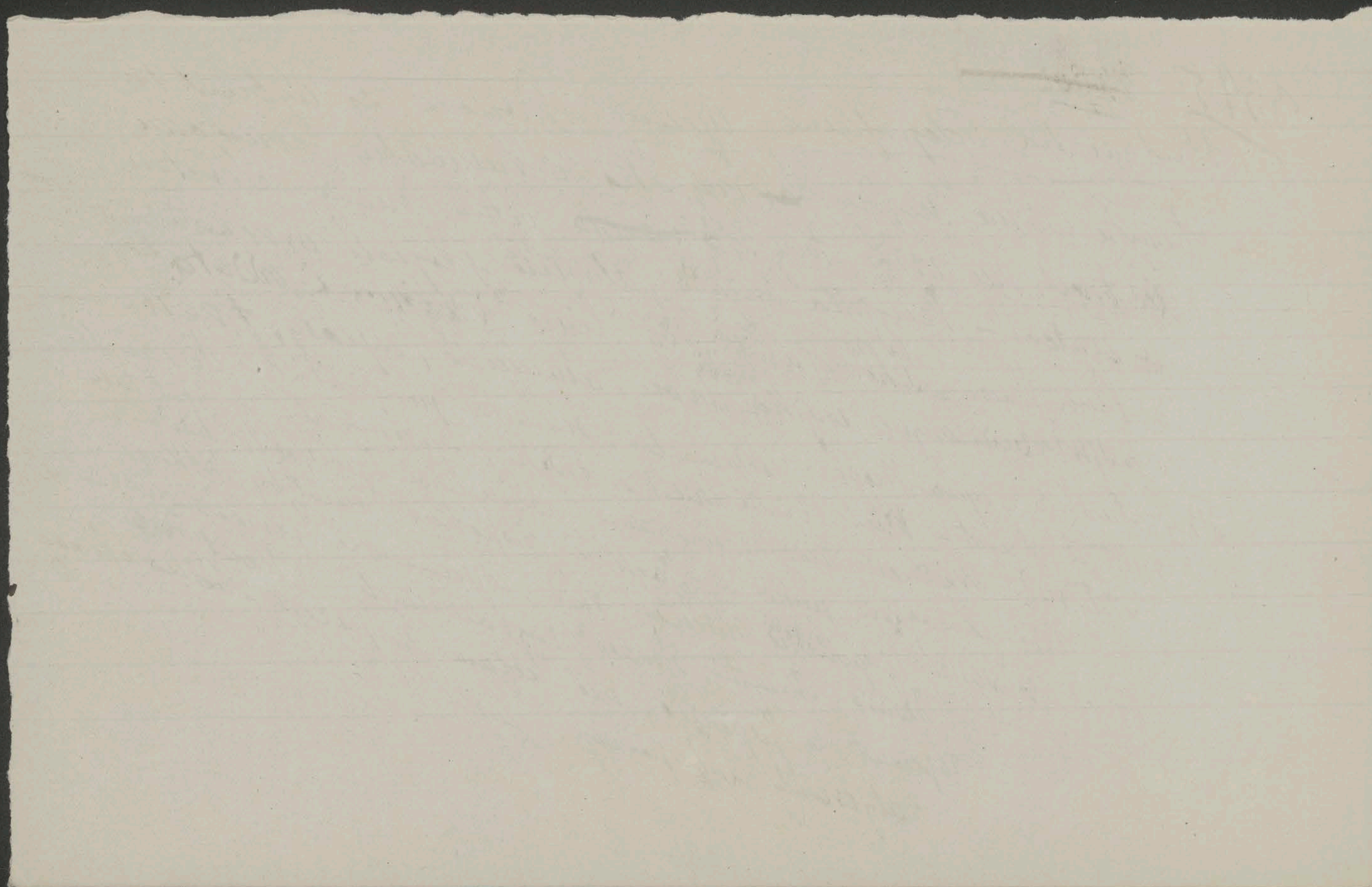

339~~8~~6 125

Ks Isenburg niemiecki gubernator Litwy, który germanizował wszędzie i wzmacniał lituanizm, a na którego zarząd liczne podnoszono skargi z polskiej strony, ustąpił ze swojego stanowiska.—

W Niemczech ścierają się dwa ~~niemieckie~~ obozy; jeden nacjonalistów wszelkich odcieni, wszechniemców, konserwatystów ~~[illegible]~~ hakatystów; i nieprzyjaźnie usposobiony wobec sprawy polskiej, który żąda aneksji na wschodzie i zachodzie, szuka poparcia w głównym sztabie, który mu sprzyja; Tego kierunku przedstawicielem w Litwie był Ks Isenburg.

Drugi obóz ~~jest~~ umiarkowany w żądzach, pragnie pokoju, ~~przyjmuje~~ bez aneksji i odszkodowań, przyjmuje ~~akt 5 listopada 1916 r~~ akt 5 listopada 1916 r, uznaje samostanowienie, także w Litwie i Kurlandii. ~~Do i obóz ten~~ Do tego obozu należy większość parlamentu, z nim idą zgodnie kanclerz Hertling i sekretarz stanu ~~Kühl~~ Kühlmann a dotąd ma poparcie cesarza. Przy jego boku przedstawiał go długoletni dyrektor cesarskiej kancelarii Valentini, niegdyś mąż zaufania kanclerza Bethmanna, o którego ustąpienie ze zajmowanego stanowiska domagały się [illegible].—

~~3304~~ 3397

Carson przywódca Ulsteru wystąpił z gabinetu i wrasadził sprawę irlandzką oraz zapowiedział ... irlandzkim Konwentem; chce mieć w tej mierze wolną rękę. Rewolucyjne irlandzkie stowarzyszenia Sinnfeinów wystąpiło ze żądaniem zastosowania do Irlandii plebiscytu dla stwierdzenia jej niepodległości, na zasadzie samostanowienia. –

Rada Flandryjska postanowiła ogłosić samostanowienie i jednogłośnie samodzielność Flandryi, złożyła swoje mandaty aby poddać się nowym wyborom, których sposobność flamandzki lud będzie miał objawienia swej woli.

Gdyby samostanowienie, było czem innem jak szalbierstwem, zapełny zapanowałby w Europie porządek. –

127

330

W Brześciu Delegacje austryjacko-węgierska niemiecka i ukraińska ogłosiły 20-go m. przy
zamknięciu dotychczasowych rokowań iż jest wszelka nadzieja osiągnięcia
zgody co do podstaw pokojowego traktatu. Przedstawiciele Ukrainy odjechali
w nocy do Kijowa dla złożenia ~~ich~~ rządowi sprawozdania i uzyskania potwierdzenia
tego co utworzonem zostało. Z tego samego powodu sekretarz stanu Kühlmann ~~zdrowia~~ hr. Czernin
udali się do Berlina i ~~nie wiadomo było czy i powodu stanu zdrowia~~ do Wiednia. Wszystkie delegacje zgodziły się iż by
przybył 21go ~~ażeby odjechać będzie musiał~~ przerwa stąd powstała w rokowaniach była możliwie najkrótszą i ~~przybyły~~
objechały natychmiast po porozumieniu się ze swojemi rządami, zebrali się znowu
w Brześciu. Zaś 30go
Gospodarcze Komisje odbyły 29. t.m. zadawalniające narady z delegacjami kraj
różne odbyły się posiedzenia różnych Komisji z Delegacjami
z Ukrainy w handlowych i prawnych sprawach.
Zatem ogólne pokojowe rokowania odłożone mniej więcej do 29 stycznia.
A tymczasem w Charkowie powstał, ukraiński rząd który nie uznaje
Kijowskiej Rady ukraińskiej, zaprzecza jéj prawa przedstawiania
Ukrainy i wręcz oświadcza się przeciw niéj. ~~Zatem~~ Powstały więc dwie
Ukrainy. Jednocześnie przewodniczący wszystkiej delegacji robotników i
w Brześciu ~~oddzielił~~ zawiadomił że rząd w Charkowie wysłał, dwóch pełnomocników
żołnierzy

~~3398~~ ~~3399~~ 128

Dla ~~wojska~~ udziału w pokojowych rokowaniach w Brześciu i że wojska delegacja przyjęła ich jako swoich członków. Z tego zawiadomienia wynikać [dalej] że rząd w Charkowie nie przyznaje Jeneralnemu Sekretariatowi w Kijowie i tamtejszej Radzie, prawa ~~do~~ rokowania w imieniu Ukrainy, albowiem przedstawiają jedynie mieszczańskie żywioły. Charkowski rząd, który jest filią bolszewików powiada, że wiązki z petersburskim rządem jako z centralnym organem starej Rosji i federacyjnej wspólnoty byłego carskiego państwa. –

Petersburska Telegraficzna Agencja donosi, że wojsko ~~od~~ charkowskiego tamtejszego rządu wysłane do Połtawy stoczyło bitwę z wojskiem kijowskiej Rady, które na głowę pobito i zajęło miasto. –

Nowy Ludowy Sekretariat ukraińskiej rzeczypospolitej wydał odezwę, która wzywa do walki z ~~od~~ kijowską ukraińską Radą i Jeneralnym Sekretariatem jako sprzymierzeńcami Kaledina

47

~~1907~~ 3400 129

i niezawisłego porządku rzeczy i ogłasza ~~się~~ takowe nieprzyjaciółmi wolnego ukraińskiego ludu. Wspólnie z nami ~~walczy~~ zapowiedziana walczyć będzie armia rządu robotników i chłopów, armia połączonej dwuczłonowej rzeczypospolitej.

Wszyscy popierać muszą armię, Ludowego Sekretariatu oraz wszystkich Komisarzy Ludu.

Środkowe mocarstwa prowadzą pokojowe rokowania w Brześciu ~~z rządami Kawiarnianemi rządami~~, z rządami na lodzie, które co chwila runąć lub zapaść się mogą.. Petersburgski, bolszewicki rząd, po dokonaniu swojego 18° Brumera na Konstytuancie jest, samowładczą władzą samowładną i terorystyczną, ~~tak jak dawniej~~ więcej niż carym, bez jego dawnego uroku i wielkiej przeszłości, w której tak wiele zdziałał był. Dla potęgi ~~Rosji~~ i znaczenia Rosji.-

Środkowe mocarstwa znajdują się na raz wobec dwóch ukraińskich rządów zwalczających się a które za zezwoleniem petersburskiego rządu zasiądą obydwa przy ~~konferen~~ stole brzeskich narad, podczas gdy ten petersburgski rząd, stacza z jednym ukraińskim krwawe walki a przytula do łona drugi.- W tych warunkach brzeskie rokowania trącą karykaturą a pokojowi zbywało by na rękojmiach i powadze.-

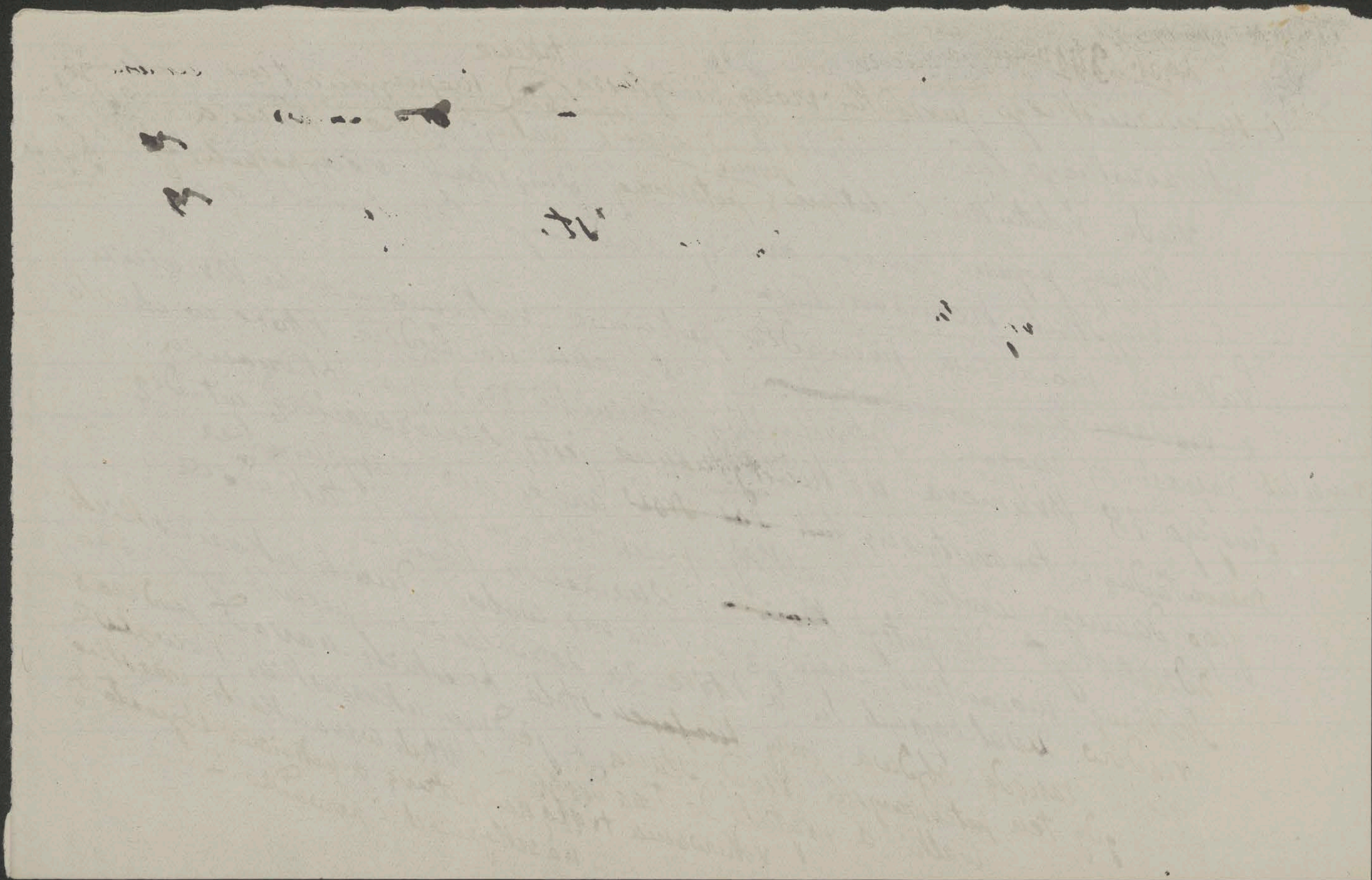

~~Z.[illegible]~~ Pełnomocnicy czteroporozumienia uznają delegację Kijowskiej Ukrainy, chociaż odkładają na później uznanie ukraińskiej rzeczypospolitej. Same sprzeczności – ~~3401~~

~~Dowiaduję się że kijowska, ukraińska delegacja w [illegible].~~

130

Dowiaduję się, że w skład kijowskiej, ukraińskiej delegacji w Brześciu wchodzą przeważnie studenci kijowskiego uniwersytetu.

Hr Czernin skorzystał z pobytu we Wiedniu aby zwołać 24 b.m. Komisję zagraniczną, austrjackiej delegacji i złożyć jej sprawozdanie o położeniu – Uwydatnia ono osobiste właściwości hr. Czernina a jest świetnie zręcznie ~~[illegible]~~ zwrócone przeciw stronnikom ~~st~~ w Brześciu i wszelkiej robocie, która za plecami pełnomocników utrudnia ich zadanie i szkodzi polityce –

Hr. Czernin stwierdza, że na żądanie z rosyjskiej strony, po raz pierwszy w dziejach rokowania pokojowe odbywają się jawnie „przy otwartych oknach". Nie ułatwia to zawsze zadania i tak już ~~nie~~ trudnego albowiem idzie o budowę „nowego świata" o którym zdaje się w niezbyt jasnym zarysie marzy także hr. Czernin. – ~~Ostatnie [illegible]~~

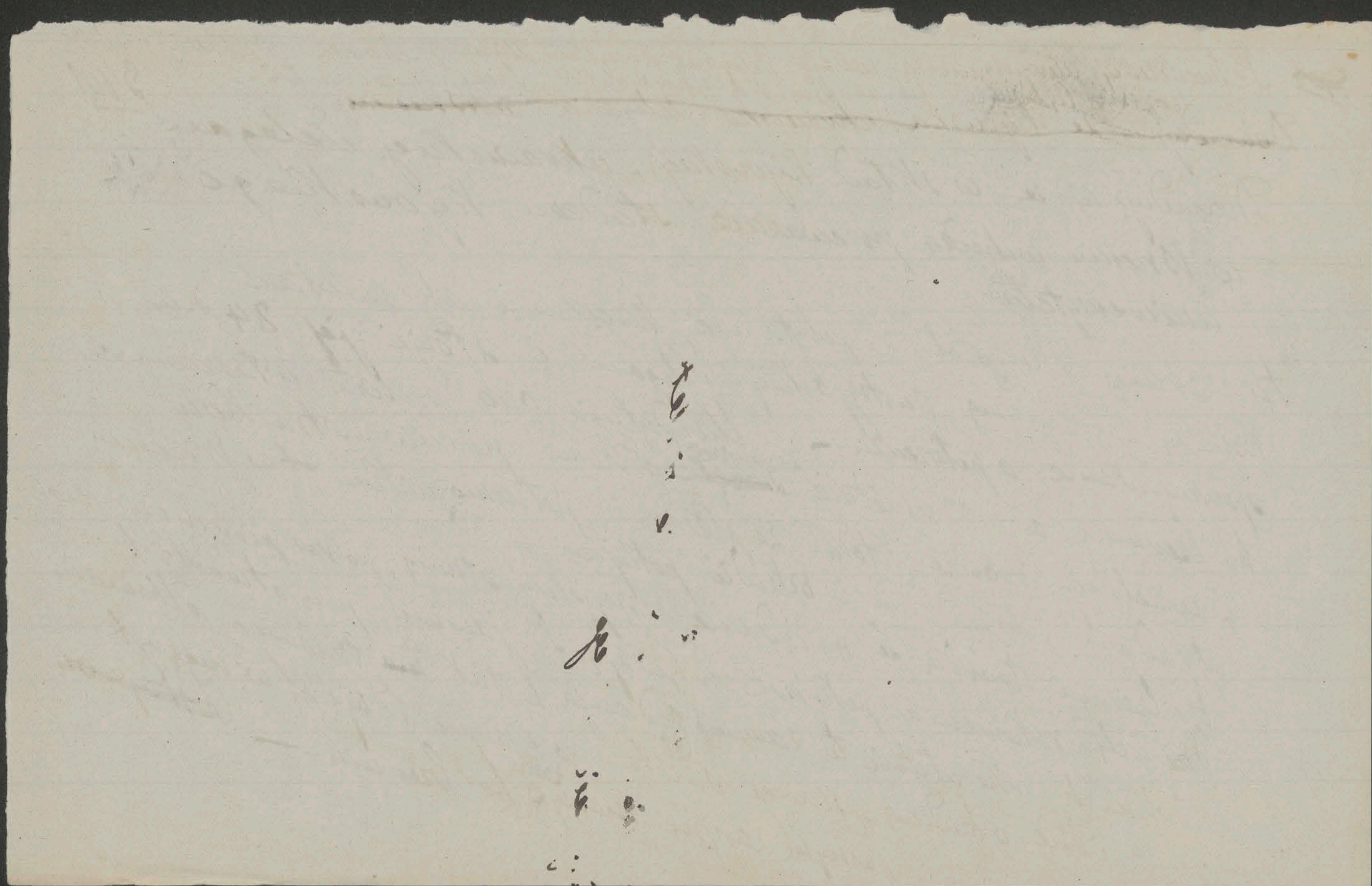

~~3401~~ 3402 131

Stoi stanowczo i niewzruszalnie na podstawie pokoju bez aneksji i ~~odszkodo~~ Kompensat
~~-wań~~ a jego jątrować wcale go nie obchodzi

Pierwsza trudność, iż nie ma się do czynienia z jednym partnerem
lecz z kilkoma, zwalczającymi się w Rosji o zakres ich panowania a więc
z petersburskim rządem, Ukrainą, Finlandią, Kaukazem
z Ukrainą sąsiadującą z monarchią doszliśmy do daleko już idącego porozumienia
na pewnej podstawie bez kompensat i aneksji i co do konkretnych [illegible]
na które [illegible] co całem exposé [illegible] wszelkie nacisk, albowiem po
pokoju z Ukrainą oczekuje ~~[illegible]~~ otrzymania żywności z zasobów i
znacznego polepszenia warunków wyżywienia, czemu wcale niepomoc-
-nemi - lecz zgubnemi - byłyby strajki i robotnicze ruchy, albowiem druga
strona potrafi je wyzyskać - Ale właśnie układy z Ukrainą
wykazują jak zawikłanem jest zadanie, rząd petersburski bowiem
podnosi zarzut, że granice Ukrainy wcale nie są już ustanowione
ostatecznie i że on ma prawo uczestniczyć w naszych z nią
~~[illegible]~~ układach, czego ta ~~[illegible]~~ przyjmać nie chce -

~~3310~~ ~~2403~~ 132

Do tego dołączyło się w ostatniej chwili powstanie nowego Ludowego
Rządu ukraińskiego w Charkowie, wysłanie przez niego delegatów
do Brześcia i włączenie ich do rosyjskiej delegacji. – Jest to nowa
trudność, ale nie chcemy się wdawać we wewnętrzne sprawy Rosji
i Rządu z ukraińską rzecząpospolitą. Stwierdzamy „że dawne granice
między Austro-Węgrami a dawną Rosją także między Ukrainą
i nami istnieją" Aspiracje co do wschodniej Galicji, Bukowiny i
nawet zajętej części Wołynia o czem nie należało wątpić. ~~zupełnie~~ ~~dostatecznie~~
„Co do granicy Polski Rosyjskiej, zresztą granice nie są jeszcze
ustanowione. to niczego nie żądamy od tego nowego państwa. Ludności"
Polski wolną i bez wpływu na nią, wybrać może własny los. Przy czem
nie przywiązujemy z naszej strony zgoła żadnej szczególnej wartości, do sposobu odnośnego
ludowego głosowania, im dokładniej wszyscy sąsiedzi wolę narodu, tem mniej
będzie lepszym. Albowiem chcemy jedynie dobrowolnego połączenia Polski i tylko w
Wewnętrznem życzeniu Polski widzę w pokoju i trwałej harmonii. Stoję
niedostatecznie na stanowisku, że sprawa polska niepowinna

~~3711~~ 1404 133

o jeden dzień opóźnić zawarcie pokoju. – Jeżeli po zawarciu pokoju
Polska zechce ~~potrzebowania~~ oparcia o nas, nie odepchniemy jej i polska ||
sprawa nie powinna ~~i nie~~ zaszkodzić i nie zaszkodzi pokojowi

~~|| Chętnie byłbym widział~~
|| Byłbym chętnie widział możliwość udziału polskiego rządu w
pokojowych rokowaniach, albowiem wedle mojego zapatrywania Polska
jest samodzielnem państwem; ale petersburgski rząd twierdzi, że dzisiejszy
polski rząd nie jest uprawnionym przemawiać w imieniu jego kraju
i odstąpiliśmy od zamiaru, aby nie wywołać konfliktu. Rzecz jest ~~niewątpliwie~~
niewątpliwie ważną ale ważniejszem (dla mnie) jest ~~to~~ pokonanie trudności, które
opóźniają zakończenie rokowań. –
Hr. Czernin poczytuje Polskę za samodzielne państwo. ~~ale ale~~ jak je ogłosił
akt 5 listopada 1916; ale ~~o tym~~ na ten akt wola się nie uwzględnia ~~co ważne~~
i powstania ~~rozstrzygnięcie~~ losu Polski jego ludności; w nim
stosownie do rosyjskiego żądania; ~~ważnym~~ tymczasowe, że akt 5 listopada owal jedynie ~~na~~ rozumnie ustrój państwa
pozostawienie monarchicznego
~~Rząd~~ Hr. Czernin nie sprzeciwia się

3312 3405 134

żądaniem co do sposobu objawienia woli ludności, zatem i niedorzecznem plebiscytowi. Pocóż przypuszcza polsko-austryjackie rozwiązanie.

~~Z niemieckiem względu~~ Odsuwa od siebie przeszkodę pokoju, zaznaczenie zdając sobie ~~je prze~~ się obawiać Niemcy, albowiem trudności głośna, stąd pochodzi, że one powstają dostatecznemi objawy. Za odstąpieniem się od Rosji Kurlandii i Litwy i, przeciwnie jak hr. Czernin, co do Polski, nie chcą przypuścić plebiscytu, dalej zaś zupełnego opróżnienia podczas światowej wojny, któreby w tych krajach wytworzyło, nie da się wojsk, nie da się wszelkim wyczerpaniem przeszkodzić.

„Skoro zawarcie z Rosjanami pokoju, to żądaniem wojsk, wbrew wszelkim wyczerpaniom przeszkodzić ogólnemu pokojowi, wszelkim stanem" i hr. Czernin. Zwraca się do prezydenta Wilsona i jego ostatniego orędzia, nie wacha się stwierdzić zbliżenie się do zapatrywania, iż widzi co niemi znamię. Zastrzega się przeciw dążeniom Austro-Węgier.

~~3213~~ 3406 135

punktom orędzia, przeciw temu który dotyczy sprzymierzeńców którym
aż do ostateczności wiernym i pomocnym pozostanie, oraz przeciw
drugiemu, który jest wmieszaniem się we wewnętrzne sprawy ~~z punktami~~
monarchii co stanowczo zaprzecza. ~~Najżywotniej zgadza się z punktami~~ musi
~~ogół~~ Inne punkty przyjmuje ale do każdego nieomal dołączyć uwagi
poprawki a najżywotniej zgadza się z teoretycznemi, w których hr. Czernin
z górno-lotnemi jak nie praktycznemi, bez ukrytej myśli owego
Zdaje się mieć szczególne upodobanie przeciwnikach.
pomniejszyć nie można o jego przeciwnikach.
Wierzę hr. Czernin omawia punkt 13 orędzia „Co się tyczy 13 punktu
jest to publiczną tajemnicą iż jesteśmy zwolennikami myśli, aby mogło utworzonem być ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
„niepodległe polskie państwo które objąć by musiało ziemie niewątpliwie
zamieszkałe przez polską ludność" Mniemam że i co do tego punktu, wkrótce
porozumielibyśmy się z p. Wilsonem" I ~~to~~ wszystko uporządza hr. Czernin ~~hr. Czernin~~

aby stwierdzić pewną tożsamość, nietylko w zapatrywaniach ale
i w szczegółach między nim i prezydentem Wilsonem i zakończył:
że skoro z jednej strony Austro-Węgry z drugiej Stany-Zjednoczone są
w obozach walczących temi mocarstwami których interesy najmniej są
sprzeczne, powstaje ~~zapyt.~~ przypuszczenie czy ~~x~~ właśnie zamiana myśli
między niemi, nie byłaby punktem wyjścia pojednawczej rozmowy
między wszystkiemi temi państwami, które nie przystąpiły jeszcze do
pokojowej.-

Austrjacko-węgiersko-amerykańskie pośrednictwo.-

Jest w exposé hr. Czernina przy zupełnej szczerości i lojalności ~~od~~ ~~bardzo~~
~~samo~~ względem sprzymierzeńca, odcień ~~niezależności od polit~~
bardzo znamienny pewnej różnicy ~~aust~~ między położeniem i stanowiskiem Austro-Węgier
a Niemiec.-

Układam się o pokój z Ukrainą i Petersburgiem; z Petersburgiem
nic zmienić w naszem położeniu, ale ukraińskie wojska stoją
na przeciw nas, a także nie można z Petersburga nic
~~exp~~ eksportować albowiem sam nic nie ma
prócz rewolucji i anarchji towar
eksportowy, który może

<u>7408</u> ~~4217~~ 137

Bolszewicy chętnie by ~~eksportowali~~ importowali, ale którego odbioru
grzecznie ~~[illegible]~~ odmawiam[?] dług." Inaczej rzecz się ma z Ukrainą i
ta może dostarczyć żywności, co ~~[illegible]~~ służy naszej ludności.
i ta w Czerwcu położył na to największy nacisk, zważam[?]
znakomicie, zęsto[?] ~~i mój silnie~~ zwrócił się przeciw strajkowcom,
rozruchom[?], wykazał ich szkodliwości dla pokoju, sprawcy
żywności, ostatecznie nie tylko dla umawiania[?] ale prawdziwego=
=tkiem dla robotników i przestrzegał przed następstwami
uderzenia na niego życia i poddania się go o przyjmowaniem
potoczenia ~~pok~~ bezwarunkowego pokoju, które przeciwna
strona potrafi doskonale wyzyskać, zaś[?] czyli słowy:
Wreszcie w Czerwcu mes[?] Kościelnic[?] obowiązek pokojowych
"Wy m-Panowie nie tylko macie prawo ale i
albo jeżeli ~~ufacie~~ mi, co do dalszego prowadzenia
układów pomocy ~~pomagać~~ mi, albo jeżeli nie ufacie obalić mnie." —

~~Czy tylko nie zachodzi potrzeba~~ ~~to~~ do
Czy tylko przy konieczności i uzasadnionem
pragnieniu pokoju nie zachodzi
potrzeba, co do

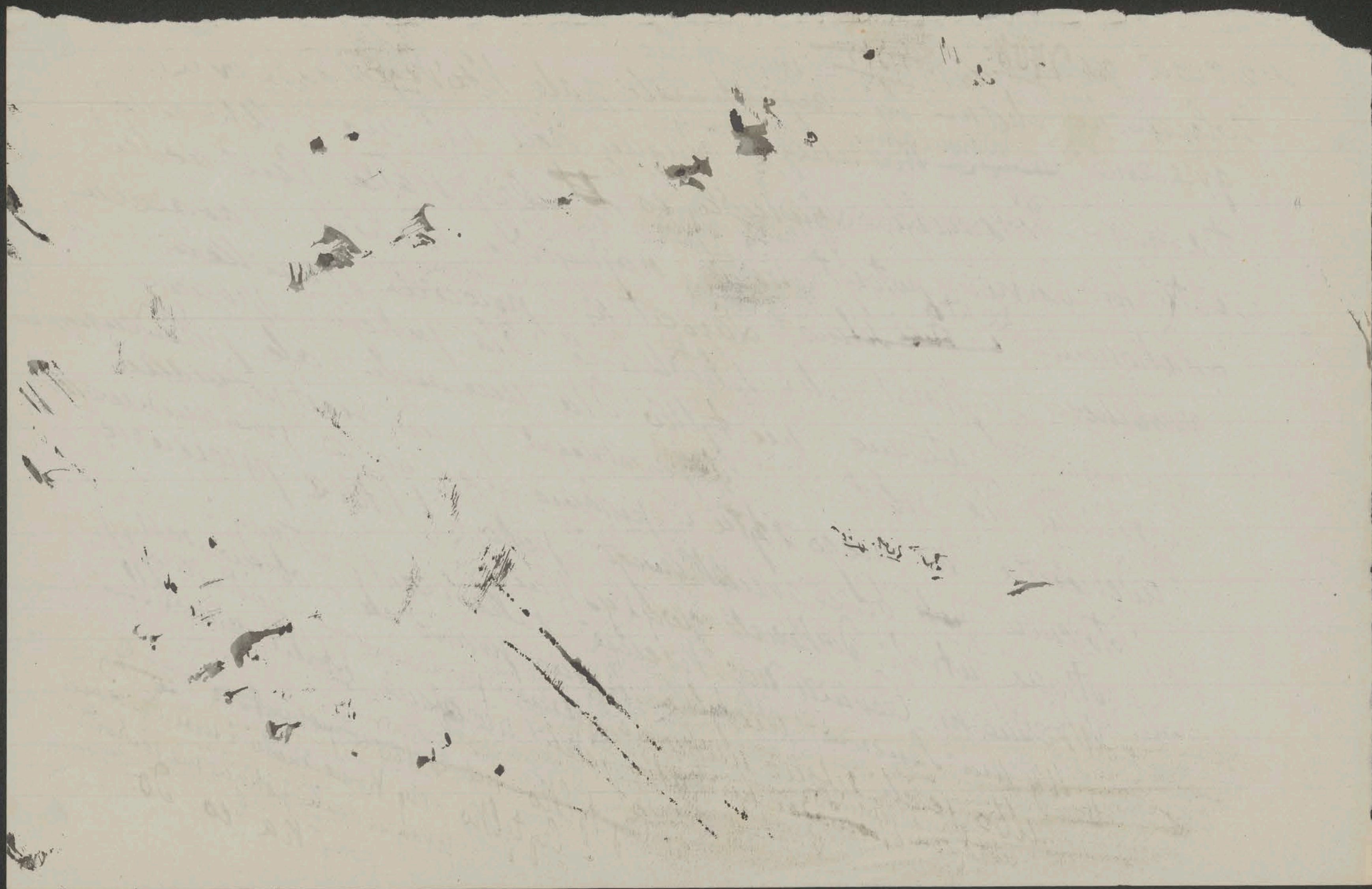

~~3116~~ 6 ~~1402~~ 138

wartości przedstawicieli Rosji i Ukrainy, tem samem

polityka ~~[illegible]~~ którego — wedle słów hr. Czernina — „sprawa

polska nie powinna o jeden dzień opóźnić" ?!

Nie ma niedorzeczności, ~~głupstw~~, przesad, ~~szaleństw~~

których Polacy nie wygłosili, w Kole Polskiem, w Radzie Państwa

w Delegacji. Tak dalece przebrali miary, że przestało to już

być szkodliwem, przestało ~~[illegible]~~ politowania godnem —

Rozsądną i zrównoważoną mowę wygłosił w Komisji

zagranicznej Delegacji p. Biliński i wyraził zaufanie

do ministra spraw zagranicznych ~~przy~~ postawienia programu

austryjacko-polskiego rozwiązania..

~~Po obszernych wyjaśnieniach, w których hr. Czernin między innemi zapowiedział, że~~
~~[illegible] Komisja Delegacji uchwaliła mu [illegible] w zasadzie [illegible] co do~~
~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], potem zaufanie [illegible] ministra [illegible]~~
~~[illegible] 7 [illegible] [illegible] i [illegible] całkiem uwagi [illegible] i tegoż [illegible] p. Bilińskiego~~
~~[illegible] jest, że Komisja [illegible] [illegible] państwa polskiego przy [illegible] warunkach.~~

~~33~~~~16~~7 ~~34~~~~1~~6 139

~~głosował z mniejszością. Narodowy demokrata Głąbiński i socjalista~~
~~Daszyński byli nieobecni, czyli wstrzymali się od głosowania~~

Po obszernych rozprawach, w których hr. Czernin raz jeszcze zabrał głos, i między innemi zapowiedział, „że zawsze zwalczać będzie rewolucję" – nie mógł powiedzieć „wszędzie", skoro układa się z nią w Brześciu – Komisja austrjackiej delegacji uchwaliła, 14 głosami przeciw 7 Czechów, Ukraińców, socjalistów, pełne i wielce pochlebne zaufanie. Przyczem w uzasadnieniu powiedzianem jest, że Komisja uznaje całkiem usiłowania ministra co do budowy polskiego państwa niezawisłego i ~~tego państwa~~ co do przedstawicielstwa tego państwa przy pokojowych układach.

P. Biliński głosował, jak rozum polityczny wskazywał, z większością za udzieleniem zaufania. Narodowy demokrata Głąbiński i socjalista Daszyński byli nieobecni czyli wstrzymali się od głosowania.

~~3310~~ 3411

140

Wraz oświadczeniem programu gabinetu Seidlera w Izbie posłów,
która rozpoczęła ponownie obrady 22. t.m., odpadły ~~ostatecznie~~ zamiary
silnie i stanowczo wywrotkowe, antypaństwowe niemieckie
i dążenia Czechów, czem zjednał sobie niemieckie
stronnictwa, które poczęły oddalać się od gabinetu.
a złączyły się w „~~Nowy~~" ~~„Nowy Związek~~ nowy" „Związek
niemieckich narodowych stronnictw w austryjackiej izbie
posłów" pod przewodnictwem agrariusza Waldnera.—
Przesilenie na Węgrzech zakończonem zostało przekształceniem
gabinetu Wekerlego pod jego przewodnictwem; weszli do
niego jako ministrowie bez teki były prezes ministrów
hr. Maurycy Esterhazy i ks. Ludwik Windischgrätz
jako minister wyżywienia.—

~~3311~~ ~~3412~~ 141

~~Jedynie~~ Kanclerz Hertling przemówił we wielkim Wydziale parlamentu niemieckiego nie tyle o Brześciu jak o ogólnem położeniu, przyczem nic znacznego i zgoła nic nowego nie powiedział, nowem bowiem nie jest że Niemcy nie oddadzą Elsass-Lotaryngii. Kanclerz tak ~~[illegible]~~ jak hr. Czernin zbadał ostrożnie punktowo ~~punktami~~ orędzia Wilson, przyczem przeszukiwał mozolnie styczne ~~z~~ z niemieckiem zapatrywaniem. Podczas gdy Czernin mówił z siłą i ogniem dojrzałego człowieka, hr. Hertling odezwał się zmartwionym głosem starca. —

O 13 punkcie Wilsona powiedział „Nie Porozumienie które nie wystąpiło znalazło dla Polski cześć tylko „słowa" i przed wojną za Polską wobec Rosji, ale cesarstwo niemieckie i Austro-Węgry oswobodziły Polskę z pod carskiego panowania, co jej narodowe właściwości ciemiężyło. Toteż należy pozostawić Niemcom Austro-Węgrom i Polsce porozumienie co do przyszłego ukształto-wania tego kraju. Jak rokowania i doświadczenia ostatniego roku świadczą, jesteśmy na drodze do tego celu. //

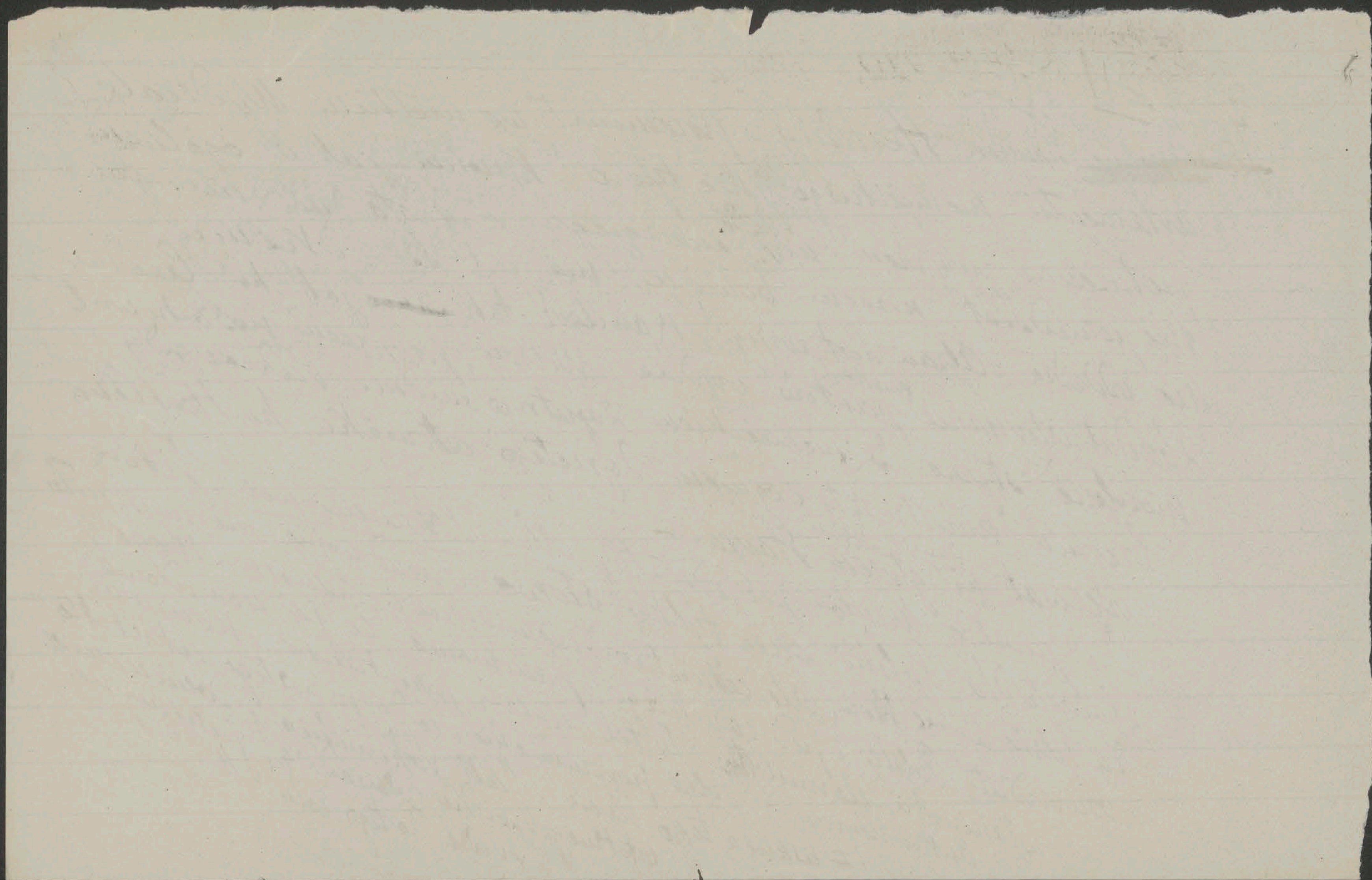

~~3324~~ ~~3414~~ 3413 Kühlmann zabrał głos we wielkim wydziale.
Także sekretarz stanu
Zaznaczył ciągłość polityki cesarstwa która została wytknięta utworzeniem
samodzielnej Polski a jeszcze za Kanclerstwa Bethmana ta polityka
objęła graniczne kraje: Kurlandię, Litwę i Polskę. ~~Ta też~~ i jego obowiązuje
i jej się trzyma. –
Skreślił dwa okresy rokowań w Brześciu i stwierdził, że w pierwszym
~~był miał znamię~~ stosunki z rosyjskimi delegatami były tatwe
i uprzedzające, w drugim po przybyciu Trockiego natychmiast zmieniły
się, zaostrzyły; rosyjscy delegaci oddzielili się i odosobnili od swoich
pełnomocników ostentacyjnie i zaszła różnica jak między dniem
i nocą. ~~Stan~~ W rokowaniach z Rosją – rzekł – wobec niczego stałego stoję
= my. Zaznaczył, jako główną trudność różnicę co do sposobu
stwierdzenia woli zajętych krajów i nader mądrze obstawał przy
tem, że nie ciemne ~~lud~~ nieuświadomione ludności rozstrzygać
~~wiem~~ uprawnione są o ich losie, ale warstwy posiadające,
kulturalne, oświecone ~~kulturalne~~ i przechowujące historyczną tradycję. –
~~Za~~ Podstawą polityki cesarstwa jest przymierze z Austro-Węgrami
wiernie i lojalnie przez nie dotrzymane. „Dopóki piastować
będzie swój urząd, nigdy nie przyłoży ręki do
jakiegokolwiek rozluźnienia sojuszu
z habsburgską monarchią“

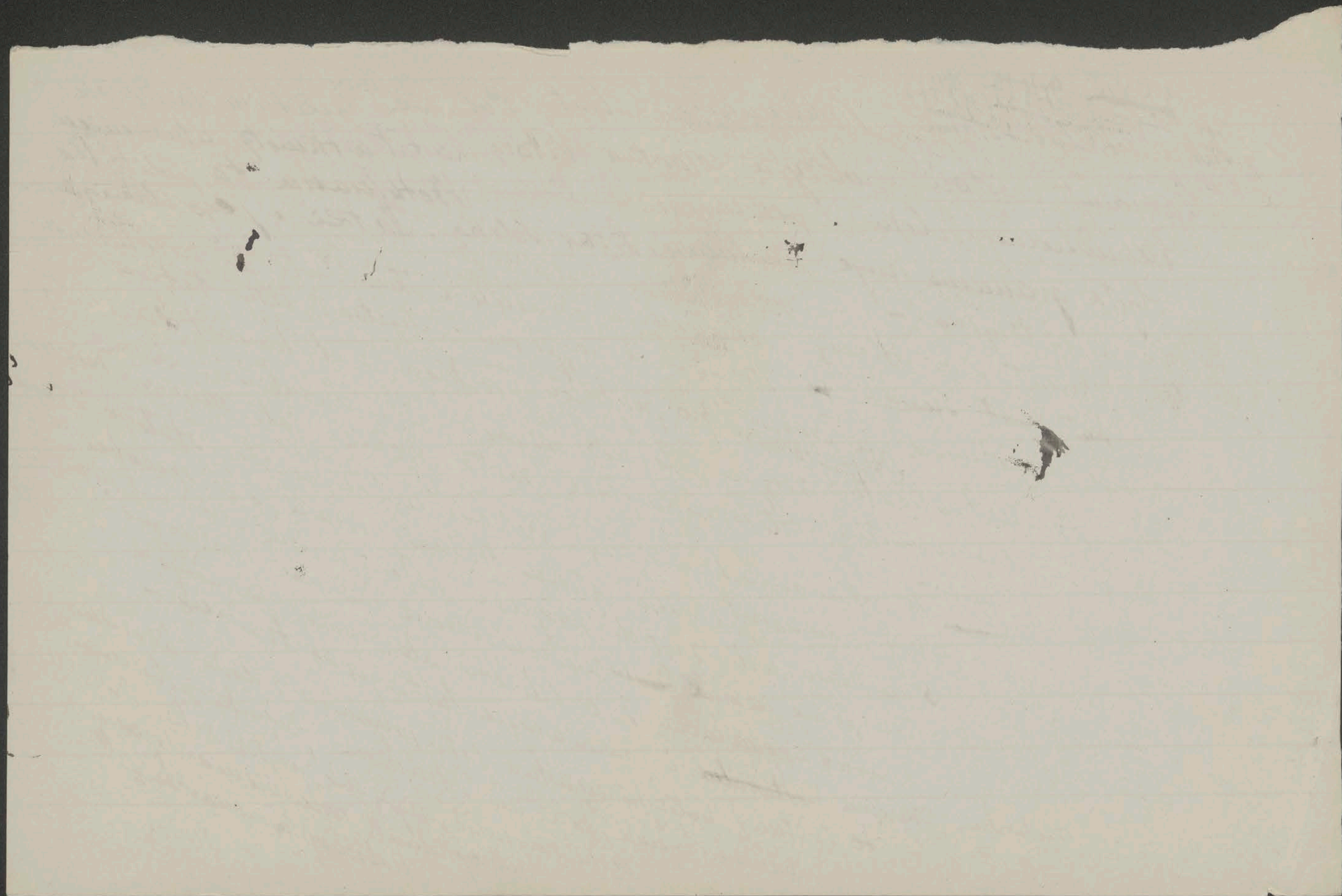

~~3321~~ 3414

// Zawarcie pokoju z Finlandią jest bliskiem. Powtórzę ~~to samo~~ że prawdopodobnym jest rychły pokój z Ukrainą. Znane są wielkie trudności z petersburgskiemi Bolszewikami. Nie można wątpić o naszej szczerej woli pokoju!! – rosyjska Komisja w Petersburgu Gospodarcza niemiecko-austryjacko-węgierska – ograniczyła się dotąd do rozważania i załatwiania sprawy „Kommunikacji" pocztowej i telegraficznej albowiem z ~~r~~osyjskiej strony zaznaczono iż ~~st~~ stan rzeczy nie pozwala jeszcze na ~~powolne zawiązanie~~ wznowienie ~~stosunków~~ handlowych stosunków. –

~~3322~~ 3415 144

W omówieniu przez hr. Czernina i Kanclerza orędzia Wilsona i mowy Lloyd Georgea upatrzyję zapoczątkowanie, na odległość, rozmowy o warunkach pokoju. —
Hr. Czernin oświadczył w komisji delegacji że w tej gotowości w której wygłosił swoją mowę prezydent Wilson otrzymał ją. —

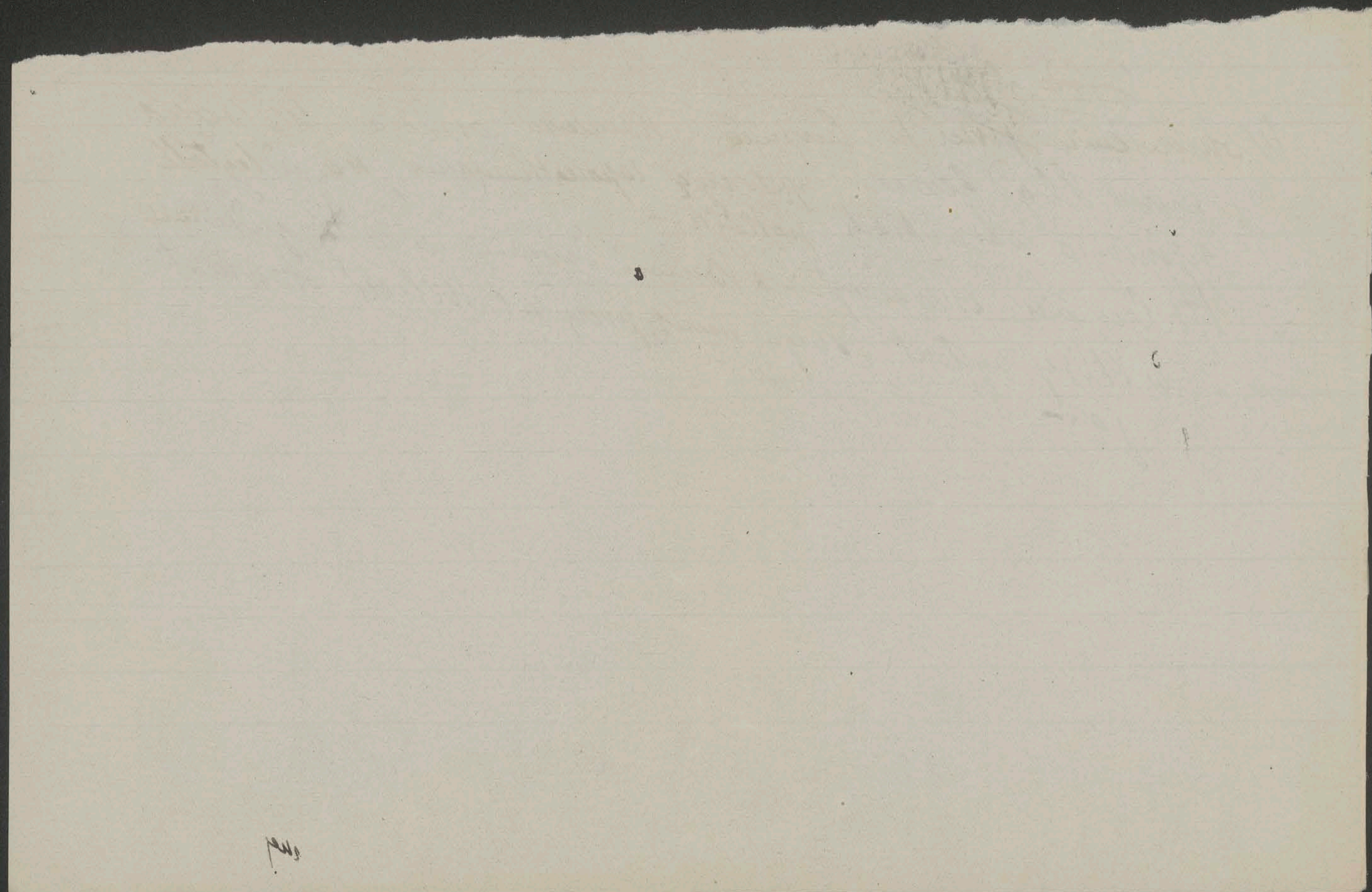

145

~~3323~~ 3416

Roczne zgromadzenie stronnictwa robotników angielskich przyjęło, wniesioną ~~rezolucję~~ przez byłego ministra Hendersona, jednogłośnie przeciw jednemu głosowi rezolucję wzywającą sprzymierzone rządy do ~~porozumienia~~ ogłoszenia celów wojny, oraz przyzwolenia na konferencję, która odbędzie się w Londynie 20 lutego oraz do utorowania drogi ~~dla międzynarod~~ delegatów, w międzynarodowej konferencji w neutralnym kraju, najlepiej w Szwajcarii.—

Irlandzki konwent w Dublinie zwrócił się dla narady przedstępnej z angielskim rządem.—

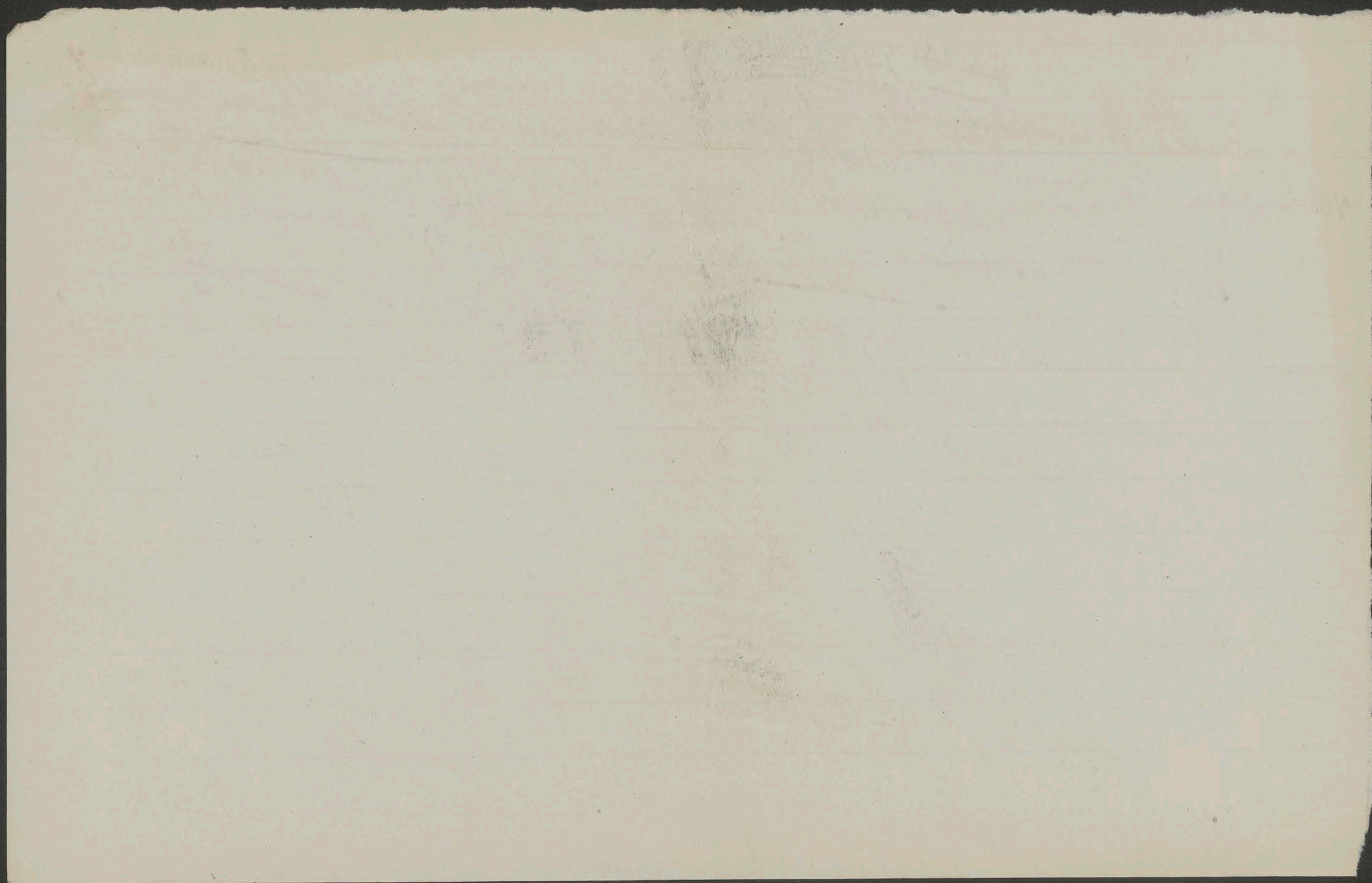

Byte niemieckie ~~3324~~ 3417 146

~~Byte niemieckie~~ Wojenne statki Göben i Breslau

które na początku wojny zdołały schronić się w

Bosforze i weszły w skład tureckiej floty,

przedwczoraj 20. im ~~wypadek~~ u wylocie Dardanelli

przeciw angielskim [morskim] siłom w Imbros i

zniszczyły monitor Raglan oraz przewozowy parowiec. –

W powrocie Breslau (Midilli) zatonął, natrafiwszy

na minę. – Göben ma być uszkodzony. Niemieckie biuletyny

~~Z frontów~~ Na frontach nieznaczne starcia. „Niemieckie"

brzmią: „Z pól ~~walk~~ wojny nic nowego"

Według Times ~~niemiecka tak jak~~ zatopionym w zeszłym został ~~zatopiony~~ wielki angielski okręt wraz ze 135 działami, 30 haubicami, 140 karabinami maszynowemi, 120,000 karabinami, 90,000 granatami, 160,000 bombami, 1,500,000 patronami, 6 opancerzonemi automobilami i 11 automobilami. –

~~3375~~ 3418

147

Stronnictwa Socjalistyczne urządziły we Warszawie ogólny
strajk. Jeszcze i to. Przedsmak plebiscytu—
Zapowiedzianym zaś był ~~jest~~ ogólny strajk polityczny, republikańcki
w celem Niwoletnie-Polskiem—
Socjalna demokracja wydała odezwę z hasłem „Dążmy do
złączenia się z rosyjskim proletarjatem we wolnej
republice rosyjskiej!!— Jest to poważnie dążność do
dzisiaj". Warszawscy Litwacy chcą pociąg do
Sekretarz Rady Komisarzy Ludu.
~~Strajk~~ Strajk polityczny rozpoczęty się we Warszawie
22 br. Socjalistyczne stronnictwa nie były ~~stanowczo do~~
co do niego zgodne i przeprowadziły ze sobą
spory. Tramwaje jeździły ~~pod~~ pod strażą niemieckich żołnierzy. Podłożono
pod szyny bomby— Przedsmak ~~stanu~~ stanu rzeczy po wycofaniu wojsk
środkowych mocarstw—

26 Stycznia

==

~~CLXIX~~ ~~CLXX~~

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

2ᵍ Lutego 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc. 148

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

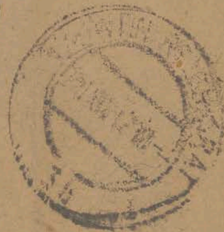

3419–3446

~~Krakau.~~
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

~~CLXX~~ ~~CLXIX~~ 149

Odjazd petrowniczników do Brześcia. – Sekretarz stanu Kühlmann o polskiem przedstawicielstwie w Brześciu. – O austryjacko-polskiem porozumieniu. – Granice Ukrainy. – Walki dwóch ukraińskich rządów. – Bolszewiki i polski pułk w Białgorodzie. – Wojna domowa we Finlandii. Niemcy nie budowania ale nie uszczerenia. – Finlandy bolszewiki opanowali Helsingfors. O pomoc Szwecji. – Zerwanie stosunków dyplomatycznych petersburgskiego rządu z Rumunią. – Rosyjsko-rumuńskie krwawe starcia. – Rosyjska armja demobilizacja. Utworzenie Czerwonej Armji. Stan Rosji. – Niemożność wojny. Domowa wojna. – Strajk w Berlinie i Niemczech. Rząd nie chce ustępstw, lecz dziata. Strajk nie rozszerza się. – Nadzieje nieprzyjaciół. – Strajk we Warszawie zakończony. – Niemiecka prowincja w Czechach. Program przejściowego gabinetu Wekerlego. – Baron Gölz prezesem Koła Polskiego. – Wojenna rada we Versailles. – Bomby rzucone na Paryż. – Posiedzenia w Brześciu. –

O przedstawicielstwo dwóch ukraińskich
rządów – O granice Ukrainy. O
polskie przedstawicielstwo. – ~~Zapr~~
Misja Kamenewa w Londynie i Paryżu
Oświadczenie ministra francuskiego
Klotza o związku z Rosją. – Rząd Komisarzy
~~u~~ nie zerwał z zachodniemi mocarstwami. – ~~Zaprze~~ –
Zaprzeczenie w Czerwingi. – Włosi
~~=[illegible]~~ Ciężkie walki we Włoszech. –
zdobyli dwie ~~wyniosłe~~ góry. –
~~Wojna podwodna i tygodniami~~
Wojna podwodnemi – tygodniami

2 a Lutego. –

~~0326~~ CLXX ~~CLXVII~~ 3419 150

Hr Czernin odjechał do Brześcia 27 stycznia. Udał się tam także p. Kühlmann. Finlandia wysłała delegację do rokowań w Brześciu. – Trocki odjechał 28go do Brześcia.

Sekretarz stanu Kühlmann w dalszym ciągu wywodów we wtorkowym wydziale, poruszył dwukrotnie sprawę polską. –

„Poseł Seida który mówił w imieniu polskiej frakcji mniemał że uskarżać się może, że wprowadzono przedstawicieli Ukrainy, urzędowo, dyplomatycznie uznanymi [illegible] w Brześciu, ale nie przedstawicieli Polski. Przedstawicielstwo zachodnich, granicznych narodów w Brześciu. Wielokrotnie było przedmiotem zamiany zdań między nami i rosyjską Delegacją. Dnia pewnego p. Trocki zapytał dlaczego Wasi przedstawiciele nie ukazali się. Kiedy z mej strony stanąłem na stanowisku, iż niewątpliwie gotowi

najgorliwiej 9420 ~~9327~~

jesteśmy ~~jaknajgorliwiej~~ obejść się ~~z sp~~ z tą sprawą przedstawi=
=cielstwa, skoro tylko on stanie na stanowisku, jak logicznie
jest to nieuniknionem, że tylko przedstawiciele istniejących
państwowych tworów, przypuszczeni być mogą do rokowań.
Śpiesznie i niezbyt w porządku cofnął się i odtąd wystrzegał się
jaknajlękliwiej, kiedykolwiek ~~d~~ dotknąć się tego gorącego
półmiska. A zatem panowie którzy się uskarżają, że jeszcze w
przedstawiciele granicznych narodów nie znajdują się Także
Wersalu, zwrócić się muszą do przeciwnej strony. zgodny,
najzupełniej jestem wojska
Mr. Lansingiem, z którym w tej sprawie skoro tylko państwowych
zajmuje to samo co ja stanowisko. idzie o przedstawicieli praktycznie 4
Delegacja stanie na stanowisku: wcześniej w ~~tej~~ całej sprawie polskiej Kongresu
tworów z państwową wolą, telegrafować to samo do polskiej Delegacja wojska nie chciała
~~Lukow~~ Sekretarz stanu i stwierdził, że Kucharzewskiemu jego ubolewanie państwa polskiego ani prawo=
uznać ani samodzielności =mocności jego obecnego rządu było to
odpowiedź na żądanie Kucharzewskiego.

Z rozmowy [illegible] delegatów w Brześciu z Ukraińcami
wynika że [illegible] została ustanowiona granica
między Ukrainą i [illegible], ale że granica
między Ukrainą a Rosją ostatecznie [illegible] jeszcze nie została.
Na Ukrainie nie powstała [illegible] ostatnia siła też stabilności Rosji
Ale wraz teraz na południu walka między wojskami [illegible] także między bolszewikami
Ukrainy Charkowskiej i Kijowskiej. [illegible] pod [illegible]
i Kijowskiemi. Miała być [illegible] przewidzenie [illegible] Kirgizowie, których
wraz [illegible] zawiodły [illegible] polskiej [illegible] i zajęcie
[illegible] organizacji i oficerów polskich [illegible] Sewastopolu
pułkownika [illegible] zostaną zajęta walka z bolszewikami. W Sewastopolu
Petersburgu [illegible] przez bolszewików po ich stronie
Połtawy i [illegible] a flota stanęła [illegible] bolszewików z [illegible]
zapanowali [illegible] postępowaniem [illegible] walczenia [illegible]
Dalsze wiadomości [illegible] z [illegible]
[illegible] nastąpiło w [illegible] wojskowych [illegible] w Brześciu
Ukraińcom [illegible] Departament [illegible] Delegatów i zapewnień
[illegible] do Trockiego którym [illegible] jest delegatom [illegible]
że [illegible] jego zachowanie się w Brześciu.

~~7421~~ ~~3324~~ 152

Bolszewicki rząd Komisarzy Ludu – jak zresztą każdy rosyjski rząd – wcale nie zrzekł się Polski – nie mówiąc już o Litwie i Kurlandii – i zamierza zbolszewizować Polskę aby ją zdusić. – Nawet hr. Westarp aneksjonista oświadczył w imieniu konserwatystów że zmuszeni są uważać akt 5 listopada 1916 r. – w najważniejszej sprawie austryjacko-polskiego rozwiązania sekretarz stanu dał wyjaśnienia, które o tyle jest znaczącem że oświadczył że stoi ona na porządku dziennym. –

„Poseł Neumann użył tu wyrazu, austro-polskie rozwiązanie sprawy polskiej. Przekroczyłoby to znacznie ramy tej dyskusyi, gdybyśmy chcieli rozważać tutaj obszernie tzw. austro-polskie rozwiązanie. Wyraz ten, nawiasem mówiąc, nie wydaje mi się szczęśliwie dobranym. Mam nadzieję, że gdy kiedyś będziemy omawiali wielkie i ważne kwestye środkowej Europy, to nie będziemy zbyt często używali tego terminu. P. Neumann, jako pionier idei środkowej Europy, wie tak samo dobrze, jak rząd, że sprawa ta jest nader ważna, a dowodem tego jest fakt, że wstępne **obrady, które teraz toczą się od miesięcy i które tak Austro-Węgry, jak my z wielką pilnością prowadzimy, nie przyniosły dotąd żadnych dojrzałych do ogłoszenia wyników** ”

Z rozmowy tureckich delegatów w Brześciu z ukraińskiemi wynika, że granica między Ukrainą i środkowemi mocarstwami ustanowioną została ale jeszcze nie między Ukrainą i Rosją i mianowicie

Ta ukraina która stała się w państwowe pierwsza nie powstała własną siłą, lecz staraniem Rosji. Musi na razie starać się o pokój ze środkowemi mocarstwami i Ukraińcami;

~~Alexandria~~ Tymczasem toczą się na południu walki między dwoma Ukrainami: charkowską i kijowską; także między kijowską i Bolszewikami. Petersburgska agencja telegraficzna zapisała starcia z Kozakami. W zajęcie Połtawy i Krzemieńczuka przez Bolszewików. Sebastopolem zapanowali oni; flotta stanęła po ich stronie.—

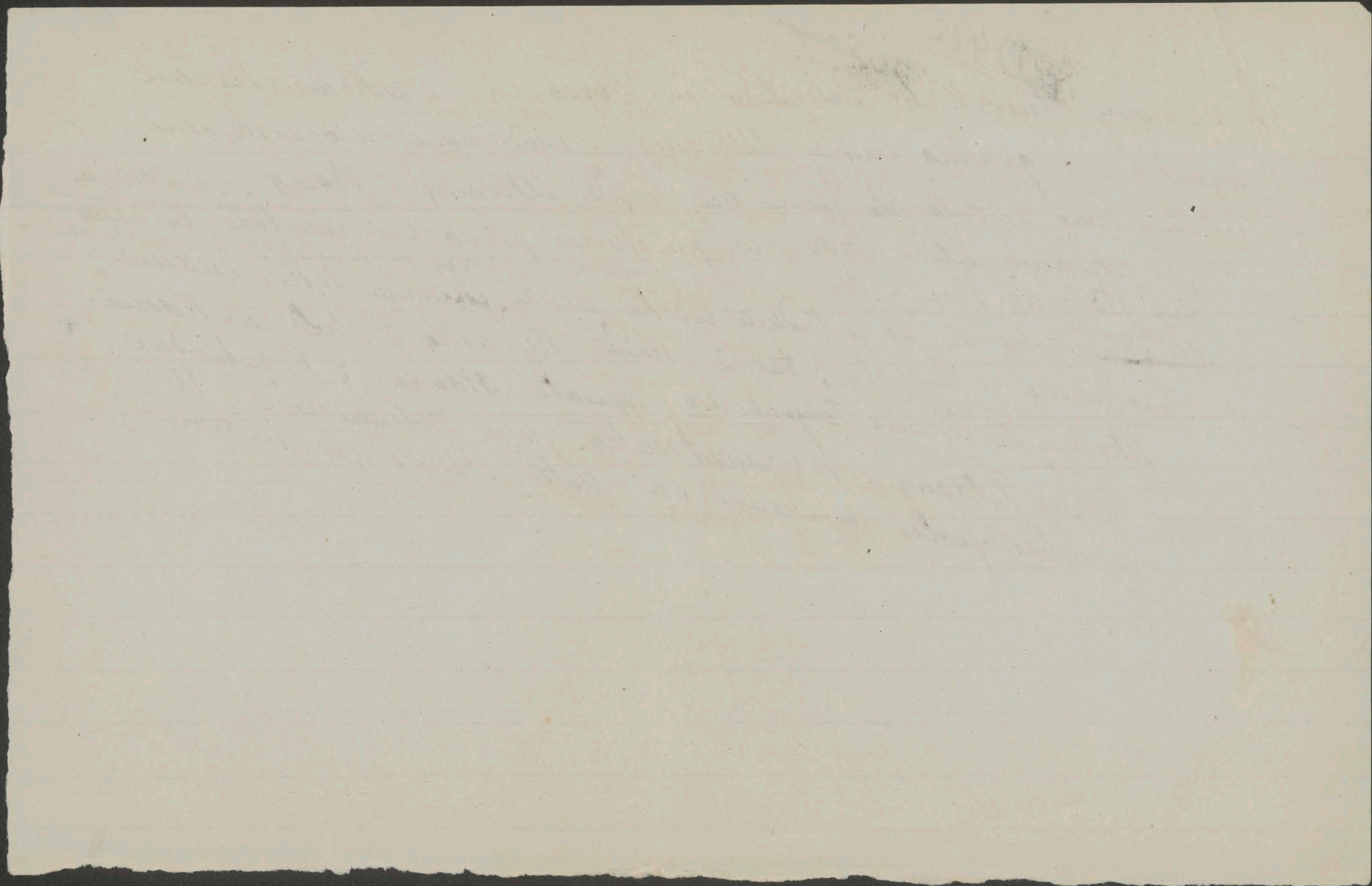

3423 3430 154

W Białogrodzie stał polski pułk powstały jak inne z wydzielenia polskich wojskowych z rosyjskiej armii. Dowódcy bolszewickich wojsk zażądali aby wziął udział we walce przeciw Ukraińcom, czemu odmówił; bolszewiki aresztowali polskich oficerów; dowódca pułku Jackiewicz został zamordowany. Deputacja polskich wojskowych organizacji wniosła skargę do Trockiego, który obiecał miał wdrożenie śledztwa i zapewnił o swej przychylności dla Polaków czego dowodem jego zachowanie się. Chyba dla tego że obstaje za plebiscytem i z bolszewikowaniem w Brześciu. Tymczasem pojawiła się wiadomość, że rząd Komisarzy Ludu Polski. – zarządził aresztowanie przywódców polskich, wojskowych organizacji –

~~7424~~ 7424 ~~4591~~ 155

We Finlandii wybuchła wojna. Przeniosła się tam bolszewicka
rewolucja przeciw rządowi i senatowi, wsparta czerwoną
gwardią i rosyjskiem wojskiem. Czerwona gwardia opanowała
w stolicy Helsingfors publiczne gmachy, ogłosiła zmiecenie senatu
i bolszewickie rządy. – Pod hasłem społecznej rewolucji rząd rosyjski
Komisarzy Ludu chce utrzymać panowanie Rosji we Finlandii, ożywiony
jak każdy rosyjski rząd od caryzmu do bolszewizmu, wrodzoną
narodowi żądzą zaborczości i wszechwładztwa. ~~Nie~~ Niemieckie trafnie
pisze „Norddeutsche Allgemeine Zeitung": „Bolszewicki rząd w Petersburgu
żyje w ciągłym pozornie sporze między jego teoretycznemi zapatrywaniami
a jego praktycznem zachowaniem się. Podczas gdy jedną ręką powiewa
triumfalnie sztandarem samostanowienia narodów, trzyma
w drugiej wedle dawnego zwyczaju knut, aby pogromić wszyst~~kie~~ narody
które życzą sobie aby obchodzić się z niemi wedle własnych zasad. –
Bolszewiki w danym narodowego
Wypadki we Finlandii są ~~tego~~ dowodem ~~że~~ z walecznikami,
Wypadki we Finlandii są nader warunkowe. „ znaleźli dolny przystęp
o Niebezpieczniej ~~warunkach~~ są nader rozpierzchaniu dobą. – gdyby bolszewiki znaleźli ... i mogli wskrzesić sitkowie. To samo. w
pycimy a To samo stałoby się Polsce; gdyby ... władzę i mogli ... politykę wobec Europy. Jest ona
Gdyby zaś ustalili swoją władzę i caryzm rozpoczęliby politykę rasową. Tylko ~~że upadek~~ ~~...~~ że rasa zdaje się być w ~~...~~ niemocą
upadku. – Dotknięta niemocą budowania ale nie niszczenia. –

~~3425~~ ~~3372~~

156

W Helsingforsie władza ~~[illegible]~~ dostała się w ręce rewolucji [illegible]
i robotników. Zmieciony Senat udał się do Nikolaia
~~[illegible]~~. Ogłoszony został rząd robotników i chłopów. Senat
zwrócił się do Trockiego ze skargą na mieszanie się
wojska rosyjskiego we wewnętrzne we Finlandii walki.
W odpowiedzi Trocki zganił takowe, dodał jednak
iż dostał go wiadomość że socjalistyczne finlandzkie rosyjskich
żywioły są antyrewolucyjne i zaczepiają wojska
zbrojne. Również jak Senat prosi [illegible] Finlandię
rząd, aby jak się da najprędzej opróżnić wszelkie Finlandię
z rosyjskiego wojska. Osobna komisja [illegible] Fin-
rozstrzygnąć wszystkie między ludami Ros- i Fin-
~~[illegible]~~ istniejące sprawy. [illegible] nowego rządu w Helsingforsie
Ministrem prezydentem [illegible] Mannerheim, na czele 90000
jest Manner. [illegible] ludzi zamierza oczyścić Finlandię ~~[illegible]~~ i potrzeba
Niemiec rosyjskim intrygom i grozi tym wolności
Senator do Stokholmu zaś przybyło
finlandzkie poselstwo aby
prosiło pomocy przeciw
rewolucji i bolsze-
-wikom

7426 3373 157

Petersburgski rząd zerwał wszelkie stosunki dyplomatyczne z Rumunią. Rumuńskie poselstwo miało być najkrótszą drogą wydalone za granicę. Rumuński złoty skarb w Moskwie „nie zostanie oddany rumuńskiej oligarchii; rząd komisarzy bierze odpowiedzialność za przechowanie go dla oddania rumuńskiemu ludowi“.

Jenerał ~~Czerbaczew~~ Szczerbaczew który połączył się z rumuńskiem wojskiem przeciw bolszewikom ~~o~~ postawionym został po za prawem.

Biuro Wolffa donosi że prezydent rumuńskiego gabinetu Bratiano ustąpił a następcą jego ma być jenerał Averescu.–

Rumuńskie wojsko ~~ściera~~ ściera się z bolszewickiem w porozumieniu z kijowskim sekretariatem i ukraińską rzecząpospolitą ~~i tamże~~ Miało wkroczyć do ~~[illegible]~~ ~~drogą~~ na to [illegible] Kiszyniowi i Odessie, co jednak wymagało potwierdzenia.–

~~3477~~ ~~3374~~ 158

Rosyjski Komisariat wojny zarządził demobilizację wszystkich tych którzy
7go lutego liczyć będą lat 30 a należą do poboru z 1904, 1905, 1906 i
1907 r.

Rada Komisarzy Ludu postanowiła utworzenie Czerwonej Armii
która ma stanąć do obrony rządu bolszewickiego i w danej chwili
stać się pewną podstawą dla zastąpienia regularnej armii —
Najwyższe kierownictwo obejmą Komisarze Ludu. —
Zanim to nastąpi, wszystkie doniesienia zgodnie stwierdzają
rozpadnięcie się rosyjskiej armii i niezdolność jej prowadzenia
wojny. Dotego ~~cat~~ koleje żelazne znajdują się w zupełnym rozstroju,
wagony i maszyny są zużyte, niezdolne do służby a nie ma
możności ich naprawy. Strategiczny ruch kolejowy stał się ~~nie mai chociaż~~
~~Dz~~ i niepodobieństwem. A tak chociaż pokój ~~nie~~ nie będzie-
~~wojny~~ zawartym nie został, wojny
Szerzy się domowa. Petersburska Agencja Telegraficzna
donosi że rządowe wojsko zajęło ważną stację Bachmacz-
Kiew otoczony jest ze wszech stron. Kijowska Rada
utraciła zaufanie ukraińskich żołnierzy i chłopów
i stworzyła Białą Gwardię z podoficerów i szlachty
wśród zdegradowanych polskich i rosyjskich oficerów-

W Berlinie rozpoczęły się 28. stycznia próby strejku, wywołane przez niezależnych socjalistów, podczas gdy socjalistyczne stronnictwo Scheidemanna obcem im jest. Strejk nie był dnia tego wcale ogólnym i tylko sto tysięcy robotników zaniechało pracy, podczas gdy organizacje cechowe odmówiły współudziału.- Ulotne pisma rozrzucone obficie wzywają do strejku a ukazały się także bolszewickie, które łączą rewolucję ze sprawą niemieckich robotników.- Strejkujący robotnicy w Berlinie stawiają żądania: równe prawo głosowania w Prusach, pokój, uwolnienie uwięzionych i wypuszczenie na wolność przywódców. Pokój i chleb! Wybrano wydział dla rokowań z rządem.- Deutsche Zeitung zamknięto na trzy dni za gwałtowne napaści na kanclerza.-

Strejk w Berlinie nie jest [był dotąd] ogólnym, ale rozszerzył się nawet i na Spandau. Rozpoczął się także w wielkich zakładach w Niemczech, w Saksonii, w Essen, w Norymberdze, w Gdańsku, w Hamburgu we warsztatach Vulkanu. Do ważnych rządowych zakładów w Spandau. Generalna Komisja niemieckich cechów, która jest w Berlinie, oświadczyła neutralność. Strejk kierowany jest przez wydział złożony z dziesięciu robotników i jednej robotnicy. Przyłączono do niego z dziesięciu socjalistów trzech z grona niezależnych i trzech ze socjalno-demokratycznych, między niemi Scheidemanna. „Nord. Allg. Zeit.” przestrzega, że strejk utrudnia i oddala pokój, że zwycięstwo z pomocą wrogów Niemiec. W bawarskim sejmie poseł centrum Frank-Dillingen nazwał „strejk” „zdradą ojczyzny”. Lloyd George

3429 ~~33~~ 160

świat ~~[illegible]~~ powiedzieć, że ~~o~~graniczenie, ocalenia, pomoc Stanów-Zjednoczonych

i nie lekceważy wzrastającego niebezpieczeństwa wojny podwodnemi łodziami,

ale liczy na bezpośrednią rewolucję w Niemczech a Anglii cel wojny gospo-

= darcze zniweczenie Niemiec, osiągniętym zostanie, zanim one spostrzegą się –

W Berlinie strejk nieznacznie rozszerzał się. W Niemczech [illegible]

postawił, ogólnego znamienia nie przybrał. Wprost przeciwnie stanowcze

jak austryjacki rząd, niemiecki zajął wobec strejku stanowcze

stanowisko, i strzegąc powagi władzy i państwa, odwołując się

przy tem do obowiązku względem ojczyzny. – ze socjalistycznemi

Rząd cesarstwa okazał gotowość ~~do~~ rozmowy z robotnikami i spółki dostawców

postami ale odmówił jej delegatom zaprowadzonym dostał

będą przy znanych warunkach. – W Hamburgu ~~[illegible] [illegible] w [illegible]~~ Naczelnie Dowodzący

zaostrzony stan wojenny. ~~rozwiązano~~ Wydziała strejkujących zakaz

w Berlinie i marki wydał rozkaz, która kierowała strejkiem, oraz zostało w sądy

narwanego Rady robotników Następnie ogłoszeniem zostały korrektury

utworzenia nowego Wydziału – ~~[illegible]~~ wieszczonemi wojskowe! – przeniosły się Vorto

Berlinie prawo wojenne, czem wprowadzonemi Charlottenburgu, którzy ważny policjan-

czasie a ~~[illegible]~~ bowiem zaszły w Moabitu-Sądy, starały, jednego śmiertelnie. Tramwaj

tów, jednego śmiertelnie zostały uszkodzone. Strejkujących wyrzucono

zostały ostrzelane. Policja udało się rozproszyć

zbiegowisko

Rozruchy nie powtórzyły [3430] [~~3397~~] się. Jednak dowódca w Berlinie ~~gen~~ jenerał Kessel 161
wprost przeciwnie do obietnic danych przez austryjacki rząd robotnikom
~~zarządził~~ oddał pod wojskowy zarząd fabryki broni i amunicji i pod surowemi
karami zmuszał robotników do podjęcia pracy, kary wymierzone będą
podług ustawy o stanie wojennym. Wzbudził to rozgoryczenie, skoro
ruch strejkowy jeszcze nie ustał wśród części robotników Wielkiego Berlina armii i marynarki... itd.
i szkodzi opatrzeniu ~~armii~~ w broń i amunicję socjalistycznem, z trocnictwem
związane ~~zostały~~ 1° tym rozkazania między Ebertha a ~~się~~ rządem w sprawie ogłoszonego i
którzy przedstawiają Scheidemann i Ebertha, ale prawdopodobnie
strejku, które jednak spełzły na niczem; Zresztą stan rzeczy nie zmienił się nigdzie
znowu podjęciem działania. – ruchu ~~komunikacji~~
nie zwiększyła się liczba strejkujących i tramwajach prawie ~~ani~~
~~pr~~ ani na kolejach, ani ~~na~~ tramwajach
~~nie został~~ nie został..

~~741~~ ~~3338~~ ~~3336~~ 162

Strajk w Warszawie zakończył się, zamierzony ogólny nie powiódł się. Przecież przeważył rozsądek. Co nie wyklucza istnienia wywrotowych a ~~nawet~~ także rusofilsko-bolszewickich żywiołów.-

~~3472~~ ~~3939~~ 163

Naprzeciw zapędom Czechów i żądaniu niezawisłego czesko-słowackiego państwa, niemieccy posłowie z Czech postawili utworzenie niemieckiej ~~czeskiej~~ w Czechach prowincji, co by Czechom zadało cios.—

Minister prezydent Wekerle przedstawił przeistoczony gabinet węgierskiemu sejmowi i złożył program. Pierwszem żądaniem jest reforma wyborcza demokratyczna, taka jednak, któraby nie przyniosła szkody narodowemu posiadaniu. ~~Rząd~~ Dalej zapowiada ~~reforma rolna~~ wprawdzie jeszcze nie socjalistyczna ale już ~~…~~ demokratyczna, albowiem dająca szerokim warstwom przystęp do ziemskiej własności; a potem rząd ma we wszelkiej mierze udzielić gminom prawo wywłaszczenia, a tworzenie majoratów wcale nie ma być dozwolonem a dawne mogą być dziedziczne tylko przez bezpośrednich następców. Jest to ostateczne węgierskiej

~~3433~~ 3340 164

magnaterii - która przedstawia patriotyzm, polityczny rozum i której Węgry zawdzięczają państwowe stanowisko i znaczenie. - Z kolei ugoda z Austrią na starszy już dotąd czas ~~[illegible] [illegible]~~ ale ta pozostawiona do zawarcia nowemu parlamentowi. - Wreszcie węgierska armia z węgierskim językiem i zupełnie narodowa, ale bez naruszenia jednolitości dowództwa. ~~Sprawa ta wytworzenie~~ ~~rozstrzygnięto~~ ~~[illegible]~~ Tę sprawę rozstrzygnąć mają prawo wyłącznie Korona i naród, jednak ze względów politycznych potrzebnem jest porozumienie z austrjackim rządem. - Przy zachowaniu jedności dowództwa, kierownictwa i wewnętrznej organizacji, które zapewnią jedność i bitność siły zbrojnej, ~~[illegible]~~ dążenia węgierskie ~~narodu~~ w tej sprawie będą przez Króla ~~[illegible]~~ uznane - rzekł p. Wekerle. Oczywiście [illegible] że utworzenie węgierskiej armii nastąpić może dopiero po zakończeniu wojny. Gabinet Wekerlego wraz z tym programem ma za sobą dotąd więcej jak 120 posłów. -

~~3474~~ ~~3141~~

Po niekończących się głosowaniach Koło Polskie wybrało nareszcie
prezesem barona Götza. Niespodziewanie dobry wybór zważywszy
rozstrój i upadek tego dawniej wzorowego, polskiego przedstawicielstwa
Von Götz zacny, wielce zamożny obywatel, należy do konserwatywnego
stronnictwa jest zrównoważonym, rozsądnym, bezinteresownym
upartym. przest- Czy jednak danem mu będzie sprostać trudnemu
zadaniu, pokonania zwyczajnego Koła Polskiego niedorzecz-
~~i nie~~ ani mu się to
=ności, przewidzieć nie można
gdyby nie zdołał

166

~~3342~~ 3435

We Wersalu rozpoczęły się 30 stycznia posiedzenia Wojennej Rady Porozumienia w salonie hotelu Trianon. Biorą w nich udział Lloyd-George, Orlando, angielscy, amerykańscy, włoscy, francuscy jenerałowie i oficerowie. Przewodniczy prezydent ministrów Clémenceau.–

W nocy z 30 na 31 powietrzna niemiecka eskadra ukazała się nad Paryżem i jako karę za ~~ba~~ ostrzeliwanie przez francuskich lotników niemieckich otwartych miast, rzuciła liczne bomby na stolicę Francji, które spowodowały straty ludzi i uszkodzenia budynków.–

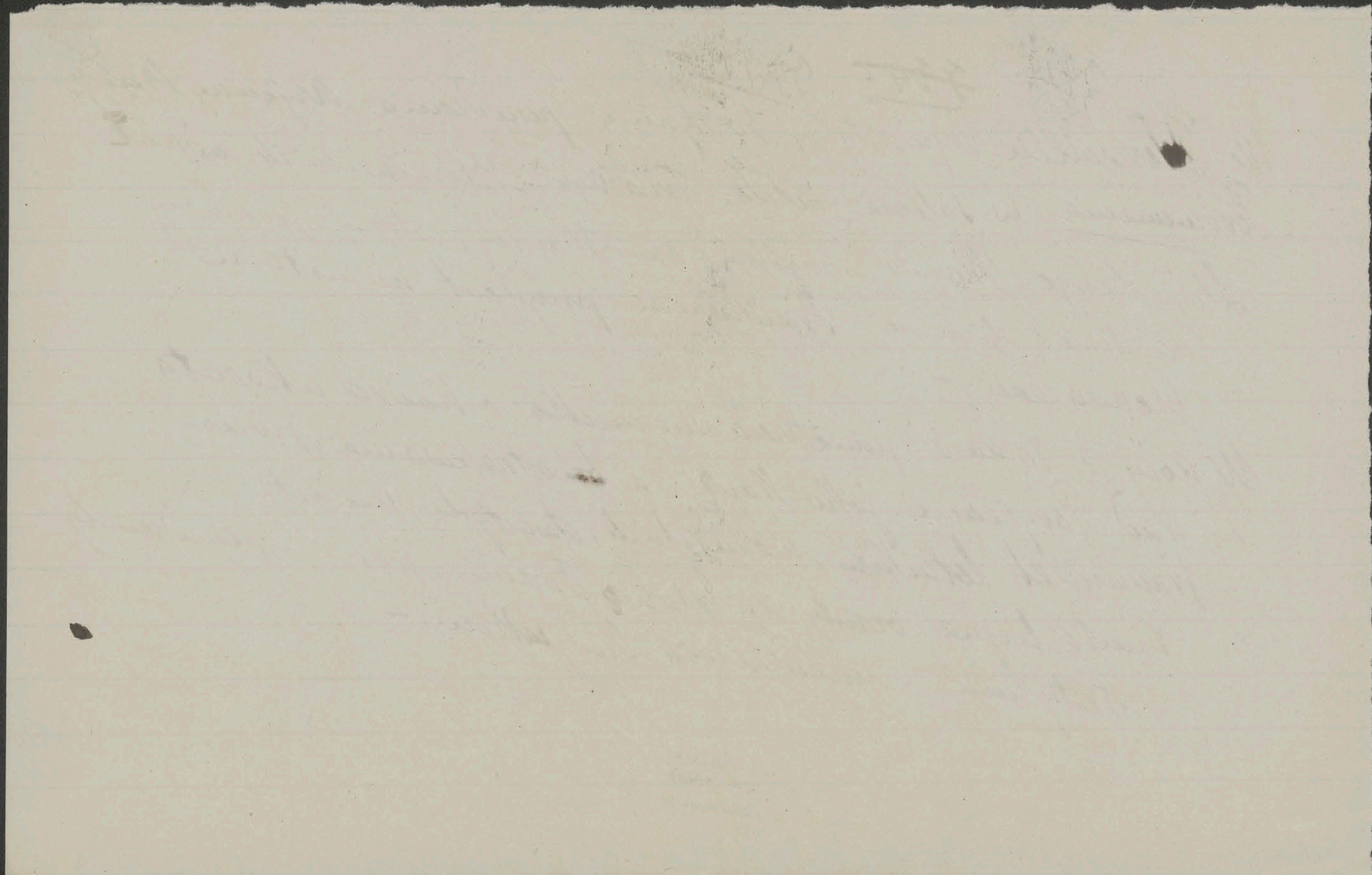

7436 ~~37~~ ~~33~~ 49 167

W Brześciu odbyto się pierwsze pełne posiedzenie po przerwie
30go stycznia, pod prezydencją w. wezyra Talaat baszy. – Stwierdzono
osobiste zmiany w delegacjach, bez znaczenia. Trocki zawiadomił,
o zasadniczym udziale dwóch członków ukraińskiej ludowej
rzeczypospolitej z Charkowa, Medwiedewa Szachraja w rokowaniach
które weszli w skład rosyjskiej delegacji. – Dla objaśnienia
pełnomocników czwórprzymierza Trocki określił stan rzeczy w
Ukrainie. Rady ukraińskiej ludowej rzeczypospolitej będą rozstrzygające
walkę z Kijowską Radą, które we wielu okolicach zapewniły pierwszym
zwycięstwo.; występują one w zupełnej zgodzie z petersburską Radą Komisarzy
Ludu. Na przeciw temu twierdzeniu stoi wiadomość, że bolszewiki pobici
zostali pod Łuckiem przez Ukraińców kijowskich które mieli zająć
miasto. – Trocki zapewnił dalej że kopalnie węgla nad Donem, że metalurgi-
-czna okolica Jekaterynosławia oraz gubernie Połtawy i ~~Ch~~ Charkowa
są w posiadaniu ukraińskiej Rady ludowej w Charkowie, w innych
[?] wzmaga się ~~władza~~ jej władza a ustępuje Kijowskiej Rady
Kiedy wyjeżdżał z Petersburga nadeszła była wiadomość że Kijowska

~~3437~~ ~~3349~~ 168

jeneralny sekretariat demisionował. Nie uwiadomiono jeszcze jakie to
Kijowskie przesilenie wywrze wpływ na delegację p. Hołubowicza.
Ale jasnem jest że pokój zawarty ~~z Kij Kijowskim Sekretariatem~~ w dzisiejszych
z Delegacją Kijowskiego Sekretariatu w ~~danych warunkach~~, ~~w~~
warunkach w żaden sposób nie mógłby być poczytany jako pokój
z ukraińską rzeczpospolitą.
Kiedy teraz w Petersburgu obraduje wszechrosyjski Kongres Rad robotników
żołnierzy i chłopów, na którym także ukraińskie ludowe Rady mają
przedstawicieli i na którym jednomyślnie podstawy federacyjne
rosyjskiej rzeczypospolitej położone zostały, udział przedstawicieli
ukraińskiego ludowego Sekretariatu w łonie tutejszej rosyjskiej delegacji
odpowiada zupełnie stosunkom panującym w rosyjskiej rzeczypospolitej.
Jeśli zaś Delegacja Kijowska p. Hołubowicza jak pierwej
tak i teraz posiada mandat Kijowskiego Sekretariatu, to
rosyjska delegacja nie podniesie zarzutu przeciw dalszemu
tejże udziałowi w pokojowych rokowaniach ~~od~~ te ~~także~~ tylko
jednak na wszelki wypadek.

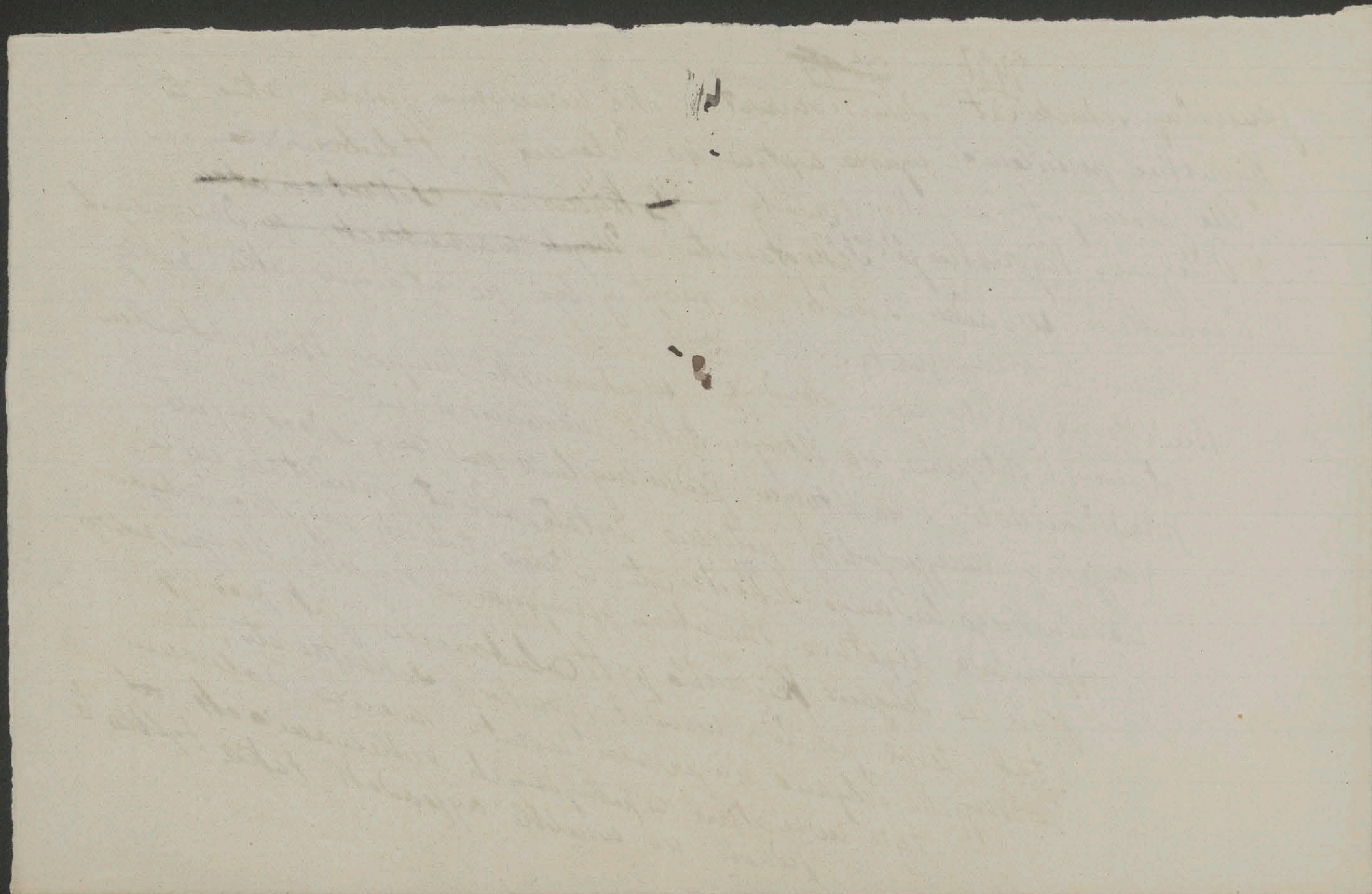

~~3438~~ ~~3345~~ 169

wtedy z Ukrainą uznanemi być mogą które otrzymają formalne
potwierdzenie rządu federacyjnej rosyjskiej rzeczypospolitej —
Na to Lewytskyj pozostały ~~pozostały~~ w Brześciu przedstawiciel Kijowskiej
delegacji oświadczył, że zastrzega (jej stanowisko wobec ~~przedstawienia~~ słowa Trockiego ~~delegacji~~
oraz udziału przedstawicieli miasta Charkowa w rosyjskiej delegacji
zastrzega sobie ~~zastrzega~~ do powrotu ~~Kijo~~ całej Kijowskiej delegacji do Brześcia.
Sekretarz stanu Kühlmann i hr. Czernin objaśnili życzenie
aby rozprawy nad temi sprawami odłożone zostały do powrotu
Kijowskiej delegacji. W każdym razie wydaje się im, iż z żadnej
strony nie zaprzeczono istnienia wolnej ukraińskiej rzeczypospolitej osobno.
ale że obecnie dwa ciała współzawodniczące uważają się uprawnionemi. Oprócz
przedstawiania międzynarodowo wolnej ukraińskiej rzeczypospolitej.
= mówione delegacje zbadają gruntownie tę ważną sprawę. Kiedy
~~Tra~~ Trocki zaznaczył że (wynik) walki między dwoma ukraińskiemi
organizacjami rozstrzygnie która mieć będzie prawo ukraińskiej rzeczypospolitej. Kijowskiej
ostatecznie co do ~~tej~~ dyskusji ukraińskiej rzeczypospolitej ustalona ma być do powrotu
Hr. Czernin wyraził wobec tego że rzecz ustalona ma być do powrotu Kijowskiej
delegacji życzenie aby dla uniknięcia przygotowania gdyby
straty czasu terytorialna komisja przyjęła
ponownie pracę —

~~7439~~ ~~3...~~ 170

~~Okaza~~ Wystąpiła nicość układów z Kijowską rzeczpospolitą. Trocki wysunął ~~na przód~~ Charków ~~2a na~~ przeciw próbie czteroprzymierza osłabienia stanowiska petersburskiego rządu Kijowską Ukrainą. –

Okazała się wątłość powstających w ogólnym chaosie tworów włączanie ~~z ukraińskie~~ z rzekomym ukraińskim i według słów Kühlmanna ~~na~~ czteroprzymierze zdało się wobec którego ~~...~~ stałego w Rosji – Potwierdzają to wypadki we Finlandii z którą pokój miał być już niebawem zawarty a gdzie Wykonawczy Komitet robotników postanowić miał postawić w miejsce zniesionego senatu Delegację finlandzkiego ludu w duchu i kierunku bolszewickim. ~~...~~ Stan rzeczy tam wywołał wielkie w Szwecji zaniepokojenie gdzie występuje ~~...~~ przypuszczenie zbrojnego wdania się. –

Trocki ~~Walka Wielkiej~~ ~~...~~ ~~...~~ zgodził się aby według wniosku Kühlmanna zanim nadjedzie Kijowska delegacja, obradowała terytorialna. Ta jest najważniejsza, bo obejmuje wypadnięcie od Rosji zajętych krajów i ~~prawda~~ może ~~sprawę~~ tematem pokoju – Zagadkowem się zdawać może iż Kijowska Delegacja ta przybyła do Brześcia w umówionym dniu – Bułgarski minister prezydent Radosławow ~~przybył~~ przybył do Brześcia i objął przewodnictwo bułgarskiej delegacji –

~~3440~~ ~~3347~~ 171

Komisja terytorialna odbyła 31 stycznia posiedzenie pod przewodnictwem hr. Czernina.

Przed rozpoczęciem Trocki zaznaczył, iż niemieckie dzienniki mylnie donosiły że na Ukrainie robotnicy, chłopi i żołnierze oświadczyć mieli że Rosyjska Delegacja nie zawrze osobnego pokoju, albowiem wyrazić się wprost przeciwnie.— Hr. Czernin postawił rzecz o terytoriach zajętych przez Austro-Węgry i zaznaczył iż Kijowska Delegacja była zdania iż ona jedna ma prawo samodzielnie w tej mierze układy prowadzić, na co ~~Trocki~~ Trocki w imieniu rosyjskiego rządu oświadczył iż Kijowskiej Rady delegacja nie może jednostronnie i samodzielnie rozwiązać terytorialnej sprawy; co ~~tem~~ atoli dowodem jest udziałem w rosyjskiej Delegacji dwóch przedstawicieli ukraińskiego charkowskiego wykonawczego Komitetu. Prócz tego otrzymał właśnie ~~te~~ telegram z [illegible] w rokowaniach [illegible] należy wnosić można że udział Kijowskiej Delegacji [illegible] i przystąpić.— Natomiast hr. Czernin zaznaczył iż według Do przestania nie [illegible] między rosyjską i Kijowską delegacją iż wschodzi się potrzebę wyjaśnienia różnicy między poprzednich oświadczeń rosyjskiej Delegacji zdawało mu się że ukraińska rzeczpospolita i rosyjskiem państwem może o granice między ukraińską i Polską granicą, pyta zatem czy ukraińska ale nie o gr tejże ~~[illegible]~~

~~3441~~ ~~4441~~ ~~3348~~

Rzeczpospolita ma prawo samodzielnie rozstrzygnąć o swoich granicach.
Trocki odpowiedział że Ukraina poczytana jest samodzielna. W tej materji
Rzeczpospolita i po rozgraniczeniu będzie miała prawo wszystkie wewnętrzne
z terytorialną sprawy samodzielnie załatwiać. Ale ten ukraiński rząd
który ma przedstawicieli w rosyjskiej Delegacji stoi na stanowisku
że Ukraina jest w związku federacyjnym rosyjskiej rzeczypospolitej.
Dlatego z tego punktu widzenia należy sprawy rozstrzygać.
Na życzenie Kühlmanna Trocki przeczytał wzmiankowany telegram
"Rozstrzygająca część kijowskiej załogi przeszła na stronę ukraińskiej
charkowskiej Rady a istnienie Kijowskiej Rady trwać już może tylko
krótki czas". Odłożono do dnia następnego narady nad przedmiotem
w obecności Kijowskiej Delegacji która 31 przybyła do Brześcia, jednak
bez przewodniczącego Hołubowicza. Aż do jego powrotu Lubeński zastępo=
=wcę go miał. Przed zamknięciem posiedzenia Trocki rzekł iż do=
=wiedział mi że sekretarz stanu Kühlmann w liście do warszawskiego
polskiego ~~ministr~~ prezydenta ministrów zawiadomił go iż pierwszy udział przedstawicielstwa
polskiego ministerstwa w pokojowych rokowaniach

~~44~~ ~~7442~~ ~~4412~~ ~~5344~~ 173

prosi zatem o zawiadomienie ~~wiadomości~~ czy sprawa ta postawiona będzie na jednem z najbliższych posiedzeń. Sekretarz stanu Kühlmann odesłał się na już dawniejsze swoje zdanie w tej sprawie które łączy się z uznaniem przez wojska delegacyi państwowości żądających krajów i wyraził nadzieję że będzie można postawić ją na porządku dziennym jednego z bliskich posiedzeń. Hr Czernin
Dodał że jaknajgoręcej powitałby wysłanie przedstawicieli polskiego rządu do tutejszych rokowań pod warunkiem uznania ich przez wojska delegacyę.—

Pojawiła się wiadomość która oświetla i może tłumaczy zachowanie się Trockiego. Członek wojskowej delegacyi Kamieniew otrzymał od rządu Rady Komisarzy Ludu polecenie udania się do Londynu i Paryża aby, jak donosi Petersburgska Telegraficzna Agencja, zawiadomić sprzymierzone rządy o przebiegu rokowań w Brześciu.— Poselstwo to postanowione miało być w następstwie listu ~~byłego~~ ambasadora Buchanana ~~któ~~ w którym doniósł o możliwem uznaniu przez Anglię bolszewickiego rządu pod pewnemi warunkami, stąd miała się odbyć zamiana depesz między angielskim gabinetem i Komisarzami Ludu.—

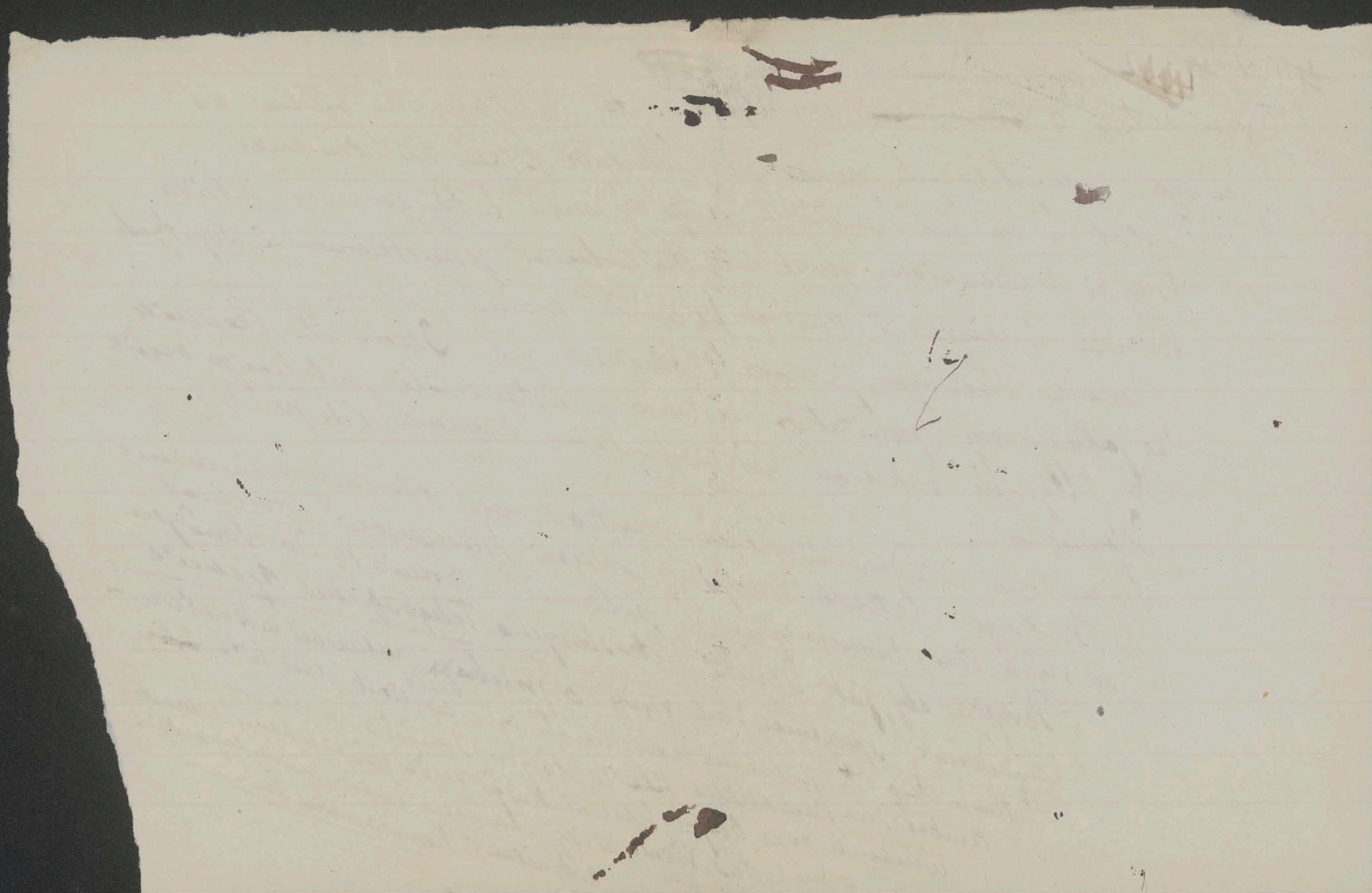

~~34493~~ ~~34493~~ ~~9910~~ 174

W Izbie francuskiej minister finansów Klotz zapytany
o wypłatę wszystkich kuponów, odrzekł że finansowe
zobowiązania Rosji, niezależne są od zmiany rządów.
Rząd ufa dalej Rosji, iż pozostanie odpowiedzialną za
swoje długi wobec innych krajów. Rząd poczytuje za swój
obowiązek związek taki Rosji z Francją w żadnej mierze
nie ~~rozwiązywać~~ rozwiązać

Wszystko to świadczy że związek między bolszewicką Rosią a zachodnimi
mocarstwami nie jest zerwany, że raczej dotąd wyczekiwa ~~na~~ przedpowy
na rokowania w Brześciu i stoją za niewidzialną [illegible]
p. Trockiemu —

W Dziennikach przytoczono słowa hr. Czernina do delegatów austryjackich
iż odpadło austryjacko-polskie rozwiązanie i że przygotowuje się ogłoszenie
polskiej rzeczypospolitej w Warszawie, przy poparciu z wszystkich rzeczpospolita
Hr. Czernin zawiadził ogłoszenie notyfikującego niezależnego zaproszenia
To nieprawdziwe doniesienie, które się dostało także do dzienników
~~zajętego kraju~~ polskich zajętym krajom należy jak najstanowczej zaprzeczyć
jako kłamliwe! Minister spraw zagranicznych hr. Czernin
nie wypowiedział takiego ani podobnego zdania, które do
~~[illegible]~~ „przedstawienia" rzeczy,
sprzeczne z faktami —

~~3444~~ ~~3357~~ 175

Biuletyn z 28 stycznia „Między Asiago i Brentą zaszły przy zaczepce Włochów, gwałtowne walki. Nic nowego z innych frontów"

Poważniejszemi były trzechdniowe walki między Asiago a Brentą. Po silnem artyleryjskiem przygotowaniu włoska piechota przystąpiła do ataku który ciężkie wywołał walki na Col del Rosso i Monte di Val Bella. Dzięki waleczności austryjacko-węgierskich wojsk obydwa stanowiska pozostały w ich posiadaniu, pomimo przewagi nieprzyjaciela a po zmiennych powodzeniach. Mięszanych korpusów nie zdołali Włosi wyrzucić. — Świadczy to że bitność włoskiej armii wzmocnionej Francuzami i Anglikami nie jest zniweczona i że należy się z nią liczyć. — Coraz ważniejszemi i ~~trudniejszemi~~ cięższemi były walki pod Asiago. W okolicy Sisemol opadły na nowo silne włoskie uderzenia, ale po bohaterskiej obronie Monte di Val Bella i Col del Rosso zdobytemi zostały przez przeważne i wciąż zwiększone włoskie wojska 29 stycznia. — Walki trwały dały.

3445 ~~3492~~ 176

Uderzenia Włochów ponowiły się i przeniosły na wschodni brzeg Brenty. Wzniesienie przeciw Monte Pertica odparte został. Żywa także walka toczona była około Monte Asolone. Na równinie Asiago ~~natomiast~~ spełzły ponowne uderzenia Włochów.—

Na Wschód od Asiago 31 stycznia Włosi uderzyli ostatni raz na nowe austryjacko-węgierskie stanowiska zajęte po opuszczeniu dwóch powyższych wzgórz; ostatecznie ich usiłowania zostały ~~były~~ odparte.—

O wojnie prowadzonej przez Italianów zapisać przychodzi następujące faktowe zdania: Przyczynić się ona mogła w pewnej mierze do ubezwładnienia Rosji. Przeszkodziła wystąpieniu Stanów Zjednoczonych w pożądanym czasie z pomocą Włochom, aby zawarła we wojennych wypadkach. Spowodowała znane życiowościowe i handlowe stosunki w Anglii, Francji i odbiła ta Włoszech. Stąd wnosić można że wyzyskała i odbijała

na wielkie światowe zapasy. Nie ~~osiągnięty~~ osiągnęła tych nagłych skutków
których po niej niektórzy oczekiwali, ale zadała kłam tym którzy ją
poczytali za błąd. – W dziejach zajmie pierwsze miejsce jako
handlowa walka. – Nie całkiem podzielam to zdanie i nie przypisuję wojnie podwodnej takiego przeważnego wpływu –

Nordd. Alg. Zei. zapisuje: „Z wyższego widzenia nieograniczona
wojna podwodnemi łodziami oceniona, używała wpływu ~~na~~ stanowczego
na strategiczne postanowienia nieprzyjacielskich dowództw, które
pod jej przymusem, wewnętrznie nie mogły swobodnie działać. Do tego
strategicznego wpływu przyłącza się moralny który przygniatająco i
ubezwładniająco naciska na usposobienie nieprzyjacielskich armii i
ludności, zwłaszcza w Anglii. Wojna ta, jako morskie szkodło sięgające zatem
naszego zachodniego frontu, coraz dalej w morze
Anglii ~~obejmuje~~ okrążające, prowadzi gruntowniej i pewniej –"

27 Lutego

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

3447 - 3470

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

178

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

9 Lutego 1918 r.

TAGESORDNUNG

In Reichsratsangelegenheiten.

Krakau.
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

CLXXI

CCLXXI 179

– Pełne posiedzenie w Brześciu.. Odmienne zapatrywania –
Ukrainy.. , Odmienne zapatrywania
Czteroprzymierza pełnomocnicy
uznają Kijowską, ukraińską rzeczpospo-
=litą i uprawnienie jej delegacji.. –
Posiedzenie terytorialnej komisji. Państwo
polskiem przedstawicielstwie.. –
bez granic i Królestwo bez Króla – Z
Z Finlandji protesty i walki –
Hr. Czernin i Kühlmann udali się do Berlina –
Odmowna odpowiedź Najwyższej Rady Wojennej
w Versailles na mowy Czernina i Hertlinga –
Trzeba zwyciężyć! !
Pokój zawarty w Brześciu z Ukrainą –
Zakończenie strejku w Niemczech –
Głosy niemieckie. Sztab nie potwierdził
Memorjał polskiego rządu o armii.. – Ordynansa
Deklaracja polskiego rządu.. Polskie wojsko –
Rady Stanu.. [illegible] zdobyło Mohilew!

wzięty do niewoli Krylenko wraz ze
sztabem. wypowiedziała wojnę bolszewikom.
Państwo bez armii i armia bez państwa –
Jenerał Musnicki – Bolszewiki
którzy wkroczyli byli do Kijowa pokonani. Nowe
ukraińskie ministerium pod prezydenturą
Holubowicza. Alexejew odstąpił od Kaledina
na czele 30000 ludzi. Duchowieństwo prawosławne
i bolszewickie rządy – Syberyjska Duma –
Chińskie wojsko w Charbinie. – Rządowe
stronnictwo węgierskie. Gabinetu Seidlera
dymisji nie przyjął cesarz. –
p. Dawid Abrahamowicz wezwany do
cesarza. – Rozruchy we Lwowie.
List otwarty czeskiego posła stranskiego
do Polaków. –

9 Lutego

~~1447~~ [CLXXI] ~~3454~~ 180

W Brześciu odbyło się 1. t.m. pod przewodnictwem bułgarskiego pułkownika Ganczewa pełne posiedzenie. P. Sewrjuk zawiadomił iż p. Hołubowicz nie przybył i że on obejmuje przewodnictwo kijowskiej ukraińskiej delegacji. – Posiedzenie poświęcone było stanowisku ukraińskiej kijowskiej delegacji i jej uprawnienia oraz charkowskiej. – Sewrjuk przedłożył stan rzeczy, stwierdził samodzielność i niezależność kijowskiej ukraińskiej rzeczypospolitej, ostrej poddał krytyce i odparł poprzednie zapatrywania Trockiego. Ten wezwał ukraińskiego charkowskiego delegata Miedwiedewa aby zabrał głos, co też uczynił i wywody swoje zakończył oświadczeniem iż przyłącza się pod każdym względem do rosyjskiej delegacji i dodał że ukraiński naród nie uzna jakichkolwiek układów i traktatów kijowskiej Rady i że te wartości mieć nie będą ~~...~~ jeżeli potwierdzonemi nie zostaną przez delegację federalistycznej, rosyjskiej rzeczypospolitej. –
Trocki stwierdził że kijowska Rada odmawia udziału we federacyjnej rosyjskiej rzeczypospolitej. Dopóki jej delegacja zachowuje jej pełnomocnictwo nie podnosi zarzutu przeciw samodzielnemu współudziałowi w rokowaniach ale teraz kiedy przedstawiciele ukraińskiego, charkowskiego, wykonawczego Wydziału weszli w skład rosyjskiej delegacji musi z dwojoną

~~3446~~ ~~3350~~ — 181

stanowczo się powtarzyć, że takie tylko układy z Kijowską Radą mogłyby być uznane, które potwierdzone by były przez rosyjską delegację.— Ukraiński, Kijowski pełnomocnik Lubczyński pierwszy dał odpowiedź. Stwierdził niezależność Ukraińskiej, Kijowskiej rzeczypospolitej, uznanie jej, odparł ~~twierdzenia~~ wywody Trockiego podczas nieobecności jej delegacji o wewnętrznym jej położeniu oraz telegram przez niego przeczytany. Dał prawdziwy obraz wewnętrznego stanu rzeczy i napiętnował postępowanie bolszewików. Wszystkie po sobie idące rosyjskie rządy w jednem tylko są solidarne, w centralistycznych aspiracjach i dzikich żądzach zduszenia nowo powstałych narodów i ~~wszystko zagadnie~~ zagadnienia wszystkiego twardą ~~silną~~ ręką. Bolszewicki rząd ogłosił zasadę samostanowienia, jedynie w tym celu aby tem stanowczej w jej przeprowadzeniu praktycznem zwalczać ją.— I tak zamiast zasady samostanowienia stosuje on zasadę anarchii i rozkładu, albowiem wie iż łatwiej jest rozbijać niż tworzyć!!.— Odsłonił obłudę bolszewików, ich krzyczące sprzeczności, gwałty, fałszywe hasła. Trocki zbity z tropu ~~okazał~~ jak zawstydzony kuglarz ~~[illegible]~~ którego sztuczki odkryto. ~~a [illegible] umiał [illegible]~~.— Znikło mamidło i maratowskie apostolstwo.—

~~449~~ ~~2316~~ 182

Hr. Czernin w imieniu delegacji czterosprzymierza oświadczył:

Nie mamy powodu dokonanego na pełnem posiedzeniu 12 Stycznia 1918r uznania ukraińskiej delegacji jako samodzielnej i jako upełnomocnionego przedstawicielstwa ukraińskiej ludowej rzeczypospolitej cofnąć lub ograniczyć.

Przeciwnie powodowani jesteśmy ~~dalej~~ teraz już uznać ukraińską ludową rzeczpospolitę jako niezawisłe, samodzielne, wolne państwo które jest w położeniu samoistne międzynarodowe układy zawierać.

Odprawa Trockiego.

Zaznaczył on na to, że nie zmienił dotychczasowego swojego zapatrywania o ukraińskiej państwowości i musi na to zwrócić uwagę iż trudno będzie czterem sprzymierzonym ~~mo~~ państwom oznaczyć jeograficzne granice uznanej przez nie rzeczypospolitej. A przecież przy pokojowych układach dopiero w sprawa granic państwa nie jest obojętna.

~~4490~~ ~~2317~~ 183

Przy otwarciu 2 9. t. m. ~~tego~~ posiedzenia terytorialnej Komisji p. Kühlmann
wezwał Trockiego aby się oświadczył co do przypuszczenia przedstawicieli
granicznych krajów do rokowań. Stanowisko w tej mierze środkowych
mocarstw pozostało niezmiennem.
Trocki wywodził, My z naszej strony uznajemy samodzielność i
niezawisłość polskiego państwa w całej pełni. Ale nie możemy
zamykać oczu na fakt iż ta samodzielność jest tylko pozorną
dopóki Polska jest zajętą. Właśnie dlatego że uznajemy samodzielność i niezawisłość
polskiego narodu i państwa nie ~~uznajemy~~ możemy bez zaprzeczenia
samodzielności polskiego państwa ~~uznać przeci~~ poczytać przecież tych władz
przedstawicieli którzy ustanowionemi zostali z woli okupacyjnych władz jako upełnomocnionych do udziału, którzy
jako przedstawicieli polskiego ludu. Jako ~~Polski~~ ~~polskie~~ polskie przedstawicielstwo, które wynika z dążenia polskiego ludu
w takich rokowaniach mógłbym poczytać tylko [illegible] Muszę zauważyć że jeżeli rząd polskiego niezawisłe
oparto by się o szerokie warstwy. Muszę zauważyć że jeżeli upełnomocniony rząd nie uznaje
rząd p. Kucharzewskiego nie uznaje jako upełnomocnionego i tem samem nie uznaje
władz przez to nie wypowiada iż tem samem nie uznaje p. Trocki
polskiego państwa i ludu.
Kühlmann odrzekł iż widzi wielki postęp w tem że p. Trocki
uznał w całej pełni samodzielność polskiego państwa.

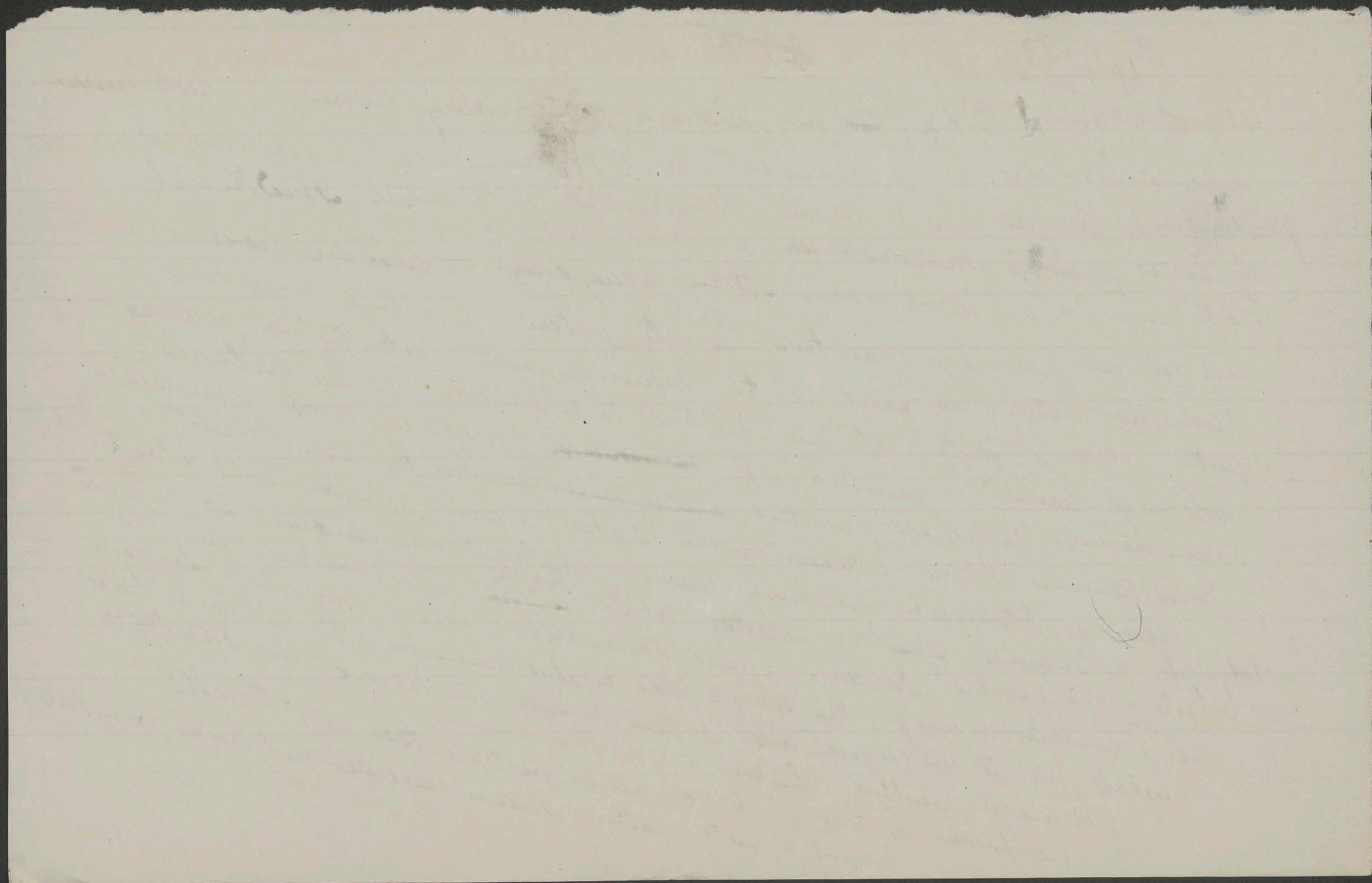

3497 184

Gdyby to samo ~~3378~~ uznał dla innych granicznych krajów zachodnich Rosji
znacznie postąpiłyby rokowania..
Nastąpiły uwagi o uznaniu Finlandii, wojnie tamże i zachowaniu się wojsk
rosyjskich.
Hr. Czernin zwrócił uwagę na to że Trocki starannie zaznaczył różnicę
między państwami a ich rządami. Uznaje Trocki wreszcie samodzielność
polskiego państwa ale nie chce uznać prawa istniejącego tam rządu, przedstawiania
państwa. Stwierdza ze zadowoleniem że dziejowym oświadczeniem p. Trocki uznał, czem
przynajmniej istnienie i samodzielność państwa polskiego zapatrywań. Wobec tego
zapoczątkowanem ~~dawać~~ zostało zdaje się zbliżenie wzajemnych uprawnionym jest przedsta=
nie może zrozumieć aby pytanie czy obecny polski rząd trzeciego rządu. Polski..
=wiać polskie państwo, zależnem było od oświadczenia czy uznaje lub, nie, niezawisłość w całej pełni ~~bezpo~~ Tu
Trocki wrzekł. Zapytano rosyjską delegację czy uznaje on niezawisłego.
Widocznem jest że ta sprawa jest zamknięta. Uznaje on samodzielnego i niezawisłego demokracji
i całkowicie prawo polskiego narodu istnienia polskiej narodowej zatem jest
rozpoczął postępowy i szczerze tworzy ku wielkiemu zadowoleniu polskie państwo obrać sobie wyznaczeniem
Ciągnął dalej - Ale zamykać nie chce ~~może~~ oczów, że to polski rząd, ~~zostały~~ wtedy musi mieć
twór przez obce wojska i że tak nazwany polski z góry ~~[illegible]~~ jest państwem, Królestwo jest
jedynie w granicach utworzonym polskie państwo geograficzne granice. Jeżeli polskie Króla.—
zostały ~~Jeżeli~~ ~~[illegible]~~ Królestwem, winno mieć

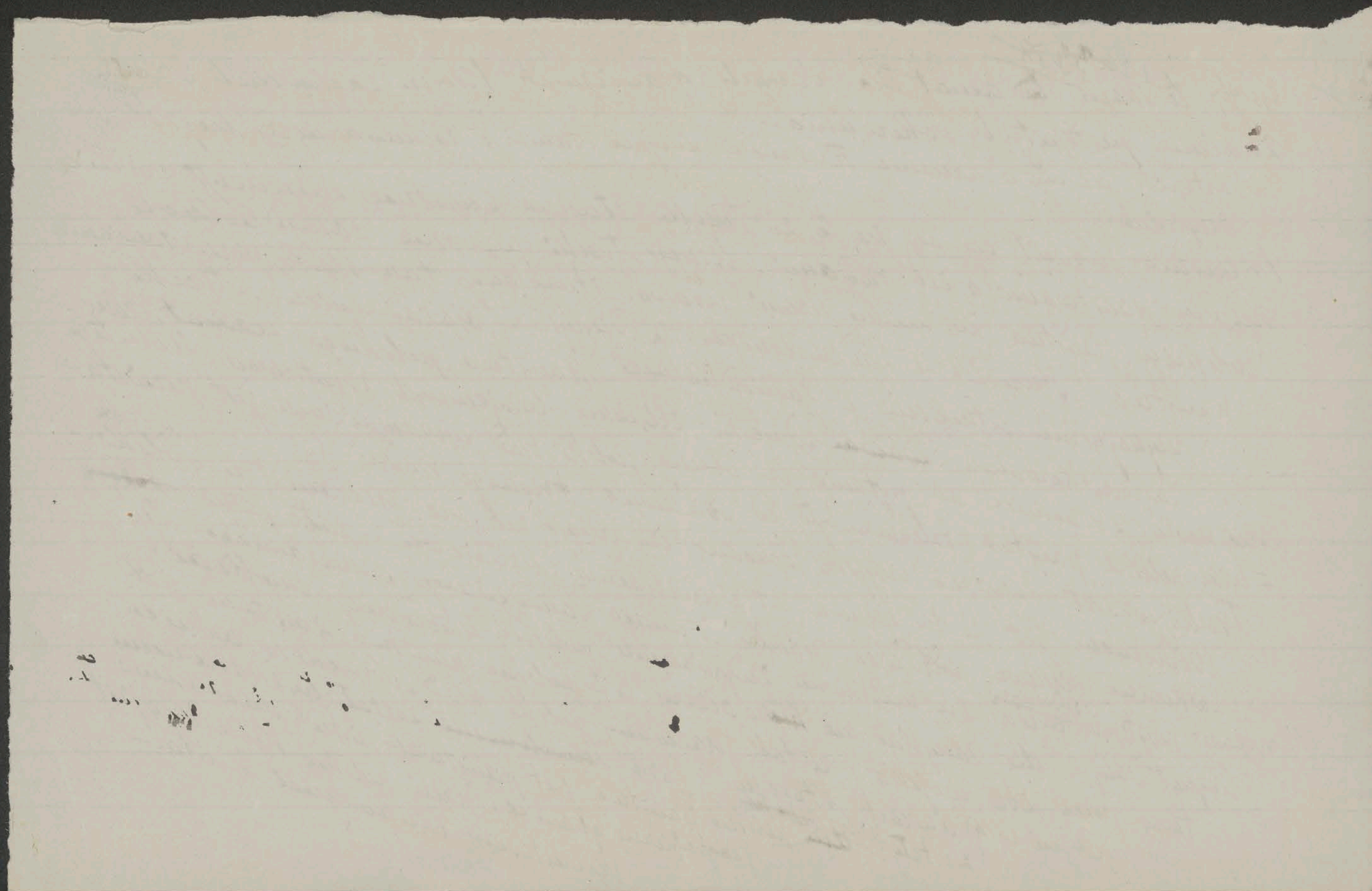

~~3452~~ ~~3959~~ 185

„Jeżeli państwo ani granic ani króla nie ma, wtedy państwem nie jest ani królestwem." –

Widocznie zniecierpliwiony temi niebezpodstawnemi uwagami hr. Czernin odparł iż delegacie ~~[illegible]~~ rokujących państw nie przybyły tutaj aby stoczyć intelektualne zapasy ~~walkę~~ lecz aby spróbować czy i o ile można osiągnąć porozumienie. Musi ponownie stwierdzić iż nie jest danem przedstawicielom państwa orzekać jak dalece prawnym jest rząd innego państwa. Jałową jest dalsza nad tem rozprawa. – Polskie państwo jest w stanie rozwoju i tem nie jest już zakończony; dlatego nie ma ustalonych granic. Ale też nie ma ich rosyjska rzeczpospolita co przecież nie przeszkodziło czterowprzymierzowi rokować z ~~ob~~ dzisiejszym rosyjskim Rządem nie wchodząc w jego uprawnienie.

Sekretarz stanu Kühlmann rzekł: Nie przypuszcza sprzeczności ze strony tak wyszkolonego dialektyka jakim jest p. Trocki ~~[illegible]~~ zaszło zatem zapewne nieporozumienie. Przy pierwszem oświadczeniu Trockiego odniósł wrażenie iż ~~[illegible]~~ bez zastrzeżeń i w całej pełni uznał samodzielność polskiego państwa. A tu w drugiem oświadczeniu p. Trocki stwierdził że Polska z braku ustalonych granic i króla ani państwem ani królestwem nie jest.

Na tem zamknięte zostało posiedzenie. –

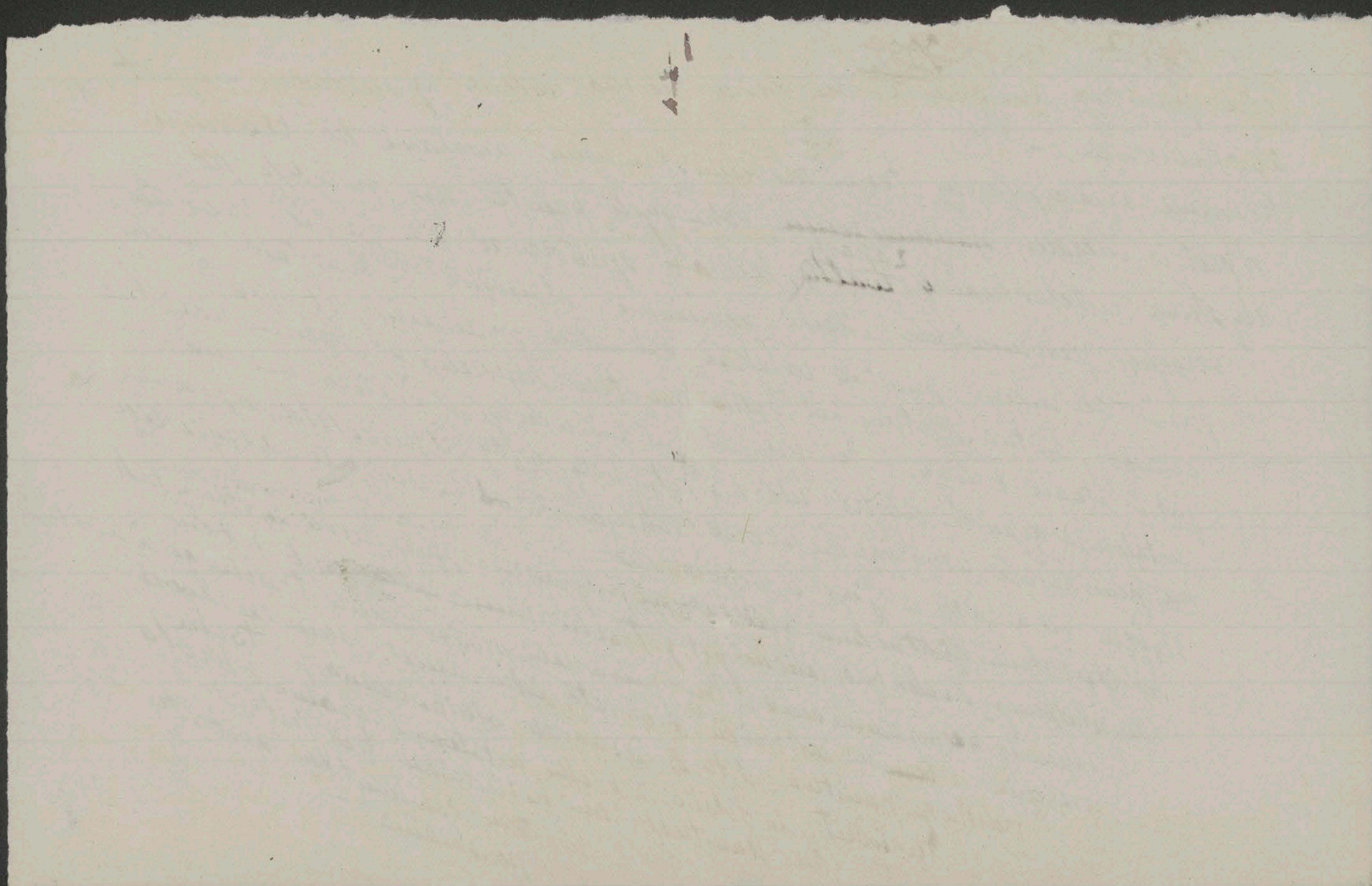

~~2~~455 ~~2360~~

Pełnomocnicy finlandzkiego rządu w Berlinie oświadczyli naprzeciw Trockiego
sprawozdania o stanie rzeczy we Finlandii, że rząd Finlandii wcale obalonym 186
nie jest, że tylko na południu socjalistyczny rząd przejściowo opanował
władzę w małej części kraju bez upoważnienia, oparty na brutalnej sile
Jesteśmy upoważnieni przez prawowity, finlandzki rząd do wzięcia
udziału w rokowaniach w Brześciu.--
Szwedzki minister stanu i minister spraw zagranicznych zaznaczyli wobec
przedstawicieli dzienników iż rząd poczytuje że oficjalne wystąpienie we Finlandii
nie może teraz być przedwczesnym.. Biała gwardia finlandzka walczy ~~za~~ zbrojne
Wojna trwa dalej we Finlandii. finlandzkiego, legalnego rządu z czerwoną gwardią rewolucyjną. bolszewicką ~~wystaw która samo~~
wspierana przez rosyjskie, bolszewickie wojska. a która stoi po stronie nowego
~~wystaw Szwecji i nie tylko o władzę~~ samozwańczego rządu. Szwedzkie kr
bolszewickiego, finlandzkiego, o panowanie pod bolszewickim opanowała
nie tylko o władzę dwóch rządów, ale ~~walka~~ Helsingfors. Kimmeń[?] Wiborg
z nakazem Rosji we Finlandii. bolszewickiego rządu. Po Helsingfors ta ostatnia zajęta czerwona gwardia
Czerwona Gwardia i tam jest siedlisko nowego, bolszewickiego. Także abo zajęta czerwona gwardia bolszewickie
Pewno. Sobbo toczy się walka między białą i czerwoną gwardią i aresztowała gubernatora oraz radę gminną. Komisariat nowego ~~rządu~~ rządu zaprowadził bolszewickie zarządzenia i ustawy. - Biała gwardia i siły do legalnego finlandzkiego rządu skupione są przeważnie w północnej Finlandii.-

~~2454~~ ~~3361~~ 187

Dnia 4. t.m. stoczoną została krwawa walka która według twierdzenia <u>Telegraficznej Petersburgskiej Agencji</u> zakończona została zupełnem zwycięstwem bolszewickiej Czerwonej Gwardii. Białagwardia pod dowództwem barona Mannerheima, pobita cofnęła się ku północy. — [illegible] wyraźnie petersburski rząd usiłuje zachować Finlandii Rosji...

Hr. Czernin i p. Kühlmann udali się na krótki pobyt do Berlina dla narady politycznej i gospodarczej, która miała poruszyć wspólne sprawy Niemiec i Austro-Węgier; wzięli w niej także udział jenerał Ludendorff i niemiecki ambasador we Wiedniu hr. Wedel, zastępca naczelnika austryjacko-węgierskiego naczelnika głównego sztabu Waldstätten i jenerał Cicerics.

Odpowiedź na wezwanie środkowych mocarstw do pokojowych rozmów wystosowane do prezydenta Wilsona, jest jasna i stanowcza. — Dała ją Wojenna Rada mocarstw porozumienia która między 30 sty=cznia i 2 lutego obradowała we Versailles pod przewodnictwem prezydenta ministrów Clémenceau. Wzięli w niej udział za Stany Zjednoczone jenerałowie Bliss i Pershing, za Francji Clémenceau, minister spraw zagranicznych Pichon, jenerałowie Foch, Petain, Weygand, za Anglii Lloyd George, lord Milner, naczelnik głównego sztabu Robertson, jenerał Wilson, głównodowodzący feldma=rszałek Haig, za Włochy Orlando, Sonnino i jenerałowie Cadorna oraz Alfieri. Urzędowy komunikat z posiedzeń zaznacza że Najwyższa Rada Wojenna zajęła się wyczerpująco ostatniemi oświadczeniami hr. Czernina i kanclerza Hertlinga. Niepodobna było jej w nich znaleźć cokolwiek coby zbliżało się do umiarkowanych warunków

~~7456~~ ~~2369~~ 189

wszystkich sprzymierzonych rządów. Przekonanie to zostało wzmocnionem
wrażeniem wywartem przez sprzeczność między rzekomemi idealnemi
celami z któremi środkowe mocarstwa przystąpiły do rokowań w Brześciu
a dziś występującemi zamiarami zdobyczy i zaborów
granicznych, zachodnich krajów Rosji, zajętych przez środkowe
mocarstwa. Jest to, z powodu ~~[illegible]~~ zwrócenie ostrza, podczas gdy mocarstwa Porozumienia
prowadzą wojnę dla zdobycia i zaboru Alzacji i Lotaryngii, Mezopotamii i Palestyny, austryjacko-węgierskich ~~[illegible]~~ posiadłości
niemieckich kolonii.
Komunikat ciągnie dalej. W tych warunkach ~~naczelna~~ Najwyższa Rada
Wojenna doszła do zapatrywania, że jedynem jej najbliższym obowiązkiem
zapewnić dalsze wojskowe usiłowania sprzymierzeńców z najstateczniejszą
energją i w najściślejszej i najskuteczniejszej wspólnej pracy. Te usiłowania
będą musiały być dalej przedsięwzięte aż spowodują u nieprzyjacielskich rządów
i narodów zmianę zapatrywań, która dać by mogła nadzieję zawarcia
pokoju opartego na podstawie, któraby nie była kapitulacją przed
zaborczym, zatwardziałym militaryzmem, co do tych wszystkich zasad, dla
tryumfu których postanowili ~~[illegible]~~ sprzymierzeńcy dopomódz, zasad
wolności, sprawiedliwości i uszanowania praw narodów.
Zatem rokowania ~~zamiast~~ zerwane. A jak inny komunikat mocarstw Porozumienia
zaznacza „Więcej niż kiedykolwiek, celem
teraz jest — zwycięstwo!"

~~3457~~ ~~1364~~

~~Ogień ... pokoju jest~~ Upowszanie się z pokojem jest bezskutecznem. Trzeba zwyciężyć. –

Urzędownie zapisano że pobyt hr. Czernina w Berlinie poświęcony był naradom z niemieckiemi kołami nad wszystkiemi bieżącemi politycznemi i gospodarczemi sprawami, zawłaszcza żywnościowemi, przy czem osiągnięto zupełne porozumienie –

~~Donosi~~ <u>C. K. Biuro Telegraficzne</u> donosi to że dziś o 9. z rana podpisanym został w Brześciu traktat pokoju z Ukrainą. –

Hr. Czernin tego ~~dokonał że~~ ~~Wieść~~ dokonał że zawarł traktat pokoju z państwem z którem monarchia nie była we wojnie –

Pokój ten ~~Pokój ten~~ nazwał hr. Czernin w Delegacji chlebowym. Oczekuje po nim polepszenia warunków wyżywienia ~~wyżywienia~~ ~~a doczekać się mogą irredenty~~ ~~i nowej irredenty~~ a doczekali się mogą ~~nowej~~ irredenty

190

~~3445~~ ~~3365~~

Strejk w Berlinie i Niemczech ustał i robotnicy poczęli powracać do pracy. Rząd wytrwał na stanowisku iż przyjmie rozmowy ze socjalistycz=nemi posłami, ale rokować nie może o politycznych sprawach z Radą robotników wybraną bez prawnej podstawy przez strejkujących ~~robotników. Stąd nie przyszło do rokowań~~ którzy przez porzucenie pracy w czasach potrzeby Ojczyzny, stwierdzili dowód iż nie uznają wielkiej ich odpowiedzialności, jako członków całego niemieckiego narodu.

Stąd nie przyszło do ~~rokowań~~ narady –

Kreuzzeitung przy omówieniu Brześcia i berlińskich narad słusznie pisze „Praktycznie różnica ~~czy~~ pokój czy nie pokój, przynajmniej pod względem gospodarczym pod względem wojskowym nie będzie wielką. Pod względem danym Bolsze=wików, zaś zachodzi iż więcej o Ukrainy a rewolucyjnym, lepiej stawić będziemy mogli opór w stanie wojennym niż w pokojowym!!"

~~Tym~~ Zachciankom i nadziejom Porozumienia zakończenie strejku w Niemczech zgotowało zawód. Zapoczątkowanie jednak strejku było ~~nie: pielęgnowania~~ godnym objawem, nie bez wpływu ~~ojczyźnie~~ na wojnę –

~~2459~~ ~~3366~~ 192

Prezydent ministrów Kucharzewski zamierzał udać się do głównej kwatery niemieckiej w sprawie polskiej armii. Zawiadomiono go że byłoby to bezprzedmiotowem, albowiem główny sztab nie potwierdził projektu ~~z~~ utworzenia polskiego wojska zawartego w przedłożonem mu memoriale polskiego rządu. ~~Zgadza~~ Główny sztab niemiecki pominął pierwotną myśl polskiej armii. Zgadza się jedynie na zaprowadzenie milicji. Także [illegible] następstwo zmarnowanej sposobności i chwili właściwej.-

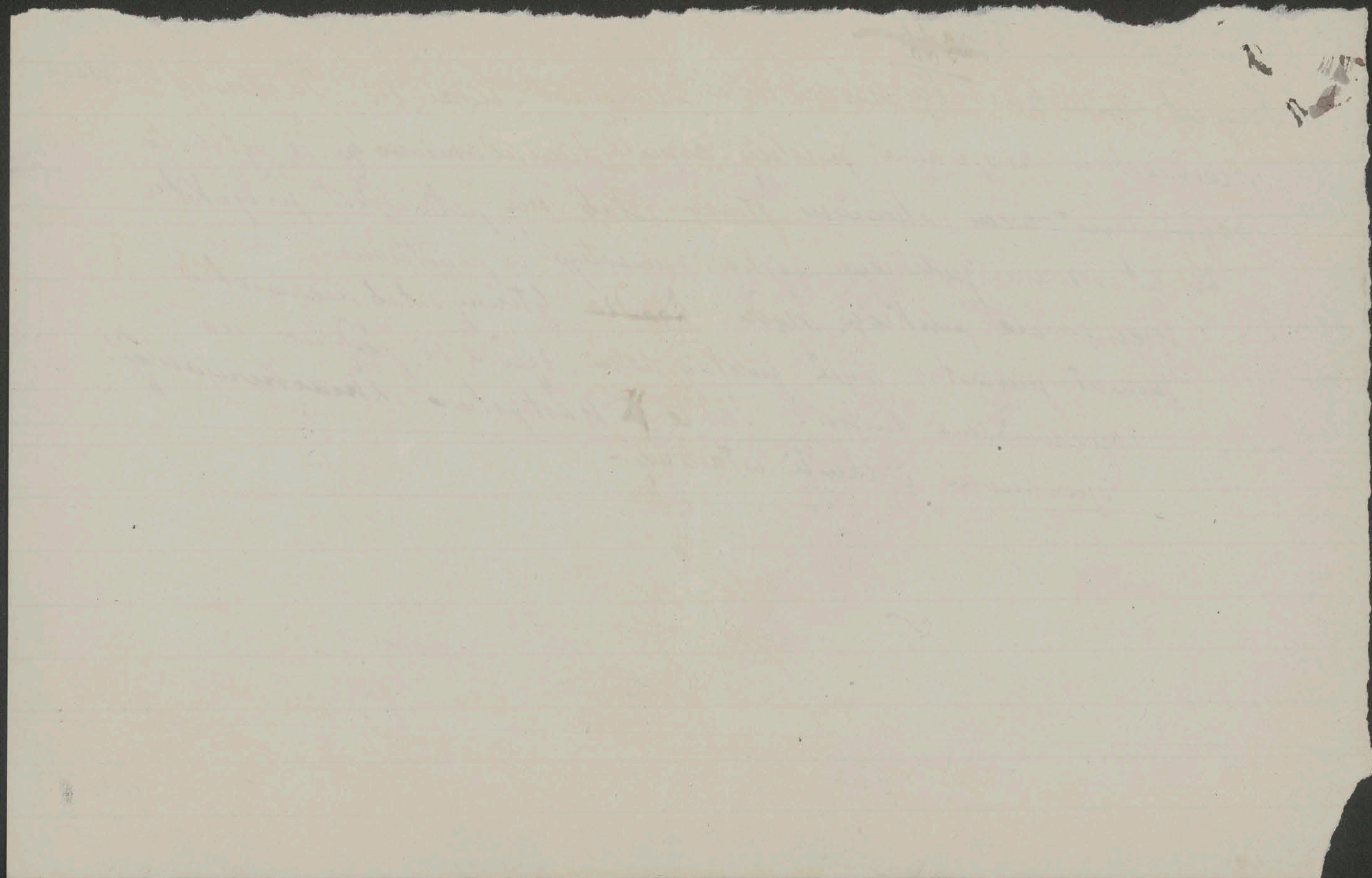

~~3460~~ ~~13367~~ 193

Polska ~~Regencja względnie polski~~ rząd ~~[illegible]~~ sprowadził dla środkowych mocarstw deklaracją dotyczącą, do upomnienia się ponownego o przedstawicielstwo przy pokojowych rokowaniach w Brześciu.— Obejmuje ona cały program wraz z żądaniem umożliwienia jego wykonania. Jest dobrze pojętą i umiejętnie zbudowaną, ~~zwięzłą~~ zrównoważoną i wolną od przesad i buty.— Zastosowana do okoliczności raczej niż do potrzeb i stanu społeczeństwa w tem iż zapowiada demokratyczny ustrój polskiego państwa. Zawiera dawne żądania administracyjne, wojskowe, przedstawicielstwa przez sejm.— Zastrzega niepodzielność Królestwa Polskiego i nienaruszalność jego granic; oraz prawa narodowe Polaków po za temi.— Ostatni ustęp brzmi „rząd polski wyraża nadzieję iż na przyszłość ustalą się dobre stosunki pokojowe między ~~między~~ wolnemi narodami polskim, rosyjskim i ukraińskim" Poprzednio odwołuje się na akty państw środkowych którym Polska zawdzięcza wskrzeszenie polskiego państwa zgodne z wiekowem i obecnem życzeniem narodu, przy czem ~~ale~~ nawet pozytywne referendum za zbyteczne uważając..

3461 ~~94~~ ~~3368~~ 194

Ordynacja wyborcza do Rady Stanu polskiego rządu, otrzymała zezwolenie austrjacko-węgierskich władz. Jak zawsze niemieckie musiały podnieść ~~podmioty~~ zarzuty, co znowu opóźniło powstanie Rady Stanu ~~tak iż~~ i Wreszcie i one dały zezwolenie. ~~W następstwie wypadków to~~ niebawem okazać się ma dekret o utworzeniu Rady Stanu.

W następstwie objęcia się przez bolszewików z polskim pułkiem w Białogrodzie i zawiązania aresztowań polskich oficerów oraz rozbrajania polskich wojskowych organizacyj a nie uczynienia zadość żądaniu wydania, polskie wojska w sile dwudziestu pięciu tysięcy pod dowództwem ~~jenerała Rohaczewa~~ jenerałów zajęły Rohaczew, rozbrajały tamtejszą bolszewicką Radę, komisarza uwięziły i ruszyły w kierunku Smoleńska.

Na to rząd Komisarzy Ludu, który poczytuje to postępowanie za wypowiedzenie wojny bolszewikom, zapowiedział odwet na polskich znaczniejszych obywatelach oraz na polskiem mieszczaństwie, także na katolickiem duchowieństwie, kadetów oraz na polskiem [illegible] utraceniem dowództwa a ich wszystkich uznał [illegible] dalszych działań i aresztowań. Co też wykonał. Wobec ultimatum postawionem polskim wojskom, aby Rozgałęzienia opróżniły i zaniechały dalszych działań na Ks.-~~Świat~~-Mińskim.

Biuro Wolffa ogłasza telegram z Kijowa z 2-go, który donosi, że Mohilew siedlisko naczelnego rosyjskiego dowództwa obsadzonym został przez Polaków i że główno dowodzący Krylenko z całym sztabem ~~(?)~~ aresztowanym został przez nich. Nadzwyczajne

~~3465~~ ~~3369~~ 195

Wrażenie którego następstw przewidzieć nie podobna, mogłoby zaszkodzić polskiej sprawie. Nie jest bowiem miejscowem, lecz ma znaczenie ogólne.

Naczelne polskie kierownictwo ogłosiło rozkaz mobilizacyjny do całego narodu polskiego i wzywa wszystkich Polaków, aby z pułków rosyjskich występowali i walczyli pod własnym sztandarem narodowym. Rozkazem tym wezwano również kobiety, dzieci i starców, by pozostając poza formacyami wojskowemi, pracowali według sił dla dobra Polski.

Podobny rozkaz mobilizacyjny wydany został przez Polaków kijowskich.

[redacted]

Siedziba komitetu mobilizacyjnego znajduje się w Mińsku.

PROKLAMOWANIE STANU WOJENNEGO

I Polacy dokazali tego, że mają państwo bez armii i armię bez państwa.–

Polskiem wojskiem dowodzi naczelnie jenerał ~~Muśnicki~~ Dowbor Muśnicki

~~3463~~ ~~1176~~ 196

~~z Dworcie, którego nastąpiło prawdziwie nie podobna; ~~mogłoby~~ może ono zamilknąć i polską sprawę~~

Podług tego samego telegramu, bolszewickie powstanie w Kijowie pokonane zostało przez Ukraińców. Na czele nowego ukraińskiego ministerium stanął były przewodniczący delegacji w Brześciu Hołubowicz. Ministerium to odmiennie od dotychczasowej dążności porozumienia się z bolszewikami ani jednego z nich nie liczy w swojem gronie. - Wszystkie ukraińskie wojska stanęły po stronie Kijowskiej Rady. Bolszewickie wojska spiesznie cofają się do Rosji. Pod Kijowem stać ma pół miliona ukraińskiego wojska pod dowództwem oficerów. Cywilna ludność ma być uzbrojona.

Przewodniczący Rady 26 Korpusu wszystkiej armii przesłał do Kijowa naczelnej Rady przystąpienie Korpusu do tamtejszej ukraińskiej Rady. W Kijowie bolszewicy mieli być pobici i Ukraińcy opanowali wszystkie ważniejsze gmachy i posterunki. Utworzonem zostało ministerium pod przewodnictwem Hołubowicza.

Jenerał Aleksjew poróżnił się z Kaledinem albowiem ten odmówił silniejszego działania przeciw bolszewikom. Na to Aleksjew opuścił Kaledina na czele trzydziestu tysięcy żołnierzy i oddalił się od Donu.

~~3464~~ ~~3371~~ 197

Prawosławne Duchowieństwo świeckie i zakonne występuje przeciw bolszewickim rządom i wzbudza między ludem ~~pr~~ ~~wyst~~ antybolszewickie wystąpienia i propagandę. Na czele tego ruchu stanął metropolita Moskwy Tichon. –

Rząd Komisarzy Ludu zaprowadza rozdział państwa i Kościoła najzupełniejszy i bezwzględnie wprowadzi, także w szkole. ~~Ucz~~ Cały majątek cerkwi przejdzie na własność ludu. Duchowieństwo przestaje być płatnem przez państwo

198

~~3372~~

3465

Petersburska Agencja Telegraficzna zapisuje że w Tomsku otwarta została syberyjska Duma, która do zwołania Konstytuanty wykonywać będzie na Syberze władzę. W Dumie zasiadają przedstawiciele różnych zatrudnień i warstw.

~~Między Krak~~

~~3466~~ ~~3372~~ 199

Chińskie poselstwo w Petersburgu potwierdziło wiadomość o zajęciu Charbina przez chińskie wojsko i stwierdziło że jest on chińskiem terytorium. ~~Uważa~~ Rząd chiński ~~uważa~~ przedsięwziął zajęcie dla utrzymania ładu i bezpieczeństwa Chińczyków oraz cudzoziemców i zabezpieczenia Kolei żelaznej. Życzy sobie być przyjacielem i dobrym sąsiadem Rosji oraz rozwiązać wszystkie demokracji ... Rosji. Zajęcie nie ma związku z wewnętrznemi wypadkami w Rosji. Na to Rząd Kiereńskiego oznajmił że nie zachodzi żadna ... konflikt z Chinami i że porozumienie tworzy się w układzie o wzajemnej sprawy

~~3466~~ ~~3774~~

200

Utworzyło się nowe rządowe stronnictwo pod nazwą: "Konstytucyjnego 1848 roku stronnictwa". którego prezydentem wybranym został hr. Julian Andrassy. Powstało dla popierania gabinetu Wekerlego i jego programu zabezpieczenia reformy wyborczej.

W Austryi gabinet Seidlera natrafił na takie trudności ~~[illegible]~~ w którem nie było większości dla budżetu przy budżecie, wywołane także ~~[illegible]~~ Koła Polskiego, iż podał się z zastrzeżeniem się do dymisji. Cesarz "nie przyjął jej" gdyż przywiązuje szczególną wartość do tego aby ministerium które posiada pełne jego zaufanie, pozostało w urzędzie!!

~~3468~~ ~~3375~~ 201

Cesarz Karol wezwał p. Dawida Abrahamowicza i przysłał
po niego automobil. Powitał go słowy iż wie że nieraz ~~[illegible]~~
stryj zasięgał jego rady, pragnie zatem objaśnienia co do
zachowania się Polaków. Cesarz nader niestety słusznie
mówił dalej „Polacy oświadczają się z miłością do mnie,
z przywiązaniem do dynastii, z lojalnością, ofiarują mi
polską koronę a Koło Polskie podkopuje każdy mój
rząd, wytwarza ~~[illegible]~~ ciągłe trudności i ostatecznie „
postępuje antydynastycznie. Co to ma znaczyć?
P. Abrahamowicz odrzekł iż długa wojna powoduje zamęt w
umysłach i zdenerwowanie; że nie należy sądzić o usposobieniu
i przekonaniach kraju po ~~dz~~ dzisiejszem Kole Polskiem,
albowiem od wprowadzenia powszechnego głosowania
nie stanowi ono w sobie ani przedstawienia całokształtu narodu
a zawiera najlepszej jego części. Opóźnienia ~~[illegible]~~ i braki
~~[illegible]~~ w sprawach finansowych i gospodarczych w Galicji
źle dla rządu usposabiają i pomagają niezadowolonym politykom
agitacji (owa) [illegible] przeciw dyktaturze
[illegible] i konserwatystów

~~2489~~ ~~3146~~ ~~337 f~~ 202

W sobotę 2. lutego odbyło się we Lwowie posiedzenie zapoczątkowanej
w Krakowie Pracy Narodowej. Wzięli w niem udział poważni
ludzie – jak Stronkowie czy panowie Hanyński i ks. Piliński.
~~Zgroma~~ Zebranie uchwaliło zasadne, patryotyczne rezolucye;
budowę polskiego państwa i austryjacko-polskie rozwiązanie:
Na to hałastra i studenci poczęli w mieście ~~rozruchy~~ ? i ich autorom;
urządzać demonstracye przeciw tym rezolucyom narodowo-de-
które przybrały znamiona rozruchów. (uliczni) Wodzy i Skarbek
= mokratyczni posłowie Głąbiński ~~Łącki~~ [illegible]. Do
[illegible] uniwersytecką i zachęcili całej Polski od
głośnych protestów, które w imienia austryjacko-polskie rozwiązanie
mowa do mowy, potępiły austryjacko-polskie. Precz z
przy wrogich okrzykach. Gdzie niegdzie artyzmami i rzuciła policyantów
Habsburgami. Młodzież ~~[illegible]~~ rewolwerów. Został ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Wodzirki.
i odpowiedzieli strzałami; ~~[illegible]~~ wielu studentów czternastoletni;
ciężko ranny jeden z nich ~~Wodzirki~~ ~~Wodzirki~~ Komentarz zbyteczny. – Obłęd
Jeden z nich został ~~[illegible]~~ ranny. – ~~Obłęd i~~ bezsumienność jednych. Obłęd
drugich.

3470 ~~2904~~ 203.

Najskrajniejszy, czeski poseł Stransky ogłosił w krakowskim narodowo-demokratycznym Dzienniku, otwarty list do Polaków wychwalający uwolnienia Rosji i którym wzywa ich do zespolenia się z Czechami, oderwania się od środkowych mocarstw, obstawania za Polską od republikańskiej od morza do morza, w duchu i kierunku objętnie Wilsona i porozumienia. Dochodzą, że to wezwanie znajduje odgłos do Stranskiego polskie przystępujemy i dzięki aż za współudziałem i pod naciskiem narodowej demokracji.

9 Lutego

CLXXII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

16 Lutego 1918 r

An Seine des Herrn

204

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

Brzeź

3548–3575

TAGESORDNUNG

~~Krakau.~~
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

205

CCXXI

Polskie wojsko w Rosji – Jenerał Dowbor Muśnicki – Gabinet Bratianu ustąpił. Jenerał Awerescu utworzył nowy – 2gi Abdul-Hamida. Dekret wojskowego rządu o zniesieniu wszelkich państwowych pożyczek – Mowa Wilsona w odpowiedzi na mowy hr. Czernina i Hertlinga – Cztery punkty Wilsona – Odpowiedź Lloyd-Georgea dana Czerninowi i Hertlingowi – Mowa Orlando – Mowa Balfoura – Z frontu włoskiego. Oczekiwanie niemieckiej ofensywy na zachodnim froncie – Naczelna Rada w Versailles – Węzeł położenia

16 Lutego

Pokojowy traktat Austro-Węgier z Ukrainą. Paragraf 2º artykułu II przyznaje Chełmszczyznę Ukrainie. Skutki tego następstwa.

Trocki zrywa formalnego pokoju i oświadczył, zarazem że stan wojenny zakończony i Rosja demobilizuje. Rokowania brzeskie rokowań. Sprawozdanie Bobińskiego i Nawęka Żyda z Tarnowa o Polsce z Toruń w imieniu wojskowej delegacji. Narada w niemieckiej głównej kwaterze nad końcowym wynikiem Brześcia – Dwa sprzeczne rozkazy Krylenki – Po Ukraińska Rada w Żytomierzu – Manifest cesarza Karola traktatem z Ukrainą. Manifest cesarza Karola traktatem z Ukrainą. Przyjęcie Dyplomata ludu i pokój chleba. Przyjęcie hr. Czernina – O brzeskim traktacie z Ukrainą uwagi – Protest prezesa Koła Polskiego bar. Goetza –

Uspakajający komunikat. –
O dalszem zachowaniu się
Polaków. –
Ustąpienie jenerał-gubernatora
Lublina hr. Szeptyckiego oraz
p. Madejskiego. – Dymisja
gabinetu Kucharzewskiego. –
P. Ugron i rada Kasner prosili się
o uwolnienie. –
Manifest Rady Regencyjnej.
Niedorzeczne, przesadne w Galicji
manifestacje, wrogie Austrji. –
Narady polskich członków izby panów.
Oświadczenie hr. Gołuchowskiego
Ich protest. – Nieznajomość Wiednia
i niezrozumienie
chełmskiej sprawy. –
Rozmowa hr. Czernina z hr. Fr. Baworo=
=wskim. Posłuchanie ambasadora
hr. Tarnowskiego u cesarza. –
Moje zapatrywanie na stanowisko
jakie zająć powinni polscy członkowie
izby panów. – Jestem odosobniony. –
Moje rozumowanie. – Wejście do
Krakowa ~~naszego~~ wojska austrjacko-węgierskiego
Rosyjska demobilizacja i Czerwona Gwardia
Głównej niemieckiej kwatery zdanie
o potrzebie stworzenia oświadczenia
Trockiego. – Oznaki wznowienia wojny
Niemiec z Rosją. –
Dwa ostatnie posiedzenia terytorialnej
Komisji w Brześciu. –
Rozmowa cesarza Karola z p. Dawidem
Abrahamowiczem. – Słowa cesarza
Rada stanu i Sejm. –
Do bar. Goetza. –
Monitor Polski.

Traktat pokoju Austro-Węgier z Ukraińską Rzeczpospolitą zawarty 9 lutego r. b. w Brześciu ustanawia między obydwoma stronami tę samą granicę która istniała między habsburgską monarchią a Rosją. Zatem odpadły polskie twierdzenia co do Wołynia, można to było przewidzieć i jest zrozumiałem. Inaczej się ma z paragrafem 2im ~~tego~~ artykułu II traktatu, który od Tarnogrodu do Wogonowskojezk ustanawia granicę między Ukrainą a Polską z oddaniem Chełmszczyzny Ukrainie. przy czem w szczegółach granica oznaczona ~~ustanowiona~~ ma być według etnograficznych stosunków i z uwzględnieniem życzeń ludności, przez mięszaną ~~[illegible]~~ Komisję. Jest to nieszczęsne, pożałowania godne postanowienie ~~[illegible]~~ pociągające nietylko miejscowe ale które ogólnej sprawie polskiej ~~[illegible]~~ takie może za sobą następstwa. Jest nadużyciem i pominięciem takiem samym gwałtem jak ~~[illegible]~~ wyodrębnienie ~~ustanowienie~~ przez carski rząd

~~3449~~ ~~311~~ 3472 207

Chełmszczyzny od ~~Królestwa Polskiego~~ – Hr Czernin który był wielkodusznie
zrzekł się wszelkiej aneksji, pogwałcił postawioną przez siebie zasadę
nie na korzyść monarchii, co byłoby usprawiedliwionem i uzasadnionem,
ale wspaniałomyślnie na rzecz ukraińskiej rzeczypospolitej. Rozporządził
tem, co nie jest własnością Austro-Węgier, uzytkował – na co pozwolił być
rzekł w Brześciu – że granice Królestwa Polskiego nie są jeszcze
ustanowione i dał słuszność słowom Trockiego ~~że~~ państwo które
nie ma oznaczonych granic nie jest państwem. Gdyby bowiem
było państwem, ono jedno mogłoby rozporządzić Chełmszczyzną –
To postanowienie wywołać musi słuszne w Polsce ~~niezadowolenie~~ oburzenie
i rozgoryczenie, ~~jest~~ może podkopać znaczenie ~~[illegible]~~ powagę Rady
regencyjnej, więcej, nawet jej stanowisko nie możliwem. Pożałowania
godnem jest i ~~błędem~~ szkodliwem, że Austro-Węgry pierwsze ~~[illegible]~~ dały
przykład okrojenia Królestwa Polskiego – Najszkodliwszem
następstwem jest, utrudnienie i ~~[illegible]~~ rzenie austrjacko-polskiego
rozwiązania ~~[illegible]~~ które by ostatecznie nie ~~[illegible]~~ może być to–
wiary w jego powodzenie i dokonanie nierozważnie podkopanie –

(stało się to w chwili w której we Warszawie za radą regencji odbyć się miała wielka manifestacja [illegible] polskiej Korony przez cesarza Karola I

~~3473~~ ~~3360~~ 208

Zaraz po ratyfikacji we Wiedniu traktatu, opróżnione mają być terytoria przyznane Ukrainie.–

Pod względem gospodarczym który przeważniejszym był, traktat ustanowiła zamianę nadwyżki gospodarczych i przemysłowych produktów, co jest niew ostatecznem postanowieniem. Hr. Czernin chciał pierwotnie oznaczyć ilość zboża który miała dostarczyć Ukraina; delegacja ukraińska nie zgodziła się na to.–

Austro-Węgry zawarły traktat pokoju z państwem które przed wojną nie istniało, i wcale nie ustalonem, nie mającem wszystkich i dostatecznych warunków państwowego i międzynarodowego bytu, które powstało nie dzięki ~~[illegible]~~ [illegible] ~~siły~~ własnej siłe ~~[illegible]~~ lecz rozstrojowi Rosji. Z państwem zatem traktat niepewny; bez korzyści, prócz rzeczpospolita sąsiednią, które może nie trwałem, więc zawarty traktat ukraińska rzeczpospolita dwie nowe państwa pisze Tempus z ciemiem ~~[illegible]~~. Uznaty zaś tem, ukraińska, utworzyła by dla monarchii we wschodniej Galicji chwilowej dogodności ~~[illegible]~~ która gdyby się utrzymała, irredenty, polityczną i społeczną. Dopuki we wschodniej Galicji istniała rusińska irredenta, objawiona podczas wojny, zdradami, była ~~[illegible]~~ potworną i karygodną; wkąd istnieć będzie

3474 3781 209

ukraińska rzeczpospolita, ~~ukraińska~~ ukraińska irredenta we wschodniej Galicji
niewinnikniona, będzie miała uzasadniony, narodowy ~~byt~~ powód –
~~Taki traktat przyj zamiera się pod obuchem konieczności lub głodu~~
~~głód~~ ~~Węgier~~ Wzmoże nadmiernie znaczenie i stanowisko Ukraińców
we wschodniej Galicji, zaostrzy sprawy agrarną z wielką szkodą polskości
monarchii. Przedstawicielstwo Ukraińców w Radzie-Państwa przestało natychmiast
cesarzowi pomiłuszczowanie i dzięki, za zawarcie traktatu pokojowego z Ukrainą
a p. ~~Kost Lewicki~~ Wasilko i inny jeszcze post ukraiński byli w Brześciu, podczas gdy p. Kost Lewicki był w Berlinie
Gdy nie było tam Polaka.– Przed tem p. Wasilko uwięził Polakowi i p. Kost Lewicki był w Berlinie z lekkiem
Taki traktat zawiera się pod obuchem konieczności i podpisuje z lekkiem
sercem przy ~~głodzie~~ ~~głodzie~~ pustym żołądku.– Burmistrz Weiskirchner zawiadomił z jego, wszystkie
powodu uchwalenia miasta a Kardynał Arcybiskup Piffl ~~Wszyst~~,
dziękczynne nabożeństwo w ~~Katedralnym~~ Metropolitalnym Kościele Ś° Szczepana
oraz bicie w dzwony we wszystkich Wiednia, Świątyniach, jakby, radości ~~niesuszadniony~~ który chyba
za jego ocalenie. Nierozważna i poroniona godności, mógłby zaspokojenie głodu wywołać – Para cesarska
~~radości, które chiba głodem wywołały mogłby głód wywołać~~ ~~za~~ ~~dla~~ ~~Wszy chiba~~ przybyła na owo nabożeństwo i tri ...dem
Prócz tego traktatu ~~czterej~~ ~~Jeruz~~ ~~delegaci~~ Ukraińców podpisał ważne traktaty z
ukraińską rzeczpospolitą.– Traktat austryjacko-węgiersko-ukraiński
nazwany chlebowym ma swój powód w strajkach,
obawie robotniczego ruchu złączonego
z chlebem.– Może wzbudzić
w porozumieniu raczej
z nie o konieczności

~~3475~~ ~~3382~~ 210

dla środkowych mocarstw pokoju i ~~ogólny~~ w Italii: ogólny — Hr. Czernin mógł myśleć
że Chełmszczyzna jest zbyt małym szczegółem wobec ~~otw~~ otwarcia drogi dla pokoju świata —
A w tem zaszło coś niebywałego w dziejach, istny dziwoląg — Na
posiedzeniu terytorialnej Komisji w Brześciu 10-tym Trocki oświadczył
w imieniu swojego rządu — że Rosja zrzeka się formalnego
traktatu pokoju; ogłasza stan wojenny za zakończony i zarządza
zupełną i natychmiastową demobilizację wszystkiej siły zbrojnej —
Co do omówienia ~~stąd~~ między czwórprzymierzem a Rosją, stąd
wynikającego ukształtowania wzajemnych, dyplomatycznych,
konsularnych, prawnych i gospodarczych stosunków ~~wskazał~~
rządów oraz przez
Trocki drogę bezpośredniego znoszenia się [illegible] czwórprzymierza
komisję w Petersburgu ~~mocarst~~ państw czwórprzymierza
która już zakończoną
P. Trocki ~~[illegible]~~ zezwolił na zakończenie wojny. rozluźnieniem
była niemocą Rosji prowadzenia jej ~~była~~ na demobilizację ~~[illegible]~~ zbyteczną, gdyż już wolności
i opuszczeniem szeregów niemal zupełnie dokonaną była. Zachował Rosji rozstrzygnięcia
postanowienia co do Polski, Litwy, Kurlandii, Inflant, ~~[illegible]~~ zachodnich
odłożył do ogólnego pokoju, ~~[illegible]~~ w nadziei wtedy poparcia ze strony w drużyce
mocarstw, zatrzymał możności powstania z niemi

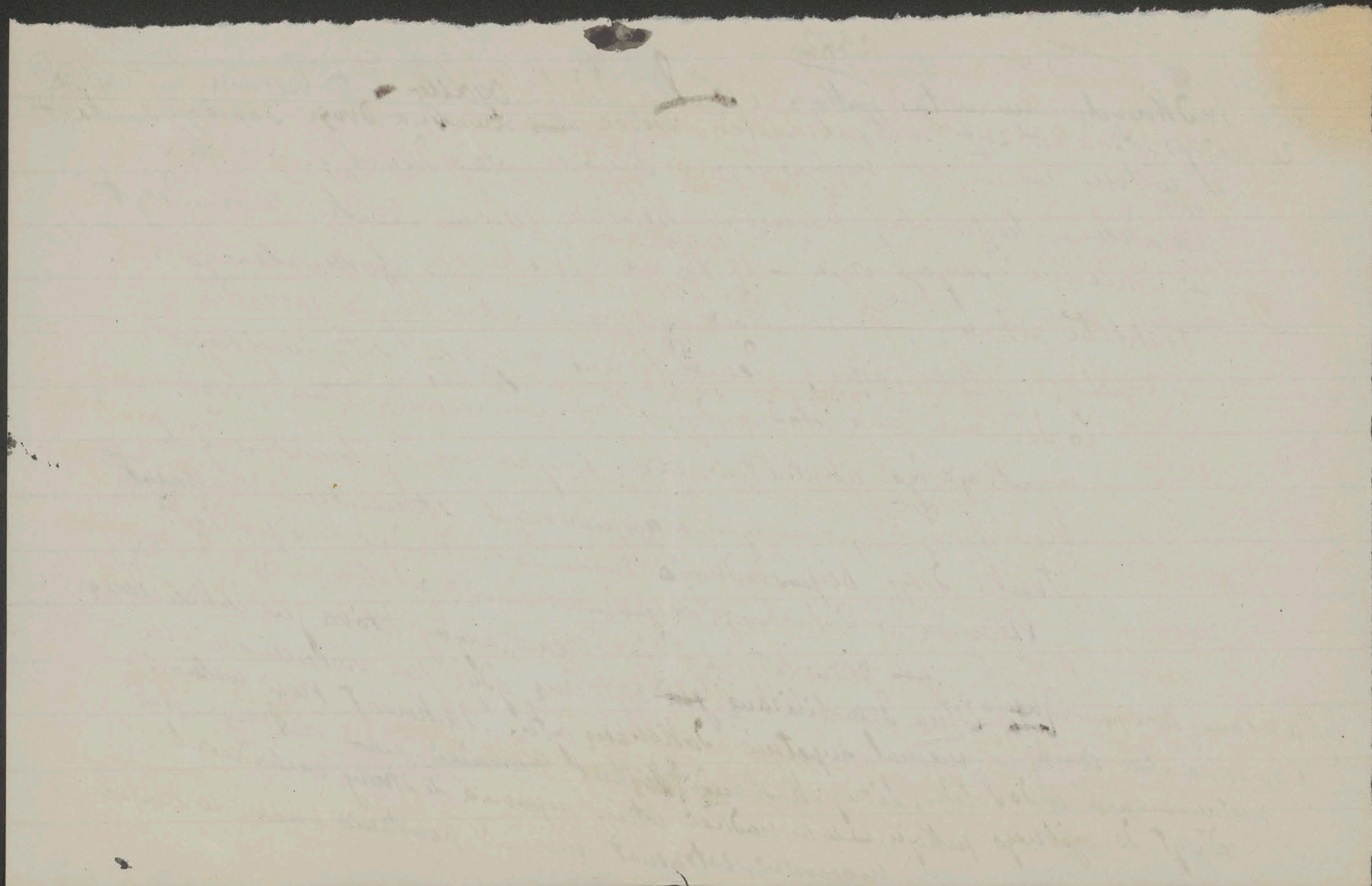

~~2478~~ ~~1383~~

a Rosji wyzwolił z wojny.– P. Trocki w końcu górzysty ~~świat~~ Mógł zapisać powodzenie

odniesione nad pełnomocnikami czterowprzymierza, którzy zawarli 211

pokój z państwem z którem ich rządy nie były we wojnie, lecz

nie zdołali go podpisać z mocarstwem z którem wojnę toczyli–

Odsunęli oni ~~w~~ całą niepewność, chwiejność, niedostateczność tego obrotu rzeczy

i wstrzymali się od złożenia odpowiadającego wszystkiemu oświadczenia

deklaracji. Wystarczali ~~takiego~~ jedynie takiego. ~~A~~ Nowy nastał do

bolszewickiej Rosji stosunek, który jest ani pokojem ani wojną i nie o wiele

się różni od ~~stanu~~ położenia przed zawieszeniem broni, który wyprzedzonym być zawsze może.– Stąd rosyjskie

front w całej pełni opróżnionym być nie może i aby ten stan rzeczy miał przyspieszyć

ogólny pokój, zdaje się być złudzeniem.– Dalsze położenie czterowprzymierza z Rosją pod ~~[illegible]~~

wiele względami, zwłaszcza gospodarstwa jest mniej przejrzyste, w którym ~~[illegible]~~ ani zapewnia

~~[illegible]~~ dać się mogą wszystkie [illegible] wydał bowiem.– Ani dostatecznym ani zapewne

Taki podwójny skutek wydał bowiem.– Anormalnym jest.–

ostatecznym nie jest.– Anormalnym jest. o terytorialną sprawę. o zajęte kraje

Układy z Rosją rozbiły się

~~3477~~ ~~3384~~ 212

Których mocarstwa środkowe nie chcą pozostawić Rosji a których Rosja
zachować chce. Pomimo wszystkich maksymalistycznych teorii bez
aneksji i samorozporządzania sobą, wzięła górę stara, odwieczna
polityka nabycia ~~bub~~ i zdobyczy, terytorialna polityka. — Teoretycznie
nie zmienia się ani polityka rzeczywistości. — Taktycznie Trocki
żądał plebiscytu przy opróżnieniu. Środkowe mocarstwa na opróżnienie,
czyli zrzeczenie się choćby chwilowego ~~choćby chwilowo zrzeczenia się~~ posiadania, nie zgodziły się. —
Na pożegnanie odbył się 11. t.m. w Brześciu obiad ~~jako~~ wystawnych do układów czterosprzymierzonej
pokojowych delegacji. Hr. Czernin w imieniu delegacji czterosprzymierzonych feldmarszałkowi Ks. Leopoldowi Bawarskiemu przyjęty
oraz ukraińskiej podziękował, feldmarszałkowi Ks. Leopoldowi Bawarskiemu — Hr. Czernin przybył terytorialny
za gościnność. Wszyscy delegaci opuścili Brześć. — Hr. Czernin przybył do Wiednia 13. t.m. —
W Brześciu przed podpisaniem traktatu z Ukrainą raz jeszcze na posiedzeniu terytorialnej
komisji 8. t.m. była mowa o Polsce i ujawniła się chęć wojskowego rządu nie oddania jej. —
Na wniosek Trockiego udzielono głosu członkowi wojskowej delegacji Radkowi
jako znawcy polskich spraw. Odczytał on po rosyjsku przedstawione sprawozdanie Telegraficznej Agencji Petersburskiej.
Których towarzysz jego Radek dyktował po niemiecku przetłumaczył. Obaj ~~przedstawiciele~~

~~9478~~ 3385 213

Obaj zarzucając, że są ~~[illegible]~~ jedynemi upoważnionemi ~~[illegible]~~ przedstawicielami polskiego ludu, zażądali natychmiastowego oddalenia obecnego polskiego rządu i jego organów w Polsce i wywodzili z tego przeciw dotychczasowemu rozwojowi niezawisłości Polski. Dotąd jedynie rewolucyjna Rosja broni prawdziwych interesów i wolności Polski. Powstali oni na Polaków walczących w armiach austryjacko-węgierskiej i niemieckiej. Na ~~[illegible]~~ ten zarzut, cz którego stwierdził generał Hoffmann dał silną odprawę i zarzucił, że ~~[illegible]~~ Rosja nawadziła armii polskiej, która była dla ich ojczyzny; niemieckiej armii polskiej zarzutnie w obronie Rosji, że stanowczy żądać na wszystkich polach walki zarówno, jakmy stanowczo, w obronie i niemieckiego cesarstwa, ~~[illegible]~~ przeciw podobnym pretensjom ~~[illegible]~~ zwierzchnim wystąpieniem tak ~~[illegible]~~ przeciw podobnym zmudzonym i dźwięcznym wystąpieniem tak Sekretarz stanu Kühlmann zajmował czas następnie przez pełnomocnika Rzeszy wzniosł się dziwnem jest aby p. Trockiego i jego ~~[illegible]~~ wywołującego sprawozdania, za które uważamy, że przedstawiciele zostało do polskiego ~~[illegible]~~ tej próbie niepłynnie powstaje odrzucił odpowiedzialność. Wypłatę tego sprawozdania poważna wątpliwość i czy istotnie wszystka delegacja ~~[illegible]~~ ma zamiar doprowadzić do pomyślnego zakończenia tak jak zapowiadał tak i zakończyć pierwsze z Trockiego przedstawicielami polskiego ludu z podniesionej gwarancji ~~[illegible]~~ każdy jest z jednym z Jar=nowa.

~~3479~~ ~~3386~~ 214

Kanclerz hr Hertling i p. Kühlmann udali się do głównej kwatery
dla zdania sprawy cesarzowi Wilhelmowi, co w związku jest
– jak urzędownie zaznaczono – z obrotem rzeczy w Brześciu
który wymaga narady politycznego i wojskowego kierownictwa
nad ~~[illegible]~~ tem, jakie należy wyciągnąć następstwa z oświadczeni-
Trockiego.–
Co dostatecznie ilustruje niepewność powstałego położenia–
Obwieściła ~~[illegible]~~ ją natychmiast wiadomość, że wojska na całym
wódz Krylenko, który wołał nie został wezwany do miejsc
przez polskie wojsko – co było znane ~~polsk~~ porozumie–
wydał telegraficzną odezwę do wszystkich wojskich wojsk
o rozkazie demobilizacji z dodatkiem: Pokój! Pokój! Pokój!
Wojna zakończona świat polemicznie nie zawarcia świata pokojem–
Trzy godziny po wysłaniu tego telegramu Krylenko wydał rozkaz
zatrzymania tej odezwy.–
Co się tyczy drugiego wyniku Brześcia nadeszła wiado-
mość że Kijowska rada Ukraińska przeniosła się

~~2480~~ ~~2487~~ 215

do Żytomierza – jak twierdzi austryjacko-węgierskie urzędowe doniesienie –
dla odpowiedniego połączenia z Austro-Węgrami, co ma przyspieszyć
usunięcie wszystkich zawartych układów – a co mogło być
spowodowane tem, że Rada nie była w stanie utrzymać swej
władzy i rządu w Kijowie.–

Fremdenblatt stwierdza że nie z winy środkowych mocarstw nie przyszło do:
pokoju z Rosją i dodaje nie zbyt uspakajająco dla zajętych krajów
"I także powiedzieć nie można, czy z naszej strony możliwe ~~nie zostałoby~~ ich granic,
życzenia Rosji co do strategicznych ich granicy na
nie znalazłyby uwzględnienia" czyli uporządkowania granicy na
korzyść Rosji z ~~~~ uszczupleniem zajętych krajów.–

~~3481~~ ~~3308~~ 216

Ustęp traktatu z Ukrainą który zastrzega nowe układy
na wypadek gdyby Ukraina miała graniczyć
z innemi jeszcze państwami [illegible] w ten lub
wnosi się niezawodnie do Niemiec, gdyby [illegible] Królestwa
inny ~~sto~~ sposób zespolili ze sobą północną część Niemcy
Polskiego, to jest Suwalszczyznę, oraz Litwę. Ukrainą i
pragną i bezpośredniego dotknięcia z Ukrainą i
okolenia Polski — takie okrążenia

Tutaj [illegible] ukrytej mądrości wyniku rokowań w Brześciu, lub też
~~nie widać~~ jej dostrzedz jej nie są w stanie i [illegible] się na radość
z powodu ~~jakiś~~ traktatu z Ukrainą i na [illegible] zostaną
i smutnych prawdzie hr. Czernina. Cesarz wydał manifest
Do moich ludów! pełen pobożno-humanitarnych zdań,
w stylu hr. Czernina, z czem tym może dodatkiem

3482 ~~3-82~~ 217

„dla zapobiegliwego, mądrego narodu ukraińskiego" – który
czekać będzie tylko na sposobną chwilę, aby odwdzięczyć się
monarchii zasłużoną zdradą. – A tu ~~Fremdenblatt~~ oznajmia
Hornek do Wiedni pisze, iż formalnie pozostał z wojennym, albowiem zakończenia
nie ~~ustąpię~~ ma mocy", jednostronne oświadczenie stan pokoju
wojny. Ze strony Rosji jednostronnie ogłoszony takiego nie wspominamy. –
już, tak długo wojnom, dopóki do tego ~~tego to uznać~~. Gdybyśmy
Na razie nie mamy prawa ogłosili – !
jednakże były z naszej strony także stan pokoju wypadek w razie działań
czego nie czyniliśmy, wtedy na wypadek potrzeby naszego wdania się
bolszewików przeciw Ukrainie i potrzeby
Musi wtedy nastąpić nowe wydanie wojny idzie tak daleko, iż
Zatem ukraińska polityka hr. Czernina monarchii i opiekę, uzyskane wytłumaczyć
przypuszcza czynną pomoc co mogłoby
ukraińskiej rzeczypospolitej,

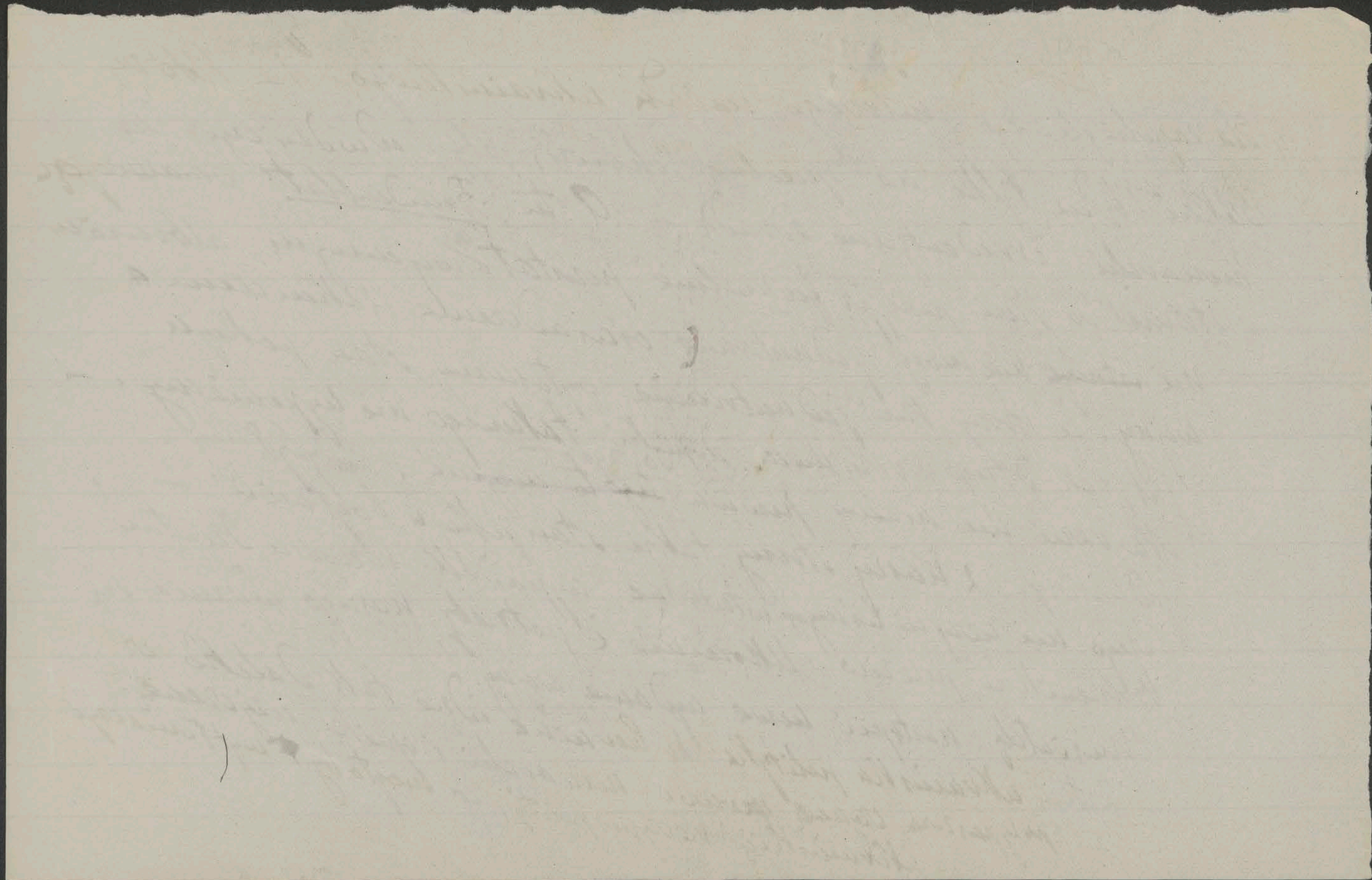

~~3443~~ ~~2310~~ 218

przemówienie do Żytomierza Kijowskiej Ukraińskiej Rady —

Hr. Czernina powitano uroczyście na północnym dworcu.
Burmistrz Weiskirchner w słownej przemowie nazwał go
ludu dyplomatą a ten w odpowiedzi ~~[illegible]~~ zaznaczył że
bożkim pokojem przełamaną została blokada i
ponownie nazwał takowy, pokojem chleba —
Jeszcze ~~ulice~~ odbyły się powitania i uwielbienia na Ballplatzu,
gdzie ~~tylko~~ deputacja austryjackich niewiast złożyła ministrowi
hołd dziękczynny i gdzie godnym epilogiem [illegible] była
~~przemowa hr. Czernina do~~ hr. Czernina przemowa do ludu
z balkonu — Ale niebawem do tych słodyczy domieszała się
kropla goryczy i hr. Czerninowi przyszło nawadzać się z prezydentem
ministrów Seidlerem nad stanowiskiem zajętem przez
Polaków, wobec traktatu z Ukrainą —
Mniej znaczące i nadarzające przyszło zwijać, nie zawarcie
traktatu z Rosją, jednak i ten dwojaki stan

3484 3391 219

rzeczy, uczuć, rozkaz dzienny cesarza do armii –
Jest on odwetem Trockiego który świadomy, że w interesach trudno
zawsze przychodzi chrześcijaninowi współzawodniczyć z Izraelitą –
Hr. Czerninowi ~~przyjęło~~ przypadło przyjąć owacje, za traktat pokoju
z państwem z którem monarchia nie była we wojnie
i ~~pewnie~~ za pierwszy bez traktatu pokoju z ~~państwem~~ mocarstwem z którem
prowadziła wojnę –
Traktat pokoju z Ukrainą nader w przyszłości niebezpieczny,
~~wy~~ wytwarza, na razie przynajmniej, z rąk monarchii sprawę
polską i wywołuje niezmierną opozycję Polaków. Nadaje
polityce hr. Czernina znamiona z tej racji gwałtu ustępe=
niem Chełmszczyzny Ukrainie, bez najmniejszej dla
monarchii kompensaty, przecząc że uznawaniem dla tem
ukraińskiej irredenty. Jest to ~~dzieło~~ lekkomyślnem dziełem szpetnej
Dyletantyzmu ~~Dyletantyzmu Dyletanta~~ Dyplomatycznego i antypatycznego
nieznajomości stosunków oraz jedno=
=stronnych ukrainie Niech

~~3455~~ ~~3392~~ 220

informacji oraz rad przebiegłego i podstępnego p. Wasilki. –
~~Pu~~ Nie przeczę że wygląd na wyjgurenie i potęcronego z niemi robotni=
=czego ruchu był, dowiódłym i ~~po~~ stwarzał pomięcłąd stan przymusowy
ale nierozwadze przy dobrem ocenieniu ówczesnego ~~st~~ położenia
Ukrainy i Wiejskiego rzędu jego wrzątliwości i Niemczech ~~a lepszej~~ zrozumienia
pokoju a lepszej dyplomatycznej działalności i większej stanowczości, można było
zawrzeć ~~tak marny~~ pokój bez popełnienia wielkiego błędu i strata
politycznego i bezwzględnego, szkodliwego, bradnego czynu. Tego bowiem dla polskiego
ni szkoda wielka jaką może w następstwach dla monarchii i dla polskiego
narodu. – Za to ~~od~~ powiedzi okazji ~~je~~ być musi i jest po lewej dobrze
ale rozwiązać ją do monarchii nie powinni Polacy, w odtrąceniu ~~ej~~
z wspomnianej ~~...~~ ~~...~~ zachowawczej potrzebie. –

~~3395~~ 3486 221

Jak było do przewidzenia traktat pokoju z Ukrainą z powodu
rozporządzenia się Chełmszczyzną, wielkie między Polakami wywołał
uzasadnione ~~niezadowolenie~~ potępienie i obudził niebezpodstawne obawy.
Następstwem może być bezwzględna opozycja Koła Polskiego, stąd
wewnętrzne przesilenie. Prezes Koła Polskiego bar. Goetz udał
się wraz z prezydium do ministra prezydenta Seidlera, ażeby
zażądał wyjaśnienia i zaznaczył, iż na wypadek gdyby okolice
~~Królestwa Polskiego~~ niemal przeważnie zamieszkałe przez polską ludność zostały
rzymsko-katolickiego wyznania, oddzielone zostały
od Królestwa Polskiego, Koło Polskie uważałoby się zmuszonem
tak w parlamencie jak w Delegacji przejść do stanowczej
opozycji. Z naciskiem zaznaczył, że w tej sprawie w polskiej
opinii publicznej i w Kole Polskiem nie ma różnicy
zdania. ~~Koło Polskie~~ Dodał, że czekać jednak będzie
na wyjaśnienie hr. Czernina. Odnośne porozumienie
Koła Polskiego [illegible] zostało na
Dzisiaj zamierzona konferencja Koła z
17.4 [illegible] prezydium z ministrem prezydentem
zaniechaną została

~~3487~~ ~~3314~~ 222

Ministerium spraw zagranicznych zrozumiało ~~[illegible]~~ wreszcie
jakie wzburzenie musi między Polakami wywołać przyznanie Chełmszczyzny
Ukrainie i chciało mu choćby częściowo zapobiedz we Fremdenblatt
strony 11 do 14 tyczy ~~szczegółowych~~ punktów pokojowego traktatu
z Ukrainą to najpierw podnieść należy, że przy obecnem położeniu
granice mogły być tylko z grubsza [illegible] ~~[illegible]~~. Ich szczegółowe
ustalenie nastąpi, wedle zasady przez nas uznanej samostanowienia
narodów. Kwestie należały do dawnego, rosyjskiego państwa. Ostateczne
[illegible] faktycznych ~~etnograficznych~~ ~~[illegible]~~ z granicą z pewnością stosunków
wtedy "zajść" może wypadek że naprzeciw ~~[illegible]~~ pewne historyczne granice ~~[illegible]~~ przez swoich sprawozdawców
ustąpią ~~[illegible]~~
Polacy będą mieli jeszcze sposobność wyrazić przez swoich sprawozdawców
przed stanowiskiem w ramach Komisji zapowiedzianej w traktacie pokojowym
swoje życzenia
Tuszące te widoki a zasadniczo sprawa na szwank ~~jest~~ już podniesie
wystawiona została. Nieprawdopodobne aby Polacy nie podnieśli
przeciw temu głosu. Jednak nie należałoby
aby choć [illegible] przykry szczegół

~~3488~~ ~~3495~~ 223

i wcale nie obojętny epizod rozstrzygnęły o ogólnem żądaniu
i pogrzebały austryjacko-polskie rozwiązanie z niepowetowaną
szkodą polskiego narodu i monarchii. Należało by zachować
zimną krew i polityczny sąd. — W Delegacji nie podobna
Polakom nie oświadczyć się przeciw zgubnemu dla
nich i monarchii warunkowi pokoju. W izbie
posłów nie powinno by to ~~przeszkodzić Polakom~~
~~głosować~~ być powodem dla Polaków głosowania
przeciw budżetowi, niezbędnemu państwu i Galicji —
Ale już mamy przykre i szkodliwe następstwa ~~wszystkiego~~ błędu ~~to~~ i obłędu
hr. Czernina. — Nieco pospieszniej hr. Szeptycki złożył lubelskie jenerał-guber-
=natorstwo a wraz z nim ustąpili polscy urzędnicy administracyjni. Ministe-
=rium p. Kucharzewskiego podało się do dymisji. Skoro Regencja przyjęła do wo[li]. Wszelka
Wierni zasady i uczciwy Polaków przyjaciel minister i ~~[illegible]~~ zwolnienie ~~dymisje~~
Warszawie Ugron podał się ~~[illegible] z całą [illegible]~~ przyjęta została. — To samo uczynił
rada ministrów.

~~3396~~ 3489 2e 224

Regencja polska wydała manifest pełen godności ~~i zawierający~~ silnym protestem przeciw zerwaniu Chełmszczyzny, ale wstrząśnięte pozostała na miejscu, jak się wyraziła, dla zachowania tego ~~oraz~~ co już nabytem zostało i straży przed nowemi gwałtami i krzywdami. W Galicji ruch podniecany przez triumfującą narodową demokrację, przybiera ~~wrogi~~, antyaustryjacki kierunek. Młodzież niszczy portrety cesarza. Na ulicach ~~szalone~~ słyszysz szalone odzywają się złowrogie objawy i ~~dźwięki~~ okrzyki wygłaszane są mowy. Koło Polskie idzie do najskrajniejszej opozycji i zerwania z monarchią.

~~Wielki pamięci po~~ Polscy członkowie izby panów odbyli naradę na której objawiła się, przy usprawiedliwionem rozgoryczeniu, dążność wszechpolskiego zerwania ~~i słowo na Koronę~~ z mocarstwami środkowemi. ~~mocarstw [illegible]~~ Nie można było ani kroku protestu i opozycji polskich członków izby panów: Bobrzyńskiego, Abrahamowicza, Kozłowskiego, Stadnickiego, Jędrzejowicza, ~~Tarnowskiego~~ Lanckorońskiego, ks. [illegible] z ujęciem oszołomieniem było zwrócić opozycji przeciw rządowi [illegible] przez hr. Czerninowi

~~349~~

225

Ale nie przeciw Koronie monarchii i potrzebom państwa —
Ułożono deklaracji polskich członków izby panów
zawierającą silny protest w sprawie Chełmskiej oraz zapowiedź
opozycji przeciw hr. Czerninowi i rządowi Seidlera. Wszyscy
podpisaliśmy tę deklaracji. Hr. Gołuchowski który jest naszym
przewodniczącym odczytał ją dziś na posiedzeniu Koła Polskiego ~~koła~~, "
Przyjętą została hucznemi oklaskami. Przypomniałem zrobić
słowa Wielopolskiego „Chwały mnie, musiałem głupstwo
Ale nie. Tym razem deklaracja była konieczną — była wraz odkiórą ~~—~~ Koła podobały, była
i wskazaną. Być może iż ~~for~~ wyrażenia, które się Ukraińca Chełmszczyzny ~~i~~
miało przesadne.—
Natychmiast po nadejściu wiadomości o przyjęciu ministrów Seidlera i przepowiedział
hr. Gołuchowski udał się był do prezydenta traktatu
Z wielką mocą wyraził potępienie tego warunku ostrzejszą.—
ogółu, bez wyjątku opozycji Polaków ~~wszyscy~~

3397 3490 [l.35] 226

~~Ale nie przeciw Tisz monarchii i potrzebom państwa. Utworzenie~~
~~Dettlowski zamierzając siły przeciw w sprawie chełmskiej~~
~~oraz zapowiedź opozycji przeciw rządowi. Hr. Gołuchowski~~
~~wystąpił je dziś na posiedzeniu Koła Koła Polskiego~~

Tutaj najłatwiej nie rozumieją sprawy chełmskiej i oburzenia
Polaków; to samo potwierdził mi były namiestnik Diller
który nie o co idzie ~~gd~~ z czasu kiedy był jenerał-gubernatorem
w Lublinie. Najmniej zna sprawy hr. Czernin. Spotkał
on kolegę ze szkół hr. Rudolfa Sławarowskiego członka
izby panów i rzekł do niego, podobno radząc tam są na mnie
zagniewani. Nie miałem żadnego powodu. Od
oglądali się na Polaków i świadczyli im
początku wojny nic nie zrobili dla naszej
sprawy! Wyjątek stanowią Legiony, dzieląc ~~[illegible]~~ W Królestwie
sami sprawiali kłopoty, i trudności, zanosili skargi.

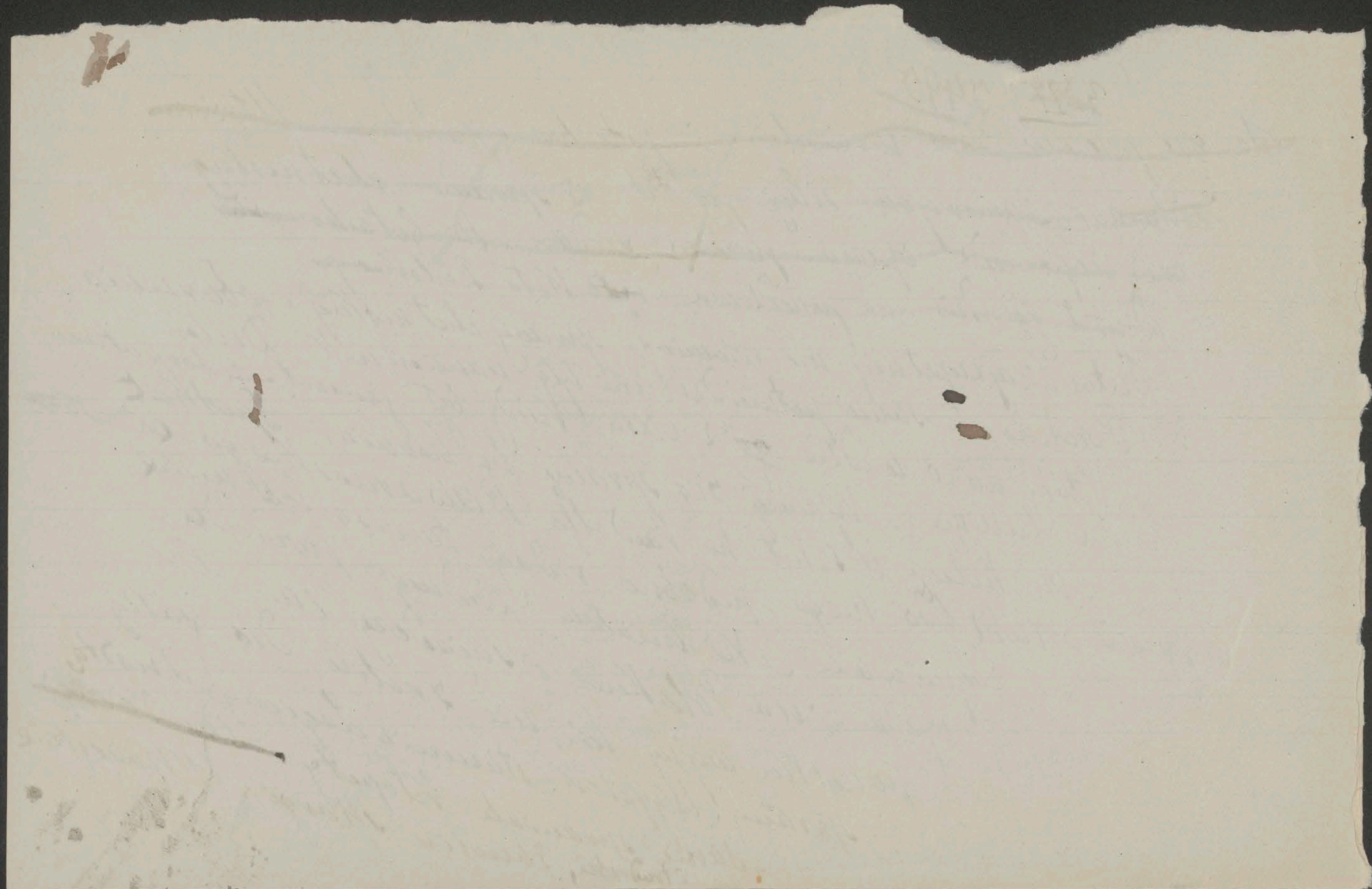

~~341~~ ~~331~~ 227

Uspokojenie dla sprzymierzeńców było więc ~~nieprzyjazne~~ nieprzyjazne a przychylne pochodzące z Galicji, ~~nie~~ tylko ~~nie~~ zaostrzało takto. Pokój nurowany zawrzeć, bo inaczej ~~+~~ mielibyśmy tutaj za dwa miesiące głód. Ale Polacy niech się uspokoją. Traktat z Ukrainą będzie dopiero ratyfikowany jak ~~wy~~ otrzymamy z Ukrainy niezbędne nam zboże, zatem nie przed lipcem a jeżeli objecanej ilości zboża nie otrzymamy, traktatu ratyfikować nie będziemy. Twórcy mogą teraz nienawidzić mnie ale w końcu pokochają.

~~Mnie~~ ~~Płytkość~~ lekkomyślności dyletantyzm.

Traktat brzeski z Ukrainą uważał nie tylko Polakom wyrządził szkodę Austro-Węgrom nie mniej.

Ambasador Adam Tarnowski miał posłuchanie u cesarza. Na wstępie cesarz z pewną lekką ironią opozycji, bez powodu. Hr. Tarnowski oderwał się, iż Polacy bawią się i przechodzą do

przedłożył 3492 ~~4399~~ 228

Trwożący i bolesny dla Polaków charakter sprawy o której cesarz nie miał pojęcia. Wspomniano zrozumiał ją, i w końcu wzruszył się zmartwiony rzekł: cóż mogę teraz poradzić, nie mogę wam nic objecać. Hr Tarnowski prosił aby cesarz zachował zaufanie do Polaków i wymienił między innemi p. Bobrzyńskiego i hr. Gołuchowskiego a jako dowód przytoczył w jakiem się Polacy znalezli położeniu, że i ci przejść musieli do opozycji. Otrzymali oni jak mógł zauważyć, że i ci przejść musieli do opozycji. Otrzymali oni jakie posłuchanie u cesarza; wątpię aby coś innego powiedzieć mógł jak hr. Tarnowskiemu.

Ponimo wszystkiego, poczytał bym za błąd aby po za deklarację przyszła ostatecznie polscy żeby panowie dali się popchnąć, także do opozycji ~~niż tylko~~ przeciw ~~ba~~ Czerwinnemi i rządowi ale nawet do antypaństwowej, do czego zmierza demokracja ~~dla oderwania Polaków od~~ ~~Austrii a w ostatniej~~ ~~niezaw~~ ~~w~~ Dla tego przemawiałem ~~za~~ ~~by~~ ~~potr~~ ~~za~~ abyś polscy ostatecznie żeby panowie głosowali ~~za~~ za potrzebami państwowemi podczas wojny za wojskowym budżetem a zwłaszcza ~~Zdaje mi się że z tem zdaniem~~ Nie wszyscy podzielali to zdanie

w narodzie polskich ostatecznie żeby panowie zatem,

2

~~3493~~ ~~3400~~ 229

~~Zostałem~~ ~~[illegible]~~ ~~i odtąd~~ ~~[illegible] się prawdopodobnie [illegible]~~ ~~[illegible]~~

Nie postąpię ~~[illegible]~~ ~~postąpię~~ wbrew przekonaniu. Przeciw potrzebom państwowym, co najmniej —

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Głównym nie będę. ~~Niepodległości~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible] wszystkim [illegible]~~

~~[illegible] i przyszłego epizodu odstępować od całego politycznego systemu,~~

~~od programu który się wyznawało przez pół [illegible] Nie mogę~~

~~[illegible] ani tej, że innego się nie ma. [illegible] przystać i być~~

~~z powodu utraty [illegible] [illegible] Polaków w [illegible] Polski [illegible]~~

~~[illegible] [illegible] [illegible] uczuciowym [illegible] Zaznaczam, że jest to~~

~~i w Polsce [illegible] [illegible] — Sami [illegible] sprawa [illegible]~~

~~polska [illegible] [illegible] okres. — [illegible] Lwów Polska [illegible]~~

~~punktem [illegible] [illegible] dla polskiej sprawy niepodległości [illegible] koalicja zachodnia [illegible] będzie~~

~~[illegible] nawet [illegible] [illegible] [illegible] Ukraina [illegible]~~

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Galicji [illegible] Ukraina [illegible]~~

~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] polskiego być [illegible]~~

~~3494~~ ~~3401~~ 230

~~Przyznaby nie zmusić się w objęcia. Niemców, wrogi Das, że by [illegible]~~
ulgi, postulaty by nas chętnie do tego, ale na to aby wcześniej czy
później nas oddawać w objęciach. Pozostaje zatem Austro-Węgry
dla tego że wbrew błędom i zaślepieniu ludzi ustała stosunków i składu
monarchii daje nam rękojmię, których gdzie indziej brak zupełny.
Ten punkt oparcia jest stały, ale jest jedynym i dla tego
byłem zawsze zdania że trzeba się go trzymać i sprawa chełmska, [illegible]
nie zmienia go. Stąd należy wyciągnąć następstwa i ani
osłabiać monarchii, ani też naszego do ~~niej~~ w niej stosunku. Kwestię rozwiązania
chełmską, narzuconą [illegible] błędowi nie leżeniu
~~Po~~ i posuwać opozycję poza austryjacko-węgierskiemu błędowi. Po wykolejeniu
protesta, przeciw austryjacko ~~Poszły wykoleił się, ale~~ do zamierzonego celu
w sprawie chełmskiej – trzeba przecież
pociągu ~~posuwanie~~ ~~Dzieje~~ –

Wojska austryjacko-węgierskie zgodnie z 2 artykułem brzeskiego traktatu wkroczyły do Brodów w obecności władzy dwudziestej ukraińskiej dywizji, po zajęciu w 1916 roku przez Rosjan tego galicyjskiego miasta. –

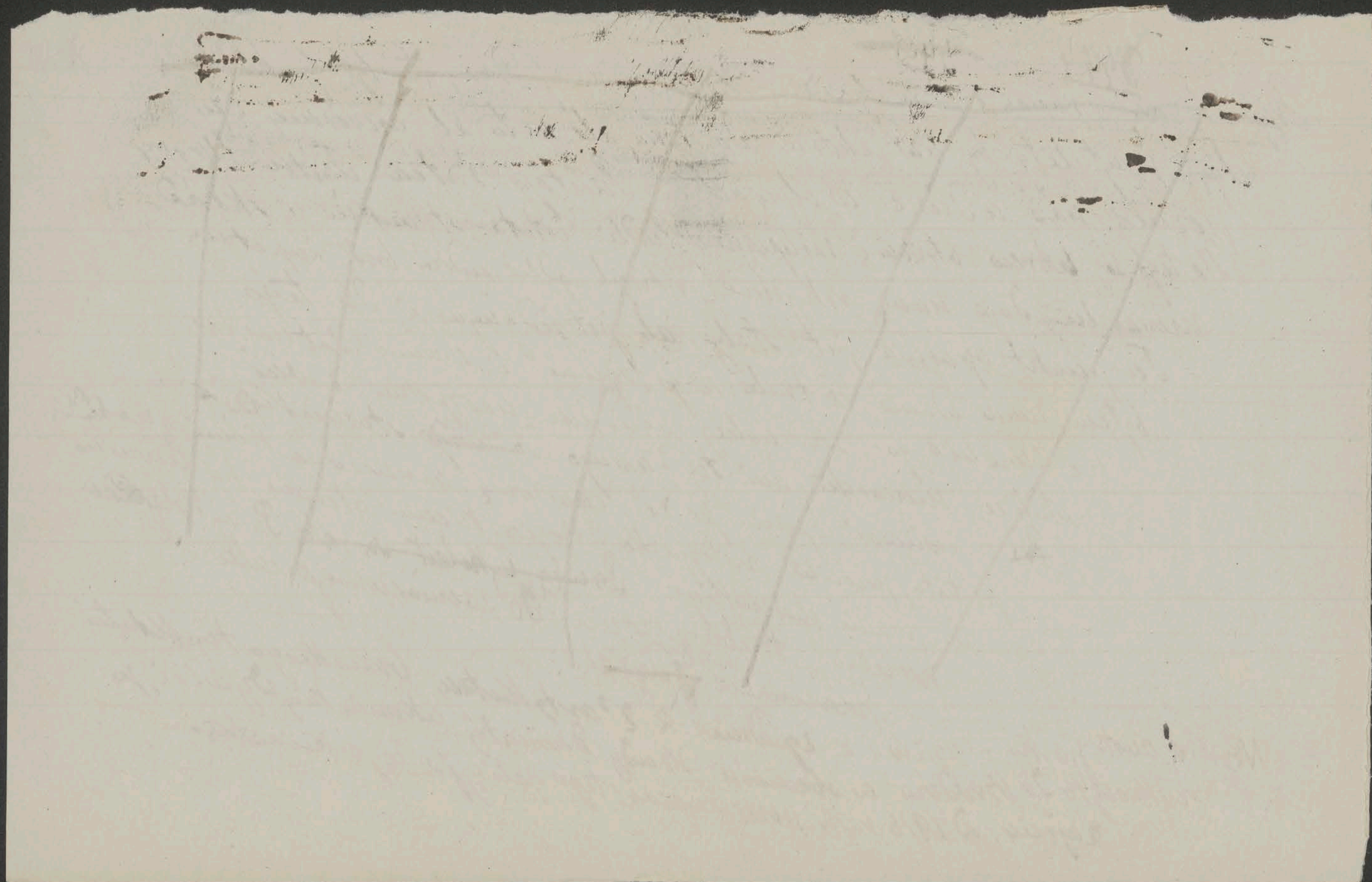

~~3495~~ ~~3402~~ 231

~~Tymczasem wojsko austro-węgierskie zgodnie z art. 2 traktatu~~
~~wkroczyło do Brodów w obecności Rady 105 ukraińskiej~~
~~dzielnic, po zajęciu od 1916 przez Rosjan tego galicyjskiego~~
~~miasta~~

Jednocześnie gotują się ~~austro~~ wojska austro-węgierskie
i niemieckie wojska do przedsięwzięcia rekwizycji zboża
na Ukrainie.—

Niewdzięczne Polakom narzucone zadanie, ~~[illegible]~~
występowania przeciw polskiej który
~~[illegible]~~ daje nadzieję chleba.—

Rosyjska główna dowództwa na froncie zachodnim i północno-zachodnim Miasników
wydał rozkaz aby demobilizacja armii nastąpiła szybko a równocześnie z nią
aby przedsięwziętą została organizacja Czerwonej Armii. Co mogłoby uczynić
etapową demobilizacji obecnej armii przez zastąpienie jej nową.—
Ostatnie narady w niemieckiej głównej kwaterze doprowadziły do ożywienia

~~3496~~ ~~3403~~ 232

Że ~~oświadczeniem~~ jednostronnem oświadczeniem wojskowem iż stan wojenny ustał ~~zupełnie~~ wojskowa wolność działania Niemiec nie jest skrępowana ~~ograniczoną~~. Gdyby stąd Niemcy ponowiły wojenne działania to nie dotyczyłoby to pod tym względem stanowiska Austro-Węgier co do czego istnieje zupełne porozumienie ze Sprzymierzeńcami

Biuro Wolffa zaznacza że niemiecka Komisja w Petersburgu natrafia na razie większe trudności i przeszkody i pytanie czy w danych warunkach dalszy jej pobyt tam odpowiada celowości.

Urzędowo zawiadomiono, że narady w głównej kwaterze niemieckiej doprowadziły do zupełnego porozumienia między wojskowemi i politycznemi władzami. Najważniejszą sprawą jest stanowisko Ukrainy, która znowu zagrożoną jest w bycie przez bolszewików. Postanowiono bronić na wszelki wypadek pierwszy pokój w światowej wojnie.

„Co się tyczy polskiej sprawy nie jest wykluczonem, że dalekim żądaniom Polaków, nie ~~stanie się dziś zadość~~ uczyni się ~~dziś~~ zadość. W chełmskiej sprawie pozostawi się Ukrainie rozstrzygnięcie, ~~która ma~~ mającą tam etnograficzne prawa. Podług ostatnich wiadomości z Kijowa toczy się zawzięta walka między ~~Ukraińcami~~ i bolszewikami

~~7498~~ ~~3401~~ 233

Prawdopodobnem jest, że Środkowe mocarstwa, ~~i~~ i w obronie
własnych interesów wystąpią przeciw Bolszewikom. Rozstrzygnięcie
pozostawionem być winno. Dowiedziałem się: wymagać będzie ścisłego
wołanie o pomoc z ~~Litwy~~ ~~Liwonii~~ Inflant i Estonii
działania ~~–~~ " ~~–~~ Austro-Węgry w ~~zgadzaniu~~ zgodzie z Niemcami
Lokalanzeiger donosi: co do Chełmszczyzny z zapatrywań.
przesunięty nie w bliższe postanowienie
ale po stwierdzeniu zbadania językowych i etnograficznych, ani przez
Monarchia nie da sobie sabotować pokoju, ani przez
Polaków, ani przez wszystkich Bolszewików. Polacy, którzy
dotąd okazali się zawsze niewdzięcznemi, nie powinni teraz
oczekiwać, aby dla nich poświęcono Ukrainę, która
bolszewikom liczyć może na to iż otrzyma wszelką możliwą
pomoc.–

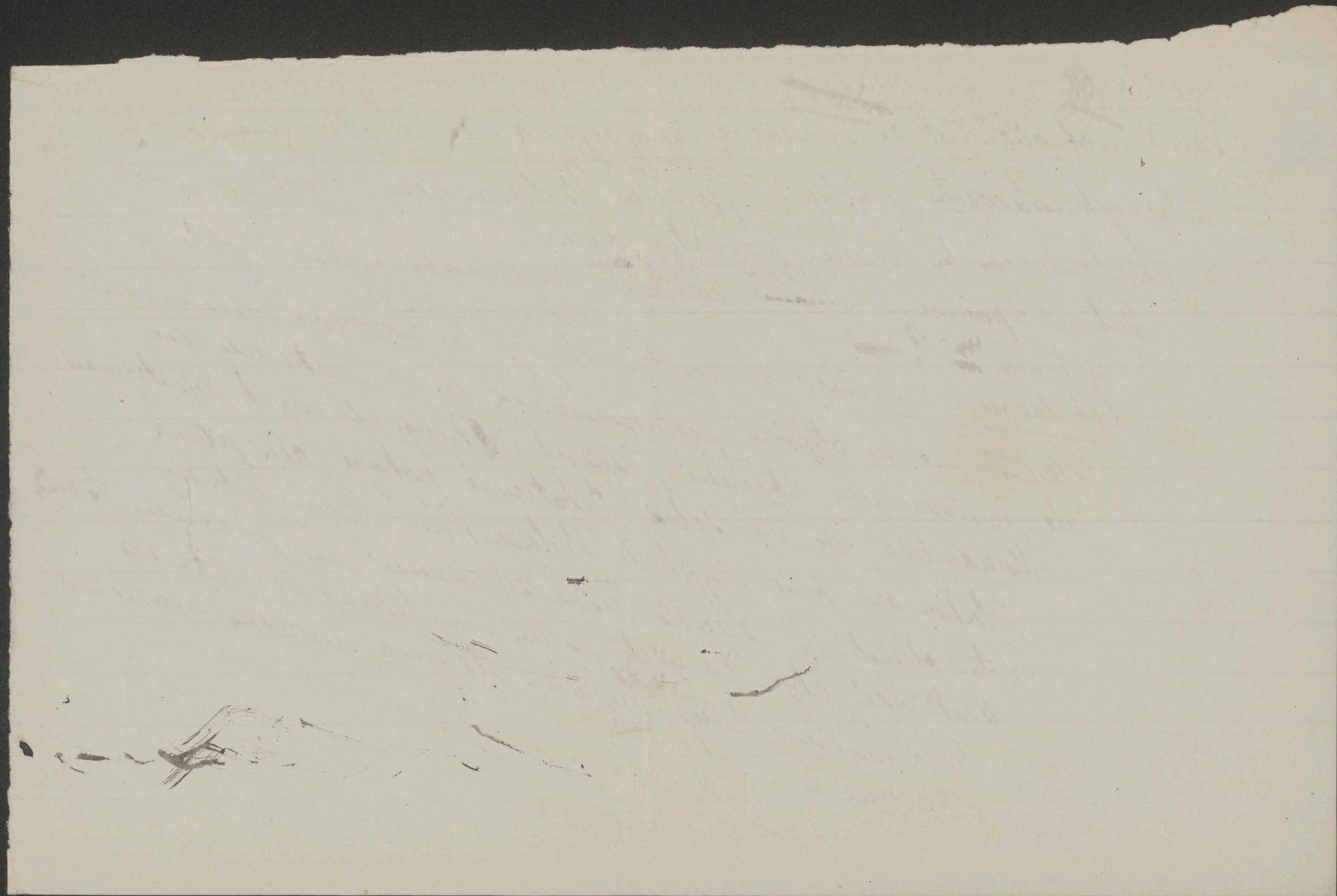

~~3498~~ ~~3405~~

234

Przebieg dwóch ostatnich posiedzeń terytorialnej Komisji w Brześciu nie jest obojętny i ~~[illegible]~~ w dziejach wojny pozbawiony znaczenia.–

Dnia 9 lutego przewodniczący Kühlmann stwierdził, że nie doszło do znacznego zbliżenia obustronnych stanowisk. Nie mniema aby dalsze rozprawy doprowadziły do pomyślniejszego ~~niż~~ dotąd wyniku.–

Trocki odparł że zastosowanie samo~~[illegible]~~określenia sobie jakie zamierza strona przeciwna, ~~[illegible]~~ ~~takowe~~ równa ~~się~~ to odrzuceniu tej zasady. Co się tyczy ~~po~~ przyjętych granic musi ~~je~~ oddać pod sąd wojskowych doradców. Ale powstała ~~te~~ nowa trudność. Pełnomocnicy czteroprzymierza uznali Rzeczpospolitę Ukraińską i zawarli z nią pokój ~~to~~ w którym ustanowiona została jej granica. Przeciw temu zakłada protest i oświadcza, że podpisany traktat z Kijowską radą nie ma żadnego znaczenia dla ukraińskiego narodu i dla rządu całej Rosji.–

P. Kühlmann wniósł aby sprawę wszystkich granic Rosji poruczyć podkomisji. Przy wytknięciu granicy przez Delegacje, które przy czem zważa, w pierwszym rzędzie przeważają narodowe zapatrywania. Przedewszystkiem próby wynalezienia dla Polski, Kurlandii, Litwy i granic, które najlepiej odpowiadają historycznemu i etnograficznemu położeniu. –

Na zarzut że te granice wymierzone są przeciw Rosji, zaznacza, że zasadą Jopulki Niemcy nie zostały zmuszone do wojny z naszej strony. Polityka Niemiec ich polityki był przyjazny z naszej strony. Polityka Niemiec będzie również wobec na nowo uporządkowanej Rosji starać się o wewnętrznie przyjazny, sąsiedzki stosunek, bez mieszania się w jej sprawy, skoro wojna zakończoną zostanie.

Dały zaznaczył, że także co do granicy na południu Brześcia w układach z Ukrainą starano się o pokrywania drogi między etnograficznym rozdziałem ludności a historycznym stanem rzeczy.

Wreszcie wniósł, aby 2gi artykuł traktatu opiewał „terytoria między granicami Niemiec i Austro-Węgier a wytkniętą linią, nie będą nadal podlegać terytorialnemu

3500 ~~3407~~ 236

panowaniu Rosji. Przyszły los tych terytoriów będzie pod tym
względem rozstrzygnięty w porozumieniu z ich narodami
a mianowicie według układu zawartego z niemi a Niemcami
i Austro-Węgrami. Co, to, co traktatowo
Co się tyczy wysp Alandzkich minimum ma być to, co traktatowo
Niemcy mieli zapewnione przed wojną. Nie może jednak
pominąć zasadniczych życzeń Szwecji.
Dnia 10 lutego podkomisja oznajmiła, ~~że co do granicy~~ że nie można nie co do granic
było osiągnąć porozumienia ~~między Niemcami i Rosją~~ i między nią i zajętemi krajami.
granic między Niemcami i Rosją ~~ale między nią a zajętemi krajami~~
Trocki ogłosił znaną deklarację, że jego rząd
nie przyjmuje niemiecko-austriacko-węgierskich
warunków. Rosja wycofuje się z wojny, ale zrzeka się
jest zrzeczenie się podpisania traktatu pokoju. Wojna skończona.
P. Kühlmann odpowiedział, że i tego potwierdzenia wynika, wszystkim wrażeniem
oczywiście jest we wojnie z wszystkim powodzenia,
Wniósł, zebranie nalegał na pełnego powodzenia. Trocki
dla stwierdzenia stanu rzeczy.

~~3507~~ ~~3407~~ ~~3591~~

Wskutek, że wszystka Delegacja wyczerpała swoje pełnomocnictwo. Musi powrócić do Petersburga. Dalsze wszelkie wnioski ostateczne zbada jego rząd a znoszenie się ~~[illegible]~~ odbywać się może przez Komisje państw ostatecznie, które znajdują się w Petersburgu.— 237

Posiedzenie zamknięte zostało.—

238

Wzmiankowano ~~3404~~ 3503 w rozmowie z p. Dawidem Abrahamowiczem cesarz Karol rzekł,
iż szczerości w postępowaniu Polaków o której mówił, nie
był wcześnie wyjaśniony. Polacy nie tylko przeciw Kaiserowi jego ~~[illegible]~~
władzy występują ale także antydynastycznie zachowują się.
W najcięższych dla polskiego narodu chwilach jego starał się opiekować ~~[illegible]~~
się niemi, nie opuścił ich, dobrze im czynił. Mniema że [illegible]
za wszystkiego swojego panowania on także złożył dowody [illegible] przysięga [illegible] zostało [illegible] Polaków
życzliwości ~~[illegible]~~ dla nich. – Dodał, Polska hegemonia nie wywarła [illegible] na [illegible] że cesarz odkąd
kiedy p. Abrahamowicz zwrócił rozmowę, zaznaczył że cesarz [illegible] stosunki są niepewne
i austryjacko-polskie rozwiązanie, [illegible]
dla takiego – Powiedział „No tak, ale tam stosunki
nie zasługują zaufania" „unverlässlich".–
Przez Koła Polskiego ban Götz na posłuchaniu u cesarza wytykał straszne [illegible] Koła Polskiego, „Wszystko
zarzuty i grożące wybuchy z powodu zachowania się [illegible] i obstaję za [illegible] chociaż ~~[illegible]~~ nie wystą-
rzekł, monarcha czynię co możliwe w sprawie polskiej [illegible] co mam ~~[illegible]~~ [illegible] gdzie Polacy nie [illegible] oczekiwano
ale skoro ~~[illegible]~~ teraz Polacy opuszczają, co mam zrobić, że – [illegible] Polacy opuszczą. Co jak ~~[illegible]~~
– Nie powiedział to dał do zrozumienia, [illegible] stało się w [illegible] ~~[illegible]~~ zaufania.–
opuszczą, to ja ich także opuszczę [illegible] ~~[illegible]~~

~~3903~~ ~~3404~~ ~~3410~~ 239

Cesarz – mówił – ja stoję w obronie Polski i od nikogo innego oczekiwać nie mogę pomocy i opieki a nigdy uświadomieni nie będzie ile mi to daje trudu i na jakie natrafiam przeszkody. Przecież nie podobna aby Koło Polskie odmówiło mi 11 dwumiesięcznego budżetu. To jakiś ~~obłędy~~ obłęd, że „Koło wyłączy się z niego. ~~Prz~~ Nie może mnie wystawić na to, abym z braku środków prosił Króla Wiktora-Emanuela o pokój. – Cesarz był bardzo wzruszony. –

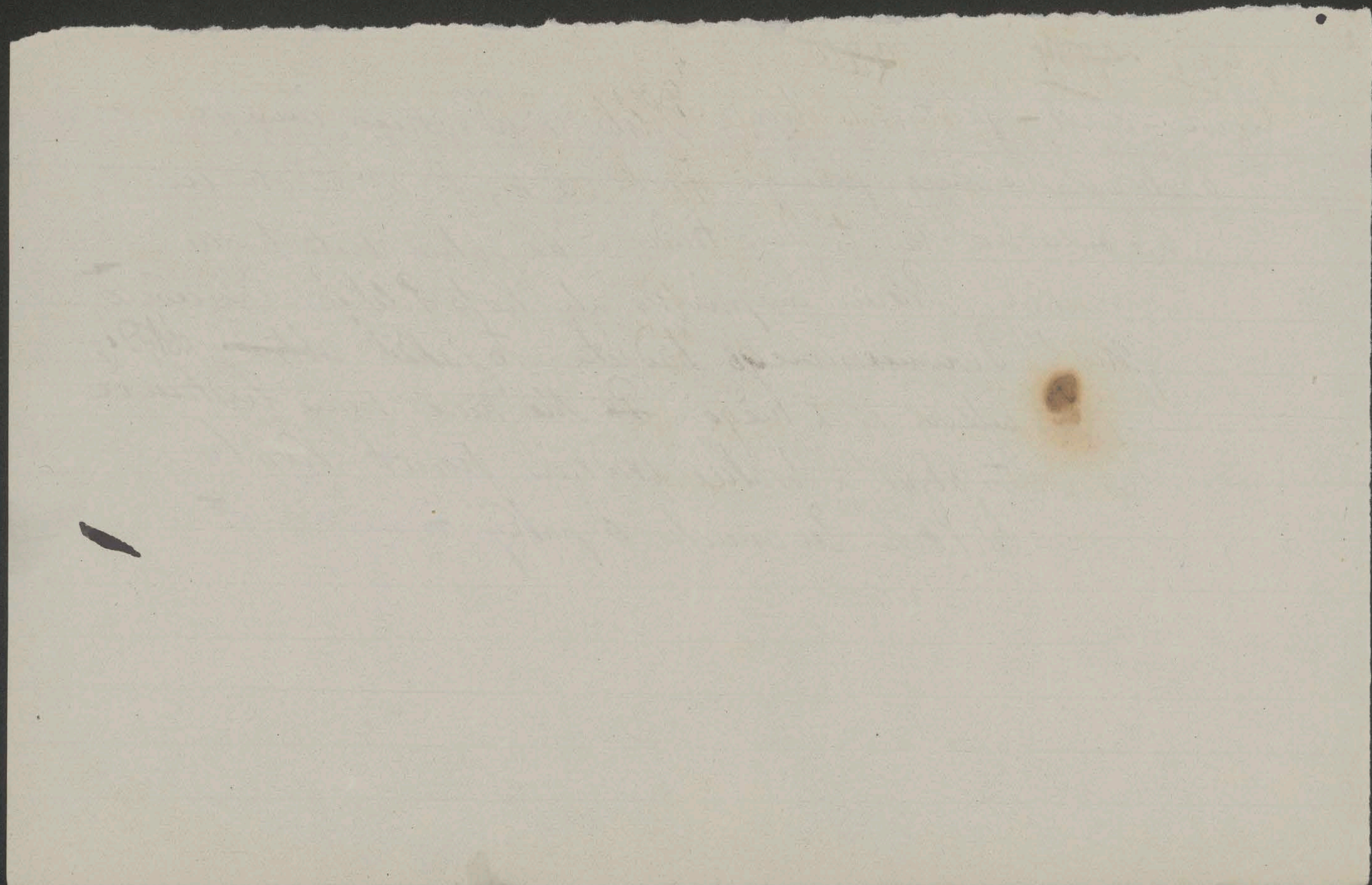

~~3504~~ ~~3411~~

240

W Warszawie ukazał się pierwszy numer urzędowego polskiego dziennika Monitor Polski. Polski rząd ogłosił w nim dobrze uzasadnioną uchwałę o utworzeniu Rady-Stanu potrzebnej przedewszystkiem dla uchwalenia ustawy wyborczej do Sejmu, którego zwołanie rząd, o ile się da, postanawia przyśpieszyć, poczem Rada-Stanu przestanie istnieć. Rada-Stanu liczy będzie sto członków a mianowicie 12 Warszawian, ~~5~~55 wybranych przez rady miejskie Warszawy i Łodzi, Lublina 43 mianowanych przez rady powiatowe; wreszcie przez Regencję. Wybory naznaczone są na 27 lutego o. r. b.

~~3708~~ ~~3412~~

241

Nie można nic pewnego zapisać o ruchach i działaniach
polskich wojsk w Rosji. Zaprzeczają z wielu stron aby
wzięty do niewoli Kerenko naczelnego wodza bolszewików
ale umknął go wraz ze sztabem z Mohilewa.
Dzienniki podają wiadomości które wielce wymagają potwierdzenia
niemieckie, jakoby jenerał Dowbor Muśnicki zdobył Witebsk –
Rosji do armat dostawcy miasta Ukrainy. Po zwycięskiej
bitwie w której jenerał Leśniewski dowodził artylerią, polskie
wojska zdobyły miasto szturmem Smoleńsk. Wojskami temi
dowodzi naczelnie Muśnicki, pod nim stoją jenerałowie Ostapowicz
i Leśniewski. W sztabie w nich polska młodzież szlachecka.
Potoccy, Zamoyscy i inni. –
Ostateczny polityczny kierunek nie wiadomy i mógłby być w
duchu porozumienia zachodniego. – W te szczegóły nie są
pewne, wymagają potwierdzenia

~~3417~~ 3506 242

W Rumunii gabinet Bratiano ~~podał~~ się ostatecznie dymisjo=nował. Król powierzył utworzenie gabinetu jenerałowi Averescu. Ten prócz prezydium objął naczelne dowództwo i prowadzi ~~zachowanie~~ rokowania z feldmarszałkiem Mackensen o ~~przedłużeniu~~ ~~na~~ dalsze rozejmu.

~~[illegible]~~ 3414 ~~3907~~ 243

Ostatni europejsko-azjatycki despota-tyran był sułtan Abdul-Hamid umarł w Konstantynopolu jako więzień pozbawiony korony.-

~~3508~~ ~~244~~ 244

Ukazał się dekret przyjęty na posiedzeniu Centralnego Wykonawczego Wydziału 3° Lutego r.b. znoszący w Rosji wszelkie państwowe pożyczki oraz rękojmie państwowe różnych przedsiębiorstw. – Jego wykonanie byłoby ~~nie~~ nie małym ciosem dla zachodnich ~~Stanów~~ posiadaczy ~~inst~~ rosyjskich pożyczek, zwłaszcza dla francuskich. A nie przyczyniłoby się do lepszych stosunków (rządu) petersburskiego ze sprzymierzeńcami Rosji – Jednocześnie rząd ten mianował posłem w Paryżu Kamenewa j ma się ~~tam~~ on tam udać przez Anglię. – Rząd Komisarzy Ludu miał poufnie oświadczyć iż zniesienie państwowych długów nie jest stanowczem i że jest tylko polityczną bronią dla ~~po~~ zwalczenia zagranicznego imperializmu. Holandia przedsięwzięła kroki dla spowodowania porozumienia neutralnych państw – ~~Lecz~~ ~~wojna~~ ~~Jako~~ Te poszły za tą radą

245

~~3700~~ ~~1416~~

Prezydent Wilson dał odpowiedź hr. Czerninowi i Hertlingowi w mowie wygłoszonej na posiedzeniu amerykańskiego Kongresu — Zapowiedź ta — jak to rzekł hr. Czernin w delegacji — otrzymał był zawiadomienie o mowie ministra „całkiem zadowalniające" przy tem iż należy do jego publicznych słuchaczy.

Cała mowa przepełniona jest znanemi twierdzeniami i oskarżeniami Niemiec rzekomej panującej pruskiej kliki, którą trzeba pokonać i nowy zbudować świat zabezpieczony przed jej zamachami i gwałtami —

Jedynie podnieść przychodzi różnicę jaką Wilson zaznacza z widocznym zamiarem, między oświadczeniami Hertlinga a Czernina. Pierwsze poczytuje za nie nadające się dla pokoju. Drugie za ~~więcej~~ więcej godne uwagi i więcej zbliżone do jego własnych zasad o ile zaś idzie o dostateczne przyjęcie względem na spryzmiczeniami i zależności ~~Austro-Węgier~~ od Niemiec. ~~Wszakowoż zaś ~~ ~~stałem Wilsona jest~~ Twierdza że łatwiej przyszło by Austro-Węgrom

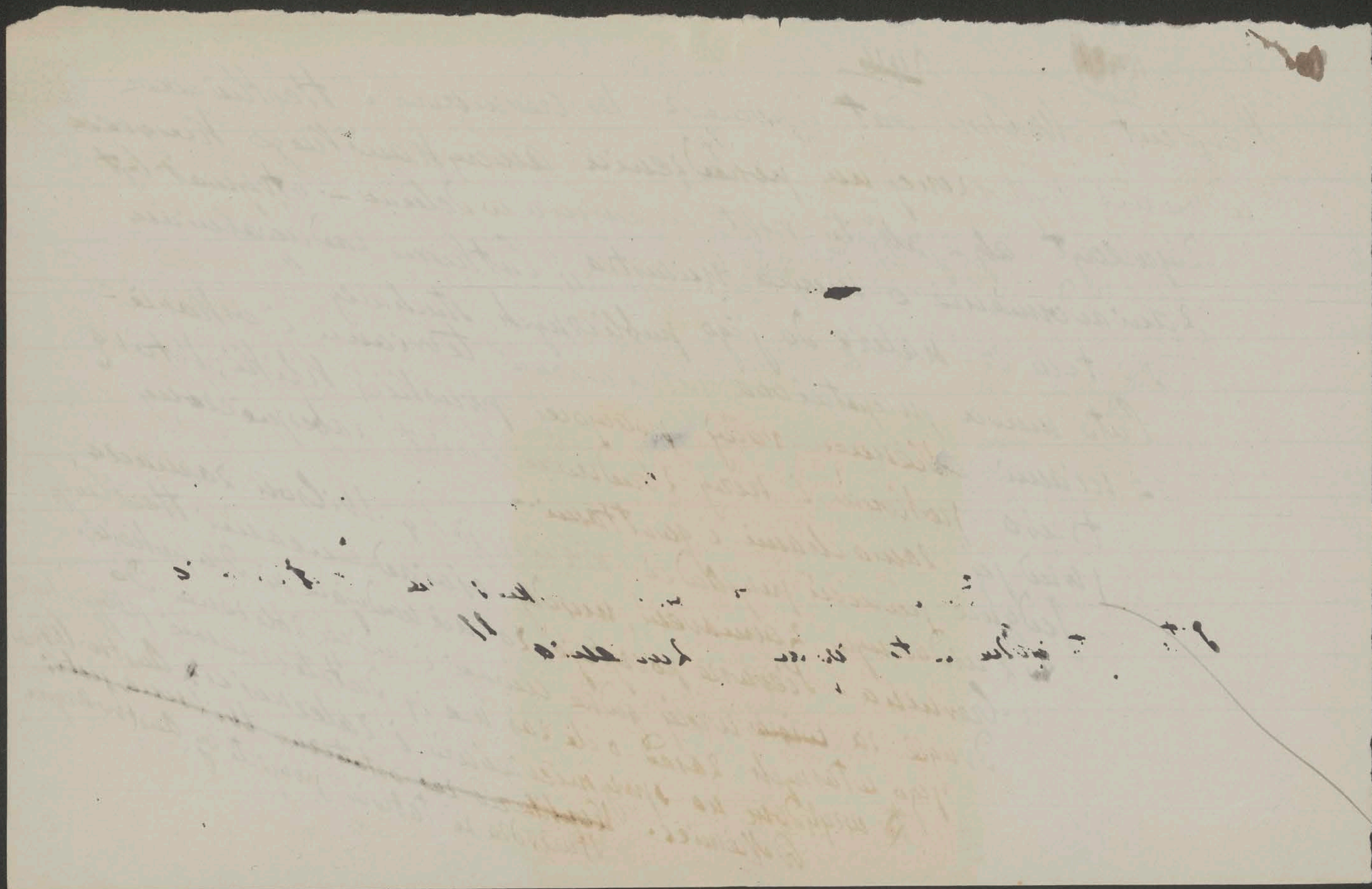

~~3570~~ ~~3477~~ 246

przystać na warunki pokoju Stanów-Zjednoczonych wobec Niemiec.
„Hr. Czernin ~~[illegible]~~ powiedział że niezawisła Polska winna być stworzoną ze wszystkich ~~ludności polskiej~~ nierozerwalnie polskich ludności graniczących ze sobą i że ~~to~~ jest to sprawę europejskiego ~~układu~~ układu i oczywiście przyznaną być musi"

~~[illegible]~~

[...]ozpatrzenie sprawy, czy dla obu rządów będzie rzeczą możliwą pójść jeszcze dalej w tej wymianie zapatrywań, jest proste i jasne. Zasady, których tutaj należy użyć, są następujące:

1) każda część definitywnego układu musi być zbudowaną na sprawiedliwości i na takiej ugodzie, któraby według wszelkiego prawdopodobieństwa spowodowała trwały pokój;

2) **narody i prowincye nie mogą być przerzucane z pod jednej władzy pod drugą**, tak, jakby chodziło o przedmiot, albo kostki do gry, chociaż tutaj chodzi o grę wielką równowagi siły, która jest teraz zdyskredytowaną po wszelkie czasy;

3) każde rozwiązanie sprawy terytoryalnej, która się stała aktualną przez wojnę obecną, ma być dokonane w interesie i na korzyść danej narodowości, a nie jako część ugody, albo kompromisu między pretensyami rywalizujących czynników.

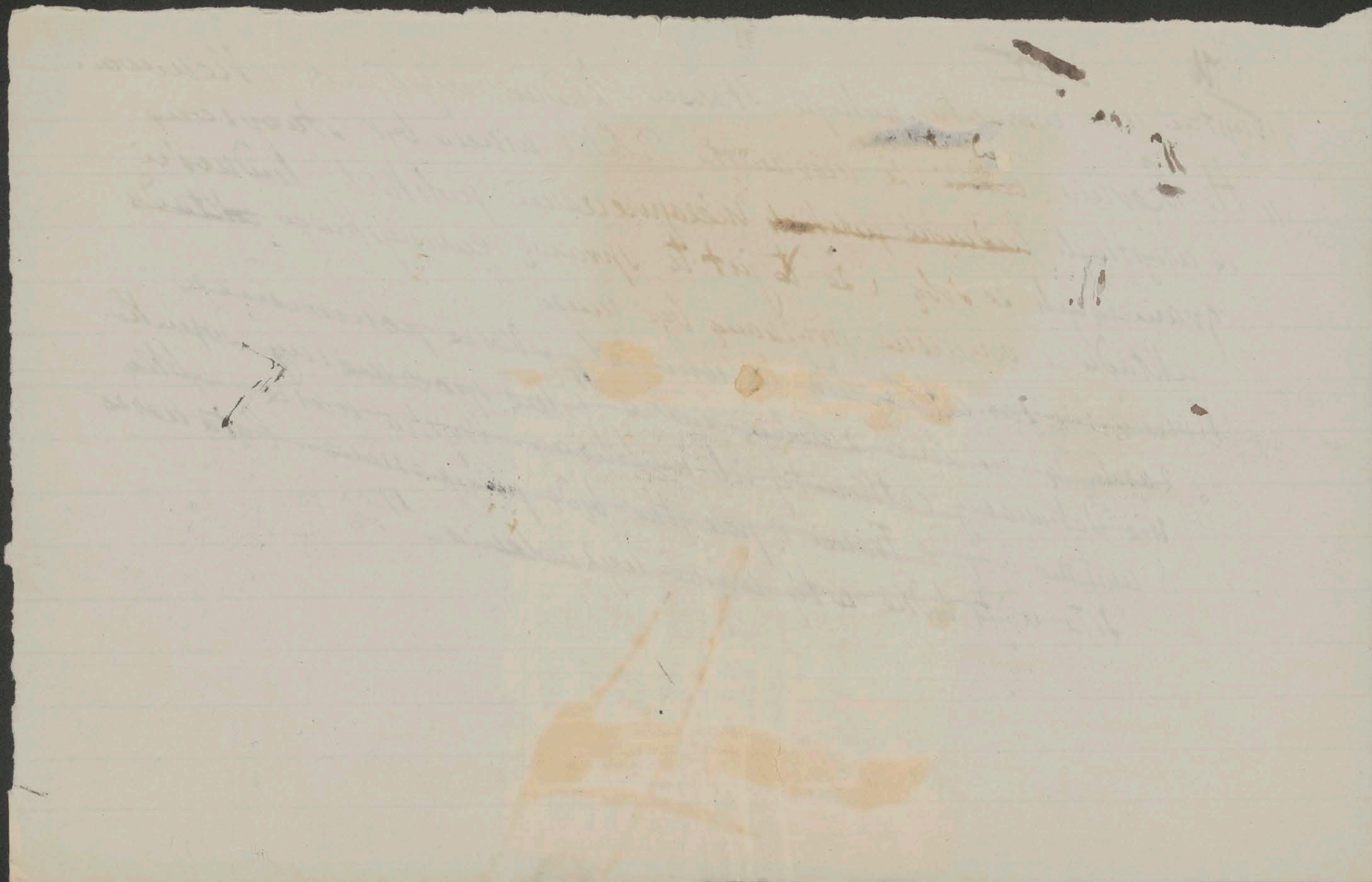

3418 ~~3418~~ ~~957~~ ~~3511~~

247

4) wszystkie jasno określone narodowe żądania mają znaleźć jak najdalej idące zaspokojenie, a to bez stworzenia nowych czynników sporu i konfliktu, któreby mogły znów szybko zakłócić pokój Europy i całego świata.

Ogólny pokój, stworzony na takiej podstawie, może być rozważany. Dopóki taki pokój nie będzie zapewniony, nie mamy żadnego innego wyboru, jak prowadzić dalej wojnę. O [illegible]

I Konkluzja Wilsona jest „Nasze pomocnicze zasoby są częściowo zmobilizowane i nie spoczniemy dopóki nie dokonamy całkowitej ich mobilizacji. Wojska nasze szybko wysłane zostaną do Francji i te przesyłki będą przyspieszone. Cała nasza siła wzięta będzie w tej wojnie wyzwolenia!!" –

Przy rozważaniach nad odpowiedzią na mowy tronowe w odbieganiu Lloyd George dał swoją odpowiedź na mowy hr. Czernina i Hertlinga, różną nieco w odcieniach od Wilsona, bardziej negatywną. Wilson pozostanie jako teoretyk, Lloyd George jako człowiek czynu. Pospieszył

~~3419~~ ~~3514~~ ~~3572~~ 248

Zaznaczył znaczną różnicę w tonie między mową Clemenceau a Hertlinga ale nie znalazł jej w treści. – Zachowanie się Niemiec wobec Rosji świadczy że wszelkie zapewnienia Hertlinga i wykładowań nie mają ~~znaczenia~~ wartości. Co się tyczy Belgii nie ma ~~tam~~ zadawalniającej odpowiedzi. To samo co do tyczy Polski ~~oraz~~ usprawiedliwionych żądań Francji o odzyskanie straconych prowincji. –
Minister prezydent Orlando zaznaczył we włoskiej izbie tak samo jak Lloyd George różnicę w tonie między mową hr. Czernina a Hertlinga ale w treści ich jest ta sama dominująca niewzruszenie i upartość – żądać wszystko żądań a nic nie ustąpić. ~~być~~ dla Włoch wszystkich naszych ~~żądań~~ żyzen. czyli ~~tez~~ wszystko żądać. W nim zawarty ~~dylemat~~ Sanityzm jest nasz cel wojny.
Dylemat "być" "albo nie być" !! –
Balfour dał także odpowiedź na mowy Czernina i Hertlinga kanclerza zakończył "Nie widzę w oświadczeniach niemieckiego kanclerza tak nazwanego ani na cal zboczenia z dawnej żądzy otrzymania takiego pokoju ~~tra~~ niemieckiego pokoju a wiemy wszyscy że niemiecki pokój ~~który~~ każdy ma tylko jedno znaczenie: jest to pokój który inny naród uczynić ma służebnym Niemiec –"

~~3517~~ ~~3420~~ 249

Na włoskim froncie Włosi wyparli dotąd [?] ze zdobytych
przez nich stanowisk San Francesco i Sasso-Rosso. Odtąd
zaniechała odwrotu [?] ich piechota. Artyleria zaś nie poruszała
ognia a owszem się dał wypowiedzieć znakomitej francuskiej —
W Anglii z natężeniem oczekują niemieckiej ofensywy na
Zachodzie wzmocnionej sytuacji [?] zwolnieniem na Wschodzie.
Times mówi o spodziewanej przed burzą a z angielskiej strony wojsko
znowu podnoszą że wobec zobowiązania Niemcy przesunęli ministrów
z rosyjskiego frontu na angielsko-francuski. Prezydent frontu
Clemenceau zwiedził najważniejsze stanowiska w
w przewidywaniu niemieckiej ofensywy a ~~[illegible]~~ Lloyd-George całkowicie
przemówieniu ~~mowa~~ przy odpowiedzi na mowę tronową orzekł [?], że ~~wie~~ wielkiem
wzmocnieniem niemieckiego frontu na Zachodzie potrzeba nastała [?] niebezpie-
zmniejszeniem dotąd. Konferencja w Versailles i zapobiedz będzie
za zadanie liczyć się z tym stanem rzeczy gdzie odnośnie wykonawczy [?]
=czeństwo. Nie można widzieć

~~3514~~ ~~3421~~ 250

wać się tylko iż się przygotowuje. Stopniowo i szybko przewaga zmieniła się

~~Od początku węzeł potrzenia i wojny jest tam i dopóki rozwiązanym lub przeciętym nie będzie, Końca nie będzie.—~~

Pomimo ~~że~~ zobowiązania Niemiec wobec Rosjan że podczas wojny żadne wojska ze wschodniego na zachodni front nie będą przerzucone, przerzucono je tak spiesznie jak na to pozwoliły koleje żelazne i o tem wiedzieli wszyscy słowo mowa o warunkach pokoju.—

~~Od początku węzeł potrzenia i wojny jest tam i dopóki rozwiązanym lub przeciętym nie będzie, Końca nie będzie.—~~

Zdaje mi się że Naczelna Rada Wojenna w Versailles postanowiła oddać naczelne dowództwo zachodniego frontu francuskiemu jenerałowi Foch, co wywołuje w Anglii niezadowolenie które zwraca się przeciw Lloyd-Georgeowi.—

Od początku węzeł potrzenia i wojny jest

~~3515~~ ~~2911~~ ~~24~~22 251.

na zachodnim, francusko-angielsko-niemieckim froncie

i dopuki rozwiązanym lub przecietym nie będzie, Rosja

nie będzie. -

16° Lutego

CCXXIII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

23 lutego 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates 2c. 2c.

252

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3549 - 3568

~~Krakau.~~

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

Dzienniki

2

CLXXII

253

Wznowiona wojna Niemiec z Rosją.
Na Ukrainie i w Bałtyckich prowincjach.
Prawda o polskiem wojsku Muśnickiego
Mylna wiadomość o wejściu do miasta
Krylenko. Rosyjskie ultimatum i
Stan wojenny z Rumunią. Rumunia
szuka zbliżenia do środkowych mocarstw.
Pochód wszystkich niemieckich armii.
Rada Komisarzy Ludu zawiadomiła o gotowości
~~zawarcia pokoju~~ zawarcia pokoju. ~~Jako~~
Rokowania pokojowe z Rumunią rozpoczęte
się w Bukareszcie. Niemcy i bolszewicki rząd.
Postępy Niemców nad Bałtykiem i na
Ukrainie. Spustoszenia. Niemcy tworzą
ukraińską armię. Rzeczpospolita Kaukaska i
Taurja. Hr. Czernin jenerał-majorem
Dodatek do brzeskiego traktatu o Chełmszczyźnie

Poprawa nie napr[?]awa —
Jakie Polacy powinni zająć stanowisko.
Oświadczenie dwóch stronnictw czy
panów przeciw Polakom. Oświadczenie
Koła Polskiego w sprawie [ustaw]. Przyprawa w myśl
nieprzyjazna Polakom. Delegat ukraiński
Sewrjuk — Przestroga dana Polakom —
Kühlmann o odstąpieniu Chełmszczyzny.
i polskiem przedstawicielstwie w Brześciu
Sprawa chełmska w niemieckim ~~parla~~=
= ~~mencie~~ głównym wydziale parlamentarnym
[parlamentarnym] ~~[illegible]~~ Zastanowienie się nad traktatem z
Ukrainą ze stanowiska środkowych mocarstw —
Bolszewików i Ukraińców programy —
Świadectwo Ukrainy. — Hr. Piniński i Ks. Andrzej
Lubomirski w Peszcie — Zapatrywanie Węgrów —
Wekerle zapowiedział w sejmie, strategiczne
sprostowanie granicy Królestwa Polskiego dla
bezpieczeństwa Niemiec —

Posłuchania ks. Gołuchowskiego i
p. Bobrzyńskiego u cesarza —
Spustoszenia spowodowane ~~błędami~~
polskiemi błędami i błędem ks. Czernika
Żałosny koniec Legionów
Jenerał ks. Stanisław Szeptycki.
Jenerał Alexjew przeciw Bolszewikom.
Samobójstwo Kaledina. Wojna
domowa we Finlandii —
Sonino o udziale Papieża w pokojowej
Pokojowej Konferencji — Orędzie Wilsona
~~Dem~~ Ustąpienie naczelnika głównego
sztabu Robertsona — Northcliffe
i propaganda w nieprzyjacielskich krajach —
Szwecja, Finlandia i wyspy Alandzkie —
reforma wyborcza pruska —
Zgon prezydenta Krakowa Leo —

23 Lutego

~~3428~~ ~~3338~~ ~~3516~~ CCXXIII 254

Niemiecki rząd stwierdził, w urzędowem oświadczeniu
że petersburski rząd przez zachowanie się swe ~~[illegible]~~,
wypowiedział rozejm. Uznał że wypowiedzenie to nastąpiło
dnia 10 lutego. Rząd niemiecki musi dlatego zastrzec sobie
po upływie ~~wypowiedzianego~~ przewidzianego układem siedmiodniowego terminu
wolną rękę w każdym kierunku.
Układ rozejmowy z 15 grudnia 1917 r. upływa najpóźniej 17 lutego 1918 r.
Komisja niemiecka i komisje czteroporozumienia opuściły w piątek
15 lutego Petersburg. W następstwie panującej obecnie
Ze strony Austro-Węgier doniesiono, „w Petersburgu anarchii, stąd niepewnego stanu
w Wiedniu ~~[illegible]~~ niemożliwe w Petersburgu ~~[illegible]~~ zagranicznych porządkowany wystosował tymczasem
~~[illegible]~~ minister spraw zagranicznych ~~[illegible]~~ kierownictwem generalnego
prośbę, cywilnej w Petersburgu pod kierownictwem generalnego powoła
Komisji znajdujący się w Petersburgu ~~[illegible]~~ bezpieczeństwo w Petersburgu ~~[illegible]~~ tam.
Konsula Hempel. Skoro bezpieczeństwo ~~Petersburga~~ ~~[illegible]~~ tam.
na to, Komisja powróci do ~~Petersburga~~
~~Spr~~ Sprawozdanie niemieckie armii z 17 lutego
donosiło że rozejm na wielko-ruskim froncie

~~3517~~ ~~3427~~

255

jutro upływa. Powstały, z wydzielenia Ukrainy, wielko-ruski front
rozciąga się od Bałtyku niemal do Prypeci. Na nim stoją
obecnie wyłącznie niemieckie wojska. Rozejm upływa
na nim 18 lutego w południe.
Urzędownie zaznaczono w Berlinie 18 lutego: „~~Na~~ Na wielko-
ruskim froncie dziś w południe rozpoczęły się wojenne działania.
W pochodzie na Dünaburg wojsko dotarło bez walki do Dźwińska.
Wojska nasze wezwane o pomoc przez Ukrainę w ~~ciężkich~~
ciężkich jej walkach przeciw Wielko-Rosjanom, rozpoczęły pochód
w kierunku Kowla."
Zatem wznowioną została przerwana przez rozejm wojna
między Niemcami a Rosją, w której na razie Austro-Węgry
nie biorą czynnego udziału.
Wojnę tę uzasadniają ze strony Niemiec gwałtami, rabunkami,
mordami szerzonemi na Ukrainie przez bolszewickie
oddziały i zagrożeniem bytu Kijowskiej ukraińskiej
Rzeczypospolitej. Zaznaczają, że ratowania jej zadaniem
jest, ~~że~~ także Kijów nawiedzony został
i spustoszony przez wojsko Komisarzy Ludu

~~3914~~ ~~3425~~ 256

Zdobycie tego miasta przez ~~wielkorosyjskiego~~ pułkownika Murawiewa stanowi jedno z nielicznych, większych wojskowych działań buntowników. Terorem buntowników cięży wielce na ukraińskim narodzie i rozumie się budzi także największą i najgorętszą baczność środkowych mocarstw. W ostatnich dniach stosunki w zachodniej północy, młodej rzeczypospolitej nie dozwoliły dłuższego oczekiwania. Wojska ~~Lüsingena~~ niemieckie Lensingena, odpowiedziały wezwaniu o pomoc przeciw Wielkorosjanom i rozpoczęły 18. t.m. pochód w kierunku Kowla. –

Jednocześnie ~~na półn.~~ z drugiej północnej strony frontu oderwało się krzyk boleści i błaganie o ratunek z Inflant nie zajętych dotąd przez niemieckie wojska, między innemi z Dorpatu, wyrwane nieustannie, gwałtownym zamiarem gwałtami bolszewików i widocznym zamiarem wytępienia tam niemieckiego żywiołu, zburzenia wszelkiego społecznego porządku i bytu. Głosy te błagalne zajmują dziś w prasie i ogłaszają w Berlinie także dla uzasadnienia ponownej z Rosją wojny. – A tak

3579 2426 257

wszystko srodkowym mocarstwom znowu wyjść się i przeniewierzyć!
z głoszonej przez nie zasadzie, nie mieszania się we
wewnętrzne sprawy i walki Rosji. – Tak to w polityce
teorie tracą wszelką wartość wobec rzeczywistości i nie dadzą
się zastosować. –

Kancelarka Nordd. Alg. Zeit. zaznaczyła, że demoralizacji wojskiej
demobilizacji połączonej z jednoczesnem tworzeniem na wielką skalę rozkwaszonej
Czerwonej Gwardii, oraz wezwać naczelnego wodza Kryleńki do niemieckiej
armii Wschodu wzywa ją do otwartego buntu. –

Tu zapisać przychodzi iż wiadomości o polskim wojsku Dowbor-Muśnickiego
okazały się być nową przesadą. Nie wziął ono Kryleńki do
niewoli i ten dalej jest naczelnym bolszewickim wodzem, nie zdobyło
Mohilewa, Mińska i Smoleńska. Ten polski Korpus liczy
około 25,000 ludzi. Obsadził Bobrujsk i zdobył tam amunicję
i żywność. Odpart uderzenia Bolszewików. Jenerał Muśnicki
wysłał do Warszawy oficerów dla porozumienia się z Radą
Regencyjną. Ta ich przyjęła. Kiedy chciał porozumieć
się z oficerami Legionów, władze niemieckie
przeszkodziły temu. –

~~1920~~ ~~241F~~ 258

Petersburgska Telegraficzna Agencja donosi ~~jednak~~
że polecenie udzielone generalissimowi Krylenko
zarządza, odpowiednio do oświadczenia złożonego
przez Trockiego w Brześciu, natychmiastową
demobilizacji wojskowej armii.

Rząd Komisarzy Ludu wystosował do rumuńskiego ultimatum
z żądaniem aby natychmiast cofnął rumuńskie wojsko z Besarabi
a że nie otrzymał odpowiedzi, ogłoszonym został stan wojenny
między Rosją a Rumunią. Najtęższy zwrot w wypadkach
dzisiejszych! Na rozkaz Izby żądającej naczelnik rumuńskiej
misji Pantazi i wszyscy wojskowi agenci zostali aresztowani
Przytrzymani zostali w Odessie członkowie rumuńskiego
Senatu. ~~Pod~~ Wniesiono zajęcie majątku Rumunii.–

Rumuński rząd wyraził życzenie przystąpienia do
~~[illegible]~~ przedwstępnej rozmowy z przedstawicielami
czteroprzymierza o pokoju. W tym celu hr. Czernin

3921 ~~3428~~ 259

udać się miał w najbliższych dniach do Rumunii, gdzie ~~[illegible]~~ znaleźć
się mieli także przedstawiciele sprzymierzeńców. Urzędowy Komunikat
świat do tego domniemania, że widoki pokoju są nie pomyślne
albowiem Rumunia nie zdaje się być wcale dla niego
dojrzałą, lecz przeciwnie żąda jeszcze daleko idące życzenia,
których ~~[illegible]~~ postanowiła, ~~[illegible]~~ w razie nie ziszczenia ich wykonaniami zadość uczynić! —
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ dalszym użyciem broni ~~otrzymać~~ zatwierdzić ze siebie;
Niemiecki rząd nie pozwolił Trockiemu, bo bagnetami
udzielił ~~[illegible]~~, najdzielniejszego dyplomacji poparcia, armatami i bagnetami. Kühlmann
W Głównym Wydziale parlamentu sekretarz stanu Kühlmann Rosji
oświadczył: — nie możemy już więcej w pokój nie chcącej
a także przedstawiciel stanu Rosji musieliśmy, za zawsze
pozostać. Nie możemy dozwolić pogromu Finlandii; musiemy
w ~~granicznych~~ krajach granicznych ze zyskiem zaprowadzić ~~niemiecki~~ ~~porządek~~
spokój i ład wszystkimi tego ~~programu~~ postanowienia

1522 ~~1420~~

podczas kiedy wojska Linsingena zajęły Łuck miejsce niedawnej austryjacko-węgierskiej Kwatery, inne wojska niemieckie zajęły ~~również~~ Dünaburg; ~~[illegible]~~ przyjąwszy pierwszego.
Od Rygi aż na południe Łucka niemieckie armie posunęły się ku Wschodowi. 260

W tem sekretarz stanu Kühlmann zawiadomił parlament, że nadszedł telegram bolszewickiego rządu do niemieckiego który opiewa: „Rada Komisarzy Ludu widzi się spowodowaną w następstwie ~~do pokoju~~ wytworzonego położenia, oznajmić ~~swoją~~ ~~[illegible]~~ swoją gotowość podpisania pokoju, pod warunkami postawionemi w Brześciu przez delegacje czwórprzymierza. Oświadcza ona że bez zwłoki dana będzie odpowiedź na ~~dalsze~~ bliższe warunki niemieckiego rządu.

Sekretarz stanu ~~po~~ ~~zalecił ostro~~ rzekł, że po doświadczeniach z Trockim wskazaną jest ostrożność i że zbyt optymistyczny pogląd. Zarządał też pisemnego powtórzenia gotowości podpisania pokoju. Takowe nadeszło podpisane ~~[illegible]~~ przez Lenina i Trockiego — ~~Rozpoczęcie~~ ~~Początek~~ wznowionych rokowań z Rosią ~~[illegible]~~ nastąpi dopiero po

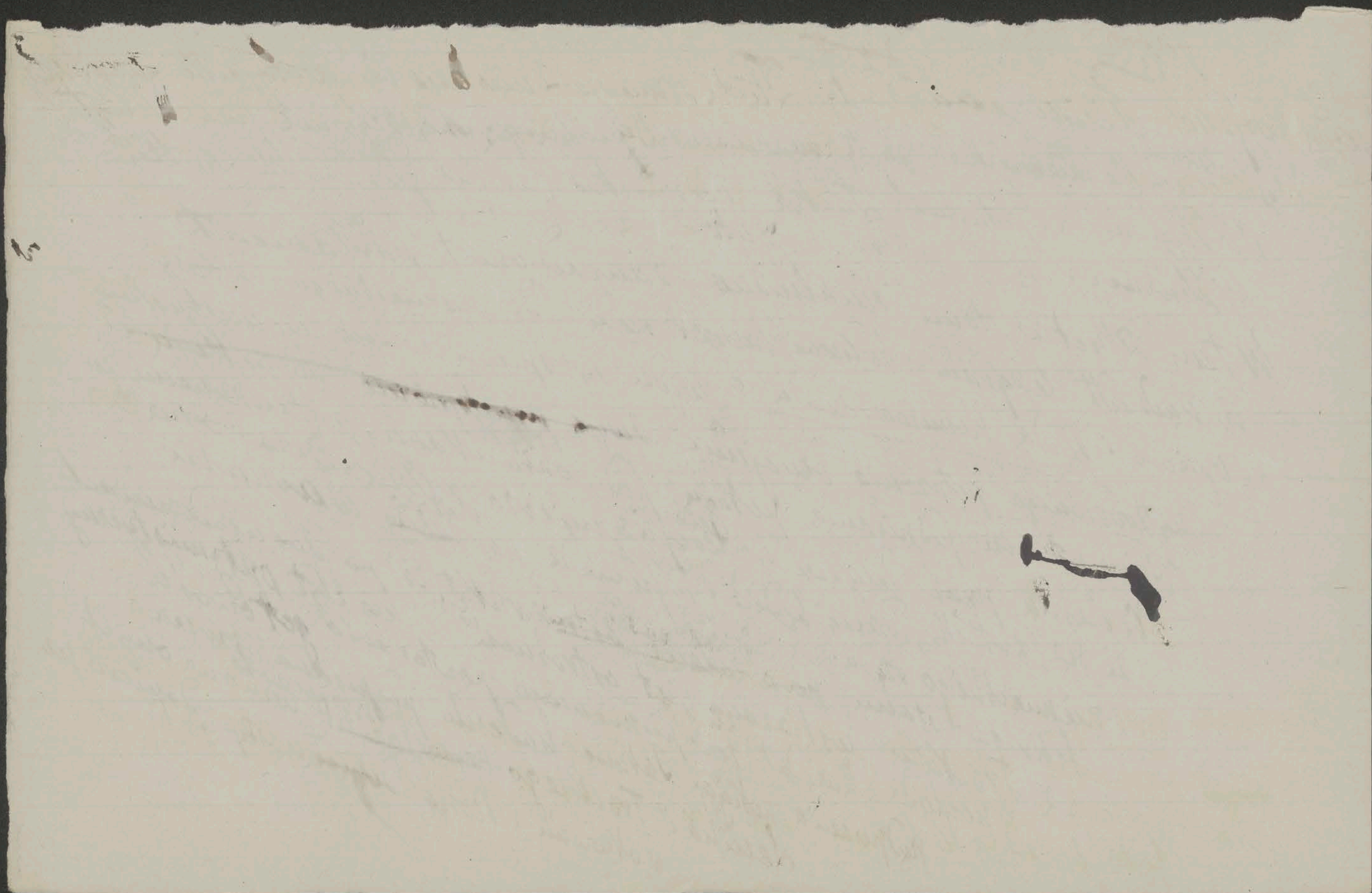

~~3513~~ ~~2430~~ 261

pewnym czasie. Dlatego sekretarz stanu Kühlmann zażądał by z
między-czas aby najpierw jako niemiecki pełnomocnik prowadził
rokowania z Rumunią. Wraz z hr. Czerninem rozpocznie w Bukareszcie
rozmowy z prezydentem ministrów jenerałem Averescu.
Wczoraj 22. t.m. p. Kühlmann przybył do Wiednia, wieczorem odjechał
wraz z hr. Czerninem do Bukaresztu. J. Seidler zawiadomił, iż
że rokowania z Rumunią rozpoczną się niebawem. Poczyniono prowadzone
były w Buftea, a przed tem, występowano o odnowienie rozejmu w Focsani.
Minister spraw zagranicznych Nessimy bey i Dżetbasza udali się do
Bukaresztu. Również bułgarska delegacja pod przewodnictwem ministra
~~Kaunoro~~ i Tontszewa. Prawdopodobnie Dobrudża będzie jednym
z głównych przedmiotów rokowań, nie tak korzystnym — Tonczew
odzyskanie całej Dobrudży
Kreuzerska Nordd. Allg. Zeit. zaznacza że bolszewicka rząd byłby przyjął już w Brześciu
żywił nadzieję że streikowy ruch
~~przyjął~~ niemieckie warunki, gdyby nie był ~~zapewnił~~ nadzieję że streikowy ruch
w Niemczech i Austro-Węgrach wywoła rewolucję. Iskrowy telegram Rady Komisarzy
Ludu zawiadamia, że i teraz nie idziemy twardy pokój i przyjaciółki stosunek

262

~~3424~~ ~~3431~~

opiewa ~~[illegible]~~ ~~Opiewa~~ „Skoro niemiecki proletariat okazał się w tej groźnej

godzinie ~~chwili~~ [illegible] o nie dość silnym, aby powstrzymać

zbrodniczą rękę własnego militaryzmu, nie mamy innego

wyboru, jak przyjąć warunki niemieckiego imperializmu, aż

do chwili w której europejska rewolucja je zmieni". przemawia zatem

Takież ~~Takie~~ to oświadczenie – pisze kanclerski organ – otrzymali

abyśmy przy zawarciu pokoju z Rosją, ~~zapewnili sobie~~

stanowczą i pewną rękojmię – Nieco spóźniona gotowość

Niemcy też osiągają je z dnia na dzień. podpisania pokoju, nie powstrzymała wojennych działań

bolszewickiego rządu

które je wywołały.

3525 3432 263

~~pewnym czasie. Dlatego też [illegible] stanu Kühlmann [illegible]~~
~~[illegible] czas aby najpierw jako niemiecki pełnomocnik [illegible]~~
~~[illegible] o zawarcie pokoju z Rumunią [illegible]~~
~~[illegible] w Bukareszcie [illegible] z przedstawicielami [illegible]~~
~~[illegible]. Wreszcie 22. [illegible] Kühlmann [illegible] P. Seidler [illegible]~~
~~Bukaresztu [illegible] do [illegible] gdzie się zatrzymał podpisania pokoju~~
~~[illegible] bolszewickiego rządu [illegible]~~
~~nie [illegible] wojennych [illegible]~~

~~[illegible]~~

Po obu stronach Kolei Ryga-Petersburg niemieckie wojska zostały
przekroczyły ~~zostały~~ wszystkie stanowiska, stały one po za
natychmiast powstrzymany i poszło się na północ
Dünaburg. Zaś Dźwinie które przekroczyły [illegible] 12ty
na Kirówko. Na północy niemieckie wojsko posunęło się
za Wenden i wojska wkroczyły do Estonii i obsadziły
Niemieckie wojska [illegible] Lemsal i Pernigel. stanęły pod Wolmar
Leal. Dotarły do [illegible] Wschodzie między Dunaburgiem i Święciany
Doszły naprzód ku [illegible] wojska [illegible] zajęły ważne kolejowe węzły.
Nieprzyjaciel opuścił Kowno, Wilno

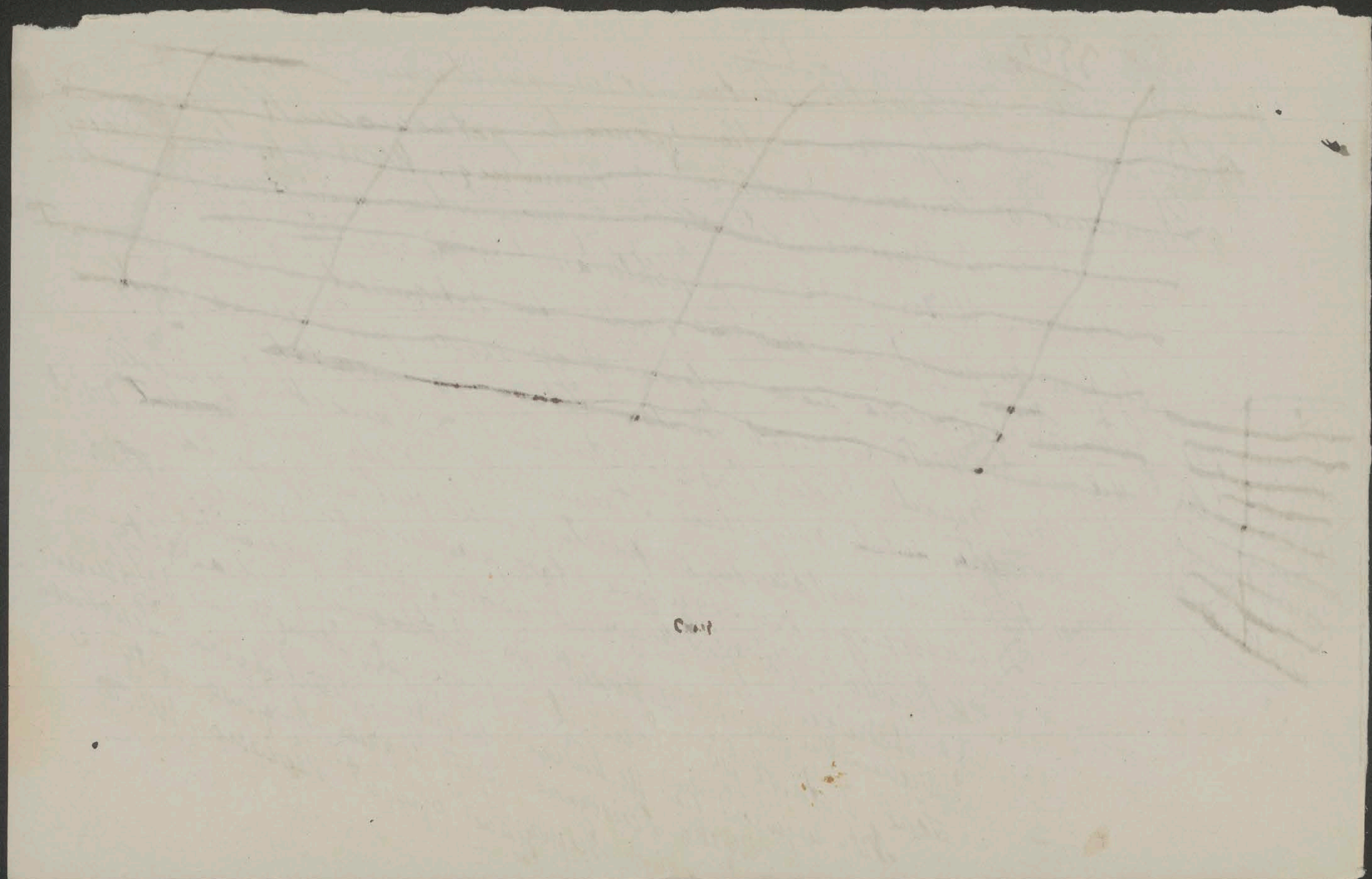

~~2435~~ 3526

264

Do niewoli jenerała Dowbora [illegible] wzięto jeńców dziś 425 oficerów i 8700 żołnierzy. Zabrano 1353 działa i wiele broni oraz zapasów.

Niemieckie wojska wkroczyły do Minska. ~~[illegible]~~ [illegible] Polskie wojsko ~~po~~ toczy pod Mohilewem walkę z rosyjskiem. —

Austro-Węgry nie biorą udziału w tej wznowionej wojnie, bo nie mają wojska na wielko-rosyjskim froncie. A jak przeszedł [illegible] austryjacko-węgierskich Seidler w izbie ~~oświadczył~~ oświadczył „Wkroczenie austryjackich wojsk do Ukrainy z którą żyjemy w pokojowych stosunkach, nie nastąpi.”

Podobno dla tego że brak dostatecznych sił, po ~~przestaniu~~ ustaniu ~~[illegible]~~ które [illegible] oraz artylerji na zachodzie i ich znacznej części na włoski front [illegible] do monarchii przed wojną stosowane [illegible] znajdują się na ukraińskim [illegible], zajęły całe terytorjum należące

Niemieckie wojska na Ukrainie wzięły tereny społeczne pod opiekę, przed barbarzyńskiem gwałtami i dzikiemi zniszczeniami.

Dwie wspaniałe polskie rezydencje Białocerkiew Branickich i czereśniowy Nieśwież Radziwiłłów padły ofiarą gwałtu grabieży i pożaru rosyjskiej bolszewickiej [illegible].

Trudno przyjdzie polskiemu społeczeństwu zinwentaryzować ~~[illegible]~~ ciosy i straty jakie mu zadaje ta wojna.

~~3577~~ ~~3494~~ 265

W ~~Estlandii~~ Estonii niemiecka armia zdobyła Hapsal. W Inflantach ~~Liwlandii~~ niemieckie wojska przesunęły się za Ronnenberg, Wolmar, Spandau. Weszły do Kieżyca powitane z radością przez ludność. Obsadziły Mińsk.

Urzędowy biuletyn opiewa: „Osiągnięto postępy przy ~~użyczeniu~~ poparciu Ukraińcom, w ich walce o wyzwolenie. W Nowogradzie-Wołyńskim ~~zetknęli~~ złączyły się wojska Linsingena z ukraińskiemi oddziałami. Inne ~~siły~~ wojska ~~postępują~~ idą na ~~Ki~~ ~~Dubno~~ Łuck i Dubno".

W okolicy Kowla ~~na~~ Niemcy ~~zakładają, narodową~~, tworzą narodową, ukraińską armię, która nie istnieje. Oficerowie i żołnierze noszą historyczne ~~mundury~~ dawnych Kozaków ~~Kwatery~~

~~Cesarz Karol udał się do niemieckiej głównej kwatery Wilhelm w Homburgu gdzie przebywa cesarz Wilhelm~~

Niemcy chcą ~~tu~~ budować ukraińskie państwo, z którem ~~...~~ czteroprzymierze zawarło traktat pokoju.

Cesarz Karol udał się do niemieckiej głównej kwatery w Homburgu, gdzie przebywa cesarz Wilhelm.

2528 ~~2435~~

Rzeczpospolita Kaukaska zażądała od rządu tureckiego wysłania do Tyflisu delegacji dla pokojowych rokowań.— Tymczasem Anglicy nowe mieli w Palestynie powodzenia i zajęli Jerycho.— Wojna zszyła ~~[illegible]~~ się z Pismem Świętem—

~~7529~~ ~~2436~~

267

Uwieńczeniem Brześcia jest w uznaniu potężnych zasług, ~~nomi~~ nominacja przez cesarza Karola hr. Czernina jenerał-majorem. Hr. Gołuchowski powiedział że może będzie lepszym jenerałem niż dyplomatą — ~~ta~~ Są to niby ~~bi~~ bismarckowskie ~~naśladuje~~ jenerałem. ale ten uśmiechem ~~Powinien był~~ jest to ~~Ironia tego odznaczenia~~ Cesarz Wilhelm I mianował ~~Bismarcka jenerałem~~ reminiscencje ~~nominacji~~ Bismarcka jenerałem — powitał tę łaskę ~~On zwrotny uśmiechał~~ śmiał się

Warunek brzeskiego traktatu o Chełmszczyźnie nie przeszedł bez wrażenia nie tylko w polskich kołach. Tutejsze ministerium spraw zagranicznych i hr. Czernin próbują je osłabić oraz uspokoić nieco sytuację Polaków. Na posiedzeniu izby posłów 19-tym prezydent ministrów Seidler wczytał, deklarację ministra spraw zagranicznych w której najpierw zaznacza że zobowiązania traktatu z Ukrainą są wzajemne i że spełnienie jednych zależnym jest od dotrzymania drugich. Zobowiązanie ukraińskiej rzeczypospolitej ~~jest~~ przedewszystkiem ~~tem iż~~ oddaje do naszego rozporządzenia nadmiar

3570 ~~3497~~ 3497 268

swojej ~~gospodarczej~~ wolnej produkcji. Jeżeli się to nie stanie, wtedy inne warunki traktatu upadną, ale pozostanie "kwestia" zakończenia wojennego stanu z Ukrainą i z petersburskim rządem. –

Innym ważnym warunkiem traktatu jest dotyczący Chełmszczyzny. Z przedstawicielami ukraińskiej Rady i ~~przedstaw~~ rządu ~~utworzenie~~ ~~przedstawicielami~~ sprzedajnemu zostało (wzorem) wyszczególnione ~~oświadczenie~~ ~~pok~~ oświadczenie dotyczące do pokojowego traktatu, według którego chełmska gubernia nie przypada do ukraińskiej rzeczypospolitej ~~podzielona w całości~~ zapadnie postanowienie w swoim czasie, ~~postanowi~~ zapadnie postanowienie o jej losie w ~~przy pomocy mieszanej~~ za pomocą mieszanej komisji*, na etnograficznych zasadach i po wysłuchaniu życzeń ludności. – Odnośny ~~zapadnie pozostaje~~ zapadnie ustęp nowego układu opiewa: Dla uniknięcia nieporozumień przy stosowaniu punktu "2-go artykułu II traktatu zawartego w Brześciu 9 lutego 1918 r. stwierdza się, że przewidziana tam komisja, przy ustanawianiu granicy, nie jest skrępowaną przyjęciem jej od Bułgarii do Januarii zachodniej, lecz ma prawo wyznaczyć ją także na wschód przy tej.

~~3531~~ ~~2488~~ 269

lini według etnograficznych stosunków i dziedzin ludności. Komisja
ta składać się będzie z przedstawicieli stron zawierających pokój
oraz z przedstawicieli Polski, w równej liczbie.– "
Strony zawierające pokój wyznaczą " Kiedy nie się zebrać ta
Komisja.
Inne rozwiązanie narodowo spornej ~~[illegible]~~ chełmskiej* sprawy było
*jak opiewa Komunikat – niemożliwem bez naruszenia pokoju.–
W dalszych wywodach w broszurze autorzy podstępnie i złośliwie "
zohydzić i oskarżyć Polaków o sprzeciwianie się " ludowemu pokojowi
Który zapewnia i polepsza ludu wyżywienie – a jest pierwszym
Krokiem do ogólnego pokoju.– piszą Ukraińcy: Coby powiedziały
ludy niemieckie, gdyby dla Chełmszczyzny pokój nie był
przyszedł do skutku?.– Oburzenie byłoby powszechnem.–
Co się tyczy Rosji petersburskiej rząd, jak oświadczył, mający
obecnie we wojennym stanie z Austro-Węgrami a wedle
każdego przewidywania nie wznowionym będzie ~~nastanie~~ jest.– Idąc za
głosem o pomoc Inflant, postanowi - ty Niemcy

~~3932~~ ~~3911~~ 270

wkroczyć. Dalej w głąb kraju aby ~~tyle~~ niezwłocznie liczbę
współrodaków zabezpieczyć przed ~~pewnem~~ zniweczeniem
W zupełnem porozumieniu z naszemi [illegible]
sprzymierzeńcami ~~dostojny do~~ powzięliśmy postanowienie ~~[illegible]~~ nie brania
udziału w tem wojskowem przedsięwzięciu. Tyle urzędowy komunikat ~~powiedział~~
Nowe, dodatkowe ~~[illegible]~~ ustępstwo [illegible] w chełmskiej sprawie jest
poprawą, ale nie naprawą. Nie zmienia zasadniczej strony zadania
okrojenia samowolnego Królestwa Polskiego, uznanego przez środkowe
mocarstwa niezawisłem państwem. Nie naprawia ciosu zadanego przez
brzeski traktat austryjacko-polskiemu porozumieniu, zatem zarówno
austryjacko-węgierskim jak polskim, żywotnym interesom. Ma jedynie
krytyczną wartość, albowiem wzgląd na etnograficzne stosunki
i życzenia ludności, może być dowolnie tłomaczonym, zastosowanie go jest
zawsze elastycznem, i od niektórych wpływów i nastrojów zależnem, nie tylko z [illegible]=
w tym zaś wypadku etnografia jest w sprzeczności z przynależnością, życzeniami
=ścisłym prawem ale z uczuciami, dowodami stworzonemi przez wielką większość ludności

3533 ~~2440~~

Którzy świadczą ~~czy ona jest~~ o jej polskości, ~~nawet~~ a także ~~polskości~~ ruskiej — i dawniej unickiej z Białorusią ~~Litwą~~ włącznie z unickiem duchowieństwem odznaczała się zawsze polskim patryjotyzmem.

~~Jedyną~~ Korzyścią poprawy brzeskiego traktatu może być zyskanie na czasie albowiem do ostatecznego załatwienia postaci Europy zmienić się może i [illegible] ~~uczynić stać~~ się uczynić odnośny warunek traktatu z Ukrainą. —

Poprawa ta nie może zmienić stanowiska Polaków, określonego deklaracją polskich członków izby panów, ~~ale nie po~~ ani o krok w tył ani naprzód i powinno ono przy opozycji przeciw W. Czerninowi względnie austryjackiemu rządowi, pozostać państwowem i dynastycznem, zatem nie ~~odmawiać~~ ~~potrzeb~~ ~~pań~~ powinni Polacy odmawiać państwowych potrzeb podczas wojny. — Jeżeli nie chcą ~~narazić się~~ spowodować większej szkody własnej sprawie, na korzyść jej wrogów, i wzmocnienie Ukraińców, zwłaszcza w Galicji. —

Poprawa w chełmskiej sprawie świadczy przeciwnie iż odwrotnie wszędzie wyrządzona Polsce i sobie. —

~~3534~~ ~~3441~~ 272

Uratowania godności naszej prawicy [illegible] jest ~~[illegible]~~ oświadczenie ~~stronnictw~~ niewolkonstytucyjnego i środka stronnictw izby panów, które przy wyrażeniu zaufania hr. Czerninowi zwraca się przeciw Polakom i ich oporowi ogólnej polityce państwa, „tem mniej usprawiedli-wionemu iż wedle oczekiwanego oświadczenia ministra przy zjeździe ~~wystąpiło wywołując~~ prezydenta Seidlera [illegible] Chełmskiej ziemi nastąpić ma wywołujące zatarcie." Przy czem wyrażonem jest oczekiwanie, że oddzielenie w Galicji i ziem tym polskim kraju ostanie obowiązywane, że utworzenie w Galicji i ziem tym polskim kraju ostanie i wszystkie polskie organizacji, udziela państwo wewnętrznego poparcia. –

~~Oświadczenie to jednak nie o~~ nie właściwe, jest jednak na poważne poparcie liczy nie możemy przestroga, że i że niebezpiecznem byłoby abyśmy stawali w sprzeczności z państwowemi potrzebami ~~i nie naszej~~ ~~politycznemi postępowaniem~~

~~39~~ 95

~~34~~ ~~42~~
5

273

złożyło ~~[illegible]~~ ~~tuż~~ przy prowizorycznym budżecie

Koło Polskie ~~[illegible]~~ w izbie posłów oświadczenie które dokładnie
i rzeczowo przedstawiło chełmską sprawę, ale wyciągnęło z niej
gwałtowne następstwa w duchu jego odezwy do Polaków w Galicji,
nie licujące wcale z wskazaniem rozum~~[illegible]~~ politycznym postępowaniem
którego trzymał by się powinni polscy członkowie izby państwo-
Oświadczenie zapowiada zmianę polskiej polityki w austryjackiem
państwie i namiętne wręcz wyzwanie niemieckiemu
cesarstwu, wtedy kiedy Warszawa i zajęta część
Królestwa jest w rękach Niemców i ovar bezpośrednio los Polski. – Jest to ~~przeciw~~
zwrot w myśl narodowej demokracji ~~wymierzony [illegible] jej [illegible]~~
~~[illegible] a [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] [illegible] porozumienia~~
~~za [illegible] Nordd. Allg. Zeitung pisze „Bedziński dzierżawi~~
~~[illegible] [illegible] jest tylko od Polski~~
~~[illegible] wiele ii [illegible] jest dla strategicznego~~
~~[illegible] [illegible] potrzebnem jest [illegible] [illegible]~~
~~do [illegible] [illegible] powstania [illegible] jeszcze~~
~~bezpieczeństwa a [illegible] [illegible] się [illegible] zostały~~
~~[illegible] – dodaje [illegible]~~

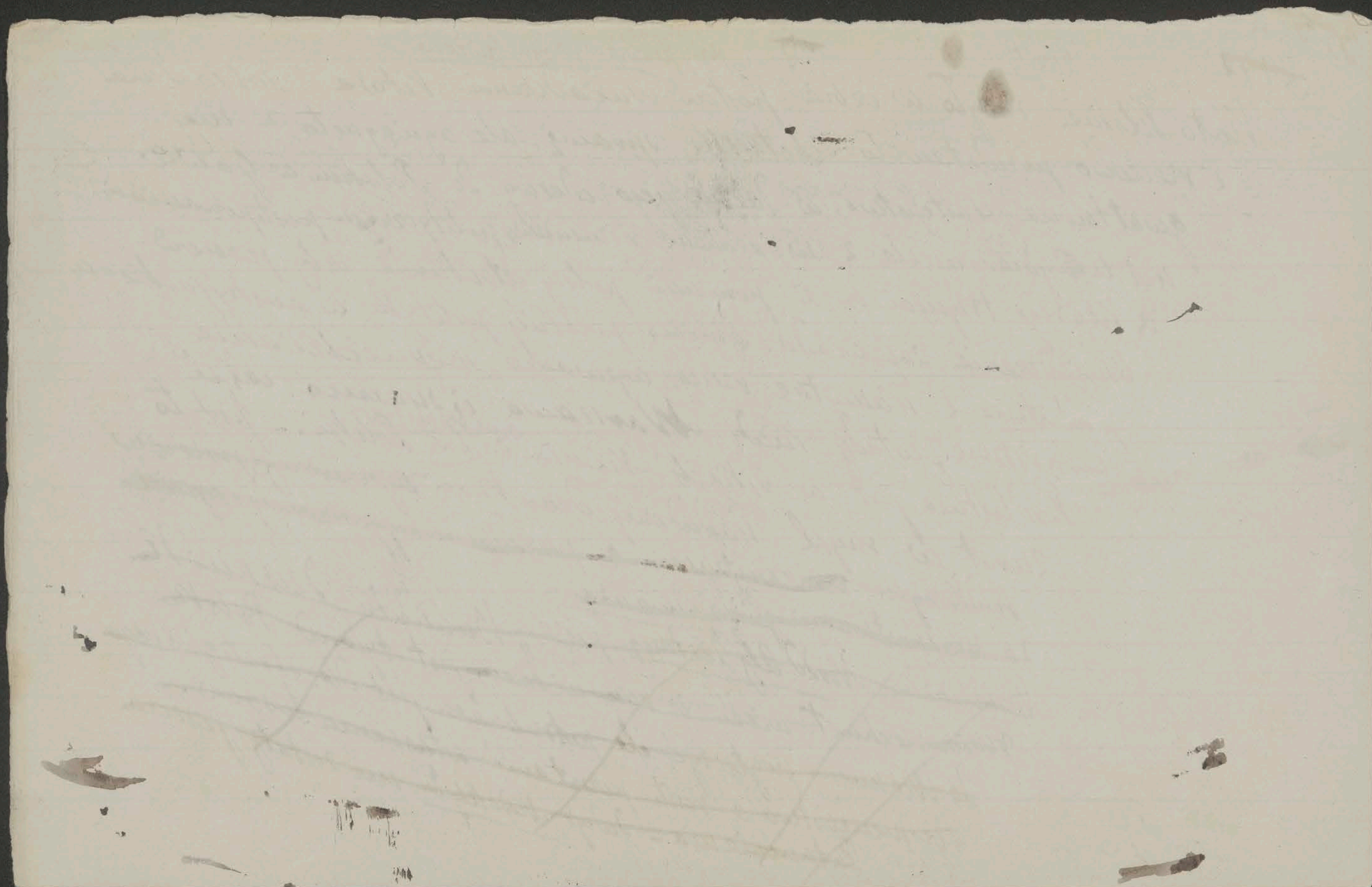

~~3536~~ ~~3441~~ 274

S. Daszyński wygłosił gwałtowną mowę niegodną jego oratorskiego talentu i zmysłu politycznego którego przecież pozbawionym nie jest, lecz dla popularności pisanica. Posunął się aż do wypowiedzenia związku z Dynastią. —

Wywołało to ~~wszystko~~ oświadczenia zaufania posłów niemieckich dla hr. Czernina i wielce nieprzyjazne wystąpienia przeciwko Polakom. Oskarżają ich o niewdzięczność. Przywódca stronnictwa chrześcijańsko-społecznego prałat Hauser wygłosił przeciwko nim zjadliwą filipikę, a uderzył na hr. Gołuchowskiego i ~~..~~ wygłosił hymn pochwalny na cześć hr. Czernina. W imieniu narodowych niemieckich stronnictw poseł Walder wyraził (1, i ubolewanie że polskie stronnictwo w ciężkiej porze nie zdołało podporządkować ~~od~~ szczególnych swoich interesów, wspólności państwowej i pokojowemu zapoczątkowaniu fatygowanie ~~mi~~

~~Do~~ Przywódca Ukraińców Kost Lewicki uzasadniał, Zawarciem pokoju - veto ~~..~~ = Datami odstąpienie Chełmszczyzny.

3577 ~~2444~~ 275

Lwikto najmniejsze dla austryjackich Ukraińców niebezpieczeństwo, podzielenia Galicji z Polską. Zażądał podziału Galicji na dzielnicę polską i ukraińską i dodał: „Jeżeli austryjacka polityka zrzec się chce ukraińskiego narodu, to wtedy ~~Ukraińcy~~ żądają przyłączenia do ukraińskiej rzeczypospolitej." — Oto wyraźna irredenta, wytworzona brzeskim traktatem i ~~sebry~~, wasadniczy pomimo polskiego protestu; tem mniej, iż podobno wygotowany już projekt podziału Galicji ~~dla~~ dla nie zażegnania, ale oddalenia jej przyłączenia do ukraińskiej rzeczypospolitej, lub też ~~[illegible]~~ jako zwrot od austryjacko-polskiego, ~~do~~ — Przy czem pojawia się myśl dynastyczna austryjacko-ukraińskiego rozwiązania. — Do austryjacko-ukraińskiego rozwiązania = czyli austryjacko-ukraińska —

Podczas mowy posła Lewickiego przysłuchiwał się jego mowie ukraiński delegat w Brześciu Sewrjuk, w dyplomatycznej swej przeszłości młodzieniec dwudziesto kilko letni, który wzbudził zdolności dyplomatyczne i polityczne zachwyt pp. Czernina i Kühlmanna, i który podpisał brzeski traktat oraz ~~[illegible]~~ ułożył z hr. Czerninem znane jego poprawki —

276

~~3578~~ ~~2441~~

Kanclerska Nordd. Alg. Zeitung pisze „Berliński dziennik" wszechświat, wieść iż rozważanem jest przyłączenie od Polski do Niemiec! ~~tc~~ tyle terytorium ile potrzebnem ~~to~~ jest dla strategicznego bezpieczeństwa, ~~reszti~~ ~~polo[…]~~ pozostawienie reszty jej własnemu losowi. Postanowienia nie zostały jeszcze — dodaje Nordd. Allgemeine Zeitung —

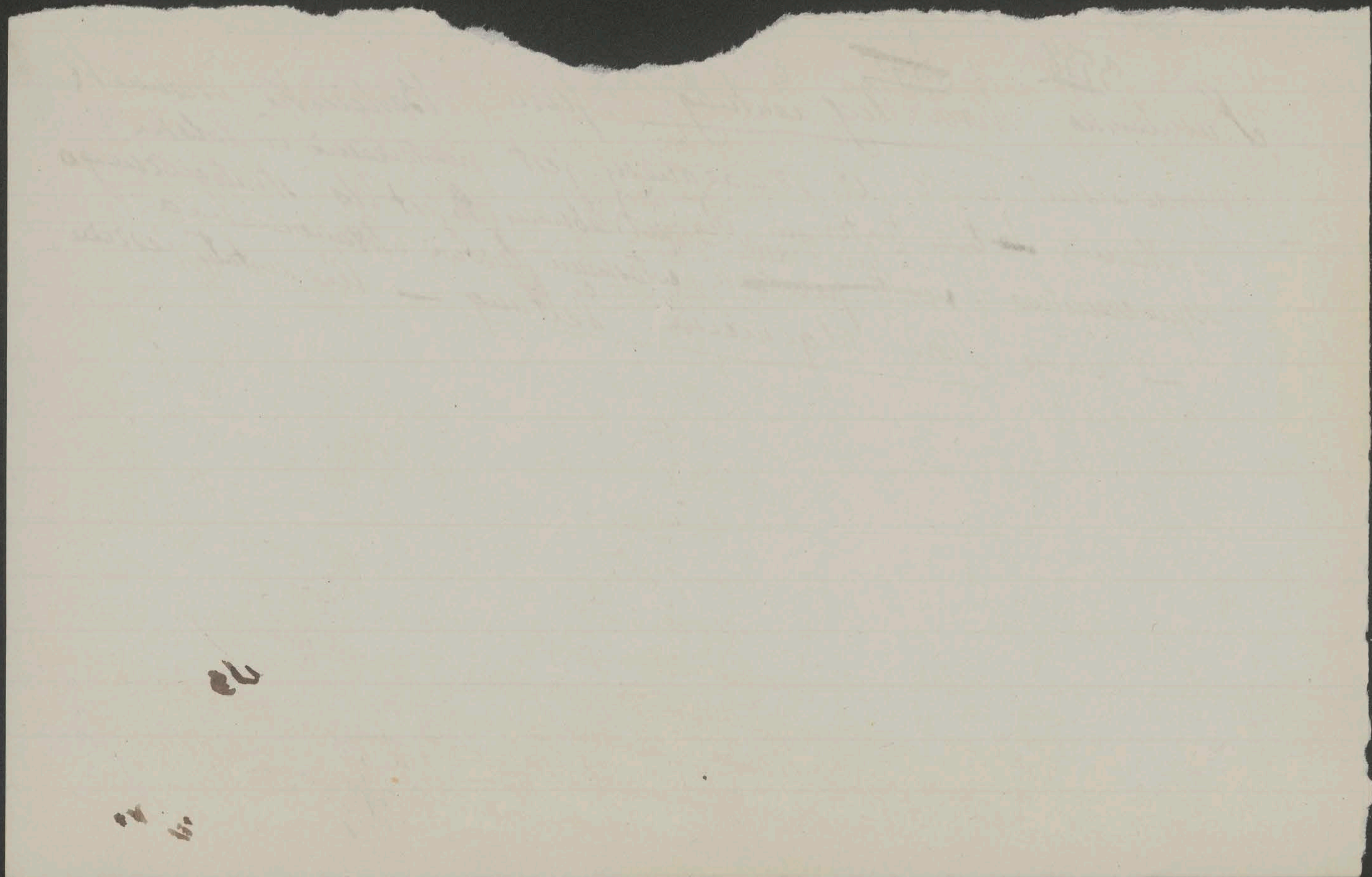

~~3579~~ ~~3446~~ 277

powzięte, a ~~rozstrzygnięcie~~ na rozstrzygnięcie, wpływ wywrze także
jak Polacy zachowają się wobec Austro-Węgier i Niemiec"! -
Równolegle do oświadczenia hr. Czernina wygłoszonego w cibie postaw
przez p. Seidlera, sekretarz stanu Kühlmann odwołał się na
takowe i zupełnie do niego przystąpił we wielkiem wydziale
niemieckiego parlamentu, przyczem rzekł" Przy ustanowieniu
granicy ukraińskiej z rzeczpospolitą wystąpiły trudności" co się tyczy
chełmskiej guberni. Ukraina postawiła co do niej, z największą stanowczością
żądania, tak iż zaszło niebezpieczeństwo zerwania się rokowań. Nie ma
zgoła prawa przypuszczać zakłócenia stosunków między środkowemi
mocarstwami. Polacy uważali dotknięciem załatwienie chełmskiej ~~[illegible]~~ nie
sprawy, co było do przewidzenia. Z drugiej strony ~~[illegible]~~ układa
można było większe odpowiedzialności za rozbicie układu. Dziś
z Ukrainą. Austryjacki minister prezydent omówi ~~[illegible]~~
wyczerpująco w Radzie-Państwa tę sprawę". Przedstawicielstwo Polskie
W dalszym ciągu p. Kühlmann mówi:" było wyczerpujące co
przy rokowaniach z Ukrainą.

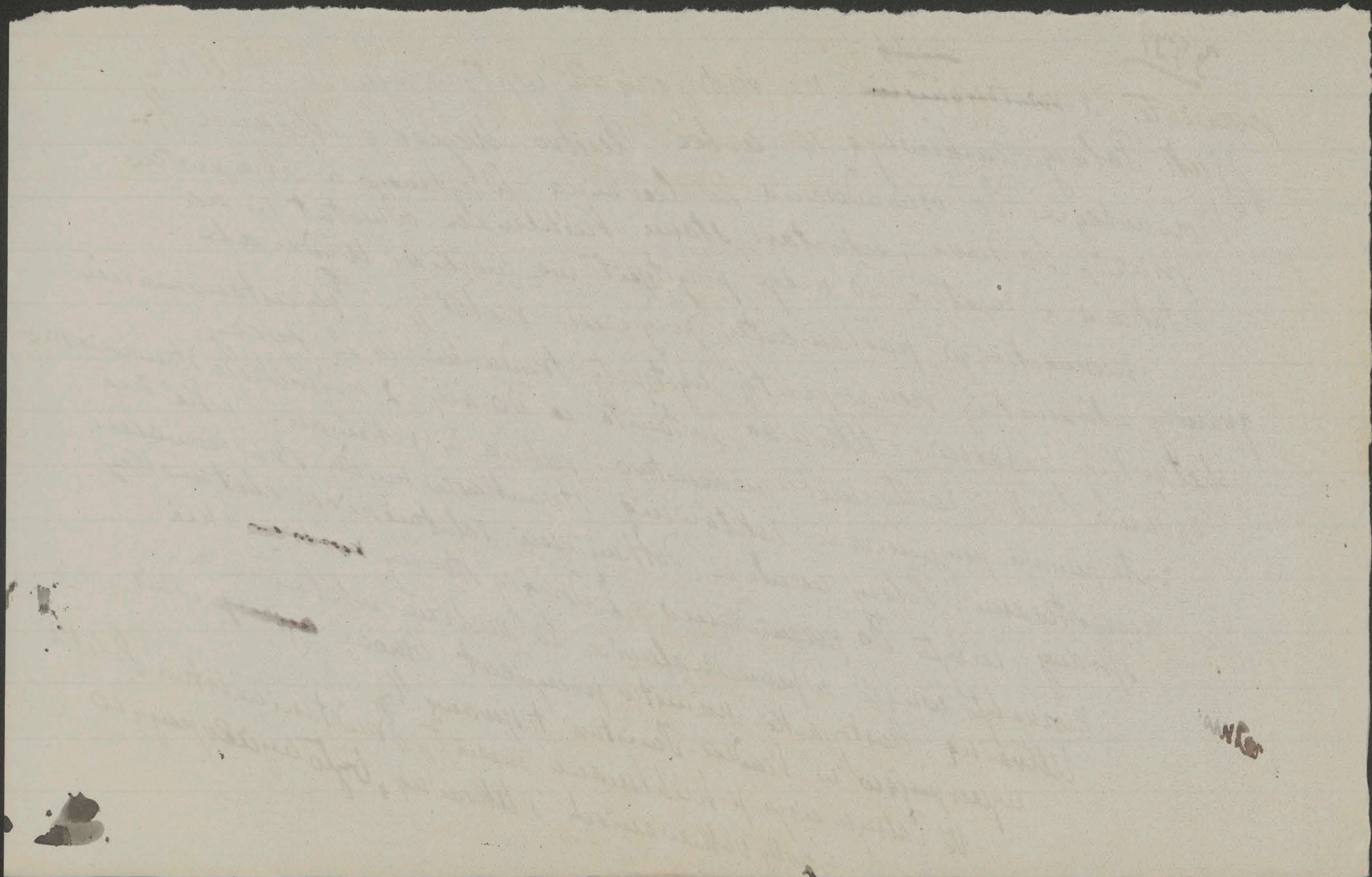

~~3540~~ ~~3147~~ 278

rozważana ze sprzymierzeńcami. Że nie zaszła zmiana [zdań] między przedstawicielami Ukrainy i Polski wyniknęło ze szybkiego zawarcia pokoju. Przy ostatecznem ustanowieniu granicy, mogą być także całe powiaty, o polskiej ludności, uwzględnione. Delegacja przewidziała że polska ludność objawi zastrzeżenia przeciw przyłączeniu do Ukrainy okolic ~~zajmowanych~~ zamieszkałych przez Polaków. Szło jednak o zapewnienie pokoju i nie narażenia na niebezpieczeństwo z powodu chełmskich powiatów. W rządowej [naszej] polskiej polityce nie zaszła żadna zmiana. Nie jest jeszcze rozstrzygnięta. – Prawa Polaków ~~układowe~~ były przedmiotem i są przedmiotem rozmów i ~~traktatowych układów~~ " traktatowych układów z ~~przedmiotem~~ Ukrainą.

P. Kühlmann nieco lepiej nie hr. Czernin zrozumiał Polaków w chełmskiej sprawie. Oczywiście że całe potrzeże ~~wskazuje~~ wskazuje niemieckiemu rządowi, podczas wojny, unikanie zerwania z Polską wobec Europy. P. Biliński mówił o udzielonej mu ~~wczoraj~~ wiadomości za której prawdziwość jednak nie ręczy że tutejszy ~~niemiecki~~ ambasador hr. Wedel

~~3541~~ ~~2448~~ 279

otrzymał od swojego rządu polecenie, aby zapobieżono tutaj zerwaniu Polaków z Austro-Węgrami.—

~~Wo tym~~ W głównym wydziale niemieckiego parlamentu ~~chełmską~~ ~~[illegible]~~ ~~oso~~ osądzono i oceniono surowiej chełmską sprawę i ~~zachowanie się~~ stosunek do niej Polaków niż w austryjackiej Radzie Państwa.—

Mowca centrum Gröber twierdził, że przedstawiciele Polski winni byli, być jako strona, przypuszczeni do rokowań z Ukrainą a wtedy zaniechanoby przyłączenia do Ukrainy chełmskich powiatów. Rząd uznał je jako do Polski przynależne które rozpisał tam wybory do ~~w~~ [illegible] nowej Polski. Winno nastąpić dodatkowe zarządzenie aby polskie man-daty szły tam gdzie należy. Prócz tego punktu można uznać całkowicie traktat pokoju. Wszystkim katolikom w Ukrainie zapewnić należy zupełną religijną wolność. Polacy w dawniejszych powiatach, ja rzymsko-katolikami, prześladowani przez Rosjan ~~zostali~~ i musieli ~~do przyj~~ bywali przyjąć prawosławie.—

~~3942~~ ~~3440~~ 280

Neumann z ludowego postępowego stronnictwa zwracał uwagę
na nie istniejące państwowe warunki Ukrainy, z którą ~~[illegible]~~
tem samem wątpliwem jest, czy można było zawierać traktat. Co
się tyczy środków wyżywienia, to zdaje się, że Ukraina nie jest
w stanie zaopatrzyć siebie ~~[illegible]~~ nawet Kijowa.
Gdyby zamierzono raptem zmienić polską politykę z listopada 1916 r
zapoczątkowaną proklamacją dwóch cesarzy, od zachowania się
i ukształtowanie Polski zależnem uczynić, od zachowania się
Polaków, ~~by [illegible]~~ wywołałoby to złe wrażenie.
Fischbeck w imieniu postępowego ludowego stronnictwa
zaznaczył, że pomimo nie odwdzięczającego się zachowania Polaków
jest utrzymanem, że i Niemcy ~~[illegible]~~ [illegible]
zrozumieć się samo przez się, że obyczajnie
aby niezadowolenie nie wzmogło się oświadczamy się
w sąsiednim, polskim państwie. Oświadczamy się stanowczo przeciw dalszemu oderwaniu części Polski
na Zachodzie i przyłączenia ich do Prus. Pomimo
sprostowanie granic w strategicznej potrzebie Niemiec oświadczamy się
osiągnąć podkreślony. Ale spowodowanie ~~[illegible]~~ kilkumilionowej
nowemu ustaw... polskiej ludności..

~~3543~~ ~~3450~~ 281

Polscy posłowie Sejmu i Trompczyński zaprotestowali ~~we na~~
~~posiedzeniu parlamentu~~ przeciw przyznaniu Chełmszczyzny Ukrainie, które nazwali
nowym rozbiorem Polski. —

W parlamencie sekretarz stanu Kühlmann ~~powtórnie~~ ponownie poruszył ~~chełm~~ Chełmszczyznę
~~...~~, wreszcie odgraniczenie Ukrainy od Polski najwięcej rozważanem
było i wywołało wszystkich Polaków. Mylnem by było przypuszczać, że niezwie
stanu który zawarli traktat nie zdawali sobie sprawy z ważności
odnośnego warunku. Jakkolwiek ważnemi są dla nas i tem połączone
interesy, są one jeszcze całkiem doniosłejszemi dla zaprzyjaźnionej
naddunajskiej monarchii. Dla nas są to w pierwszym rzędzie i ciężkie
zewnętrzne interesy ~~zewnętrznej polityki~~, dla niej żywotne zewnętrzne. Że także nastąpiło
w następstwach wewnętrzne, które porusza ta sprawa. do skutku traktatu —
rozwiązanie, to dla tego, iż była obawa ~~zupełnej~~ nie przyjścia ~~...~~ że nie było
Ukraińska delegacja prawdopodobnie ~~prze~~ nakreśle wykonania, że środko-
drogo opłaconem zostanie zapewnianie szczere, serdecznego stosunku ze
-wemi mocarstwami, pewnemi także terytorialnemi ofiarami na tej
gorąco spornej granicy. Jest możliwem że rozprawa o ukraińskim
traktacie pokoju przybierze rozmiary ogólnej o polskiej
polityce. Nie poczytuję tego za pożądane. —

3544 282

Pośrednie przyznanie

~~Przyznając tem pośrednio~~

~~Są to pośrednie przyznania~~ że Polacy stracony mają powód protestu-

~~zamoszenia protestu-~~

Socjalistyczny mówca Dawid trafił, zapewne w myśl rządu, kiedy wykazał
przyczynę dla której ~~poprawie~~ posługują się poprawą brzeskiego traktatu Polakom
~~kiedy~~ powiedział „Wszystko stać się powinno aby przeszkodzić ~~[illegible]~~"
zwróceniu się w stronę mocarstw Porozumienia. Stresemann zaś nie bez słuszności
Mówca narodowych liberałów ~~żąda~~ żąda
zauważył, że Koło Polskie w austryjackiej Radzie Państwa do wszystkich Polaków
zastosowania prawa rozporządzania sobą zatem możliwości [illegible]
bez względu na polityczne granice. Jedyną możliwością polskich
polskiej sprawy jest połączenie wszystkich ziem polskich ~~tej światowej~~
z przystąpieniem do morza. ~~Pierwszym zatem wynikiem~~ ~~tej~~ ~~Odpowiedź~~ ~~zatem~~ ~~będzie zatem~~
~~wojny niezawisłość Polski będzie zatem~~ ~~w~~ niezawisłość" Polski, będzie
„Pierwszy wynik tej światowej wojny
„żądanie oderwania niemieckiego terytorium"!!! Parlament przyjął traktat
w trzeciem czytaniu – Nie można stać jedynie na własnem stanowisku, trzeba
umieć uwzględnić obce. Nie ulega wątpliwości
że ~~[illegible]~~ traktat brzeski z Ukrainą przynosi ~~[illegible]~~ środkowym mocarstwom

~~3545~~ ~~3442~~ 283

chwilowe, ciemne korzyści, zwłaszcza jeżeli nastąpi po niej pokój z Rosją i Rumunią, również iż sprawa wyżywienia ~~była~~ musiała być uwzględniona i może wytwarzała wierność. — W przededniu podpisania traktatu nadeszły do Brześcia telegramy cesarza Karola i Wilhelma polecające zawarcia bądź co bądź pokoju, ze względu na wyżywienie i połączony z niem ruch robotniczy oraz strejkowy, ~~który~~ co wielkie budził obawy. —

Dwa zatem pozostają pytania. Czy można było zawrzeć z Ukrainą traktat bez ustępstw w chełmskiej sprawie, przy umiejętniejszem i bardziej stanowczem postępowaniem a z uwagi na ~~...~~ niebezpieczeństwa w przyszłości dla Austro-Węgier, które ~~przyszł~~ poczytano zbyt tanio jako cura posterior?

Czy korzyści z traktatu będą istotnie osiągnięte i czy zrównoważą jego niekorzyści, niebezpieczeństwa i straty?

Na pierwsze pytanie odpowiedzią jest, wątłość ukraińskiej Rzeczypospolitej; przymusowe położenie w jakiem się znalazła wobec ustawicznego nieprzyjaciela, tak daleko iż ~~wod~~ nazajutrz podpisania traktatu, Bolszewiki zdobyli Kijów, przy stałym oporze Ukraińców i zestawieniu charkowski rząd, podobno

~~3546~~ ~~3443~~ 284

gdy Kijowska Rada uciekła do Żytomierza i zawierała pomocy czynnej środkowych mocarstw. W tych warunkach prawdopodobnie gdyby je trafnie czteroprzymierza ~~...~~ pełnomocnicy osądzili, byli mogli ~~zawrzeć~~ ~~zapewn~~ zawrzeć traktat bez szkodliwych i upokarzających ustępstw ~~co Chełmszczyzny~~ co do Chełmszczyzny, bez naruszenia stosunku Polski do środkowych mocarstw, załatwienia do Austro-Węgier.—

Na drugie pytanie, przystąpić do odpowiedzi.—

Na wszelki wypadek, żądać można, aby zrozumianem także zostało położenie Polaków i konieczność z ich strony protestu, który nie powinien jednak pociągać za sobą zapoznania potrzeb i konieczności środkowych mocarstw, owocem zwrotu dla niego tak ważnego, w całej polityce i odwrócenia monarchii habsburgskiej potrzeb państwowych, podczas wojny.—

~~3547~~ ~~3471~~ 285

Między zasadami Bolszewików i Ukraińców są tylko różnice – Tak jednych jak drugich rządy zapowiadają podkopanie dwóch podstaw politycznego bytu, katolicyzmu i własności. – Organ Ukraińskiej Rady Narodnaja Wolja zapowiada ~~za obce~~ jako przyjęte żądania, po przywróceniu spokoju i ładu ~~za~~ pomocą przyjaciół Ukrainy, równy i stosowny rozdział gruntów i ziemi, nadzór ludowego rządu nad wszystkiemi przemysłowemi przedsiębiorstwami, opiekę robotników. Szczegóły ustanowi Konstytuanta a – Jeneralny sekretariat pokostanie wykonawczą władzą –

Czy ~~ro~~ korzystnem takie dla Austro-Węgier byłoby ~~będzie~~ takie ~~takie~~ sąsiedztwo, które ~~co im~~ wytworzyłoby politykę i agrarnę i precedensy ~~nie~~ trudno zrozumieć. Ale chwilowo w Berlinie ~~przed Wiedniem~~ i Wiedniu same słyszy się dla rządu ukraińskiego wrzutości; same podnosi się że nadobna jej strony Ukrainę za zastrzegł, że nie przyjęta opiewowanego zbliżenia i korzysta z pożyczki Francji, która z byt jest daleko aby ~~nie~~ i Ustroju najpilniej względna długich dziejów wie nakazały tymczasem ~~trzeba~~ liczyć się z niemi.

3548 ~~3411~~ 286

Na życzenie polskich członków izby panów hr. Piniński i ks. Andrzej Lubomirski udali się do Pesztu. – Znaleźli zrozumienie dla stanowiska Polaków w chełmskiej sprawie zupełne – jak oczekiwać należało – u hr. Juliusza Andrassego, bardzo zrozumienie u premiera gabinetu Wekerlego, który zaś uważał że nie ma w tem nic ostatecznego i że w biegu tak niezwykłych wypadków, wszystko zmienić się może. Jako rzecz nadzwyczajną zapisać przychodzi że p. Wekerle nie był zawiadomiony o warunku traktatu z Ukrainą, dotyczącym Chełmszczyzny. Tak samo prezydent austryjacki ministrów Seidler, jak zaręczył hr. Gołuchowskiemu. Kiedy ten wystąpił przed nim z protestem i zapowiedzią że polscy członkowie izby panów ujrzą się w konieczności przejścia z powodu Chełmszczyzny do opozycji. – Hr. Piniński natrafił u hr. Tiszy na chłodne i zamknięte przyjęcie. Wprawdzie zapewnił, o swej dla ~~Polak~~ Polaków życzliwości, oraz o tem

~~3549~~ ~~3478~~ 287

iż jest większą ~~niż~~ dla Ukraińców i że ~~pierwszej~~ nie należy przypuszczać
aby pierwsza ~~pośw~~ poświęcił dla drugiej, ale zresztą nie o nazywanie z powodu
Chełmszczyzny ~~chełmszczyzny~~ nie powiedział i zalecił Polakom ostrożność
i ostrożności. ~~Zresztą~~ W ogóle z rozmowy z węgierskim
mężami stanu nie można wnioskować na razie, skutecznej
i bezpośredniej pomocy wobec dokonanego faktu, brzeskiego
z Ukrainą traktatu który im chwilowo dogadza, tak
iż nie zwracają dostatecznej ~~uwagi~~ na dalsze z niego dla nich
także ~~niebezpieczne~~ ujemne ~~[illegible]~~ następstwa

~~Jak przedtem postanowił [illegible] sposób~~
~~z niego w czasie [illegible] nowego~~
~~stanu monarchy, ale nie im nie [illegible] dalszego~~
~~pomocy ani obietnic. [illegible] ostatecznej~~
~~[illegible] się z nimi [illegible] kategorycznej bezsilny~~
~~jak zawsze dobrej woli, na razie~~

~~3550~~ ~~3457~~ 288

Parę dni potem, prezydent ministrów Wekerle zabrał w sejmie głos w sprawie polskiej. Nie potrzeba -rzekł- zapewniać że najżywszą mamy życzliwość dla losu, przyszłości, powstania i ustalenia oraz zadośćuczynienia żądaniom polskiego narodu. Nie jest to tylko naszem stanowiskiem, ale odpowiada ono ~~którego chcemy~~ któremu dać chcemy moc, całemu węgierskiemu, publicznemu zapatrywaniu. Które może powstać mogą jako jednostki ,,O sprawach nie wyjaśnionych. Które niebawem będą przedmiotem rokowań co do tego, w jakim stopniu = także życzenia i które może Nie mogę się oświadczyć co do tego Nie mogę oczywiście mówić Niemiec do terytorium Polski dla zabezpieczenia niemieckiego cesarstwa. pragniemy poprzeć żądania granic

Mogę jednak, co do tego, wypowiedzieć, że także przy załatwieniu tej sprawy, polskie etnograficzne stosunki mieć będą rozstrzygający wpływ."

Jest to pośrednie potwierdzenie zamiaru niemieckiego rozpostarcia granicy w polskich ziemiach. Środkowe mocarstwa przy ogłoszeniu

~~3557~~ ~~3458~~ 289

niepodległego Królestwa Polskiego, zaznaczyły, że jego granice później
będą ustanowione. Niemcy są ~~zwycięstwami i zajmują~~ zwycięzcami, oswobodzili
Królestwo z rosyjskiego panowania, zajmują znaczną jego część i
stolicę. Mają więc potrzebne warunki aby we własnym interesie,
sprostować granicę; trzeba polskiego zaślepienia aby tego nie widzieć.
Zupełnie czem innem jest oddanie Chełmszczyzny trzeciemu państwu.
To stanowi lub także zaślepienie.

~~Jak się~~ Co się tyczy Chełmszczyzny p. Wekerle powołał się, na
zwyczaj, na znaną pogawędkę. Ma nadzieję, że przy utrzymaniu
całego pokojowego traktatu, sprawa ta rozwiązaną zostanie, że wszelkim
=nem uspokojeniem i ~~[illegible]~~ zadośćuczynieniem polskim interesom.

Jak przewidywałem, postaciami hr. Gołuchowskiego i p. Bobrzyńskiego u cesarza Karola
zasłonił się gorliwością monarchy, przy której nic im nie mógł nowego i pocieszającego
powiedzieć ani obiecać. Wyraził chęć dalszego znoszenia się z nimi. Był zasmucony
zakłopotany, jak zawsze dobrej woli, na razie bezradny, bo ~~bezsilny~~ bezsilny.

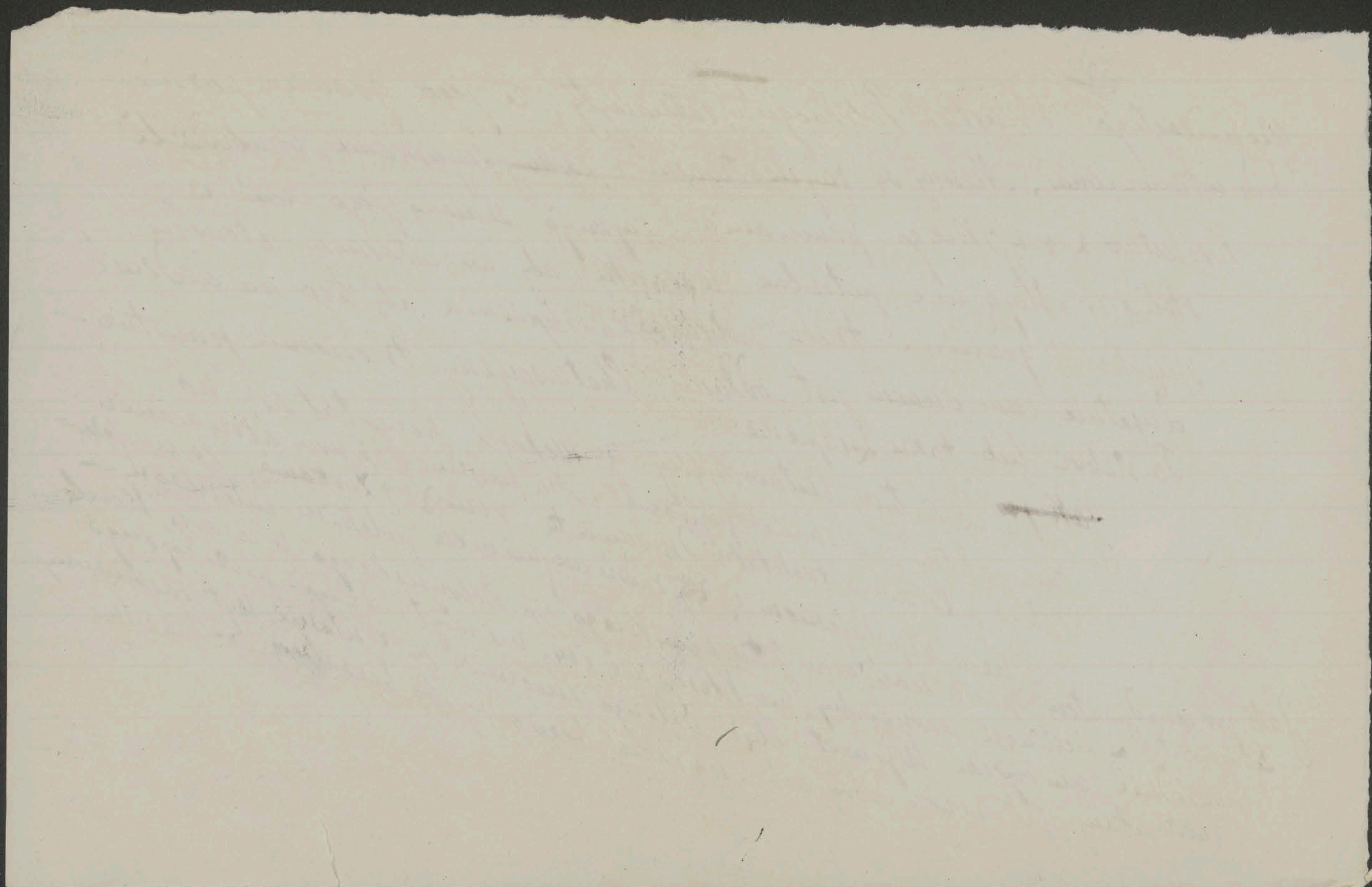

~~3411~~ 3552 290

Szereg ni spustoszenia spowadowane błędami Polaków i niezręcznem postanowieniem brzeskiego traktatu o Chełmszczyźnie ~~nie~~ które jest austryjacko-węgierskim błędem i na razie w szkodliwy sposób ~~po~~zakrywa ~~[illegible]~~ ale nie usprawiedliwia poprzednie zachowanie się Koła Polskiego i części społeczeństwa.

Koło Polskie go wydało do ~~[illegible]~~ narodu polskiego w Galicji szaloną odezwę której treścią zerwanie z Austrią i wypowiedzenie wojny Niemcom, bezsilnemi słowy.

Pod bezwzględnym naciskiem Koła Polskiego polscy ministrowie oświaty Ćwikliński i dla Galicji Twardowski podali się do dymisji, pod niebezpieczeństwem utraty cennych stanowisk a nawet ~~[illegible]~~ osłabienia ministerstwa dla Galicji ~~[illegible]~~ zaprzepaszczenia go. Cesarz rozstrzygnął ~~[illegible]~~ nie przyjął ich dymisji.

Tragiczny i opłakany ~~[illegible]~~ wziął koniec polski Korpus posiłkowy, austryjacko-węgierskiej armii, ostatni zawiązek ~~Legionów~~ byłych Legionów.

~~3460~~ 3557

291

Chełmska sprawa wywołała w nich rozczarowanie i wzburzenie. –

Spotęgowane agitacje i ~~niezadowolenie~~. Dowództwo austryjacko-węgierskie na Bukowinie przedsięwzięło odnośne zapobiegliwe zarządzenia. Korpus spostrzegłszy to gotował się do oporu a część jego pod dowództwem Hallera który zastępował chorego Zielińskiego przeszła, na nie zajęte rosyjskie terytorium wojsk. Otoczona niebawem została przez austryjacko-węgierskie wojska. Przyszło do krwawego starcia i ofiar z obydwóch stron. Aresztowano oficerów i głównych przywódców oporu, między innymi Zagórskiego, miano rozstrzelać, lecz zaniechano wykonania. Ukazem cesarza pozostały Korpus został rozwiązany. –

Legiony rozbrojone zostały –

Rada Regencyjna wystosowała do cesarza list o tym wypadku ~~żal~~ żal, i wysłała jenerała Rozwadowskiego, aby ustnie złożył cesarzowi sprawozdanie i przedłożył zapatrywanie Rady Regencji. – W głównym sztabie w Badenie jenerał Rozwadowski spotkał się ze zdaniem, iż głównym winowajcą jest hr. [illegible]. – Może na

Żałosny ~~Żałosny~~ ~~Kulminy~~ i zguby Komi i Legionów.

3550 3461 292

go było przewidzieć i przewidywałem jeśli nie taki to jemu podobny. Następstwo początkowego i dalszego sposobu tworzenia Legionów oraz postępowania Naczelnego Narodowego Komitetu łączenia przez niego sprawy wojskowej z polityką, budzenia niezrozumiałego ducha, rozpalania go do czerwoności, dowodzenia tymczasowym czynnikom, stawiania ich na piedestale aby ich z niego zrzucać niewolniczo. Następstwo przeceniania własnej siły i stawiania bezgranicznych, zbędnych żądań. – Marny, wstydliwy, szkodliwy koniec Legionów który politycznie i narodowo nie zrównoważą ani okupią, nawet bohaterskie ~~zaszczytne~~ i pamiętne ich wojenne czyny. Pozostaną one bezwartościowe zaszczytnie zapisane w dziejach, ale stały się bezwartościowymi w losach narodu. – Tragiczny koniec O znamionach kary za nie wolne od winy postępowanie. –
Chełmska sprawa dała sposobność ~~bezgranicznemu~~ polskiemu natłokowi demonstracji, deklamacji i wojowania

~~3557~~ ~~3482~~ oraz skargami

stowani ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ do ~~bezgranicznego~~ upustu.—

Zamiast ograniczenia się do potrzebnego, czerstwego protestu
uprawnionych czynników, przeniesiono rzecz na ulicę. Dano
jej przesadne rozmiary bezcelowe. W Krakowie były
rozruchy które pociągnęły za sobą ranienie kilkunastu
ich uczestników. W poniedziałek 18-tym urządzono teatralną
demonstracyi, przy zrywaniu cesarskich orłów i deptaniu
portretów cesarza. We Warszawie demonstracya
stłumioną została natychmiast przez niemieckie wojska
przy odniesieniu przez jej uczestników ran.— Gorączka
wtedy, kiedy największa potrzeba zdrowia,— między władz
Protest Rady Regencyjnej z powodu Chełmszczyzny nastąpił bez
okupacyjnych które zastrzegły się stanowczo przeciw postępowaniu władz
polskich. Władze niemieckie zawiesiły wydawnictwo Monitora Polskiego
dopiero co powstałego a który ogłosił protest.— Cenzura pism została zaostrzona
Pomiędzy aresztowanemi ~~w~~ podczas ostatnich demonstracyi jest także syn
ministra ~~St~~ Staniszewskiego. ~~Cesarz [illegible] Demon~~

~~3598~~ ~~3465~~

W Częstochowie odbywała Rada Miejska protest przeciwko

Werwaniu Chełmszczyzny i Podlasia. Przez cały dzień

snuły się po ulicach tłumy. Sklepy były zamknięte i

w szkołach wstrzymano naukę. W klasztorze

jasnogórskim odbyło się uroczyste nabożeństwo

potem utworzył się liczny pochód. Następstwem było

zaprowadzenie w mieście stanu oblężenia i kontrybucja.

Stan oblężenia zaprowadzono również w Łodzi

i Włocławku, gdzie przyszło do krwawych

starć z wojskiem okupacyjnem.

Cesarz Karol przyjął dymisję lubelskiego jenerał-guberna-

~~jenerał-gubernatora hr. Szeptyckiego i powierzył~~

-tora hrabiego Szeptyckiego i powierzył,

~~3559~~ ~~3464~~ 295

~~Sabetskiego jenerał gubernatora hr Szeptyckiego i pewnego~~

Namiestnictwo jeneralnego-gubernatorstwa w Polsce. jenerałowi [Lipoćzakowi Kwatowi] z podziękowaniem.–

piechoty Antoniemu (~~...~~) ~~...~~ z uratowaniem gdyż

~~Nie~~ Ustąpienie hr. Szeptyckiego jest jednem z [bardzo] dotkliwem. Ten prawy ~~...~~ mąż

następstw chełmskiej sprawy niepowszechny

i dzielny żołnierz [zostawszy namiestnikiem] umiał, w krótkim czasie zmienić monarchii

stan rzeczy w zajętym kraju, w równej mierze na korzyść przygotował

Austro-Węgierskiej i Polski. Wiele naprawił, wiele [Wobec zwrotu w polityce który przedstawiał, stanowisko jego stało się niemożliwem] protestem końcowym

Zyskał zaufanie.

Jeżeli ~~...~~ [egzekucja] się straty spowodowanemi w chełmskiej sprawie

i niepotrzebnemi do niego dodatkami społeczeństwu opłacić

to okaże się że drogo przyjęte polskiemu skutkami podczas –

te dodatki a żadnego nie osiągnąć skutku a może

gdy bez dodatków można było szkód uniknąć

lepszym ciężyć się ~~...~~nikiem.–

3566 ~~3461~~

296

- Według Petersburgskiej Agencji Telegraficznej. Działania jenerała Alexejewa postępują w okolicy Taganrogu. Przyszło do starć z czerwoną Gwardią. Jenerał Erdelig walczy pod Rostowem, Alexejew pod Woroszewem. Alexejew utrzymał plan okolenia bolszewickich wojsk; w razie powodzenia ma przez Charków podążyć do Moskwy i Petersburga. Wikarowi Kozackiego rządu oświadczył się za Alexejewem w następstwie czego Kaledin złożył dowództwo. Wedle późniejszej wiadomości miał popełnić samobójstwo a jenerał Nasarow mianowanym miał być jego następcą dla prowadzenia wojny przeciw Bolszewikom. Zarządzić mobilizację Kozaków ~~we~~ dla prowadzenia wojny przeciw Bolszewikom.

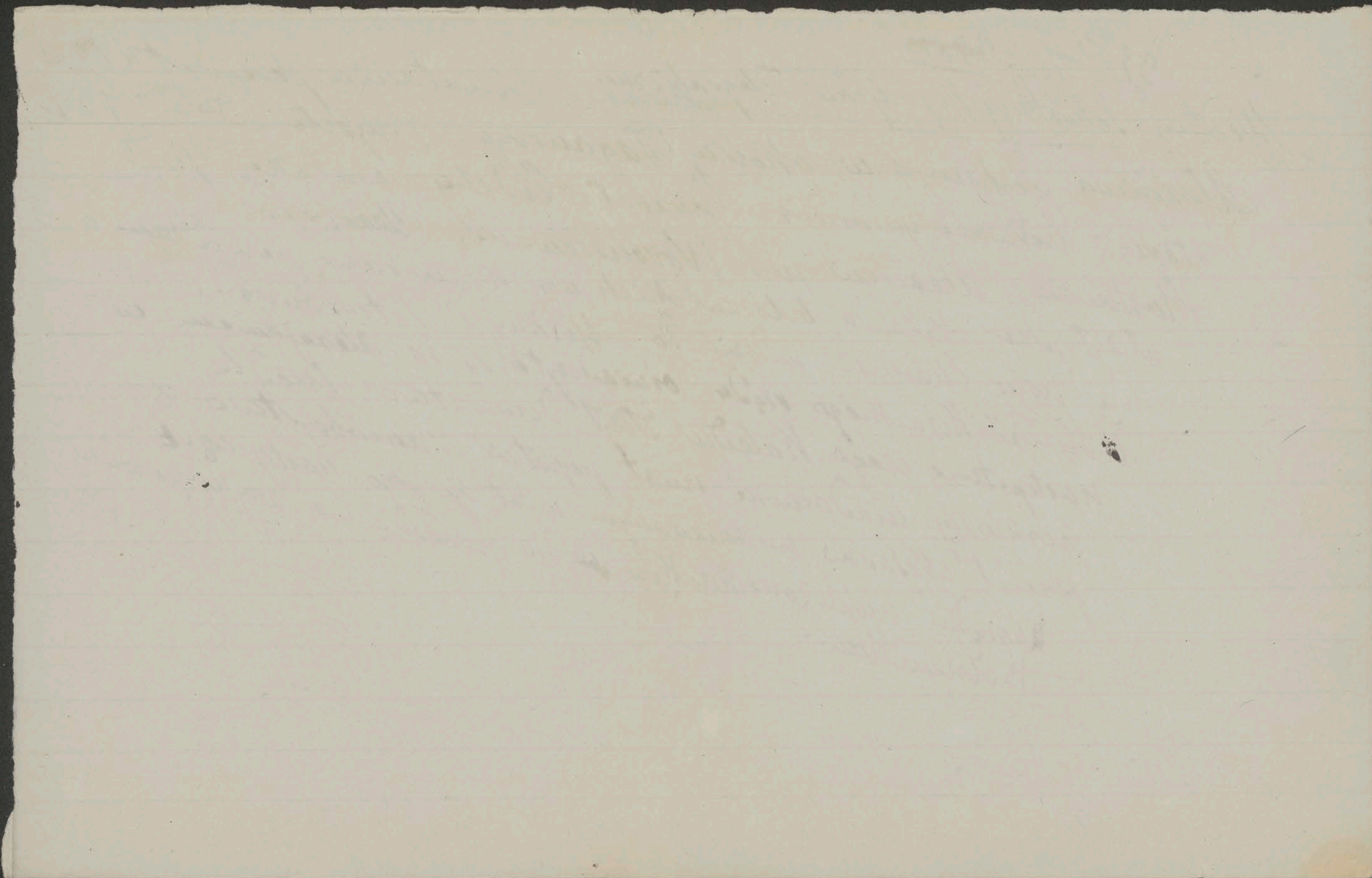

3561 ~~3466~~ 297

We Finlandii trwa wojna domowa. Petersburgski Rząd wysłał tam dla wzmocnienia Czerwonej Gwardii oddziały pułku Wołyńskiego, Izmaiłowskiego, Litewskiego i usiłuje odzyskać dla Rosji Finlandię wszelkiemi sposobami.–

Dekret Rady Komisarzy Ludu zaprowadza w Rosji gregoriański Kalendarz.–

3562 ~~3468~~

298

We włoskiej izbie deputowanych minister spraw zagranicznych Sonnino w odpowiedzi na interpelację dotyczącą londyńskiego traktatu o ile odnosi się do udziału Papieża w pokojowej przyszłej Konferencji, oświadczył, iż ~~nie~~ chce przesądzać prawa włoskiego rządu co do ~~przypuszczenia~~ usprawiedliwienia się przedstawiciela Stolicy Świętej do przyszłej pokojowej Konferencji ogólnej, jest dla tego, że co ~~będzie~~ odnosi się do Stolicy Świętej, odnosi się także do innych państw nie prowadzących wojny. Interpelant Longinotti stwierdził, że zatem z boleścią katolików, Papież wykluczonym będzie z udziału w Konferencji. –

3563 ~~3468~~

299

We Francji rozszerza się koło zgorszeń w związku z procesem Caillaux. Senator Humbert ~~został~~ został aresztowany.

~~3564~~ ~~3464~~ 300

W następstwie postanowień Naczelnej Rady Wojennej w Versailles zaszło nie obojętne przesilenie w angielskim dowództwie. Naczelnik głównego sztabu Sir William Robertson ustąpił ze swojego stanowiska z powodu ograniczenia jego władzy. Następcą został Sir Henry Wilson. – Jednocześnie aresztowano pułkownika Repington, któremu Robertson udzielił wiadomości o uchwałach Naczelnej Rady Wojennej a te Repington ogłosił w Morning Post. – Zarządzenia te przedsięwziął Lloyd-George, który zachowaniem się w Naczelnej Radzie Wojennej ściągnął na siebie zarzuty a obstaje przy zajętem tam stanowisku. – Wicehrabia **Northcliffe** słynny kierownik najznaczniejszych angielskich dzienników między innemi Timesa, które od początku przemawiają za wojną aż do ~~zu~~pełnego Niemiec pogromu, przyjął urząd dyrektora propagandy ~~w~~ w nieprzyjacielskich krajach i oświadczył, iż widzi w tem środek skrócenia wojny. – Lloyd George omówił obszernie w izbie ustąpienie Robertsona i przyznał iż nastąpiło w skutku wersalskich uchwał nadających większą jednolitość wojsko=wemu dowództwu. Takowe bronił i polecił uznania iżby

~~3565~~ ~~3470~~ 301

Prezydent ministrów Eden oświadczył stanowczo w szwedzkim
parlamencie że Szwecja nie wkroczy do Finlandii i ~~nie~~ pośrednic=
nie dozwoli przewozu amunicji broni. Rząd szwedzki ofiarował
=two we wojnie domowej. ale finlandzki rząd nie
przyjął takiego.
Na wyspach Aland toczą się walki między ludnością oraz
przybyłym finlandzkiem wojskiem a rosyjskim. Szwecki rząd
wmieszał się, dla zastosowania ludności bez poruszenia strony
politycznej i mitycznie doprowadził do opuszczenia wysep
~~przez obie i [illegible]~~ i uwolnienia z obydwu wojsk.

~~2066~~ ~~2471~~ 302

W Komisji sejmu pruskiego upadł rządowy wniosek o równem prawie wyborczem głosami Konserwatystów, wolno-Konserwatystów, narodowo liberałów i przeciw głosom centrowców, wolnomyślnych, socialistów, Polaków i narodowo liberałów

303

~~9563~~ ~~3472~~

Umarł w Krakowie Juliusz Leo prezydent miasta i były prezes Koła Polskiego. – Odznaczał się wykształceniem, zdolnościami i politycznym zmysłem, zalety które danem mu było ocenić, kiedy razem należeliśmy do redakcji Czasu. – ~~Wielkie~~ zasługi położył dla Krakowa i on stworzył Wielki Kraków. – W życiu publicznem i parlamentarnem był siłą. – Rozumie się z nami złączony. Ale z wykształceniem był konserwatystą i wśród z nami dla zachowania stanowiska ~~[illegible]~~ przywódcy z przekonania ~~ale~~ zapewne, ale do polskiej demokracji której stał się wtedy za daleko i użytecznego. Przeszedł, do polskiej ~~[illegible]~~ W zapasach posunął się nad narodowemi względami i spuścizną. ~~[illegible]~~ przy sejmowej reformie wyborczej postawił, jak też i stronnictwa stronnictwa, co było jego głównym błędem, jak też i stronnictwa ~~wyrzekł~~ krakowskiego ~~stronnictwa~~ konserwatywnego stronnictwa a z jego szkody i przystąpienia niego z winy konserwatywnego został do opuszczenia go i przystąpienia ~~został do~~ sprowadzonym został do opuszczenia go i ~~Stańczyków~~ ~~do demokratycznego~~, po czem nie zawsze słuchał lecz niego ~~jak~~ ~~Wytrwania~~ Dwowodzicie ~~został~~ nie ostatniego politycznego zmysłu. – Wytrwałości nie przestał być nigdy

Do polskiej Demokracji ... nie pośledniego politycznego zmysłu. – Wytrwale oczywiście nie przestał być nigdy ~~[illegible]~~ ~~walki~~

Dwowodzicie i wytrwałości ~~nie~~ ~~[illegible]~~ stronnictwie ~~[illegible]~~

~~3508~~ ~~3473~~

nie zawsze pożądanemi środkami i sposobami w zmiennych losach
publicznego życia. Że chciał znaczyć, – nie mówię mu za
złe wcale, bo pragnął działać – i nie raz działał. –

23 Lutego

304

CCXXII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

2 Marca 1918

An Seine des Herrn

305

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates &c. &c.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3569 - 3609

Krakau.

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCLXXIII

306

Pochód niemieckich wojsk w ~~Estlandz~~ Estonii i ~~Liwlandii~~ Inflantach oraz Ukrainie.
Obraz stanu Rosji. — Zapytanie
Trockiego o pokój i odpowiedź Czerwonej
Rad Komisarzy Ludu przyjęła niemieckie
warunki pokoju — ambasadorowie Porozumienia wy-
=jechali z Petersburga Niemcy zajęli Dorpat — Linsingen
Równo. Niemcy zdobyli Rewel.
Pokojowe rokowania w Bukareszcie
i Brześciu. — Przybyła do Brześcia ~~tam~~ rosyjska
Delegacja ze Sokolnikowem na czele.
Ambasador Mérey z austryjacko-
węgierskiej strony. Trocki nie przybył.
Podsekretarz stanu Busche przedstawił
parlamentowi niemieckie warunki
pokoju, przyjęte przez rosyjski rząd.
Słowo o tych warunkach. Zdobycie
przez Eichhorna twierdzy Rewla i miasta
Pskowa. Linsingen zwycięskie stoczył
walki pod Żytomierzem. — Gdzie jest
Ukraińska Rada? Oświadczenie
ministra prezydenta Seidlera w
izbie panów o wkroczeniu austryjackiem

- węgierskich wojsk na Ukrainę
wejdźcie ~~na~~ Podole.— Uwagi
o austrjacko-polskim i
austrjacko-ukraińskim [illegible].
Niemieckie wojska dotarły do
Dniepru. Uwolnienie lecz nie
zatrzymane działania wojennego
w bałtyckich krajach.—
Finlandzki rząd wezwał pomocy
niemieckiego.—
Pogłoski o zamiarze Japonii wkroczenia
do Syberii.
Mowa Kanclerza Hertlinga w
niemieckim parlamencie.—
~~Stała strona~~ Szwedzkie pośrednictwo na
wyspach Alandzkich. Demisja Pasica.
Proces Caillaux w Paryżu.
Turcy odzyskali Trapezunt.—
Rada-Regencyjna Królestwa Polskiego po
~~oddaniu Chełma~~ przyznaniu Chełmszczyzny
Ukrainie.— Słabość Austrji i ~~stała~~ stała
strona austrjacko-polskiego rozwiązania
Ambasador hr. Wedel u hr. Gołuchowskiego
w chełmskiej sprawie.

Metropolita Szeptycki o hr. Czerninie
w izbie panów.—
Chełmska sprawa i Polacy w
Austrji.— Urzędowy komunikat
uspakajający i łagodzący.—
Koło Polskie.— Polacy członkowie Izby
Panów. ~~[illegible]~~
Wniosek w izbie panów o uchwalenie
zaufania hr. Czerninowi. Mowa
Bilińskiego. Mowa biskupa
Pelczara. Budżet i wojenne
kredyty.—

2go Marca

3769 ~~3474~~ CCXXII 307

Niemiecki biuletyn z 23 tm „Wojska nasze postępują naprzód w ~~Estlandii~~ Estonii. W ~~Liwlandii~~ Inflantach” zajęty Walk. Na Ukrainie dotarły do Dubna”

~~..~~ Zdobywają z łatwością znaczne wojskowe zasoby, natrafiają na stały zaledwie w Rosji opór i na zupełny rozstrój ~~w Rosji~~ w Rosji i stan i rozpadnięcie się rozbitej armii. Za frontem w Rosji stan rzeczy jeszcze bardziej opłakany, anarchia i zniszczenie.

Otrzymałem od naocznego świadka wiadomości o wewnętrznym stanie Rosji. Pogłębienia ~~...~~ bezsilności i niepewności ~~jest~~ są głównemi ~~...~~ znamiennemi. Stąd brak wszelkiego skutecznego przeciwdziałania bolszewickiej gorączce i rozkładowi. ~~Dawni~~ Dawni konserwatyści, szlachta, umiarkowane żywioły bezczynni, umieją tylko rozpaczać i płakać. Próbowano stworzyć z oficerów byłej carskiej armii obronny, ochotniczy oddział. Nikt Dardziesięć tysięcy, który by w obecnych warunkach zawczasu mógł ~~...~~ przeciw bolszew-kom. Z braku zgłoszeń nie powstał. Carski porządek rzeczy i dynastia zrzucone

~~3570~~ ~~3475~~ 308

straciły szacunek, znaczenie i przyszłość. W Księstwie Dawnym

Komisarzom Ludu dla uzyskania warunków bytu i osobistych

ulg. — Nigdzie punktu oparcia. — W całym dawnem rosyjskiem

państwie chłopi ~~zajęli jako przynależną~~ poczęli już zajmować i przywłaszczać sobie grunta wszystkich

właścicieli, skarbu, cerkwi. — Zamierzają obsiać je przed wtaszeniem

dla stworzenia i stwierdzenia posiadania. —

W majątku Ks. Szachowskiego chłopi weszli do pałacu

zmuszali Księcia aby wraz z niemi ukląkł i odmówili

modlitwy konających; po czem położyli go na podłodze,

przykryli deską, i stanęli na niej; odczytali wyrok śmierci

i pomimo tego ~~na~~ zadusili nogami. — ~~Który jednym szczegółem~~ ~~obraz całości~~, istotnego

~~Przejmujący grozą obraz~~, ~~Który daje~~ obrazem

~~Przejmujący grozą szczegół~~, i t.

~~I. I. i Szachowskiego~~ ts

Przejmujący grozą szczegół który jest obrazem i zarazem

całokształtu, zrewolucjonizowanego

chłopa —

3571 ~~3476~~ 309

Niemieckie wojska zostane jako oswobodziciele z bolszewickich gwałtów, zbliżyły się do Rewla. Oswobodziły z niewoli wszystkich niemieckich i austryjacko-węgierskich żołnierzy. Za ~~Mińs~~ Kijowem obsadzono sztab Bugsów

Armia Linsingena czyniła dalsze postępy na Ukrainie, utworzyła ~~[illegible]~~ pojmała pociąg z do Iskorost. Na dworcu w Szepetówce ~~[illegible]~~ wielkorosyjskiem wojskiem które rozbroiła

Nowaja Żyzń stwierdza że Trocki nie był dobrej wiary kiedy mówił że ~~[illegible]~~ zakończył wojnę, nie był zakazał demobilizacji, ona sama przez się nastąpiła, już dawno przed tem rozpoczęła się. Przekonano się o tem przy naszem ~~[illegible]~~ ponownem rozpoczęciu wojny, Trocki wcale nie chciał ~~wojny~~ pokoju —

~~3572~~ ~~3477~~

310

Trocki zapytał telegraficznie austryjacko-węgierski rząd czy poczytuje za możliwe ~~wej~~ przystąpić do wszelkich układów z rosyjskim rządem. Hr. Czernin odpowiedział że gotów ~~w~~ już razem ze sprzymierzeńcami doprowadzić do końca pokojowych układów z Rosją ~~do końca~~. Ambasador Mérey wraz z otoczeniem udał się 24 lutego jako austryjacko-węgierski pełnomocnik do Brześcia.

W Petersburgu ~~[illegible]~~ w nocy 24 lutego odbyło się pełne zebranie wykonawczej głównej komisyi. Po gwałtownej dyskusyi przyjęto **niemieckie warunki pokojowe z Brześcia uzupełnione przez postanowienia dodatkowe Kühlmanna**, 126 głosami przeciw 36, 26 członków wstrzymało się od głosowania, a 2 anarchistów nie wzięło w obradach udziału.

~~Petersburg 25 lutego.~~

~~(Pet. Ag.)~~ Następujący telegram iskrowy został wysłany 24 lutego o 7 rano do niemieckiego rządu w Berlinie, austro-węgierskiego w Wiedniu, bułgarskiego w Zofii i tureckiego w Konstantynopolu: **»W myśl postanowienia wykonawczej głównej komisyi Rady przedstawicieli robotników, włościan i żołnierzy dnia 24 lutego o godzinie 4 minut 30 rano postanowiła Rada pełnomocników ludowych przyjąć postawione przez niemiecki rząd warunki pokojowe i wysłać do Brześcia delegatów dla podpisania pokoju.** Przewodniczący pełnomocnik ludowy *Włodzimierz Lenin*, pełnomocnik ludowy dla spraw zagranicznych *Leon Trocki.*

u-

Kilkanaście koni

...eniem

~~3575~~ ~~3475~~ 311

Tym czasem niemieckie wojsko jenerała Eichhorna zajęło Rewal i Dorpat. –

Na Ukrainie Linsingen wziął w Równie do niewoli cześć wojsk sztab armii tamtejszej, po czem doszedł pod Żytomierz i wszedł tu potężnie z tak nazwanemi ukrainistycznemi wojskami. –

Na północy niemieckie, szybkie i łatwe powodzenia doprowadziły do zajęcia Dźwińska po walce oraz Pskowa. Bliskość względna Petersburga zapewne przyspieszyła przyjście niemieckich warunków pokojowych. –

Wojsk naczelny wódz Krylenko miał zażądać przedstawienia wojnie warunków pokoju. – Z uwagi że wojsk rząd przyjął niemieckie warunki pokojowe rokowania w Baranowiczach i Brześciu pokojowe rokowania z jenerałem Jednocześnie rozpoczęły się w Baranowiczach nie obowiązujące rozmowy z Krylenką. – W Baranowiczach odbyły się nie obowiązujące rozmowy z jenerałem Czerwnem, po czem 27 lutego ... miał rozmowę z Krylenką w okolicy zajętej przez niemieckie wojsko i przedłożył wspólne czteropunktowe warunki. Od odpowiedzi zależeć ma możliwość zawarcia pokojowego załatwienia. –

~~3574~~ ~~3471~~ 312

Do Brześcia przybyła 28 lutego rosyjska delegacja. ~~Opóź~~ Z opóźnieniem spowodowanem przeszkodą powstałą na torze kolejowym. Na czele delegacji stoi Sokolnikow, do składu należą minister spraw wewnętrznych Petrowski, Tsczerewin, Karachan, znany nam już Joffe, dwaj admirałowie i sztabowcy.

Postanowiono rozpocząć natychmiast pełne posiedzenia.—

Delegacje czwórprzymierza już ~~od paru dni przy~~ przed paru dniami przybyły do ~~Br~~ Brześcia.—

Podsekretarz stanu Busche przedłożył niemieckiemu parlamentowi ultimatum postawione petersburskiemu rządowi oraz warunki, które ten przyjął.

1. Cesarstwo niemieckie i Rosja ogłaszają zakończenie wojennego stanu. Obydwa narody postanawiają odtąd wspólnie żyć w pokoju i przyjaźni.—

3575 ~~3480~~

313

2) Obszary, które leżą na zachód od linii, przedstawionej rosyjskim delegatom w Brześciu, a które należały do rosyjskiego państwa, nie będą w przyszłości podlegać zwierzchnictwu rosyjskiemu. Linię tę należy przesunąć w okolicę Dynaburga, aż do wschodnich granic Kurlandyi. Dawna przynależność tych obszarów do rosyjskiego państwa nie pociąga za sobą żadnych zobowiązań dla Rosyi.

Rosya zrzeka się wszelkiego prawa mieszania się do spraw wewnętrznych tych obszarów. Niemcy i Austro-Węgry zamierzają określić w porozumieniu z ludnością tych obszarów przyszły ich los. Niemcy są gotowe, po zawarciu ogólnego pokoju i zupełnem przeprowadzeniu rosyjskiej demobilizacyi, opróżnić obszar, położony na wschód od tej linii, o ile 3 punkt inaczej nie postanawia.

3) **Inflanty i Estonia będą bezzwłocznie opróżnione przez wojska rosyjskie** i czerwoną gwardyę, a obsadzi je niemiecka policya aż do chwili, gdy instytucye krajowe będą miały zagwarantowane bezpieczeństwo i porządek państwowy będzie przywrócony. Wszyscy mieszkańcy kraju, zaaresztowani z politycznych względów, mają być natychmiast wypuszczeni.

4) **Rosya ma zawrzeć natychmiast pokój z ukraińską republiką ludową, a wojska rosyjskie i czerwona gwardya mają bezzwłocznie opróżnić Ukrainę i Finlandyę.**

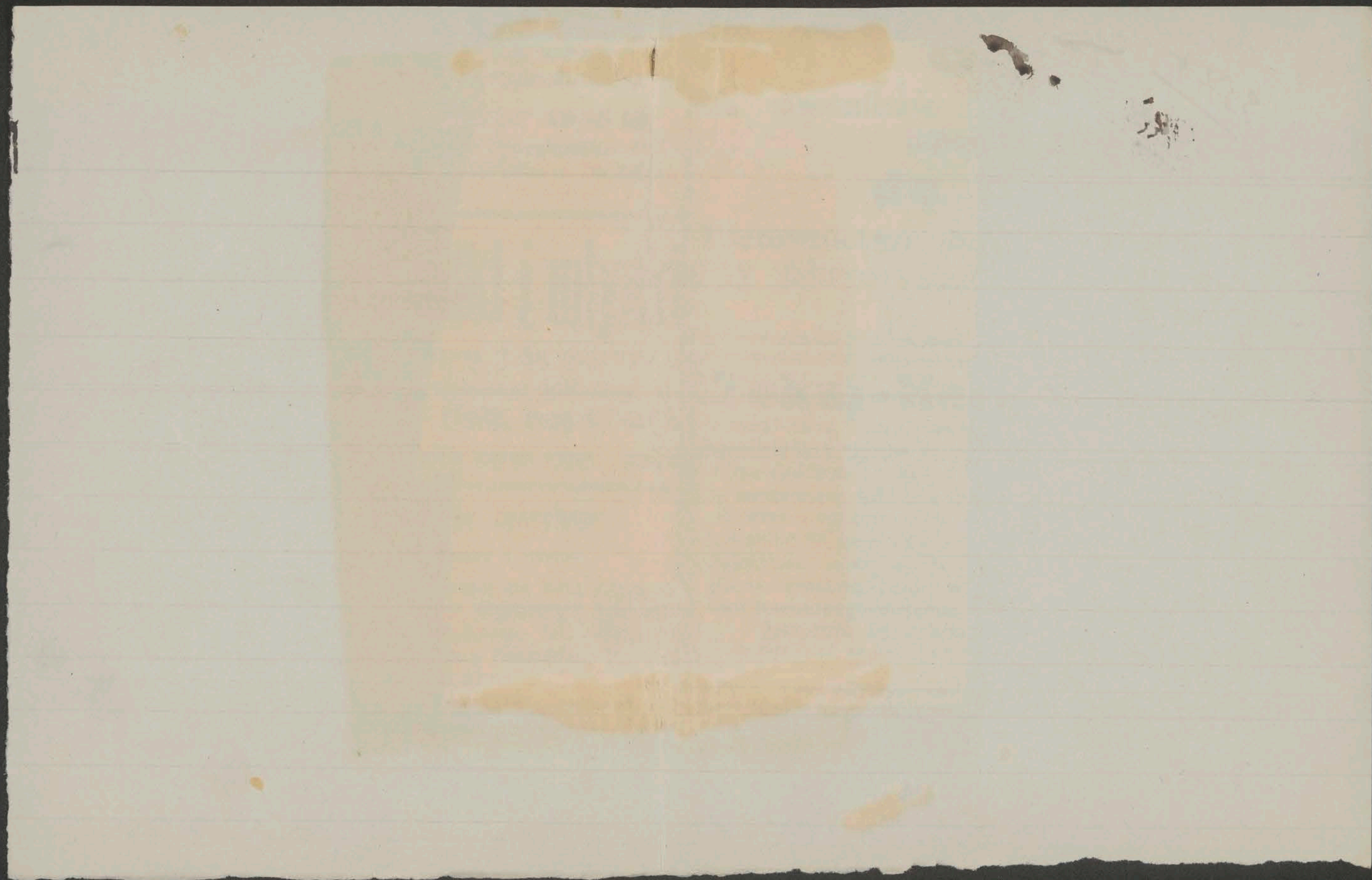

314

5) Rosya uczyni wszystko, co jest możliwe, aby zapewnić jak najszybsze oddanie wschodnio-anatolskich prowincyj Turcyi i uzna zniesienie tureckiej kapitulacyi.

6a) **Należy bezzwłocznie przeprowadzić zupełną demobilizacyę wojska rosyjskiego,** wraz z oddziałami, tworzonymi obecnie przez rząd rosyjski.

b) Rosyjskie okręty wojenne na morzu Czarnem, morzu Bałtyckiem i oceanie Lodowatym należy natychmiast przeprowadzić do rosyjskich portów i zatrzymać je tam, aż do ogólnego pokoju. Okręty wojenne *ententy* mają być traktowane tak, jak rosyjskie okręty wojenne.

c) Żeglugę handlową na morzu Czarnem i morzu Bałtyckiem podejmuje się znowu, jak to przewidziano w układzie rozejmowym. Ma się natychmiast uskutecznić usuwanie min. Obszar blokowany na oceanie Lodowatym pozostaje pod blokadą aż do pokoju powszechnego.

7) Niemiecko-rosyjski układ handlowy z r. 1904 staje się napowrót ważnym, z wyjątkiem specyalnych przywilejów dla krajów azyatyckich. Należy tu także cała pierwsza część protokołu końcowego: zabezpieczenie wolności wywozu i ceł wywozowych dla metali, jak najszybsze rokowania w celu zawarcia nowego układu handlowego, zapewnienie największego uprzywilejowania co najmniej do końca roku 1925, także na wypadek wypowiedzenia prowizoryum, wkońcu postanowienia, wynikające z art. VII układu pokojowego z Ukrainą.

~~3576~~ ~~3482~~

315

8) Sprawy prawno-polityczne będą załatwiane na podstawie uchwały, zapadłej przy pierwszem czytaniu niemiecko-rosyjskiej komisyi prawnej.

9) Rosya obowiązuje się do wstrzymania wszystkich urzędowych, albo urzędowo popieranych agitacyj, względnie propagandy przeciw rządom i państwowym lub wojskowym instytucyom czwórprzymierza, także w obszarach okupowanych przez mocarstwa centralne.

10) **Powyższe warunki mają być przyjęte w ciągu 48 godzin. Rosyjscy pełnomocnicy mają się natychmiast udać do Brześcia Litewskiego i tam w ciągu trzech dni podpisać pokój, który musi być ratyfikowany w przeciągu następnych dwóch tygodni.**

Pokój godny wielkiego, zwycięskiego mocarstwa. Pokój który opłaca ofiary
wojny i daje na przyszłość rękojmię, odwetowi, że tak się wyrażę, z drugiego
końca aneksjami i nabytkami, oderwaniem od Rosji znacznej części bałtyckich
krajów i oddaniem ich w zakres niemieckiego cesarstwa, oraz oderwaniem od
Rosji Polski. – Kraje bałtyckie od dawna powinny były być zespolone z Niemcami
jak Polska z habsburgską monarchią. –
~~Ten wynik świetny~~ Świetny i rozumny wynik wojny na wschodzie zawdzięcza się
silnej, stanowczej polityce Niemiec, ich zwycięstwom, bezpośrednio wznowieniu
wojny z Rosją, a nie słabości hr. Czernina przy zawarciu pokoju z Ukrainą.
Toteż kiedy w izbie panów baron Credik twierdził, że pokój z Rosją jest także
zasługą hr. Czernina, przerwałem mu słowy „Niemieckiej armii!" –

~~Dnia 1 ottob~~ ~~3577~~ ~~3499~~ 316

W Brześciu odbyło się pierwsze pełne posiedzenie pod przewodnictwem niemieckiego posła pełnomocnego Rosenberga. Wniesiono zawarcie wspólnego traktatu pokoju ~~do~~ do którego ~~dane~~ dołączone będą cztery ~~osobne~~ różne dodatkowe o stosunkach gospodarczych, handlowych, prawnych. Sokolnikow ~~zgodził~~ wyraził ~~się~~ na to zgodę ~~od~~ powzięto [illegible] wszystkich delegatów. Przewodniczący utworzył [illegible] wspólnego traktatu pokoju oraz dodatkowych. Na drugiem posiedzeniu prowadzono dalej układy. Po czem odroczono je.

Ambasadorowie [illegible] Porozumienia wyłącznie z japońskim opuścili Petersburg.

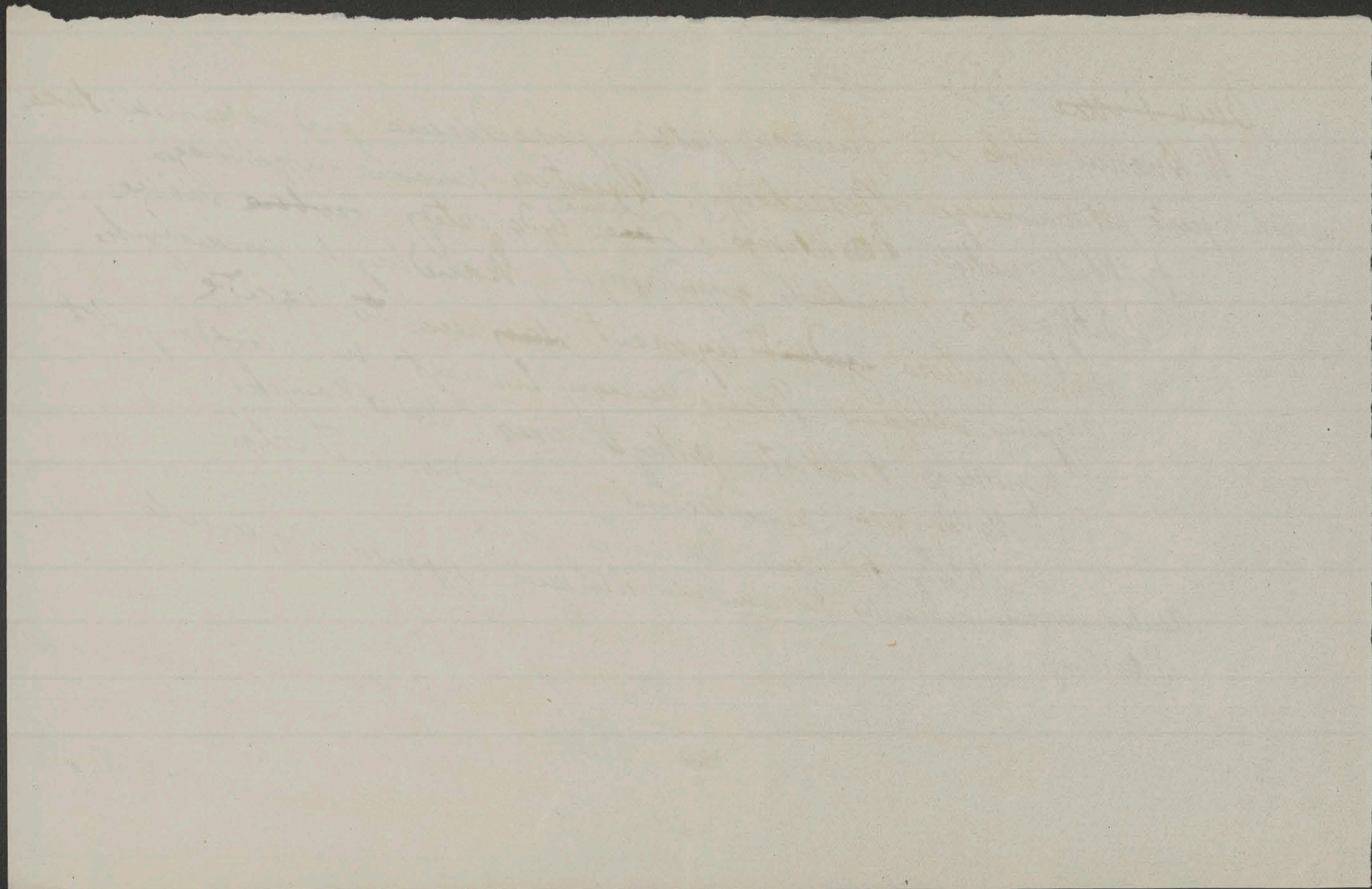

~~3578~~ ~~3484~~ 317

Wojska Eichorna zdobyły po walce 25 lutego twierdzę Rewel. Miasta wywieszają flagi na powitanie oswobodzicieli. Na południe Pskowa Niemcy natrafili na zacięty opór, ale miasto zdobyły. Lusingen zdobył na Ukrainie Kolenkowicze. Przyciśł znaczny oddział Rosjan z ~~bandytów~~ bandytów i rabusiów. Na południe Żytomierza odparł bolszewików i postąpił aż do Berdyczowa. W Krzemieńcu na południe od Dubna wziął do wojska sztab do niewoli.

Niemieckie działania na północy zwolniały od chwili przyjęcia przez Rosję warunków pokoju. —

Trudno sobie wytłumaczyć wiadomość, że ~~..~~ podczas gdy niemieckie wojsko zajęło pod Żytomierzem. Rada Ukraińska która w tem miejscu ~~...~~ urzędowała raptem przeniosła się miała do Podwołoczysk. Niebawem mówi dzisiaj się że urzęduje we Lwowie lub Wiedniu. — W Berlinie

3979 ~~3485~~

skwapliwie pielęgnują, tajemnicze z tym podróżującym, ukraińskim rządem, stosunki. Postanowiono założyć Niemiecko-Ukraińskie Towarzystwo.

Tutaj po naradach w ministerstwie spraw zagranicznych utworzono osobną Komisję dla zamiany towarów z Ukrainą i przyspieszenia przywozu, oczekiwanej żywności oraz wykonania tak zwanego „chlebowego pokoju". Na czele postawionym został ambasador hr. Forgach który usuniętym został przez hr. Czernina z ministerstwa spraw zagranicznych w dniu w którym je objął. Odtąd hr. Forgach używał odpoczynku, teraz mianowano go na przewodniczącego owej Komisji.

3580 ~~3486~~ I

319

Kiedy przewodniczący wice-prezes Ks. Lobkowitz 28 lutego zamknął posiedzenie Izby panów, na którem przeciw polskim głosom uchwalono zaufanie hr. Czerninowi, prezydent ministrów Seidler zgłosił się z ważnem oświadczeniem i trzeba było otworzyć posiedzenie.

Prezydent ministrów zawiadomił, o krzyku boleści i błagalnym ~~[illegible]~~ wezwaniem o natychmiastową pomoc głodnej Ukrainy przeciw spustoszeniom i mordom bolszewików. Ukrainie [illegible] dla rząd zamiast do naszego prośbę o czynną pomoc, a też dla ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ obrony ładu w zrewolucjonizowanym państwie ~~tej~~ ~~[illegible]~~ zadać [illegible]; przy czem wchodzi ~~[illegible]~~ względ na aprowizację i zabezpieczenie jej przed rabunkami ~~[illegible]~~. Zatem wojska austryjacko-węgierskie ~~[illegible]~~ Böhm-Ermolego wkroczą do Podola. Zamierzano tego dotąd ~~[illegible]~~ dla oszczędzania socjalistów, którzy temu byli przeciwni a których mianowano nadzieją pozyskać dla budżetu i wojennych kredytów. —

~~7781~~ ~~3147~~

Ukraiński komisarz dla gubernii podolskiej, nazwany także Gubernatorem
Podola Stepura stanął 25 lutego przed dowództwem c.k. 54 dywizji
z oświadczeniem, iż w imieniu ukraińskiego narodu ~~prosi~~ o
pomoc przeciw gwałtom bolszewików i wkroczenie austryjacko-
węgierskich wojsk do Ukrainy
Jakoż urzędowy komunikat doniósł, że przez rząd ukraiński Böhm-Ermolle
między Kamieńcem ~~ludności~~ wezwane wojsko feldmarszałka dla pokojowej interwencji i dotarły do
& wkroczyło 28 lutego do Podola Kamieńca Podolskiego; polecono ~~[illegible]~~ im Rosjan
linii Nowosielica – Chocim. – Dotąd blisko dziesięć tysięcy Wojsko to
wszędzie ład i spokój zapewnić. Zabrano znaczne ~~wojenne~~ zapasy amunicji. i Kuźmina
zostało broni. Dotarło następnie do Smotrycza i okolicy Gródka i ład i spokój
Ludność witała je wszędzie przyjaźnie w nadziei że ~~[illegible]~~
przyjaźnie
~~Żądanie o pomoc nie trudno w danych warunkach obstalować i żywot~~ wiele
~~wystąpiło~~ wystąpuje ukraiński rząd, który jak chiński dokładnego
Przytem ~~Przy tem~~ ~~[illegible] na przód~~ ~~[illegible]~~ żnika, o którym nie pewnego i z austryjacko-
ukazuje się to [illegible] 54 [illegible] – Na Sarce przy 260 [illegible] ukraiński
powiedzieć [illegible] polskiego Kiernanki, Austro-Węgry, biorą

320

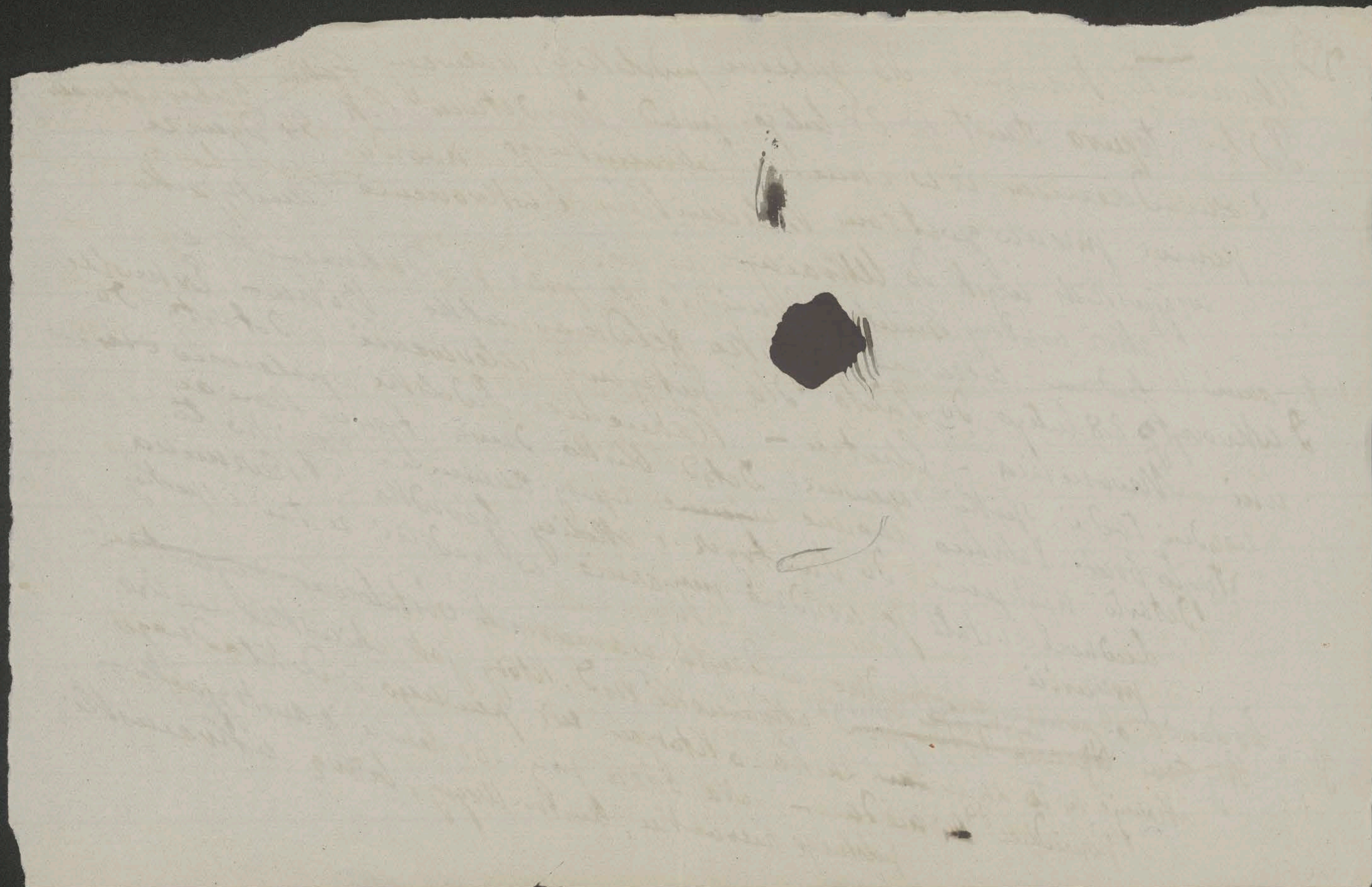

~~3582~~ ~~3488~~ 321

którą odwraca ich politykę z wskazanej i jedynie właściwej drogi
a wprowadza na manowce i doprowadzi do wszystkich zawodów. Można
było to przewidzieć, już dla tego, że dla Niemiec pożądańszem jest austryjacko
-ukraińskie niż austryjacko polskie rozwiązanie. Stwarza to
przecież dla monarchii i polskiego narodu opłakane, pełne
niebezpieczeństw położenie a dla Polaków w Austryi nie tylko trudne
ale ~~pełne troski~~, ponure* i zaciemnione.–
Jednocześnie z wkroczeniem na Podole austryjacko-węgierskich wojsk, niemieckie
wzdłuż północnej granicy Ukrainy, w pochodzie na Wschód, doszły do Dniepru
Pod Rzeczycą zdobyty ostatecznie, silnie umocowany przyczółek mostowy
W Mozyrze zabrały flotyllę na Prypeci. Dotarły pod Korostowem i Koziatynem
do kolei Kijów–Żmerinka. Niemieckie wojsko pospieszyło z pomocą
polskim legionistom którzy na północnym zachodzie Starego Konstantynowa
walczyli z przemocą nieprzyjaciela i razem go pobili. Tak opowiada
niemiecki biuletyn z 1go marca.– Jacy to polscy legioniści, ~~nie~~
nie prawdopodobna, w tej chwili, wiedzieć.– wedle niemieckiego biuletynu z 28 lutego
Na północy ~~w Estlandii~~

3583 ~~3489~~ 322

Działania wojenne postępowały na północ. W Estlandii, ~~tallen~~ 90 oswarty estlandzki pułk były wojskowej armii przyłączył się do niemieckiej dla walki z bandytyzmem bolszewickim. W Mińsku zabrano 2000 maszyn karabinowych i pięćdziesiąt tysięcy karabinów. Pełnomocnicy fińskiego, legalnego rządu w Berlinie, wręczyli niemieckiemu rządowi urzędowe żądanie o pomoc dla ich rządu.

~~Po wiado~~ Pojawiła się wiadomość, która wymaga potwierdzenia, że Japonia zamierza wkroczyć do Syberii.

Angielskie dzienniki pchają Japonię do wystąpienia i stanięcia obok ~~Ne~~ niemieckim wojskiem.

3584 ~~3490~~ 323

Kanclerz hr. Hertling przemówił w parlamencie
Najbardziej znaczącem było co o Belgii powiedział

~~Tak myślę w szczególności o Belgii.~~ „**Niemcy nie mają zamiaru,** jak już kilkakrotnie” to powiedziałem, **Belgii zatrzymywać**, ale muszą się zabezpieczyć przed niebezpieczeństwem powiększenia Belgii po wojnie obszarem, na którymby się rozwijały machinacye nieprzyjacielskie. O środkach dla osiągnięcia tego celu powinno się rokować w takich kołach ściślejszych. **Jeżeliby zatem w tej sprawie nadeszła propozycya od rządu belgijskiego, to Niemcyby jej nie odrzuciły,** obrady zaś te mogłyby być najpierw niewiążące.”

Kanclerz dał odpowiedź Wilsonowi

Orędzie Wilsona z 11 lutego jest już może małym krokiem do wspólnego zbliżenia. Zasadzie Wilsona, że ostateczna ugoda musi być zbudowana na sprawiedliwości, nie może się nikt sprzeciwić.

Także godzę się bezwarunkowo z zasadą, że narody i prowincye nie powinny być przesuwane z pod jednej władzy państwowej pod drugą.

Na zasadę, że kwestye terytoryalne, które wywołała wojna, muszą być rozwiązane na korzyść odnośnych ludów, a nie być traktowane, jako część ugody między rywalizującemi państwami, godzą się Niemcy również.

przy fabryce proc

324

~~349~~ 3585

Na dalszą zasadę, że wszystkie jasno określone narodowe żądania winne uzyskać jak najdalej idące zadośćuczynienie, zgadzam się zasadniczo i wobec tego oświadczam, że z prezydentem Wilsonem może być rozważany na takich podstawach ogólny pokój. (Poruszenie). Należy tylko zrobić jedno zastrzeżenie: że te zasady musiałyby być przedstawione nietylko przez prezydenta Stanów Zjednoczonych, lecz uznane przez wszystkie państwa i narody. Należałoby w rzeczywistości jak najgorącej życzyć sobie związku narodów, opartego na sprawiedliwości i wzajemnej bezinteresowności. Ale jeszcze nie istnieją dotychczas sądy rozjemcze, stworzone przez wszystkie narody, dla ochrony pokoju. Jakkolwiek z radością powitałbym, jeżeliby istniał bezpartyjny trybunał rozjemczy, to nie mogę niestety odnaleść śladu takiego zapatrywania u państw *ententy*. Cele wojenne angielskie są wciąż jeszcze imperyalistyczne i chcą narzucić światu pokój angielski.

„Naszym celem wojennym od początku była obrona ojczyzny, utrzymanie naszej terytoryalnej integralności, wolności naszego rozwoju gospodarczego, zabezpieczenie jego oparcia na wschodzie, które teraz idzie w tym kierunku, ażeby na wezwanie tamtejszej ludności ochronić ją przed okrucieństwami czerwonej gwardyi.

W tej sprawie nie decydowały tendencye zdobywcze. Wojskowa akcya ujawniła sukces, wychodzący daleko poza te cele.

Nie myślimy usadowić się w Estlandii albo Liflandii, a życzymy sobie tylko przyjacielskiego stosunku z państwami, które tam po wojnie powstaną

~~3495~~

~~3446~~ 3586

325

Trocki oświadczył gotowość podjęcia znów przerwanych rokowań pokojowych. Z naszej strony odpowiedziano przesłaniem warunków pokojowych w formie ultimatum. Wczoraj nadeszła radosna wiadomość, że rząd petersburski przyjął nasze warunki pokojowe i wysłał delegatów do Brześcia, wobec czego odjechali także niemieccy delegaci do Brześcia. Być może, że co do szczegółów będą się jeszcze toczyły dyskusye, ale główny cel jest osiągnięty, mianowicie zamanifestowanie wyraznej woli pokoju ze strony Rosyi. Nasze warunki zostały przyjęte, zawarcie pokoju musi nastąpić w najkrótszym czasie. (Żywe oklaski). Aby zabezpieczyć pokój z Ukrainą, wyciągnęliśmy miecz, następstwem tego kroku będzie pokój z Rosyą.

Może jeszcze nigdy w dziejach nie znalazły
tak świetnego potwierdzenia słowa Arystotelesa
musiemy się ~~[illegible]~~ wojny chwycić dla pokoju

Wczoraj rozpoczęły się rokowania pokojowe z Rumunią i tam będą musiały być uwzględnione interesa sprzymierzonych (Austro-Węgier, Bułgaryi i Turcyi). Także wobec Rumunii musi być wytyczną zasada, że **państwa, z któremi zawieramy teraz pokój, oparci na zwycięstwie naszego oręża, muszą być w przyszłości naszymi przyjaciółmi**

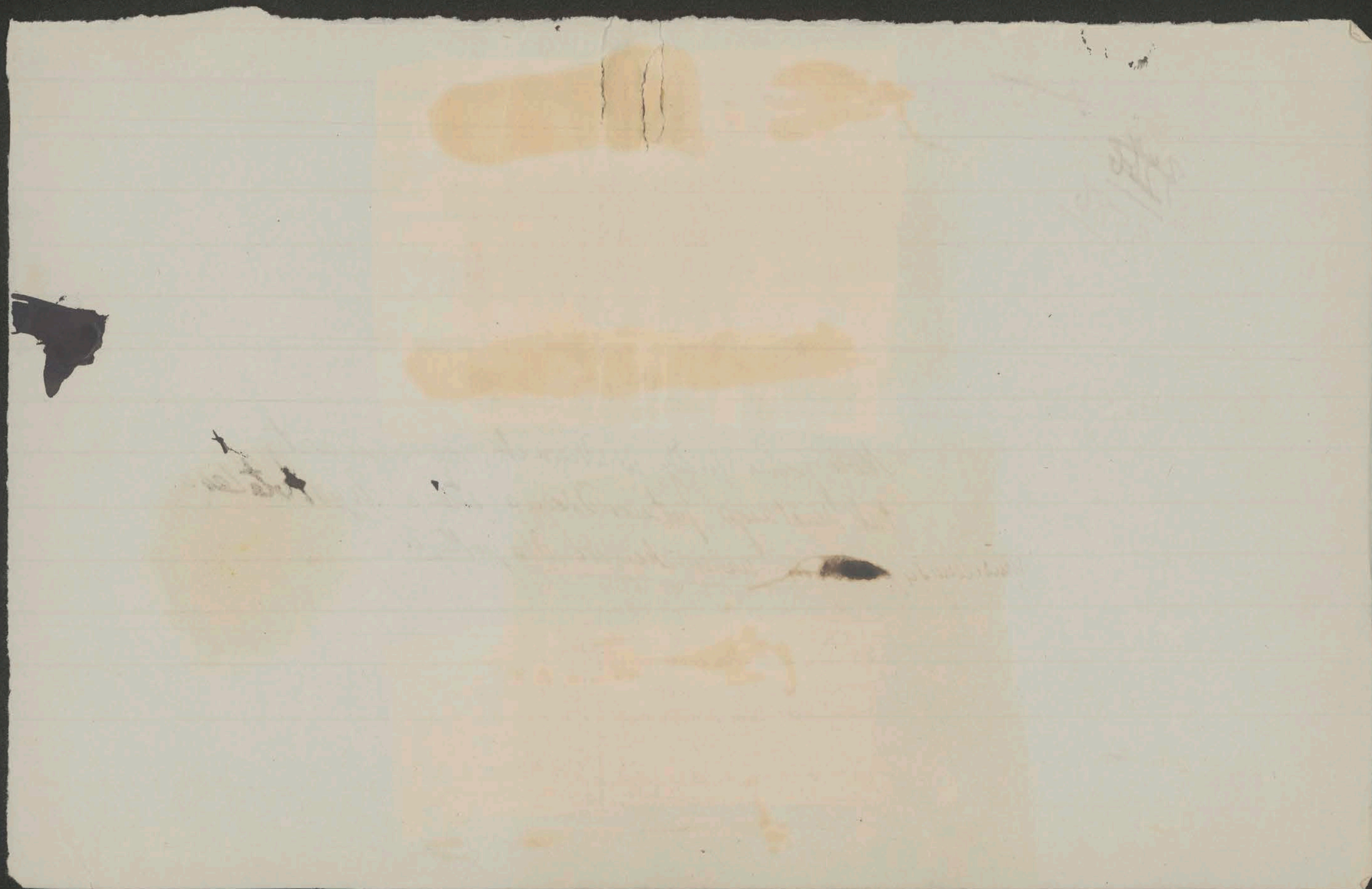

~~7497~~

~~3587~~

326

Widoki pokojowe na całym wschodnim froncie są wielkie, podczas gdy Anglia, Francya i Włochy nie zdają się jeszcze użyczać posłuchu głosowi rozsądku i ludzkości, prowadząc w przeciwieństwie do państw centralnych walkę zaborczą. *Entente* walczy w celu zdobycia części Austro-Węgier dla Włochów, Palestyny, Syryi i Arabii od Turcyi, a mężowie stanu *ententy* odważają się nazywać wciąż jeszcze Niemcy czynnikiem, zakłócającym pokój.

Kanclerz nie uznaje kwestyi Alzacyi i Lotaryngii, jako mającej znaczenie międzynarodowe.

Kanclerz ~~[illegible]~~ wyraził się co do Polski tak:

Polska, którą *ententa* i p. Wilson zdają się szczególnie interesować, **została**, jak wiadomo, **uwolnioną** przez zjednoczone siły Niemiec i Austro-Węgier z gniotącej zależności od carskiej Rosyi, **z zamiarem powołania do życia samodzielnego państwa**, któreby w swobodnym rozwoju narodowej kultury stało się równocześnie państwem pokoju Europy.

Kwestya, jaki ustrój ma mieć nowe państwo, nie mogła być ze zrozumiałych względów natychmiast rozstrzygniętą i **znajduje się teraz w stadyum szczegółowych obrad między trzema odnośnymi krajami**. Do trudności, które przy tem są do przezwyciężenia, szczególnie natury gospodarczej, doszła z powodu upadku starej Rosyi jeszcze nowa trudność, t. j. odgraniczenie nowego państwa od dawnych rosyjskich obszarów.

Z tego powodu wywołało ogłoszenie układu z Ukrainą w pierwszym momencie wielki niepo-

~~3494~~

~~3588~~

327

kój. Spodziewam się jednak, że **przy dobrej woli uda się przy lojalnem uwzględnieniu etnograficznych stosunków dojść do porozumienia.** Ogłoszony zamiar dokonania próby w tym kierunku doprowadził już obecnie do wielkiego uspokojenia polskich kół, co stwierdzam z zadowoleniem.

Z tej strony przy regulowaniu kwestyi granicznej będzie się wymagało tylko rzeczy niezbędnych ze względów wojskowych (*Von dieser Seite wird bei Regelung der Grenzfrage nur das aus militärischen Grunden Unerlässliche gefordert warden*).

Jest to potwierdzeniem zapowiedzi p. Wekerlego. Mówią mi że nie rozchodzi tu o aneksji, lecz istotnie o strategiczne sprostowanie granicy, nie znaczne.--

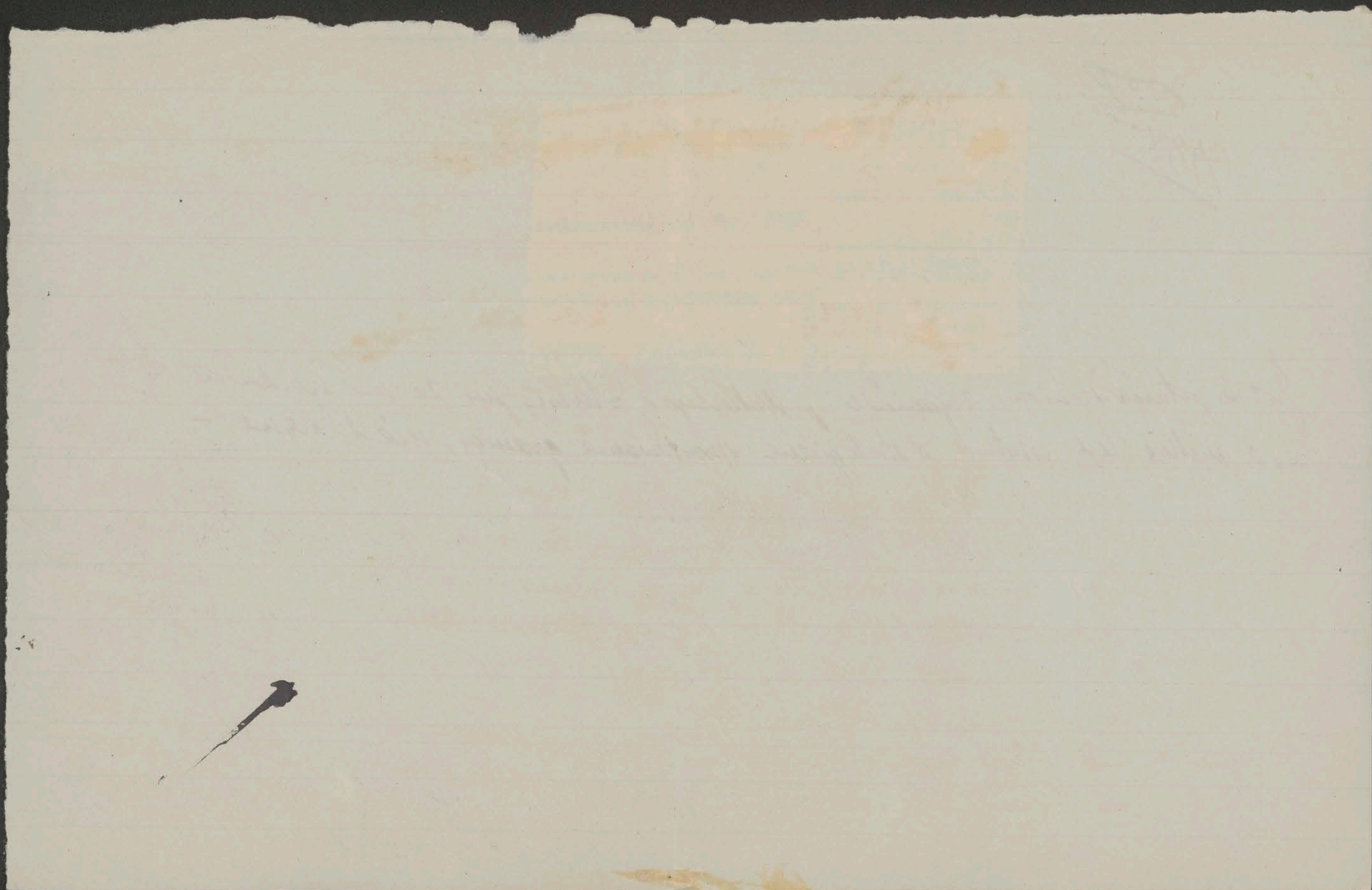

Na wyspach Alandzkich przyszło za pośrednictwem szwedzkiem
układ między Białą Gwardią finlandzką i rosyjskiem wojskiem
oraz między tem i ludnością o opróżnienie.–
Wyspy te strategicznie ważne dla Szwecji należały z tytułu
posiadania przez Finlandii do rosyjskiego państwa, które ich
traktatowo obowiązanem było nie stawiać na nich fortyfikacji
czego nie dotrzymało.– Szwecja rada by je posiąść a podobno
wyspy okazja do tego skłonności.–
Szwedzki konsul w Helsingfors wystąpił w imieniu szwedzkiego rządu wobec
tamtejszej Rady finlandzkiej Komisarzy Ludu z żądaniem szybkiego
~~opuszczenia~~ opuszczenia przez rosyjskie wojsko Finlandii i Alandzkich
wysp. ~~Prze~~ Rada zastrzegła się przeciwko wmieszaniu się Szwecji we
wewnętrzne sprawy Finlandii, tem mniej uzasadnione, że wspiera Białą Gwardię
finlandzką a na Aland wysyłała wojsko.
Dnia 23. lutego wyprawa złożona z 900 szwedzkiego wojska odpłynęła do
Aland. Parlament uchwalił koszta. Krytyka odmawia jej polityczne a nadać
polityczne znaczenie, ale jest przedewszystkiem krokiem do
nabycia wysp.– Kroli Książęta żegnali

3590 ~~3496~~

przy dźwiękach narodowego hymnu wygrywanego. — Urzędowo stwierdza, że rząd postanowił ją dla kontroli, straży i obrony ludności, po wykonaniu układu, mocą którego rosyjskie i finlandzkie wojska opróżniają wyspy. —

~~3591~~ ~~3447~~ 330

Na posiedzeniu serbskiej Skupszczyny odbytem na wyspie Korfu 27 lutego, z powodu ~~byt~~ małej większości rządowej, gabinet Pasicia podał się do dymisji.

~~2592~~ ~~3418~~ 331

W Paryżu toczy się sprawa byłego, głośnego ministra Caillaux
która na tle pacyfizmu ma znamiona zdrady stanu i antypatriotyzmu,
bo pośrednich lub bezpośrednich związków z nieprzyjacielem, to
jest z niemieckim rządem.- Pośrednikiem w tej robocie był awanturnik
tak zwany Bolo basza, który za niemieckie pieniądze
usiłował wpłynąć na francuskie dzienniki, w duchu pacyficznym
na korzyść Niemiec. Zawikłał się w tę intrygę znany senator,
Humbert, aresztowany.- Caillaux - jak się zdaje - umaczał w niej
ręce, w zamiarze politycznego przewrotu, który oddałby mu władzę.-
Aresztowany na usilne nalegania Clémenceau, stoi przed sądem
wojennym. Bolo skazany został przez sąd wojenny na
śmierć. Dalszy przebieg gorączkuje Paryż i jest nie pożądanem
podczas wojny zgorszeniem ~~nielicującem~~ nie licującem z bohaterstwem
i budzącem poświęceniem francuskiego narodu. Clémenceau
postanowił ~~[illegible]~~ zgromić i przykładnie ukarać te zakusy.-

~~3493~~ ~~3494~~

Turcy uzyskali Trapezunt oraz Mamachatun.
Bandy pobite cofnęły się w kierunku Erzerum
paląc i niszcząc.

~~3544~~ ~~3500~~ ~~3407~~ 333

Rada Regencyjna Królestwa Polskiego wśród trudnych warunków i niebezpiecznego położenia usiłuje utrzymać się w równowadze nie opuszcza stanowiska i nie traci zimnej krwi.

Po dymisji ~~Kucharzew~~ gabinetu Kucharzewskiego spowodowanej chełmską sprawą zarządziła stworzenie tymczasowego rządu. Na czele państwowych agend staną naczelnicy sekcji, którzy pod przewodnictwem dotychczasowego ministra oświaty Ponikowskiego utworzą Radę. Jeszcze podczas tego prowizorium, które ma potrwać o ile możności, jak najkrócej Rada Regencyjna wyznaczy kandydata na prezydenta ministrów i poleci mu utworzyć gabinet, gdy stosunki się polepszą.–

3795 ~~3701~~ ~~3498~~ 334

Słabą stroną austryjacko-polskiego rozwiązania ~~było~~ była zawsze słabość Austryi. – Ona nie pozwoliła zdobyć Królestwa Polskiego; otrzymać od Niemiec odstąpienia i przyznania jej tego Królestwa; ona prowadziła słabiej układu o Chełmszczyznę. – Hr. Czernin zadał stanowczy cios austryjacko-polskiemu rozwiązaniu, od którego trudno nie będzie wyleczyć rozwiązania sprawy i z którego trudno nie będzie wydobyć jak szkodliwszego ~~[illegible]~~ dziś. Nie ma w polityce nic szkodliwszego jak pozory genialności, która jest tylko płochością, albowiem ~~jest~~ są trudnościami. Mając hr. Czernin ~~układów Chełmszczyzny~~ układowi ~~[illegible]~~ ... hr. Czerninowi ~~układów~~ Chełmszczyznę zawdzięczać przyjdzie jeszcze na wiekuiście o Chełmszczyznę.

Raz jeszcze stwierdzić trzeba że nie ~~stabości~~ ... lecz silnemu wystąpieniu Niemiec i ~~ich mocy~~ ich wzmocnionej z Rosją wojnie. – Przecież podział okrojonej [illegible] i układów w Brześciu między Ukrainą a Rosją, był umiejętnym, dyplomatycznym posunięciem. –

~~3996~~ ~~3497~~ 7499 335

Uwierzytelniony tutaj niemiecki ambasador hr. Wedel
odwiedził hr. Gołuchowskiego, aby go zapewnić, że
wcale ~~ze stro~~ nie ze strony niemieckiej powstała myśl zgodzenia się
na przyznanie Chełmszczyzny Ukrainie. Równocześnie sekretarz
stanu Kühlmann zwracał uwagę hr. Czernina na ~~[illegible]~~ Polaków
niedogodne tego następstwa, także na niezadowolenie nie brał w rachubę
~~na to~~! co hr. Czernin sobie lekceważył i ~~nie~~ ~~[illegible]~~ Kanclerz życzą sobie
Hr. Wedel dał do zrozumienia że p. Kühlmann i [illegible] Kto zrozumie
aby o tem wiedziano a ~~[illegible]~~ od siebie dodał „Niechże [illegible] „[illegible] Kühlmannsche Zeit
Cóż to za polityka! ~~[illegible]~~ Krytycznie wywraca ne
austriacko-węgierską politykę! hr. Wedel – Hertling [illegible] Może
Z Berlina donoszą mi, że potwierdzenie pośrednio twierdzenia Kanclerz hr. [illegible] zachwycony.
o odstąpieniu Chełmszczyzny Ukrainie i nie jest niem zachwycony.

3997 ~~1173~~ 336

to być już ze względu na katolickie przekonania Kendera. Są jednak
złośliwi którzy widzą w tem grę – bardzo jak się wyrażają „ucieczkę" –
dla zwrócenia uwagi na austryjacko-węgierską dyplomację, podczas
gdy istotnie hr. Czernin wpadł w sidła zastawione przez niemiecką dyplomację.
Na wszelki wypadek Metropolita Szeptycki nieco pozbierał uniów księży
w dobrej pamięci, z nadmiaru znamiennej i nauczającej wdzięczności
nie zawahał się powiedzieć że „hr. Czernina nazwać trzeba ~~nietylko~~ kiedykolwiek
największym mężem stanu" nietylko między temi których
posiadała nasza monarchia, ale także między wszystkiemi temi, których
państwa prowadzące wojnę wykazać mogą. A czujący Metropolita
ta dobroduszna przesada nie dowiodła aby hr. Czernina ptochwali ~~była~~ była
genialności, ale przekonała, że on sam już o wiele lepszym księdzem
nie politykiem. Hr. Lanckoroński powiedział mi Metropolita
źle wygłosił napisaną przez Wasilkę mowę. Szkoda. —

~~3598~~ ~~3574~~ 337

W chełmskiej sprawie nie ustają ze strony rządu usiłowania uspokajenia słowami i obietnicami. Które dowodzą, iż przecież czuje się, że się zbłądziło. Urzędowy Komunikat mówi, że nie zapomina się podniesionych z polskiej strony trudności i stąd przewidziano zmianę w brzeskim układzie, wskazana przez nią Komisja, będzie miała znaczny zakres; zbada narodowe stosunki gdyby się okazała niepolska większość, nic by nie stanęło na przeszkodzie aby Bug był ostateczną granicą między polskiem państwem a ukraińskiem.

Byłaby to naprawa.

Chełmska sprawa stworzyła trudne położenie dla polskich członków izby panów; dla mnie zwłaszcza trudne i przykre, zawsze bowiem przemawiałem i stałem przy polsko-austryjackiej polityce i austryjacko-polskiem rozwiązaniu a w izbie panów. Dałem temu stanowczy wyraz; ustąpienie zaś w brzeskim traktacie Chełmszczyzny Ukrainie sprzecznem jest z tem uznaniem i programem a co gorsza zdaje się zmieniać polski kierunek monarchii na ukraiński – ~~Wystąpię z izby~~

Stwarza zatem sprzeczności i kolizje –

~~3591~~ ~~3505~~ 338 Presidium Koła

Prezes Koła Polskiego baron Goetz wniósł, w imieniu ~~Prezesa parlamentarnego Koła~~, protest przeciw odstąpieniu Chełmszczyzny a prezydenta gabinetu Seidlera i zapowiedział stanowczą opozycję. Hr. Gołuchowski z własnego popędu, bez narady z polskimi członkami izby panów, uczynił to samo jako członek tej izby, wprawdzie oświadczył, później iż we własnem tylko imieniu.

Nastąpiły narady polskich członków izby panów. Uchwalono na nich jak już powiedziałem protest napisany przez hr. Pinińskiego i zapowiedź opozycji Seidlera przeciw ministrowi spraw zagranicznych oraz rządowi ~~jako~~ jako współwinnemu. – Było to niewłaściwem i uzasadnionem ze stanowiska monarchii, oraz ~~ze~~ z polskiego stanowiska i ze stanowiska austryjacko-polskiego programu, w którym w następstwie wyrzeczenia stamtąd odstąpienie przez hr. Czernina Chełmszczyzny Ukrainie. Musiałem się przyłączyć i przyłączyłem się do protestu, acz nie dogadzała mi nieco zbyt ostra jego redakcja. ~~Potwierdzeło~~ ~~mnie przyjęto w tem, gdy hr. Gołuchowski przedstawił nasz protest Kołu Polskiemu i ten zjawienie w rozczarowaniem przyjęty został oklaskami~~ ~~Przypominałem w tej [illegible] Jak już nadmieniłem [illegible]~~

~~7600~~ ~~3700.~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ „ 339

~~Wielkopolskiego~~ „ ~~Chwalą mnie moje [illegible] [illegible]~~

Protest był potrzebny a dowodem tego, że nazajutrz hr. Czernin uznał pośrednio jego uzasadnienie, skoro zaprowadził znaną poprawkę w brzeskim traktacie.—

W dalszych naradach polskich członków izby panów, byłem zdania, że należy trzymać się protestu i nie zbaczać z niego ani w tył ani naprzód; że poprawka ~~tr~~ dotychczasowa traktatu nie daje ~~jeszcze~~ powodu do żadnej zmiany stanowiska, lecz że opozycja przeciw hr. Czerninowi i rządowi nie powinna pociągnąć za sobą działania ~~[illegible]~~ przeciw monarsze, tem samem przeciw państwu, zatem przeciw państwowym koniecznościom; że wykolejenie ~~[illegible]~~ — rzekłem — pociągu nie może przeszkodzić, po naprawie toru, ustawieniu wagonów i pociągnięciu do odpowiedzialności konduktora ~~że [illegible]~~ dalszej podróży do jej celu.— ~~[illegible] dla sprawy [illegible] od początku wojny, chwila dla sprawy najważniejsza [illegible], bo i przewaga [illegible] polityki. Tylko [illegible] bez oparcia [illegible] przypuszczać że sami [illegible] jest to [illegible] i [illegible]~~, ~~że [illegible]~~

Niepodobna z powodu szczegółu i niezupełnie ważnego, nader przykrego
epizodu odstępować od całego politycznego systematu, od programu który
uznawało się przez pół wieku i od początku obecnej wojny, tem więcej że innego
już nie ma. Nie można z powodu przypuszczalnej utraty miliona ludności
zrażać wszystkich i bytu pozostałych piętnastu milionów Polaków w Królestwie
Polskiem i w Galicji, pod chwilowem wrażeniem i uczuciem, polską obawą niepopular=
=ności. Zauważyłem, że jest to, od początku wojny, najniebezpieczniejszy dla polskiej
sprawy okres. Tylko zarozumiałość, buta i przesada mogą przypuszczać, że
sami, bez oparcia, podołamy zadaniu, zażegnamy niebezpieczeństwa i zwyciężymy.
Jest to zresztą losem każdego narodu który utracił niepodległość iż ponownie utrzymać
się nie może, bez pomocy i oparcia się o obce państwo. — O Rosję w rozkładzie i zakażoną
Polska oprzeć się nie może. Ukraina jeżeli się utrzyma lub zleje się z Rosją będzie
Polski wrogiem dopóki nie otrzyma wschodniej Galicji. Bolszewiczestwo zagraża
dwom podstawom polskiego bytu, katolickiej religii i własności. Pozostałoby
rzucić się w objęcia Niemiec a raczej Prus co by chwilowo przyniosło ulgę. Czy ale
by nas w objęcia przyjęły, do łona przycisnęły, na to, aby wcześniej czy później zdusić! —

~~3601~~ 341

Pozostają zatem Austro-Węgry. Dlatego że pomimo ~~[illegible]~~ błędom i zaślepieniu, istota stosunków i skład habsburgskiej monarchii dają Polsce rękojmię, których gdzieindziej brak zupełny, jest więc ona oparciem, choćby mimowolnem, wprawdzie słabem lecz jedynem i dlatego zawsze acz wiedziałem, że jest słabem przema-wiałem za niem i jako dziś za jedynem, przemawiam.— Zachodnia zaś Koalicja choćby zwycięską była, postawiłaby swoje sprawy przed i nad polską a ta zawsze liczyć się będzie musiała z trzema, rozbiorowemi, sąsiedniemi mocarstwami teraz względnie z czterema państwami, bo także z ukraińskiem. Należy stąd wyciągnąć następstwa; nie osłabiać habsburgskiej monarchii ani naszego w niej stanowiska, nie zrywać dotychczasowych nici i związku z Austrją, jak tego niektórzy a także biskupi galicyjscy wyrazili życzenie, nie zrywać dotąd z Koroną i nie posuwać opozycji po za [illegible] narzuconą Koniecznością protestu przeciw błędom hr. Czernina; nie odmawiać państwu i to podczas wojny jego kredytów i wojennym budżetów w izbie posłów.— Polscy Konieczności. Zatem nie można głosować przeciw budżetowi w izbie wyższej, jak to zamierza uczynić Koło Polskie Który przechowa tradycję potulności członkowie izby wyższej powinni być zastępem który przechowa tradycję i utrzyma sztandar rozwagi i politycznego patriotyzmu.—

3602 3508 342

~~Austria, jak to niektórzy tego niektórzy mniemają ... Austrja~~
~~... wyrazili życzenie i nie można odmawiać państwu podczas~~
~~wojny dostarczenia jego Komisarzom, zatem niektórzy głosować przeciw~~
~~budżetowi i wojennym kredytom w izbie wyższej, jak to~~
~~zamierza uczynić Koło Polskie w izbie posłów — Polacy członkowie~~
~~izby wyższej powinni być zastępcą, który prowadzi dawną tradycję~~
~~i utrzyma w wysoko sztandar rozwagi i politycznego patrjotyzmu~~

To oświadczenie wywołało długie rozprawy w których przeważyło zdanie, ale
że nie należy głosować przeciw Komisarzom państwowym, to
że trzeba będzie wstrzymać się od głosowania. W wyniku będzie to
dostatecznem, skoro w izbie panów za budżet i wojenne kredyty mają
zapewnioną większość. — Zaznaczyłem, że zastrzegam sobie postanowienie
ale ~~oświadczam~~, że przeciw budżetowi i wojennym kredytom głosować
nie będę. —

Wyłoniła się ~~o tem~~ rzecz o konserwatywnej grupie izby panów
czyli o jej prawicy, do której należymy. — Bezpośrednio lecz

nie jedynie, z powodu naszego protestu kilku członków grupy wystąpiło z niej i byt jej został zachwianym. ~~Był~~ Jej zniknięcie byłoby stratą dla Polaków, z jednem mniej spustoszeniem wywołanemy chełmską sprawą grupa konserwatywna bowiem, ~~był~~ jest jedyną w sobie szczerą podporą i oparciem Polaków, wobec dwóch innych conajmniej nieżyczliwych stronnictw.- Nierozważnem było, czy polscy członkowie nie przestrzegli przynajmniej grupy o zamierzonem protestem; ~~[illegible]~~ i nie było to poprawnem postępowaniem, co stało się także kamieniem obrazy.-

Dwa inne stronnictwa, ostrzejsza lewica i środek wniosły zaufanie dla hr. Stürgkha. Rzecz przyjęta przez obrady prawicy.- Oczywiście w obecnym okresie chełmskiej sprawy nie mogliśmy głosować za zaufaniem dla hr. Stürgkha i przedłożyliśmy nasze powody. Hr. Gołuchowski przy tem bardzo silnie i przekonywająco zaznaczył i zapewnił, aby Nasze stanowisko i opozycja była - jak twierdzę - antydynastyczną i antypaństwową, stanowi dziś nasz niezmieniony stosunek

7604 ~~4770~~ ~~3707~~ ~~3057~~

do monarchy i monarchii. Jego przemówienie wyjaśniło wiele, sprawiło
dobre wrażenie i uspokojenie, ale już przed niem kilku członków 344
prawicy nie obojętnych wystąpiło było z niej. – Zapowiedzieliśmy
mowę p. Bilińskiego przeciw zaufania dla hr. Czernina. –
Na następnem posiedzeniu izby panów wygłosił ją w naszem imieniu
p. Biliński. – Była znakomitą, z wielką parlamentarną umiejętnością zbudowaną;
wszystko co zawierała było słusznem i przekonywującem; ~~ważne~~ lecz niedostateczną
tem, co w niej nie było, mianowicie brakiem tego co na posiedzeniu
prawicy wypowiedział był hr. Gołuchowski. Stąd miała oratorskie
powodzenie ale nie pożądane polityczne i pozostaliśmy w najważniejszem
wyosobnieniu. Głosowaliśmy sami przeciw wnioskowi zaufania, reszty
członkowie wstrzymali się i wyszli z izby. – Braki w mowie p. Bilińskiego
stąd powstały, iż zamiast trzymać się tego cośmy z nim omówili, i jak to jest
naradził się z Komisją parlamentarną Koła Polskiego zatem stanowcze
jego nałogiem chciał ~~jeśli~~ jej dogodzić. – Potrzebne prowadzą opozycję
stwierdzenie, iż polscy członkowie izby panów
przymusową przeciw hr. Czerninowi i rządowi, ale nie przeciw~~ko~~ ani wyjaśniło
państwu nie nastąpiło, co potrzeba

3605 ~~3770~~ ~~3508~~

ani polepszyło. Biskup przemyski Pelczar wygłosił piękną mowę z katolickiego stanowiska—

Tymczasem w Kole Polskiem zaszło przesilenie. Demokraci narodowi i na ich parcie prowadzeni ludowcy zamierzali ~~z~~ rokowania z Czechami i Słowieńcami bez upoważnienia Koła Polskiego. Prezes Koła Goetz w następstwie tego pogwałcenia statutu Koła, złożył prezesostwo które ~~wid~~ widocznem było, że długotrwałem być nie mogło— Demokraci narodowi przeprowadzili w dalszym ciągu uchwałę polecającą prezydium zaniechania rokowań z Czechami i Słowieńcami o wspólne działanie. Zatem postawili na swojem, ~~i~~ i zmienili ~~Kierunek~~ i kierunek dotychczasowej polityki ~~opartej na narodowej~~ oraz nadali ~~i zwrócili go w stronę nieograniczonego porozumienia~~ ~~nieograniczonych~~ znamię antypaństwowe w Austryi.—

345

Tem niedostateczniejszem wydało mi się stanowisko zajęte przez Koło polskich członków izby panów i prosiłem ks. Gołuchowskiego aby je zaznaczył, powołaniem w izbie panów przemówienia które wygłosił był na posiedzeniu prawicy.— Wachał się a kiedy przekonałem (...) że zaniecha tego, chciałem

~~3606~~ ~~3711~~ ~~3501~~

346

przemówić dla zaznaczenia tego samego oraz i ciągłości tego co powiedziałem
był przy końcu letniej sesji; zapisałem się do głosu.— W tym jednak
wypadku i w danych warunkach, choć to nie w moich zwyczajach,
z uwagi na potrzeby zmieszczenia się i przestrzegania Kolegów, mianowicie
de facto naszego prezesa hr. Gołuchowskiego. Ale Przeciwnym był
mojemu przemówieniu i wradził abym je wygłosił a że tego samego
zdania, które zresztą był p. Dawid Abrahamowicz zamilczałem się z
osobistym i publicznym żalem przemówienia i wykreśliłem się
z listy mówców.
Dwa są zapatrywania. Jedno hr. Gołuchowskiego i p. Bilińskiego że opozycję
naszą już dyscyplinowaną i dyscyplinujemy, bo bez nas obejść się nie można,
że zatem wiecem nie należy jej osłabiać, a osłabić by ją mogło
moje przemówienie. Drugie moje, iż nie widzę abyśmy dyscyplinowali
a w tak pewnym nie jestem abyśmy dyscyplinujący, że raczej tym czasem
wyrządzili sobie możemy niepotrzebnie, niejedną szkodę mianowicie
na Kongresie Ukraińców, który głośno i uporczywie żąda
z ~~Wobec tego~~ Przeciwnie [illegible] siły
podziału Galicji.

~~360~~ ~~3??~~ tak samo jak przecenianie własnej wartości –

jest zawsze szkodliwem. Dla ~~[illegible]~~ miliona chełmskiej ludności
nie należy zapominać o piętnastu milionach Polaków,
ani nawet o pięciu milionach w Galicji. – Protest był
konieczny, oparcia konstytucyjnem prawem którego czasem
użyć trzeba i należy, ale wszystkiego unikać ~~należy~~ co się przeciw
państwu zwraca i jego konieczności. Albo życzymy sobie aby,
Austro-Węgry przy zakończeniu wojny mogły zaważyć i także wobec ~~Niemiec~~ mogły zaważyć ~~[illegible]~~
~~Zwycięstwa w tej wojnie Austryi~~ i ~~a~~ wtedy nie możemy odmawiać ~~jej~~ ich
Austryi ~~jej~~ środków do jej prowadzenia, albo też odmawiamy ~~na niemców~~, może na Śląsku ~~z koalicją~~ –
i ~~a~~ wtedy ~~powiedzmy~~ skarżymy monarchii ~~a jej wrogami~~,
Przy znamienitych rezolucjach p. Bilińskiego ~~na~~ której nie na czem polega
dla niemożliwych kompromisów, z chorobliwą
zdrową polityką, posiada ją,
i szkodliwą. –

~~[illegible] gorzej polski patryjota, [illegible]~~
~~optymistą i stąd [illegible]~~
~~zdanie [illegible], [illegible] często [illegible]~~
~~[illegible] polityczne [illegible]~~

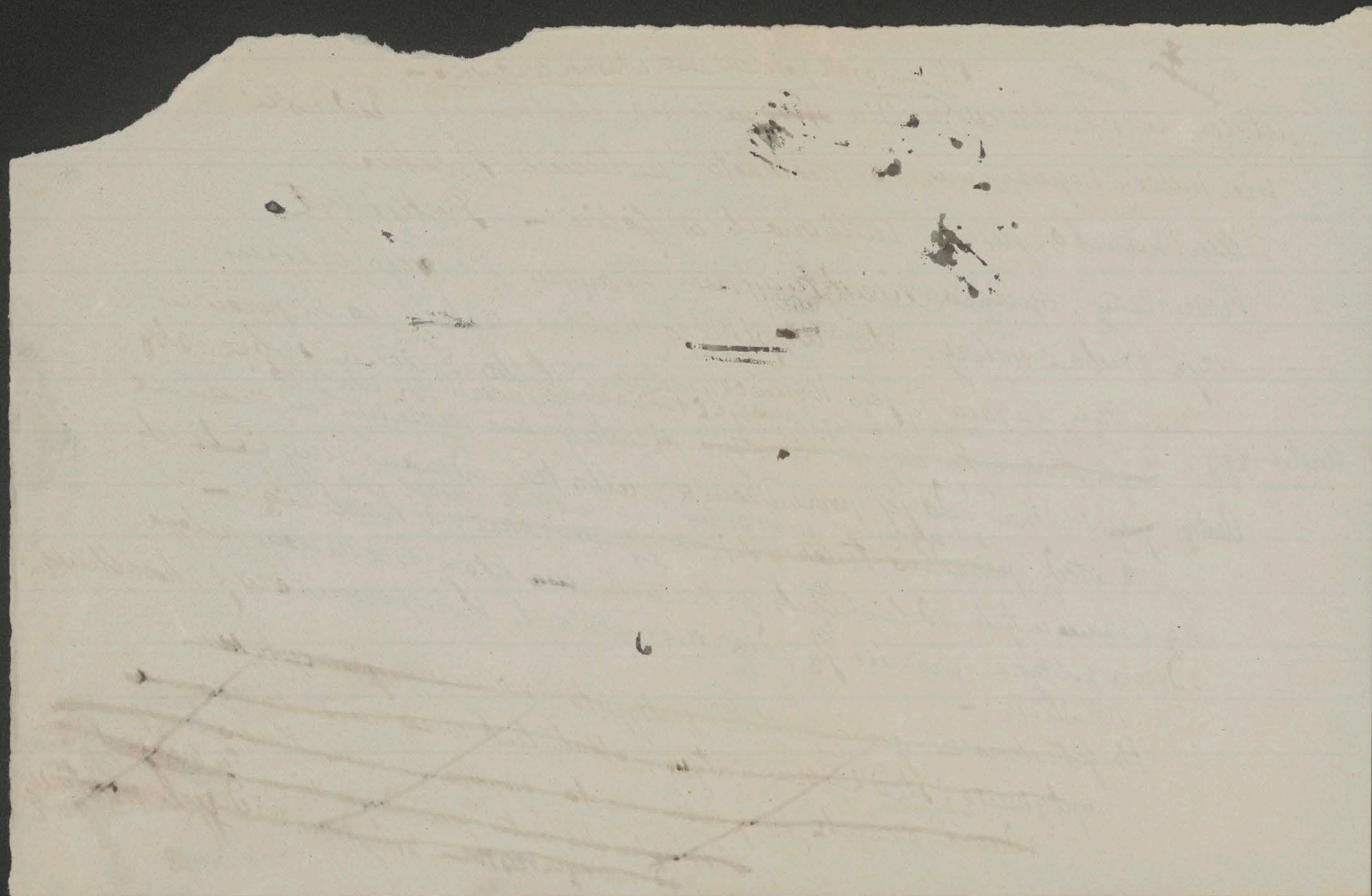

3608 ~~3477~~ ~~3513~~ 348

~~Zdanie~~

~~Hr. Gotenkowski — o ...~~

Hr. Gotenkowski gorący, polski patryota rozumny i zdrowego sądu
jest optymistą i stąd ~~[illegible]~~ mało ~~Mało~~ lub wcale nie zważa
na zdanie innych. Upartym nie jest, łatwo bowiem, ~~zmienia własne~~
~~zdanie~~ nie spostrzegłszy się, zmienia ~~własne~~ zdanie. Często ~~z~~ zawsze
w nim krew karmazyna i szlachecką butą powoduje się. Ta
bierze górę nad politycznym zmysłem i dyplomatyczną umiejętnością.
Osobiste widoki całkiem mu są obcemi. Chce jedynie służyć dobru monarchii —
sprawie swojego narodu i połączonemu z nią
Przyjdzie zająć stanowisko przy budżecie i ~~w~~ wojennych kredytach. — Oświadczył tem
że przeciw nim głosować nie będą. Są bowiem zdania, ~~Z [illegible]~~ niektórych i należy
polskich członków izby panów, ~~większości~~ mianowicie bezwarunkowo wstrzymaniem się od głosowania
przeciw nim głosować. Hr. Gotenkowski jest za wstrzymaniem się w łonie panów większości
i zdaje się że większość jest za tem. Przy zapewnionej w izbie panów większości za budżetem i wojennemi kredytami
byłyby to tylko cienie. Jednak głosowanie

~~umiejętności. Nigdy nie powodujesz się osobistemi widokami~~
~~Chcę tylko twoje sprawowania dalszego naradu i potwierdzenia~~
~~z tej dobrem mianowanie.~~

29 Marca

3609 ~~3514~~ 349

miałoby poważniejsze i skuteczniejsze znaczenie. Dotąd niewiadomo czy uzyskają większość w izbie poselskiej, zatem czy staną na porządku dziennym izby panów. Na zapytanie czy ma nadzieję otrzymania budżetu i wojennych kredytów w izbie posłów prezydent ministrów Seidler odpowiedział mi że ją ma i zdawał się być pewnym tego, że zatem przyjdą także pod obrady izby panów, prawdopodobnie około 7go Marca

2go Marca

═

CL XXV

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

9 Marca 1918 r

An Seine des Herrn

350

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3640 – 3645

~~Krakau.~~
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

Reichsratsangelegenheiten.

CCLXXXV ~~CCLXXVII~~ 351.

Rokowania z Rumunią
Traktat pokoju czterorzędnych
z Rosją. Zawarty w Brześciu
3. Marca 1918 r. – ~~[illegible]~~
~~i jak [illegible] pokój~~
Podpisanie i protest.
Zamieszanie wojennych
Państw. Telegramy cesarza
Wilhelma. Pokój z Rumunią
wstępny w Bufftea. Sąd
zawarty w traktatach. Dalsze
o trzech traktatach.
Rokowania z Rumunią
przeniesione do zamku Cotroceni.
Na Ukrainie. Zajęcie przez
Niemców Kijowa. Niemieckie
wojsko w Połockiem. W Bułgarskiem
potrzymany się z polskim Karol ziemi
Hohenbowicz z naszych zostat.

Tydy życzenia Regencji przestała
Kołu Polskiemu! Chełmszczyzna
sprawa. Rozmowa z bar. Burianem
Rozmowa w ministerstwie spraw
zagranicznych. Budżet i wojenne
kredyty w Radzie Państwa. Rachunku-
Koła Polskiego. Pomysły
zmian sił. Członkowie polskich ciał
uwol. Tymczasowe
sprawa prost... sprawowanie. Ojciec Święty do
Regencji.
zarządzenia. Korpus Muśnickiego
Regencji. Układ z niemieckim
i Regencja. Kryzenko i polski Korpus
Świdzińskiem warunkach Lemberga
Balfour o Lord Lansdowne. Irlandia
Hertlinga- wojennego kredytu
którego miliardy niemieckie
nowa Ukraina Latam- Finlandia
wojsko na Alandach Ojciec Święty
Japonia i Syberia

9 Marca.

~~3610~~ ~~3515~~ ~~3474~~ ~~350~~ ~~CLXXIV~~ CLXXV 352

Urzędownie donoszono 2.-tm że rokowania w Bukareszcie z Rumunią dalej są prowadzone i biorą pomyślny obrót. –
Że pomyślny, wnosiłby ktoś stąd, iż dalej prowadzonemi były, po rozmowie ks. Czernina z Królem

Dnia 2.-tm wypowiedzianym został rozejm z Rumunią. Rząd rumuński oświadczył gotowość do nowych układów o ~~rozejm~~ takowy w tajemnicy z pokojowemi rokowaniami na podstawie postawionych przez środkowe mocarstwa warunkach. – Rząd rumuński przyjął 4.-tm warunki rozejmu ostatecznie, ale bo też zaszedł ważny wypadek.

W Brześciu 3.-tm traktat pokoju z Rosją wraz z dodatkowemi traktatami podpisanym został o 5. po południu. –
Podpisanym został na znanych głównych warunkach z których III wyłącza od Rosji Polskę, Litwę, niemal wszystkie bałtyckie niemieckich Kurlandii, Estonii, Inflanty ~~Liwlandii~~, prowincje ~~[illegible]~~ ~~zastrzega i ich dojrzały los ostatecznie~~ zastrzega Niemcom i ~~Niemcy i Austro-Węgry to~~ Austro-Węgrom ~~co zachowaniu ich woli?~~

~~3611~~ ~~3477~~ ~~3516~~ 353

w) porozumieniu ~~zachowaniem~~ się ludnością ustanowienie przyszłego losu tych krajów.

Zas VI obowiązuje Rosję do natychmiastowego zawarcia pokoju z
Ukrainską rzeczpospolitą i ~~uznania~~ uznania traktatu utworzonego
z tą rzeczpospolitą; do opróżnienia Finlandji i wysp Alandzkich

Warunek IV zobowiązuje Rosję do najśpieszniejszego opróżnienia
wschodnio anatolskich prowincji i prawnego oddania Turcji. —
Powiaty Erdehan, Kars, Batum mają być również
opróżnione a ~~do~~ w ich przyszłości Rosja nie będzie miała
udziału, lecz ustanowioną ona dostanie przez ludność
w porozumieniu z sąsiednimi państwami mianowicie
z Turcją. Wreszcie VII warunek obowiązuje strony podpisane
na traktacie do uszanowania niezawisłości
i nienaruszalności terytorialnej. Persji oraz Afganistanu
Końcowy warunek orzeka że traktat będzie
niebawem w Berlinie ratyfikowany. Na
żądanie ~~jednego~~ jednego z państw podpisanych
Rosja Rząd wszystkie zobowiązuje się w
przeciągu dwóch tygodni do którym
ratyfikacji. —

354

7612 ~~3476~~ ~~3517~~

Brzeski czteroprzymierza trakt z Rosją z 3 Marca 1918r, w przeciwieństwie
do wstydliwego traktatu Austro-Węgier z Ukrainą, jest ~~godzący~~ odpowie=
zwycięstwu cesarstwa niemieckiego nad Rosją.
=dnik ~~potęgi niemieckiego cesarstwa i jego zwycięstwa nad Rosją~~ –
Wedle zdrowych zasad polityki i rozumu stanu, przynosi zwycięzcy
znaczne, ~~dawniej~~ Rosyjii i namacalne, terytorialne zdobycze oraz
rękojmie.– Formalnie bez aneksji, dokonał ich, albowiem
odłączone od Rosji kraje bałtyckie wchodzą w ten lub ów sposób
w zakres wpływu i panowania ~~z~~niemieckiego cesarstwa, Polska wchodzi
w ten sam zakres, dwóch środkowych mocarstw.–
Trakt podpisany w Brześciu 3 Marca 1918 jest ~~wielkiem~~, historycznem dziełem
które nareszcie odgranicza Rosję od Europy i zabezpiecza środkowe mocarstwa
i ~~S~~ Europę oraz ich kulturę przed naporem ze Wschodu i otwiera widoki
trwałego pokoju ~~w~~ w tej ~~Ws~~ europejskiej dzielnicy. i dziełem które już dawno
~~Dotąd~~ powinno było być dokonanem.– jest ~~wspaniałym~~, doniosłym wynikiem
O ile, ostatecznym nie będzie, Na wszelki wypadek zazna-
światowej wojny, które przeżywamy. ~~w pol~~ historyczną prawdę i polityczną
=czył i stwierdził konieczność.–

3613 3477 3574

355

Przy zawarciu traktatu zaszło znowu coś dotąd niebywałego
Najpierw rosyjska delegacja oświadczyła że niechce przystąpić do Komisyj do rozbioru warunków
traktatu. Członkowie delegacji zasięgnęli od delegatów czteroprzymierza
objaśnień o niektórych warunkach, nie wyrazili żadnych jakichkolwiek
zmian. Na pełnem posiedzeniu 3go pod przewodnictwem ambasadora
Kajetana Méreya, rosyjski delegat Sokolnikow
zwa złożył oświadczenia
1º Iż tylko pod protestem przyjmuje ustęp IV warunku, który zamienia
o poniatach Erdehan, Kars, Batum, bez zapytania się ludności
terytorialną zmianą na zastało rzeczpospolitę
2º Rosyjskie ultimatum na zastało rzeczpospolitę
rosyjska wśród demobilizacji, stąd zmuszoną była przyjąć
to ultimatum i podtwierdzić jej traktat pokoju podpisać. Ten
pokój nie jest pokojem porozumienia. Granicze ludy
które pod pozorem, przyznania im prawa rozporządzania sobą
poddane będą pod wpływ Niemiec. Wzmiankowane zostaną
przy czem siły kontrrewolucji wspiera także we Finlandii i
które czteroprzymierze

~~3614~~ ~~3476~~ ~~3511~~ 356

Ukrainie a tem, ma na oku strategiczne cele. Rosja
zgnębiona złamaniem rozejmu podpisuje przedłożony jej
traktat, nie wchodząc w układy.—
Ambasador Merey i niemiecki pełnomocnik Rozenberg
wyrazili głębokie ubolewanie z powodu tego oświadczenia
i starali się zbijać rozumowanie rosyjskiego ~~[illegible]~~ delegata nieco [illegible] ~~[illegible]~~, którego
Dawniej, pozostało bowiem wrażenie rzekomego [illegible] nad ~~[illegible]~~ go ~~podpisał~~
którzy, nawet ~~i rozejmu~~ ten rosyjski nad [illegible] przemówieniu [illegible] wyrazy
podpisał, złamały skoro tylko mogłyby to uczynić. [illegible] przywrócenia dawnych
Dawniej też w pożegnalnem przemówieniu [illegible] nadzieję & [illegible] po tem wrazy.—
Merey wyraził życzenie i [illegible] traktatu
przyjacielskich stosunków; [illegible] wyniosłym [illegible]
Nie było jeszcze przykładu aby przy podpisaniu traktatu
wniesiono przeciw niemu protest.— Tym [illegible] wobec
przyjęto bolszewikom pozwolić się i użyć go [illegible] nie zaniechali
~~potężnego~~ ostatecznego przyjaciela.— Przy czem [illegible] Zapowiedzieli
rozpoczęcia jeszcze swej propagandy.— jakto już pierwsi uczynili Trocki i Joffe że bolszewizm przekroczy granice Rosji —

3615

~~3470~~ ~~3320~~ 357

W następstwie pokoju z Rosją wojenne działania Niemiec ~~tu~~ we Wielkiej Rosji zostały zaniechane. ~~Cesarz Wilhelm w telegramie do Kanclerza ogłosił "Niemiecki miecz w rękach wielkich wodzów przyniósł pokój z Rosją".~~ Tego potrzebowali i tego jedynie chcieli ~~Rosyjscy~~ bolszewiccy Komisarze Ludu.

Cesarz Wilhelm w telegramie do Kanclerza ~~Rzeszy~~ obwieścił "Niemiecki miecz w rękach wielkich wodzów przyniósł pokój z Rosją".

~~Ambasador Mérey powrócił wraz z otoczeniem z Brześcia do Wiednia 5. lm~~

W telegramie do feldmarszałka Hindenburga cesarz Wilhelm jemu i Ludendorffowi przypisuje pokój na Wschodzie i dzięki składa. Czynem jego uzyskiem jest oswobodzenie z jarzma rosyjskiego ~~braci~~ bałtyckich braci i współrodaków, którzy powrócić ku mogą teraz [do wspólnoty] z Niemcami.

Ambasador Mérey w pożegnalnem przemówieniu ~~wraz~~ przypisał także pokój niemieckiej armii. Wraz z otoczeniem powrócił 5. lm z Brześcia do Wiednia.

3616 ~~3480~~ ~~3521~~ 358

W rokowaniach w Bukareszcie powstały nowe sprawy w skutek czego przewodniczący bułgarskiej delegacji Tontchew przybył do Zofii aby zdać sprawę rządowi i otrzymać nowe instrukcje, po czem miał powrócić do Bukaresztu ~~zawarty w Buftea pod Bukaresztem~~

~~Ale już 6 marca podpisany [illegible] został wstępny preliminar traktat pokoju między czteroprzymierzem i Rumunią, podpisany przez~~

Ale już 6 marca zawartym został w Buftea o pod ~~pod~~ Bukaresztem; między czteroprzymierzem i wstępny preliminar traktat pokoju między czteroprzymierzem i Rumunią, podpisany przez sekretarza stanu Kühlmanna, ministra spraw zagranicznych hr. Czernina, wicepremiera bułgarskiego sobrania Momtschilowa, w. wezyra Taalat baszę oraz pełnomocnika Rumunii Argentoinan. O 7 marca W przeciągu czternastu dni postanowiono zawrzeć ostateczny pokój. Wstępnymi Głównemi jego warunkami są: 1° Rumunia ustępuje czteroprzymierzu Dobrudzę po Dunaj. 3° Rumunia

3617 ~~3487~~ ~~3522~~ 359

zgadza się na żądane przez Austro-Węgry sprostowanie granicy austrjacko-węgiersko-rumuńskiej. 7° Rumuński rząd zobowiązuje się, dopomódz wszelkiemi siłami do przewozu Rosji ~~żo~~ żelazną przez Mołdawię i Besarabię do Odessy wojsk sprzymierzonych mocarstw. – Inne warunki odnoszą się do demobilizacji armii rumuńskiej zaraz, całkowitej po zawarciu pokoju między Rumunią i Rosją, oraz do spraw handlowych, prawnych i innych, ~~–~~ także co do oddalenia oficerów ~~z ro~~ mocarstw porozumienia z rumuńskiej armii. –

Rozumny traktat który czyni zadość słusznym żądaniom Bułgarii co do Dobrudży i polepszenia strategicznego granicy Austro-Węgier; nie jest zaś, acz przykry, ~~nie~~ zbyt ciężkim dla Rumunii, zważywszy jej zdradzieckie a niewczesne złamanie zobowiązań i wypowiedzenie lekkomyślne wojny czterem sprzymierzonym ~~uw~~ ~~przy~~ ~~tracenia~~ poniesionej ostatecznie, zważywszy jej pogrom. – Być może iż Rumunia żywi nadzieję podobnego do niej i odzyskania Besarabii, tak krzywdząco, niesłusznie i niewdzięcznie zabranej jej przez Rosję

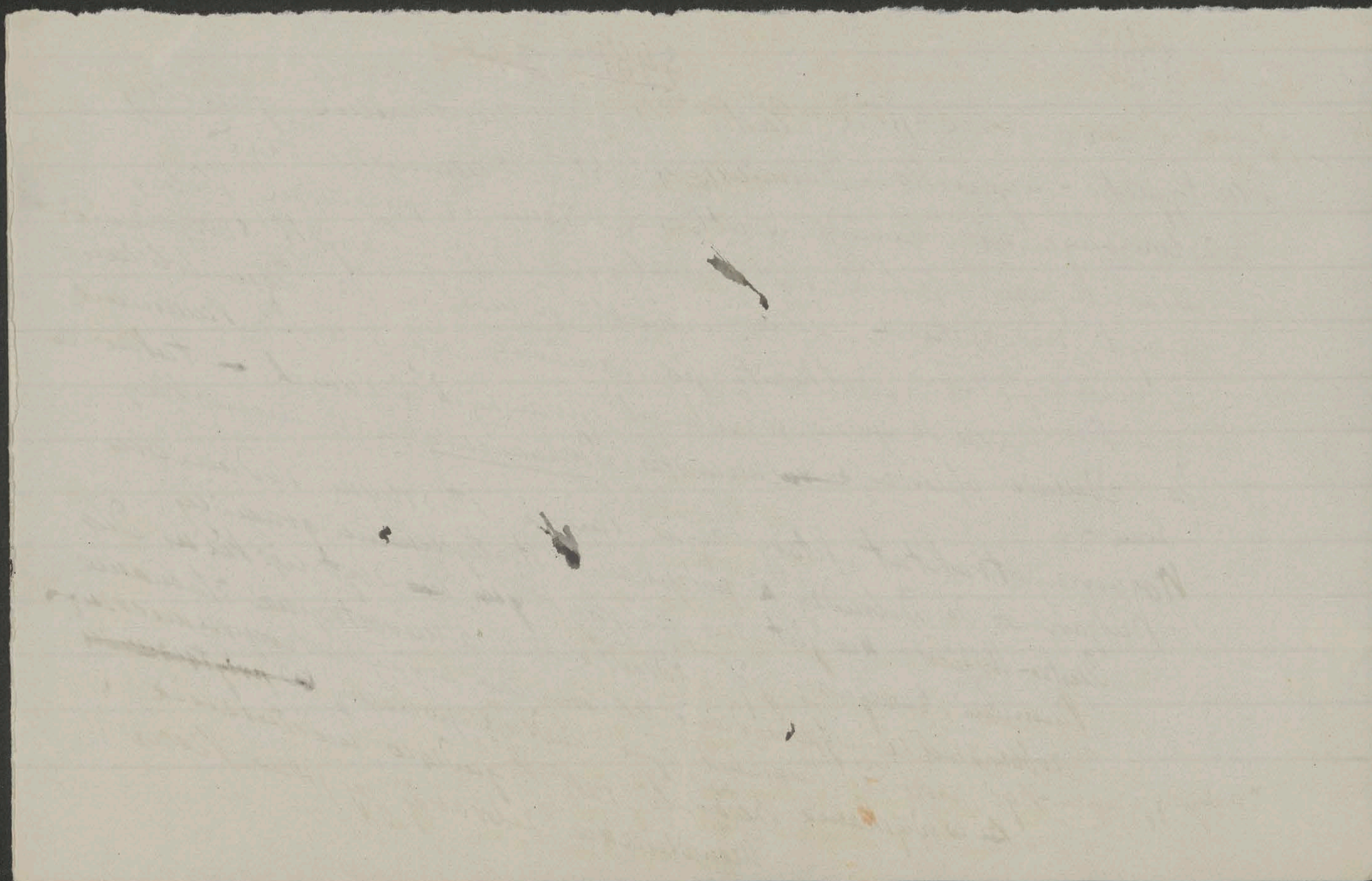

7614 ~~3482~~ ~~3523~~ 360

w 1878 r. traktatem berlińskim w zamian za rozstrzygającą pomoc daną jéj pod Plewną.– Nie jest to pokój bez aneksji.–

Trzy traktaty czwórprzymierza z Ukrainą, Rosją, Rumunią nie małe przynoszą korzyści środkowym mocarstwom, są wzięte w całości ~~[illegible]~~ cennem zbożem, które daje im pokój na Wschodzie, przy czem niezałatwioność tej wojny sprawia, że pomimo tego Niemcy we Finlandii, one i Austro-Węgry tu na Ukrainie prowadzą jeszcze wojaczkę.– Austro-Węgry mają już tylko ograniczony do toczenia wojny z Włochami oraz o ile czyny wcale udział w zachodniej na francusko-angielsko-amerykańskim froncie.

Nie podobna też aby te trzy traktaty pokojowe nie polepszyły wyżywienia a częściowo środkowych mocarstw armii i ludów.– Są zatem znacznem a niemieckiem i historycznem powodzeniem. Zawdzięcza się je zwycięstwom niemieckiej armii i jéj ostatecznem, pomimo wystąpieniem zbrojnem przeciw Rosji. Pomimo Chełmskiego błędu ma w ~~[illegible]~~ Niemcy tem udział polityka hr. Czernina, który dla dopięcia go, nie zawahał się i zasiąść przy stole pokojowych rokowań, ze socjalistycznemi uczonemi Wiedeńskiego uniwersytetu i z bolszewickiemi, demokratycznemi pełnomocnikami Rady Komisarzy Ludu.

3611 ~~3483~~ ~~3524~~ 361

Postanowiono w Buftea utworzenie politycznej, wyjątkowej prawno-politycznej i handlowo-politycznej Komisji pod przewodnictwem alfabetycznem przedstawicieli czteroprzymierza. Posiedzenia odbywać się mają w królewskim zamku Cotroceni położonym bliżej Bukaresztu niż Buftea

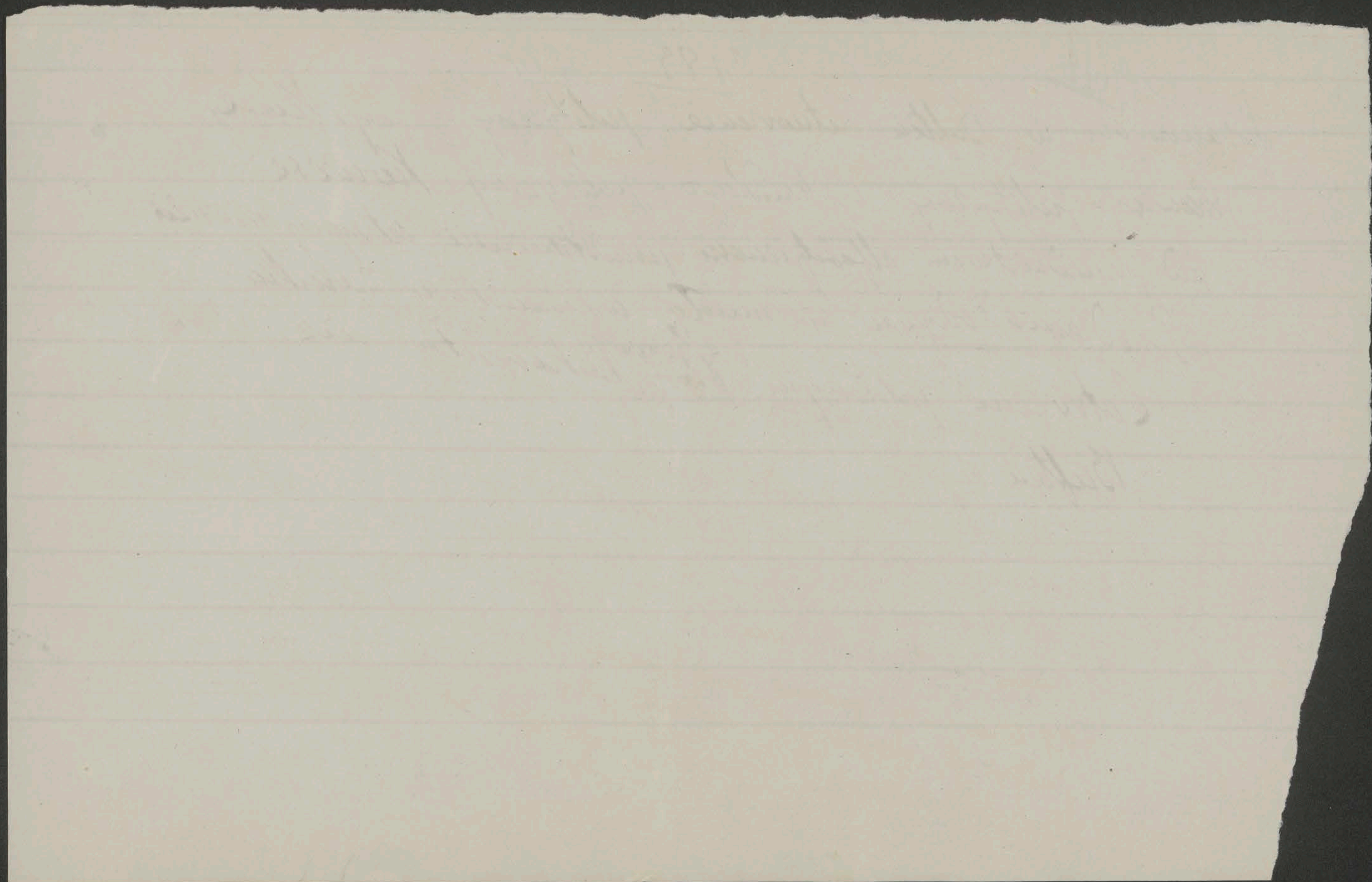

~~3620~~ ~~3484~~ ~~3526~~ 362

Wojska austryjacko-węgierskie zajęły już Żm. na Podolu Proskurów i Lipkany. W Chocimiu i Kamieńcu Podolskim Dwa rosyjskie korpusy poddały się. Zabrano 300 dział 200 kuchen polowych wiele amunicji. O zbożu nie ma wzmianki.

W ~~Estlandii i Liwlandii~~ Estonii i Inflantach dalsze wojenne działania.

Na Ukrainie Linsingen zdobył Gomel. „Kijów stolica Ukrainy – opiewał niemiecki biuletyn – został wyzwolony przez ukraińskie i saskie wojska".

Mier się ukraińskich dla końca Donu. Ukraińskich wojsk bowiem nie ma. Gdyby były, nie potrzebowałaby Ukraina a raczej jej domniemany rząd błagać o niemiecką i austryjacko-węgierską pomoc ~~a ten rząd~~ i uciekać z miejsca do miejsca.

Na zachodnim froncie nieznaczne działania. Niemcy na północ od Seicheprey uderzyli na rowy zajęte przez Amerykanów i wzięli [illegible] do niewoli.

~~3621~~ ~~3445~~ 3526 363

Przednie austryjacko węgierskie wojska obsadziły na Podolu po krótkiej walce Żmerinkę. Przy wzięciu Gorodka poddały się syberyjski korpus i dywizja piechoty. – Zaraz na wstępie walki [illegible] nie jest, że zatem pokojowe bankowanie w skróceniu zapowiedziane przez prezydenta ministrów Seidlera

Ogólny łup niemiecko-austryjacko-węgierski wynosi do 4. t. m. 6800 oficerów 57.000 ludzi 2400 dział 5000 karabinowych maszyn, tysiące zapasów 5000 automobilów 11 opancerzonych, dwa miliony artylerijskich naboi 128.000 karabinów 800 lokomotyw 8000 wagonów. – Ale o chlebie z. czerwca – nie ma ~~wzm~~ ~~wzmiank~~ wzmianki –

Niemieckie wojska Kirbacha i Eichorna w nieustającym pochodzie przez Dünaburg i Mińsk, zdobyły były po silnej walce Pleskow, Polock i Borisow. W Bobrujsku, Dokonanem zostało połączenie z polskiemi dywizjami. –

Niemieckie i austryjacko-węgierskie wojska wkroczyły do Żmerinki:

Raptem wyjawił się ukraiński rząd. ale w Brześciu. Prezydent ministrów Hołubowicz podczas jednodniowego tam

3622 ~~3486~~ ~~3528~~ ~~3527~~ 364

połytu 2. t.m. przesłał do Kanclerza Hertlinga telegram wyrażający radość z odzyskania przez ukraińskie wojsko dawnej i obecnej stolicy Kijowa, co w najznaczniejszej części zawdzięcza się pomocy dzielnych niemieckich wojsk. Za nią w imieniu Ukrainy składa on dzięki w– wojsk. Kanclerz odpowiedział w ciepłych dla Ukrainy wyrazach.

3623 ~~3487~~ ~~3528~~ 365

Parlamentaryzmu nie uprawia, pojęcie politycznej myśli stąd
u wielu z tutejszych polskich polityków ~~publicznych~~ ~~politycznych ludzi~~ zszedł. —
W chełmskiej sprawie Rada Regencyjna warszawska okazuje go więcej niż
oni. Przesłała do Koła Polskiego trzy żądania 1° Aby wpływać uspakajająco na
kraj, tak żeby wrzenie nie udzielało się Królestwu Polskiemu 2° Nie może
sądzić czy użyteczną ~~wytworną~~ jest opozycja przeciw rządowi. ale zaleca aby się
nie zwróciła przeciw ~~mon~~ cesarstwu i państwu 3° Poleca unię łączyć się
z innemi opozycyjnemi, słowiańskiemi stronnictwami.
Tutaj zarzucają głównie ~~Polakom~~ że kiedy wspominanie się o Chełmszczyźnie
należy do Regencji i polskiego rządu. tutejsi Polacy wyprzedzają Regencję biorą na siebie
i gorączkują się.
Jest to polskim zarzucają że sami wynajdują i tym sposobem podnoszą go
o którym nie myśleli nieprzyjaciele
im. Rozpowszechniali wiadomości, że w Chełmszczyźnie ~~już~~ c. i k. austro-węgierskie
* przed ratyfikacją traktatu władze austro-węgierskie ukraińskie
wycofały się a zaprowadzone zostały mianowicie w Zamościu
~~Urzędy Kommittet~~ st

3624 ~~3929~~ ~~3488~~ 366

Urzędowy Kommunikat stwierdza, że wiadomość ta [illegible] jest niezasadnioną i nieprawdziwą.—

Baron Burian powiedział mi „Protest musiał być punktem wyjścia poprawy chełmskiego układu". Nie ma błędu który by nie mógł być naprawianym.— Hr. Czernin zbładził nieznajomością sprawy i lekkomyślnością:" Przypuszczam—rzekłam—że nie ze złej woli. To z pewnością nie ~~zp~~ odrzekł.— Zdaje mi się—dodałam—że w Peszcie lepiej rozumieją niż tutaj nasze ~~stanow~~ położenie i stanowisko. Tutaj odrzekł, nie ~~znam~~ znają ~~g~~ całkiem sprawy i nie rozumieją jéj.— Wyraziłam nadzieję, że jako członek wspólnego rządu ~~po tem~~ ~~bi~~ pojmie nas. Odpowiedział, że zadanie utrudnionem jest dla niego tem ~~to~~ iżby przypuścić można, że występuje z niechęci do swojego następcy a on jéj wcale nie ma i przeciwnie życzy mu powodzenia.— Nadmienił jeszcze coś o Szajloku i funcie mięsa.—

Hr. Juliusz Andrassy silnie potępia układ o Chełmszczyźnie. Powiedział hr. Gołuchowskiemu, że stronnictwo rządowe jest skrępowane tem, że nie ma w sejmie większości a hr Tisza który rozporządza większością jest niechętnym wystąpieniu przeciw układowi. Jednak hr. Andrassy ma przemówić w sejmie przeciw układowi.—

~~4625~~ ~~3480~~ ~~3770~~

Panowie w ministerstwie spraw zagranicznych, kiedy im powiedziałem, że
można było zawrzeć pokój z Ukrainą bez ustąpienia jej Chełmszczyzny
a ~~i~~ dowodem tego iż najpierw prosić musiała o pomoc i wkroczenia
wojsk środkowych mocarstw, odpowiedzieli, że było to niemożliwem.
Wątpię zupełnie i nie wierzę. Wierzyć nie chcesz odrzecono. —
~~a~~ Hr. Czernin — dodano — nie mógł powrócić bez zawarcia pokoju a ~~że~~
bez ustąpienia Chełmszczyzny nie byłby przyszedł do skutku, Polacy powinni
to zrozumieć i usprawiedliwić go. Choćby tak było istotnie, jeszcze nie były ustanowione —
musieliby protestować. — Zaznaczono iż granice Królestwa Polskiego z jakimkolwiek
Hr. Czernin działał pod wpływem konieczności powrotu
pokojem i podpisał go ~~ze~~ z uczniami Kijowskiego Uniwersytetu,
jako przedstawicielami państwa ~~które~~ z którem nigdy Austro-Węgry
nie były we wojnie, już dla tego, że nie istniało i dopiero godzinę przed
zawarciem traktatu musiało być uznanem. Dla ~~...~~ tego, aby hr. Czernin
nie powrócił bez jakiegokolwiek pokoju. — Pośpieszył ~~...~~ ~~jak~~ nierozważnie
jak Kiedy człowiek ~~...~~ który da się opanować niepokoj~~...~~ —

3626 ~~3490~~ ~~3571~~ 368

Od kilku dni we wewnętrznem położeniu tutejszem szło o uchwalenie przez izbę poselską prowizorycznego, czteromiesięcznego budżetu i wojennych kredytów, lub odroczenie czy też rozwiązanie izby. Zależało to od głosowania Koła Polskiego, 29, lub, co praktycznie na jedno wychodziło, wstrzymania się od głosowania, czem budżetowi i kredytom zapewniało się większość. W ostatniej chwili, w rozstrojonem i zbałamuconem Kole Polskiem nastąpił niespodziewany a pomyślny zwrot. Przed samem głosowaniem, cesarz przyjął na posłuchaniu w Baden prezydium Koła Polskiego z przewodniczącym Koła hr. Baworowskim na czele, w obecności ministra Twardowskiego ~~stale~~; po którem Koło uchwaliło wstrzymanie się od głosowania, czyli umożliwienie budżetu i kredytów. Na posiedzeniu izby hr. Baworowski odczytał następujące oświadczenie:

~~3441~~ ~~3432~~ ~~3627~~ 369

Trwając niewruszenie przy objawionych już
kilkakrotnie przez Koło polskie zasadach naszej
polityki narodowej, mam zaszczyt złożyć nastę-
pujące oświadczenie:

**Świadomi jesteśmy w całej pełni powagi przesile-
nia, jakie państwo przechodzi w tej chwili, stwier-
dzamy jednakże, że przesilenie to spowodowały
rządy: wspólny i austryacki przez to, iż nie tylko
obrazlły uczucia naszego narodu, lecz i nad jego
interesami najżywotniejszymi z lekkiem sercem prze-
szły do porządku. W mocy więc rządu wspólnego
i rządu austryackiego, a nie Koła polskiego, leży
trwałe zakończenie stanu przesilenia, w jakiem
zna duje się państwo, w ten sposób, że usunie się
po. ody przesilenia i uwzględni się uczucia i inte-
resa żywotne narodu polskiego.**

**Na znak protestu przeciw tej polityce rządu au-
stryackiego, którą zwalczamy, Koło polskie nie od-
da swych głosów za przedłożeniem o prowizoryum
budżetowem. Ufamy jednakże w otrzymane od Tro-
nu zapewnienie, iż życzliwa dla nas polityka zga-
słego cesarza "Franciszka Józefa I przywróconą
zostanie i nadal będzie kontenuowana," a nadto
świadomi, że obowiązkiem naszym jest ciężko na-
wiedzoną ludność państwa, a w szczególności lu-
dność naszego kraju ustrzedz przed niebezpieczeń-
stwem surowych rządów wojskowych, jakie spowo-
dowałoby wyłączenie parlamentu, rządów, których
pa ća zbyt żywo tkwi w naszej pamięci, postano-
wiliśmy powstrzymać się od głosowania‹.**

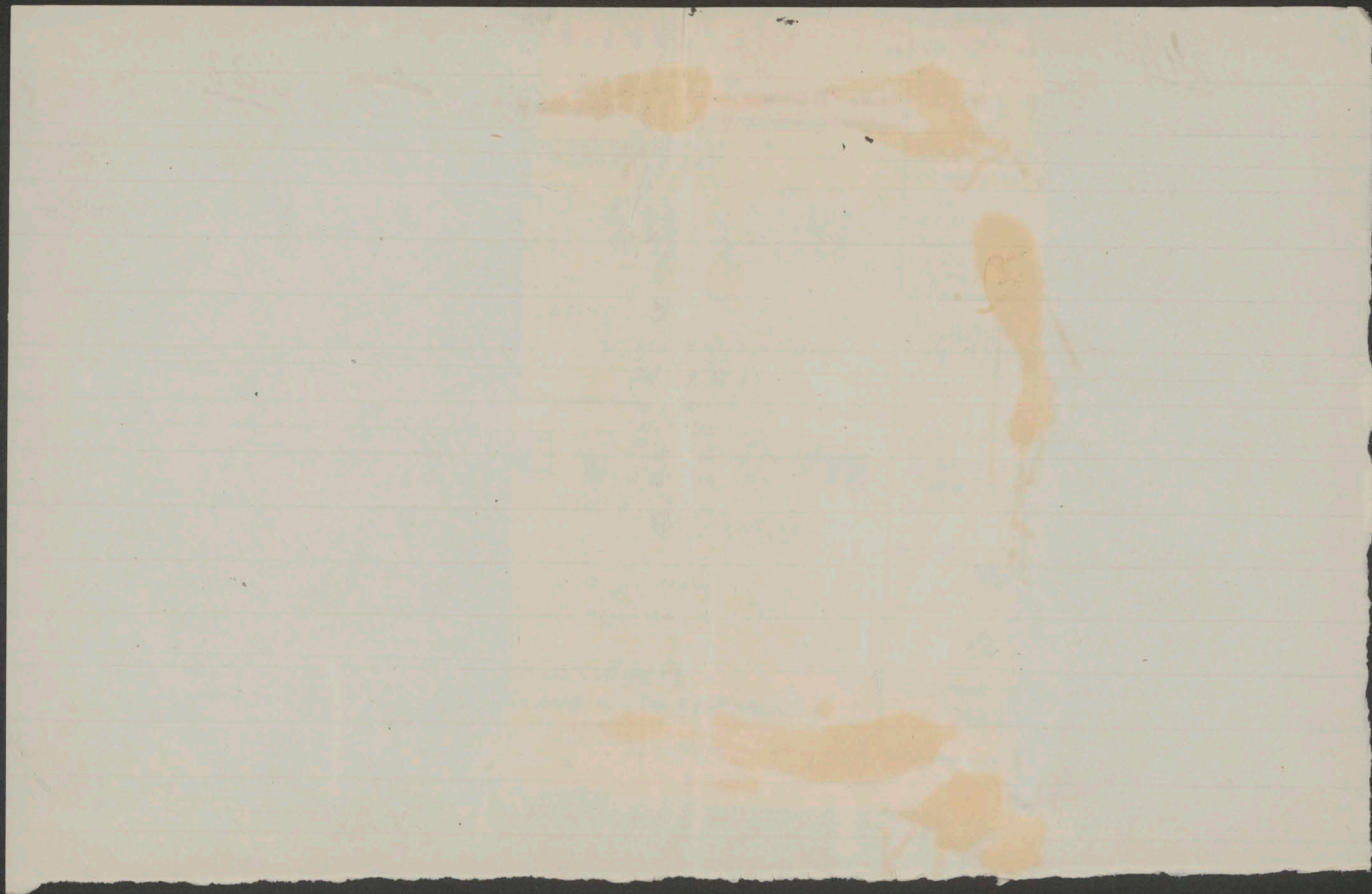

Budżet i kredyty uchwalonemi wtedy ~~zost~~ zostały dziś znaczną większością i dzięki opamiętaniu się Koła Polskiego przesilenie załagodzonem zostało.-

Potem nastąpiło nader pożądane wystąpienie z Koła socialistów którzy nigdy nie powinni byli być do niego przypuszczani owoż jeszcze więcej pożądańsza zapowiedź, opuszczenia go, przez narodowych Demokratów. Którzy wprowadzali Koło na manowce. ~~usiłując oddzielić polską politykę od związku ze środkowemi mocarstwami a zwrócić do Porozumienia.-~~

Pewne ~~gw~~ zapowiedzi, ostrych, wojskowych rządów w Galicji, powierzonych księciu Schönburgowi, wieści o podziale Galicji, takie mądre rady warszawskiej Regencji, obawa rozwiązania izby, przyczem dla niektórych utrata pokaźnej diety 1000 koron miesięcznie, wreszcie ~~tar~~ przestrzegające ale zarazem Łaskawe słowa monarchy do prezydium Koła, wpłynęły i rozstrzygnęły o zachowaniu się jego.

Najdowód iż należy z Polakami postępować życzliwie ~~i sprawiedliwie~~ ale bez słabości.- Jest to ~~jednak~~ prawidła bezwzględny

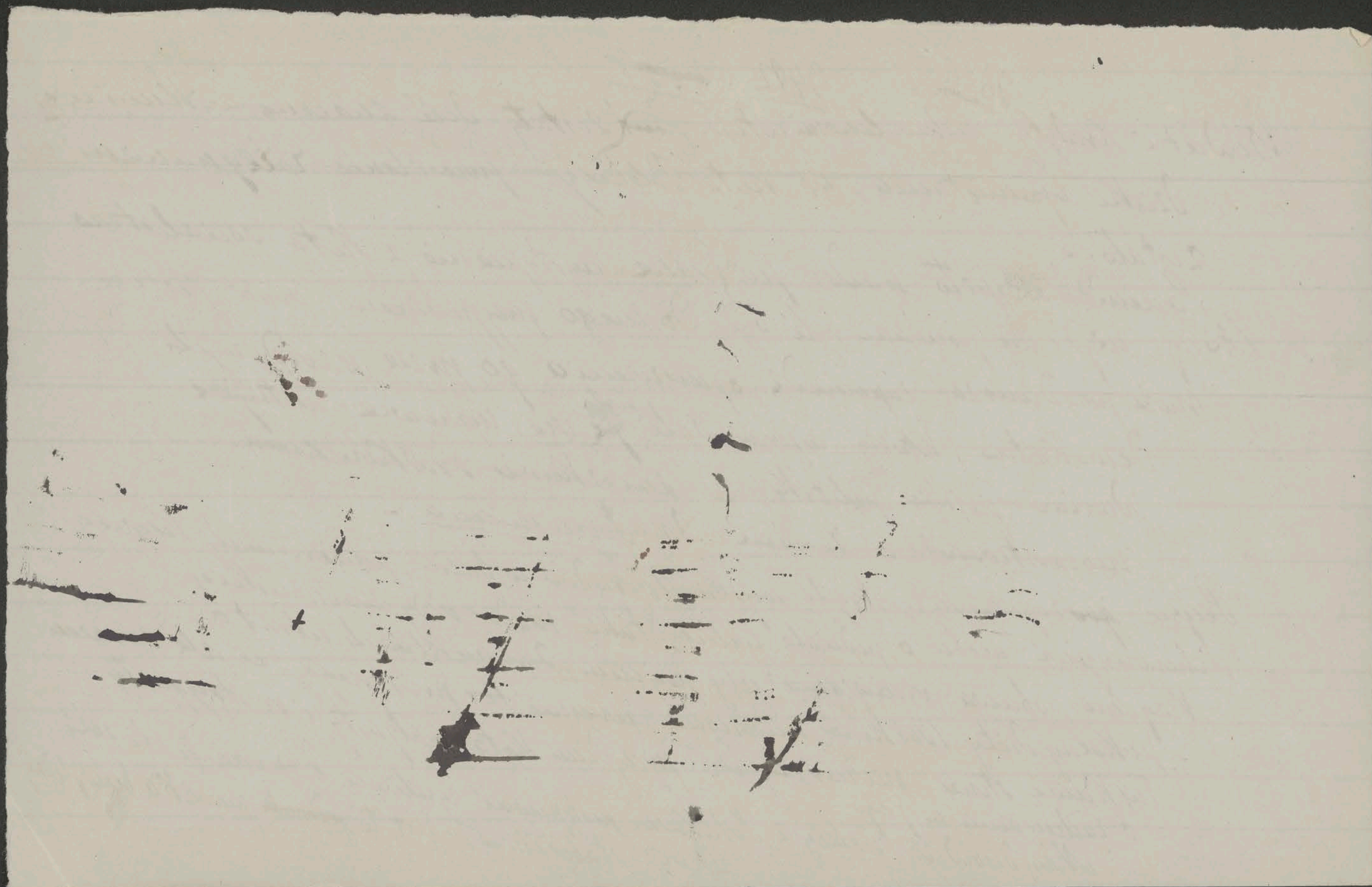

~~3534~~ opozycji, sięgającej do państwowych konieczności, dowodem że się nią nie zagryzły. – ~~3423~~ 371

~~7493~~ ~~Nie~~ Zmieniło to ~~jednak~~ [się w na lepsze] naszego tutejszego położenia, ~~które jest~~ przykrem

~~2624~~ ~~*~~ nawet groźnem. – [Jednak nie polepszyło dostatecznie. –] Byłem zdania że ~~polepszyć~~ [wzmocnić] by je mogło ~~[illegible]~~

odpowiednie oświadczenie ~~ze~~ polskich członków izby panów przy zapowiedzi ~~wstrzymania~~

~~dziś~~ się [dziś] od głosowania nad budżetem i wyjątkowemi kredytami. Nalegałem aby

ks. Gołuchowski przemówił, ale ~~się~~ stanowczo odmówił. Chciałem zabrać

głos. ~~w następujący sposób~~

~~Chociaż tego jeszcze nie ogłoszono ks. Schönborn, podobno już w drodze przyjściu~~
~~w Galicji w kierunku ustanowienia wielu Koła Polskiego [illegible]~~
~~[illegible] przed pół postanowieniem w [illegible] warunków~~
~~wtedy warunki o podziale Galicji w każdy [illegible]~~
~~tego poseł Kendzior [illegible] o tem warunków~~
~~nie dał odpowiedzi i dlatego~~ –

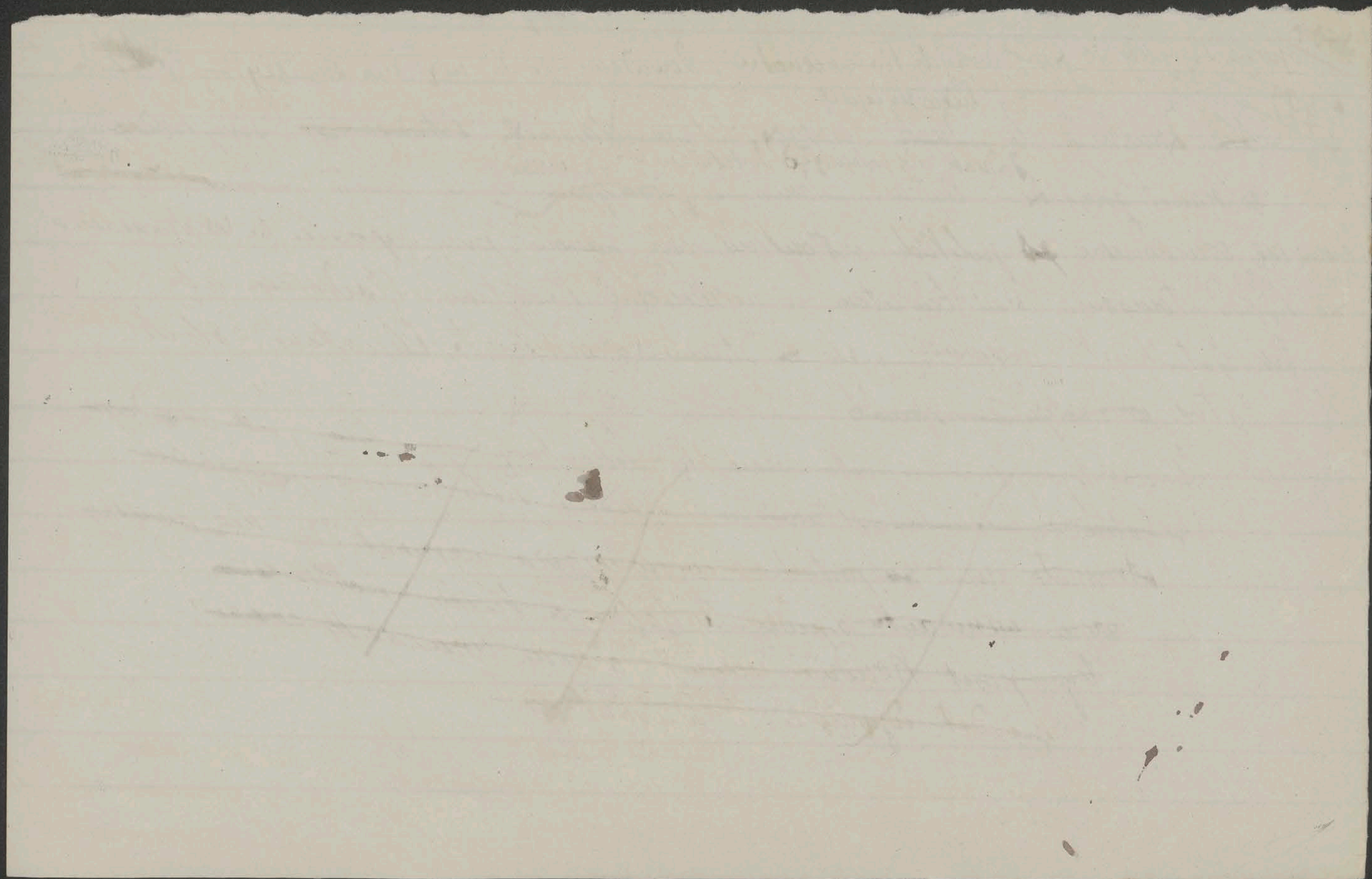

3690 ~~3494~~ 4 ~~3538~~ 372

gemeinsamen Wohl der Monarchie und meines Landes, man trakten sol – so lange möglich ist und nicht eigenen Grundsätze widerspricht – Dissonancen zwischen Polen Klub und polnische Mitglieder des Herrenhaus – zu vermeiden, werde ich ~~mich~~ über das Budget ~~erhalten~~ zu ~~stimmen~~ enthalten in der Hoffnung hochgäehrte Herrn, das Sie mich versten und nicht misverster werden. –

Ich bleibe ~~der~~ selbe der ich immer war. Treu ~~Katho~~– ~~meinem Kaiser der Monarchie und meiner~~

Hr Gołuchowski i obecni ostatkowie polscy żeby panowie nie zgadzali się z Stern ~~obyw zabrał~~ gło a przestanowili nie przybyć na posiedzenie żeby panowie. – Moje w tych warunkach wystąpienie miałoby wytkowanie osobiste znamię a chociaż nie cofnąłbym się przed niem, ~~nie~~ że stanowisko nie miałoby pożytku i pogorszyłoby, na moje Księstwo ~~tutaj~~,

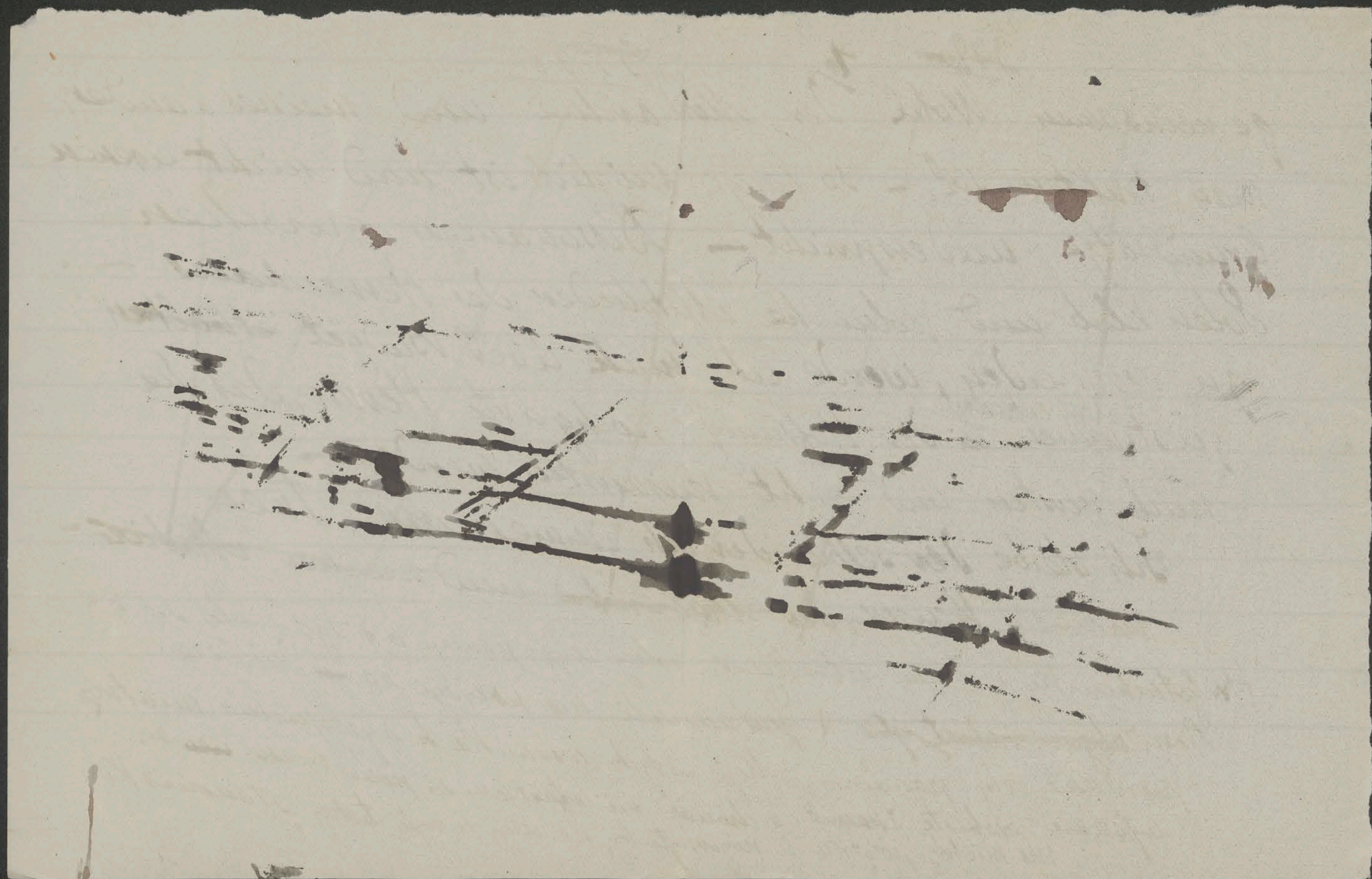

~~40~~ ~~3497~~ ~~3539~~ ~~3631~~

373

polskich atamanów aby pracować, z żalem zaniechać go musiałem.

Nie zmieniłem jednak przekonania, że postąpiono ~~w ten sposób~~ ani politycznie, ani rozsądnie, ani użytecznie.

~~Zapewne przyjdzie mi stanąć na uboczu, aby nie brać udziału w szkodliwej polityce.~~ — W polskich naradach każdy słyszy tylko swoje zdanie, nie słyszy zdań innych!

~~Chociaż tego jeszcze nie ogłoszono — w Schönbrunn [illegible] jest [illegible] w Galicji [illegible] ostrzeżenia [illegible]. [illegible] Koła Polskiego udzielono [illegible] a [illegible] które [illegible] przed tego [illegible], że nie [illegible] Galicji, który [illegible] i przez [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

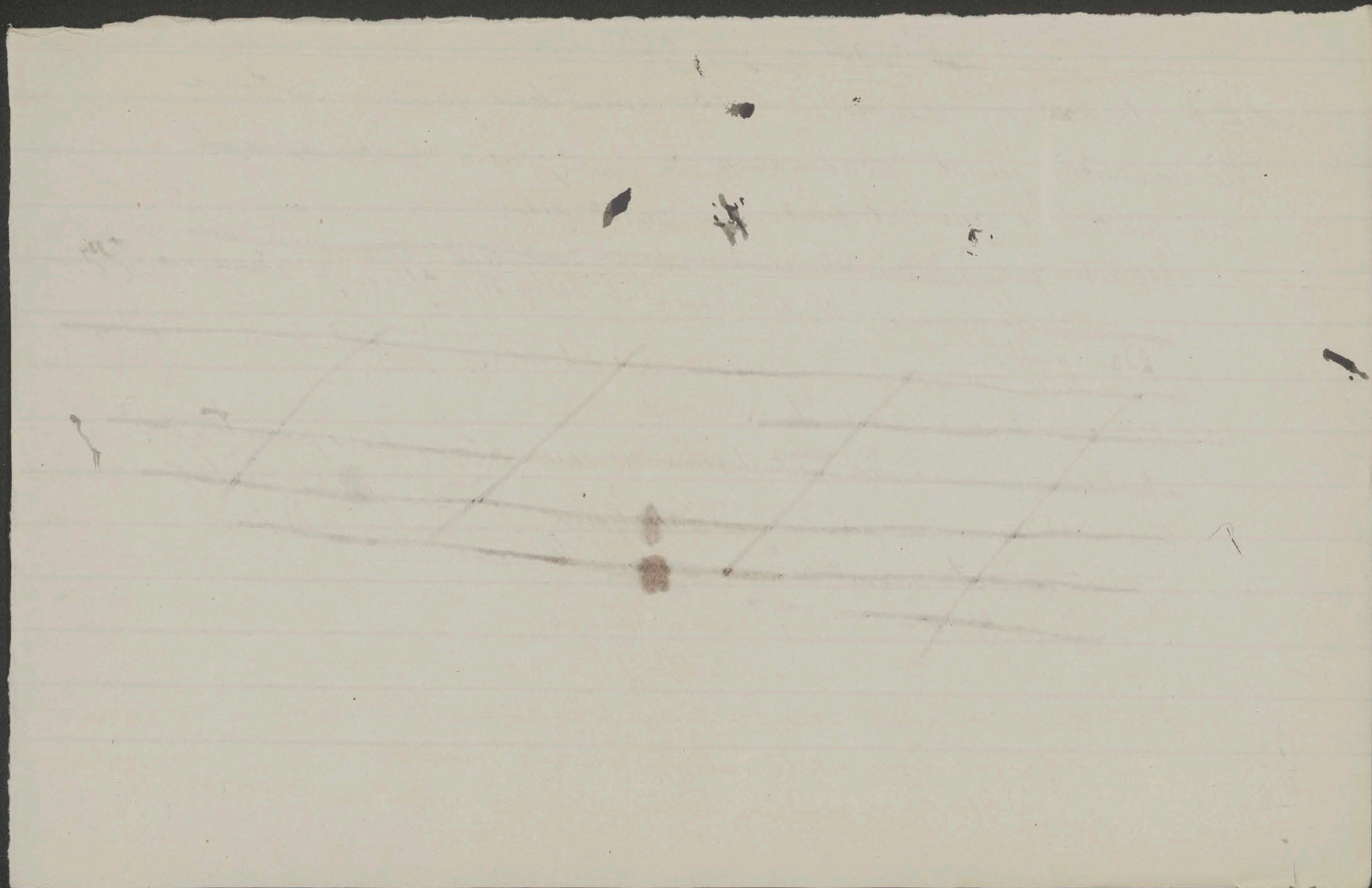

~~7448~~ ~~3540~~ ~~3632~~ 374

~~Zostawiona~~ a Polscy członkowie izby panów mają niewdzięczne zadanie. Należą do grupy prawicy, własnej, osobnej organizacji i statutu nie mają, jednak więzi ~~każdego~~ ich pewna solidarność ~~z innemi~~, nie określona, luźna która krępuje każdego a nie obowiązuje nikogo. Stąd słabe ich w izbie stanowisko i w obecnym wypadku niedostateczne, ~~nie~~ które ~~po~~ nie podniosło ich znaczenia

Chociaż tego jeszcze nie ogłoszono ~~[illegible]~~ jenerał Książę Schönburg już przybył do Galicji z szerokiem pełnomocnictwem dla stłumienia wzburzenia i ruchu.--

W chwili rozstrzygającej w parlamencie pp. Abrahamowicz który jest postrachem dawnie i Krystowski członek izby panów ostatnie Koła Polskiego poczynili usiłowania dla zażegnania szkodliwego postępowania Koła Polskiego. Za pośrednictwem ministra Twardowskiego, zalecili prezydentowi ministrów Seidlerowi, aby wyrobił prezydium Koła, posłuchanie u cesarza. P. Seidler odrzekł, iż prezydium winno się o nie do niego zgłosić. Po długich naradach i oporze, zgodziło się na to Koło Polskie, ale ~~[illegible]~~ prezydium zapowiedziało p. Seidlerowi iż żądać będzie: naprawy chełmskiej sprawy, zapewnienia

~~3699~~ ~~3541~~ ~~3541~~ ~~3499~~ 375

że Królestwo Polskie nie będzie uszczuplone od strony Niemiec, zapewnienia
że nie będzie dokonany podział Galicji. Prezydent ministrów odrzekł
jak się samo przez się rozumie, że nie przypuszczałem jako stawianie
uważane warunki, że te sprawy zgoła nie mogą być na posiedzeniu
poruszone i że ~~w~~ bez wykluczenia ich z niego, nie może o nic prosić
cesarza. Prezydium obstawało przy swojem i zdawało się że rzecz przepadła.
Jednak usiłowaniom pp. Abrahamowicza, Kozłowskiego, ministra Twardowskiego
powiodło się nakłonić Koło Polskie do ~~przy~~ zażądania bezwarunkowego a raczej
na warunkach p. Seidlera posłuchania. Poprosił o nie telefonicznie cesarza
i otrzymał. Prezydium stanęło w Badenie przed cesarzem. Hr. Baworowski
wygłosił przemowę ogólnikową, na którą cesarz dał łaskawą odpowiedź. Kiedy pominięto
przytoczone w Deklaracji Koła Polskiego złożonej w izbie, nie będą
zastrzeżenia że trzy sprawy pierwotnie wymienione przez prezydium zamilkł i odezwał się
poruszone przed Rzędem uczynił o nich wzmianki, cesarz oddał ostatnie w tem tak
Przystąpił do posła Stapińskiego – który nadspodziewanie serdecznie przemówił do monarchy zapewniając go o jego opiece, cesarz
zajściu ~~a kiedy ten a~~ u i ~~za~~ serdecznie przemówił polską mową i prosił o jego opiekę wobec
o przywiązaniu, życzenia aby przychodził polskim i prosił ... ~~zabrakło~~ wasz
odrzekł „uspokójcie się, bądźcie pewni że nie zabraknie mojej opieki i życzliwości".

Uchwalone jednym głosem w Kole Polskiem, współdziałanie z stronnikami opozycyjnemi
stronnictwami; przy pierwszej sposobności rozbito się i dalej nie przyszło do skutku. –

~~3500~~ ~~3742~~ 3674 376

Rada Regencyjna przyjęła 27 lutego dymisję Kucharzewskiego i jego
gabinetu. Powierzyła tymczasowe przewodnictwo w ~~rządzie~~ gabinecie ~~kierownikowi~~
Antoniemu Ponikowskiemu który zatrzymuje kierownictwo
~~ministerstwo~~ ministerstwa wyznań i oświaty. Stefan Dziewulski obejmuje kierownictwo
ministerstwa spraw wewnętrznych w miejsce p. Steckiego. Antoni Wieniawski
ministerstwa skarbu, Wacław Makowski sprawiedliwości; Stanisław
Sienicki rolnictwa i dóbr koronnych, Władysław Wróblewski Departamentu
państwowego

Zawieszony przez niemiecką władzę Monitor Polski wznowiony
został. –

Przegląd Poranny warszawski zawiadomił że nasz warszawski rząd gotów jest
wziąć udział w mieszanej komisji która ma ustanowić ostateczną granicę
między polskiem i ukraińskiem państwami.
Polacy w Austryi powinni by się do tego zastosować. Jest to dziś droga wyjścia z
chełmskiej sprawy.
Komisja składać się będzie z dwunastu członków przedstawicieli
Polski, Ukrainy, Austro-Węgier, Niemiec. Polski rząd
przygotowuje ~~obszerny~~ wyczerpujący materiał do
chełmskiej sprawy. –

W odpowiedzi na hołdownicze pismo Regencji przesłane Ojcu Świętemu Benedykt XV w pierwszych i ciężkich dla Polski wyrazach udzielił apostolskiego błogosławieństwa Regencji i „całej Polsce”.

Episkopat polski wystosował zbiorowe pismo do Ojca Świętego w sprawie oderwania ziemi chełmskiej i podlaskiej, z prośbą o pomoc i wzięcie w opiekę ludu tego nieszczęściami dotkniętego.—

3696 ~~5?74~~ 378

~~Z Warsz.~~

Delegacja Dowódcy pierwszego polskiego Korpusu w Rosji jenerała Dowbor-Muśnickiego wysłana do Rady Regencyjnej przybyła 3-go m. do Warszawy. — Zapowiedziane ~~układy~~ dokonania odnosiła się — jak zapisuje Biuro Wolffa — do tego, jak polski Korpus, po zakończeniu wojny, stać się ma kadrami przyszłej polskiej armii; odbywają się w porozumieniu z jenerał-gubernatorstwem niemieckiem. ~~Układy~~ ~~dopiero~~ się rozmowy opierają się na układzie zawartym 25 i 26 lutego między jenerałem Muśnickim i majorem Wulffen pełnomocnikiem naczelnego dowódcy niemieckich wschodnich wojsk.

Wedle tego układu polski Korpus jest neutralnem wojskiem, któremu ~~ograniczona~~ okolica ograniczona okolica wyznaczona jest dla zabezpieczenia jej przed napadem bolszewików. Walczy wtedy tylko, jeśli w tej okolicy zaczepiony jest i wtedy stoi pod niemieckiem, naczelnem dowództwem, o ile niemieckie wojska biorą udział w odparciu nieprzyjaciela. Na polu walki dowództwo prowadzi najstarszy niemiecki lub polski oficer. Przemarsz niemieckiego wojska jest zawsze dozwolony przez tę okolicę. Polskie wojsko opuściło Mińsk 27 lutego a obsadzi kolejowy węzeł Żłobin i Mohilew. Pod polskim Korpusem ~~i...~~ rozumie się pierwszy polski Korpus i żołnierze należący do innych polskich korpusów, którzy stanęli pod rozkazami dowódcy pierwszego polskiego Korpusu. Należy wszelkiemi środkami dopomódz do powrotu do Niemiec wziętych do niewoli Niemców.

~~3677~~ ~~[illegible]~~ 379

Jenerał Dowbor-Muśnicki ~~został~~ dowódca polskiego wojska zwrócił się był do niemieckiego dowództwa pod Bobrujskiem ~~[illegible]~~ z prośbą o uzgodnienie wspólnych działań przeciw Bolszewikom. Wódz naczelny Krylenko wydał rozkaz do armii wystąpić przeciw polskiemu korpusowi jenerała Muśnickiego jako wrogowi rewolucji, zaznaczając usunięcie wszelkimi sposobami tego wroga który wstępuje bronić polskich właścicieli. Oficerów [illegible] należy aresztować w potrzebie rozstrzelać. Włościanom [illegible] pozostawia się wolność postępowania z temi wrogami rewolucji. Muśnicki jest wyjęty z pod prawa. —

Petersburska Agencja Telegraficzna donosi

(~~[illegible]~~). Epizod Kaledina jeszcze się nie skończył. Po zajęciu 25 lutego Rostowa nad Donem prze wojska rewolucyjne i po krwawej potyczce pod Persjanówką wojska sowietu weszły do Nowoczerkaska. Przeciwnik cofnął się w kierunku na Aksajskaja nad Donem. Wojska Aleksiejewa i Korniłowa starały się cofnąć w głąb prowincyi. Pod Rostowem, gdzie obozują wojska rewolucyjne, rozwinęły się walki z tylną strażą Korniłowa, który wytęża wszystkie siły, aby wedrzeć się do Jekaterynosławia.

5546
7898

380

Londyn 2 marca. W Izbie niższej oświadczył Holt, że Hertling według wszelkiego prawdopodobieństwa przyjął cztery zasady pokojowe Wilsona, domaga się zatem kategorycznej odpowiedzi na zapytanie, czy rząd angielski, jakoteż rządy *ententy* zgadzają się z tymi zasadami, nadto czy rząd jest gotów zbadać, czyby nie było możliwem wspomnianą jednomyślność wyrazić w konkretnych słowach.

Minister spraw zagranicznych Balfour odpowiedział, że o jakiejkolwiek czynności dyplomatycznej między wojującemi państwami tak długo nie może być mowy, dopóki nie nastąpi taka jednomyślność, ażeby ona pozwalała przypuszczać dobre wyniki dyplomatycznych pertraktacyj.

Holt twierdzi, że zacytowałem fałszywie mowę hr. Czernina i jeżelibym był przewidział, że mowa Czernina będzie dyskutowaną, byłbym się był nie naraził na zarzut niedokładności. Ja jednak jestem zdania, że treść mowy Czernina dobrze pojąłem i nie sądzę, by Czernin świadomie złożył był oświadczenie odmienne od równocześnie złożonego oświadczenia swego niemieckiego kolegi. Nie przypuszczam, bym Czerninowi wyrządził wielką niesprawiedliwość, a gdybym to był uczynił, wyraziłbym moje ubolewanie. Oświadczenie Czernina co do Polski było dwuznaczne. Holt twierdzi, jak gdyby istotnie było życzeniem Czernina odbudować Królestwo Polskie w granicach polskiej narodowości na podstawie niezawisłości. Ja nie wierzę, by Czernin tak myślał. Powód mojego rozumowania jest następujący: Jest rzeczą niemożliwą przeprowadzić tego rodzaju myśl polityczną w sposób odpowiedni, zupełny i pewny, jeśli się nie odda Polsce prowincyj, które Niemcy jej wydarły za czasów podziałów Polski, albo też później, a które w bardzo znacznej części są zamieszkałe przez Polaków.

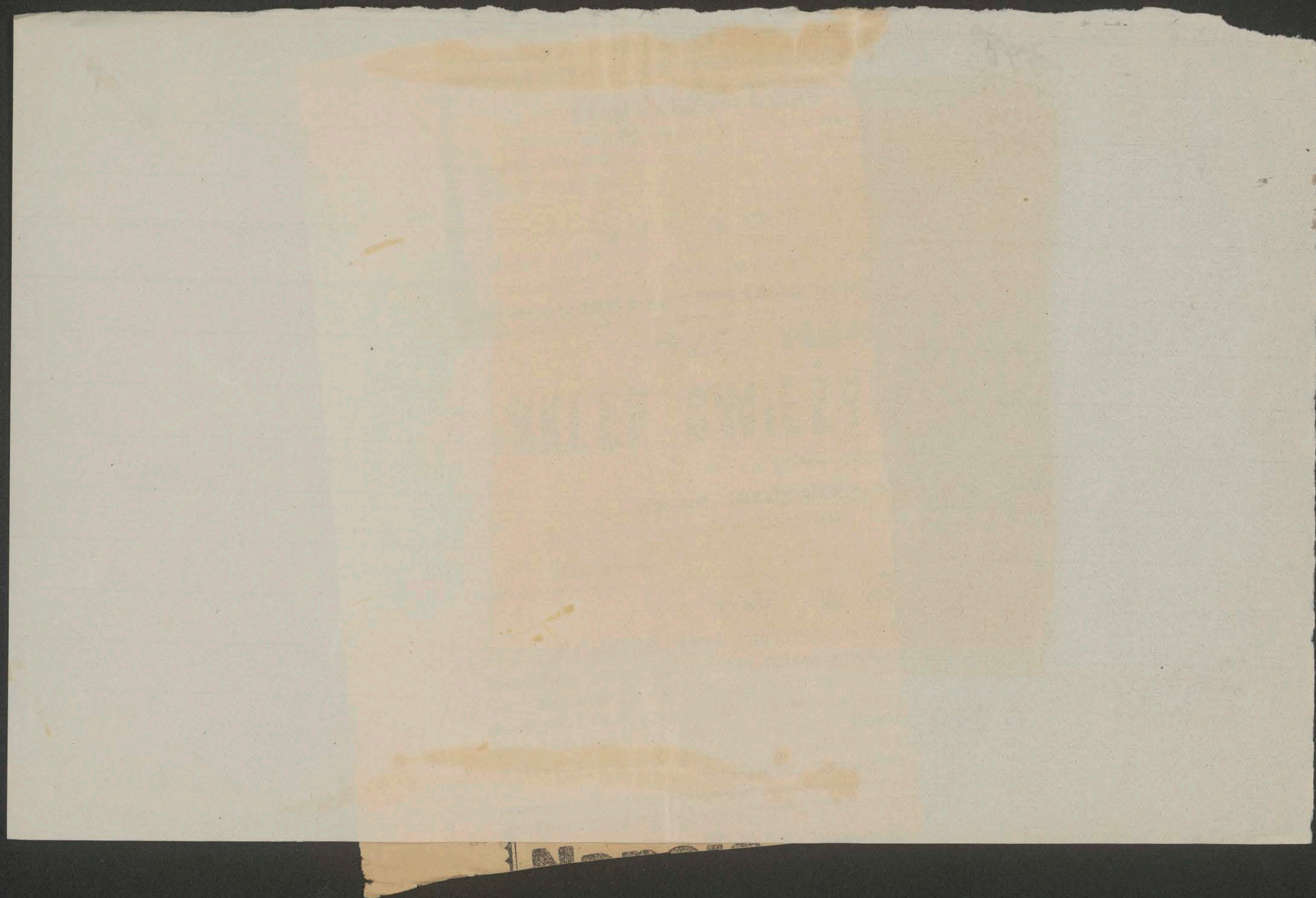

3717
7639

381

Według mego przekonania, nie widzi się dotąd nigdzie słonecznych promieni bliskiego pokoju, oby ten czas jaknajrychlej przyszedł, ale wobec mowy Hertlinga łudzilibyśmy się, gdybyśmy inaczej myśleli.

Holt sądzi, że mowa Hertlinga tworzy zupełnie zadowalniającą podstawę do rokowań, ponieważ Hertling zaakceptował 4 propozycye Wilsona i pyta mnie czy i rząd angielski zechce tak daleko pójść. Nigdy nie przyszło mi na myśl, by oświadczyć, że ja się zupełnie zgadzam na 4 propozycye Wilsona.

Co się tyczy Belgii, to Holt jest jedynym ze znajdujących się poza granicami państwa niemieckiego, który uważa oświadczenie Hertlinga co do Belgii za zadowalniające. Niemcy powinny były oświadczyć, że Belgię oddają z powrotem bez zastrzeżeń, a zamiast tego mówi Hertling: My zwracamy Belgię, nie chcemy tam pozostać, musimy jednak starać się o to, by Belgia nie była obszarem dla wrogich machinacyj. My wiemy, czego chcą Niemcy: oto nałożyć gospodarcze więzy słabszemu gospodarczo, lub też zabrać nieco belgijskiego obszaru, by wzmocnić swoje granice.

Uzasadnionem jest twierdzenie Balfoura odnoszące się do oświadczenia hr. Czernina o Polsce i powinnoby posłużyć do wytrzeźwienia Polaków.—

3640 ~~9198~~

382

Wahl jeszcze

Co do drugiej zasady Wilsona, według której narody i prowincye nie powinny przechodzić z jednego panowania pod drugie, to mowca wskazuje na przykłady praktyki niemieckiej, zwłaszcza na układ państw centralnych z Ukrainą, w którym Niemcy, ustalając granice Ukrainy, wcielili do Ukrainy część niewątpliwie polskiego obszaru. Wynikiem tego jest wybuch polskiego oburzenia, które doprowadziło do tego, że zrobiono ustępstwo i że granica, ustalona pod wpływem niemieckim, ma być rzekomo zmieniona.

~~3641~~ ~~3500~~ 3549 383

~~W Irlandii ogłoszony został stan wojenny, naczelny wódz w Irlandii lord French przybył ze sztabem do Dublina~~

W liście do Daily Telegraph lord Lansdown zaznacza że ostatnia mowa kanclerza Hertlinga jest ważnym postępem w zmianie myśli i poczytuje za nieuniknione oddanie pokojowemu kongresowi ~~przedtem~~ spornych spraw. Pyta czy możliwem jest, aby ten program był w bliskim czasie przeprowadzony, podczas gdy swój bieg jeszcze światowa wojna.

W Irlandii gdzie obraduje konwent a wrzenie wzmaga się, ogłoszony został wojenny stan. Naczelny wódz w Irlandii lord French przybył ze sztabem do Dublina. Rewolucyjne stronnictwo Sinnfeinów coraz jest czynniejszem, szerzy bunt a za przykładem Bolszewików, zabiera, w imieniu irlandzkiej rzeczypospolitej grunta, napada na wielkich właścicieli i rabuje inwentarz.

Izba gmin uchwaliła jednogłośnie wojenny kredyt wynoszący czternaście miliardów koron. Kanclerz skarbu Bonar Law w mowie którą uzasadnił ten ~~wojenny~~ nowy kredyt jako kredyt- -kolurek przedtem był sobie [illegible]

Wypadki w Rosji strasznym ciosem dla sprzymierzeńców. Trzydzieści niemieckich dywizji przerzu-
-conych zostało ze wschodniego na zachodni front. Pociesza pomocą Ameryki. — Anglia raczej nie odda Egiptu
Dopóki pokonaną nie zostanie. —

~~3507~~
~~3996~~
3642

Co się tyczy wysp Alandzkich brzeski traktat stanowi
że o statusie ich ufortyfikowaniu i o innych z urządzeniach
ma stanąć osobny układ między Niemcami, Rosją
Finlandią i Szwecją, na ~~żądanie~~ życzenie Niemiec mogą
być do niego przypuszczone sąsiednie państwa
Niemiecki poseł w Sztokholmie zawiadomił z rozkazu swojego
rządu ministra spraw zagranicznych, że Niemcy mają zamiar
na żądanie finlandzkiego rządu wysłania do Finlandii wojska
dla zwalczenia tam buntu i że za zezwoleniem Finlandii
Alandzkie wyspy. Aby tam przez
zajętkuje ono podczas działań także alandzkie zadaniem przejętemu etapy
nie przeszkadzić humanitarnemu zadaniu na wyspach terytorialnych
Szwecji. Niemcy ograniczą się do zatrzymania tam zgoła interesy Szwecji
potrzebnej dla wojskowej wyprawy. Nie mają one
życzeń a sprawę wysp z uwagi na żywotne w porozumieniu
uporządkować z zamierzają w świetle z nią poważne zarzuty przeciw
Szwecki rząd wobec tego podniósł poważne zarzuty przeciwko
z wojskowania alandzkich wysp. Które by wciągnęło je w

~~3643~~ ~~3508~~ ~~3551~~ 385

zakresu wojennych działań, albo przeszkodziło humanitarnemu zadaniu przyjętemu przez Szwecję; nawet ograniczone tychże dwujętkowanie zapowiedziane przez niemiecki rząd, mogłoby zakłócić ~~osnemu~~ zadaniu

Dowódca szwedzkiego ochronnego korpusu na wyspach zawiadomiony został o zamierzonym przybyciu niemieckiej wyprawy oraz o niemieckiem oświadczeniu.—

Na żądanie finlandzkiego rządu wylądowało 5-tem na alandzkich wyspach niemieckie wojsko. dla urządzenia etapy ~~dla~~ pomocniczego działania we Finlandii.— Dnia 7 marca zawarty został traktat pokoju między Niemcami i Finlandią.—

~~Na żądanie fin~~ Finlandzki rząd wyraził zarazem osobną deputacji życzenie zawarzenia stosunków ze Stolicą Świętą. Papież odrzekł że gotów jest chętnie zadość temu uczynić.

~~364?~~ ~~3552~~ ~~3509~~ 386

Wystąpiła nowa sprawa; zamierzona przez Japonię wyprawa do Syberii. ~~[illegible]~~ Nic nie mamy jeszcze o niej urzędowego, zajmują się
nią i zapowiadają angielskie dzienniki

Francuski minister spraw zagranicznych, zapowiedział iż
ichże zagrożone przez bolszewików zapasy nagromadzone w
Syberii przez Japonię dla dawnego rosyjskiego rządu, wymagają
~~[illegible]~~ ich ocalenia. Japonia miała pełne
prawo sama to przedsięwziąć, wolała jednak postąpić
w porozumieniu ze sprzymierzeńcami. Prezydent Wilson
uznał słuszność zamiarów Japonii. Nie wchodzi tu o ryzykowne, które
zamieszania w Rosji, ale o stawianie czoła Niemcom,
chcą zniszczyć równowagę w Azji
Wystąpienie potężnej japońskiej armii jest ostatecznym
środkiem dla postępowania ~~Porozumienia~~ w Rosji, z której
Poselstwo Japonii zakończyło się skoro przez
~~Zaborowi Niemcom~~ i niemieckiemu zaborowi azjatyckiej
Rosji. Nie był i nie jest ~~Nie był i nie jest prawdopodobnym~~ ~~zatem stanął za pośr~~

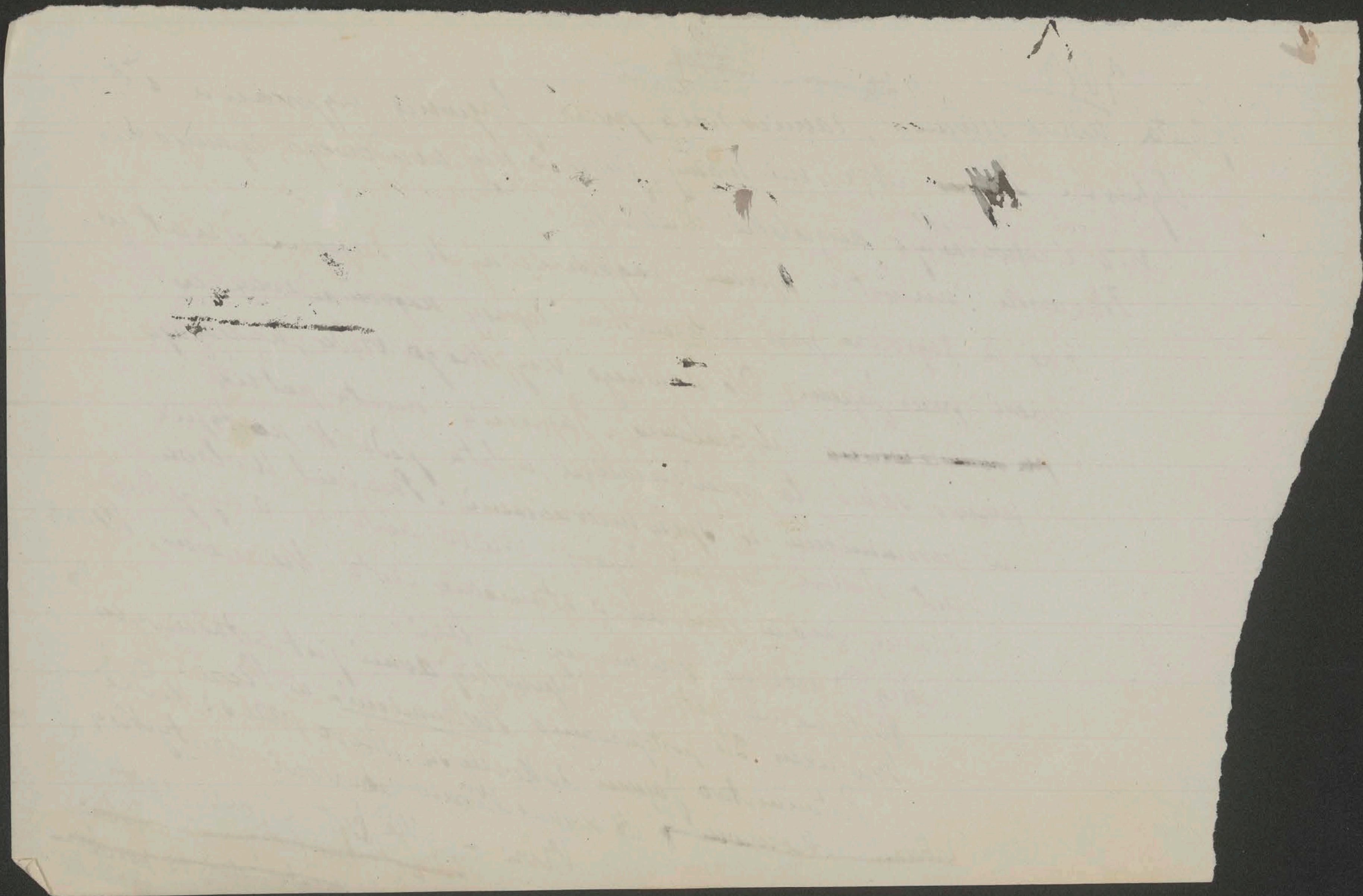

~~3645~~ ~~3570~~ ~~3553~~ 387

prawdopodobnym. Postawić by mógł tylko za pozór.
Nie ma jeszcze nic pewnego o postanowieniu Japonu

J. Manna

=

CLXXVI

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

16 Marca 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

388

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3646-3671

Krakau.
Wien,

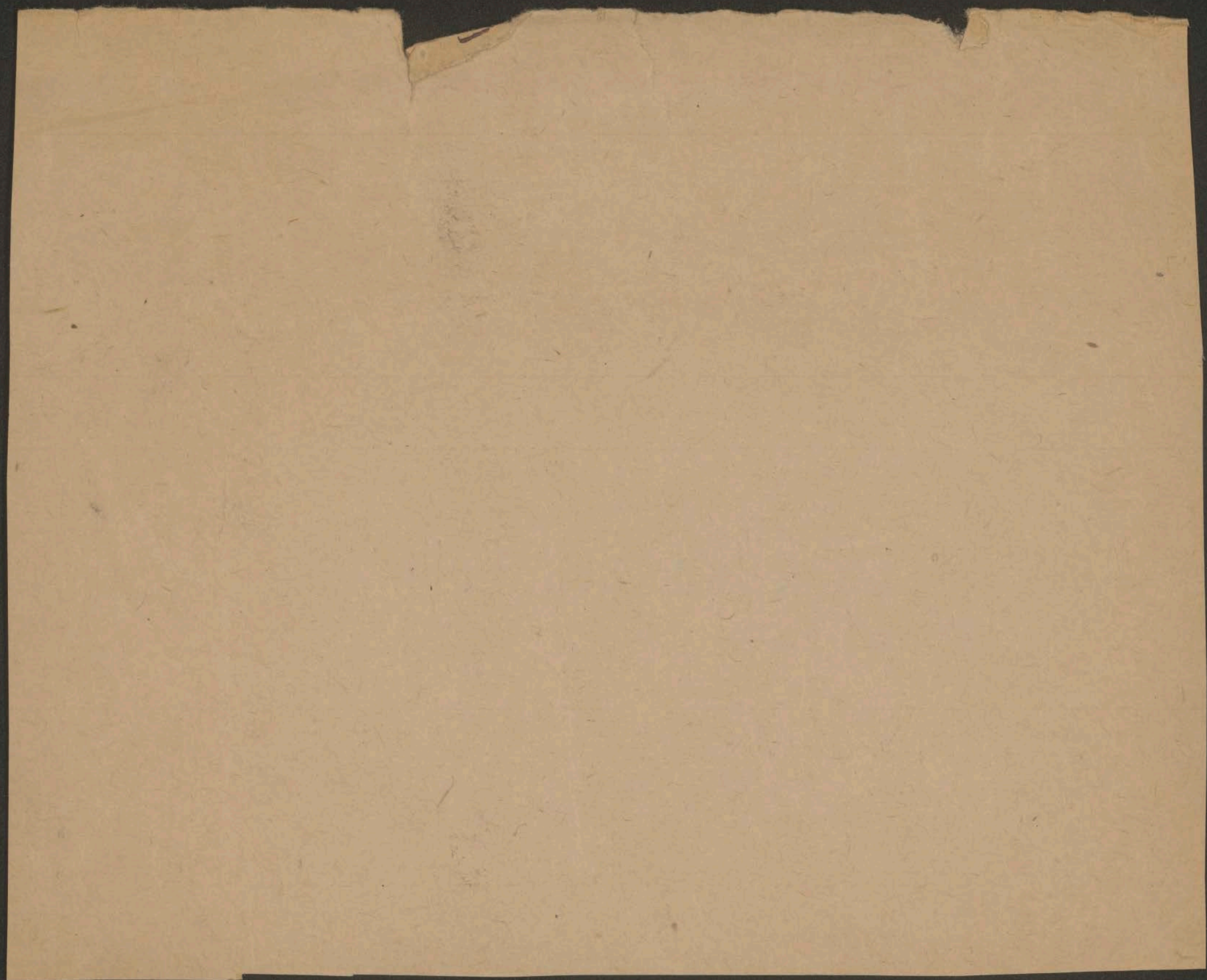

CCXXVI

389

Zapowiedź ofensywy na Zachodzie.
Zajęcie opróżnionego przez Rumunów
austryjackiego terenu.
Przerwa w pokojowych układach z Rumunią.
Do 14. t.m. Aneksje bez aneksji. Życzenia
Kurlandii i Inflant zespolenia się z
niemieckiem cesarstwem. Odpowiedź
cesarza Wilhelma i Kanclerza.
Walki na Ukrainie. Sprzymierzone
wojska zajęły Odessę. Nadpowietrzne
walki. Turcy wkroczyli do Erzerum.
Z Finlandii i niemiecka pomoc. Wojna
wśród pokoju. Rozdział ukraińskiej żywności
między Niemcami i Austro-Węgrami.
Bomby rzucone na Neapol. Komisyjne
obrady na zamku Łotwoceni.
Kongres w Moskwie
Rada Regencyjna i Korpus Muśnickiego.

Trocki złożył Komisariat spraw zagranicznych
Zniesienie wszystkich pożyczek.
Siedziba władz przeniesiona z Petersburga do
Moskwy. Upadek [illegible] Artykuł
hr. Juliusza Andrassy.
Spiberg. Dymisja Pasica — Wyprawa
Japonii do Syberii. Amerykański
minister wojny w Paryżu — Prezydent
Wilson do Kongresu w Moskwie —
Żądanie <u>Porozumienia</u> aby Hollandia
oddała im do wprowadzenia handlowe
statki —
Narada członków Rady panów i Koła Polskiego
z wyznaczonym na prezydenta ministrów
w Warszawie p. Steczkowskim.
Program Steczkowskiego —
Polskie rokowania w Berlinie hr. Ronikiera
i ks. Radziwiłła o porozumienie z Niemcami
Odnośny komunikat wiedeńskiego
ministerstwa spraw zagranicznych.
Poprawa chełmskiego układu podpisana
w Brześciu —

Przewidywane przyspieszenie ~~zasie~~ załatwienia
sprawy polskiej — Cesarz Karol o ~~Regencji~~ —
Jenerał Szeptycki do cesarza o chełmskim
układzie — Niemcy zrzucają winę na
austryjacko-węgierską dyplomację i hr.
Czernina. Rozgoryczenie na Polaków
wiedeńskiego Dworu — Zaprzeczenie
zaprowadzenia ukraińskich władz
w Chełmszczyźnie, przed ostatecznym
rozstrzygnięciem.
Cofnięcie * poskramiającej misji
ks. Schönburga w Galicji —

16° Marca

~~3646~~ 3554 ~~CCXXVI~~ 390

W rozmowie z dziennikarzem Rosnerem feldmarszałek Hindenburg zauważył: „Zawarliśmy pokój z częściami Rosji, na które się rozpadła."

Ludendorff zaś rzekł: „Walka na Zachodzie musi być stoczoną, bo inaczej nie będzie pokoju. Jej ceną będzie ~~silny~~ nie miękki ale silny pokój."

Cesarz Wilhelm w odpowiedzi na hołd pomorskiego krajowego sejmu wyraził ~~stanu~~ pewną nadzieję, że feldmarszałek ze swojemi szarymi bojownikami uzyska nam niezadługo na zachodnim froncie zupełne zwycięstwo, i że duch armii i kraju umożliwi potrzebne ofiary i czyny. ~~Stoimy wobec rozstrzygającej chwili światowej wojny, jednej~~

~~Na hołd pomorskiego~~ ~~Na hołd pomorskiego sejmu odpowiedział~~ ~~z największych w dziejach Niemiec~~

~~Czy to~~ ~~przestroga, czy postanowienie, okaże się~~

~~Czy to przestroga, czy postanowienie, okaże się~~

Na hołd pomorskiego sejmu odpowiedział: „Stoimy wobec rozstrzygającej chwili światowej wojny, jednej z największych w dziejach Niemiec."

~~3647~~ ~~3575~~ ~~[illegible]~~ 391

Rumunią

Wykonanie warunków wstępnego traktatu z ~~Rumunią~~ jeszcze się rozpoczęło. Rumuńskie wojska opróżniły zajęte jeszcze przez nie miejscowości Bukowiny. Austryjacko-węgierskie wojsko w następstwie weszło 7. t.m. do miasta Sereth. Potem odbyło się dziękczynne nabożeństwo.

W zamku Cotroceni odbyło się 8. t.m. pełne posiedzenie pokojowej konferencji. Przewodniczący Tontscheff wyraził życzenie spiesznego zakończenia układów. Rumuński pełnomocnik Argetoianu przyświadczył i w tym celu poprosił o wręczenie mu piśmienne wszystkich żądań czteroprzymierza aby mógł je omówić z swojem rządem przedłożenia odjechał. Potem narazie odjechał 14 t.m. ~~Ku~~- z którym wymieniono zdanie. Do Jass skąd miał powrócić we czwartek ~~[illegible]~~

=~~rumuńskim ministrem spraw zagranicznych został [illegible]~~

Już występuje ~~[illegible]~~ we właściwem znaczeniu pokój bez aneksji. Rada Krajowa Kurlandii jednogłośnie uchwaliła zanieść do cesarza Wilhelma prośbę o przyjęcie Korony W. Książęcej. Kurlandzkiej Korony oraz ~~za pomocą~~

~~3644~~ ~~3776~~ 392

Zespolić siłę Kurlandię z niemieckiem cesarstwem.
Inflandzka szlachta i Uniwersytet Dorpacki przesłały cesarzowi
Dzięki za wyzwolenie i wzięcie ~~ich~~ w opiekę potężnego, niemieckiego
cesarstwa ~~tych~~ najstarszych niemieckich kolonii uważ że ślubowaniem
niezmiennej wierności i zapewnieniem niesienia ofiary ~~[illegible]~~ krwi i
majątku dla wielkiej niemieckiej ojczyzny. —
Cesarz serdecznie podziękował, dołączył życzenie, aby bałtyckie

Niemcy wzmocniły szczęśliwie swoje wolne siły. Baron Brück mianowany został niemieckim pełnomocnym posłem we Finlandii a baron Stamm przy ukraińskiej rzeczypospolitej w Kijowie.—

~~[illegible] wojska [illegible] walka [illegible] W Ukrainie pod Bachmaczem niemieckie [illegible] w których walczyli dezerterzy czescy [illegible] z bolszewikami po stronie których [illegible] Wzięto ich do niewoli [illegible] Stało się [illegible] których [illegible] ciężkie [illegible] dostało odejść [illegible] wojska w kwietniu 12. kwietnia do Odessy [illegible] W Odessie niemieckie wojska [illegible] do Odessy [illegible] Przyczem [illegible] wojsko [illegible] Odessa także [illegible] niemieckie [illegible] ile [illegible] obszary [illegible] otoczenie miasta [illegible] wojsko [illegible] do [illegible]~~

3648 ~~3551~~ 393

Rada Krajowa Kurlandii przyjęta została przez Kanclerza hr. Hertlinga i otrzymała oświadczenie: iż cesarz z radością i uznaniem przyjął ofiarowanie mu korony Księstwa Kurlandzkiego. Najbliższe postanowienie zapadnie po wysłuchaniu powołanych do tego czynników. Ściślejszemu ~~połączeniu~~ Kurlandii z niemieckiem cesarstwem nic już nie stoi na przeszkodzie. Nowo powstałe Księstwo Kurlandii uznanem już przez niemieckie cesarstwo jako wolne niezależne Księstwo i ma ono zapewnioną opiekę i pomoc niemieckiego cesarstwa.

Hr Keyserlingk mianowany został Komisarzem Kanclerza dla przygotowania spraw Litwy, Kurlandii i innych wschodnich obszarów, z wyjątkiem Polski, oraz ich stosunku do Niemiec

~~3649~~ ~~3770~~ 394

Na Ukrainie pod Bachmatsz, niemieckie wojsko stoczyło walkę
z bolszewikami, po których stronie stali czescy dezerterzy którzy i
rozporządzali ciężką artylerią. Żądali aby ich poprowadzono [illegible].
Wzięto ich do niewoli..
Wreszcie niemieckie wojsko wkroczyło 12.tm do Odessy. Wreszcie ~~do~~
~~wzięły~~ następnie austryjacko-węgierskie oddziały
Na innych frontach walki toczyły się w dniach ostatnich nie tylko
na lądzie jak razy w powietrzu, przyczem lotnicy śród których
mocarstw rzucili bomby na Paryż, angielskie i włoskie miasta
i miejscowości
Wojsko tureckie wkroczyło do Erzerum, po rozbiciu armeńskich
band.- Czerwona Armia we Finlandii codziennie wzmocnioną jest
Biuro Wolffa donosi: przez Rosjan. „Ciągły wzrost nieprzyjacielskich sił czyni koniecznem przyśpieszenie
pomoc Niemiec" Pomimo pokoju przyjdzie Niemcom walczyć z Rosją
we Finlandii. -

395

~~3599~~ 3650

Wojaczka na Ukrainie, pomimo pokoju i zgwałcenia także, że austryjacko-węgierskie wojsko rozbito siłą bolszewickie bandy 9. t.m. pod Baltą, gdzie zastawało Kolej Kowel-Odessa. Pomimo traktatu z Rosią środkowe mocarstwa toczą wojnę z wojskiem bolszewickiego rosyjskiego rządu – podział oczekiwanych środków wyżywienia z Ukrainy ma być taki ustanowiony między Niemcami i Austro-Węgrami, że do 31. Lipca będzie on równym a mianowicie w pierwszej połowie tego czasu Austro-Węgry otrzymają dwa razy tyle co Niemcy a następnie do końca Lipca Niemcy dwa razy tyle co Austro-Węgry. – Nawet kawałek nieba spadły na ziemię, nie został oszczędzony przez obecną wojnę. W nocy z 10. na 11. t.m. niemieccy lotnicy obrzucili Neapol bombami. – Rokowania komisyjne z Rumunią postępowały pomyślnie. Dla podpisu głównych, oczekano na powrót pełnomocnika Argentinau zapowiedziany na 14. t.m.

Biuro Reutera donosi, że bolszewiccy posłowie na Kongresie w Moskwie wczoraj — 453 głosami przeciw 30 uchwalili ratyfikację traktatu pokoju zawartego w Brześciu

~~3400~~

361

~~361~~ ~~362~~ 3651

~~Rada Regencyjna objęła polityczny kierunek nad 1° polskim Korpusem Muśnickiego i przyjęła takt oraz oddanie się polskich wojsk w kraju pod jej zwierzchnictwo.~~

396

~~3652~~ ~~3561~~ 397

Trocki złożył Komisariat spraw zagranicznych. Miała zajść różnica
zdania między nim i Leninem który był za pokojem, podczas gdy Trocki
był mu przeciwnym. Jego następcą został Tszitszerin.– Pozostaje w Petersburgu jako kiero=
=wnik Rady Komisarzy petersburgskiej gminy i komisarz wojny.
Naczelna gospodarcza Rada ogłosiła postanowienie natychmiastowego wykonania
dekretu który znosi wszystkie państwowe pożyczki.–
Dzienniki zapisują że areszt W. Ks. Michała Aleksandrowicza zniesionym został
i rząd zwrócił mu zupełną wolność.–
Reskryptem naczelnika Komisarzy Ludu Lenina siedziba rządu przeniesioną
została z Petersburga do Moskwy. Komisarz Ludu oświaty Łunatszarsky
pozostaje w Petersburgu jako umocowany przedstawiciel rządu. Organa rządu
Izwiestja i Prawda wychodzić będą w Moskwie.–
Widocznem było że po brzeskim traktacie, odstąpieniu bałtyckich prowincji,
powstania, niezawisłej Finlandii – ~~w braku~~ w sąsiedztwie Petersburga, nie może on pozostać
siedzibą rządu, względnie stolicą–

Upadek Rosji jest, nie słychany, jedyny w dziejach. Wielkość i potęgę zawdzięczała kilku niepospolitym władcom i wielu niektórym właściwościom oraz przymiotom narodu, umiejętnie zużytkowanymi przez mężów stanu przeważnie obcego pochodzenia.

Upadek przygotowały bezrozumne rządy kilku ostatnich carów ~~oraz z gruntu zepsutej i krótk~~ którzy ~~....~~ w ~~....~~ namiętnem zaślepieniu wyzbyli się pomocy i współpracownictwa obcych, światłych już ~~....~~ z gruntu zepsutą i krótkowidzącą wszechwładną biurokracią ~~oraz stąd wady i~~ natręt z narodu która stąd się wzięła górę nad zdolnymi z duchem

Ostateczny upadek spowodziła rewolucia i jej ~~....~~ spowodziła oraz katastrofalne próby. Ustrój narodu i warunkami bytu rządy ~~....~~ w okresach przykrydze zapisał: Wojsko:

Na rachunek rewolucii i wśród jej okresach przedwszczenia ~~....~~ bezprawie, anarchię i zniweczenie armii, państwowe bankructwo dzikie przepaszczenie światowego stanowiska ~~utraty~~, wojnę domową, rozpadnięcie się państwa, posiadłości, cios nadotkliwszy wreszcie — utratę licznych ziem i posiadłości mocarstwa.

Dla każdego mocarstwa.

~~3655~~ ~~3762~~ 398

Upadek Rosji jest niesłychanym, jedynym ~~[illegible]~~ rozmiarami i szybkością w dziejach
Wielkość, ~~potęgę~~ znaczenie i potęgę zawdzięczała Rosja niepospolitym
władcom, niektórym właściwościom i przymiotom narodu, umiejętnie zużytkowanym
przez mężów stanu, nieraz obcego pochodzenia.—
Upadek przygotowały: bezrozumne ~~[illegible] Rosja ostatnich~~ panowania Rosji współprawowictwa
ostatnich carów, którzy w namiętnem zaślepieniu, wyzbyli się z gruntu
i pomocy, obcego pochodzenia, światłych sił; wszechwładne rządy, wreszcie stąd przewaga
zepsutej, sprzedajnej, bezsumiennej i krótkowidzącej biurokracji; zanik ~~[illegible]~~ pierwo=
wad i nałogów narodu nad jego zaletami czego następstwem, z
=tnego patriotyzmu.—
Upadek ostateczny, zamiast odrodzenia, sprowadziła rewolucja, jej sprzeczne z karkołomne
przeszłością, duchem narodu, warunkami i potrzebami bytu rządy, oraz rozstrój i zniwe=
próby.
Na rachunek rewolucji, w różnych jej okresach, przychodzi zapisać: bezwzględności
=czenie armii, państwowe bankructwo, dzikie bezprawie, anarchię, światowego
urzędowego, wojnę domową, rozpadnięcie się państwa, zaprzepaszczenie najdotkliwszy,
stanowiska; wreszcie — utratę licznych ziem, i posiadłości; cios którego zdołała się podnieść
dla każdego mocarstwa.— I dziś trudno przewidzieć, czy kiedykolwiek Rosja znakomitą rozprawę
Hr. Juliusz Andrassy ogłosił, w Neue Freie Presse,

O wewnętrznym i zewnętrznym pogromie Rosji. — Świetnie wskazał, że nie zażegnywa on jednak w bliższej lub dalszej przyszłości, niebezpieczeństwa dla środkowej Europy, [illegible] dziejowego i cywilizacji. — Stwierdził stanowczo konieczność austryjacko-polskiego rozwiązania i zakończył tem przekonaniem z [illegible]: że granica Bugu, potrzebna i niezbędną jest nietylko dla Polski ale także dla Austro-Węgier. —

~~Trocki według wiadomości które przetrwają potomności —~~
~~Trocki stojąc wśród Komisarza spraw zagranicznych. Miasto nastąpi~~ różnica zdań między nim a Leninem który był za pokojem podczas gdy Trocki był mu przeciwnym ~~Zastąpiony został~~ ~~Rzeczywiście wskutek i oddalenia kilku współpracowników z Komisariatu zagranicznego~~

Jego następcą został Tszitszerin.—

Reskryptem Lenina siedziba rządu przeniesiona została z Petersburga do Moskwy. ~~Komisarz~~ Ludowy oświaty Łunatszarski pozostaje w Petersburgu, jako przedstawiciel rządu. Organa rządu Izwiestija i Prawda wychodzić będą w Moskwie.—

W. Ks. Michałowi Aleksandrowiczowi rząd zwrócił zupełną wolność i zniósł jego areszt.—

Naczelna gospodarcza Rada ogłosiła postanowienie mocą którego zarządzeniem jest natychmiastowe wykonanie dekretu który znosi wszystkie państwowe pożyczki

Było wiadomem że po brzeskim traktacie, ustąpieniu bałtyckich prowincji i utworzeniu niepodległej finlandzkiej rzeczypospolitej Petersburg nie mógł pozostać siedzibą rządu, względnie stolicą.—

~~3655~~ ~~3764~~ 400

W związku z brzeskim traktatem między Niemcami a Rosją, wystąpiła sprawa Spitzbergu. Z angielskiej ~~stro~~ strony podnoszą do niego prawo na mocy udzielonego pisma Jakóba I. którem ~~przyznaje~~ władca Spitzbergu ~~do Anglji~~ udzielił wszystkiem handlowem towarzystwu pozwolenia na połów tam wielorybów. Ze strony niemieckiej przeciwstawiają temu iż na międzynarodowej konferencji w Christianii w 1910 i 1914 Spitzberg uznanym został jako terra nullius a skoro Niemcy za tem obstają oddają usługę Szwecji i Norwegji dla których Spitzberg w rękach Rosji lub Anglji, byłby przeciw tym krajom zwróconym pistoletem.

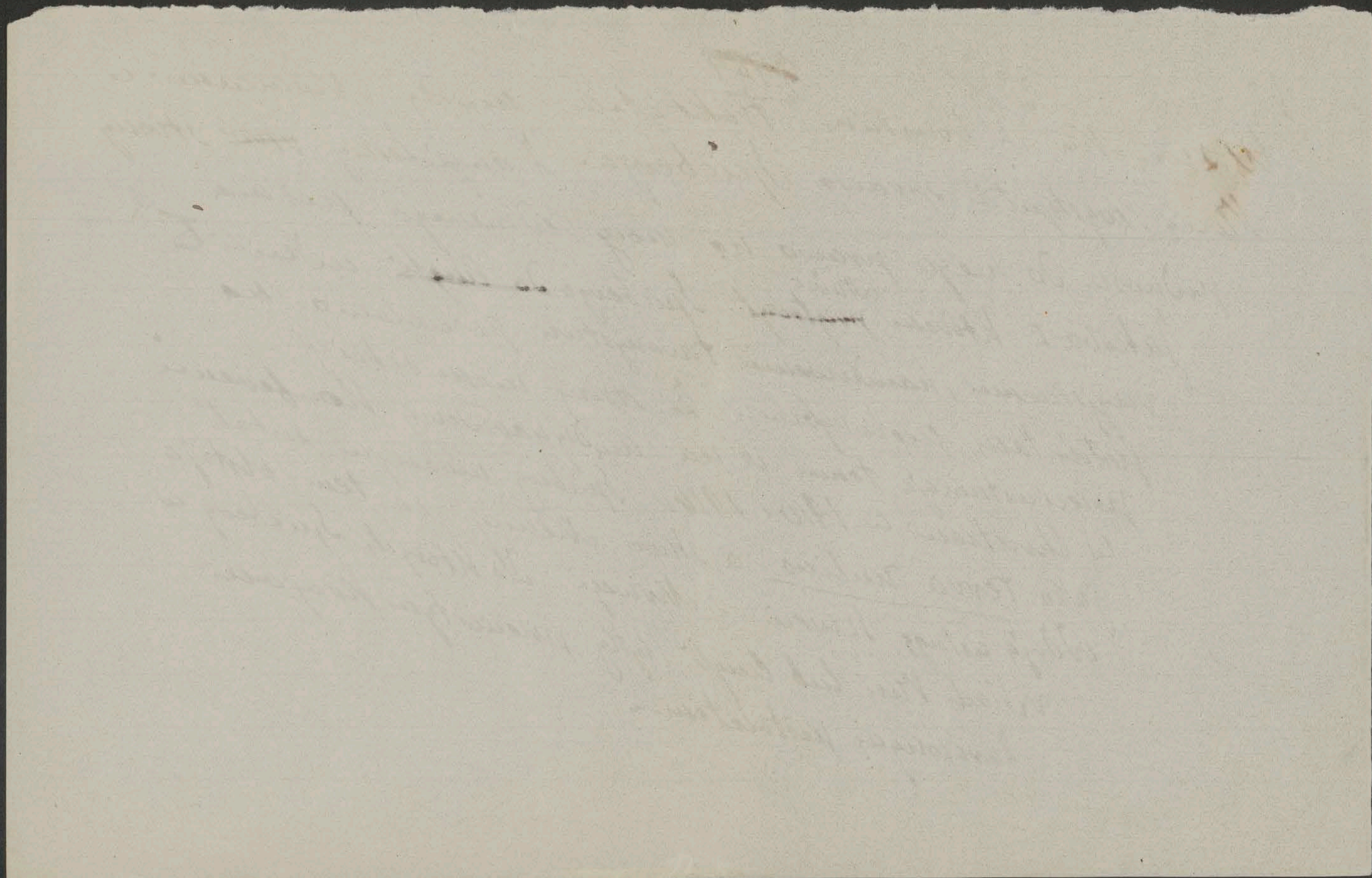

3658 ~~3565~~ 401

Regent kr. Aleksander serbski przyjął demisję gabinetu Pasića. Przypuszczają że jest to w związku z chęcią zawarcia osobnego pokoju

W odpowiedzi na interpelację o japońskiej wyprawie na Sybir Balfour powiedział: Obecnie
Stany-Zjednoczone, W. Brytania, Francja i Japonja życzą sobie dopomódz Rosji do przezwyciężenia wielkiego przesilenia. W dziennikach
~~3766~~ Nie było ~~nic~~ jeszcze jednak ~~nic~~ pewnego o postanowieniach Japonii.
pojawiło się przypuszczenie, iż japońskie wojska, które wkroczyłyby do
~~3657~~ Syberji, mogłyby oswobodzić cara i następnie usiłować przywrócenie go na
wszystkie tron. ~~Że~~ ~~Wi~~ Prezydent Wilson miał być przeciwnym japońskiej
wyprawie do Syberji; zwolennikiem jej Francja i Anglja. Lord Robert Cecil, oświadczył się za nią z wielkiem
zapałem, dla zażegnania niemieckiego niebezpieczeństwa, w Azji, które przedstawił
w ~~[illegible]~~ ~~nieprawdopodobnych~~ nieprawdopodobnych, fantastycznych rozmiarach przedstawione
przypisując Niemcom daleko idące zamiary, już usiłowo spełnione o odłączeniu
Turkiestanu i Persji potajemnie. Poniejsze doniesienia mówiły o ... Minister prezydent hr. Terauchi
~~oświadczył w japońskim parlamencie że co[illegible] tej wyprawy~~ co do której
lub nawet zaniechaniu japońskiej wyprawy do Sybiru; postanowienie co do wyprawy na Sybir, co do której
oświadczył w japońskiej izbie posłów że nie zapadło jeszcze. Baker przybył wraz z otoczeniem
rząd zachowuje swobodę [illegible] Minister wojny Stanów Zjednoczonych i
Do Paryża. Zamierza na wstępie aby zbadać położenie i umożliwić
Stanom-Zjednoczonym przyniesienie należytej pomocy sprzymierzeńcom
dla których one toczą walkę oraz i dają do użycia ~~[illegible]~~ wszelkie wszystko
zasoby dla zapewnienia zwycięstwa. Niebawem dowiedział się zajęte
w wzmiankach już z amerykańskiej pomocy oraz ~~już~~ zajęte stanowiska na froncie
przez wojsko amerykańskie

~~3567~~ ~~3648~~ 403

Znamionującą politykę prezydenta Wilsona i niepokojącą dla
wszystkich, także dla Polaków jest depesza jego wysłana do
Konsula Stanów Zjednoczonych w Moskwie. Poleca Kongresowi Rząd
Stanów Zjednoczonych w chwili
~~Rząd~~ wyrazić sympatie ludu Stanów Zjednoczonych
uciskanemu przez Niemcy. Niestety rząd Stanów Zjednoczonych
nie może bezpośrednio teraz dać skutecznej pomocy, ale
życzył by jej udzielić. Skorzysta z każdej sposobności aby
raz jeszcze zapewnić Rosji zupełne panowanie i niezawisłość
i przywrócić jej wielkie w Europie stanowisko
Prezydent Wilson wspiera i pomaga — nadzieję.

~~3697~~ ~~3568~~ 404

Angielski poseł w Hadze postawił holenderskiemu rządowi w imieniu Porozumienia oraz Stanów-Zjednoczonych żądanie aby Hollandia oddała do rozporządzenia sprzymierzeńców wszystkie ~~swoje handlowe~~ statki. z udzieleniem ~~tam~~ ośmiodniowego terminu dla dania odpowiedzi, z zapowiedzią że w razie odmowy, nastąpi konfiskata holenderskich statków w Stanach-Zjednoczonych ~~oraz~~ na morzach, oraz wstrzymanie dowozu zboża.. Jest to zastosowanie siły ~~wobec sł~~ przeciw słabości i potęgi przeciw ~~n~~niemocy, które w nader przykrem położeniu stawia szlachetną, kulturalną Hollandię i zmusza ją do na=ruszenia neutralności, co może ją ~~w~~ postawić w trudnem, nawet niebezpiecznem położeniu wobec Niemiec.

To ultimatum zdradza wielkie, przewozowe braki Koalicji i przecież świadczy o stanowczości w pewnym [illegible]. Termin udzielony Hollandii upływać miał 19 marca.

405

Dzienniki twierdzą że holenderski minister spraw zagranicznych odpowiedział posłom mocarstw Porozumienia iż holenderski rząd nie może przyjąć ich żądań w oznaczonym terminie, gotów jest jednak do rokowań.–

Jest to nieobojętne zajście na którego przebieg czekać wypada. Hollandia której obiecują pełne wynagrodzenie za oddanie do rozporządzenia jej statków, nie ma środków obrony w tym wypadku. Ustępstwo jej byłoby ~~naruszeniem~~ upokorzeniem i naruszeniem neutralności. Niemcy ~~uważają~~ zaznaczają to jasno, ale prawdopodobnie nie wyciągną, stąd nieprzyjacielskich przeciw Hollandii następstw, nie chcąc jej pchnąć w objęcia nieprzyjaciół. Ustępstwo zaś dostarczy Hollandii środków wyżywienia, których może część mogłaby Niemcom przekazać.–

~~3661~~ ~~3570~~ 406

członek austryackiej izby panów

Były minister finansów Królestwa Polskiego Steczkowski
mianowanym jest na prezydenta ministrów przez Regencję.—
Przybył do Berlina gdzie przyjął go kanclerz Hertling. P. Steczkowski
zawiadomił o swoim programie niemieckie, zajeżdżając czynniki
Następnie przybył do Wiednia.—
P. Biliński zaprosił wielu nas z izby panów, oraz wielu członków
Koła Polskiego dla wysłuchania programu i objaśnień p. Steczkowskiego
oraz narady nad niemi.—

W jasnym, zwięzłym, rzeczowym zarazem wielce politycznym, stosownem
znakomitym wykładzie p. Steczkowski wyłuszczył program który
przedłożył rządom środkowych mocarstw i od przyjęcia którego
uczynił zawisłem objęcie prezesostwa ministerium. Program w
sześciu punktach mądrze i roztropnie zastosowany do obecnego położenia
sprawy polskiej; zaznacza zużytkowanie tego co ki na razie da
wykonać i obejmuje budowę państwa oraz utworzenie armii
włącznie z możliwem załatwieniem chełmskiej
sprawy, i przy

Częściowem uwzględnieniem stanu rzeczy, zatem ~~w porozumieniu~~ w dobrem porozumieniu z rządami środkowych mocarstw. Program określa i zamierza, na razie wielkie i ostateczne rozwiązanie sprawy polskiej, co jest najzupełniej wskazanem, przy czem stanie w przyszłości ~~w~~ austryjacko-polskie rozwiązanie w pierwszym rzędzie jako najkorzystniejsze.

Okazało się, że p. Steczkowski nie tylko jest zdolnym i wyszkolonym ze wszystkiem finansistą, ale także wytrawnym statystą ~~politykiem~~ politycznym, rzadkim u Polaków.

Zebranie jednomyślnie uznało jego program, przystąpiono do niego i wyrażono życzenie, aby p. Steczkowski objął prezydenturę ministerstwa i ten program przeprowadził.

Dał nam objaśnienia o rozmowach w Berlinie i Wiedniu. W Berlinie znalazł zrozumienie położenia i przychylne przyjęcie. Kanclerz hr. Hertling uznał jego program za możliwy do przyjęcia. Dodał jednak że nie może o wszystkich jego ośmiu punktach

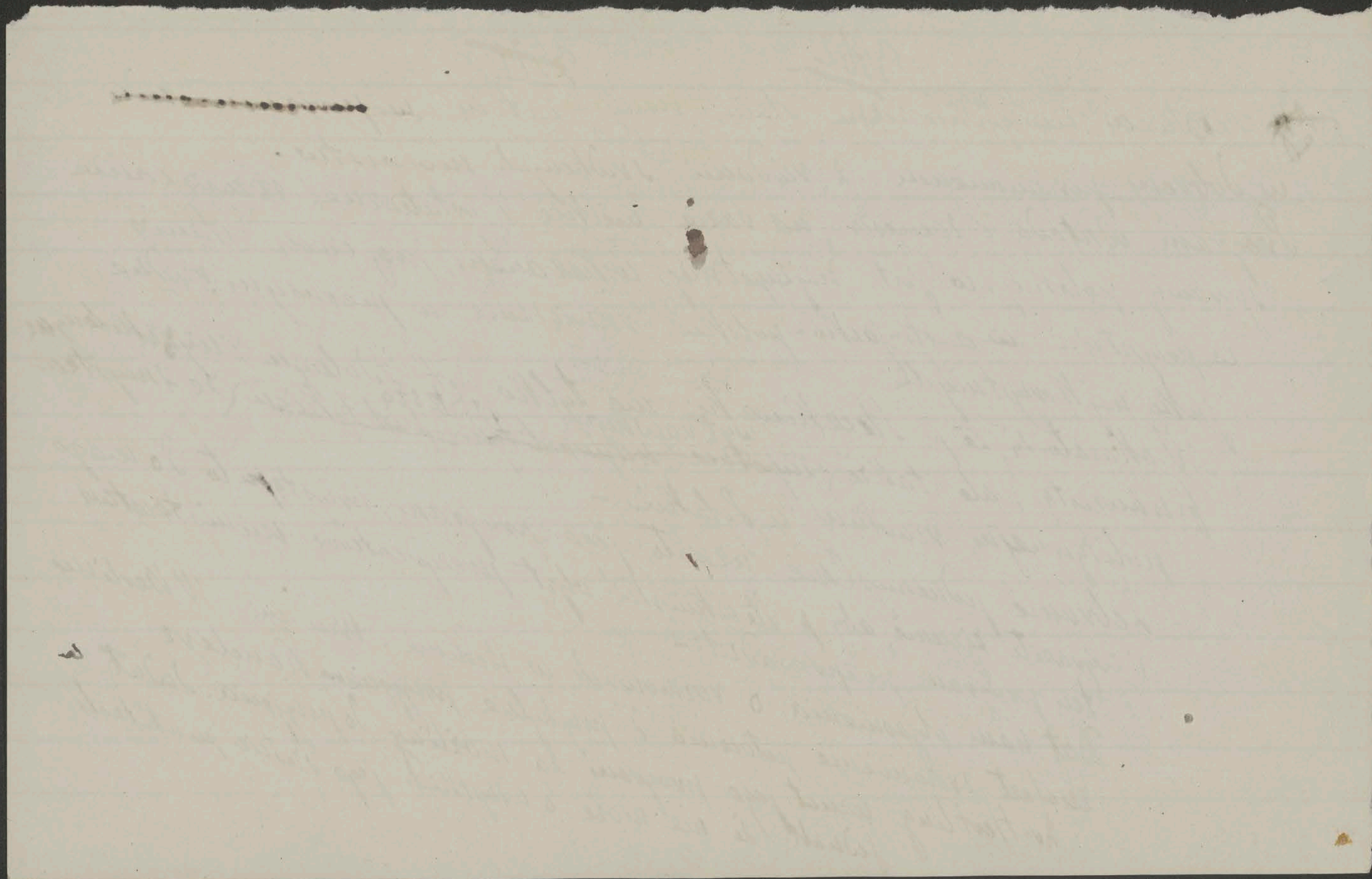

~~3663~~ ~~3572~~ 408

dać stanowczej odpowiedzi gdyż musi być pierwej przedłożona głównemu Dowództwu armii i przez nie rozważone. – Co się tyczy zapowiedzianego strategicznego sprostowania granicy Królestwa Polskiego od strony Niemiec Kanclerz powiedział, że on życzył by sobie zgoła nic Królestwu nie zabrać, lecz że to jest wojskowa sprawa. –

We Wiedniu p. Steczkowski mniej korzystne odniósł wrażenie. W nieobecności hr. Czernina rozmawiał z ~~osobami~~ urzędnikami ministerstwa spraw zagranicznych ~~nie upoważnionymi~~ nieupoważnionymi do dania stanowczej odpowiedzi.
Okazało się że w nieobecności hr. Czernina i po posłuchaniu Koła Polskiego, posłuchanie p. Steczkowskiego u cesarza, na razie nie jest wskazanem. Udał się więc do prezydenta ministrów Seidlera i przedłożył mu program. P. Seidler osobiście nic takowemu ~~[illegible]~~ nie zarzucił, ale ~~że~~ zaznaczył, że nie ~~[illegible]~~ [illegible] wytyczanie zagranicznych i przyzwolenie, zależne od ministra spraw zagranicznych, ze naczelnego Dowództwa. – P. Steczkowski mniema, że wprowadzi chełmska sprawa i polska opozycja mąca

przypada

3664 3573 409

tutejsze zapatrywania [i powodzenią wachlarze], też że program jego nie napotka na opór –
Zalecono mu rozmowę z hr. Czerninem, po jego z Bukaresztu powrocie,
dla którego po niedawnym pobycie we Warszawie ma to pewno coś
i zdać z niej sprawę, temu samemu zebraniu, które p. Bilinski
był zwołał. –

~~Do niektórych plotek, bajek, które się opowiadano, jakoby cesarz Karol miał powiedzieć i jakoby [illegible] Polakom i [illegible] w stronę [illegible] porozumienia [illegible] Rozporządzenia [illegible] stanowczo [illegible] Wyraźnie [illegible] i [illegible] których Polaków~~

Jednocześnie z pobytem p. Steczkowskiego bawili w Berlinie hr. Ronikier i ks. Franciszek Radziwiłł, którzy w imieniu niektórych polskich stronnictw zawiązali rokowania z więkrzością niemieckiego parlamentu przedstawioną przez posłów Dawida, Erzbergera i Neumanna dla doprowadzenia do porozumienia co do polsko-niemieckich stosunków. Pierwszym warunkiem z niemieckiej strony jawnie stawianym zrzeczenie się Ks. Poznańskiego. Rokowania pomyślny miały przybrać obrót –

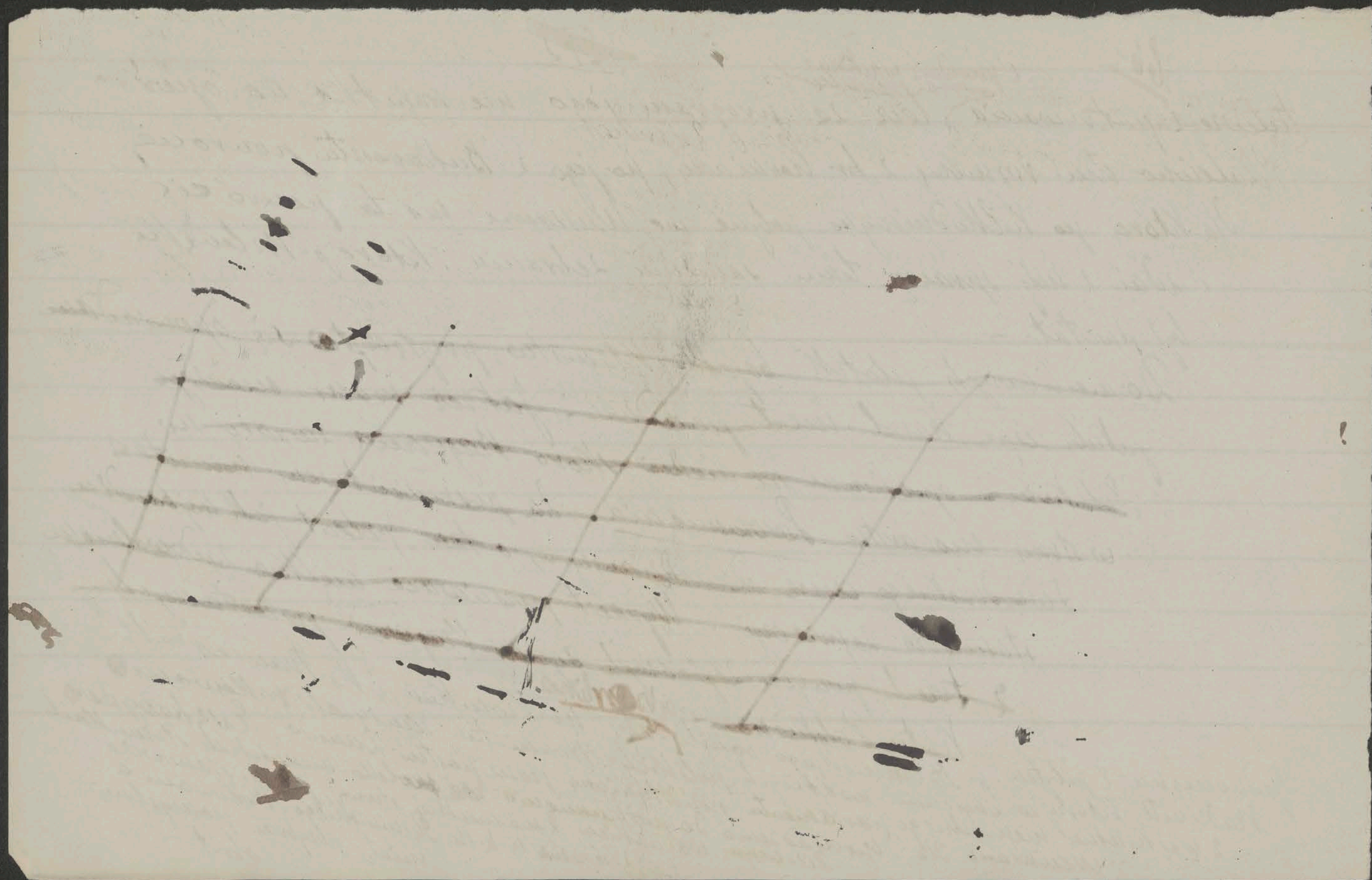

3669 3571 410

Te rokowania ~~rozmowy~~ nie mają urzędowego znamienia i znaczenia, podobno prowadzone są głównie w imieniu jednego stronnictwa, ~~niemieckiego~~ Centrum. Zamierzone ograniczenie, zaznacza budowę swobodną państwa polskiego z widokiem rozszerzenia na Wschodzie, pod warunkiem ścisłego i przyjaznego związku z ~~Niemcami~~ i ich sprzymierzeńcami z Polakami ~~...~~

oraz przy zachowaniu tajemnic duchowej i stanowcze zrzeczenie się nie mieszania się we wewnętrzne sprawy tych mocarstw. ~~swoich~~ mocarstw ~~+~~ ...

Austryjacko-węgierskie ministerstwo spraw zagranicznych zaniepokojonem zostało tym dowodem ku Niemcom i polskiej monarchii, ~~widocznem~~ wydaniem się z rąk: komunikat we Fremdenblatt ~~Obaj działacze swojej~~ sprawy. ~~Wydany~~ ~~Mianowicie Austryjacko-~~ ~~zostało~~ wszystkie temu zapobiedz. ~~w Polsce Polakom~~ ~~-polskie~~ ~~rozwiązanie~~ ~~wraz~~

~~3666~~ ~~4444~~ 411

i Sprytaura oświadczenie, ogłoszone przez Polską Prasową Agencję, które
obniża wystąpienie w Berlinie owych Polaków i ogranicza je do przedstawicielstwa
polskiego stronnictwa centrum. Prowadzą owi układy bez upoważnienia Regencji
Przecenie niem ~~...~~ ich jest, przypuszczenie iż ~~...~~ te układy przygotowują
rozwiązanie z porozumieniem austryjacko-polskiego w którem poważne
koła polskie jeszcze i teraz ~~...~~ upatrują realny i widoków pełny
program. Nie może być mowy o rozwiązaniu całej sprawy polskiej
w związku z berlińskiemi rozmowami, gdyż takowe poprowadzić
by musiały układy Austro-Węgier z Niemcami, które nie toczą
się. Mylną jest raźnie wiadomość o bezpośrednich rokowa=
=niach między Polską a Ukrainą.

Ministerium spraw zagranicznych ogłasza dalej tekst owej znanej poprawy
chełmskiego układu. Podpisany on został co Brześciu 4 Marca 1918 ~~...~~ sprawa
przez pełnomocników ostewo przymierza i Ukrainy. Ostatecznie załatwić chełmską Niemcy
W zapowiedzianej Komisji która ma
zasiadać co równej liczbie przedstawiciele Austro-Węgier,
Turcji, Bułgarii, Polski i Ukrainy.

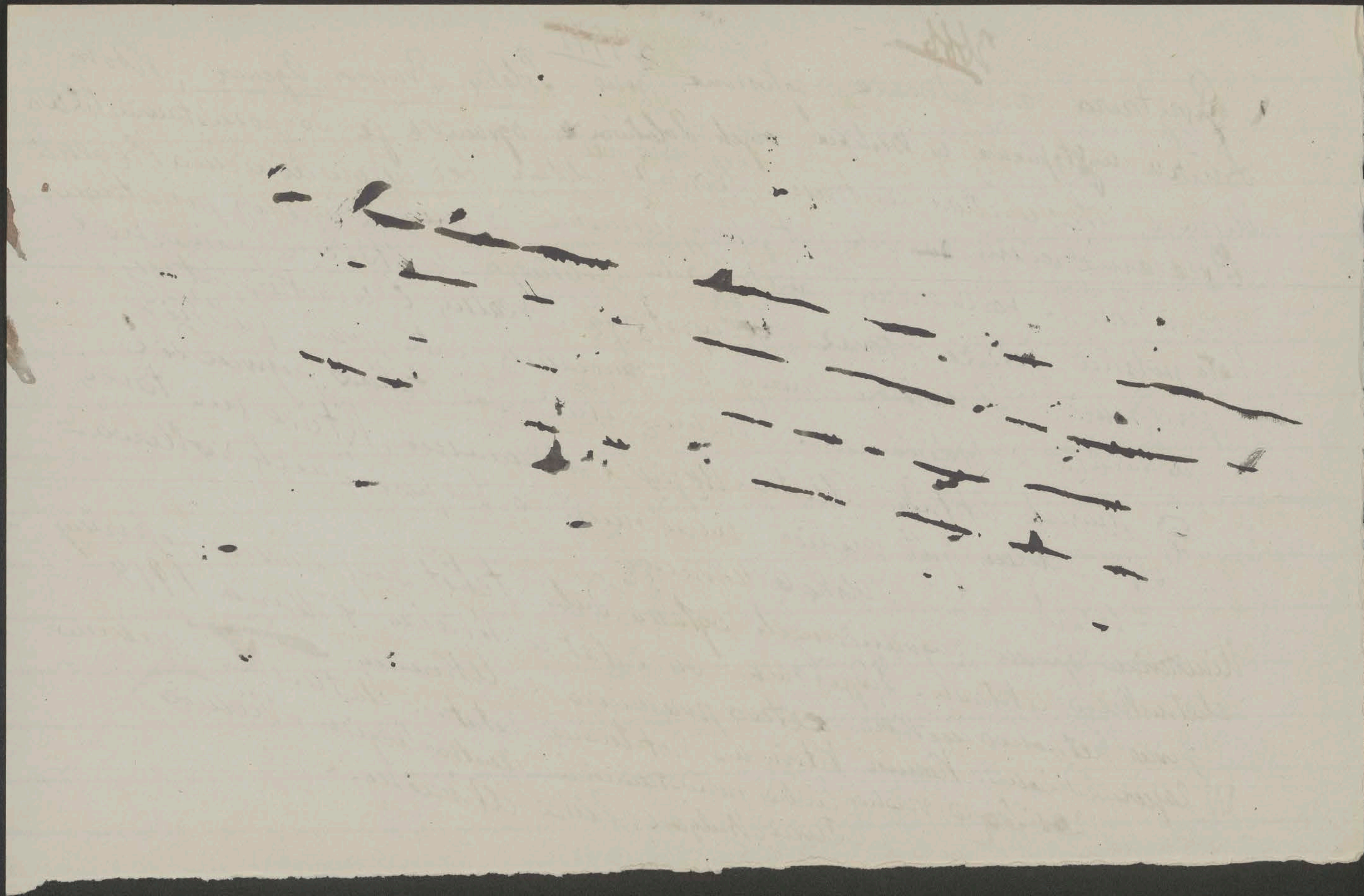

Ale sądzić trzeba iż p. Steczkowski nabrał w Berlinie przekonania
że niemiecki rząd przyspieszy ostateczne rozwiązanie polskiej sprawy i to
prawdopodobnie zaraz po zawarciu końcowego traktatu pokoju z Rumunią
a to dla stworzenia dokonanego czynu, przed układami o ogólnym
pokoju, tak aby mocarstwa Porozumienia, nie miały już głosu w polskiej
sprawie. Dalej, że niemiecki rząd przeciwnym jest i będzie austryjacko-polskiemu
rozwiązaniu, to jest połączeniu Polski z habsburską monarchią, poza tem
zgodzić się gotów na obsadzenie polskiego tronu Arcyksięciem. —
Do niezliczonych plotek i bajek kłamstw, przyłączyło się opowiadanie jakoby cesarz
Karol, miał powiedzieć: Jakże mam ufać Polakom i opiekować się niemi,
Regencja zwraca się w stronę mocarstw Porozumienia. Za pośrednictwem
ministra Twardowskiego, cesarz dowiedziawszy się o tem, polecił jak najbardziej
stanowczo zaprzeczyć temu. Wyraził przeciwnie zadowolenie z trzech [illegible]
zapisanych życzeń Regencji, przesłanych Kołu Polskiemu.

~~3668~~ 3577 413

~~ostatecznie zaniechano, a ze wiadomości o Radzie~~
~~[illegible], nie mogę być [illegible] z powodu albowiem~~
~~mógłby nastąpić tylko po [illegible] rokowa-~~
~~niach [illegible] a te~~
~~między [illegible]~~
~~nie zostały [illegible]~~..

Jenerał Szeptycki przestał przy ustąpieniu z jenerał-gubernatorstwa
Lublina. Do cesarza list, ~~który~~ w którym przedłożył polityczne
następstwa ~~[illegible]~~ odstąpienia Ukraińcom Chełmszczyzny, i przy czem
głównie położył nacisk, że ono obróci się na korzyść Niemiec i
ich przewagi w Polsce. – Ta uwaga najwięcej sprawiła wrażenie
na wiedeńskim dworze, któremu ~~on~~ coraz bardziej niewoiczna i serdeczna przewaga
sprzymierzeńcza uciąż ~~[illegible]~~ i ~~ich~~ ~~nie~~ przecież niezbędna
staje się ~~przyjaz~~ sprzymierzeńcza zależności od nich ~~[illegible] dworu~~
Niemiec, sojusznika przymierza ~~na wiedeńskim~~ a tym obecnie ~~[illegible]~~
~~Dowiaduję się że~~

~~3669~~ ~~3578~~

414

Z niemieckiej strony wciąż zrucają winę za Chełmski układ na austryjacko-węgierskie ministerium spraw zagranicznych. Bayerischer Courier pisze: Oskarżenie wciąż jeszcze zwraca się pod fałszywym adresem. Nie niemcy, austryjacko-węgierscy delegaci wywierali rozstrzygający wpływ na chełmską sprawę a to dla tego że w pierwszym rzędzie rozchodziło się o austryjacko-węgierskie interesy. Po[illegible] jednak ministerstwo spraw zagranicznych we Wiedniu wiłary zaprzeczanie, możemy stwierdzić że hr. Czernin w sprawie chełmskiej w Brześciu rzeczywiście sam w sprawie chełmskiej rokował, w osobistym z ukraińskimi delegatami samodzielnie zawrzeć swój chlebowy pokój. Hr. Czernin pokoju i mógł [illegible] zaprzeczył.

Hr. Czernin zaprzeczył.

~~3579~~ ~~3670~~ Dowiaduję się że na wiedeńskim, raczej obecnie badeńskim dworze wielkie jest przeciw Polakom rozgoryczenie. Przed chełmskim układem byłoby ~~zupełnie~~ uzasadnionem; po podpisaniu go można by zastosować do niego Tarnowskie ~~[illegible]~~ – nienawidzą się tych których się dokonywało. Obawiam się ~~[illegible]~~ czy w postępieniu Polaków nie szuka się usprawiedliwienia ustępstw dla Ukraińców. Przecież wciąż usiłuje się ostalić uważanie wywołane chełmskiem zajściem i znowu wydawnie zapewniono aby Ukraińcy Laski mieli objąć zarząd Chełmszczyzny przytem stwierdzono że rzecz o Chełmszczyznę ~~jest~~ jest otwartą sprawą i stąd wychodzić się z nią przychodzi jako [illegible] do Polski i dlatego na razie nie może być mowy o jakiejkolwiek zmianie w zarządzie C.K.

Regencja warszawska objęła polityczny kierunek nad I polskim korpusem Dowbor-Muśnickiego i przyjęła [illegible] oraz oddanie się polskich wojsk w Rosci pod jej zwierzchnictwo –

415

~~2180~~ 3671 416

W następstwie posłuchania prezydium Koła Polskiego u cesarza i zmiany stanowiska Koła wobec budżetu, ~~cofnięta~~ odwołana została nominacja Ks. Schoen-=burga jako poskromiciela Galicji.- Jednocześnie zakazanem zostało zamierzone, wielkie, narodowe zgromadzenie w Krakowie 17 Marca na którem miało się puścić cugle wszelkim politycznym niedorzecz-=nościom.-

Oto właściwy z Polakami sposób, sprawiedliwie i życzliwie ale bez słabości.- To też prawdziwe i sztuczne oburzenie w Galicji poczyna opadać.-

17 Marca

K. k. ÖSTERREICHISCHE STAATSBAHNEN.

LXXVII

23.ᵍᵒ Марта 1918ᵍ

Wien I.

417

3672–3715

418

~~CCX~~[redacted]

CCXXVII

Początek wielkiej ofensywy ~~Zachodu~~ niemieckiej na Zachodzie. Pierwsze powodzenia. Wielka Rada w Moskwie ratyfikowała brzeski traktat. Anglia i sprzymierzeńcy nie uznają go.

[illegible] punkt zwrotny. Upadek gabinetu Averescu. W Rumunii Marghilomanem.

Hr. Czernin i delegacje. Podział Galicji ma być zamierzony. Mój artykuł we Fremdenblatt. Oburzenie przeciw Polakom. Księżna Metternich, hr Gołuchowski i hr. Lanckoroński — Sztyftowanie hr. Gołuchowskiego. Prawica Izby panów i Polacy. Powrót namiestnictwa do Lwowa. Gabinet Marghilomana. Grzegorzewski

Kalendarz. — Powrotem z Wiednia do Kijowa. — Komisja żywnościowa hr. Forgacha w Kijowie. Niemieckie wojska na Ukra=inie. Wynik pobrzednej wojny. Dymisja włoskiego ministra wojny. Narodowy gabinet Maura w Hiszpanii. — Strajki wybuchy w Coventry. Sprawa holenderskich statków między Porozumieniem a Niderlandami. — Mowa kanclerza Hertlinga o traktacie z Rosją. Mowa Buriana. Memoriał ks. Lichnowskiego. — Wybory do polskiej Rady Stanu. Wieczerza ministra Twardowskiego i przedstawienie układu hr. Ronikiera z większością niemieckiego parlamentu. — Starania hr. Ronikiera w Berlinie. O poro=zumienie. Wzmianka o nich w mowie Kanclerza. — Poruszenie przez mówców większości w parlamencie porozumienia polsko-niemieckiego. Mowa ks. Radziwiłła. Parlament uchwalił kredyt 15 miliardów. — Ambasador hr. Tarnowski w Warszawie. Hr. Czernin. Zerwanie stosunków dyplomatycznych z [illegible]. S. Ugron. Hr. Ronikiera układ z Niemcami i urzędni=ckie [illegible] rządowe. — Szczekocińska

Präsidium des Herrenhauses.

Wien, am 20. März 1918.

AVISO.

Um den P.T. Herren Mitgliedern des Herrenhauses Bekanntmachungen verschiedener Art zu vermitteln, wurde vor dem Kommissionssaale IV eine schwarze Tafel angebracht, auf welcher die erfolgten Sitzungsausschreibungen, die ergangenen Zirkularmitteilungen des Präsidiums und der Kanzlei, ferner Einladungen für auswärtige Veranstaltungen und Vorträge, Avisos wegen aufliegender Publikationen, eingelangter Briefe, gefundener Gegenstände, u.s.w. kundgemacht werden sollen.

Durch diese Einrichtung wird die individuelle Verständigung der P.T. Herren Mitglieder des Herrenhauses, soweit sie bisher geübt wurde, nicht berührt.

23 Marca

większości niemieckiego parlamentu w sprawie
polskiej uchwaloną, akademicka jest z kierunkiem
układem w Kronikiera, nie odpowiada jego
udzielonemu nam programowi. – Oświadczenie
wicekanclerza Payera – Pertraktacje stanu Bunde o
Estlandii i Inflantach

~~3581~~ CCXXVII 3672 419

Przestrogę może, ale Ten postanowieniem była ze strony Niemiec zapowiedziana na Zachodzie ofensywa.

W pierwszym dniu wiosny 21 Marca rozpoczęta się z rana gwałtownym huraganem ognia artylerii, ~~w tych~~ na szerokich ~~frontu zachodniego frontu~~ z odcinkach zachodniego frontu:

Austryjacko-węgierska artyleria wzięła udział w boju przeciw Anglikom i Francuzom. W ~~belgijskiej~~ Rzeszy i francuskiej Flandrii na północ Reims, w Szampanii pod Verdun i w Lotaryngii, wzmogły się walki artylerii.

Między Cambrai i La Fere Niemcy wkroczyli w część angielskich stanowisk ~~Niemiecki~~ wojsko miało takie samo powodzenie przeciw pierwszym francuskim stanowiskom ~~na~~ z Dunkierki.

Sprawcowie ostrzeliwały zatem losy świata ~~pod~~ pod Kiełmy rozgrywały się mocarze i potężniejszych od Jowisza gromach.—

~~3592~~ 3673

420

Biuletyny z dnia następnego oświetlały powodzenia
niemieckich armii. Od Arras do La Fère
wdarły się na angielskie stanowiska. Po silnym przygotowaniu=
=ogniu artylerii piechota wystąpiła szerokim frontem i wszędzie
zdobyła pierwsze nieprzyjacielskie linie.
Między La Fère a Soissons, po obu stronach Reims i w
Szampanii wzmogła się ogniowa walka. Wzięto do niewoli
nieprzyjacielskie oddziały. Pod Verdun ostrzeliwano piechotę i
baterie. Powodzenia poprzedniego dnia zostały uzupełnione między Arras
i La Fère. Wzięto do niewoli 16000 żołnierza, zdobyto 200 dział
Wedle obliczeń pierwsze linie nieprzyjacielskie posunięte zostały
w szerokości osiemdziesięciu kilometrów.
Korespondent Biura Reutera z angielskiego frontu donosi, że
Niemcy mieli wkroczyć w stanowiska między Scarpe i Vendhuille
Jeśli nie przedsięwzięciu przeciw działaniu, cały potrzebny
zdaje się na razie zaniechanem.

~~3674~~ ~~3585~~ 421

Rosyjski Komisarz Ludu dla spraw zagranicznych przesłał do ministerstw spraw zagranicznych w Berlinie i Wiedniu następujący telegram „ Dnia 16 Marca 1918 r. nadzwyczajny ogólny Kongres Rad robotników, żołnierzy, chłopów i posłów Kozaków ratyfikował w mieście Moskwa traktat pokoju który Rosja zawarła z państwami czteroprzymierza w Brześciu-Litewskim 3 Marca 1918 r."

Angielskie ministerium spraw zagranicznych ogłosiło komunikat który stwierdza że zebrani w Londynie prezydentowie ministrów i ministrowie spraw zagranicznych Porozumienia, poczytali za obowiązek napiętnować brzeski traktat czteroprzymierza z Rosją jako czyn gwałtu i zaboru, jako bezprawie, pod nazwą niemieckiego pokoju. „Podobne traktaty pokoju jak ten, nie mogą uznać i „nie uznają"

Między innemi jest następujący w komunikacie ustęp „Polska której bohaterski duch, przetrwał najsroższą narodową tragedię, zagrożona jest czwartym podziałem i aby jeszcze zwiększyć jej cierpienia postanowienia które mają zniweczyć ostatnie ślady jej niepodległości, oparty są na zwodniczych obietnicach wolności"

Amerykański ambasador Francis pozostaje w Rosji - jak mówi - dla wspierania jej przeciw Niemcom -

3675 ~~3584~~

Preobrażeński pułk w Petersburgu posądzony o antyrewolucyjne dążności rozbrojonym został przez czerwoną Gwardię; żołnierze aresztowani.— Były przewodniczący delegacji w Brześciu Joffe mianowany ambasadorem w Berlinie.— 422

~~3594~~ 3676

423

Jak było umówione rumuński pełnomocnik Argetoianu powrócił z Jas do Bukaresztu 14.4.m. Zawiadomił Delegatów czteroprzymierza, że gabinet Averescu z wewnętrznych powodów, które nic nie mają wspólnego ze sprawą pokoju, podał się do dymisji. Nowy gabinet nie został jeszcze utworzony.

Że wskutek tego pełnomocnictwo Argetoianu wygasło, ustały, na razie, główne układy. Dalej prowadzone są komisyjne.

We Wiedniu pojawiła się pogłoska o zamachu na jenerała Averescu byłego prezydenta gabinetu.

Król powierzył utworzenie nowego gabinetu Marghilomanowi. Ten zażądał czasu do namysłu i powrócił z Jas do Bukaresztu aby zetknąć się z przedstawicielami środkowych mocarstw.

7677 ~~3546~~ Powrócił potem do Jas aby po zdaniu Królowi sprawy, powziąć postanowienie

Król nie wie co począć, wciąż się waha i sprzeczne daje polecenia –

Porozumienie usiłowało aby ożywić opór wojennego stronnictwa

Marghiloman potrzebował zapewnić sobie większość parlamentu, któréj

brak spowodował ustąpienie jenerała Averescu. Drugi przywódca

konserwatystów Carp miał nie odrzucić współpracownictwa tylko pod

warunkiem usunięcia Króla Ferdynanda i jego dynastii.

Marghiloman jest wytrawnym, rozumnym politykiem, prawdziwym

konserwatystą, nie z nazwy jedynie, jak wielu ~~...~~ w Polsce i był zawsze

zwolennikiem przymierza Rumunii ze środkowemi mocarstwami – antantystą

24. Czerwca telegrafował do przewodniczącego Komisji spraw zagranicznych

Delegacji Benvenutera, iż powróci z Bukaresztu z końcem bieżącego

tygodnia i prosi o zwołanie Komisji na początku następnego, albowiem

zaraz potem przedsięweźmie inną podróż za granicę. P. Benvenuter

odpowiedział iż ze względu na nieobecność z powodu świąt wielu

Delegatów i stąd wątpliwej dla ministra większości zaniechać ~~...~~

Komisji – Doradził aby zmówił się z p. Bilińskim. a

Delegacji P. Benvenuter ~~...~~ musi zwołania powiedział p. Bilińskiemu iż jest między ks. Czerninem a

ukraińskiemi ~~...~~ pięćdziesiąt tajna umowa

w czterech punktach, z których jeden zapewnia

~~3677~~ 3678 ~~1111~~ 425

podział Galicji na ukraińską wschodnią po San i zachodnią z Krakowem, byłby to szczyt bezrozumu wobec monarchii, niewdzięczności wobec Polaków. Zamiast austryjacko-polskiego rozwiązania, byłaby to polsko-austryjacka katastrofa. Jeden z warunków traktatu ma znowu zapewniać dokonane rozporządzenie, że ziemska ustawa ... ~~...~~ nam. Dla wyżej przytoczonych powodów jestem dojutka przeciwnikiem konfliktu a że nie ~~...~~ przemówiłem co byłoby odezwaniem się jeda, za zaciągnięciem dla wiadomych względów, mniej więcej. to wobec panów ~~...~~ co powiedzieć miałem, napisałem ~~...~~ we Fremdenblatt.

~~Ta wygórowanie jest na Polaków nie mało, przy czem Dla której to miła powiedzenia Kwysta się ze sprawiedliwie dla polskich Mickiewiczów ich wierności przy Niepodległości Dla wielu była Sala w oku powiedzenia które Słowa się dostarczona powieść ku Gołuchowskiemu ku Paulina Metternich i która~~

426

Aus der jüngsten polnischen Vergangenheit.

Von Herrenhausmitglied **St. v. Kozmian.**

Die polnischen Mitglieder der Gruppe der Rechten des Herrenhauses haben leider berechtigten und schmerz- lichen Grund gehabt, wegen des Cholmer Abkommens zu protestieren, nicht nur vom polnischen Standpunkte, sondern auch von dem der Monarchie, für welche dieses Abkommen eine momentane, gewiß erwünschte Erleichterung bringen kann, doch — meiner Ansicht nach — schwerwiegende und nicht vorteilhafte Folgen in sich birgt. Es könnte auch eine doppelte Irredenta, eine national-politische und sozial- agrarische ermutigen. Dieser Grund zu protestieren ist erst seit der vorzüglichen Rede Exzellenz v. Bilinskis, im Herren- hause bekannt geworden; vorher war dies in Wien und Um- gebung nicht der Fall und deswegen war er für viele unver- ständlich. — Dazu ist das Wichtige gekommen: daß durch das Cholmer Abkommen die polnisch-österreichische Politik, deren Bekenner ich bin, verletzt wurde.

Es wurde also Protest eingelegt. Die Notwendigkeit und Pflicht, sich ihm anzuschließen, waren gewiß unerwünscht. Weiters wurde eine Opposition gegen den Minister des Aeußern und die Regierung angekündigt. Das ist ein kon- stitutionelles Recht, das man manchmal anwenden muß und darf, von welchem jene, die uns heute deswegen angreifen, gestern Gebrauch gemacht haben. Und es ist schon eine bös- willige Absicht, von einer Undankbarkeit, sogar von einer Illoyalität zu sprechen.

Infolge des Protestes mußte man in diesem Stadium der Cholmer Frage gegen einen Vertrauensantrag für den Minister des Aeußern stimmen. Für die anderen Teile des Antrages, wenn sie von dem ersten getrennt wären, hätte man stimmen können.

Anders ist es bei einer Opposition gegen einen Minister oder eine Regierung, und anders bei einer gegen die Staatsnotwendigkeiten, be- sonders aber im Kriege.

Als dynastisch und staatserhaltend Ge- sinnter soll man sie nicht dem Staate streitig machen, was aber keineswegs ein Vertrauensvotum für die Regierung bedeutet. In der Aristophanes-Komödie lesen

gierte der Friedenskonferenz [illegible]
Donnerstag den 14. d. verabredungsgemäß von Jassy nach
Bukarest zurückgekehrt.
Er hat den Delegierten der [illegible]

Von den Kriegsschauplätzen nichts Neues.

3680

427

wir: „Er gedenkt nur, was man ihm schuldig ist, und vergißt, was er schuldig ist.“

Dank der Haltung des Polenklubs sind das Budgetprovisorium und die Kriegskredite im Abgeordnetenhause zustande gekommen. Wenn noch dazu aus diesem Klub Elemente ausscheiden, die nach Ansicht eines polnisch-österreichischen Konservativen nicht zu demselben gehören sollen, so muß ich mich über diese Wendung beglückwünschen, und auch deswegen, daß der Protest der polnischen Mitglieder der Gruppe der Rechten im Herrenhause mindestens keine schlechte Wirkung geübt hat. Beglückwünschen darf man sich vor allem in der Zuversicht, daß, wie von Allerhöchster Seite dem Präsidium des Polenklubs verkündigt wurde, „die den Polen gewogene Politik des in Gott ruhenden Kaisers Franz Joseph I. wieder in Kraft treten und weiterhin beibehalten werden wird“; was ein gegenseitiger herzlicher Wunsch sein darf und einzig meiner Ueberzeugung entspricht.

„Die Gerechtigkeit“ — sagt Livius — „hat den Römern ebensoviel Errungenschaften gesichert, wie ihre Waffen.“

Meiner Ueberzeugung entspricht auch, daß man dem Staate, besonders im Kriege, nicht seine Notwendigkeiten — obwohl man sich vorläufig in Opposition befindet — streitig machen darf. Will man den Sieg Oesterreich-Ungarns, so darf man die Mittel dazu nicht verweigern. Ich wünsche vor allem diesen Sieg und einen vorteilhaften Frieden.

Einer passiven Zustimmung ziehe ich eine aktive vor. Im gegebenen Falle handelte es sich nur um eine Nuance, die keine praktische Bedeutung hatte.

Und die erwähnten Allerhöchsten Worte bekräftigen die Ueberzeugung, daß das Bekenntnis: „Treu meinem Kaiser, der Monarchie und meiner Nation“, wie es in der Vergangenheit war, auch in der Gegenwart und für die Zukunft das Richtige und Segensreiche bleibt.

Kessel. Die deutschen [illegible]
pol mit Autos herangeführt, spät vormittags westl[illegible]

~~3587/9~~ 7681 428

Najgorszem na Polaków jest to nie mało, przy czem korzysta się
że sposobności dla odwetu za pięćdziesięcio letnie, polskie znaczenie
i powodzenia. Które dla niego były solą w oku
Metternich zwraca się zwłaszcza przeciw hr. Gołuchowskiemu, z którą łączyła go długoletnia
Księżna Paulina Metternich, dawnemu znajomemu hr. Karolowi
zażyłość wypowiedziała jemu i również dawnemu przyjaźni i zerwała z nimi stosunki. Jest to przesada
Lanckorońskiemu, we wszystkich uznawanych, co chętniejszej sprawie, mało zna się na polityce, zostali
za zakorzenienie się tych dwóch dygnitarzy, która jak wszystko mówi, zmuszeni przystąpić
stanej i bardzo rozumnej księżny, niczego niedojrzałego. Do niej przystąpić z których. Go=
Hr Gołuchowski i Lanckoroński nie dopuścili się. Ja także ~~musiałem~~ wyrażając mnie z księżny Pauliny
do opozycji postępowaniem hr. Czernina. Jestem jaskrawym listem idee co
Jednak kr. Metternich nader zachowanie się narodowe. Z nim
=dzikowatem i zżyłem w obronę kolegów. swojemu wiernego bodźcem, w czem ~~jest~~ zaniwszy że
Daje miarę tutejszego usposobienia — Polaka, wiernego bodźca, który "Podolak,"
Hr. Gołuchowski spełnił obowiązek ~~jest~~ być za odmowę impetycznej, wszędzie
opozycji za daleko, w rozżaleniu jest oraz em wytłumaczenia się, i — nie pozwala! —
nie zgadzałem — W rozmowach ze zachodniego europejczyka, niekiedy nagłym staje się odtąd bełtunym i

~~3599~~ ~~3682~~ 3682 429

~~że z Kwagójący(?) Ktu[?] łacheruckiego, vaytem wytarcie się Podolak wschodni.~~ Ozyniście rozdwanimony wiście o podziale Galicii, nie przypuszcza go, a przecież obawia się go.

~~Namiestnik Galicii hr Huyn który zjednał sobie uznanie w Kraju i w Wiedniu za szlachetne i zręczne opatrzenie swojego zadania a dotąd urzędował w Krakowie, przeniósł się teraz z wszystkiemi urzędami namiestnictwa do Lwowa.~~

Niepożądanem następstwem ~~[illegible]~~ protestu polskich członków izby panów, jest wystąpienie z jéj prawicy czternastu członków. Prócz politycznych powodów gtównym kamieniem obrazy Zwerstą starszyzny, że niebacznie nie zawiadomiono stronnictwa prawicy o zamierzonym proteście i opozycji.

Namiestnik Galicii hr Huyn zjednał sobie uznanie w Kraju i w Wiedniu za zręczne i szlachetne postępowanie. Urzędował dotąd w Krakowie, przeniósł się teraz z urzędami namiestnictwa do Lwowa.

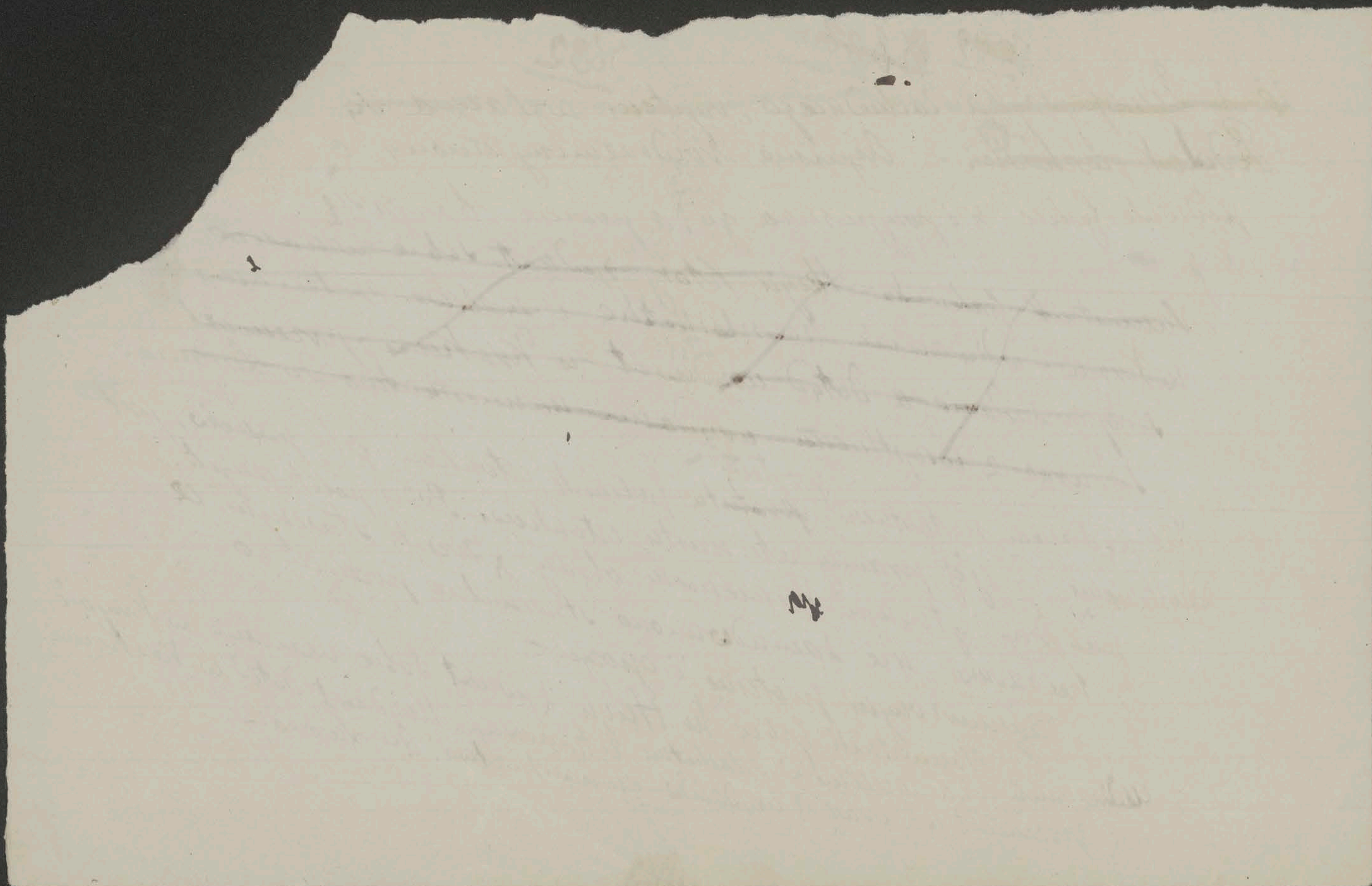

3683 ~~1170~~ 430

Według depeszy z Jass 19. tm. do Bukaresztu uwiadomia Marghiloman utworzył pod swojem przewodnictwem gabinet którego wszyscy członkowie są zwolennikami zbliżenia do środkowych mocarstw. Przypuszczają nawet że program Marghilomana zmierza do przymierza Rumunii z Austro-Węgrami.

Krajem z Rumunią przedłużony został do 22 Marca.

Wszyscy ministrowie gabinetu Marghilomana należą do konserwatywnego stronnictwa. Ministrem spraw zagranicznych został Arion który bawiąc w Jassach czekał się we Francji. Na razie siedziba rządu jest w Jassach. Delegatami do pokojowych układów mianowani zostali Arion, jenerał Lupescu i pułkownik Mircescu.

Marghiloman wydał do kraju odezwę w której obwieszcza że pierwszem zadaniem rządu jest zawarcie pokoju na podstawie uczciwego... Następnie odrodzenie kraju. Zapowiada reformę agrarną i wyborczą.

~~3971~~ 3684 431

Dekretem Ukraińskiej Rady wydanym w
Żytomierzu zaprowadzonym został w ukraińskiej
rzeczypospolitej gregoriański kalendarz –

Ukraińska deputacja grecko-katolickiej gminy kościelnej Północnych Węgier
~~zamia~~ przybyła do wiedeńskiego Nuncjusza Valfrè di Bonzo aby
złożyć protest przeciw zaprowadzeniu gregoriańskiego
kalendarza i prosić Ojca Świętego, aby ~~zarówno~~ ~~temu~~ także
~~.....~~ temu zapobiegł – Uzasadniła swoje żądanie tem
że zaprowadzenie gregoriańskiego kalendarza ułatwi
szyzmatycką propagandę –

Tutejsi Ukraińscy posłowie zaprotestowali u prezydenta ministrów
Seidlera przeciw oświadczeniu że sprawa chełmska jest otwartą
i że do rozstrzygnięcia Chełmszczyzna należy do Królestwa Polskiego
P. Seidler dał zakłopotaną [illegible] odpowiedź. Co innego Fremdenblatt w którym ~~jest~~ jest
z owem dziwacznem zawiadomieniem że oświadczenie opozycyjnym
~~ogłoszone zostało~~ ogłoszonem dostało owo zagranicznych a
organem ministerstwa spraw
przeciw austryjackiemu galicjanom –

2

Dazu ist das wichtige ~~Die~~ gekommen, die Verletzung durch das cholmer Abkommen, der ~~polnisch~~ – östreichischen Politik, der ich treu geblieben bin und bleibe. –

Es ~~war~~ wurde also Protest ~~angelegt~~ eingelegt. Die Notwendichkeit und Pflicht sich ~~…~~ ihm anzuschliessen war genug ungewünscht. Weiter ~~war~~ wurde eine Oposition gegen den Minister des ~~Äusseren~~ Ä. und die Regierung angekündigt. Das ist ein Konstitutioneles Recht das man manchmal anwenden muss und darf; ~~Von~~ von welchem ~~diese~~ die jene die Heute und deswegen ~~anklagen~~ angreifen ~~Heute~~ Gestern Gebrauch gemacht haben ~~gestern~~. – Und es ist schon eine böswilige Absicht, ~~In Folge~~ von einer Illojalitet, sogar einer Rewolte zu sprechen. – In Folge des Protestes, muste man, in diesem Stadium der cholmer Frage gegen einen Vertrauens ~~Votum~~ Antrag für den Minister des ~~Äusseren~~ Äussern stimmen. Für die anderen Teile des Antrages, wenn sie von dem ersten getrennt wären, hätte man stimmen können. –

~~3442~~
~~7685~~

432

Urzędowa powietrzna poczta aeroplanami między Wiedniem i Kijowem

Komisja dla uporządkowania zapasów z Ukrainy udała się 17' pod przewodnictwem ambasadora hr. Forgacha do Kijowa, gdzie wraz z odpowiednią niemiecką komisją i rzecząpospolitą ukraińską ustanowi zamianę i przewóz towarów.—

Wojska niemieckie zajęto w południowej Ukrainie ~~[illegible]~~ Nikolajew.

Wynik wojny podwodnej w kwietniu był ogółem taki, iż zatopiono 15 milionów ton. W lutym 680.000 ton.—

Wojska Mackensena zdobyły portowe na Ukrainie miasto ~~Kersson~~ Cherson.—

W głównym wydziale parlamentu podsekretarz Busche zaręczył że niemiecka wyprawa na Aland potrwa tyle tylko ile koniecznie potrzeba będzie.– W Finlandii musza być dalsze walki stoczone z Bolszewikami który otrzymali pomoc z Petersburga.—

~~5~~

Nuance, die keine praktische Bedeutung hatte.–

Und die erwähnten allerhöchsten Worte bekräftigen die Überzeugung

dass ~~der Program~~ das Bekenntnis: ~~Treue~~ meinem Kaiser, der Monarchie, und

~~meiner~~ Nation – ~~so~~ wie in der Vergangenheit ~~war~~ auch in der Gegenwart

und für die Zukunft das richtige und segensreiche ~~ist~~ bleibt.

3686 ~~3595~~ 433

Wtarki minister wojny jenerał Alfieri ustąpił. Król mianował jego następcą jenerała Zuppellę.

W Hiszpanii utworzony został tak zwany narodowy gabinet złożony ze znakomitości wszystkich stronnictw pod prezydenturą konserwatysty, niepospolitego męża stanu Antonio Maura

~~3687~~ 434

~~4474~~

W pobliżu Paryża w Courneuve i Bourget zaszedł wielki wybuch składów amunicji który zniszczył milion granatów, wypadł znaczne szkody w budynkach, które rozciągnęły się na Paryż. Liczba rannych jest znaczna. Sprawiło to ~~znaczne~~ zaniepokojenie w Paryżu.

3

Anders ist es ~~mit~~ bei einer Opposition gegen einen Minister oder eine Regierung ~~und~~ ~~anders ist es~~ bei einer gegen die Statsnotwendichkeiten, besonders aber ~~namentlich~~ im Kriege. Als dinastisch und Statserhaltend gesint soll man sie nicht dem ~~State~~ Strafe streitig machen, was aber ~~noch~~ ~~nicht~~ keineswegs ein Vertrauens Votum für die Regierung bedeutet. ~~Man darf nicht~~ wie wir in des Aristofans Vögel lesen: ~~Vortrefflich~~ ~~ist~~ gedenken an das, was man ~~was~~ schuldig ist und immer vergessen was er schuldig ~~sind~~ ist ~~Gut sei gelobt, Dies~~ Dank der Haltung des Polen Klubs ist das Budgetproviso=

=rium und die Kriegskredite im Abgeordneten Hause zu Stande gekommen. Wenn noch dazu von disem Klub Elemente ausscheiden, die nach Ansicht eines polnisch-östreichischen Konservatisten, nicht zu dem selben gehören sollen, so muss ich mich über diese Wendung beglückwünschen und auch deswegen, daß der Protest der polnischen Mitglieder der Gruppe der Rechten im Herrenhause, unmdestens, keine schlechte ~~Wirkung~~ ~~geh~~ geübt hat. Beglückwünschen darf man sich

~~3688~~ ~~3595~~ 435

Holenderskie ministerium spraw zagranicznych
oświadczyło iż nie otrzymało zawiadomienia, że jeśliby
do 15 Marca nie dano było odpowiedzi na
żądania sprzymierzeńców ~~co~~ zajęcia [illegible] holenderskich
statków. Rząd zostało tylko zawiadomiony ~~otrzymał~~ ~~tylko~~ ~~[illegible]~~ żywności
aby ~~do 18 Marca~~ przed 18 Marca Hollandia
część swoich statków które ma wedle
zawieszonego układu oddać do rozporządzenia
już teraz oddała tak dla zużytkowania ich
także w niebezpiecznej okolicy mórz, za
co otrzyma jako zadatek sto tysięcy
ton pszenicy.

Tutejszy holenderski poseł de Weede, powiedział mi, że aczkolwiek nie otrzy=
=mał dotąd od swojego rządu zawiadomienia, mniema, że Hollandia ~~[illegible]~~ statków
zgodzi się na oddanie do rozporządzenia Porozumienia ~~statków holenderskich statków~~ ~~[illegible]~~
~~Wilsona i Balfoura zapowiedział zajęcie holenderskich statków na 20 Marca~~
~~w amerykańskich i angielskich portach~~

~~vorallem~~ vor ~~allem~~ allem 4 ~~3~~

in der Zuversicht, das wie am aller höhsten Orte dem Presidium des Polen Klubs verkündigt wurde „Die den Polen gewogene Politik, des in Gott ruhenden Kaiser Franz-Joseph I. wieder in Kraft treten, und weiterhin beibehalten werden wird." was ~~Was~~ ein gegenseitiger, herzlicher Wunsch sein darf und einzig meiner Überzeigung entschpricht. – ~~Diese sagt~~: Die Gerechtichkeit hat den dem State, sogar im ~~Meinen~~ Meiner ~~Disem~~ Überzeigung entspricht ~~auch~~, das man dem State, sogar im Kriege, nicht ihrer Notwendichkeiten – obwohl man sich vorlaufig in Oposition befindet – streitig machen darf. Will man den Sieg Östreich-Ungarns, mus man die Mittel dazu nicht verweigern. ~~Ich~~ Ich Wünsche vorallem ~~ich~~ diesen Sieg und einen ~~einen~~ vorteilhaften Frieden, ~~wünsche~~ ~~Ich~~ Einer passiwen Zustimmung ~~eine~~ aktiwe ~~vor~~ ~~vorgänge~~. Im gegeben Falle handelte sich. nur um eine

Które 3649 się znajdują ~~3596~~ w portach Stanów Zjednoczonych i sprzymierzeńców
uważa — ale nie wszystkich — na morzach. Pod żadnym warunkiem nie
odda tych które są w holenderskich portach. Gdyby zatem ~~[illegible]~~ obstawali
sprzymierzeńcy, byłaby to wojna i musieliby oni przemocą ~~[illegible]~~ je
zabrać statki. Tego p. de Weede nie obawia się, bo czterokroć sto
tysięczna armia holenderska stanęłaby natychmiast czoło obronnemi
nieprzyjacielowi, wsparta bardzo znacznemi środkami zechce
międzynarodowemi minami. Mniema że Anglia nie — Niemcy zapewne
ściągnąć na siebie jeszcze jedną wojnę więcej.— będą pomocy
uwzględnią położenie Hollandii oraz spodziewać się jego ~~[illegible]~~
we wyżywieniu, ~~że~~ zapewnionego Hollandii dowozu sprzymierzone
środków, aczkolwiek niezawodnie mocarstwa zwiezienia z
Zastrzegą się przeciw temu.—
Od dawnego czasu Hollandia pozbawiona jest znajdują
Koloniami i wiadomości z nich. Tam także sposob
się handlowe statki, które nie wiedząc, w jaki
objąłby układ.—

436

~~3690~~ 3620 ~~3597~~

Holenderski minister spraw zagranicznych London ~~Dat~~ Dał

Po pewnem ~~[illegible]~~ porozumieniu z

~~do~~ drugiej stronie wyjaśnienia.

mocarstwami postawiły one dodatkowy warunek, aby holenderskie statki

i ~~[illegible]~~ oczekując odpowiedzi nie będzie

wzięte były także w niebezpiecznej ~~strefie~~ okolicy z uzasadnionem i uprawnionem może

18 Marca. Żądanie to nigdy [illegible] Przecież trzeba będzie natychmiastowe

Stworzyło rządowi wielkie trudności. odmowa pociągnęła by za sobą stanowczą odpowiedź

zmusić im uczynić, albowiem [illegible] już zapasów. Jednak [illegible] oświadczyły że nie mogą

zatrzymanie naładowanych [illegible] objecanych

nie będzie natychmiast dana. Niemcy [illegible] sto tysięcy ton zboża tymczasowo tylko

w przeciągu dwóch miesięcy dostarczy, ~~Jo~~ Jednakowo Hollandia

przez Koalicji. W następstwie tego minister zgodził się ~~Do 15 Kwietnia~~.

sprzymierzeńców zakończył strony " "

Do 15 Kwietnia na żądanie P. London potrzebie

postawił warunki. i jej kolonie znajdują się we wielkiej [illegible] oddaje do użytku

Hollandia tymczasowo zgodziła się jest, iż użycia ich także ton

Treść tego na co

Koalicji do 15 Kwietnia handlowe statki z pozwoleniem otrzyma jako zadatek sto tysięcy dla własnej

w ~~zagrożonej~~ niebezpiecznej ~~strefie~~ okolicy, za co natychmiast [illegible] jej tyle statków, ile

zboża. Na wszelki wypadek pozostawia się [illegible] nie wyjaśnionej sprawy statków

obsługi potrzebuje. Odnosi się to do wojskowe zapasy wojenne

w holenderskich portach. nie mają być przewożone na holenderskich

statkach w ~~zagrożonej~~ niebezpiecznej ~~strefie~~ okolicy.

nie mają być uzbrajane. —

3691 ~~3598~~ 438

Wilson i Balfour zapowiedzieli zajęcie holenderskich statków w amerykańskich i angielskich portach na 20 Marca. Jakoż zanim holenderski rząd otrzymał odpowiedź na swoją warunkową zgodę, nastąpiło zajęcie statków. Wywołało to [illegible] w Hollandii i obydwóch izbach jej parlamentu oburzenie.

Minister prezydent Cort zakończył swoją mowę temi godnemi słowy: „Ponad sławną przeszłością szlachetnego i wyższego narodu zawsze jeszcze powszednim chlebem stoi ~~dla Holendrów~~ dla Holendrów ich prawo w sercu"

Rząd postanowił wnieść protest.—

Lord Robert Cecil zawiadomił izbę gmin o zajęciu holenderskich okrętów i w ciągu mowy nadmienił że sto tysięcy tonnów pszenicy są przygotowane i mają być oddane Hollandii. Statki które wyjdą z holenderskich portów nie będą zajęte, chyba że stanie co do nich układ.

Clemenceau powiedział że w tej wojnie nie powinno być neutralnych.—

Kanclerz Hertling przemówił w parlamencie na wstępie rozprawy nad traktatem z Rosją. Dał szkic rokowań w Brześciu. Znamiennem było głównie co powiedział o odłączonych od Rosji krajach: o Kurlandii przytoczył co oświadczył był kurlandzkiej deputacji „Co się tyczy Litwy – mówił – to jest postanowienie które przewiduje ścisły ~~[illegible]~~ związek z niemieckiem cesarstwem przez gospodarcze i wojskowe połączenie, już w zeszłym roku powzięte. O reakcji w najbliższym czasie deputacji tamtejszej Krajowej Rady, która ma ponownie to postanowienie stwierdzić, poczem wtedy uznanie Litwy jako niezawisłego państwowego obszaru, ogłoszonem zostanie. Ze spokojem oczekiwać będziemy dalszego rozwoju politycznego ukształto=wania się" „Nieco inaczej przedstawia się rzecz w Inflantach i Estlandii. Znajdują się ~~[illegible]~~ one na wschód linii granicznej wytkniętej w traktacie pokoju, ale wedle artykułu VI traktatu z Rosją obsadzone będą policyjną siłą, dopóki tam bezpieczeństwo nie zostanie zabezpieczonem krajowemi zarządzeniami utrzy=mani i państwowy ład ~~[illegible]~~ ustalony. Wtedy dla tych krajów także przyjdzie chwila dla ich politycznej nowej orientacji. Spodziewamy się i życzemy, aby one także zajęły ~~[illegible]~~

~~3693~~ ~~3600~~ 440

~~przyjacielskie stanowisko~~ stanowisko
~~Stanowisko~~ bliższe i przyjacielskie ~~stosunki~~ do niemieckiego cesarstwa
tak przecież, aby ~~pokojowe i przyjacielskie stosunki~~ nie wykluczyło pokojowych
i przyjacielskich stosunków z Rosją.
Kanclerz zaznaczył że pomimo pokoju na Wschodzie, nie ma jeszcze
światowego ~~pokoju~~ i wyciągnął stąd następstwa, niemowica wojenna
Podsekretarz stanu Busche rozwiązał i uzupełnił Kanclerza
przemówienie ~~przy czem mówił także o Polsce~~ ~~i przyjaciół politycznych~~
~~Zachodu~~ sposób rozwiązanie ~~jej sprawy~~ ~~jest władzą rzeczy oczywiste~~ –
Omówił szczegółowo pokój z Rosją i odpart protest
Sokolnikowa i wszystkiej delegacji. Uzasadnił
Konieczność niemieckiej drogi wojny przeciągnął pokoju
albowiem okazało się, że Trocki nie pragnął rewolucji
lecz chciał wywołać w Niemczech rewolucję
Omówił traktat pokoju z Finlandią i oświadczył
wspominał o Polsce i z tego co powiedział można
wnosić by można iż nie przygotowane rozwiązania się
ważniejsze do sprawy ukształtowania
w tym lub tamtym kierunku –

~~Dla Polaków ten memoriał ... ~~, grozba ... ~~
~~...~~

3691 Ks. Lichnowski były ambasador niemiecki w Londynie dawniej radca ambasady we Wiedniu stał się sprawcą wielkiego rozgłosu i zamieszania. Sporządził memoriał w którym dowodzi, że wina wojny spada na rządzenie, ... do Austro-Węgier ... mocarstwa. Memoriał pełen nienawiści do ... i Polski, pełen siebie samego, tak dalece iż zdaje się twierdzić jest iż gdyby (przynajmniej z nim) słuchano wojna byłaby zażegnana. jest namiętnem potępieniem niemieckiej dyplomacji i rządkim okazem zarozumiałości pychy. Niestychaną jest rzeczą iż ten memoriał dostał się do wiadomości, nieprzyjacielskich mocarstw i neutralnych państw, także niemieckiej publiczności, przez to, iż ks. Lichnowski udzielił go wielkim kanfanym osobom a przeznaczał go jedynie jak twierdzi dla rodzinnego archiwum i nigdy jako były ambasador nie powinien był tego go z ... nikomu pokazać. Wielkie zatem zgorszenie. — Ks. Lichnowski popadł w niełaskę. Rządy twierdzi, że ... rady aby pozbawić go wielkiego ... powództwa —

441

Ks. Lichnowski był zawsze nieprzyjaźnie usposobiony dla Austro-Węgier i Polaków. Głosował za wywłaszczeniem w izbie panów pruskiej. Od początku wojny Ks. Lichnowski stanął w opozycji do rządu i wojny, frondował i od niego pochodziły oceny ujemne polityki niemieckiej i wojny, które do Wiednia dochodziły. Książę jest bowiem szwagrem Ks. Lanckorońskiego. Między innemi książę przytacza słowa Sasanowa: „opuszczę Austrję a my opuścimy Francję!!" —
Mimo tego Ivesi memoriale potwierdza co było zawsze mojem zapatrywaniem że główne siły środkowych mocarstw dążyły sobie wojny — wojna opóźniona byłaby dla nich ubiciaty sztuczności albowiem — nierównie cięższa i trudniejsza
Spotkałem Ks. James Bourbona który niekiedy radości ręce i Les Boches Niemców i zacierał z radości ręce i mówił, wszystko co Lichnowski w memoriale napisał jest prawdą, rzetelna prawdą —
Kiedy Ks. Lichnowski był tu radcą ambasady, niezmiernie pilnie dowiadywał się i badał tutejsze stosunki, ono było że nieżyczliwie. Kiedy hr. Kazimierz Badeni upadł, był jedynym dyplomatą który przyszedł na dworzec pożegnać aby go pożegnać. —

442

764

~~3696~~

~~3605~~

443

Były austrjacko-węgierski ambasador w Londynie

hr. Mensdorf zapewnia że to co ks. Lichnowski

twierdzi o wielkiej Koronnej ~~Radzie~~ w Poczdamie, w przededniu

wojny, niemiecko-austrjacko-węgierskiej i uchwalenia

z niej protokułu hr. Mensdorfowi jest niezgodne

z prawdą, już dla tego, że takiej Rady nie było.

Hr Mensdorf przyznał mi-się iż z polecenia ministerstwa

Spraw Zagranicznych dotknął się w grudniu zeszłego

1917 roku w Szwajcarji z Angielskiemi politykami

i świat — to zaskoczyć nie może. —

Takiż dowód jak ten pragnęła pokoju —

Wybory do polskiej Rady-Stanu odłożone z powodu chełmskiego z Ojilia [?] polskich, odbędą się 9° kwietnia—

~~3604~~ 444

3697 Minister Twardowski zaprosił grono [illegible] członków [?] panów i Koła Polskiego na wieczór. Dla zetknięcia się z hr. Ronikierem i wysłuchania jego sprawozdania z rokowań Rządu prowadzonych były, jak wyżej wzmiankowałem, w Berlinie.

Hr. Ronikier przedstawił nam stan rzeczy w Berlinie. Do ~~trzy~~ niedawna wielce niepomyślny dla sprawy polskiej. trzy

trzy tam są główne czynniki: rząd, ~~główny~~ sztab i większość parlamentarna. Wszystkie trzy źle usposobione dla Polaków i stanowiskiem Polski, zrażone postępowaniem terytorialnych żądań przez nich wygórowanych, sięgających po pruskie posiadłości. Wszystkie trzy # są zgodne, każde w większej lub mniejszej mierze, okroić Królestwo Polskie—

~~Aus der jüngsten polnischen Vergangenheit~~ 1

~~vom vom~~

~~Herrenhaus Mitglied St. von Kozmian~~

Die polnischen Mitglieder ~~des Herrenhauses~~ aus der Gruppe der Rechten des Herrenhauses haben leider berechtigten und schmerzlichen Grund gehabt, wegen des Cholmer Abkommens zu protestiren, nicht nur vom polnischen Standpunkte, aber auch von dem der Monarchie, für welche dies Abkommen ~~er~~ eine moment= =ane [illegible] und scheinbare Erleichterung bringen kann. Doch meiner Ansicht nach schwerwiegen= =de und nicht vorteilhafte Folgen in sich ~~verbirgt~~ ~~haben wird~~. ~~Es ist~~ [illegible] ~~wird ermuntern~~ ~~Diese erwähnte begründet~~ Es könnte nämlich eine doppelte erwähnte eine ~~der eine~~ national-politische und ~~eine~~ sozial-agrarische ermutigen

Dieser Grund zu protestiren, ist erst seit der vorzüglichen Rede Sr. Excellenz von Bilinski im Herrenhause bekannt geworden. Vorher war es in Wien und Umgebung nicht ~~[illegible]~~ und deswegen waren für viele unverständlich. ~~[illegible]~~ –

3698

Po chętnistkach zajścia hr. Komitów ~~[illegible]~~ zwołał posłów powtórnie
i uporczywie nic zmienione i skłonności do rozmowy.
z czego skorzystał aby zawiązać ~~[illegible]~~ uważne rokowania
najpierw jako członek polskiego stronnictwa centralnie
Po długich rozmowach i ~~[illegible]~~ rozprawiających wynikiem ich było, iż zgodzono
się na określenie wzajemnych warunków, na podstawie których
nastąpiłoby zbliżenie i porozumienie między Polakami i Niemcami
oraz spisanie ich w deklaracjach ~~ich~~ polskiej ~~oraz~~ oraz większości. Hr. Komitów postanowił
parlamentarnej, za wiadomością rządu. — które przedłożył Kregowi
Do Warszawy i tam uzyskał zgodę na deklarację iż nie podniosą
oraz znaczniejszych stronnictw, zapewnienie innych iż nie podniosą rewolucji
podkopu z wyjątkiem skrajnej lewicy która jawnie chce rewolucji. Wydziały
powrócił z tem powtórnie do Berlina. Na posiedzeniu wielkiego Wydziału
Przybył z tem powtórnie do Berlina. Na której ~~wielka~~ większość ~~[illegible]~~
parlamentu przedłożył swoją deklarację, na którą taka deklarację większości
Wydziału uchwaliła z wyjątkiem konserwatystów zgodę i ~~[illegible]~~ i przyjęta ~~nie~~ przyjęty przez
parlamentu. Hr. Komitów

3699 ~~3606~~ 446

Kanclerza hr. Hertlinga otrzymał zapewnienie, iż pochwala układ i deklaracje, dodał jednak, że muszą one otrzymać zezwolenie głównego sztabu. – Podobno feldmarszałek Hindenburg który właśnie bawił w Berlinie miał wyrazić swoją na nie zgodę. Nadmienić wypada iż na razie, zachodzi nie różnica zdań między nim a Ludendorffem w politycznych sprawach. –

Postanowiono ostatecznie iż przy rozprawach w parlamencie nad traktatem pokoju z Rosją i zaraz się do nich przystąpi, umieszczony będzie układ polsko-niemiecki i deklaracje odnośne które zapewnioną mają tam większość. –

Treścią układu i deklaracji które odczytał nam hr. Kro=nikier jest: Nienaruszalność państwa niemieckiego

3700 – – ~~3601~~ 447

i integralności Królestwa Polskiego. Sojusz Polski z
państwami środkowemi, łączność polityczna i gospodarcza
Armia polska złączona z niemi konwencją, której wyrazem
będzie wojskowa Komisja niemiecka, względnie austrjacko-
węgierska ze siedzibą w Warszawie. Uporządkowanie granicznych
z Polską ziem w Litwie. Na podstawie samostanowienia. Niemiecka
Deklaracja zapewnia ~~przez~~ ekonomiczny przystęp do morza Polsce.
Oczywiście bez terytorialnych zmian, za pomocą portu.
~~oddanego na cele~~ wyznaczonego dla polskiego handlu.
Natychmiastowe przeprowadzenie budowy państwa polskiego
i utworzenie polskiej armii. Zrzeczenie się ~~wniesienia~~ wzajemne nie mieszanie się
sprawy polskiej na pokojowy Kongres. W. Księstwa Poznańskiego –
W sprawy wewnętrzne. Czem, wyrażnie się sprawy
Zapytaniem się Komitetu, czy integralność Królestwa Polskiego
ma być zrozumiana włącznie z Chełmszczyzną?

~~3701~~ ~~3605~~ 448

odpowiedział, że ze strony Niemiec gotowi są tak ją określić
lecz że trzeba aby zapoczątkowanie wyszło od Austro-Węgier.
Obecni zgodnie przyznali że w danych warunkach, należy
uznać układ jako obronny i dążyć do urzeczywistnienia go.
Ja także acz ~~niechętnie~~ bez zadowolenia, którzy okazali wzorowej zgodności dwóch [illegible]
=zeniu austro-jacko-polskiego rozwiązania.
Niemcy korzystają z błędów rządu austro-węgierskiego i pomyłek
św. Czernina w układzie [illegible], aby uchwycić w ręce sprawę
polską a odsunąć od niej Austro-Węgry. Polacy pod grozą
położenia, zrozumieliśmy że Niemcy mają w polskiej sprawie
faktyczną przewagę a że Austro-Węgry straciły w niej; uważać ~~jako~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

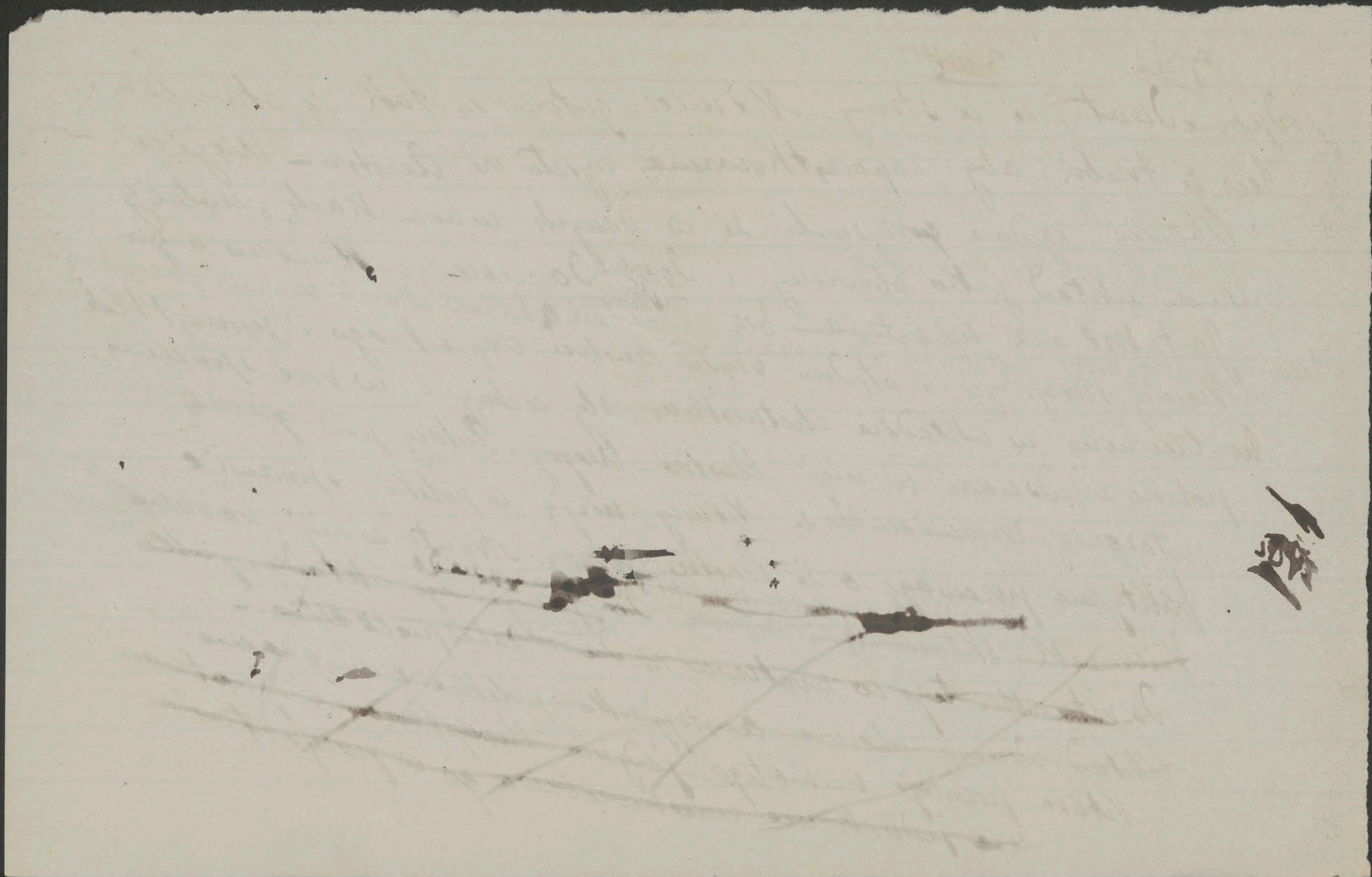

Kierunek, że nie zdołają ~~[illegible]~~ oprzeć się Niemcom, skłaniają się do powyższego układu, jako do ratunku tego, co uratować się da i zabezpieczyć –

Układ jest zamiast austryjacko-polskiego, niemiecko-polskiem ~~[illegible]~~ załatwieniem, ale nie rozwiązaniem ostatecznem. Odsuwa obecnie austryjacko-polskie rozwiązanie, które pomimo tego pozostaje jedynie korzystnem, ~~[illegible]~~ i rozumnem, jednak który nie uniemożliwia je w przyszłości. Zbacza z programu Steczkowskiego który odsuwał na razie ~~jest~~ poruszanie załatwienia ogólnej sprawy polskiej –

W układzie jest zapewniona nienaruszalność niemieckiego państwa nie ma mowy o nienaruszalności Austro-Węgier, co pozostawia otwartą przyszłość Galicji w ten sposób, że albo rozstrzygnięta zostanie austryjacko-polskiem rozwiązaniem na korzyść habsburgskiej monarchji, albo przeciw niej w razie nie przyjścia takowego do skutku –

~~3609~~ 3402 449

7708 ~~7010~~

450

Zauważyłem że stąd ~~hr. Kosz~~ o układzie winien być
rząd austryjacko-węgierski zawiadomiony, że nie można
iż go przeprowadzić w tajemnicy przed nim. Zgodzono się na
to aby hr. Komitet przedłożył go ~~minis~~ tutejszemu ministerstwu
spraw zagranicznych, w nieobecności hr. Czernina, między
innemi ambasadorowi Mereyowi oraz prezydentowi ministrów
Seidlerowi, co też miał najpierw uczynić. Zaleciłem także
aby poruszył ~~..~~ ~~..~~ austryjacko-węgierskie zapoczątkowania
naprawy chełmskiego układu, jako wtórnej części integralności
Królestwa Polskiego. ~~Dod.~~ Dodałem, że aczkolwiek uznaję
potrzebę, korzyści a poniekąd konieczności układu, i jestem
zdania że nie należy spuszczać z oczu austryjacko-polskiego
rozwiązania i wyzbywać się oparcia o Austro-Węgry

3704

3611

451

wszystkie bowiem układy nie zapobiegą przewadze i ciśnieniu Niemiec na Polskę ich dążeniom uzależnienia jej od nich i że jedyną przeciwwagą mogą być tylko Austro-Węgry zapewne słabą, ale jedyną.

~~Przypuszcza~~ Przewiduje że układ będzie bardzo niechętnie przyjęty przez rząd i wojsko Austro-Węgier, ale że sprzeciwić się nie zdoła i nie ośmieli.

Hr. Ronikier powiedział że co do austryjacko-polskiego rozwiązania w Berlinie zdania są podzielone, i że ~~przewaga~~ większość ich przeciwna.

Beseler stanowczo zauważył że akt przez układ powiedział się do 5 listopada 1916 r. Dodatkiem do tego, co mu powiedział Tschirschky ambasador na początku wojny w ~~1914 r.~~ ~~był na ... i przepowiedział był~~ i przepowiedział był wypadków, i ~~...~~ postanowienia Nie wykluczyło to jednak w razie na porządku dziennym austryjacko-polskiego rozwiązania. Warunek

~~3707~~

452

~~3612~~

wykluczający polską sprawę z pokojowego Kongresu, ~~na~~ ~~jest~~ ~~…~~ -
~~…~~ z ~~…~~ ~~…~~; to ~~tylko~~ mógłby mieć ~~…~~ ~~nie~~ korzystne ~~pozyskane~~ następstwa, iż ~~…~~
na Kongresie mocarstwa zachodnie, prawdopodobnie ~~…~~ poparłyby
~~by~~ chętniej austryjacko-polskie rozwiązanie, niż niemiecko-polskie
jakie ~~…~~ dziś już zamierzone ~~dziś~~ w Berlinie, a ów warunek
stania temu przeszkadz
Hr. Koniński przedłożył, układ, berlińskiemu parlamentarnemu
polskiemu Kołu, które uznało iż należy go przyjąć -
Zapisać jeszcze ~~należy~~ trzeba iż za pierwszym pobytem hr. Konińskiego
w Berlinie, zatem przed podpisaniem pokoju z Ukrainą przygotowuje się
przestrzegano go tam iż coś niedobrego Chełmie -
od strony Ukrainy a nawet wymieniono

~~i zamierzonego układu~~
~~W następstwie naradzających sokołowi i ~~…~~ parlamentu …~~
~~Bauder hr Hertling na posiedzeniu parlamentu sejmowe~~
~~posiedzenie 20 marca ~~…~~ rozpoczął ~~…~~ ~~…~~ komisji. sekcji~~
~~nad traktatem pokoju~~

3706

453

Z wszystkiego co dotąd powiedziałem i z mojego zachowania się
oczywiście zrozumieć łatwo, że układ przyszłe jak każde,
niemieckie rozwiązanie sprawy polskiej nie może mi dogadzać
i że jedynie w razie konieczności przyjąłbym go. Wychodząc z zaś dla
z Bilińskim i Krzyżanowskim, uważałem ... i tylko się
wrażenia z ... jest optymista i ...
że hr. Ronikier ale bystry i czynny, jest optymista i przyszedł do skutku
ja zaś nie wiedziałem aby ten układ przyszedł. Nie zdawali się
i aby w Berlinie zgadzali się na niego. Kanclerz
podzielał mojego zdania. i zamierzonego układu 18 marca
W następstwie oczekiwań hr. Ronikiera w powiedział rzekł
hr. Hertling na posiedzeniu parlamentu nad traktatem pokoju z Rosją
przy ... rozprawie

~~3776~~ ~~1613~~ ~~3707~~ 454

„Jeszcze tylko krótkie słowo o Polsce, która przecież
nie jest wyraźnie wymienioną w traktacie pokoju. Wiadomem jest
że manifest dwóch cesarzy z 5 listopada 1916 r. ogłoszony wobec całego
świata niezawisłość tego kraju. Stąd wynika że ~~bliższe~~ dalsze
ukształtowanie nowego państwa nastąpić może tylko na podstawie
wspólnych rokowań między Niemcami i Naddunajską monarchią z
z jednej strony a Polską ze strony drugiej. Niedawno doszły z członków
politycznych kół Polski, zachęty ~~ukształtowania~~ do rządu i
parlamentu, ukształtowania naszego przyszłego stosunku – zachęty rozpoliczą się
Chętnie zbadamy czy i jak daleko. będą mogły te zachęty trwałego
z celami obydwóch sprzymierzonych rządów, celami* państwem.
i dobrego, sąsiedniego pożycia, z nowo powstałem
przy zapewnieniu naszych interesów"
Członek centrum poseł Fehrenbach rzekł: „Rozwiązanie
polskiej sprawy nasuwa największe trudności. Według
oświadczeń polskich dzienników i rokowań z
niezawodnemi Polakami, trzeba jednak

wnosić, że dąży się w uczciwy sposób do porozumienia z nami przy zawarciu przymierza. Zasadniczem żądaniem rozumie się jest uznanie nienaruszalności niemieckiego państwa. ~~Jest to z pewnością~~ ~~z naszej strony~~ Rozumie się to ~~z pewnością z ...~~ samo przez się. Z pewnością z naszej strony. Nie byłoby bez znaczenia gdyby również z drugiej strony Polacy niedwuznacznie i szczerze to samo uznali. Musielibyśmy także zrzec się wszelkich aneksyjnych zamiarów. Uporządkowanie granicy w Polsce nie zdaje się wywoływać większych trudności. Litwini zgadzają się części, przeważnie przez Polaków zamieszkałych guberni Litwy ~~ku Wilnu Polsce odstąpić~~ ~~i niewątpliwie~~ Nie poczytałbym ~~Nie ...~~ ~~też za nieszczęście~~ też za nieszczęście gdyby chełmska sprawa rozwiązaną została z Polską, za Wilno. Jest ~~też~~ dla nas bez znaczenia ku zadowoleniu Polaków. czy polska sprawa w ~~in~~ kierunku austrjacko-polskim czy innym rozwiązaną będzie. Ważniejszym niż to dla nas jest wola polskiego narodu, pozostania w ścisłym stosunku z niemieckiem państwem i zawarcia z niem przymierza. — ||

456.

Postępowy ludowiec ~~3709~~ poseł Naumann ~~zaznaczył~~ rzekł „~~Także~~ potrzebujemy u Polaków dobrej woli do dworca, ~~Polaków z niemieckich gmin~~ ~~[illegible] tak samo powinno traktowane, jak Niemców~~ ~~w Alzacji i Szwajcarii~~. Gdyby nie nastąpiło porozumienie to największy generał nie zapobiegłby temu aby Polska nie stała się otwartą raną".

Potem – jak umówionem było – dalsza rozprawa odroczoną została do następnego dnia, wtorku 10 Mar.

Dotąd pokrytem ~~zostało~~ było co nam ks. Radziwiłł zapowiedział.–

Następca narodowo-liberalny Stresemann i – konserwatysta hr. Westarp. Pierwszy rzekł, iż nie zaszłe przeciwne układowi z Polską stanowiska. – Polski, albowiem Prusacy nie może być mowy o statusquo dla Niemiec i Poznańskiem i Zachodnich jest obrażą. Mamy jest przypuszczalną mowa o … coś podobnego jest granice na Wschodzie to stoi poza wszelką rozprawą. Im pewniej nasza granica, tem lepiej będzie obowiązek wzmocnić i pewniej obejmie to polskiej ziemi, nasze polityczne względy ale im mniej ~~ale mniej~~ cenić będziemy polskich ziem, niż żądanie zabezpieczenia co do sprzątania naszych wodzów o potrzebie naszej granicy.–

~~3710~~ ~~3616~~ 457

Hr. Westarp mówił że nowe zbliżenie się Polaków uważałoby zdziwione.
Polskie żądania winny być odrzucone. Nie ma w ogóle sprawy
polskiej, nie ma mowy o Poznańskiem i Zachodnich Prusach.
Oświadczenia Polaków nie mają wartości. Nie zabezpieczają nas
zgoła. Przy ich rokowaniach ze stronnictwami większości, niemieckie
interesy nie znajdowały się we właściwych rękach. Czyż Kanclerz
zgadza się na to aby poszczególni posłowie, prowadzili podobne
układy? Nie można liczyć na uczciwe postępowanie Polaków
z Niemcami. Stąd wojskowe bezpieczeństwo musi być zapewnionem
stosownie do zdania naszych wodzów. Jeżeli chcecie nazywajcie to
aneksją, mniejsza mi o to.-

W imieniu Koła Polskiego odpowiedział
Ks. Ferdynand Radziwiłł. Wyrażamy uznanie
na – jak je nazwał – uprzejme ~~życzliwe~~ słowa Kanclerza i posła Fehrenbacha
życzliwym interesom narodu polskiego z niemieckim narodem.
Od dawna byliśmy takiego zdania że w ostatnich wypadkach, to
jest uczciwe, trwałe porozumienie, że po ostatnich wypadkach niemiecki naród wymaga
nasze szczególne zadowolenie, że po ostatnich niemiecki naród
przekonanie zdaje się być podzielane przez obydwóch narodów zachowania się dalej
Przyjacielski stosunek sąsiedzi życzliwego zachowania przeciwieństw. Może to
przedewszystkiem wzajemnego, sprawiedliwego uprawiania oraz natrafi na pewne trudności, spodzie-
=wamy się ~~szczęśliwego zamiatania~~

~~3617~~ 3711 458

pomyślnego ~~[illegible]~~ utorowania drogi dla nowej myśli przy wzajemnej dobrej woli z naszej strony nie braknie jej."

Po czem obydwa traktaty pokoju z Rosją i Finlandją odesłane zostały do głównego wydziału.–

Na tem zakończyła się, na razie, sprawa polsko-niemieckiego układu i we wtorek nie przyszło do ~~uchwał~~ zapowiedzianego uchwalenia ~~obydwóch dekl~~ ~~[illegible]~~ deklaracji większości.– ~~Ale~~ Ograniczono się dotąd do platonicznego, akademickiego poruszenia żądania bez załatwienia go.–

Parlament uchwalił następnie w pierwszem i drugiem czytaniu 75 miliardowy, wojenny kredyt.–

W Warszawie ambasador Tarnowski bierze udział w naradach Regencji i podobno hr. Czernin znosi się z nim.

Pojawiają się pogłoski, które z ostrożnością niemałą oceniać należy, że stanowisko hr. Czernina jest mocno zachwiane ~~[illegible]~~ nie wprost z powodu Chełmszczyzny, ale na Dworze, gdzie jego bezwzględny i ~~[illegible]~~ samowolny sposób, ~~[illegible]~~ bismarkowskie i końskie pozory ~~[illegible]~~, poczynają niecierpliwić i odstręczać.–

3712 ~~3618~~ 459

Od chełmskiego układu i manifestu Rady Regencyjnej wiedeńskie ministerium spraw zagranicznych przerwało dyplomatyczny stosunek z Regencją, po wyjeździe z Warszawy pp. Ugrona i Reschera. Pozostał tam baron Lago ale nie znosi się już z Regencją. pp. Ugron i Rescher otrzymali nieograni=czony urlop nie zaś dymisji. Hr. Czernin nie uznał za potrzebne przyjąć i rozmówić się z p. Ugronem po jego przybyciu do Wiednia. Cesarz okazał więcej zajęcia się położeniem w Warszawie i wówczas na posłuchaniu ministra-pełnomocnego Ugrona.

3719 ~~3614~~ ~~3614~~ 460

Hr. Czernin owa nieprzyjaźnie usposobiony już dla Polaków, nie szczędzi gróźb i w ukraińskim idzie kierunku oparty na ramieniu p. Wasilko.- Hr. Ronikiera program ~~kt~~ o którym zawiadomił prezydenta ministrów Seidlera i tutejsze ministerium spraw zagranicznych, obojętnie przyjętem został i nic w tej mierze nie uzyskał znacznego.- Miał zamiar udać się do głównej niemieckiej kwatery dla rozmowy z Ludendorffem który właśnie przystąpił był do rozwiązania nie polskiego lecz światowego zadania.-

Tymczasem 22. t.m. niemiecki parlament przyjął w drugiem i trzeciem czytaniu traktaty pokoju z Rosją i Finlandią.- Przyczem uchwalił postanowienie socialnych demokratów, centrum i postępowego ludowego stronnictwa zatem większości które opiewa „Przy zatwierdzeniu traktatu pokoju z Rosją parlament uważa oczekiwanie, że stosownie do oświadczenia kanclerza z 29 Listopada oraz niemieckich pełnomocników w Brześciu, wziętem będzie w rachubę prawo samorozporządzania dobę Litwy, Polski i Kurlandii, że natychmiast przedsięwziętemi zostaną kroki ~~ab~~ dla wprowadzenia państwowej budowy

461

~~2714~~ ~~3660~~

z krajową administracją, że dotychczasowe przedstawicielstwa narodowe oparteni zostaną na szerokich podstawach oraz że stosownie do życzenia dotychczasowych ~~przed~~ narodowych przedstawicielstw, układy z niemieckiem cesarstwem w możliwie ~~niem~~ wychito ~~że ich~~ zawarte zostaną !! Uznanie takowej niepodległości ~~[illegible]~~ Kurlandii jest już uznaną. Wice Kanclerz Payer zaznaczył że niepodległości Litwy będzie można dokonać ~~uznać~~ wobec oczekiwanej deputacji Tamtejszej Krajowej rady. Co się tyczy Polski której państwowy byt nie potrzebuje już uznania, to nadawajnie, polskie Nota wspomniała niedawno przygotowania pomocnicze do przyszłego ukształtowania tego kraju. Środkowe mocarstwa mogą poprzeć każde współpracę ~~która~~ popierające ich ~~dążenia~~ usiłowania, które przy zabezpieczeniu własnych interesów, zmierzają do trwałych, dobrych sąsiedzkich stosunków z nowo powstałem państwem. Cesarski rząd przyjęte zaprowadzenie krajowej cywilnej administracji jako uzasadnione, nie zapomina połączonych przy tem ~~wojskowych~~ i ~~politycznych~~ trudności wynikających z wojskowych i politycznych stosunków które tym zrozumiałym ale gotów jest ze swej strony podziałać poważnie aby tym zrozumiałym życzeniom ~~państw~~ zostało zadość uczynione. Wreszcie postanowił także ze swojej strony współdziałać aby potrzebne układy między wszystkiemi stronami o ile ~~[illegible]~~ możliwem jest jaknajrychlej zawartemi zostały. =

~~3715~~ ~~3621~~ 462

Na tem koniec. — Odkręca to znaczenie od tego co zapowiadał
hr. Komikier. Rezolucja większości parlamentu nie jest tą która
miała być wniesioną. Nie ma w niej mowy o integralności
Niemiec i Polski, o przystępie do morza, nie ma nic o
polskiej armii; o przymierzu ze środkowemi mocarstwami
ani o przyjaźni polskiego narodu z niemieckim.
Wszystko ograniczyło się do skromnych, akademickich
życzeń. Hr. Kroniekier okazał się pełnym dobrej
woli optymistą — I trzymać się należy programu Steczkowskiego: odtąd budować państwo polskie —
Podsekretarz (w nawiązaniu ogólnej sprawy polskiej) Busche oświadczył, iż Estlandia i Inflanty
znajdują się jeszcze pod państwową władzą Rosji. —
~~niemieckiego z komunikatem deputacji że był zgodnem z ... cesarza do deputacji ... mowie ... traktatu ... Wzbudziło to ... ... oświadczenie ... do cesarza ... traktatu ...~~

23go Marca 1918 r.

CLXXVIII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

30 Marca 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

463

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3716-3836

Krakau.
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCXXVIII

464

Zwycięska bitwa Niemców pod Cambrai.
Dalsze postępy. Ostrzeliwanie Paryża
z odległości 120 kilometrów. – Między Znaczny łup.
Sommą i Oise. – Zdobycie Bapaume. Z obozu
Zniesienie Zwycięstwa – Pierwszy akt. Narronowi.
Italii. Węgierski senat złożył dzięki posiłki odparte
Francuskie i angielskie Austro-Węgry na
Niemcy zdobyli Albert. Niemcy i Austro-Węgry na
Ukrainie. Niemcy zdobyli Montdidier. Rokowania
Clemenceau o wojennem położeniu. zapełniona
w Bukareszcie. Dwudziestodniowa przerwa
pracami komisji. Pełnomocnicy rozjechali się na
Święta. Powrócą dla podpisania traktatu. – Komisja
~~ukr~~ żywnościowa w Kijowie. Kandydatura Steczkowskiego ~~Lwowie~~
Zgromadzenie ukraińskich notabli we Lwowie. Niepodległa Litwa
Hr. Czernin wobec Polaków. – Cesarz
w związku z niemieckiem cesarstwem.
Karol w północnych Czechach. –
Święta Wielkanocne bez rozstrzygnięcia

30 Marca

OESTERREICHISCHE CENTRAL-BODEN-CREDIT-BANK

Wien, I., Hohenstaufengasse 12.

Sr. Hochwohlgeboren

Herrn Stanislaus v. Koźmian

Mitglied des k. Herrenhauses etc.

Wien

IV. Mayerhofgasse 11

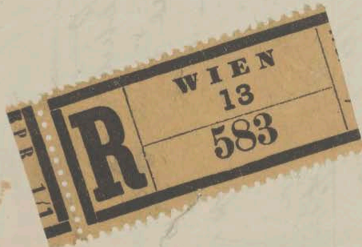

~~3716~~ ~~3622~~ CCLXXVIII 465

Niemiecki biuletyn z 23 Marca brzmiał „Pierwsza część wielkiej bitwy we Francji zakończona. Wygraliśmy bitwę pod Monchy-Cambrai-St. Quentin - La Fère. Znaczna część angielskiej armji jest pobitą. Walczymy w linji na północ Bapaume - Perone - Ham"

Pod naczelnym ~~dowódz~~ dowództwem cesarza Wilhelma ofensywna bitwa przeciw angielskim frontowi pod Arras Cambrai St Quentin była w biegu dwa dni. Także 22 z. znacznemi postępami cieszyli się Niemcy.- Na całym zachodnim froncie ogień artylerji i walki rozwinęły się pomyślnie dla nich. Wszędzie odrzucili nieprzyjaciela z ciężkiemi dla niego stratami, przy zadziwiająco małych, własnych. Wzgórza na północ Vermand zostały zdobyte. Niemcy stanęli przed trzeciemi nieprzyjacielskiemi stanowiskami. Pod wpływem tych powodzeń nieprzyjaciel opuścił swoje stanowiska w łuku południowo zachodnim Cambrai. ~~Part~~ Niemcy postąpili za nim przez Demicourt, Flesquières, Ribecourt. Wzięli do niewoli 25.000 ludzi, zdobyli 400 dział.

~~3717~~ ~~3623~~ 466

Angielski urzędowy raport mówi o gwałtownej walce; w niektórych punktach nieprzyjaciel poczynił postępy, w innych odepchnęliśmy go. Nasze straty były niewątpliwie znaczne, przecież w stosunku do wielkiej bitwy. Dalszy ~~pos~~ pochód nieprzyjaciela odbywa się wszędzie przy wielkich ofiarach. Nasze wojska walczą z największą dzielnością. Niemiecka ofensywa otwarta została czterdziestoma działami, poparta liczną artylerią, wzmocnioną austryjacko-węgierskimi bateriami. Również inne niemieckie działa, wzięły udział we walce; Dalsze przybyły na plac boju. ~~Dalsze~~ Bardzo ciężkie, Dalsze walki będą stoczone.

Niemiecka ofensywa prowadzona była ~~jest~~ na większą oczywiście skalę w ~~sposób~~ ten sam sposób co pod Gorlicami-Tarnowem. Niemal na całym ogromnym froncie tysiące dział rzuciły potężne pociski co nieprzyjacielskie stanowiska i ~~niszczące~~ ~~zmiażdżyły~~ zmiotły wszystko co dosięgły. Wtedy dopiero rozpoczęło się natarcie

3718 ~~3624~~ 467

piechoty której z powodu jej ilości nazwano brusiłowskiemi. Lecz ostrożniej i roztropniej prowadzonej. Hindenburg rzekł do cesarza, że może być ~~[illegible]~~ pierwszego dnia zadowolonym..
Początek był [illegible] —

Stała się rzecz nadzwyczajna. Z daleko sięgających dział Niemcy poczęli 23 Marca ostrzeliwać Paryż. Od 8 z rana, co kwadrans Dnia tego ostrzeliwania pocisków trafiło Paryż i okolicę, zabitych kilkanaście osób. Działa niemieckie strzelały z odległości 120 kilometrów ustawione dwanaście ~~kilometrów~~ kilometrów za francuskiemi liniami. O 7 z rana 24 Marca znowu rozpoczęło się to samo ostrzeliwanie, w tych samych przerwach, co dnia poprzedniego. W Paryżu powstało ~~zamieszanie~~ przerażenie i zamieszanie. Niemcy mają tam że działa są austryjacko-węgierskie. — Biuro Wolffa zaznaczyło że w trzech dniach od 21 do 23 angielska armia poniosła największą w dziejach W. Brytanii porażkę. Amerykańska i francuska pomoc przyszła za późno i wciągnięty została w angielską klęskę.

Niemiecki biuletyn z 24 II Gwałtowne zapasy pod Bapaume. Walka w stanowiskach Le Trensley-Combles. Manewry...

~~3719~~ ~~3621~~

~~Mię~~ Między Peronne i Ham, Somma we wielu miejscach
przekroczoną została. Między Sommą i Oisą Korpusy nasze
walcząc, idą naprzód. Zdobyty Chauny. Ogromnym jest łup.
Anglicy wpajają się palą francuskie wsie i miasta. Bitwa pod
Monchy-Cambrai ~~jest wygrana~~. St Quentin - La Fère jest
wygrana. Dotarliśmy do trzeciej angielskiej linii. Anglicy i
Francuzi oraz Amerykanie którzy przybyli z pomocą są pobici —
Peronne zdobyta. Po ciężkiej walce Ham dostał się w nasze
ręce. ~~Zup~~ Wzięliśmy 30000 ludzi i 600 dział!!
Już 22. t.m. armia jenerała Hutier przypuściła szturm do trzeciej, angielskiej linii
i przełamała ją. Zmusiła nieprzyjaciela do odwrotu
Niemiecki biuletyn z 25 Marca donosi, o przełamaniu zaciętego oporu Angli-
-ków i dalszym ~~po~~ zwycięskim pochodzie, cofaniu się nieprzyjaciela wzmocnionego
Rezerwami. Bapaume dostało się w niemieckie ręce. — Niemiecki książę
Następca tronu wywalczył przejście przez Sommę o pod Ham. Przeciwuderzenia
~~Bap~~ nieprzyjaciela odparte zostały. Wieczorem miasto Nesle zdobytem zostało.
Zdobyte zostały stanowiska nad kanałem Crozat. Francuzi,
Anglicy i Amerykanie, w gorących walkach,

3720 ~~3626~~ 469

odrzuconemi zostali za La Neuville, Villequier-Aumont.
Niemiecka ofenzywa szła dalej. Francuska piechota i konnica, zostały
krwawo odparte.. Wieczorem Niemcy zdobyli Guiscard i Chauny
Łup od 21go wynosi 45,000 ludzi i 600 dział, wielka ilość amunicji
i żywności.- Wieczorny biuletyn niemiecki z 25.tego "Silne
walki między Bapaume i Peronne. Wyparliśmy tu nieprzyjaciela
aż do jego dawnych stanowisk zajmowanych przed rozpoczęciem
bitwy nad Sommą w 1916r. między Ancre i Sommą. Między
Sommą i Oisą wojska nasze walczą i idą naprzód"
Cesarz Wilhelm przesłał do cesarzowej dwa zwycięskie telegramy o bitwie
pod Cambrai i zdobyciu Bapaume i przekroczeniu Sommy. Nakazał
bić Victoria 25.tego i wywiesić flagi.- Odręcznemi pismami do Hinden=
=burga i Ludendorffa, udzielił pierwszemu Żelazny Krzyż ze złotemi pro=
=mieniami, drugiemu wielki krzyż żelaznego krzyża.-
Żelazny krzyż ze złotemi promieniami i aż dotąd tylko otrzymał był Blücher
po zwycięstwie pod Belle Alliance. Ludendorff jest piątym odzna=
=czonym wielkim krzyżem żelaznego krzyża.-
Nosią go cesarz, Hindenburg, ks. Leopold Bawarski
i Mackensen.-

3721 ~~3627~~ 470

Cesarz Wilhelm rzekł „Każdy w polu i kraju ufa że całkowicie
zwyciężymy. Całe Niemcy walczą dla swej wolnej przyszłości".
Feldmarszałek Hindenburg powiedział „Sława tam het ~~[illegible]~~
chwieje się. Pierwszy akt zakończony". – Francuska,
Podług klasycznej zasady, byłyby jeszcze cztery do odegrania.
wielka armia jest w całości swej nietknięta. –
Pierwsze jednak zwycięstwo Niemców jest tak znaczne iż przypuszczać
porwała ~~[illegible]~~ pomyślne następstwa. W czterdziestu ośmiu godzinach
zdobyli 500 kwadratowych kilometrów. – Następnie 2000. Ogółem 2500. –
Dzienniki francuskie uciszają ~~[illegible]~~ zmniejszają to zwycięstwo ~~[illegible]~~ kierownictwo
wychwalając bitność angielskiej armii ostatecznie Clémenceau
feldmarszałka Haig. i wyrażają ~~[illegible]~~ pewność odwetu. Clémenceau wspomniał.
świat powiedzieć w kilkunastu słowach cały „Opór Anglików był zadowalający". Stwierdzić,
Ma się wielki powód, nadzwyczajnie być zadowolonym"
~~jest~~ wielkiem jest w Anglii z wypadków zadowolenie
Jednak minister prezydent Clémenceau ~~[illegible]~~ odbył w Compiègne naradę
z głównodowodzącym Petain o możliwem zwolnieniu zagrożonej
angielskiej armii a Ajencja Havas z 24. tm donosiła że na zachód od
St. Quentin Anglicy krok za krokiem
cofali się. Położenie – dodatek – jest
poważnem –

~~37~~22 ~~262~~ 471

W dniu przegranej na Zachodzie Anglicy stracili na Wschodzie
miasto Hit odebrane przez Turków a które jest ważnym
karawanowym węzłem między Syrią i Mezopotamią. — 24 Marca
Biuro Wolffa zaznaczyło 26.tm drugą ~~angielską~~ klęskę angielską, którą nazwano „cesarską"
pod Bapaume, ~~po~~ największej tej wojny, bitwie, o czterdzieści kilometrów
bitwę pod Cambrai. Wojska niemieckie postąpiły o czterdzieści kilometrów
naprzód. Połowa angielskiej armii pobitą została w tych walkach. Działa —
Plac walki przedstawiał obraz zniszczenia ~~w~~ angielskich uzbrojenia a
~~z nacisk~~ znaczenie ~~zapasów~~ zapasy, których przygotowania się nieprzyjaciel ~~nie~~
nie zdołał wyprowadzić ani zniszczyć. Dostały się w posiadanie
Niemców. —
Niemiecki biuletyn z 26. „W dalszym ciągu wielkiej bitwy we Francji
wojska nasze miały wczoraj nowe powodzenia. Ściągnięte te
z ~~Włoch~~ Flandrii i Włoch angielskie i francuskie dywizje, przystąpiły
do rozpaczliwego ~~natarcia~~ uderzenia. Zostały pobite. — W zmiennych
walkach zdobyliśmy Ervillers i przekroczyliśmy Ancre. — Zdobyliśmy
ostatecznie 963 dział 100 opancerzonych wagonów.
Ostrzeliwamy dalej paryskie forty"

Wieczorny biuletyn z 26. tm. „Nowe sukcesy w potężnej bitwie. Po obu stronach Sommy nieprzyjaciel cofa się na szerokim froncie; w ściganiu przekroczyliśmy już w wielu miejscach nasze dawne stanowiska na zachód przed bitwą w lecie 1916 r. Stoimy przed Albert. Zdobyliśmy Lihons, Roye, Noyon!!—

Nazwano to drugim aktem!—

Król Jerzy i prezydent Wilson przesłali feldmarszałkowi Haig i jego gorące uznanie dla zachowania się mężnego wojska, pod jego dowództwem we walce z przeważnym nieprzyjacielem. Król zakończył słowy: Niech Bóg raczy je błogosławić i wzmocnić, na te ~~dla~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ czasy prób!! Prezydent wyraził podziw dla silnego oporu i męstwa angielskich wojsk i wiarę wszystkich Amerykanów w ostateczne, pewne zwycięstwo!! W odpowiedzi feldmarszałek ~~zo Króla~~ zapewnił ~~[illegible]~~ że uczyni wszystko aby odpowiedzieć zaufaniu Króla, narodu i całego państwa, jakie pokładają w nim w godzinie narodowego ucisku!! Gabinet angielski

473

3724 ~~2850~~

przestał również feldmarszałkiem Haig dzięki naradzie za
świetną obronę. „Całe państwo dłużnem jest z tej bohaterskiej
obrony przed przeważającą siłą.” Brakuje ostatecznego zwycięstwa,
Wszystko co potrzebne dla zastąpienia strat już przedsięwziętem
zostało i jest we Francji lub w drodze. Następują dalsze wzmocnienia
dla powetowania tego co stracone. — Rzymski senat dziękował Varronowi, chociaż był pobity, że nie zwątpił o rzeczypospolitej
Cesarz Wilhelm zaś przesłał Następcy tronu dzięki za dokonane piękne
zwycięskie czyny i mianował go naczelnikiem ~~[illegible]~~
gwardii ~~wschodniej pruskiej~~ —

Niemieckie armie postępowały zwycięsko 26. tu nieprzerwanie
we wielkich walkach. Biuro Reutera przyznało że olbrzymie
zapasy trwały dalej a siła nieprzyjaciela nie osłabła” angielskie
wojska cofają się zwolna i wszystko może
Niemcy zawahali się zmierzając ku Amiens

3725 ~~3677~~ 474

Biuletyn z 27.t.m. mówi że Anglicy i Francuzi usiłowali powstrzymać niemiecki pochód za Sommą, ale że przełamały nieprzyjaciela który począł się cofać. Wieczorem Niemcy zdobyli Albert. Zdobyli także Roye a nieprzyjaciel opuścił Noyon. Po obu ~~stronach~~ stronach Sommy Niemcy walcząc z wolna postępowali wieczorem.—

Ludendorff rzekł „Pierwsza bitwa zakończoną i wygraną jest" Co z tego dalej wyniknie, nie da się dziś jeszcze powiedzieć!! —

Cesarz Wilhelm przesłał właścicielowi zakładu Kruppa gorące podziękowanie za zbudowanie działa które ostrzeliwa z niebywałej odległości Paryż.— Lotnicy znakomite oddali usługi przez cały czas walki pod Cambrai

Niemieckie wojsko zajęło Poltawę.—

Podług telegramu nadesłanego z Petersburga do Berlina, niemieckie i austryjacko-węgierskie wojska posunęły się aż do bliżu Jekaterynosławia i walczą z armią Aleksiejewa i Korniłowa. Celem ma być zdobycie Nowoczerkaska i Carycyna. Wojna podczas pokoju.—

475

1726 ~~[illegible]~~

Doniesienia 2 28 Zawarstowały się na południe Sommy niemieckie dywizje utrwalały sobie we wielu miejscach drogi w okolice Franii dotąd nie wciągnięte we wojnę. Angielska armia ks. Następcy tronu niemieckiego poutracała nieprzyjacielskie stanowiska w głębokości 60 kilometrów. Wkroczyła do Pierrepont i zdobyła ważne i strategiczne miasto Montdidier.

Biuletyny z 29. t.m. Niemieckie wojska wkroczyły po obydwóch stronach Scarpe w angielskie stanowiska i wzięły kilka tysięcy żołnierza do niewoli. Łup od początku walki wynosi 70000 żołnierzy i 1100 dział. Temperatura znacznie oziębiła się. Niemieckie wojska miały dalsze prowadzenia i zdobyły cały szereg wsi i stanowisk silnie bronionych. Jednocześnie odparły licznemi siłami przedsięwzięte

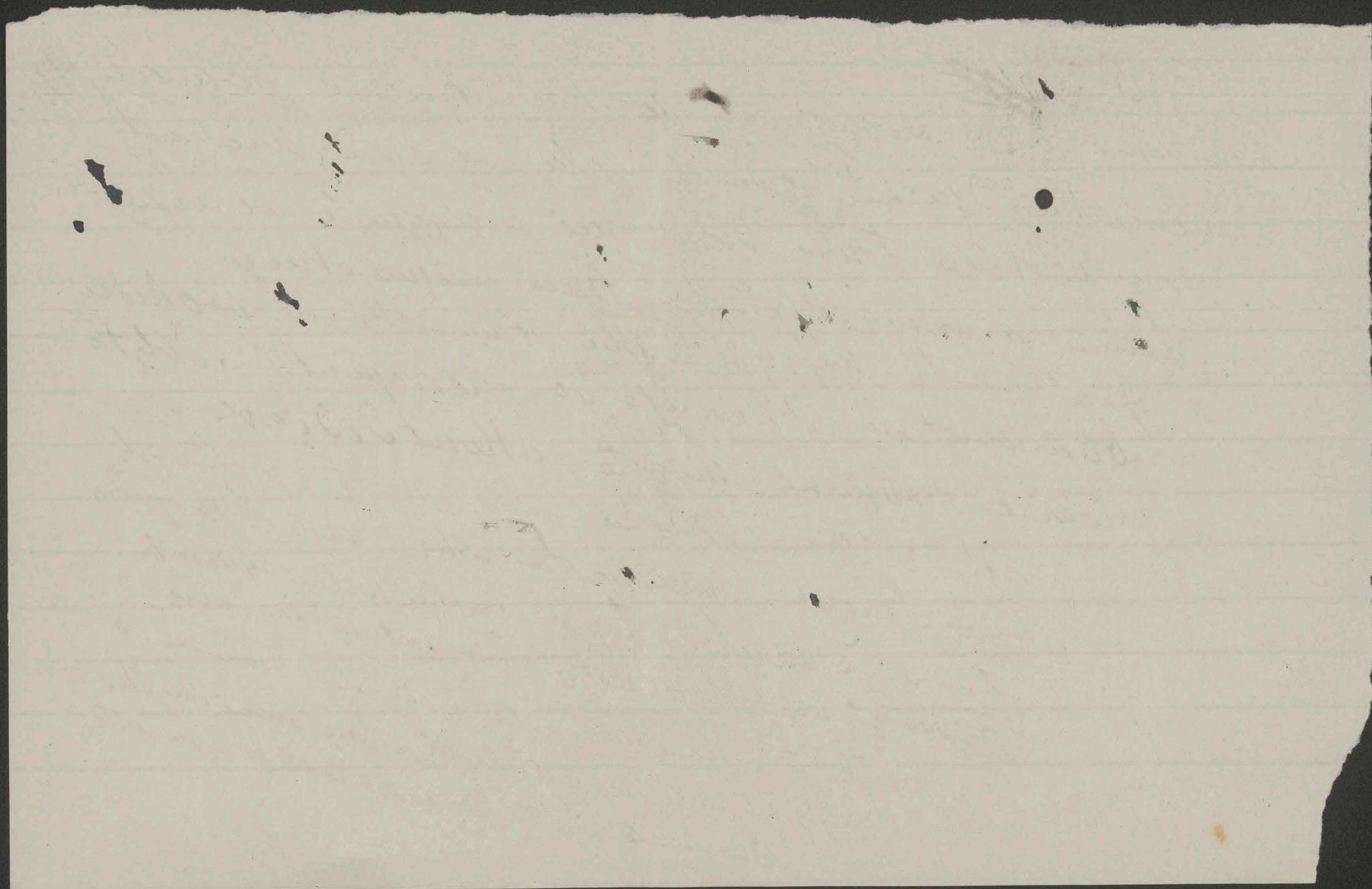

3727

~~3633~~

476

uderzenia Anglików i Francuzów. Wykroczyły w angielskie stanowiska pod Arras. Anglicy przy cofaniu się niszczyli całą okolicę. Pomyślne walki niemieckiej armii między Sommą i Avre. Lloyd George wzywał naglącą amerykańską pomoc. Amerykańskie wojsko miało nie dopisać w ostatnich walkach co wywołało skargi Francuzów. Clemenceau uspakajał, We wydziale wojny i spraw zagranicznych Nietylko wywarł zaufanie ale nawet zadowolenie z pobicia zapowiedział wystąpienie świeżych rezerw i wywarł nadzieję bliskiego odwetu. W zachodnich dziennikach dużo mowy o ustanowieniu jednego dowództwa, ale nie wiadomo dotąd kto je piastuje zatem czy ma być naczelnie zaprowadzonem zostało. Tym ogólnym ~~dowódcą~~ wodzem ruchomej ~~[illegible]~~ armii. Inna wiadomość jenerał Foche dotychczasowy dowódca Petain obecnie główny dowódca mówi że ma nim być jenerał francuskiej armii. Paryża nienaruszanie działami Ostrzeliwanie trwało dalej i wyrządzało szkody.

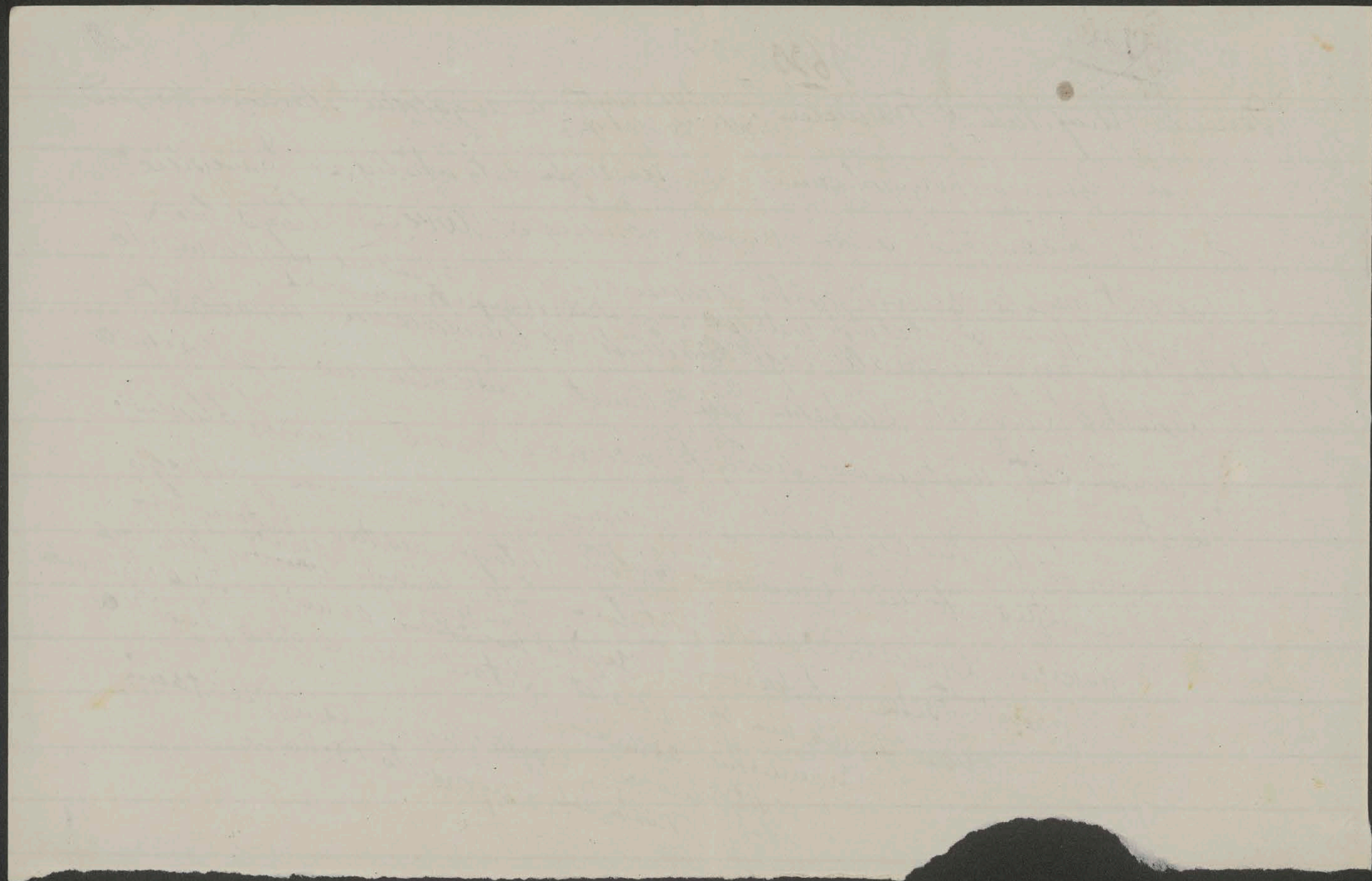

3728 ~~2674~~ 477

Rokowania między sprzymierzonymi i między nimi
i Rumunią przybrały 24. Marca zadawalniający przebieg
Można było stwierdzić znaczne zbliżenie co nie załatwio-
=nych jeszcze sprawach.
Najważniejsze polityczne, terytorialne i wojskowe ~~[illegible]~~ postanowienia
traktatu pokoju zostały 26. Marca spisane. Tak samo prawny dodatek
i podstawa układu o nafcie. Inne gospodarcze sprawy powierzono
Komisjom. Całe pokojowe dzieło miało być niebawem jednocześnie
podpisane i ogłoszone.-

Ze zakończeniem wojny na wschodnich frontach Austro-Węgrom pozostaje
jedynie wojna z Włochami. ~~Ta na~~ Jej zakończenie odłożonem może
będzie do ostatecznego rozstrzygającego na Zachodzie, albowiem na
wypadek dla Niemiec zwycięskiego, Włochy zaniechać by musiały
bezradnej walki i zawarły by pokój.-

Cesarz Karol z powodu pokoju z Rumunią udzielił wielki krzyż Marii Te-
=resy Ks. Leopoldowi Bawarskiemu, Hindenburgowi oraz
Mackensenowi, Ludendorffowi wielki medal
wojskowej zasługi, jenerałowi Hoff-
=mann, żelazną koronę I klasy

~~1729~~ ~~2695~~ 478

Pokój jednak jeszcze nie podpisany. Wprawdzie układy gospodarcze w głównych ośrodkach doprowadziły do porozumienia ale wymagały jeszcze dwutygodniowej pracy w Komisjach. Na ten przeciąg czasu pełnomocnicy czteroporozumienia powrócili do stolic swoich państw. Po zakończeniu gospodarczych układów powrócą do Bukaresztu dla podpisania traktatu.–

~~We względzie wojny i sprawie [illegible] ogromnych Chin [illegible]~~
~~uspokoił, nie tylko wywarł zaufanie ale zadowolenie [illegible]~~
~~z [illegible] Świat wystąpienia [illegible] ważnych decyzji~~
~~i wywarł [illegible] Wielkiego [illegible]~~
~~W zachodnich [illegible] dużo uwagi o ustanowieniu~~
~~jednego Dowództwa, ale nie [illegible] stoją~~
~~przestają zatem się ostatnie [illegible] doprowadzone~~
~~zostało~~

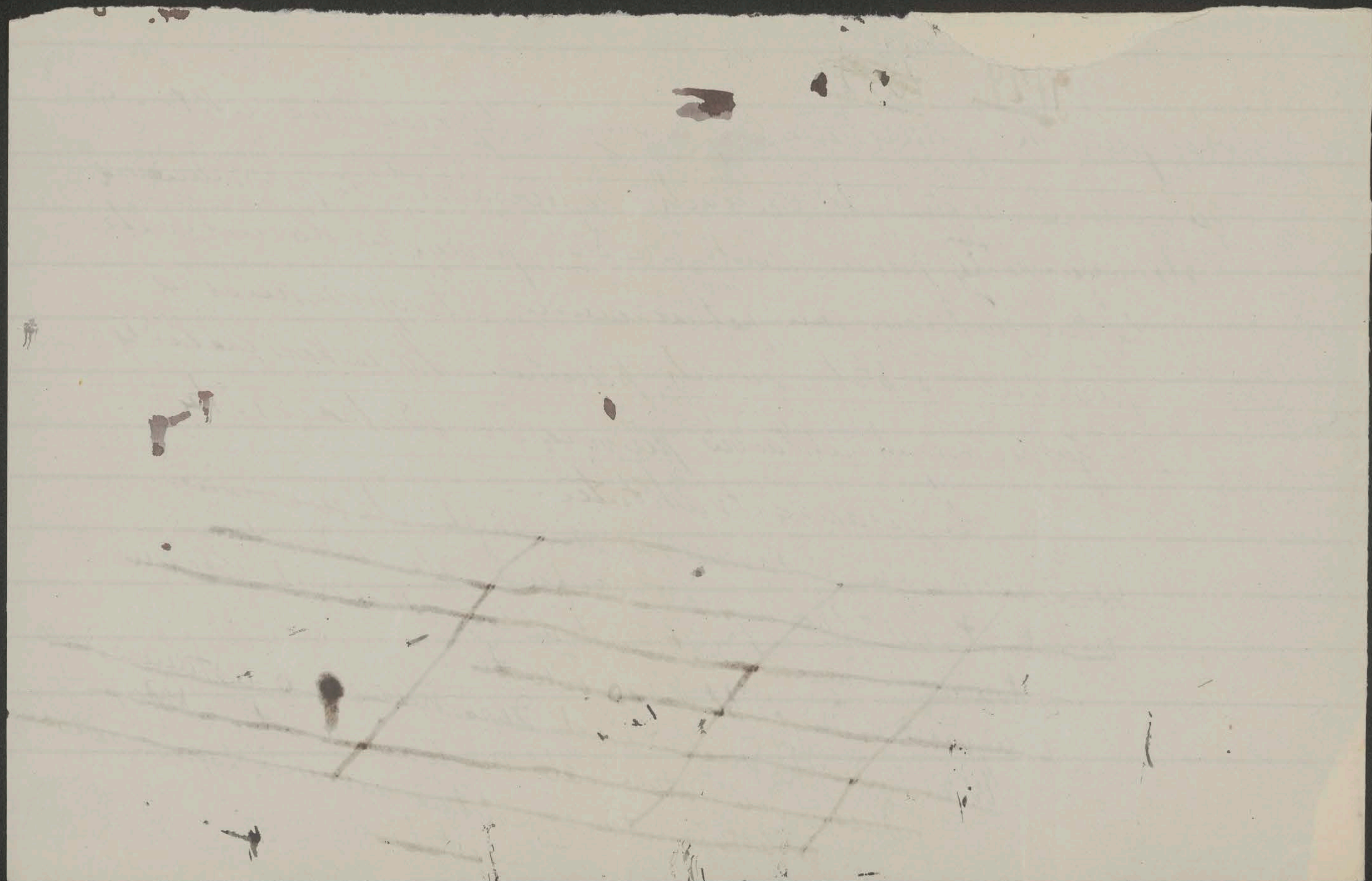

3730 ~~3696~~

479

Hr. Czernin i p. Kühlmann parafowali 29. z rumuńskiemi pełno-
=mocnikami układ o nafcie, zbożu i inne gospodarcze zapasy.
Potem odjechali z Bukaresztu, ~~gdzie~~ pożegnani na dworcu przez
ministra prezydenta Marghilomana. Hr. Czernin dziś
przybył do Wiednia.– Delegacie mają obradować dopiero w
ciągu Kwietnia i pewnie ~~święta~~ Świąt.–
Na posiedzeniu gospodarczych austryjacko-węgierskiej, niemieckiej a
ukraińskiej Komisji w Kijowie, ustanowiono iż Ukraina
~~nej~~ dostarczy jaknajrychlej dwa miliony pudów zboża nasiennego dla
Galicji i Bukowiny; za co otrzyma z Galicji naftę i benzynę z
Niemiec koks i węgiel.– Komisja oświadczyła się za
monopolem zagranicznego handlu.–

1547

3731 ~~36[illegible]~~

480

Regencia przedstawiła rządom centralnych mocarstw p. Steczkowskiego na stanowisko prezydenta ministrów —

3732 ~~3638~~ 481

We Lwowie odbyło się 25 pod przewodnictwem posła Romanczuka
zgromadzenie ukraińskich notablów które uchwaliło: 1° Brzeski
traktat z 9 lutego 1918 jest pierwszym etapem urzeczywistnienia
prawa rozporządzania sobą ukraińskiego narodu, ~~że~~ 2° Zgromadzenie
żąda utworzenia ~~utworzenie~~ z ukraińskiej części Galicji i z Bukowiny
osobnej państwowej jednostki 3° Zapewnienia mniejszościom polskiej
i żydowskim narodowej autonomii i równouprawnienia, 4° Odpiera
żądania Polaków ~~do~~ co do Chełmszczyzny, tem bardziej nieuzasad-
-nione że Komisja ma orzec na ~~e~~ etnograficznej podstawie
i według woli ludności i dlatego żąda aby ~~ten~~ kraj podług
warunków traktatu niezwłocznie oddanym został ukraiń-
-skiemu państwu

Zatem przed orzeczeniem Komisji na którą zgromadzenie ~~[illegible]~~ ~~nielogicznie~~
W zastępieniu namiętnem
protestuje się.
~~nielogicznie~~ ~~Te zachwiane żądania jeżeli~~ Jeżeli tajny ~~warunków [illegible]~~ warunek

3733 ~~3039~~ 482

brzeskiego traktatu pokrywa te zuchwałe żądania galicyjskich Ukraińców, to jest on haniebnym zamachem na bezpieczeństwo monarchii i polski byt. Krótko mówiąc byłoby bezprzykładne — zamierzony podział Galicji z tworem podstępnym ~~który~~ na który zgodzić by się mógł tylko chory człowiek, jakim podobno jest hr. Czernin: ~~dotknięty tuberkulozą~~ —.

3734 ~~3640~~ 483

Hr. Czernin użył względem Polaków najszkodliwszego ~~[illegible]~~ fortelu, bo
niepotrzebnej:- Budził w nich najdalej idące nadzieje, zachęcał do
rozszerzania żądań. Czynił to co do Wołynia i Litwy wobec przybyłych
stamtąd obywateli. Może w myśli że polskie życzenia zwiększą cenę
ich poświęcenia i zgotowanego im zawodu, ale raczej przez lekkomyślność.
Zapewniał p. Bilińskiego iż w Brześciu żadna Polsce nie będzie
wyrządzona szkoda, że przeciwnie będzie z stał na jej straży.- Kiedy
po pierwszym okresie rokowań w Brześciu przybył na kilka
dni do Wiednia, dwukrotnie nie przyjął hr. Gołuchowskiego z którym
przed tem zachował był ścisły związek, tłomacząc się brakiem czasu dwukrotnie, ~~prz~~
a hr. Gołuchowski dowiedział się, że jednocześnie dwukrotnie Wasilko
długie odbył narady ze słynnym ukraińskim przywódcą. Z powrotem do Brześcia, napisał,
Do czego nie brakło mu czasu. Z powrotem do Brześcia napisał ubolewanie iż nie
stamtąd list do hr. Gołuchowskiego wyrażał ubolewanie iż nie mógł się z nim widzieć lecz obiecuje sobie, że napewne, po ~~[illegible]~~
przybyciu do Wiednia.- Co układ o Chełmszczyznę i mnie możebnito. Tyle
wykluczyło dowysileń aby sobie i Polakom wyrządzić niepotrzebne szkodę!

3735 ~~264~~ 484

Deputacja Litewskiej Rady Krajowej stanęła 23. tm przed
Kanclerzem hr. Hertlingiem aby prosić o uznanie przez niemiecki
rząd niepodległości litewskiego państwa. Kanclerz odpowiedział,
w imieniu cesarza że skoro Litewska Rada Krajowa ogłosiła
11 grudnia 1917 r. wskrzeszenie Litwy jako niepodległego państwa
Konwencjami z niemieckiem cesarstwem sprzymierzonego, wiecznym, stałym
sojuszniczym stosunkiem, uznanie we~~d~~ wojskowej, komunikacyjnej
cłowej, monetarnej dziedzinach ~~przez konwencjami przez~~ i każdej ~~[illegible]~~
Do wskrzeszenia tego państwa opieki i pomocy niemieckiego cesarstwa a ~~tem~~
dotychczasowy państwowy związek Litwy rozwiązanym jest ~~został~~, zostanie
Litwa w imieniu niemieckiego cesarstwa uznana jako wolne, niepodległe
państwo i otrzyma od niego żądaną opiekę i pomoc oraz rząd przystąpi do ~~że~~
zawarcia dwustronnych konwencji, przy czem ~~rząd~~ wychodzi z założenia
Litwa weźmie udział w kosztach wojennych Niemiec
Uchwała 11 grudnia 1917 na której Kanclerz się powołał stanowiła
wskrzeszenie niepodległego litewskiego państwa, ze stolicą Wilnem
Tak się ~~[illegible]~~ polskie złudzenia co do Litwy zwiały, jak
należało przewidzieć.

Cesarz Karol udał się na dwa dni do Czech w towarzystwie
ministra prezydenta Seidlera dla zbadania okolic dotkniętych
szczupłością żywności — Cesarz stwierdził tylko północną część
Czech niemiecką, gdyż czeska nie cierpi na braku
żywności. Cesarz wydał telegraficzny rozkaz do
ministra finansów aby bezzwłocznie wyasygnował
dzisiaj milion koron dla północnych Czech — Te
raczej potrzebowały by żywności nie banknotów —
Ale banknoty łatwiej wysłać niż żywności z Ukrainy
wydobyć —
Przyszło obchodzić najwspanialsze chrześcijańskie Święto
Zmartwychwstania Zbawiciela bez rozstrzygnięcia
największej świata wojny oraz jego losów
30. Marca

~~CLXXVIIII~~ CLXXIX

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

6ᵍ Kwietnia 1918

486

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3737–3764

~~Krakau.~~

Wien,

487

~~CLXXVIII~~ CLXXIX

Przemówienie hr. Czernina do przedstawicieli wiedeńskiej Rady Miejskiej. – Przeciw czeskim zdradom. Clemenceau i Czernin. „Hr. Czernin skłamał" twierdzi Clemenceau. – Francja. – Hr. Czernin wyjechał do Bukaresztu i do powrotu. Rozmowa z Polakami. Rozmowa żądał, domowego pokoju z Polakami i postaraniu z nimi ministra Twardowskiego i postawienie u cesarza. Podział Galicji. O terażniejszym stanie rzeczy w Chełmszczyźnie i na Podlasiu. Z frontu zachodniego. Chwilowa przerwa. Jenerał Foch głównym dowódcą na zachodnim froncie. Bombardowanie Paryża. Czesko-słowiańskie legia we Włoszech. Dalsze działania na zachodnim froncie. Słowa Hindenburga i Lloyd-George'a. Wylądowanie niemieckich wojsk we Finlandii. Amiens. Wznowiona około niego ofensywa. Na Ukrainie Niemcy z dolą, z pomocą Turkom i odrzuceni. W Palestynie przyszli z pomocą Jordanowi. Telegram cesarza Wilhelma do inflanckiej szlachty. Ratyfikacja rosyjskiego traktatu w Berlinie. Ambasadorowie. Porozumienia w Rosji. Gabinet Steczkowskiego.

6. Kwietnia

Die General-Direktion der k.k. priv. Südbahn-Gesellschaft hat mit der Zuschrift vom 27. März 1916, Z. 25.615/A der Kanzlei des Herrenhauses die Mitteilung gemacht, daß sie bereit ist, den Herren Mitgliedern des Herrenhauses ab 1. April 1918 bis 31. Dezember 1918 giltige temporäre Karten für sämtliche österreichische Linien zur Verfügung zu stellen.

Diese temporären Karten werden zu den bisherigen Jahrespreisen, das ist K 275.- für die erste und K 140.- für die zweite Wagenklasse, ausgegeben.-

Jenen Herren, welche bereits für das erste Vierteljahr 1918 Karten bezogen haben, werden die für den Rest des Jahres giltigen temporären Karten zum Pauschalpreise von K 211.25 für die erste und K 107.50 für die zweite Wagenklasse zur Verfügung gestellt.

Die Ausfertigung dieser Jahreskarten an jene P.T. Herren Mitglieder des Herrenhauses, von welchen sie in Anspruch genommen werden, wird von der Kanzlei des Herrenhauses gegen vorherige Ein-

~~3737~~ ~~3643~~ ~~CCXXVIII~~ CCXXIX 488

Hr. Czernin po powrocie z Bukaresztu nie mógł zwołać Komisji zagranicznej austryjackiej delegacji, albowiem przyszłoby mu się liczyć co najwięcej z jednym dla niego głosem większości, w skutku chwiejnego układu i opozycji polskich delegatów. Pokrył ten powód technicznemi trudnościami zwołania obecnie Komisji i tem iż w najbliższych dniach powrócić musi do Rumunii dla zakończenia pokoju a przy powtarzających się układach nie wie jak długo potrwa przymusowe jego oddalenie. –

Pomógł sobie zatem ~~ostatecznem~~ zaproszeniem deputacji przewodniczących Konferencji wiedeńskiej Rady-Miejskiej z burmistrzem Weiskirchnerem na czele i przyjął ją 2go Kwietnia na ~~[illegible]~~ Ballplatzu. –

Przemowa burmistrza Weiskirchnera była jednym krzykiem boleści i wyrazem niepokoju z powodu żywnościowych stosunków stolicy, które z każdym dniem kurczą się, tak dalece iż mięso ma być ~~[illegible]~~ dostarczane raz tylko na tydzień i to w nader minimalnej ilości dwudziestu deków na osobę. –

~~3798~~ ~~3644~~ 489

Hr. Czernin dał w odpowiedzi obraz politycznego położenia. Tym razem w sposób mniej pewny siebie niż poprzednio, z mniejszym oratorstwem z mniejszym rozpędem i zarozumiałością, z mniejszą bismarckiadą — Był nieco skromniejszym —
Złożył trzy traktaty pokojowe, z Petersburgiem, Ukrainą i Rumunią niezawodnie ważny i cenny blok, który nazwał jednym, zakończonym pokojem wojny rozdziałem wojny, przy czem dodał że z rumuńskim pokojem wojna na Wschodzie zakończoną jest —
Uprzejmie uśmiechnął się prezydentowi Wilsonowi i zaznaczył że zgodnie z niemieckim kanclerzem poczytuje prezydenta cztery znane warunki pokoju za nadające się do osiągnięcia takowego —
Uczynił ważne zeznanie mianowicie, iż przed rozpoczęciem ostatniej ofensywy p. Clemenceau zwrócił się do niego z zapytaniem z Hr. Czernin czy gotów jest rozpocząć rokowania i na jakiej podstawie; iż gotów jest, jak odpowiedział natychmiast co porozumienia z Berlinem, iż gotów jest do przeszkody pokoju, Nato i nie może co do Francji dopatrzeć się innej przeszkody pokoju tylko jej dążenia co do Alzacji i Lotaryngii.

~~1771~~ ~~1641~~ 490

Narbuta z Paryża odpowiedź, że na tej podstawie nie może przyjść do rokowań. Stąd nie było już wyboru „Walczemy zespoleni dla obrony Austro-Węgier i Niemiec".

Jak od początku tak teraz powodem zrozumiałym i uzasadnionym wojny dla Francji było i jest odzyskanie Alzacji i Lotaryngii a z niem wielkiego stanowiska w Europie które utraciła klęską 1870 i pokojem 1871. – Dowód to wzniosłego pojmowania historycznego i państwowego zadania, dowód szlachetnej krwi która płynie w żyłach tego narodu, co się tak znakomicie zaznaczył w politycznych dziejach i światowej kulturze a doznał mniejszości, które powetować nakazuje mu jego chwalebna przeszłość i które powetować zamierzył ~~i wytrwałym bohaterskim~~ i wytyje poświęceniem oraz bohaterską walką uświęconą i ozdobioną zaranami nad Marną. pod Verdun i czteroletniemi zwycięskiemi

491

~~3740~~ ~~3640~~

Zapasami.- Po tylu w nich ciężkich ofiarach krwi i mienia, po narażeniu przyszłego bytu, że Francja chce do końca wytrwać i wyczerpać wszystkie środki działania, unikając nowego pogromu i ~~dopięcia~~ dopiąć celu wojny, to jest zwycięstwem, ~~do~~ to przemawia we wysokim, dziejowym i politycznym stopniu za nią.- Od Boga zastępów i losów wojny zależy, czy podniesie się chwalebnie li, czy też niżej upadnie. Do czego zaprzęgnięta jest, nie mógł.- czy we warunkach powodzenia, nikt przewidzieć nie mógł. Niemcom lepszych nie mogło być dla odwetu, jak kiedy przeciw najpotężniejsza koalicja, chyba gdyby powstała ~~mogła by~~ możliwie [illegible] na parę lat wojny.- środkowe mocarstwa odłożyły byty [illegible] dalej hr. Czernin - nie poświęcimy „Cokolwiek stać się może - [illegible] nas na sztych interesów Niemiec, tak jak one nie wystawią wszystkie dotąd zwycięstwem i uzasadnionem jest także że [illegible] zdobytych w 1870 i 1871 r. ~~i to jest podwójną~~ Niemcy nie chcą stracić korzyści nie chcą oddać Alzacji i Lotaryngii. I tak podwójną jest

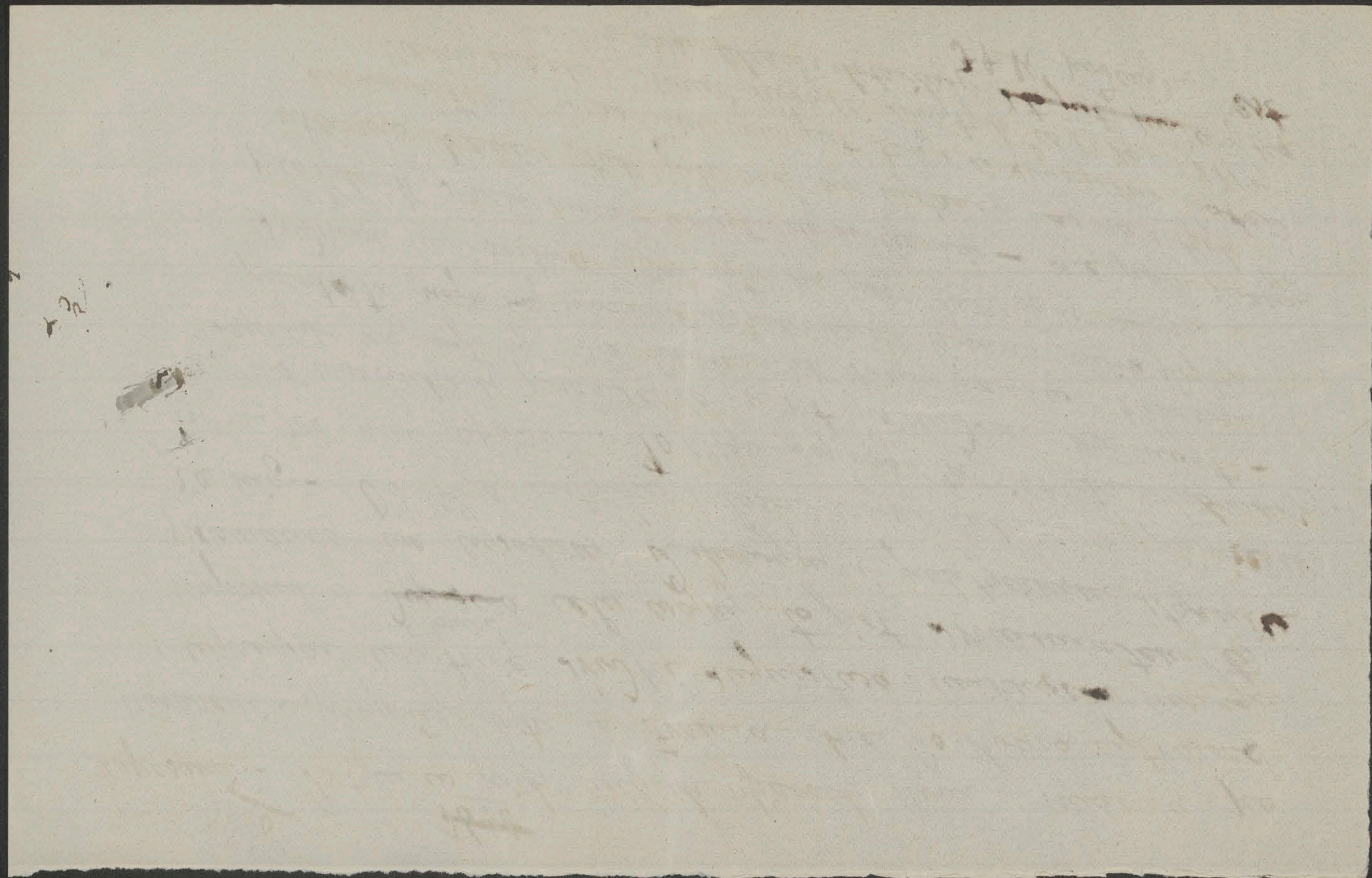

37 41   36 47   492

przyciągną dalszej wojny.

" Z Ukrainą - rzekł hr. Czernin - musieliśmy rozpocząć z technicznych i materialnych powodów " Ale nie koniecznie szkodliwym pokojem - Przedstawił następnie Zupełnie inny, korzystny, nie ustępliwy jak z Ukrainą, pokój z Rumunią. Jest on dodatnim i rozumnym zadawalniającym. Obejmuje tak nazwane sprostowanie granicy jak się zdaje dość znaczne a które hr. Czernin wysilił się przedstawić zgodnie z głoszoną przez niego teorią, jako nie aneksję. - Zawiera zmierza do dobrych, ekonomiczne gospodarcze, handlowe, komunikacyjne. Zmierza do dobrych przyjacielskich stosunków w przyszłości między monarchią i przywróconą Rumunią przez nie zbyt bezwzględne uzyskanie tejże pogranicza - Hr. Czernin otworzył widoki powetowania poniesionych przez Rumunię strat, przyłączeniem do niej Besarabii, przeciw czemu monarchia nic mieć nie będzie, a to dla zagojenia ran jedynego rumuńskiego państwa. Jest to od dawna kierunek, który może wskazany dla Rumunii

~~3742~~ ~~3618~~ 493

ją zespolić ze środkowemi mocarstwami nie mniejszemi ale interesami

Przypominam sobie że w przededniu objęcia przed wojną, przez
hr. Czernina, poselstwa w Bukareszcie, miałem z nim dłuższą
rozmowę z której wyniosłem wrażenie że trzeźwo zapatrywał się na
trudności swojego zadania i trafnie oceniał stosunki oraz położenie.
Zgadzał się na moje zdanie iż należy zwrócić apetyt i dążenia
~~R~~ Rumunii od Siedmiogrodu i Bukowiny w stronę Besarabii
i Czarnego Morza. —
Serbii – rzekł hr Czernin – nie chcemy zniweczyć; chcemy aby przyszły
stosunek ~~Se~~ Serbii i Czarnogóry do monarchii nie ~~b~~ był zepsuty
przyjacielskiem ~~sprzedażnem~~ sąsiedztwem, Najlepszym
powodami, ~~które~~ przeciwnemi z pobitym sąsiadem na stopie
państwowym egoizmem jest, stanąć z pobitym sąsiadem na stopie
trwałego pokoju. —

Przystąpił do drażliwej sprawy żywnościowej i tak co się tyczy
pomocy i zapotrzebowania z Ukrainy jak Rumunii, dał niż pierwotne
tylko ~~pewne~~ nadzieję. i to skromniejsze

3743 ~~3742~~ ~~3649~~ 494

zniedzenia. Dotąd tylko 30 wagonów zboża dostarczyła ~~Ukraina~~ monarchii. Obowiązana jest dostarczyć najmniej milion ~~ton~~ tonnów zboża ostateczne przynajmniej i minister żywi nadzieję, że w pewnym przeciągu czasu stanie się to. ~~Jak~~ Na pożyczkę rzekł: „Iż także natychmiastowy lub niezadługo zawarty ogólny pokój, nie przyniósł by nam innych, jak powyższe korzyści żywnościowych. Cała Europa cierpi dziś na brak~~u~~ żywnościowych środków. Światowy brak wyżywienia jest najstraszniejszem następstwem tej wojny.”
„Nie powinniśmy zapominać – mówił między innemi, że z rozpadnięciem się Rosji, przestał istnieć czynnik, który dotąd uniemożebniał nam przywrócić w Bałkanach ostateczny, pokojowy stan rzeczy!” – Hr. Czernin rozwodził się jeszcze nad swojemi, znanemi pięknemi ~~uzbrojeń~~ tezami, pokrewnemi Wilsona, o sprawiedliwości, ograniczeniu uzbrojeń, zarzutku narodów, i tym podobnych rzeczach nadających się do wiedeńskiej mowy, przy czem odwołał się nawet do poezji i przytoczył wiersz Goethego. – Oskarżył o przedłużenie

wojny tych co żądają pokoju za każdą cenę a sam zawarł takowy
z Ukrainą i pokoju bezwzględnym a natarczywym był apostołem
Oskarżył o przedłużanie wojny aneksjonistów a sam anektował
Chełmszczyznę do Ukrainy, Dobrudżę i Macedonię do Bulgarii,
uciął kawał Rumunii do monarchii; uprawnił aneksję części
Litwy i Kurlandii, nieco Estonii i Inflant do Niemiec i mógłby raz jeszcze
wszystkich posiadłości w Azji Mniejszej do Turcji! —
~~przytoczyć~~ przytoczyć ~~za~~ Goethego: Grau, theurer Freund, ist alle Theorie ~~[illegible]~~ i ~~że~~ ~~zielone~~ jest ~~[illegible]~~
Przeszedł do wewnętrznych spraw i im w znacznej części przypisał
nadzieje wrogów które przedłużają wojnę. — Tu silnie, z męską
stanowczością i otwartością uderzył na jawną i skrytą zdradę
czeskich przywódców, odróżniając od nich znaczną część
czeskiego społeczeństwa. To niespodziewane wystąpienie
było na razie najznaczniejszą częścią przemówienia hr. Czernina,
ze stawieniem czoła nadziejom krzyczących, polskiej nietykalności,
potępieniem sprzyjania wrogom monarchii i
budowania na ich zwycięstwie przyszłości;

~~9051~~ 5745 496

i wezwaniem do „wspólnej walki ze zdradą stanu". Wywołało
to nie mało wrażenia, potrzebne i zdrowe, chociaż sprowadzę
prawdopodobnie trudności i zamieszania parlamentarne. A potem namiętno=
=wanie, należałoby wytoczyć procesy o zdradę stanu. –
Hr. Czernin nie dotknął się otwartej, chełmskiej rany, zamilczał
o Polsce i Polakach, a to tak dalece, że kiedy mówił o nadludzkich
czynach w tej wojnie, wymienił Niemców i Węgrów, nie wspomniał ~~[illegible]~~ zaś
dyrektywnie o Polakach, którzy ~~[illegible]~~ również jak tamci, więzienia
i krwią walczyli. Może ~~[illegible]~~ dla tego że nie mógł wymienić Rusinów którzy zdradzali. –
Można było przyjąć ~~[illegible]~~ za to wszystko umyślnem lekceważeniem z uwagi pochodzące czy zakłopotaniem z tego sumienia. Pokazało się że rozmowa z Polakami była tylko złożoną. –
Minister dla Galicji Twardowski miał w ministerium
spraw zagranicznych długą rozmowę z hr. Czerninem. –
Poprzednio był na posłuchaniu u cesarza dla zdania mu
sprawy z podróży do Galicji. Minister Twardowski odniósł
wrażenie że cesarz poważnie do austryjacko-polskiego rozwiązania, i że się niem zajmuje, ale natrafia ciągle na trudności w Berlinie. –

~~7746~~ ~~2652~~ 497

Minister Twardowski przedłożył, w trzech punktach polskie
żądania ~~którym~~ zadośćuczynieniem, ~~zmieniłoby się~~ którym osiągnęłoby
~~...~~ opuszczenie przez Polaków i Koło Polskie, opozycyjnego stanowiska
1º Odwołanie chełmskiego układu 2º że Ukrainę i Królestwo Polskie
nie będzie okrojone 3º że nie przyjdzie do podziału Galicji. Na
ten trzeci punkt cesarz zwolił tych. Który znaczył się ~~to~~ jak
już niemożliwem aby podział nie nastąpił
Dwa pierwsze punkty nie zależą wyłącznie od Austro-Węgier-
P. Twardowski bardzo ostro zganił postępowanie ko. Cesarzowa
Między innemi powiedział że postępuje z Polakami i jak
histeryczna kobieta. Która znękania dożyła tego którego
oszukała. Cesarz wysłuchał bez zaprzeczeń uwagi -
P. Twardowski zarzucił cesarzowi, że uznaje dynastyczne
w Galicji, nie zmienił się, że który jest wierny Cesarzowi
i monarchii a arystokracji i zasady zbałamuconych
i nieliczących wichrzycieli nie potrzebuje być

3747 1015 498

brane w rachuby, nie tą wtate wywarem przekonań i usposobienia kraju. – Nadmienił w razie zepchnięcia przez Koło Polskie opozycyjnego stanowiska w następstwie uwzględnienia jego żądań, o możliwości utworzenia większości, przez połączenie się Polaków z Niemcami ~~co cesa cesarz~~ co cesarz przyjął ze zadowoleniem do wiadomości

37~~46~~ ~~3671~~ 499

~~braw ze wschodu, ale są wale~~ ~~wypadem usposobienia księcia~~
Cesarz trzech krotnie powracał do tego, że nie widzi innego
rozwiązania sprawy polskiej, jak tylko austryjacko-polskie.
Przedtem na posłuchaniu hr. Zdzisława Tarnowskiego który
przemawiał w sprawie uwięzionego, zbuntowanego, polskiego
korpusu posiłkowego cesarz z rozżaleniem mówił o jego
zachowaniu się i dodał ~~„Deptali nas~~ „Urodzili i deptali, że ~~dziś~~ jutro
mój portret"!
Hr. Czernin zawiadomił ministra Twardowskiego, że w sprawie
~~po~~ pojedzie do Bukaresztu, skąd uda się do Berlina w sprawie pokoju do rozmowy
polskiej. Do powrotu do Wiednia, zastrzega sobie mówić. W nieznajomości
z Polakami, po czem będzie z nimi zapytał: dla czego
stosunków, czy pomimo ich znajomości, z Ukraińcami?
Polacy nie starają się porozumieć z niewarz próbował że
p. Twardowski odpowiedział, że bezskutecznie. Odniósł wrażenie że

3749 ~~4..~~ 500

hr. Czernin obstaje za podziałem Galicji.— byłby on dziełem ministerstwa Wasilki, tak nazwanego Czernina.—

Ambasador hr Tarnowski miał także rozmowę z hr. Czerninem.— Nie bez trudności znalazł do niego przystęp.—

Nadmienić wypada że austryjacko-węgierski wojskowy pełnomocnik w Brześciu jenerał Cypriczewicz, potwierdza – co już ze strony niemieckiej powiedziano – iż hr Czernin sam na sam układał się z Ukrainiskiemi studentami, nikogo się nie radził i nikomu nie zawierzał w Brześciu.

Przekonany zaś jest, że można było od owych ukraińskich młodzieńczych pełnomocników wszystko otrzymać, czego by zażądało się i że ustępstwa były niepotrzebne.—

~~3750~~ ~~3616~~ 501

Mowa hr. Czernina wiała to bezpośrednie następstwo iż p. Clemenceau, którego zastała na froncie, telegrafował do Paryża „hr. Czernin skłamał".–

Cokolwiek się stanie i jakiekolwiek mogą mieć wartość wyjaśnienia i dowody, hr. Czernin naraził się na to, aby wobec świata całego nazwanym został kłamcą a z tego bądź co bądź zawsze jeżeli nie wszystko to coś się zostanie.

Natychmiast przedstawiony przez hr. Czernina dowód nie jest wystarczający ani [illegible] usprawiedliwiający.–

W odpowiedzi na ~~[illegible]~~ zarzucenie p. Clemenceau, hr. Czernin ogłasza „Z polecenia ministra spraw zagranicznych hr. Revertera radca legacyjny w stanie spoczynku

~~2718~~ ~~3677~~ 502

miał Czilka razy powtarzane rozmowy z wysłanym do Szwajcarii dla tego, mającym zaufania p. Clémenceau, hr. Armand przydzielonym do francuskiego ministerstwa wojny. Przy sposobności rozmowy między niemi w szwajcarskim Freiburgu 2 lutego, powziął dostała ~~pytanie~~ czy i na jakiej podstawie, możliwem by było omówienie, ~~po~~ sprowadzenia ogólnego pokoju, między austryacko-węgierskim ministrem spraw zagranicznych ~~albo jego urzędowemi zastępcami a Francyą~~ i francuskim lub ich urzędowemi zastępcami. – Na to hr. Reverterra, po zasięgnięciu zdania ~~polecenia~~ ~~wskazówki~~ C. K. ministra spraw zagranicznych i z jego polecenia oświadczył hr. Armand, dla udzielenia p. Clémenceau, w ostatnich dniach lutego, że hr. Czernin gotów jest rozmówić się z przedstawicielem możliwemi ~~możliwemi, o ile by~~ widoki prowadzenia Francyi i przystaje iż byłyby zaniechane [illegible] skoro tylko Francya zrzecze się swoich zdobywczych zamiarów

~~3752~~ ~~3058~~ 503

Co do Alzacji i Lotaryngii. W imieniu p. Clemenceau odpowiedziano hr. Reventlowa, że nie może on przyjąć żądanego od Francji zrzeczenia się aneksji; a stąd spotkanie przedstawicieli, wedle obustronnych zapatrywań byłoby na razie bezcelowem

Rozmowa we Freiburgu między hr. Reventlowa i Armand – pomijając nieco zagadkowe nazwisko i stanowisko drugiego – nie może uchodzić za wniosek czy żądanie prezydenta gabinetu francuskiego i p. Clemenceau jest uprawnionym wyprzeć się odpowiedzialności za pogadankę jego mniej lub więcej zaufanego agenta. Na tem nie można oprzeć twierdzenia, że p. Clemenceau zwrócił się do hr. Czernina o pokój

~~3753~~ ~~3511~~ 504

i jego podstawę. – Ale, choćby istotnie rozmowa owego hr. Armand z hr. Revertera miała wartość zwierzenia się i zbadania wiedeńskiego gabinetu przez naczelnika urzędu francuskiego, to byłoby przeciwnem ~~we~~ dyplomatycznym obyczajom wyjawiać coś podobnego i nierozważnie nikt odtąd nie zechce narazić się na to, wchodząc w poufne zetknięcie ~~z~~ z hr. Czerninem. Mały nader zysk ~~z~~ z wyjawienia tajemnicy, nie ~~pockryje~~ niekorzyści. Hr. Czernin postąpił tu, tak samo jak przy układzie o Chełmszczyznę, lekko=myślnie. ~~W~~ W jednym i drugim wypadku z ~~lekkomyślną~~ ~~ptocha~~ zachowanie się hr. Czernina ~~ujęte~~ z ~~Polakiem~~ ~~mija się~~ ~~nie trzeba było na to~~ z ~~świadectwa~~ złośliwością – ~~Ktamie~~, ~~nie~~ ~~Ktamał~~ wobec Polaków co oznacza ~~p. Clemenceau~~, ~~albowiem~~ Ktamał oraz w sprawie chełmskiej ~~a to najgorsze dla~~ potwierdzić może wiarygodność zaprzeczenia p. Clémenceau a najgorszem dla hr. Czernina.

505

3754 3100

~~Uwagi~~, ~~Stanowisko~~ [illegible] sposób, tak, że prawda występuje, aby mu ~~jemu~~ Stanom żadać

Najskuteczniejszym jest ~~Stanowisko~~ bezskuteczny ~~Stanowisko~~ fatalne

pozostaje po nim ~~niem~~ tylko ~~odgoda~~ niesmak –

Rzecz się tak przedstawia, iż po rozmowie hr. Czernina z hr. Armand

hr. Czernin polecił pierwszemu zapytać się czy można by rozpocząć

rozmowę o pokój pod warunkiem, że Francja zrzecze się odzyskania

Alzacji i Lotaryngii, na to otrzymał odpowiedź iż jest to niemożliwe.

Nie znaczy to wcale aby p. Clemenceau zapytał czy hr. Czernin

gotów by był z nim rozpocząć rozmowę o pokoju, raczej znaczy

że hr. Czernin i tu znowu gonił za pokojami –

Od początku pierwszym wydaje się musiało przypisać p. Clemenceau

Od początku pierwszym wydaje się ... postępowaniem

zapoczątkowanie, nie licząc z całym jego postępowaniem

~~3755~~ ~~3661~~ 506

Biuro Wolffa donosi, że 11 Marca przybył do
Brześcia mianowany przez ukraiński rząd Komisarz
ziemi chełmskiej i Podlasia Skoropys-Jołtuchowskij
Przyjętym został przez naczelnego wodza wschodniego frontu.
Osiągnięto zgodę że niektóre gałęzie zarządu tych krajów
mają być już teraz sprawowane przy współudziale ale
tegoż Komisarza który miał w najbliższych dniach
objąć urzędowanie.
Zatem przed ostatecznem orzeczeniem Komisji które wedle żądania
~~[illegible]~~ galicyjskich Ukraińców. ma rozstrzygać o Chełmszczyźnie i Podlasiu. ~~Byłoby to~~
Byłoby to ze strony Niemiec nadużyciem, wbrew austryjacko-
węgierskiem oświadczeniu, iż sprawa chełmska
jest otwartą, że Chełmszczyzna należy do Królestwa Polskiego
aż do orzeczenia Komisji i że nie ma powodu zmienia-
nia dotychczasowego zarządu. Prawdopodobnie Biuro Wolffa
zaszło tu jakieś nieporozumienie. Biuro Wolffa doniesienie
musiało też następnie odwołać swoje doniesienie zawarte
i powołać się na ~~austr~~ zasady zawarte w austryjacko-węgierskiem oświadczeniu.

~~3756~~ ~~3776~~ ~~3771~~ ~~3662~~ 507

„Niemiecki biuletyn z 30 Marca" Między Sommą i Avre odrzuciliśmy Anglików i przybyłych im na pomoc Francuzów z ich poprzednich stanowisk i zdobyliśmy Beaucourt oraz Mézières. Francuskie udawania na Montdidier spełzły. Rozpoczęli oni zniszczenie Laon. Katedra znacznie uszkodzona zostata"

~~Angielsko~~ Przez cały czas walk okazała się wyższość artylerii niemieckiej i austryjacko-węgierskiej nad angielską. Znajdując się ona w wszystkich ~~chwilowych~~ zajęciach możnabyło ~~[illegible]~~ dwolnie iż. Ktore w W działaniach Niemców ~~[illegible]~~ zawsze następuje po wielkiej bitwie. Uwadnienia obecnej wojnie zawsze następuje po wielkiej bitwie. Uszkodzenia po szczególnych armat i uprzątko- wanie armii są tak liczne i znaczne, że po wymagają ogólnej naprawy i uporządko- pierwszem wysileniu, wymagają ogólnej naprawy, co sprowadza przerwę w etapach i na froncie; co sprowadza przerwę w większych działaniach

~~3757~~ ~~3665~~ 508

Jenerał Foch współzwycięzca z Joffrem we wielkiej, zwycięskiej bitwie nad Marną w 1914 która przyczyniła się znacznie do przedłużenia wojny, został naczelnym wodzem nad francuskiemi, angielskiemi i amerykańskiemi armiami. Amerykański jenerał Pershing oddał mu do rozporządzenia wszystkie amerykańskie siły i zasoby dla prowadzenia wojny którą nazwał „Najwiekszą i najpiękniejszą w dziejach świata"

Bombardowanie Paryża z tajemniczych dział nie ustawało. Pocisk uderzył w jeden z kościołów stolicy podczas nabożeństwa

Na włoskim froncie walka się wielce ożywiła. — Już nie włoszech także jest czesko-słowieńska legia, prawdopodobnie nie nie liczna ale pod hasłem rozbicia Austryi i samoległe,

~~3753~~ ~~30 ... 3600~~ 509

Do zastępowania czeskich oraz słowackich posłów w Radzie Państwa

~~Z tej taktyki które zalecają Polakom tę samą samobójczą polityk-~~

Na zachodnim froncie dnie 31 Marca i 1 Kwietnia zaatakowały uderzenia francuskich i angielskich wojsk odparte przez niemieckie, które z swej strony je powstrzymały bez znacznej zmiany ogólnego położenia. Zdobyły jednak Fontaine a utrzymały się ~~w ...~~ przy zaczętej walce w Mesnil. Hindenburg w dziękczynnym telegramie do wice-prezydenta parlamentu Paasche zaznaczył, że „Anglicy i Francuzi którzy nie powinni zapominać, że nowe ofiary krwi dla niczego!! nam narzucili, poniesione zostały dla niczego!—

Tak dobre austryjacko-węgierskie jak niemieckie biuletyny z 2° Kwietnia zaznaczyły że: na polu walki potoczone pozostało niezmienione oraz: z pola walki we Francji nic nowego — Każda ze

~~2359~~ 510

stron walczących przypisuje drugiej wielkie straty w ludziach — ~~1061~~

Stwierdzić można było że acz w pierwszych tygodniach ~~ofensywy~~ powodzenia i zwycięstwa niemieckich armii były znakomite i wspaniałe, były one tylko początkiem a nie rozstrzygającemi i że jeszcze wielkie mają do stoczenia walki w których zapewne nie każdy dzień przyniesie wielkie nowe powodzenia —

Dworzec ~~Dworzec~~ w Compiègne i Soisson ostrzeliwane były z dalekiej odległości. Ostrzeliwanie Paryża nie ustało —

Lloyd-George który gorączkowo wzywa dziś każdej zbrojnej pomocy wielkiej Anglii i przyspieszył amerykańską który gotów być

4 Jakkolwiek będzie wynik bitwy zapewnić ~~ić~~ musi do wszystkich ofiar aby zapewnić Końcowe zwycięstwo!

Angielskie i francuskie wojska miały być w znacznej części ~~części~~ z Włoch wycofane i na francusko-angielski front przeniesione —

~~3760~~ ~~3~~ ~~3666~~

511

Niemiecki wieczorny biuletyn z 3. t. m. „Nic nowego z pola walki we Francji"

Biuro Wolffa zaznaczyło, przerwę we wojennych działaniach jako konieczność ~~dla~~ uporządkowania się i przygotowania do dalszych, wzmagających walk, przy czem zauważyło, że tak samo postąpiono po bitwie pod Gorlicami oraz Isonzo. –

Niemieckie wojska idące na pomoc Finlandii wylądowały 3. t. m. w Hangö, w południowej ~~cz~~ części kraju. – Paryża Biuro Wolffa zawiadomiło, że dalekie ostrzeliwanie przerwanem zostało 3. t. m. dlatego, że wzadomem było, że po południu nastąpić ma pogrzeb ofiar poniatowania w kościele który trafił Gervaise'go, przypadkowego stratu – Który trafił w Kościół. Niemiecka powodna twierdza ostrzeliwała

Biuletyn niemiecki z 5. t. m. zaznaczył wznowienie ofensywy której celem jest Amiens, w okolicy którego rozegra się prawdopodobnie nowa wielka bitwa. Niemiecki

~~9741~~ ~~0667~~

uderzyli na angielskie i francuskie wojska na południe od Sommy i wyparli je ze silnych stanowisk. Wystąpiły nieprzyjacielskie rezerwy i wrzuconemi zostały. Niemcy zdobyli Castel i Mailly. Wzięli do niewoli wielka tysięcy żołnierza. Powodzenie było tem znaczniejsze że nieprzyjaciel, dzielny, silny stawił opór. Nieprzyjacielskie dywizje nad Sommą przełamane.–

Od początku ofensywy ~~Ta~~ wynosi 90,000 wziętych do niewoli oraz 1300 zdobytych dział.–

Na Ukrainie Niemcy zdobyli na nieprzyjacielskich bandach, pod Połtawą, 28 wagonów naładowanych francuskiemi karabinami i amunicją oraz przeszło milion artyleryjskich naboi.– Po walce zdobyli Jekaterinosław.–

W Palestynie ~~T~~niemieckie wojska wraz z tureckiem pobiły i wyparły ku Jordanowi angielskie brygady piechoty i konnicy, w kilkudniowej walce. I tu zatem jak wszędzie ~~...~~ Niemcy przyjść musieli z pomocą sprzymierzeńcom i dopiero z ich współudziałem osiągniętem zostało powodzenie.–

512

-- ~~[illegible]~~ ~~3762~~ 3762 ~~3762~~ 513

Na dziękczynny telegram inflanckiej szlachty cesarz Wilhelm odpowiedział, z współczuciem głęboko z walką bałtyckich krajów ~~z [illegible]~~ przeciw wrogowi który chciał ich zniweczyć. Bóg sprawił w ostatniej chwili połączenie z dawną matką ojczyzną. Utrzymanie takowego będzie spodziewam się nagrodą za niemiecką wierność.

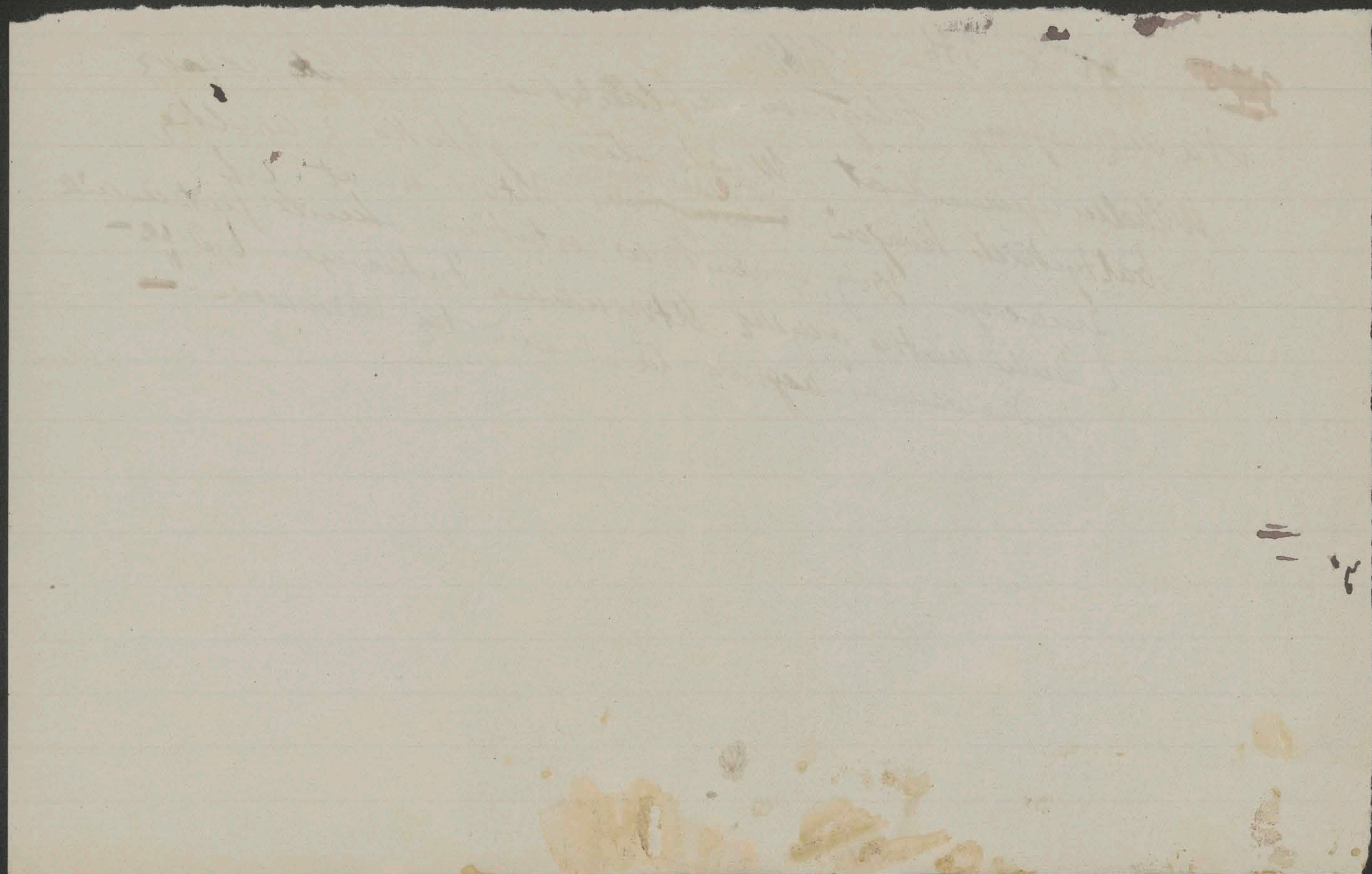

~~3769~~ ~~3768~~ 3669 514

W Berlinie odbyła się 29 Marca ratyfikacja traktatu pokoju niemiecko-rosyjskiego, między zastępcą sekretarza stanu Bousche a wyznaczonym przez Kongres w Moskwie pełnomocnikiem Petrowem.-

Ukraińska Rada przedłożyła Rosyjskiemu rządowi pokojowy wniosek.-

Francuski ambasador Noulens, włoski Torre i serbski poseł Spalajkowicz powrócili z Finlandii do Petersburga, skąd udali się do Wologdy. Ambasador Noulens zapytany o stosunek do Rosji, odrzekł „Proszę ~~[illegible]~~ zauważyć że powróciliśmy do Rosji. Nie mamy zamiaru jej opuszczać, przynajmniej wśród obecnych okoliczności"

3764

~~3670~~

515

Po nader szkodliwej stracie czasu spowodowanej rokowaniami z kilkunastu stronnictwami w które Królestwo Polskie obfituje, utworzony nareszcie został gabinet Steczkowskiego który objął prezydenturę i finanse, podczas gdy ministrem spraw wewnętrznych został Stecki, oświaty Ponikowski, robót publicznych i społecznej opieki Chodźko, rolnictwa Dzierżbicki, sprawiedliwości Higersberger, politycznego departamentu Książę Janusz Radziwiłł. syn ks. Ferdynanda ~~Ministerstwo~~ Ministerstwo handlu i przemysłu będzie niebawem obsadzone.

P. Steczkowski daje wszelkie rękojmie owocodajnej pracy i wytrwa=nego, rozumnego, politycznego postępowania. Jego program jest mądry do okoliczności zastosowany. –

6 kwietnia

~~CLXXIX~~ CLXXX

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

13 kwietnia 1918 r

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates 2c. 2c.

516

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

3765-3800

AGESORDNUNG

Krakau.
Wien.

517 ~~CCXXIX~~ CCXXX

Clémenceau ujawnia list
cesarza Karola w którym uznaje
żądania Francji, odzyskania
Alzacji i Lotaryngii. Austro-węgierskie
zaprzeczenie. Wyjaśniający telegram
cesarza Karola do cesarza Wilhelma.
Hr. Czernin przybył do Wiednia.—
Zajście Clémenceau – cesarz Karol.—
List cesarza do ks. Sykstusa Bourbon
istnieje. Ministerstwo spraw zagranicznych
nazywa ogłoszony przez Clémenceau
fałszerstwem, zestawienia że się tyczy
Alzacji i Lotaryngii.— Odpowiedź cesarza
Wilhelma.— ministra Steczkowskiego.—
Program Toast w Lublinie.
Telegram do hr. Czernina. pod rozkazami
Korpus Muśnickiego pod rozkazami Beselera.—
Dowództwo polskiej siły zbrojnej. Rozwiązanie
Kontrybucja nałożona na Warszawę.
Rady Miejskiej w Lublinie. Koła Polskiego.—
Narodowi Demokraci wystąpili z stanowiska
Minister Ugron powrócił na swoje stanowisko. Hr Czernin
w Warszawie.— Rozmowa z nimi. do Polaków
w Brześciu. Usposobienia w Dworze—
na audiencjach

Ukrainie~~m~~ i ~~polskiej~~ austryjacko-polskie
wrzenie. — ~~Podział Galicji~~ Podział Galicji
Jenerał Eichorn w Kijowie. Ukraińskie
rząd. Układy o pokój z Rosją. Rozprawa
o polskiej sprawie w pruskiej izbie
panów
Ze zachodniego frontu. — Zdanie
Hindenburga — Mowa Wilsona. Wypo-
wiedzi Dowódcy na Ukrainie. — Opór
Irlandii przeciw wojskowej starbie. — Nowa
ustawa wojskowa w Anglii, uchwalona co
drugiem czytaniu, przecie ? — Mowa
Lloyd-Georgea — Wieści o ofensywie we Włoszech
Niemcy zdobyli pierwsze nowe stanowisko
angielskie i portugalskie. Bitwa angielska —
pod Armentières. Zdobycie Armentières — Niemców
Charków zdobyty przez Niemców. — Powodzenia Turków. — Niemieckie
wojsko w Finlandii. — Opóźnienie traktatu z
Rumunią. Przyłączenie Besarabii do Rumunii.
Il suffit de se baisser pour en prendre. —
Ukraińskie zastrzeżenie. — Joffe rozjątrzony
ambasadorem w Berlinie. Kamieniec we władzy
japońskie i angielskie wojska zajęły Władywostok
Japonia i Syberia —

13 kwietnia

~~3711~~ ~~3671~~ ~~CLXXIX~~ ~~CLXXX~~ 518

~~3765~~

Nierozwaga i lekkomyślność tw. Clemenceau cenzura zataiła Karola. –
Wciągnięty w nie cesarza, co nader niepożądany i niemiły sposób.
Clemenceau nie daje za przegranej i coraz nowe wyszukuje
dowody które świadczyć mają że „Cesarz Karol [illegible]"
między innemi, nie bez słuszności ~~[illegible]~~ zapisuje ? czy aby
w komunikacie, „A zatem po co cały ten hałas, nie zna
stwierdzić, że „każdy francuski rząd, tam jak Francja, ? który był przygotować ?"
ustępstwa w alzacko-lotaryngskiej sprawie ? mniej swoim Clemenceau:
i potrzeba było rewelacji aby ośmieszyć [illegible] nie było wiadomem, że
~~[illegible]~~ Istotnie czyż w początku nie było [illegible] ~~nie~~ krytą, podjęta
Francja, która się wcale z tem [illegible] „powziąć dla odzyskania straconych prowincji
wojny dla, dla [illegible] i ~~[illegible]~~ zdobywania
Ale Clemenceau idee dały i wielkiego
całego świata ~~[illegible]~~

3766 ~~3072~~ 519

uważeniu twierdzi, że jest list cesarza Karola ~~(z jego własnoręcznym~~ własnoręczny

~~podpisem~~ z marca 1917 r w którym przyznaje, że „usprawiedliwione ~~są~~

jest ~~do~~ żądanie Francji, zwrotu Alzacji i Lotaryngii” Oraz że jest

Drugi, w którym cesarz zapewnia o jednomyślności w tej sprawie, swojego

ministra.– Listy te miały być pisane do Króla Jerzego Angielskiego go-

Odpowiadało by to przyjaznemu dla Francji usposobieniu na wiedeńskim

Dworze, dostarcza cesarzowej Zity i jej wstrętu do **Boches**, do

tych Niemców zbrodni, których przewaga i ~~oddana~~ ustrugi ~~brana~~ [illegible] stale

ciężką coraz więcej i nieznośniejszą się stają.– Ks. Parmeńscy w [illegible] ~~zostali~~

~~Ks. Parmeński~~ Dwaj bracia cesarzowej ~~usprawiedliwi~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~obaj~~ na ~~na~~ zachodzie postępowania ~~(Parmeńczycy~~. ~~z~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~tylko~~ ~~sprawa~~ ~~Zita~~ ich ~~do~~ ~~Kraj~~ [illegible] –

~~i~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~Teraz kiedy~~ Bomba rzucona przez Clemenceau pękła i wywołała

popłoch. Oczywiście zaprzeczono, aby istniały

~~3767~~ ~~3679~~ 520

podobne listy ale uznano że to nie jest ostatecznem
i cesarz Karol wystosował, do cesarza Wilhelma upokarzający
telegram, w którym usprawiedliwia się poniekąd, zapewnia-
=niem, że nigdy czegoś podobnego się nie dopuszczał i dopuścić
nie mógł; ponownie przysięga dozgonnej wierności i wiecznej przyjaźni.
~~Nie lubisz, ale boisz się~~ — Nie ~~lubiany~~ wzgardzony ale bojący się za-
narażać się na takie ostateczności
Potrzebnem że to było, w Berlinie wiedzą dobrze jakie jest na dworze wiedeńskim
usposobienie a to ostatnie żywsze nie wzmocni zaufania—
do Austrji, a także do austrjacko-polskiego rozwiązania.
Nieco zagadkowem ale nie obojętnem jest, iż poseł Renaudel powiedział,
„Clemenceau będzie miał, w Komisji także sposobność wyjaśnić pozycji
pogłoski, w myśl których, miał przez hr. Armand wnioski co do sprawy polskiej"
Austro-Węgrom określone

~~3768~~ ~~3677~~ 521

Naptem hr. Czernin przybył z Bukaresztu 22. l.m. do Wiednia
na krótki pobyt.—
Sprowadziła go tu prawdopodobnie sprawa Clémenceau – cesarz
Karol, tak niebawem przez niego wywołana.—
Opóźnienie zaś podpisania traktatu z Rumunią stąd
pochodzi, że dotąd nie ma jeszcze co do niego zgody co
gospodarczych sprawach, między Austrią i Węgrami.—
Za przybyciem hr. Czernin zastał, mnj. drastyczny obrót
zajścia Clémenceau – cesarz Karol.—
List cesarza o którym mówi Clémenceau istnieje. Nie ~~pisany~~
~~był~~ do króla angielskiego lecz do szwagra cesarza, ks. Sykstusa
Bourbon-Parma. był ~~pisany~~ Clémenceau ogłosił jego rzekomy tekst.
Zawiera ~~on~~ gorące wyrazy sympatii dla Francji, życzenie pokoju
i upoważnienie przedstawienia tajnie i nie oficjalnie prezydentowi
Poincaré, iż cesarz wszelkimi środkami, przy użyciu całego
osobistego wpływu na sprzymierzeńców, poprze usprawiedliwione
żądania Francji zwrotu Alzacji i Lotaryngii. // Belgia
musi być w swej państwowości przywrócona

~~3677~~ 3769 522

i zachowanie całości afrykańskich posiadłości. Nie przesądza się odszkodowania, które za poniesione straty otrzymać może Serbja będzie w swej państwowości przywrócona. –

Na to hr. Czernin ogłosił „Ogłoszony przez francuskiego prezydenta ministrów 12 kwietnia 1918 list C. K. Apostolskiej Mości jest ~~napisał~~ zfałszowany!“ – I dalej:

Z najwyższego rozkazu stwierdzam, że na wiosnę 1917 r. cesarz napisał do szwagra, ks. Sykstusa Burbon Parmy, ~~zupełnie~~ osobisty, prywatny list, który nie zawierał zgoła polecenia pośrednictwa u prezydenta francuskiej rzeczypospolitej lub u kogokolwiek. Nie było w nim mowy o Belgji. Co się tyczy Alzacji-Lotaryngji, był w nim następujący ustęp „Byłbym użył całego mojego osobistego wpływu na [illegible] dotyczącej Alzacji i Lotaryngji na rzecz francuskiego żądania, zwrotu Alzacji i Lotaryngji, gdyby to żądanie było usprawiedliwione; ale nie jest“

Zatem wprost przeciwnie przytoczonemu ustępowi w ogłoszonym przez Clemenceau liście. – Spór o dwa odmienne teksty między prezydentem francuskiego ministerstwa i cesarzem austrjackim, królem węgierskim. Niestychane

~~3676~~ ~~3770~~ 523

Niebywałe zajście. – Na wszelki wypadek wielce niepożądane. –
I gdzie jego koniec? –

W odpowiedzi na usprawiedliwiający się telegram cesarza Karola cesarz Wilhelm przestał podziękowanie z uwagą „iż w ~~jego~~ moich oczach, takiego zapewnienia z Twej strony zgoła nie potrzebowałem" – co znaczy że czegoś podobnego przypuścić nawet nie mógł. –

~~1771~~ ~~1077~~ 524

Na pierwszem posiedzeniu gabinetu Steczkowskiego ustanowiono
Rozumnie i zgodnie z położeniem postawiony
rządowy program. jest, tem sam który p. Steczkowski przedłożył nam za ostatnią
we Wiedniu bytności. – Obejmuje: utworzenie Rady Stanu jako środkowego
przygotowanie Sejmu, który ustanowi, w porozumieniu ze państwa
mocarstwami, państwowy kształt oraz stanowisko polskiego państwa. jest obowiązkiem gabinetu,
które przygotować przy straży narodowych interesów, jest obowiązkiem gabinetu; mają być ... składową
utworzenie armii polskiej, Korpusy w Rosji, mają być ... administracji które
polskiej armii; główne zadanie rządu ustanowienie administracji, które zatrzymać mogą
niebawem objąć ma, z wyjątkiem gałęzi, które zatrzymać i zaprowadzenie
okupacyjne urzędy; wybór właściwy urzędników i zaprowadzenie znanej
samorządu; wynagrodzenie wojenne; kredytowe operacje socjalistycznej-bolszewickiej,
agrarna reforma, ale wprost przeciwna socjalistycznej i kredytowych
albowiem za pomocą parcelacji dóbr koronnych i kredytowych ustawodawstwo robotnicze i r
utworzenie dla mniejszej własności; ustawodawstwo robotnicze i podniesienie
demokratyczna, kulturalna polityka oraz podniesienie
materialnego bytu. – Zanim rozstrzygnięta będzie przyszłość Polski, trzeba przedewszystkiem stworzyć Polskę–

3772 367~~8~~ 525

Pomimo chełmskiej sprawy i naszej tu stąd opozycji przeciw hr. Czerninowi, minister prezydent Steczkowski roztropnie, licząc się z istotnym stanem rzeczy, z podwójną okupacją i austryjacko-polskiem ~~zat~~ rozwiązaniem wystosował do hr. Czernina telegram w którym prosi go o przychylne poparcie usiłowań rządu w celu ustalenia polskiego państwa, przyczem wyraża nadzieję że wszystkie [zawiśnięte] sprawy Polski przy wzajemnem zaufaniu powiedzie się uporządkować w stosunku do ościennych mocarstw, w sposób odpowiadający zobopólnym interesom —

Hr. Czernin odpowiedział, z powinszowaniem z powodu objęcia prezydentury ministrów przez p. Steczkowskiego i oświadczył że chętnie udzieli poparcia jego usiłowaniom — oraz że podziela najzupełniej wyrażoną nadzieję.

~~Poseł Gł. [illegible] zaś ogłosił wystąpienie z Koła Polskiego dla [illegible] Koła do demokratów. Do [?] Koła Polskiego i niezależnych demokratów i [?] demokratów powrócił do rozsądnej polityki z dnia [?]~~.

~~3773~~ ~~3779~~

526

Minister prezydent Steczkowski przybył z Kierownikiem
Kancelarii przybocznej Wróblewskim do Lublina
powitany przez jenerała-gubernatora Lipoścaka
który wydał na jego cześć śniadanie i w bardzo
życzliwem i właściwem przemówieniu zaznaczył,
sympatię i żywe zajęcie swojego monarchy, budową
i rozwojem młodego państwa, oraz życzenie zawiązania
przyjacielskiego stosunku, odpowiadającego głęboko zrozumia=
=łemu, wzajemnemu dobru.
Minister Steczkowski z tym szczerym sądem, którym się
wyraża, dziękując, zaznaczył że „Praca około budowy
polskiego państwa, która tak wielką była i jest, wymaga"
wielkiej pomocy i poparcia i w których mocarstwo"
„że we wysokim stopniu liczyć mogą na tę pomoc,
Austro-Węgier, jest niezwykłą zasługą
stron i osobistości jenerał-gubernatora"

~~3680~~ Wojskowy Dziennik niemiecki we Warszawie ogłasza:

~~3774~~ Pierwszy Korpus pod dowództwem jenerała Dowbor-Muśnickiego przeszedł pod ~~dowództwo naczelnego~~ rozkazy naczelnego dowódcy polskiej siły zbrojnej jenerał-pułkownika Beselera. Korpus otrzymał pozwolenie udzielania wszystkim stu urlopów należącym do jenerał-gubernatorstwa i do dzielnicy naczelnego wschodniego dowództwa. Oficerom należy oddawać honory ~~jak oficerom~~ wojskowe. Naszą odpowiedzią Polskie wojsko oznaki wzięte z regularnej armii rosyjskiej, technicznie, będzie silniejszym zaczątkiem polskiej armii niż Legiony, które dawniej we Warszawie i na Bukowinie, opłakany wynik, zatruwane polityką..-

3775 ~~3651~~ 528

Smutne następstwa chełmskiego układu i nierozważnych ~~[illegible]~~ się mnożą. Rada Miejska co przeciw niemu wystąpiła, jeszcze się mnożą. Rada Miejska w Lublinie rozwiązaną została z powodu gwałtownego stanowiska jakie wobec niego zajęła. Niemieckie władze ściągają z Warszawy kontrybucji 250,000 marek nałożonej za rozruchy, które ów układ wywołał.—

Poseł Głąbiński zgłosił wystąpienie z Koła Polskiego narodowych demokratów. Po oczyszczeniu Koła ze socjalistów i endeków mogłoby ono powrócić do rozważnej, rozsądnej polityki i do znaczenia.—

37 ~~76~~ ~~7082~~ 529

Minister pełnomocny Ugron wrócił na swoje stanowisko w Warszawie. Ocenia trudności swojego położenia, jak zawsze najżyczliwiej usposobiony dla sprawy polskiej: Widział się z hr. Czerninem. Wymienił te same trzy punkty ~~które~~ co p. Twardowski, których załatwienie ~~spod~~ spowodowałoby Polaków do zaniechania opozycji. Hr. Czernin powiedział mu, że co do podziału Galicji to ma nastąpić jedynie za porozumieniem między Polakami i Ukraińcami a że on pojmie Polaków.

P. Ugron mniema że chełmska sprawa będzie naprawioną i że Królestwo Polskie zachowa granicę Bugu —

Powiedział mi „Nigdy nie wiem czy hr. Czernin powie mi jutro to samo, co mi dziś powiedział. Wszakże jego postępowanie jest coś chorobliwego" P. Ugron radzi jednak umiarkowanie i pielęgnowanie dobrego usposobienia cesarza." Cesarz mniema że hr. Czernin jest tym, który doprowadzi do pokoju. —

~~3083~~ ~~3777~~ 530

Mówił że w Brześciu hr. Czernin działał pod naciskiem ciągłym
z Wiednia konieczności pokoju. Prezydent gabinetu Seidler
zapowiadał, w razie nie zawarcia go – rewolucję –
Dowiaduję się, że ostatnio cesarz Karol zdaje się jeszcze myśleć o austryjacko-
-polskiem rozwiązaniu, na dworze panuje zniechęcenie do Polaków, podsy-
-cane przez koła wojskowe i inne, przez zabiegi Ukraińców. Przedsta-
-wiają owe koła że na Polaków liczyć nie można, że są zapaleńcami,
zmiennemi, nie pewnemi, że nie wiedzą właściwie czego chcą i wprawdzie
~~[illegible]~~ W Galicji – mówią – będzie można poradzić sobie w ostateczności
z Polakami, ale gdyby przyłączeniem Królestwa Polskiego wzmogła
się w monarchji ich potęga, stworzyłoby to wieczne źródło niepokoju. Destruktywna polityka
nie dających się ziścić żądań, narazić by mogło, dążeń polskich ziem
owem dążeniem do zjednoczenia wszystkich polskich ziem na tarcia z niemieckim sprzymierzeńcem, zamiast wzmocnić
i przystąpić do nowego, na zaostrzenie dotychczasowych stosunków. W zamian koła tym
osłabiłoby Austro-Węgry.

~~9778~~ ~~3689~~ 531

uśmiecha się Ukraińcom a p. Wasilko ~~dziś~~ przedstawia widoki z dynastycznego zespolenia Ukrainy z monarchią; twierdzi, że ukraińska rzeczpospolita jej będzie miała krótki żywot i że Ukraina powoła habsburgskiego cesarza na tron. – P. Wasilko podobno wielce nie szczędzi zabiegów a jest ~~m~~ w nich mistrzem. Powodzenie w Taskach u matki cesarza Arc. Marii Józefy, pozyskał ją i jej dwór najskuteczniej dla austryjacko-ukraińskiego rozwiązania. Wszakże wykluczyłoby ostatecznie austryjacko-polskie, albowiem Niemcy nie dopuściłyby nigdy do podwójnego, ~~a~~ tak znacznego wzmocnienia naddunajskiej monarchii – Jak zawsze rządy Austro-Węgier nie powzięły jeszcze ostatecznego postanowienia, nie uczyniły którego wyboru. wahają się, ale, co tej chwili, za poparciem ukraińskim przeważa ukraińskie kierunki. Tłomaczy to pojawiające się zamiar podziału

~~3645~~ ~~3779~~ 532

Galicii, także jeszcze ostatecznie nie postanowionego, na co — jak mnie przestrzegają — wpłynąć może postępowanie Polaków; zbyt niewczesnie opozycyjne, w ukraińskim kierunku, rozstrzygnął i umiarkowane (zaś mogłoby jeszcze zasięgnąć tę nową a najdotkliwszą klęskę, której jednak nie tałas przyszłoby ~~???~~ żądać. —

~~W~~ Życzono by sobie, jak się ~~domyślam~~ domyślam, jakiegoś z polskiej strony objawu dynastycznej lojalności. W danych warunkach — acz mojem zdaniem byłoby to wskazanem i pożądanem — trudności byłyby znaczne i trzeba by uchwycić właściwą sposobność —

~~3780~~ ~~3686~~ 533

Jenerał feldmarszałek von Eichhorn przybył 5.tego do Kijowa
dla objęcia naczelnego dowództwa nad niemieckiemi wojskami
w Ukrainie. Powitali go na dworcu, prezydent, delegacja niemiecka [illegible] Holubowicz.
oraz minister prezydent nowego, ukraińskiego gabinetu Holubowicz
minister wojny Żukowski oraz członkowie niemieckiej
żywnościowej delegacji –
W Kijowie urzęduje tak zwana ukraińska mała Rada
na czele której stoi p. Hruszewski – były profesor na lwowskim
uniwersytecie. On ~~[illegible]~~ dwoi się ze względu swoich [illegible]
mocarstw – Rada ta budowa jest ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible]
bez podstawy i nie zapuściła korzeni
Na wezwanie ukraińskiej rady ministrów a [illegible] polskich [illegible] odpowiedzialna [illegible] Smoleński
rosyjska komisja dla spraw zagranicznych
brzeskim traktatem do zawarcia pokoju wskazuje Odessę
jako miejsce rokowań pokojowych w kwietniu. Na Ukrainie
za odpowiedzialność [illegible] toczy się na Ukrainie rzeczypospolitej
walki, gdyż nie jest to wojna rosyjskiej rzeczypospolitej z Ukrainą, lecz między dwoma ukraińskiemi stronnictwami –

2

~~3781~~ ~~3667~~ 534

Niemiecki rząd wezwał rosyjski aby odpowiednio do
art. VI traktatu zawarł niebawem pokój z ukraińską
rzeczpospolitą. Rosyjski Komisariat spraw zagranicznych
odwołał się na odpowiedź Dumy ukraińskiej radzie ministrów
w której wyznaczyła Smoleńsk na miejsce układów z terminem
6 kwietnia; ~~[illegible]~~ że zaś nie otrzymała z Kijowa odpo-
-wiedzi, prosi rząd niemiecki, aby zawiadomił ukraiński
rząd że wyznacza 8 kwietnia jako dzień rozpoczęcia
układów. — Rada ogłosiła [illegible]. —
Mała ukraińska

~~3688~~ ~~3782~~ 535

W pruskiej izbie panów odbyła się znamienna, polska rozprawa nad wnioskiem Komisji o popieraniu niemieckiego osiedlenia w Zachodnich Prusach i Poznańskiem. — Żąda on wobec zachowania się Koła Polskiego silnego poparcia oraz aby przy ustanowieniu jeszcze nie oznaczonych przyszłych granic Królestwa Polskiego niewzruszoną podstawą był wzgląd na wojskowe bezpieczeństwo Prus. — Sprawozdawca podniósł, że zachowanie się Polaków zwłaszcza protest przeciw brzeskiemu traktatowi jest zaślepieniem wobec uprzejmości państwowego rządu. Zachowali się oni nieprzychylnie przeciw wszystkim niemieckim interesom, także podczas wojny. Ze strony Konserwatystów wniesiono żądanie odszkodowania wojennego. — Minister rolnictwa Eisenhart rzekł „Ustanowienie naszej wschodniej granicy jest w pierwszym rzędzie pruskim interesem wojskowym. Prusy mogą z pewnością żądać aby przy układach ich interes gruntownie został uwzględniony i aby prowadzone były przez rządy bez wmieszania się kogokolwiek, ani parlamentarzystów. —" W polityce osadniczej

~~1082~~ ~~3783~~ 536

unikać należy walki. Utrwa tylko rozgoryczenia; dlatego nie trzeba przeszkadzać Polakom osiedlania się w ich ojcowiźnie. Musimy się z tem liczyć że Polacy takie przelewali krew dla niemieckiej ojczyzny. Musimy wykluczyć z polskiej polityki wyrzuty, twardość i szpetkowe uchwały. Ale w pierwszym rzędzie stać musi niemiecki interes. Formułą jest: Dalsze wzmocnienie niemczyzny i obok z tem da się pogodzić roztropne zadośćuczynienie należy do środków zjednania Polaków! Paragraf wywłaszczenia drażniący utrwa stracił skuteczność i utrwa tylko jego usunięcie mógłby działać. Stąd uskarżanie jest jego formuła. Zarzuca Hr. Yorck powitał ze zadowoleniem owa formułę. Krew Hr. Posadowski rzekł, iż łatwo rząd przyzna uznać mosty Polakom ciągle narzekanie się podczas wojny kulturalnej „Chcemy Polakom zapewnić wolność religijną wyrzec się i gospodarczą, ale musimy raz na zawsze wszechpolskich marzeń" polskie państwo, należy do niego zbudować dla Polaków zapomnianą przez rząd większość pamięci nadzieję pochwała. Należy

~~3787~~ ~~1010~~ 537

zgermanizowania Polaków. Z drugiej strony wiemy ~~o~~ że wówczas
umiał polityczne i historyczne fakta. Wiedział może
nastać wspólne życie i wzajemne zaufanie nagląco
potrzebne polskiej ludności. ~~[illegible]~~ mówił:
Vir Ernst Günther zu Schleswig-Holstein
„Polacy wiemy być rządzeni silną ręką ale w
aksamitnych rękawiczkach. Brak często tej sztuki
u rządzących". Ostry Książę wojsko i dowódcom polskich postów
Książę Drucki-Lubecki. Ostro zganił zachowanie się polskich postów
za wyzwolenie Polski. Ich polityka
które musiało wywołać uzasadnione obawienie. Ich polityka
jest mordercza; odpowiada niejednej ludności, ale nie wstosowanom
„Gdyby nie było polakożerców, niebyłoby też polskich
podżegaczy".
Heydebrecht mniema, że zasadnie, polskie się wrosły nie
Dość stanowczo przeciwdziałają polskim podżegaczom.
Z tej rozprawy wynika, że rząd widzi ~~[illegible]~~ potrzebę
pewnego uwzględnienia Polaków ale zwarcia
nie przewiduje zamiaru otwarcia Królestwa
Polskiego, które wskrzesić. I nie
dopuszcza ~~do~~ do tego zamierzonego przez
sojuszników wniesienia się
parlamentarnej większości.

~~3745~~ ~~3691~~

Na zajutrz zabrał głos Ks. Ferdynand Radziwiłł i ~~wyraził~~ wyraził nadzieję że słowa cesarza Wilhelma który obiecał [illegible] polskiemu państwu pełne poparcie i tutaj nigdy nie będą poczytane za puste. Dla porozumienia wszelkich Polaków z rządem, trzeba najpierw zapowiedzianego przez ministra spraw wewnętrznych usunięcia wyjątkowych ustaw. Co do granic Prus rzekł mowca „Stwórcie ~~silnego~~ silne polskie ~~nogach~~ państwo, wolne do życia i które na własnych stanie nogach. A będziecie mieli wtedy najlepszą rękojmię. Ale mając państwo jak je stawia Komisja nie wróżyć przyszłości.—

Minister spraw wewnętrznych Drews, przyznał, iż polscy mowcy w całej wyższej wykazali poważną wolę względem państwa polskiego i że należy tej woli odpowiedzieć i podać ręki do pojednania a to przez praktyczne uwzględnienie możliwych życzeń Polaków; gdybyśmy tego nie uczynili, przyszłoby ~~[illegible]~~ znowu do wojny na noże w której ~~[illegible]~~

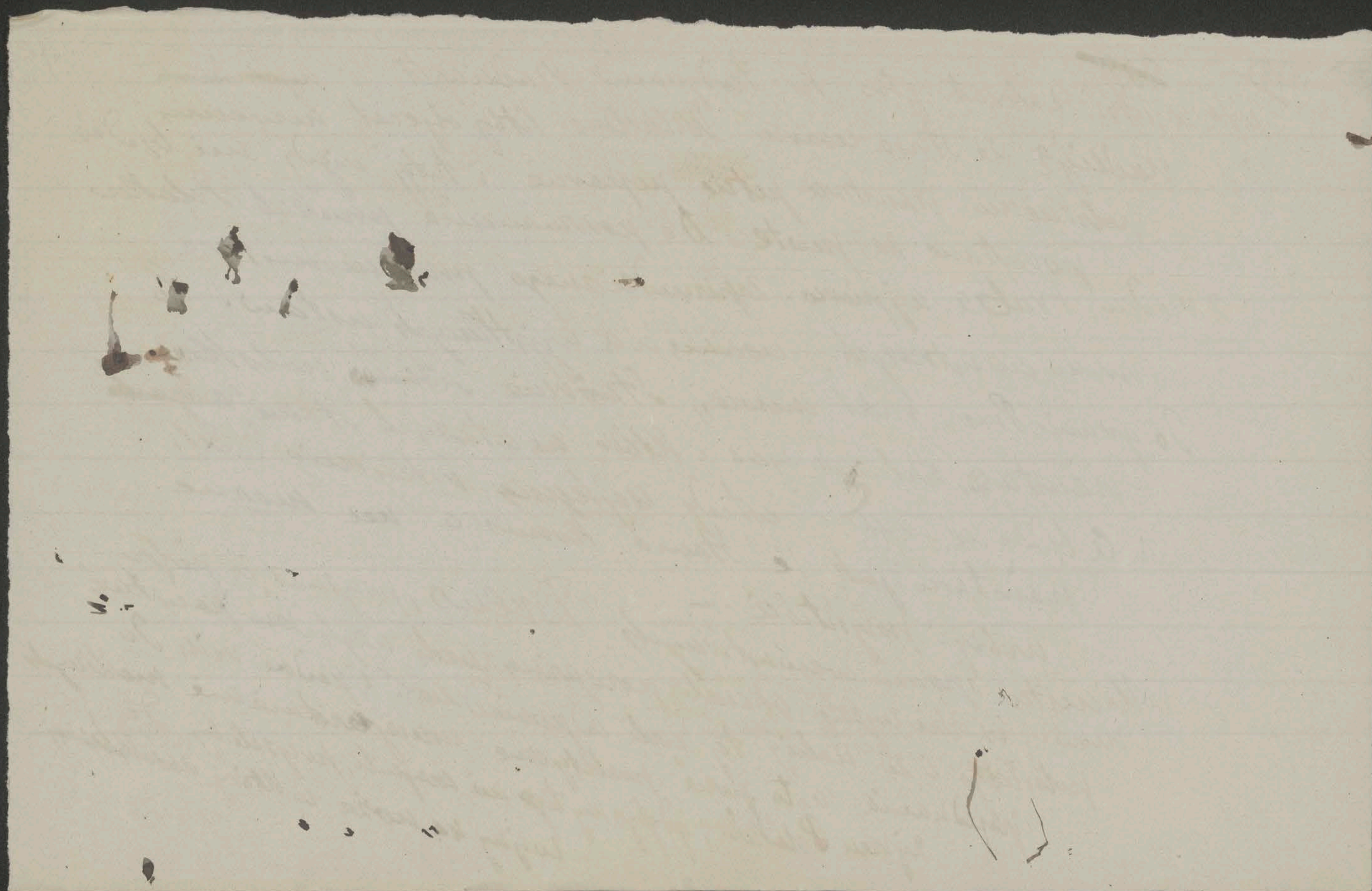

~~3786~~ ~~3692~~ 539

a Polacy którzy okazyją ową powaźną woli — Ale
w niezmiennej wpadając ~~[illegible]~~ sprzeczność — ministrów
z [illegible] zarzucają: że [illegible] takiemi ~~[illegible]~~ w niebędących
dla nich wschodnich prowincjach, niech ~~[illegible]~~ pozostać narodowości owej
jakiem ~~jak~~ królowie je stworzyli: nie narodowości silnej
państwem, ale jedności, zawłaszczeniem
niemieckiem, narodowem państwem. —
Izba odesłała do komisji wniosek o wykluczenie z niej
ks. Lichnowskiego. —
Wydział reformy wyborczej poselskiej izby pruskiego sejmu
odrzucił rządowy wniosek o równem prawie wyborczem
i uchwalił pluralne prawo wyborcze —

540

~~3787~~ ~~3691~~

Na zachodnim froncie Francuzi i Anglicy próbowali miejscowej ofensywy, uderzali na Niemców. Atak ich odpierali i zadali im straty i po czem przystępowali również do miejscowej w małym stylu ofensywy, przy czem wieczorny biuletyn z 7/9 [?] donosi o nowych postępach na południowym brzegu Oise i zdobyciu Pierremonde i Folembray.

Biuletyn niemiecki z 8 donosi że następnie odparto nieprzyjaciela na zachodni brzeg Ailette

Były to przygotowania, wstęp do przyszłej wielkiej ofensywy względnie bitwy pod Amiens.

Ostrzeliwanie Paryża rozpoczęto się ponownie.

~~5758~~ ~~3644~~ 541

Hindenburg powiedział „Trzeba czekać. Bitwa jest żywym tworem. Każdy musi dojrzeć. Nasze dzieło jest ~~[illegible]~~ silnem i ma wielkie rozmiary: trzeba ufać. Praca nasza będzie skuteczną ale potrzebuje czasu!" — ~~[illegible]~~ Ostrzeliwanie Amiens wzmagało się. —

W rocznicę wypowiedzenia przez Stany Zjednoczone wojny prezydent Wilson wygłosił w Baltimore mowę, jak zawsze zwróconą przeciwko przewadze Niemiec. „Skoro wielkie Niemcy przekonałyby się, że opór Koalicji nie da się powstrzymać, postawiliby słuszne i korzystne warunki co do Belgji, Francji i Włoch, ~~i [illegible] by musiały zyskać Ameryce [illegible] aby zapewnić tylko to stało się, aby [illegible] stąd, że dla tego [illegible] wolną rękę w Rosji i na~~ [illegible] ~~Wschodzie~~.

~~2789~~ ~~2541~~ 542

Niemiecki biuletyn z 9. tm donosi o zdobyciu silnych ~~[illegible]~~
stanowisk oraz Guincy i Landricourt, następnie po zaciętej walce
Coucy-le-Chateau. Niemcy wtargnęli w angielskie i portugalskie
stanowiska. Na południowym brzegu Oise odrzucili nieprzyjaciela
Na Kaukaskim froncie Turcy zdobyli Wan.
Feldmarszałek Böhm-Ermolli objął dowództwo nad
austrjacko-węgierskiemi wojskami na Ukrainie
W Irlandii postanowionym i uwzględnionym został opór przeciw
rozciągnięciu na ten kraj obowiązku wojskowej służby. Burmistrz
Waterford orzekł, że obowiązek wojskowej służby w Irlandii
równałby się wprowadzeniu go przez Niemców w Belgii ~~-ckiego~~ przygotowywała ~~[illegible]~~
przeciwż przedsięwzięć" nie mogą. W Dublinie gminie przygotowuje
się opozycja przeciw "nowemu rozszerzeniu wojskowej służby
Którą Lloyd-George zamierzał zaprowadzić. –
Jednak odnośna ustawa uchwaloną została w drugiem czytaniu, przy
gwałtownej opozycji irlandzkich posłów i pomimo iż Asquith
przemówił przeciw ~~rozszerzeniu~~ zastosowaniu ustawy do Irlandii
Narzuca ona lata służby wojskowej do 50 roku
w szczególnych wypadkach do 55 r.

~~3790~~ ~~3696~~ 543

Lloyd-George poprzedził rozprawy mową o ostatnich wojennych wypadkach i zawiadomieniach dla powetowania strat, „Wchodzimy w najkrytyczniejszy okres tej strasznej wojny. Odpowiedzenia zależą losy państwa, Europy, wolności całego świata. Nieprzyjaciel postanowił ostatecznie pokusić się w tym roku o wojenne rozstrzygnięcie. ~~to samo~~ bitwę od morza północnego do Adriatyku. Wszystko co tego zawsze, abyśmy siłą naszą do końca zachowali, a amerykańską pomoc jeszcze tego zdołali"

„Gdyby ta bitwa miała być przegraną, to jeszcze ~~i tam~~ wojna nie byłaby skończoną, albowiem tak długo jak ~~mam~~ prowadzić będziemy wojnę na morzu, nie przyjmiemy niemieckiego pokoju. Ale jeżeli, jak mniemam, bitwa ~~będzie~~ wygrany, będzie to koniec Prus ~~jednocześnie powiedziałem~~, że wojna obejmie ~~Wielkiej wojny tej Europy jednocześnie rodzaju~~

~~„Nasze oblicza bitwy 1914 roku"~~ ~~jeszcze~~

~~3697~~ ~~3701~~ 544

„Nieprzyjaciel rozpoczął ofensywę na wysokości swej potęgi. Opuszczeni zostaliśmy przez potężnego sprzymierzeńca, a inny potężny sprzymierzeniec nie jest jeszcze gotów dziesiątą część swych sił rzucić na szalę. Jeżeli chcemy uniknąć długoletniej wojny, musi teraz bitwa być wygraną, a aby ją wygrać, gotowi być musiemy użyć wszelkich naszych środków"

W ciężkiej tej chwili lord Curzon powiedział jednocześnie, „Nasze obliczenia". Obejmują wojnę także w 1919 r." ~~przyszłej~~ ~~dosięgło~~ doszły gmina

Irlandzki Konwent zwołany przez Lloyd-Georgea przysłał doszły do zwołania irlandzkiego parlamentu i sprawozdanie. Konwent żąda irlandzkiego parlamentu dla całej Irlandii, przy zabezpieczeniu mniejszości Ulsteru. Obowiązek służby wojskowej ma być postanowiony orzeczeniem irlandzkiego parlamentu —

~~3698~~ 3792 545

Soissons i Compiègne znajdowały się pod nieprzyjacielskim ogniem. Stąd ewakuacja i usunięcie wojennych zapasów, także z Pas-de-Calais. Clémenceau przybył na front i odwiedził Amiens. –

Tutaj zapowiadają ofensywę przeciw Włochom na maj. Przewóz wojsk na włoski front odbywa się od pewnego czasu. Sposobność ofensywy jest widoczna, co chcieli w których Austro-Węgry nie mają innej prócz z Włochami wojny a Francji i Anglii wycofali z Włoch części swojej wojska. Trzeba by jednak wiedzieć, co dziś jeszcze stanowi austryjacko-węgierską armii i w jakim jest stanie. Podobno wyżywienie żołnierza nie jest dostateczne a nie przypomnę je chlebowy połowy kw. czerwca. –

Między Armentières i Kanałem La Bassée Niemcy zdobyli 9. t.m. pierwsze angielskie i portugalskie stanowiska. Wzięli do niewoli 6000 ludzi

~~3649~~ 3713 546

i zdobyli sto armat. Takie odparli nieprzyjaciela za Osię.

We Finlandii po krótkiej walce zajęli [illegible] w Karo

Na Ukrainie 8. zdobyli Charków z kąd umknął ukraiński rząd, przeciwstawiony przez Trockiego kijowskiej ukraińskiej Radzie. –

Bitwa pod Armentières trwała od 9. tm. Wygrali ją Niemcy. Już 11. wkroczyli do przedmieść Armentières, otoczyli miasto od północy i południa, po zdobyciu angielskich i portugalskich stanowisk. Po dzielnej obronie Anglicy zbyli [illegible] i Armentières poddało się. Niemcom dostało się do niewoli 3000 ludzi 50 oficerów oraz 45 dział i bogaty łup. Bitwa zaś pod Armentières przyniosła ogółem 2000 [illegible] do niewoli jednego angielskiego i jednego portugalskiego jenerała, oraz dziesiątki dział. Niemcy po walce o czwarte angielskie stanowisko, które wpadły nieprzyjaciela w kierunku Bailleul i Merville zdobyli. Postąpili dalej naprzód w przestrzeni między Armentières a Merville. Francuzi w zamiarze niesienia Anglikom pomocy, rozpoczęli szereg dzielnych, krwawych uderzeń, które zostały odparte. Armia portugalska, którą Anglicy postawili w najniebezpieczniejszych miejscach, została niemal zniesiona.

~~3444~~ ~~3674~~ 3670

Przed tem Niemcy przekroczyli rzekę Lys i zdobyli Hollebeke — [illegible]

547

= czyli także rzekę Lawe

Mannerheim
Główny dowódca rządowych wojsk we Finlandii zdobył na czerwonej gwardii Tammerfors –

3795 Niemieckie wojsko we Finlandii ~~gdy~~ przygotowywało uderzenie ~~3701~~
548 na Helsingfors i Abo i walkę z czerwoną Gwardią.

Rosyjska Rada Komisarzy Ludu postanowiła nie przeszkadzać
wylądowaniu Niemców we Finlandii, jeżeli ograniczą się do
tego niepodległego kraju, zarazem zniszczyć wojskowe
statki gdyby Niemcy próbowali je zabrać. –

Na Kaukaskim froncie Turcy po gorącej walce obsadzili Ardahan
Erssedich i zdobyli dalsze silne stanowiska oraz
Nad Morzem Czarnem przekroczyli dawną granicę w kierunku
Batum. –

Pokój zawartym został między czwórprzymierzem a Rosją.
Niemcy prowadzą wojnę w Ukrainie przeciw bolszewikom
którą ta armia rosyjskiego rządu, we Finlandii z czerwoną
Gwardią którą ten rząd wspiera. Austro-Węgry walczą
także z bolszewikami w Ukrainie. Turcy walczą
na froncie kaukaskim z bolszewikami i sprzymie-
=rzonemi z nimi bandami: Wojna podczas
pokoju. –

3796 ~~3797~~ 549

Sekretarz stanu Kühlmann miał dopiero 11-t.m. przybyć do Bukaresztu. Podpisanie traktatu miało ~~się~~ się nieco znacznie opóźnić.-

Minister prezydent Marghiloman otrzymał zawiadomienie, że Rada Krajowa ~~Besarabii~~ Besarabii uchwaliła 9-t.m. połączenie Besarabii z Rumunią. W imieniu rumuńskiego narodu i króla wziął to do wiadomości i ogłosił połączenie.- Stało się, co dawno stać się powinno było. Rumunia sowicie wynagrodzoną jest za stratę Dobrudży i przyszłość jej wytknięta we właściwym dla niej i owocującym kierunku Morza Czarnego. ~~Wielka wyrządzona~~ Krzycząca krzywda wyrządzona jej traktatem berlińskim, naprawioną została.- Rumunia powinna odtąd w tej stronie zwrócić swoją działalność a odwrócić się od chorobliwej siedmiogrodzko-bukowińskiej irredenty. Oprzeć się na trwałem z habsburską monarchią przymierzu tem więcej, że Ukraina jest przed przesileniem w trosce prezesa ministrów Holubowicza

3797 ~~3702~~ 550

Do rumuńskiego rządu, podniesła zarzuty wraz ~~za~~ ~~żądaniem~~ z prawami swojemi co do Bessarabii i zaznaczyła, że przyszłość jej ma być postanowioną tylko przy udziale i porozumieniu przedstawicieli ukraińskiej, ludowej rzeczypospolitej. Przy czem Holubowicz zaznaczył Odessę jako ukraińskie miasto.—

Przy tym apetycie ~~[illegible]~~ nic dziwnego że Ukraina posiadała polskiej Chełmszczyzny..—

Ale co się stało z tą, przed trzema jeszcze laty, tak wzniosłą i zwięzłą potęgą, w mniemaniu ogółu, Rosją ? i zmieściły się tak pamiętne o Polsce, ~~[illegible]~~ słowa carowej Katarzyny: Il suffit de se baisser pour en prendre..—

Rosja zamiast zużytkować Polskę dla swej potęgi i przyszłości, złamała i zniszczyła ją, bo niczego innego nie była i dlatego że zdolną zespolenia się z Polską zdolną nie była, stworzenie było przeciwne istocie rządu, treści obydwóch narodów i państw i nigdy do skutku doprowadzonem być nie mogło.— A Rosja zamiast siły, znalazła w Polsce swoją słabość.—

Vito chce bierze z Rosji co mu się podoba.—

~~3795~~ ~~3703~~ 3704

Joffe został mianowany rosyjskim ambasadorem w Berlinie, Kamenew we Wiedniu. –

551

3791 ~~3701~~ ~~3702~~ ~~3703~~
552
Japońskie wojsko pod dowództwem admirała Kato wylądowało we
Władywostoku – dla jakoby ochrony – utrzymania porządku.
Tymczasowy komisarz spraw zagranicznych Cziczerin zaniósł
w Moskwie protest przeciw temu zajściu, wobec przedstawicieli
Francji, Anglii i Stanów-Zjednoczonych. Zaprotestował silnie
przeciw wylądowaniu we Władywostoku japońskich i angielskich
oddziałów, naruszeniu terytorium rosyjskiej rzeczypospolitej – żądał
natychmiastowego usunięcia tych wojsk. Przedstawiciele odrzekli że
jest to miejscowe zarządzenie które nie ma innego znaczenia.
Przedstawiciel Stanów-Zjednoczonych oświadczył że jego rząd
przeciwnym jest postępowaniu Japonii. Inni zaznaczyli że
konflikt szybko może być załatwiony. Dyplomatyczny przedstawiciel
Japonii zapewnił że wylądowanie jest wyłącznie miejscowem
zajściem i nieważnym uczynionem zostanie. Syberii postanowił
Tymczasem ogłoszony: wykonawczy Wydział wszelkiemi usiłowaniami
podnieść przeciw i siły stawić opór zajęciu Syberii, oraz antyrewolucji.
Japonii zajęcia ogłoszonym został stan
W całej Syberii wojenny. Z powodu tych

~~3800~~ ~~3706~~ ~~37..~~

wypadków postanowionem zostało przewiezienie carskiej rodziny
z Tobolska do miasta w ~~ural~~ uralskiej dzielnicy.—
We Władywostoku wylądowały razem japońskie i angielskie wojska,
co wielkie w Rosji wywołało wrażenie. Przewidują że to początek
zajęcia Syberii dla przyłączenia jej do Japonii, zarazem działanie
wprost wymierzone przeciw bolszewickiemu rządowi i rewolucji,
dla zaprowadzenia prawidłowego rządu i ładu w kraju, i ze
zamiarem, połączenia Rosji uporządkowanej z mocarstwami
zachodniemi a zwrócenia jej przeciw środkowym. Bolszewicki
rząd zamierza stawić czynny opór.—

15 Kwietnia

[redacted]

CLXXXI

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

20 Kwietnia 1918 r.

An Seine des Herrn

554

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates 2c. 2c.

Stanislaus von Koźmian,

CLXXXI - 1918 r Hochwohlgeboren.

3801 - 3815

TAGESORDNUN

181

Krakau.

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CLXXXII

555

Upadek hr. Czernina. — Hr. Czernin

Clemenceau oskarża za
autentycznością listu cesarza
do ks. Syksturza Bourbon.
Postronne usprawiedliwienie
się cesarza Karola wobec
cesarza Wilhelma —
Baron Burian ponownie
ministrem spraw zagranicznych
Gabinet Wekerlego podał się
do dymisji. Wzięcie hr. Tiszy —
Zajęcie Helsingsforsu przez
Niemców.
Niemieckie wojska zdobyły
Wytschaete, Bailleul, Poelca=
=pelle. Langemarck. Tureckie
Batum i Bajazid. Ostrzeli=
=wanie Paryża. — Połączenie
bałtyckich krajów z niemieckim
cesarstwem.
Wybory do Rady-Stanu Królestwa
Polskiego.
Ukraińska Konstytuanta —
Flaga wojskowa rzeczypospolitej.
Hr Mirbach ambasadorem w
Moskwie. Ukraińskiej Rady
Protest
przeciw postępowaniu Besarabii
Do Rumunii — Nowa
wojskowa ustawa w Anglii
20 kwietnia

~~3801~~ 556

CLXXXI

Hr. Czernin 14° t.m. podał się do dymisji, którą cesarz przyjął. —

Hr. Czernin miał niebezpieczne, łudzące pozory wyższego kroju męża stanu. — Pojętny, inteligentny, łatwego wysłowienia, nawet wymowny, lepszy mówca niż dyplomata o ~~[illegible]~~ błyskotliwym geście, powierzchownie wykształcony, pewny siebie, bez doświadczenia, zmienny względem innych i względem siebie samego, nawykł przecie zmylić i obudzić nadzieje, których ziścić nie zdołał i które przemieniły się w zawód. —

Człowiek zaufania i ulubieniec następcy tronu Arc. Franciszka-Ferdynanda który niespodziewanie przeznaczył go na ważne wtedy stanowisko posła w Bukareszcie a upatrywał w nim swojego ministra spraw zagranicznych, powołanym został na to stanowisko, przez cesarza Karola, niejako we wykonaniu duchowego testamentu stryja. —

Bez głębszego wglądu od początku zrozumienia zadania, bez dalszej myśli, hr. Czernin miał jedynie na celu spieszny, rychły pokój, ze względu na jego konieczność dla wyczerpanej, zmożonej wojną monarchii i jej (wojny) trwaniem, zwiększającą się, od cesarstwa niemieckiego zależność. Cel był uzasadniony, sposób był natarczywy, obcesowy, naiwny. —

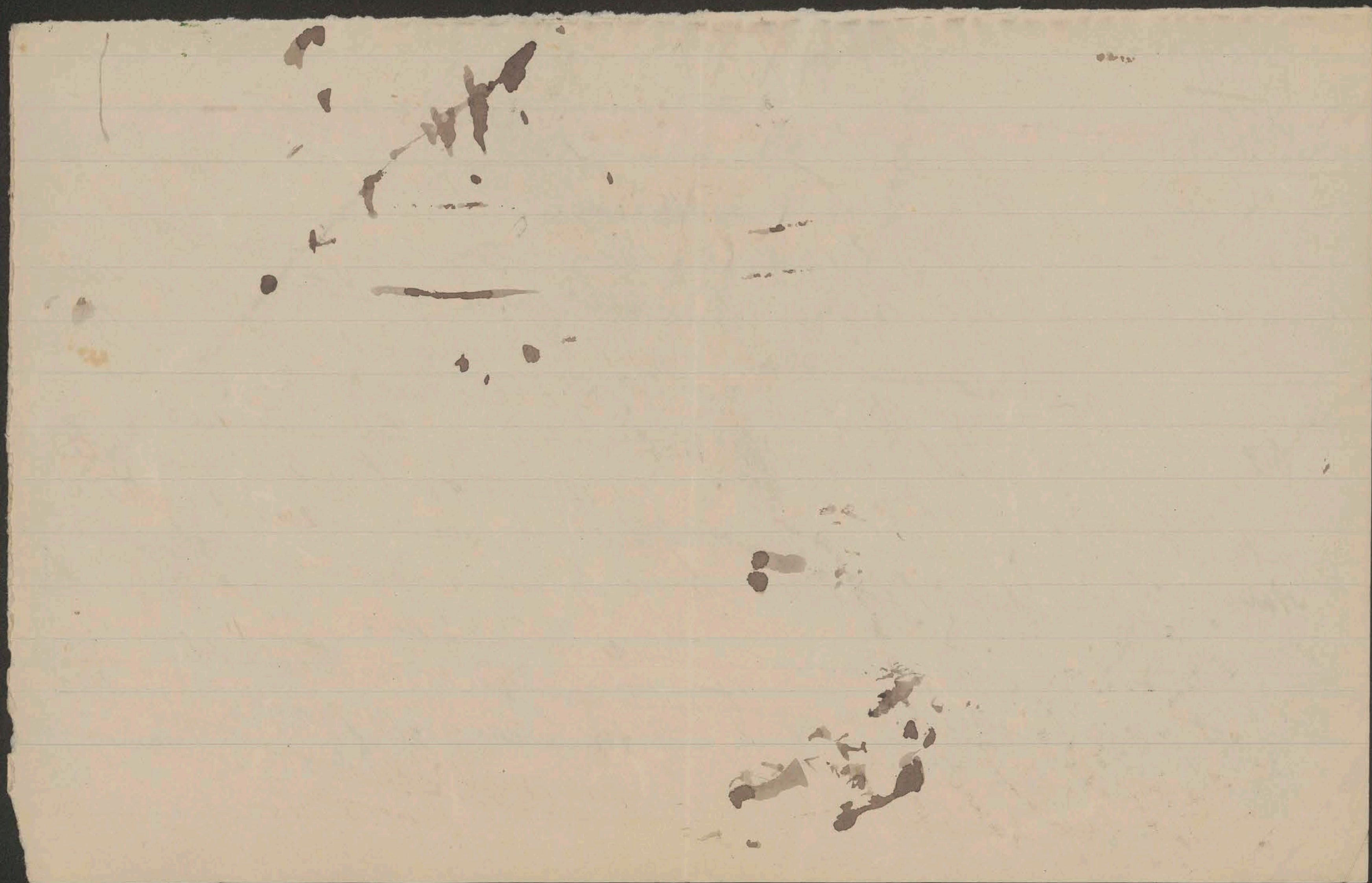

~~wyczerpanej i zniszczonej wojną monarchii i na wciąż jej brakowania, ani kierującej~~
~~mniej zależność od niemieckiego cesarstwa przy z uniezależnieniu się od niego jej~~
~~zwycięstwa i coraz podrzędniejszym stanowiskiem. Cel był zasadniczy. Sposób Hr. Czernin~~
~~z dążenia do niego, zawarte natarczywie, obciążony, niezbyt wiążący, dyletancki.~~

Hr. Czernin zawikłał się w czczej teorii pokoju bez aneksji i odszkodowań, samostanowienia i
sobą narodów, etnograficznej zasady, którym wciąż przyrzekł nie ~~[illegible]~~ żądać
~~i z ks~~ i wydobywać się ze ich straty powagi i znaczenia, zamknął się, w marzeniach
wiecznego pokoju, sądów rozjemczych, rozbrojenia, poniekąd raju na ziemi..,
Skorzystał z rozstroju i upadku Rosji oraz z niemieckich zwycięstw, aby zawrzeć
na wschodzie potrzebny pokój, wtedy kiedy tam, wojna już wygasła była, nie mniej
jednak potrzebny i cenny dla monarchii, co mu za zasługę policzyć trzeba. Ale
znowu sposób był opłakany.. – Życzeniem było dyplomatycznym obrotem rozdzielenie
rokowań pokojowych w Brześciu, między petersburskim ~~wojskiem~~ rządem a Kijowskim
ukraińskim. Niebacznym, zgubnym był traktat z Ukrainą. ~~miano~~ Wtedy
kiedy była na łasce i niełasce środkowych mocarstw. Kiedy ~~bez~~ ich ~~pierwsze~~
opieki i pomocy [illegible] istnieć nie mógł jej rząd, ~~[illegible]~~
hr. Czernin z bratku pośmiertnie ~~[illegible]~~ wskutku ~~tych~~ ~~[illegible]~~ rachub ~~[illegible]~~ nie tylko
poczynił ~~[illegible]~~ ~~nadto chociaż~~

~~3803~~

~~3709~~ 558

nie potrzebne, ale ~~we wysokim stopniu~~ ~~szkodliwe~~ szkodliwe ustępstwa ~~szkodliwe nie~~
~~nie tylko w teraźniejszości ... także w przyszłości~~; bez zapewnienia
jakichkolwiek. ~~dla~~ monarchii korzyści. Hr. Czernin przeliczył się ~~...~~
~~...~~ ze swoim chlebowym, ukraińskim pokojem. Którego chleba nie
dostarczył, podczas gdy zwiększają się z każdym dniem żywnościowe trudności. —
Wreszcie ~~...~~ hr. Czernin popełnił „błąd" układem o Chełmszczyznę. Wyt
to dla niego początek końca. — Zastał austryjacko-polskie rozwiązanie niemal ~~do~~
zaprzepaszczone, podjął je i zdawało się, że rozumie jego doniosłość; ~~że~~ zdąża
do urzeczywistnienia. Naraz zadaje mu cios, układem o Chełmszczyznę, przerwana ~~...~~
się z austryjacko-polskiego kierunku na austryjacko-ukraińskie; ~~...~~
~~ulega ... ... polityka ...~~, wtrąca w opozycję ~~...~~
Polaków, zmusza ich do niej, wypuszcza z rąk polskie zadanie; przeciąga
dla ukraińskich złudzeń, nachyla się do katastroficznego podziału
Galicji, bez ~~...~~ obawy i troski o przyszłość! — Trudno o bardziej
mętną i błędną politykę. —
Nie upadł hr. Czernin na Chełmszczyźnie, ale był to początek jego końca
Upojony własną wielkością, przyjmował niebacznie ~~...~~ W przemowie
nowe bezwiedne, bismarkowskie wzięcia — ~~Konstka ... pozy i gesty~~

~~3 804~~ ~~3710~~ 559

Do przedstawicieli wiedeńskiej Rady-Miejskiej, bierze zbyt wysoką nutę.
~~i struna Kopaty~~ – Uznaje zasługi i patryjotyzm ~~w~~ monarchii tylko
Niemców i Madziarów i z tą chwilą, staje się niemiecko-madziarskim ~~[illegible]~~
~~Nie stosownego~~
ministrem, przestaje być austryjacko-węgierskim. –
Piętnuje, ~~jak [illegible] i potępienie odwagi~~ czeskich przywódców; ale chwila,
miejsce i znowu sposób jaknajgorzej wybrane. – Hr. Czernin ~~[illegible]~~
chełmskim układem Ukrainy pozbawił się ~~[illegible]~~ poparcia
Polaków i przemówieniem do przedstawicieli Rady Miejskiej
uniemożliwia swoje stanowisko w delegacji, gdzie w najlepszym
razie miałby jeden głos większości. i w ogóle wewnątrz
monarchii. –
W rzeczywistości wywołuje zajście z p. Clemenceau na tle którem
ostatecznie upada. – Tu znowu musi się jego nieumiejętny,
nietaktowny sposób gonienia za pokojem. Jakikolwiek
był początek rozmów o nim w Szwajcarii. między ~~elementami~~
Austro-Węgrami i Francją oraz przebieg, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ błędem było ich wyjaśnienie,

~~3805~~ ~~2711~~ 560

Zdradzenie tajnych, poufnych rokowań, bo wyzyskanie ich w przyszłości i wtedy, kiedy mogłyby być potrzebne, ściąga na siebie ~~obelgę~~ zarzut [illegible], że skłamał i już wobec niego — bezbronnym. — Clemenceau, który tylko obalił ministerstwo, pośrednio obalił Czernina. —

Zachowanie się hr. Czernina w tem zajściu pociąga za sobą znane następstwa:

Wciągnięcie cesarza Karola w takowe i w spór o wiarogodność cesarskiego listu.

3806 3712 561

~~z Izraelitce tajnych sokowni, bo zamknięciem cyklu [illegible] etc~~
~~to przystoi i wtedy kiedy niezawodnie mogłyby być potrzebnemi:~~
Pociągnęło ~~to za sobą wiązane następstwa, wytykane [illegible]~~ usprawiedliwianie
~~Kancla to tajście i sporu~~. Niewzmiankowana, wyczekiwające uwagę
się dwuznaczne wobec sprzymierzeńca, przyjęte że źle akcentą ~~stąd [illegible]~~ stąd, we
i lekceważeniem. — ~~Ale~~ Powstanie ~~we Wiedniu~~ w Berlinie wzmocni się nieufność,
Wiedniu gorycz ~~we Wiedniu~~ głęboki niesmak, wiedeński dwór mógłby nachylić się
~~&~~ Przewidywania, iż po wojnie, wielkich Kolonii, rzekomo Niemcy
Do przymierza z Francją, ~~nie~~ dalej polskim nabytkiem. —
wzmocnić habsburgską monarchię, Dla habsburgskiej
~~Ze~~ Austrjacko-węgiersko-niemiecki sojusz nie nabierze korzystniejszych warunków. Oto Klaus Szkod-
monarchii korzystnych, ~~war~~ czy też ~~[illegible] wyłącznie podkopał swoje~~ ~~[illegible]~~ ~~Jakoż to~~

~~Wenecji i [illegible] jak wydają fatalny [illegible] Rosji [illegible]~~
~~Stanisko i [illegible] barwa [illegible] Jest to [illegible] przeciwstawniej~~
~~Celem [illegible] na jego [illegible] przedstawienie~~
~~objąć [illegible] Europejskie [illegible] z jego [illegible]~~
~~[illegible] Najpierw [illegible] Jak dalece~~

~~Ze [illegible] bez gwiazdy [illegible] = Dzięki~~

~~1807~~

Hr. Czernin wewnątrz i zewnątrz własnemi rękami podkopał swoje stanowisko i okazało się że był gwiazdą – spadającą. – Czernina, Jak dalece Ukrainy liczyli na bezwzględne poparcie hr. Czernina świadczy bardzo oświadczenie p. Wasilko w Neue Freie Presse

• „iż Ukraina byłaby dostarczyła zboża, ale po dymisji hr. Czernina nie dostarczy go" Przytem, wybieg dla ukrycia niemożności dotrzymania warunku brzeskiego traktatu. – Dla cesarza Karola stwierdza autentyczność Clemenceau wprost ubliżająco na mowę listu do ks. Syxtusa Bourbon-Parma, który ogłosił w odpowiedzi hr. Czernina

~~[illegible] the Crown~~

563

2715 ~~Wszystkie~~ ~~nepawie ks. Lichnowsky świadczy bardzo wyraźnie. Wszystko w tem treść~~
~~Ukrainka byłaby dostarczyła zboża, ale po dymisji ks. Czernina nie dostarczy go. — Brytanii wybieg do~~
~~utopia ... możności dostarczenia ... ... wyrzymania ... traktatu. —~~
~~Clemenceau~~ ~~w Szwajcarii~~ ~~i upewnił ... dla ... ...~~
3888 ~~Karola ... ... broni i stanowiska ... ...~~
~~listu do ks. Sykstusa Bourbon, który ... ...~~ Na
to, tutejsze ministerium spraw zagranicznych upewnia się
przy swojem, zarazem ~~...~~ przy nie dopuszcza aby
ks. S. Bourbon zafatygował był cesarskie listy. Zamyka "wreszcie
strony „tem, zajście poczytanem jest za zakończone"
~~Istotnie~~ innego nie pozostało uczynić. —
Jakoż wkrótce po ~~...~~ ks. Czernina, przyszło ~~cesarzowi~~ cesarzowi udzielić
Karolowi raz jeszcze usprawiedliwić się przed zwierzchnikiem strony
Wilhelmem, niby wasal przed zwierzchnikiem przeciwnie się w tej sprawie,
„Oskarżenia pana Clemenceau przeciwko mnie są
tak podłe, iż nie zamyślam dalej wdawać się w tej odpowiedzi
sprawie z Francją. Naszą dalszą odpowiedzią
niech moje działa na Zachodzie" we wiernej przyjaźni Karol. — Do
Po przyjściu dymisji ks. Czernina, cesarz udał się do Persten-

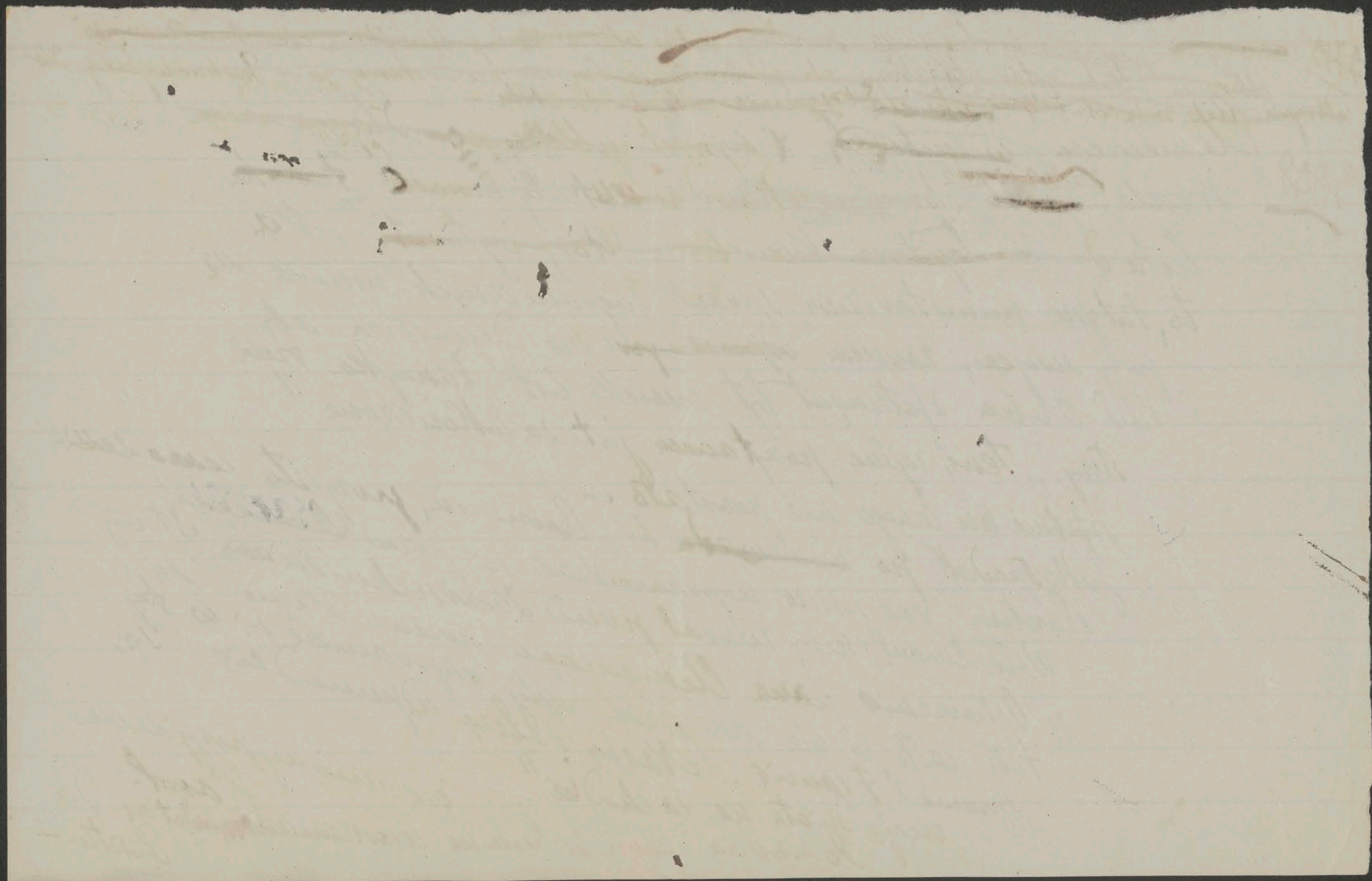

~~3809~~ ~~3714~~ 564

Cesarz powołał na następcę hr. Czernina, barona Buriana, który
ponownie objął ministerstwo spraw zagranicznych i zatrzymał, na razie,
zarząd wspólnego ministerstwa finansów.
Jest to może najwłaściwszy wybór monarchy, raczej najwłaściwsze
załatwienie przesilenia. ~~Najpierw~~ zapobiega niepożądanemu
Znany barona Buriana z jego poprzedniego

3810 3715 565

ministerstwa, jego dodatnie i ujemne własności. – Jest wytrawnym, sprytnym
Nie zgotuje przykrych niespodzianek, jakich nie oszczędził monarsze
hr. Czernin. Zbyt domyślnego zapoczątkowania nie należy od niego oczekiwać.
Rozumie znaczenie polskiej sprawy. Nie zdołał przeprowadzić austryjacko-
-polskiego rozwiązania bo nie potrafił pokonać lub usunąć opór
Niemiec. Jeżeli raz jeszcze spróbuje podnieść je, to ten
lub ów sposób, trudno przewidzieć, czy będzie szczęśliwszym tym razem
w swoich usiłowaniach. Na dobrej chęci i życzliwości dla polskiej sprawy
zbywać mu nie będzie, podczas gdy hr. Czernin zaliczonym szkodliwości i zakrył.
Zostanie do szkodliwych jej nieprzyjaciół.

polskie błędy.

Powołanie bar. Buriana na następcę hr. Czernina musiano by przypisać
wpływowi hr. Tiszy i stąd zgrzić wątpliwości co do austryjacko-polskiego
rozwiązania, a którekolwiek hr. Tisza miał, co do niego zmienić
pierwotne szkodliwe zapatrywania. –
Gabinet Wekerlego nie zdołał utorować drogi dla
reformy wyborczej i podał się do demisji. – Dla tego z urzędo-
-wej węgierskiej strony stwierdzono, że p. Wekerle zgoła nie otrzymał
zawiadomienia o powołaniu bar. Buriana i dlatego postanowił
podać się do demisji. – Wikła to położenie
hr. Tiszy. –

~~3811~~ ~~3776~~ 566

Niemiecka flota Vitoria wspiera niemieckie wojsko we Finlandii, wpłynęła do portu Helsingfors i zawinęła przed miastem Viborg.—
Załoga wylądowała i wraz z nadeszłym oddziałem piechoty po krwawej walce z Czerwoną Gwardią, zdobyła i zajęła miasto, wyswobodziła z najohydniejszego terroryzmu i mnogich gwałtów.—
Niemieckie wojska po walkach z angielskiemi i francuskiemi siłami zdobyły 16-tu wzgórza Wytschaete oraz strategicznie ważne [~~dziś~~] dało Bailleul. Ostrzeliwanie Paryża, oraz dotkliwie czuć się dające
Po uszkodzeniu ~~kościoła~~ St Eustache, ustąpić miasto zestrzelanie ~~hali~~ Grand Hotel i ulicy Lafito
~~Turcy~~
Turcy po walce zajęli twierdzę Batum.—
Obliczają piętrowany łup ~~cztero-[illegible]~~ środkowych mocarstw na wielka miliardów ~~marek~~.—
Niemiecki biuletyn z 17 donosi o zdobyciu we Flandrii Poelcapelle i Langemarck.—
Turcy zajęli na kaukaskim froncie Bajazid.— Prezydent ministrów Orlando

zapowiedział, w której się niebawem z chorągwie polskich pułk który powinni by działać na francuskim froncie w Pikardii i Flandrii. — ~~Było~~ ~~Było to zagadkowe i niezrozumiałe~~ —

3812
567

Potajemna Rada Krajowa Inflant, Estonii, Kurlandii i wysp Ozylu uchwaliła prośbę do cesarza Wilhelma aby ~~te~~ kraje pozostały dalej pod opieką wojskową niemiecką, aby z tych ~~te~~ krajów ~~[illegible]~~ z Kurlandią utworzono dotąd zjednoczone monarchiczne, konstytucyjne państwo, złączone z niemieckiem cesarstwem personalną unią z królem pruskim jako monarchą pod jego berłem.

Cesarz pozwolił, w odpowiedzi przychylnie prośbę przystąpienie do niezależnego państwa pod jego berłem. Zostały ukończone Wybory do Rady Stanu Królestwa Polskiego. Ukraińcy [illegible] niemieckiej okupacji na Podlasiu nie ma wiadomości o wyborach.

Odbyły się także w powiatach (niektórych) Chełmskiej [illegible] w austryjackiej okupacji, między innemi [illegible] stronnictwach nielicznych przez ks. Czerwina. Król nawiedził Królestwo, trudno rozpatrzeć jest które ~~zatem~~ [illegible] ugrupowań stronnictw jest we wynikach. Jedną z przyczyn [illegible] polski nacisk tytułów. Chce się być prezesem, więc prezesem stronnictwa ostatniem komitetem i stwarza się stronnictwo ~~byłego generał~~ ~~przyjął na posłuchaniu~~ ~~gubernatora Lublina ks. Szeptyckiego~~

~~3812~~ ~~3718~~

568

Mała ukraińska Rada postanowiła zwołanie ukraińskiej Konstytuanty na 12go Maja —

Rosyjski rząd ustanowił flagę rzeczypospolitej; jest ona czerwoną ze złotym napisem; Rosyjska socjalistyczna, federacyjna Rad - Rzeczpospolita.

Hr. Mirbach został mianowany niemieckim ambasadorem przy rosyjskim rządzie w Moskwie —

Ukraiński rząd przyjął wniosek rosyjskiego o rozpoczęcie układów pokojowych w jednem z miast Kurskiej guberni

Ukraińska Rada złożyła protest przeciw przyłączeniu Besarabii do Rumunii i zażądała odwołania się do ludności; ~~Besarabii~~ zwrócili z tym protestem do Rumunii oraz do czwórprzymierza —

Rumuński deputowany Stere wybranym został prezydentem Rady Krajowej w Kiszyniowie —

Bolo basza skarany w Paryżu za zdradę stanu, został 17.tm rozstrzelany we Vincennes.—

~~37~~ Zastosowanie nowej wojskowej ustawy do Irlandji uchwalonem w drugiem czytaniu zostało przez Izbę gmin.— Pomimo opozycji irlandzkich posłów i oporu Irlandji. Rząd oddzielenie od ustawy obiecuje wprowadzenie Homerule.— ~~38~~ 569

Izba gmin uchwaliła całą nową wojskową ustawę w trzeciem czytaniu 301 głosami przeciw 103. Wniosek wyłączenia Irlandji odrzuconym został 296–125.—

Lloyd George przy poparciu ustawy dał obraz wojennego położenia jak zawsze z nadzieją zwycięstwa, ale kolorami nie zapewnił nieprawdziwie. Nadzieję znam oparł na pomocy Ameryki i ~~Japonji~~ najbardziej znaczącem było, oświadczył aby ją w pełni otrzymać i umożliwić politykę Wilsona trzeba załatwić irlandzką sprawę i wprowadzić środkiem Homerule—co nazwał domostym wojennym ustawy Homerule W razie nie przyjęcia przez Izbę ustawy zapowiedział ustąpienie on i minister Barnes z rządu.— Minister wojny lord Derby został ambasadorem w Paryżu. Miejsce jego zajął lord Milner. Austen Chamberlain został członkiem wojennego gabinetu

~~3771~~ ~~3815~~ 570

Izba wyższa uchwaliła ustawę wojenną w trzech czytaniach.—

Lloyd-George zdołał zaprowadzić w Anglii militaryzm który w Niemczech zwalcza.—

20 Kwietnia

~~Kto bawi w Kancy w Paryżu za Wrazie został we Wenecji~~
~~rozstrzelany 17[illegible]~~

CLXXXII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

27 Kwietnia 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

571

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXII

3816-3835

~~Krakau.~~

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCXXXII

572

Baron Burian powtórnie ministrem spraw zagranicznych. Usposobienie na wiedeńskim dworze. Przewidywania o Polakach. Zamiana depesz między Burianem i Steczkowskim — P.p. Burian i Kühlmann udają się do Bukaresztu. — Z Warszawy — Z polskich ministerstw — Jenerał-gubernator Beseler. Minister dla spraw polskich w ukraińskim rządzie. Ukraina. ~~[illegible]~~ Układ ujawniony z ~~[illegible]~~ — Z zachodniego frontu. Niemieckie wojska u bram Amiens. Opór Irlandii przeciw wojskowej służbie. — Zgon Richthofena. — Wyprawa angielskiej floty przeciw Zeebrugge i Ostendzie — Niemcy zdobyli Kemmel — Tygrys Clemenceau. Ósma wojenna pożyczka niemiecka. — Napięcie między Holandią a Niemcami. Sprawa Lichnowskiego. Gwatemala wypowiada wojnę środkowym mocarstwom —

Rodzina Książąt Parmów i wiedeński dwór. — Wystąpienie lewicy i środka izby panów z powodu ostatnich wypadków na Węgrzech — Przesilenie gabinetowe

27. kwietnia

20
10
20
16
10
20
5
20
25
187
15
202

~~3721~~ CLXXXVII

Austro-Węgry i Polacy wszystko zrobili co się dało, aby pogrzebać austryjacko-
-polskie rozwiązanie.—

~~38~~16 Przesłałem bar. Burian kilka stron powitania i zachęty:

573 Wyraziłem oczekiwanie, że jakkolwiek znam trudności
które przyjdzie mu przezwyciężyć, podejmie naszą wspólną
myśl, to jest austryjacko-polskie rozwiązanie, w ten lub inny
sposób. Zapewniłem go o mojej współpracy w razie potrzeby
Wiem — dodałem — że możemy na niego liczyć i że żywię nadzieję
że dziś rodacy użyją mu poparcia, którego ~~pozbyto~~ się pozbyto
się, w opłakany sposób.—

Odpowiedział: Cher M.r de Koźmian. Vos bons voeux et
vos bonnes paroles m'ont fait du bien, car je sais à quel
point vous savez apprécier la gravité du moment
Je vous remercie et suis votre bien dévoué
E. Burian

Od osoby mającej stosunki z dworem, której powiedziałem, że z pewnem ~~[?]~~
zadowoleniem powitałem powołanie bar. Buriana, lecz że
winna położyć nacisk, na zrobienie czemś [?] jego układów [?] najpierw ~~[?]~~ ich
zaniechanie podziału Galicji, dowiedziałem się

ludzki ~~cało~~ ~~kształt~~ w którym ~~pierwiastek~~ zły ~~złe~~ zwyciężonym być musi, musiał

niezwykłą walkę, aby dobry zapanował, a walką ~~ta jest~~ cięzką zwłaszcza dla

teatru, w braku sprzymierzeńca. Stąd skoro zawiodła Ściągnął on na siebie potępienie. –

Trudności uwydatnia, nie dalej, jak owo zdanie Krasnego, „Miłość ~~jest ozdobą~~ zdobi teatru

a ustrzeganiem świata"

Nie zmienia to obowiązku pielęgnowania dodatnich stron ~~teatru~~ teatru, wykluczania

szkodliwych, tak aby był krzewicielem zdrowia nie zepsucia, budowy nie zniszczenia,

także nie ustrzegania. Na to jeden jest tylko sposób, uszlachetnienie celów

przywłaszczenie sobie cnoty i ideału, odepchnięcie występku i pospolitości zatem

tego wszystkiego co obraża religijne zasady, etyczne poczucie, dobre obyczaje i

we wyższem znaczeniu piękno. Nie zawsze, zbyt rzadko za naszych czasów

dopina się wyższego celu, omija się ~~[illegible]~~ skopały i bezdroża. Nie ominąłem ich

czasem ~~[illegible]~~ ~~za mojego Kierownictwa Krakowskim teatrem~~ przed laty wiele ~~Ubolewam~~

~~i przepraszam~~ za mojego kierownictwa w Krakowskim teatrem. Ubolewam i przepraszam

Teatr był

Człowiek chce się widzieć, przypatrzyć się sobie, poznać sam siebie. Kultury

~~jest i będzie.~~ ~~Liczyć się z nim trzeba, był stracona wśród~~

~~3722~~ ~~3817~~ 574

cesarz bardzo źle chwycił [illegible] jest postępowaniem Polaków i że należałoby im zaniechać opozycji, jeżeli chce się go zjednać. Mnie na ona że do podziału Galicji nie przyjdzie, że jednak użyto by Ukrainie coś dla przeciwdziałania polskiej opozycji. Znamiennem jest że zażądano aby wskazała na mapie geograficznej, gdzie jest w Galicji etnograficzna Ukraina, gdzie się zaczyna i gdzie się kończy. Co się tyczy chełmskiego układu, widzę że mają jeszcze błędne zapatrywania, bo obawiają się ~~[illegible]~~ dotknąć się go, aby nie pozbawić się żywnościowej pomocy Ukrainy, w ciągłem złudzeniu że dostarczy jej może, jest to bowiem ~~istotne~~ tyczyć się coraz bardziej naglącą ~~[illegible]~~ potrzebą. Zatem trosk[i] pozwiedzają? stąd rozruchy nawet rewolucję. Obawy sięgają dalej, mianowicie aby mocarstwa porozumienia nie opanowały Ukrainy i nie pchnęły jej do wojny ze środkowemi mocarstwami, popartej przez Amerykę i Anglię i w związku z działaniem Japonii na Syberze. Okupacja Ukrainy miała być tem po części spowodowana, aby zapobiedz opanowaniu komunikacji zamierzonemu przez Anglików i Amerykanów. Są to widma które straszą, [illegible]

6
~~Znaczenie teatru~~ jako ostoi ojczystej mowy, jej żywego słowa, tej najskuteczniejszej
obrony narodowej indywidualności i bytu. Nierozumiejąc mowę, zastrzegają morowanie
nie zbudzie się polskiego państwa ani obronić się można przed Filipem
jak próbowali Ateńczycy, ale ojczysta mowa, jako zachowanej żywot
i broń odporna jest ~~najsilniejszą, najistotniejszą religijną~~ w nieszczęśliwej
teraźniejszości i w lepszej przyszłości każdego narodu. Najpotężniejszy wróg
pozbawić jej nie może, dopóki się jej nie odda. Stąd znaczenie pomocy
jaką w narodowem gospodarstwie niesie teatr a w nim uprawiane — jak
za obecnej dynastii — polskie piśmiennictwo i poprawne żywe słowo. —
Do szczęśliwych dni zaliczyć musi teatr ten, w którym danem mu jest
przyczynić się do ulżenia ogólnemu niedoli ~~.~~ ~~pierwszej~~ ~~klęski~~. jak się to niedawno
stało, kiedy krakowski teatr zasilił wielkie, na zawsze pamiętne
dzieło, dzieło biskupa chrześcijańskiego miłosierdzia ~~o~~ patryjotyczne ~~otrzymał dzięki~~
~~krakowskiego~~ Sapiehy, za co zasługuje.

~~3816~~ ~~3723~~ 575

przypuszczenia, że mocarstwa porozumienia gotowe przedłużyć o parę lat wojnę.-

Mniemano na dworze, że Polacy niechętnie przyjmą powołanie bar. Buriana z powodu, iż za jego poprzedniego ministerstwa odwrócone zostało austryjacko-polskie rozwiązanie. Owa osoba sprostowała to przypuszczenie.- Cesarz wielce ceni b. jenerał-gubernatora Lublina hr. Szeptyckiego, ufa mu i zawezwał go na pogadankę.- Mniej ustalony powierza innym, ~~także~~ poloniom osobistościom, które ustalili że Bobrzyński. Który je dostatecznie swoje tu stanowisko.- Wyjątkiem jest Bobrzyński nie cieszy się zachowań; lecz na dworze ubolewają, iż nie cieszy się zaufaniem u rodaków, zwłaszcza w Królestwie Polskiem.-

Ta sama osoba twierdzi, że tekst listu do ks. Sykstusa Bourbon jest takim, jak go podało tutejsze ministerium spraw zagranicznych.- Cesarz Wilhelm był zawiadomiony ~~że~~ o wszystkiem, ~~o~~ o działania ks. Sykstusa, jak też o rokowaniach hr. Reverterę.- ~~i~~ o ważne - co byłoby ważnem.-

Wszystko to razem wzięte tłomaczy istota bar. Buriana: la gravité du moment.- Dotacje należy iż komunikat we Fremdenblatt zapisującej

~~Wtedy powstał w Polsce~~ teatr jako [illegible] ~~Odrodzony~~ i przed tem Odprawa ~~Posłów~~. ~~Samorodnemi~~, ~~[illegible]~~

Stała się sztuka ~~publiczna~~. Dał początek Fredro

W średnich wiekach i dalej misterya były ku religijnemu zbudowaniu przedstawiane; wyradziły się w swawolne krotofile i kościół odsunął się od nich.

W szesnastem stuleciu odrodził się teatr a Shakspeare na najwyższej postawił go wyżynie.

W siedemnastem stuleciu teatr ukształtował i uszlachetnił się ~~uszlachetnił się i wzniósł~~ i Boileau mógł zapisać: „Le théâtre de Corneille élève l'âme, celui de Racine l'attendrit."

Po nim nastał i zakwitł nowoczesny w którym zwłaszcza spółczesna niemiecka dramaturgia zajęła ~~[illegible]~~ znamienite ~~[illegible]~~, wzniosłe miejsce, szlachetnością uczuć, powagą i głęboką myślą. Nowoczesny teatr więcej bogaty ilością ~~[illegible]~~ niż jakością, wsparty ~~[illegible]~~ wydoskonaloną techniką i wyszukaną grą aktorów, ~~[illegible]~~ wzbogacony literaturą [illegible] znakomitą, nadzwyczajną, wyuczoną, [illegible] ~~[illegible]~~ dał się porwać ~~[illegible]~~ swar [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] i gadanie. ~~[illegible]~~

~~Tem [illegible]~~ i co [illegible] [illegible] [illegible] ~~wypaczył się z niego~~ wyszedł z siebie ~~jest [illegible] [illegible]~~ i zachował powagę i [illegible]

~~3819~~ ~~7724~~ 576

Iż w Rosji czynione są usilne starania wskrzeszenia armii i że podjęli się Trocki a nawet Lenin.–

Baron Burian dobrze rozpoczął. Przesłał do ministra prezydenta Steczkowskiego depeszę która donosi mu o objęciu ministerstwa spraw zagranicznych i zapewnia go, że zawsze gotów będzie chętnie popierać i silnie ~~silnie~~ wszelkimi siły polskie rząd w pracy około polskiej państwowości i za ~~ustalenia~~ zabezpieczenia przyszłości Polski, co sobie ten rząd postawił jako cel.– Minister Steczkowski odpowiedział, powinszował bar. Burianowi i podziękował za "gotowość" poparcia polskiego rządu. Jego życzliwe słowa wzmacniają pewną nadzieję, że powiedzie się nam zbudować polską państwowość i przyszłość Polski zapewnić.–

Za pierwszego ministerstwa bar. Buriana wydane zostały manifesty z 5 listopada 1916r dwóch cesarzy o wskrzeszeniu polskiego państwa, oraz pismo cesarza Franciszka-Józefa o autonomii Galicji z 4 listopada 1916.

Baron Burian ~~..~~ ubolewał nad usunięciem ~~......~~ austryacko-polskiego roz=
=wiązania i nie dawno temu mówił mi „Przeszedłem wtedy istną drogę Kalwarii. ale przynajmniej uznanym został państwowy byt Polski i to należycie" Odrzekłem „że wolałbym był austryackie – polskie rozwiązanie"

7

Więc są poważne strony, poważne zadania i obowiązki teatru.

Wszystko co je wzmacnia i zabezpiecza przed płochością nie tylko jest godziwem ale pożądanem także zamierzone przez ciebie Wielce Szanowny Panie: Muzeum Teatralne. Na pochyłej drodze może postawić za podporę. – Może być pomocnikiem do historii teatru a z tego co wyżej, ona winna być namacalną z jej doświadczeń należy czerpać wzór poważnego jego prowadzenia, ~~teatru~~ teatru, unikania zboczeń oraz moralnego i estetycznego upadku.

Muzeum Teatralne ma przechować tradycję, uwidocznić dobrą, wskazać szkodliwe prądy i kierunki ~~bibtek~~ wieść wskazywać i porywy, ~~tak~~ są w teatrze poło= Winien ~~poz~~ ~~..~~ teatr rzutując Najwznioślejsze, najszlachetniejsze objawy, subtelne odcienia znikomemi. Do = mijającemi niemal błyskawicznemi; Prócz ~~ich~~ tworzenia widzów znikające. ~~możliwego ich ustalenia i przecho~~ niepowrotnie. Do ich możliwego ustalenia i przechowania postawy Muzeum Teatralne najskuteczniej Będzie ono miejscem w którem kierownicy teatru i aktorzy strony i będą mogli zastanowić się nad zadaniem, zbadać liczne jego ~~Jam~~ ~~będzie Muzeum Teatralne~~ dla publiczności. zaułki zakątki.

Nie bez pożytku ~~będzie~~

~~3820~~ ~~3725~~ 577

Na pogrzebie byłego prezydenta ministrów Gautscha bar. Burian podziękował mi serdecznie za mój list. Powiedziałem mu, ~~że~~ iż dobrze rozpoczął depeszą do Steczkowskiego; odrzekł „Pokaże się co się da zrobić!!" — Miał z nim dłuższą rozmowę ambasador hr. Tarnowski, który zdał z niej poufną sprawę prezydium Koła Polskiego. Powiedział mu baron Burian, że podniesie austryjacko-polskie rozwiązanie, i że w tym celu udaje się do ~~[illegible]~~ Berlina. ~~[illegible]~~ Wczoraj przybył do Wiednia sekretarz stanu ~~[illegible]~~ Kühl=mann. Wieczorem wraz z baronem Burianem wyjechali do Bukaresztu dla zakończenia układów z Rumunią i podpisania traktatu pokoju. —

~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ — ~~3716~~

~~7821~~ Naczelnik warszawskiej milicji Franciszek Książe
578 Radziwiłł został dyrektorem Komisyi wojsko=
=wej polskiego rządu a pułkownik Legionów
Jaraczewski wicedyrektorem.
Wielki przemysłowiec Bogdan Broniewski
został przez Regencji mianowany ministrem
handlu i przemysłu.
Profesor ~~lwowskiego~~ uniwersytetu Dembiński ~~to~~
został mianowany podsekretarzem
w ministerstwie oświaty ciężkie(?) dwa nowe
Jakby za mało było stronnictw, między(?) dla utworzenia
powstały w Królestwie Polskiem, i więcej wrześniowców(?), Dla gry(?) Polski
stanowiły(?) pierwsze(?) Rada Stanu
nowoczesny(?) z niektórymi stronnictwami — Nowo wybrana powstała 3go Maja. —
miała się zebrać

Do 4

Pana Macieja Szukiewicza

Wielce Szanowny Panie! Wiedeń

Muzeum Teatralne.

Przeczytałem uważnie twoje pismo. Muzeum Teatru w Krak. dwudziesto pięcio letnią otwarcia miejskiego teatru [illegible] Słowackiego. Życzysz sobie mieć moje zdanie. i życzysz jego założenie z rocznicą

Najzupełniej oddalony od teatru i jego spraw stwierdzić mogę, tylko z przestosu nabytemi naukami. –

Jak każdy ludzki twór teatr ma dodatnie i ujemne, wyższe i poziome, użyteczne i szkodliwe, poważne i błache strony i właściwości. Zasadniczem zadaniem powinno być pierwsze wywyższać i wzmacniać drugie oddalać i usuwać. Nie jest ono łatwem już dla tego że teatr streszcza w sobie i obejmuje

3822 ~~3727~~ 579

wydzielony do kr. Szeptyckiego przed jego ustąpieniem

Władysław Michałowski (~~[illegible]~~) przybył tu z Warszawy. Miał długą i
rozmowę z jenerał-gubernatorem Beselerem. Wyniósł z niej
wrażenie, że jenerał Beseler obstaje stanowczo za tworem
5 listopada 1916 a równie stanowczo przeciwnym jest austryjacko-
polskiemu rozwiązaniu. Bardzo był niezadowolony z ostatniej
rozprawy o sprawie polskiej w pruskiej izbie panów i dodał,
że na większe natrafia trudności w Berlinie niż we Warszawie. Za wątpliwości ma być
Zdają się skłonnymi do utworzenia polskiej armii.
w której korpus ~~Dubor~~ Dowbor-Muśnickiego, albowiem ma być i karność
częściowo zarażony polityką nawet bolszewictwem, i ta milicja
w nim nie jest przykładna. Wzorową ma być powstała w
w nim nie jest przykładną. 2000 ludzi która
z Legionów około 2000 ludzi
Warszawie i Królestwie Polskiem. —

~~2823~~ ~~3728~~ 580

Mała Rada Ukraińska mianowała ministrem polskich spraw, Mikiewicza polskiego działacza oraz ministra żydowskich spraw Lackiego[?] –

Jenerał Eichorn niemiecki dowódca w ~~Ky~~ Kijowie wydał energiczne rozkazy w sprawie Zasiewów

Których niemieckie władze wszelkie dopilnować

Że znany zapobiegliwości i staranności

Podług wiadomości ~~[illegible]~~ które pochodzą od hr Forgacha z Kijowa

Rada Ukraińska nie ma ~~[illegible]~~ żadnej władzy, ludności nie uznaje jej ~~[illegible]~~ jest bezsilną i anarchia ~~[illegible]~~ wszechwładną stanie się niezmiernie przeszkody wydobycia dla środkowych mocarstw żywnościowych środków. –

Komisja którą pod przewodnictwem hr. Forgacha

~~2824~~ ~~3729~~ 581

teraz z odpowiednią niemiecką w Kijowie ~~po~~ rokowała o środkach wyżywienia, zakończyła ~~swoje~~ czynności i powróciła do Wiednia. Stanął między nią a ukraińskim rządem szczegółowy układ o zamianie towarów i dostarczeniu przez Ukrainę żywnościowych środków zastrzeżonych brzeskim traktatem. Nieźle to wygląda na papierze, ale mniej pomyślnie Końcowe ze widoku praktycznego przeprowadzenia. Dostawa najważniejsza pod koniec maja, przewidując znaczniejszych ilości zboża i w ogóle żywnościowych zapasów. A tu teraz przestrzegam z tą taktyką, przychodzi w każdym innym wypadku wybroić się w nieprzyjemność tutejszą —

2825 3720 582

Doniesienia ze zachodniego frontu świadczą, silne, wzmacniane uderzenia Francuzów, odparte wszędzie, oraz dotkliwe straty zadane Amerykanom. — Anglicy jednak także przedsięwzięli ofensywne uderzenia. Uwarunkowane odparte nieprzyjacielskiego zostały. — Niemiecki biuletyn z 21. tm. donosi, iż po przełamaniu nieprzyjacielskiego oporu pod Pierekop i Kart-Kasak, niemieckie wojska otwarły sobie drogę do Krymu. — Dotarły do Simferopolu. —

W Irlandii wzniecono silny opór przeciw wprowadzeniu nowej wojskowej ustawy, połączyły się w nim wszystkie stronnictwa, biskupi i duchowieństwo. Sinfeinery rewolucjoniści zgodni są w tem z legalnemi nationalistami. Nawet Ulster oświadcza się przeciw ogólnej służbie wojskowej. — Przeszło trzy miliony Irlandczyków złożyło uroczystą przysięgę iż nie dopuszczą do zastosowania w Irlandii poboru. —

Słynny niemiecki awenot, bohater powietrzny rotmistrz baron Richthofen, który we walkach zniszczył 83 nieprzyjacielskich aeroplanów, zginął nad Sommą w swej ostatniej powietrznej wyprawie 21. tm. pochowany z wojskowemi honorami przez Anglików. — Nazwano go królem awenotów. —

Angielskie siły morskie przedsięwzięły 23-go wyprawę na Ostendę i Zeebrugge, usiłując przystanie niemieckich łodzi podwodnych i usiłowały zatopionemi statkami zamknąć wyjazd. — Nie było dokładnej wiadomości o powodzeniu przedsięwzięcia.

Nadeszło niemieckie sprawozdanie które stwierdza, że angielskie przedsięwzięcie bezskuteczne spełzło, przy stratach znacznych sił angielskich, statków, które zostały zatopione oraz wzięciu do niewoli; zresztą nielicznej marynarskiej piechoty która wylądowała: „Poza uszkodzeniem torpedowym stratem tamy oraz ~~wybrzeża~~ portowej, nasze portowe zakłady oraz baterie pozostały całkowicie nietknięte" jak się

Zamiar zniweczenia „gniazd szczurów" nie powiódł się. — wyraził Churchill, Zdaje się że również bezskutecznem jest zamknięcie wyjazdu takiem powodzeniem przez zatopienie statków przy portach — Tak zapewnia niemieckie sprawozdanie wbrew angielskiemu —

Znaczne nowe powodzenie odniosły niemieckie wojska jenerała Sixt v. Armin, 25. t.m. zdobyły Kemmel, wzgórze panujące daleko nad flandryjską płaszczyzną. Francuskie dywizje włączone do angielskich które broniły Kemmel zostały wyparte. ~~zajęły~~ Niemcy zajęli St Eloi, Dranoutre, i wzgórza na północ Vlengelhoek. Wzięto do niewoli 6500 ludzi przeważnie Francuzów. Najwięcej ucier=piała marokańska dywizja która ma być wzorową i którą Francja postawiła w pierwszym rzędzie. Mniej pomyślnie dla Niemców wypadły walki na ~~połud~~ południe Sommy. Musieli wobec przeważającej siły, opuścić Villers Bretonneux. Dalsze uderzenia nieprzyjaciela odparte zostały jednak. Wzięto im do niewoli 2400 żołnierza. Równocześnie odparto uderzenia na zdobyty Kemmel ważny strategiczny punkt.

Mimo tego Clémenceau nazwany tygrysem oświadczył po ,, powrocie z frontu ,, Wszystko przedstawia się doskonale! –

~~2828~~ ~~3793~~ 585

Ósma niemiecka, wojenna pożyczka przyniosła przeszło 14½ miliardów marek.—

Do 1° Marca 1918 środkowe mocarstwa wzięły do niewoli 3 450 000 żołnierzy.—

~~Niespodziany zatarg między [illegible] i ludzi~~

Powstały ~~Nastały~~ trudności i naprężenia między Niemcami i Holandią w sprawie ~~przepuszczania~~ dostarczania i przepuszczania żywności. Rokowania były w toku.—

Prokurator zażądał od pruskiej izby panów zezwolenia na wytoczenie karnego postępowania przeciw ks. Lichnowskiemu z powodu jego memoriału. Książę przychylił się przez swojego pełnomocnika do wniosku prokuratora, gdyż pragnie ~~[illegible]~~ wyjaśnienia sprawy wobec wniesionego wykluczenia go ~~z~~ z izby panów. Izba uchwaliła bez rozpraw zezwolenie

9

~~Kultkowały z dołu jest wiele zmian~~, Wszystek fakt zmian ~~nie może~~,

niezaleznym jest od rządowych form i pod każdą rozwija się i nie

przestaje istnieć, ~~nawet~~ wtedy, kiedy przewrót „zmienia a nawet

przekształca zupełnie, warunki politycznego życia". – ~~któremi nie wrzucając~~ błędy, ~~przemoc~~, ~~zmian~~, ~~niedorzeczności~~

Kultura wznosi się nad zmienne polityczne koleje, błędy, niedorzeczności, zniszczenia

i ich następstwa. Po burzy czy one; po sobie zostawi tylko zniszczenia

czy też także zarodki odrodzenia, Kultura szlachetnie i najświetniej

przyświeca narodowi i krzepi go. –

Upamiętnienie: uroczyście otwarcia w Krakowie teatru Słowackiego,

założeniem Muzeum Teatralnego byłoby dodatnim i wyższym

czynem w umysłowem, polskiem życiu. –

Racz Pani przyjąć wyraz głębokiego szacunku

~~któr~~ ~~ze~~ ~~zgłoszeniem~~ aby twój ~~zamiar~~ ~~zamiar~~ spełnionym został.

St. Koźmian

2829 3714 586

Nic ze spóźnieniem ale porwie i Guatemala wydała wojnę Niemcom i ich sojusznikom – wedle Wilsona formuły – aż do pokonania pruskiego militaryzmu i wyzwolenia ludzkości!!!

587

~~2830~~

~~17.11~~

Ks. Maria Antonina Parmy matka cesarzowej Zitty którą przypisuje wpływ na cesarzową i cesarza udała się na kilkotygodniowy pobyt do Szwajcarii: to mogło być w związku z ostatnimi wypadkami i listem cesarza do jej syna Ks. Syksusa. Jak ogół tłomaczył tę wiadomość jednocześnie okazało się iż był to nie rzadki na ten wypadek dotąd niemożliwości i lekkomyślności. Wiadomość podało urzędowe Telegraphen-Korrespondenzbureau w skutku podało urzędowe wiadomości kat ... telefonicznej mistyfikacji. Naczelnik urzędowy kat ... i wytłomaczył Fremdenblatt sprostować musiał. Owo doniesienie ... Wysokości Księżna pomyłki przyjęcia dwóch „Jej Królewska ..." pobyt udała się Parmy istotnie nie do Szwajcarii, ale na krótki pobyt do St Jakob w Styrii" Do rodziny Parmy ...

8

wyrobić sobie może wytrawny i spokojny sąd wolny od chwilowych wrażeń
i wpływu nieraz powstawających się w teatrze walki zielonych i niebieskich
I może się stać łącznikiem między Muzeum Teatralnem a teatrem. —
Wreszcie będzie ono w dziale scenicznej sztuki, zbiorem narodowych
pamiątek. —
Nie wchodzę w szczegóły. Mniemam że Muzeum Teatralne powinno by
być ostatecznie umieszczone — jako dział narodowej kultury — lecz zupełnie
oddzielnie, przy Muzeum Narodowem. Kurytarze teatru nie wydaję
mi się właściwe, stałem dla niego przybytkiem. Tam mogą być umieszczone,
jak w tutejszym Dworskim teatrze, tylko portrety znakomitych aktorów.
Wrazach w których we treście miejscach polski byt podziwiany i szanowany jest,
czytam się myśl i tęsknota o polską kulturę.
Oto czytam w książce francuskiego myśliciela, „Kulturalny byt ma
światłe, ogólne działanie którego gdy byt porównania jest, — byt

2831 ~~2776~~ 588

nowego panowania najrozmaitsze przypuszczenia. Ks. Sykstus Bourbon-Parma – brat cesarzowej Zity, ma być niezwykle wdzięcznym, już to – ktoś. – z listem cesarza Karola do niego i poruszoną sprawą Alzacji i Lotaryngii tworzą nadzieje Ks. Sykstusa jako dziedzica Bourbonów do francuskiej Korony. – Wszystko to ~~z~~ niezmiernie wątłe chociaż może nie zupełnie nieprawdopodobne. –

Prezydent izby panów Ks. Alfred Windisch-Grätz zażądał ustąpienia z tego stanowiska, atoli że ~~Leuria~~ i stronnictwo zwołała izby panów ~~panów~~ ~~[illegible]~~ zamiast dostania swoich posiedzeń dla omówienia wymieniona przez ostatnich wypadków i zmian, z zaznaczenia obaw o stanowisko tymże ~~[illegible]~~, a to w skutku niezadowolenia i obaw o stanowisko Ks. Windischa Niemców w Austryi. ~~Ktoś~~ ~~[illegible]~~

Grätz nie uznał potrzeby takich demonstracyjnych posiedzeń i zażądał wtedy od cesarza zwolnienia z prezydentury izby panów. – Duże porażki stronnictwa izby panów postanowiły ~~[illegible]~~ ogłosić odpowiednie oświadczenie. –

42

Należna szlachetnej i najświętszej przysłudze narodowi i Krajowi go.–

Upamiętnienie rocznicy otwarcia w Krakowie teatru Słowackiego założeniem Muzeum Teatralnego byłoby kulturalnym i artystycznym czynem w umysłowem polskiem życiu.

Racz Panie przyjąć wyraz głębokiego poważania wraz ze życzeniem, aby twój pomysł spełniony został.–

St. Koźmian

~~2832~~ ~~3737~~ 589

Stronnictwa niemieckie w izbie posłów również występują ze zapowiedzią opozycji przeciwko rządowi nawet zmianie stanowiska wobec państwa. To sztuczne niezadowolenie poczęło się objawiać po zajściu z listem cesarza do Ks. Parmy, zatarcza po dymisji hr. Czernina. Gdyby hr. Czernin nie był uderzył na czeskich przywódców w swej mowie do przedstawicieli Rady Miejskiej Niemcy nie byliby tak gorąco stanęli po jego stronie i łatwo byliby przeboleli jego upadek — Teraz zaś wzywają go do opozycji i szerzenia niezadowolenia i wrzenia.. Przeceniają ~~jego [illegible]~~ hr. Czernina i podnoszą jego wątpliwe zasługi.— Co prawdziwie poczyna się zwracać przeciw Koronie —

Po odmowie Ks. Windisch-Grätz zwołania nadzwyczajnych posiedzeń izby panów przedstawiciele dwóch jej stronnictw lewicy i centrum udali się do prezesa gabinetu Seidlera i ~~w [illegible]~~

~~2483~~ 3732

590

uważali ową Deklarację wysoce niepolityczną, conajmniej zbyteczną, niemądrą, bałamutną, ostatecznie bezrozumną. Najniewłaściwiej po wspomnieniu o liście cesarza do Ks. Parmy, następuje uroczyste, tyle już raz powtarzane oświadczenie za przymierzem z Niemcami. Które stawia Austro-Węgry nie na stanowisku równorzędnego sojusznika, lecz zależności zupełnej od sprzymierzeńca. Deklaracja wywarła ubolewanie z powodu dymisji hr. Czernina. Przemawia w niezrozumiały, niejasny sposób za jakąś ~~od~~ Konstytucyjną odpowiedzialność ministrów, nie tylko za akta przez nich podpisane ale także za wszelkie polityczne czynności i wystąpienia monarchy, zatem i za ich oddalenie, przy czem ~~wyst~~ zastrzega się przeciw wpływom działającym obok odpowiedzialnych czynników. Wszystko to razem wzięte ~~te~~ jest wyrazem nieufności dla osoby cesarza. ~~i zbiorowo~~ Nietrudno było p. Seidlerowi zapewnić, że nie może [illegible] że być zgoła mowy o pobocznych wpływach owej...

~~2834~~ ~~3777~~ ~~3799~~ 591

samo przez się rozumie się, ~~że~~ rząd bierze odpowiedzialność za wszystkie
czynności ~~[illegible]~~ i wystąpienia monarchy. ~~Gdy~~ nie mają zamiaru
Przedstawiciele słowiańskich stronnictw zaznaczyli, iż ~~[illegible]~~ powtórzenia
wywołania, powtórzenia lub obrażenia i tak już trudnego położenia
a ich ~~zapytania~~ deklaracja spowodowana jedynie dostatecznym powstaniem w ostatnich
czasach zaniepokojeniem, co jeszcze lepiej uwydatniło błahość przedsię-
-wziętego przez nich kroku politycznego a złośliwość względem cesarza i dworu. —
Wydział wykonawczy naszego stronnictwa prawicy w całej ~~pełni~~
wyraził też zdanie, iż podobne oświadczenie mogło być w całej
pełni zapoczątkowane. — oświadczenia
Pokrzywdy pojawiła się wieść, iż w skutku owego oświadczenia
gabinet Seidlera podał się do dymisji, pozostał on po przyjęciu ~~i wywołanie przez~~.
~~i wo~~ przedstawicieli dwóch stronnictw cały prawie usunęło
na miejscu i wcale dymisji nie żądał; co jednak nie powiedziałem
trudności z którymi przychodzi mu się liczyć. Gdy w stronę polskiej po ustąpieniu
p. Seidlerowi, iż położenie polepszyło się, odrzekł „Ein bischen". — Jednocześnie ~~[illegible]~~
hr. ... wskazał

~~3834~~ ~~3739~~ ~~3740~~ 592

na Węgrzech, po przyjęciu przez króla dymisji gabinetu Wekerlego przesilenie trwało dalej. Nowe panowanie jest szeregiem przesileń, zmian gabinetów i ministrów oraz wszelkiego rodzaju zmian. Wskutek istoty potrzebnia ~~xxx~~ i treści stosunków nie zmieniają się. —

Cesarz nie przyjął dymisji X-cia Windisch-Grätza z prezesostwa Izby panów, nader życzliwem i pełnem uznania pismem, do niego wystosowanem. —

27. kwietnia

CLXXXIII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

4 Maja 1918 r

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

593

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXIII

3836-3852

~~Krakau.~~
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

Konservat. Gruppe

In Reichsratsangelegenheiten.

594

CLXXXIII

Słowa przypisane cesarzowi Wilhelmowi.–
Rodzina Książąt Parmów i wiedeński
Dwór.
Rozmowa z niemieckim ambasadorem
hr. Wedell.
Rozmowa z hr. Forgachem, po jego powrocie
z Kijowa.–
Stanowcze i rozstrzygające wystąpienie niemieckich
władz w Kijowie. Upadek Ukrajińskiej
Rady i jej rządu. Dyktatura hetmana
Skoropadskiego. Ocalenie własności
ziemskiej.– Austryjackie władze i polskie
wojsko na Ukrainie.–
Układ między polskim rządem a jenerał-guberna-
=torem Beselerem. Lednicki w Warszawie:
Członkowie Rady-Stanu powołani do niej
przez Regencję.–
Reforma wyborcza w pruskim sejmie i
Oświadczenie Kanclerza. Reforma w
Drugiem czytaniu odrzucona.–
Odwrócenie austryjackiej Rady-Państwa
Południowo-Słowiańskie-państwo
przyszłości.–
W przededniu

podpisania traktatu w Bukareszcie.—
Wojska sprzymierzone opuszczają stanowiska
pod Ypern.—
Turcy zdobyli Kars.—
Rządowe wojsko finlandzkie zdobyło Wiborg
Niemieckie wojsko w Finlandii pobiło
na głowę pod Tavastehus rewolucjonistów
Na Krymie zajęto Feodozję i wykroczyło
do Sebastopola. Zajęto Taganrog.—
Irlandia opór spowodował zaniechanie
tamże wojskowej ustawy.—
Usiłowania Francuzów odzyskania Kemmel
nie powiodły się.—
Ożywiona walka na włoskim froncie.
Cesarz Karol udał się tam.—

4. Maja

~~3836~~ ~~374~~ CCLXXXIII 595

Po ostatnich tu wypadkach, liście cesarza Karola do Ks. S. Parmy; ;
wyjaśnienia tajnych układów hr. Revertery, cesarz Wilhelm
powiedział „~~Prusacy~~ Ludendorff miał słuszność" kiedy
mi mówił, że ~~[illegible]~~ nie należy nikomu ufać"
„Powstało tu w niemieckich zwłaszcza kołach podejrzenie. Wśród radykalnych Niemców
niechęć do rodziny Ks. Parmów. nawet Austryi postawili zarzuty o wpływ na cesarza, a stąd niechęć do rodziny [illegible] o uprzedzanie ich na dworze stanowiska.
Mówili mi, że sprawdzić nie mogłem, że odbyła się
narada rodzinna arcyksiążąt, której przewodniczył
Arcyksiążę Eugeniusz i która uchwaliła zastrzeżenie,
przeciw wpływowi Domu Parmów na Habsburgów
oraz Książąt Parmeńskich na politykę Habsburgską.
Rozmawiałem z niemieckim ambasadorem hr. Wedell.
Nie spodziewa się rychłego zakończenia wojny, bo jak wcale
trafnie zauważył, zwycięstwa w tej wojnie
nie prowadzą do pokoju. Nie zdawał się być zbyt
zadowolonym z tutejszej zmiany w ministerstwie
spraw zagranicznych; ~~Minist...~~

~~3837~~ 3742

Zapytał: czy zyska się co na niej ? ~~3742~~ 596

~~Że ich prawdopodobnie~~ ~~nie zyska na niej~~. Przyznał mi
jednak że hr. Czernin popełnił błąd chełmskim układem; i
mówił że także stąd wywierany był nacisk, aby bądź co bądź
z Ukrainą zawarł pokój, że stracił nieco zimną krew ~~[illegible]~~
i – zgodził się hr. Wedell ze mną – przeoczył że ustępstwo
było zbyteczne i że bez niego otrzymać można było pokój"...
Kiedy zauważyłem, że z wyjaśnieniem rokowań tajnych
oraz wyzwaniem Clémenceau także nie roztropnie postąpił
hr. Czernin, ambasador znamiennie zagadnął, ~~[illegible]~~ "a czy
może właśnie wyjaśnił je, aby takowe przerwać i aby trzecim
przeszkodzić" Odnosiły się zapewne te ~~[illegible]~~ słowa do listu
cesarza do ks. Parmy. –
Że miałem wskazówki, iż hr. Wedell sprzyjał austrjacko-
-polskiemu rozwiązaniu, zwróciłem na ~~ten~~ ten
przedmiot rozmowę. Nie zataiłem iż jestem

3838 ~~2745~~ 597

jego zwolennikiem i ~~[illegible]~~ przekonany jestem, że odpowiada
także interesom Niemiec, albowiem przedewszystkiem wyzwoliłoby ~~[illegible]~~ je
je z kłopotów i trudności polskiej sprawy, które muszą powstać
z przeciwności między niepodległem i niezależnem polskiem państwem
a posiadaniem przez Prusy W. Ks. Poznańskiego. – Hr. Wedell
~~zauważ~~ zauważył na to, iż cesarz Wilhelm, kanclerz Bethmann
i kanclerz obecny, wielu politycznych ludzi są zwolennikami
austryjacko-polskiego rozwiązania, lecz natrafiają na opór
wojskowych powag i czynników. – Odrzekłem, że nigdy Austro-Węgry
nie będą mogły się zwrócić przeciw Niemcom, już z powodu
ich wewnętrznego składu i że ~~nie~~ zbyteczną była by obawa,
aby kiedykolwiek uczyniły to ~~[illegible]~~ w polskim kierunku,
po ~~układ~~ urzeczywistnieniu przyłączenia Królestwa Polskiego. –
Ł Polacy – rokoszem – popełnili, nie jeden w tych wypadkach polityka
błąd. Moglibyśmy mieć urazę z powodu pruskiej polityki
względem Polaków, ale to nie powinno było doprowadzić

~~3439~~ ~~3744~~ 598

Do ~~nie zrozumienia~~ zapoznania, że Niemcy są zwycięzcami, że oni wyswobodzili
Polskę z rosyjskiego jarzma i wreszcie że obecnie w ich rękach są losy
Polski, [illegible] że w nich zależy rozwiązanie sprawy polskiej" —
Hr. Wedell na to, "Ale też i tu we Wiedniu, Berlinie i nieszczęśli=
=wie postąpiono z austryjacko-polskiem rozwiązaniem. Ciągłe
wahanie, ciągłe wątpliwości, przeoczenie i nie zużytkowanie
sposobnej chwili. Trudno wiedzieć, czego właściwie chciano.
Kiedy przyszło do określenia rękojmi, jakich Niemcy
żądać musiały, zacukano, cofnięto się". "Poratowania
to godnem — odpowiedziałem — widocznem bowiem jest, że
Niemcom należy dać rękojmie i dałem, pomimo ~~od~~ od
wszystkiego co zaszło, nie należałoby już odstąpić od
austryjacko-polskiego rozwiązania a porządanem jest
jego dalsze poparcie przez ambasadora. W końcu rzekł mi: Jeżeli
"to Niemcy zdziałały jest niezłomnem i nadzwyczajnem, ~~jak~~ [illegible] to co trzymamie
ostateczne i stanowcze odniosą zwycięstwo dzięki pięciu lat, tego co dzisiaj świat
dokonają w ciągu sześciu tygodni — "Pourvu que cela dure" odpo=
=wiedział ambasador

~~3840~~ ~~3744~~ 599

Hr. Forgach powrócił z Kijowa. Mówił mi, że częściowo spełnił zadanie,
pomimo znacznych trudności. Nieco żywnościowych środków udało się już
wydobyć i przesłać do Austryi. Znaczniejszą ilość dostarczyć ma następnie
Ukraina. Zawarty układ jest nader obszernym dokumentem. Stan rzeczy
na Ukrainie nie jest ustalony. Ukraińskie koła są ożywione patryjotyzmem,
wielka ludność jest bierną i apatyczną. Zniszczenia są bardzo znaczne
ale teraz utworzono im ostatecznie koniec okupacyą. — Zauważyłem że
z jej ustaniem powróciłaby anarchia i gwałty, powiedział, że
okupacja przedłuży się znacznie. — Na zapytanie czy mniema że są
ostateczne warunki ukraińskiego państwa, nie dał wyraźnej odpowiedzi.
Hr. Forgach powrócił do ministerstwa spraw zagranicznych i objął tam ukraiński
Marii
Dział. — Potwierdził że między innemi Białocerkiew pani Dawnych
* Branickiej zniesiona zupełnie została. Wbrew zaś dzięki
Jonaszówkom Antoniny hr. Józefa Potockiego ocalały ale
załodze polskiego pułku. Pałac przetrwał nietknięty zostały
wspaniały park jest uszkodzony a liczne folwarki 28
zrabowane i częściowo zburzone. Hr. Forgach twierdzi w Kijowie
okupacja niemiecko-austryjacka daje nadal bezpieczeństwo. — Przyznał, że

~~3841~~ ~~3746~~ 600

chełmski układ w Brześciu był błędem i że winien być naprawiony.—
Z innych źródeł wiadomości nie pozostawiają wątpliwości o wrogiem
działaniu Ukraińców przeciw Polakom; jemu przypisać należy
w znacznej części gwałty i zniszczenia uczynione przeciw polskiemu
żywiołowi i dokonane na polskiej własności.— Jemu tragiczny,
krwawy napad chłopów w Niemirowie na oddział polskiego
wojska, który padł ofiarą podburzonego i rozbestwionego
ukraińskiego wiejskiego ludu, uzbrojonego do tego barbarzyńskiego
[illegible].— Nie wiele zatem zmieniło się od czasów kozaczyzny.—
Ukraiński rząd wbrew zawartej umowie zamierzył i rozpoczął był
rozbrojenie polskiego wojska! Przeciw temu i haniebnemu
napadowi pod Niemirowem zaniósł uroczysty protest
Polski Komitet Wykonawczy na Rusi w Kijowie.— 20 Kwietnia.
Dowódca wojsk niemieckich w Kijowie nakazał oddanie broni
przez ludność, pod karą śmierci. Dom w którym znaleziona
będzie broń podpadnie spaleniu.— Adwokat, ukraiński poseł pełnomocny
Andrzej Jakowliw dla Austro-Węgier, przybył do Wiednia.—

~~7842~~ ~~3741~~ 601

Nie długo czekać przyszło na objawienie się ~~[illegible]~~ miejsca
sztucznego tworu jakim była Rada Ukraińska i jej
rząd w Kijowie –
Okazało się wrzenie przeciw Niemcom, popierane i zachęcane
przez ~~tak nazwany~~ ukraiński rząd, przez przyjaciół ~~ok~~ z przymierzeńca
hr. Czernina i Wasilkę, przez ~~ukraiński rząd~~,
ministerium Wasilko tak nazwanego Czernina. Do tego, zapewnił
nie porozumiewszy się on ~~[illegible]~~ nie aby przyprowadzić tąd owe zobowiązaniom
wiosenne zasiewy i zadość uczynić traktatowym ~~[illegible]~~
względem środkowych mocarstw. Nastąpiło aresztowanie dyrektora Rosyjskiego Banku
za wołaniem: Związku Oswobodzenia Ukrainy, z atamankami
Dobry który ściśle miał stosunki z atamanami, który
niemieckiej gospodarczej Komisji. Rząd niemiecki zaprowadza porządek i
nie zważając metodą i ~~[illegible]~~

~~3843~~ ~~3748~~ 602

Nie mógł znieść takiego stanu i ścierpieć podobnych stosunków.
Głównodowodzący niemiecki feldmarszałek Eichhorn po porozumieniu
z ambasadorem Mummem podjął ~~wziął~~ się stanowczo i dzielnie
naprawy i zażegnania anarchii. Zaprowadził w Kijowie wojskowe
sądy, natomiast surowe kary na burzycieli a w szczególności aktywistycznego
Za sprawy Dobry nastąpiło aresztowanie naczelnika wewnętrznego
ministra wojny Żukowskiego, naczelnika spraw ~~wewnętrznych~~ wewnętrznych i
wydziału Gajewskiego, żony ministra spraw Bogackiego
Tkaczenko, komendanta miasta Lju~~binskiego~~
naczelnika oddziału spraw zewnętrznych Ljubinskiego
Nie lada potrzeb. ~~Ale~~
Chłopscy deputaci przybyli do Kijowa, ~~[illegible]~~ ukraińskiej
Kopruicieum wyrzucili Rady na gmachy, ~~[illegible]~~ hr. Lewieru
głównej ~~głównej~~ Radę, małą Radę i rząd, którego natychmiast
przewrócił Chłopscy z... Państwał nowy rząd który stwierdził, iż stoi na podstawie brzeskiego traktatu
Przewrót przewodniczy przez
niemieckie władze zadęczony przygoto-
= wany i przeprowadzony.

~~7844~~ ~~3747~~ 603

Władze te rozbroiły tak nazwaną "Niebieską Dywizję" która prowadziła agitację przeciwko Niemcom. – Niemiecki oddział wkroczył do sali obrad Rady dla aresztowania osób wplątanych w sprawy Dobry; członkowie Rady opuścili miejsce posiedzeń. –

Wobec tego mylnego postępowania niemieckich władz i niemiecko-węgierskich wstydliwem jest zachowanie się austryjacko-węgierskich tak samo które podrzędne zajmuję stanowisko na Ukrainie jak Niemcom; – jak w Królestwie Polskiem, schlebiają najgorszym żywiołom i polegają na najobrzydliwszych narodowych zbrodniach i społecznych ~~i~~ ~~dla~~ ~~poltarzają~~ poltaraniem ~~pokrywając~~ pokrywają bierniemi się wobec potwornych zbrodni ~~i bezczynnie z rządem którego~~ ~~i biorą się bezwiednie je zaskoczyła~~ których nie widzimy

uzurpatorów; ~~i nie naruszeniu~~ ~~ugruntowaniu~~ ~~Niemcy nie dojrzeli i która~~

Wszystko to przez niedojrzałość, dla nie narażenia się rządowi, które zaskoczyła Austro-Węgry. – nie dojrzeli tak w Brześciu jak Kijowie a która zaskoczyła

~~3845~~ ~~3749~~ ~~3750~~ 604

Przewrót ~~rządowy~~ [dokonany] stał w Kijowie przygotowany został ~~[illegible]~~ na Zjeździe [licznym]
gospodarzy wiejskich ~~[illegible]~~ 23 kwietnia. Na którym potępiono ugodę
polityki rządu i jego niemoc zaprowadzenia prawidłowych stosunków.
Uznano potrzebę dyktatury i obwołano dyktatorem [hetmanem] generała
Skoropadskiego. Na wspólnym placu złożył ~~[illegible]~~ hetman, pobłogosławionego duchowieństwa
w obecności arcybiskupa Nikodema, przysięgę. Następnie wydał [za zgodą] ~~[illegible]~~
i niemieckich władz, uroczystą przysięgę. Następnie ... że dzięki rządowi ~~[illegible]~~
manifest w którym najpierw stwierdził, że ukraińskie państwo. Porządek ~~[illegible]~~
mocarstwom, powstało ukraińskie państwowy porządek. Znosi się
okazał się niezdolnym zaprowadzić państwowy zniszczenie. Własności
rząd zaczęła się anarchia i gospodarcze [organa] organa. Własności przywrócona
Ten rząd i wszystkie jego ustawy i ... prywatna będzie podstawą kultury i cywilizacji przywrócona
zostanie w całej pełni. Przyczem za wynagrodzeniem. Dla
nastąpi częściowe wywłaszczenie ... własności. Nowy rząd żadnej
zapatrywania ~~[illegible]~~ włościan. Nowy rząd ... między narodowościami i wyznaniami.
nie uczyni różnicy między gabinet na czele którego
Dyktator powołał gabinet na czele którego
postawił Mikołaja Ustimowicza — znaczny zawód. hetman należy
czy uwieńczony będzie
powodzeniem

Władze austrjacko-wojskowe w Odessie uznały neutralność polskich wojsk w obrębie austrjackiej okupacji i nakazały ich przeniesienie na zachodnią połać Winnicy. Dalszy ich los postanowiony będzie wspólnie z polską Regencją.

605

~~3749~~ W dniu 14 Kwietnia miał zostać zawarty układ w Warszawie
między rządem polskim a jenerał-gubernatorem Beselerem
~~3757~~ mocą którego powstałaby natychmiast na razie 10000 ludzi
3846 z rocznika 1897r, resztę zaś ratami co cztery miesiące. Nominacje
oficerów dokona jenerał Beseler, władze Regencyjnej przysługuje
prawo veto—

Prezes byłej Komisji likwidacyjnej Lednicki przybył z Petersburga do Warszawy i odbył narady z prezydentem ministrów i Steczkowskim z członkami rządu i Regencji w sprawach polskich w Rosji—

Monitor Polski ogłosił nazwiska członków Rady Stanu powołanych do niej przez Radę Regencyjną—
Zamiast 3 ma się zebrać 20 Maja—

~~3847~~ ~~3749~~ 606

Kanclerz hr Hertling przy przyjęciu przedstawicieli związków robotników oświadczył, iż stoi i upadnie z wyborczą reformą pruskiego sejmu i dodał że cesarz oznajmił mu iż stoi dziś jak przedtem na podstawie tronowej ustawy wniesionej do Sejmu, co nadato sprawie stanowcze i poważne znaczenie już nie tylko prawodawcze ale bezpośrednio polityczne.

Przy drugiem czytaniu ustawy wyborczej w sejmie Kanclerz przemówił za nią, zalecając poszczególnym stronnictwom być zapowiadając i zaznaczył iż musi ~~ono~~ równe prawo wyborcze być przyjętem albo obecnie bez wstrząśnień, lub też w bliższej przyszłości przy niepożądanych przesileniach.

Następnie ustawa rządowa ~~wprowadzające ustawa~~ ogólnego ~~odrzuconą~~ została 235–183 równego prawa wyborczego odrzuconą została. Wniesiony zamiast płaszczyzny wniosek Zei Komisji wprowadzający pluralne prawo wyborcze przyjętym został 232–183. Może sprawa weszła w krytyczny okres i powstać może przesilenie, skoro cesarz i Kanclerz z ogólnem, równem prawem wyborczem zespoleni się. Rząd odłożył postanowienie do trzeciego czytania.

~~3848~~ ~~3737~~ ~~3755~~ 607

Tutaj trudności parlamentarne tak zgmatwały położenie, że rząd odroczył Radę Państwa. ~~do 18 czerwca~~. Nie pozostało nic innego wobec sztucznego wrzenia w niemieckim obozie, opozycyjnych w nim zachcianek; antypaństwowego stanowiska Czechów i Słowenców, niepewnego i niewyjaśnionego Koła Polskiego. – Albo do 18 czerwca w którym dniu ma parlament być zwołany ~~wrócić~~ stają ~~się~~ parlamentarne stosunki ~~ok~~ albo przyjdzie w stanowczym okresie wojny, rządzić bez parlamentu. –

Prezydent ministrów zapowiedział dla uspokojenia Niemców okręgowych starostów ~~~~ zaprowadzenie w Czechach ~~starostów~~ ~~ze~~ ze starostami okręgowemi, wedle narodowości, oraz przeciwdziałanie południowo-słowiańskim dążnościom ~~dzia~~ ~~nie zgodnym~~ z przeciwnym państwu. Przy ~~tem~~ tem zaznaczył „iż nie wie czy kiedy powstanie południowo słowiańskie państwo; co wykluczonem przecież nie jest; może jednak być mowa tylko o takiem które powstanie pod berłem cesarza i będzie integralną częścią monarchii” „Ale nie pomińę tylko zaszkodzić temu mocarstwu rozdrażnienia między sobą ~~~~ agitacja która ~~~~ zaostrza narodowości i dlatego w interesie państwa musi się przeciw niej wystąpić. ~~~~ Już wykluczenie znamiennem jest nie wykluczenie południowo-słowiańskiego państwa; co

~~3849~~ - ~~3774~~ 608

przypomina zamiary Arc. Następcy tronu Franciszka Ferdynanda i

znowu jego polityczny testament. - Na razie zaś ma na celu

ustatkowanie ~~utrzymanie~~ południowo-słowiańskiego Klubu w ~~Radzie~~ Państwa ~~[illegible]~~

szkoły marynarki w Trieście: piękną nadzieję. - Pigułka zaś do połknięcia mało zmienione ~~[illegible]~~

Wszyscy pełnomocnicy ośmiopunktowca byli już zgromadzeni

w Krakowskiem 3 Maja. Ostatnie trudności zostały usunięte

i niebawem miał być ostateczny traktat podpisany. -

~~3840~~ ~~3755~~ 609

W następstwie zdobycia przez Niemców wzgórz Kemel nieprzyjacielskie wojska poczęły się cofać i opuszczać stanowiska około Ypern. Niemcy postępowali za niemi i zadawali im wszystkie straty. Zbliżyli się do murów Ypern o 1300 metrów tak iż pozwalało ... ze szarżami ... zostało.

Na Kaukaskim froncie Turcy zdobyli Kars i w nim 860 dział. Z kim właściwie tam walczyli, nie da się dokładnie określić. Prawdopodobnie z bolszewikami wspartemi Armeńczykami.

Na zachodnim froncie miejscowe walki, 30 kwietnia. Francuzi zdobyli Loker.

We Finlandii rządowe wojsko zdobyło nad czerwoną gwardią a po powstaniu ... Wiborg.

Na Ukrainie Niemcy po walce zajęli Feodozję a po walkach opora nieprzyjaciela ~~zdobyli~~ 1. Maja weszli bez walki do Sebastopola ~~...~~ i ... stanowiska między Jekaterynosławem i Charkowem wkroczyli w dzielnicę Donu. Nad Azowskim morzem zajęli Taganrog.

~~4887~~ ~~3756~~

610

Wobec napięcia w Irlandii Homerulers, królewskiej dekretem ~~otłoczonem~~ odłożonem zostało zastosowanie tam ustawy wojskowej. Rząd zamierza ~~jednak~~ wyczekać z nim do zaprowadzenia Homerule. –

~~9852~~ ~~7757~~ 611

Na zachodnim froncie Francuzi dla wzmocnienia Anglików z cięższego pobrzeża przedsiębrali cały szereg uderzeń które zostały znacznie odparte przy zadaniu ciężkich strat ~~strat~~ przez Niemców nieprzyjacielowi. Usiłowania wzięcia wzgórza Kemmel spełzły na niczem

W południowej Finlandii niemieckie wojska w południowej bitwie pod Lahti i Tavastehus pobili i zniszczyli nieprzyjaciela; wzięli do niewoli dwadzieścia tysięcy.

Na włoskim froncie walka ożywiła się

Cesarz Karol udał się wraz z naczelnikiem głównego sztabu Arz 2ᵍ f.m na front. –

4ᵍ Maja

CLXXXII

~~[illegible]~~

11. Maja 1918 r

612

K.

CLXXXII r

3853 - 31966

FEINST GELBLICH

VELINPOST

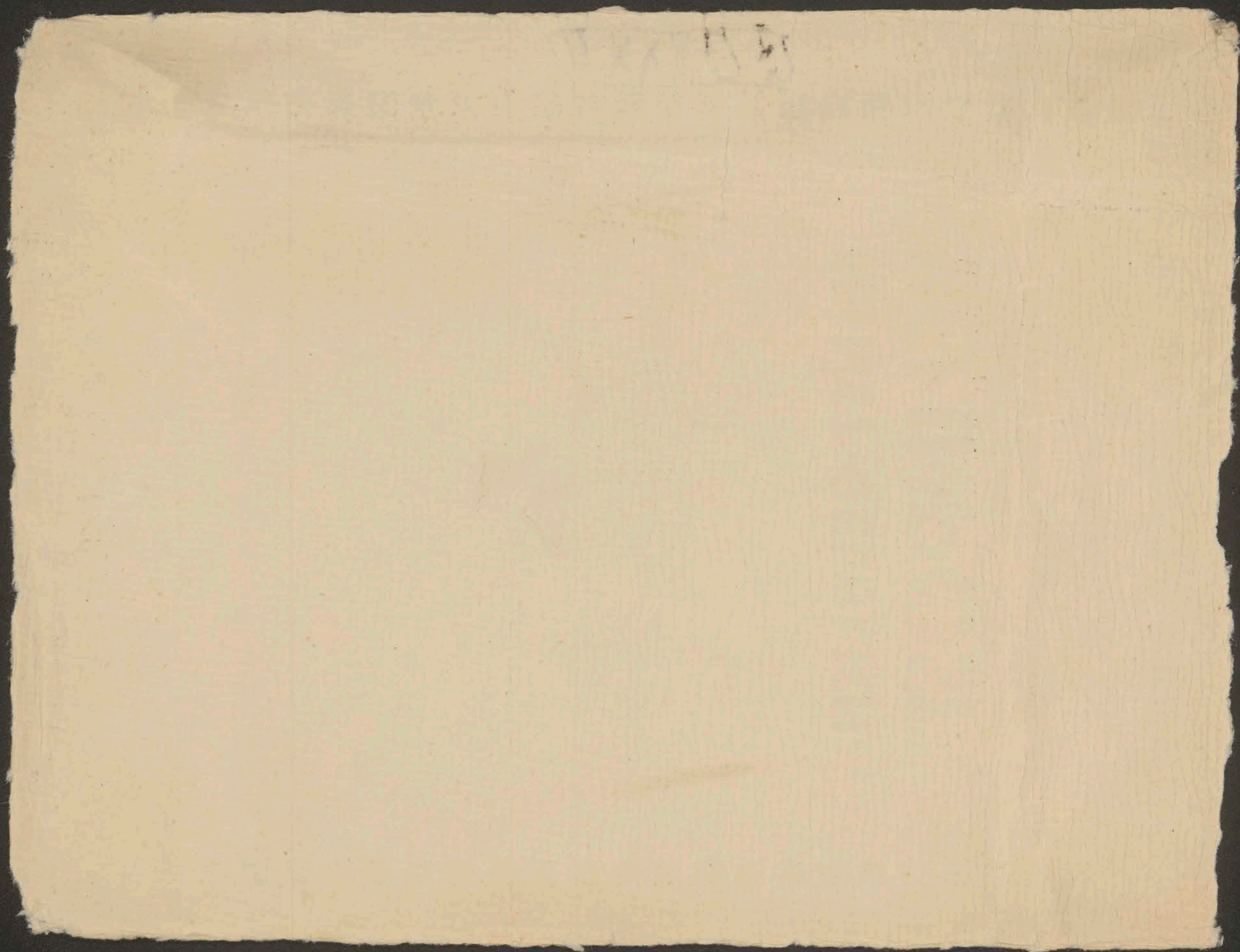

CLXXXIII

613

Traktat pokoju z Rumunią podpisany w Bukareszcie 7 Maja 1918.
Sekretarz stanu Busche o przewrocie w Kijowie. – Hetman Skoropadski. –
Postawienie jenerała Szeptyckiego u cesarza. –
Wicekanclerz Payer o niemieckiej polityce na Wschodzie, w wielkim Wydziale parlamentar[nym].
Nota polskiego rządu do środkowych mocarstw.
Porozumienie między Niemcami i Hollandią
Nicaragua wypowiada wojnę środkowym mocarstwom
Clémenceau i Austro-Węgry. –
Rosyjski rząd i francuski ambasador Noulens z powodu zajęcia przez Japończyków Władywostoku
Aresztowanie W. Ks. Elżbiety. Pogrom rewolucji we Finlandii. Finlandzki rząd w Hielsingfors. –
Nowy gabinet Wekerlego. –

Zmiany w dworskich, wiedeńskich
urzędach –
Uderzenia francuskie na Kemmel odpar=
=te. Niemieckie wojska w Sebastopolu.
Opór Irlandii przeciw poborowi –
Porażka angielskich wojsk nad Jordanem
List jenerała Maurice, o mylnych doniesie=
=niach angielskich ministrów z pola walki. –
Zwycięstwo Lloyd-Georgea w parlamencie. –
Wojska niemieckie zajęły Rostow
Ponowne uderzenie Anglików na Ostendę
11 Maja

~~3758~~ ~~3853~~ CCXXXIII 614

Traktat pokoju czteroprzymierza z Rumunią podpisany został 7 Maja w pałacu Otroceni w Bukareszcie ~~pod Bukaresztem~~. — Nazwano go: Bukareszteńskim traktatem

Baron Burian odjechał dnia tego do Wiednia —

Ostateczny traktat w głównych częściach nie różni się od wstępnego.. Najważniejszym Ważnym jest artykuł XXIV o żegludze na Dunaju który w miejsce europejskiej Komisji ustanawia Komisję ujścia Dunaju w której skład wejdą przedstawiciele ~~tylko~~ nadbrzeżnych Dunaju państw albo nadbrzeżnych państw Morza Czarnego od strony Europy. Zatem Niemiec Austro-Węgier, Rumunii i Bułgarii. Oraz podług tego jak się stosunki ukształtują Ukrainy i Rosji.—

Artykuł XXVII zapewnia równouprawnienie wszystkich religij i wyznań, co zakończa odnośnie się do ważnej w Rumunii żydowskiej sprawy, prawdą tarć i skarg.

Przy artykule 8 demobilizacji, uczyniony jest wyjątek dla rumuńskich dywizji które zajmują Besarabię, te nie ulegną demobilizacji dopóki nie zostanie zakończona besarabska sprawa.

Kochany P...

Niespodziewanie D...

w ministerstwie ...

temu potrzeba...

mi udało się...

Bardzo dziękuję...

w którą przez...

Spróbuję d...

z ręką całuj...

Kaneg...

~~3854~~

~~3759~~

615

Przed zakończeniem wielkiej wojny, nie tylko w polskiej sprawie nie ~~Do~~ przychodzi do stanowczego rozwiązania z zasady wielkiej i trudności między Turcją i Bulgarią co do Dobrudży. ~~a że~~ Turcja chce w następstwie nabycia jej przez Bulgarię ~~zamiar~~ terytorialnych ustępstw od ~~Bulgarii~~ niej a że nie przyszło do porozumienia postanowiono, że na razie północna Dobrudża nie będzie oddana Bulgarii lecz zawiadana przez przedstawicieli środkowych mocarstw, których utworzą komisję, zaś ostateczny los Dobrudży powierzonym zostanie konferencji dobrudzkiej. – Północną część Dobrudży Rumunia chwilowo odstąpiła nie Bulgarii ale ~~…~~ ~~…~~ sprzymierzonym ~~…~~ mocarstwom.

~~3854~~ 3760 6/6

W głównym wydziale niemieckiego parlamentu, podsekretarz w którym
stanu Busche przeczytał telegram z Kijowa ambasadora Mumma które
donosi iż nowe ministerium jest wyłącznie ministerium pracy Utrzymanie i wzmocnienie
stoi na podstawie programu Hetmana Skoropadskiego: związku z środkowemi
narodowej samodzielności Ukrainy ze ścisłym wykluczeniem wielkorosyjskich
mocarstwami, zwłaszcza z Niemcami" z wykluczeniem Polaków. Hetman co do ... hr Pourtales
i polskich dążności. Nie ma w gabinecie ambasadora w Petersburga zwłaszcza
zadawalniają co ... Busche zapewniał dowiedział się od byłego Niemiec. W Ukrainie oraz
że Skoropadski jest przekonanym przyjacielem rzeczy w odwyż Austro-Węgry
Wiara we nacisk na trwałość nowego porządku na drugi Szeptycki, gdyż objął
z Niemcami, jakby zmieniono dowódcę jenerał hr. wszystko człowiek, cenionym
Zabezpieczenie się przed Polakami Hetmana Skoropadskiego zna dobrze Mówi, że to Rosjaninem i do rządu, do
z nim manewrów kampanii. Był jednak wiernym autonomii Ukrainy do jej
zdolny i silnej woli. przy zabezpieczeniu Kijowski przewrót jest pierwszym wrzekomym i powrotem
że zdaje będzie, z Rosją. Teraz dopiero widziałem się powiedział mi że na
~~na carskim dworze~~
na carskim dworze i mniema, związku z którym wyżej wzmianka cesarz powrócił do
ładu i prawidłowej władzy. ~~...~~
Jenerał Szeptycki z którym posłuchanie o którem zamiaru austriacko-polskiego rozwiązania i zapytał jenerała
jakby można je urzeczywistnić, na co ten wielce
wymownie odpowiedział „trzeba dziś do
porozumienia z Niemcami
przez odcięcie im
ręki!!"

7/856 ~~371~~ 617

~~Sekretarz stanu Kossche zawiadomił wielki Wydział iż wyznaczony przedstawiciel Rzeszy w Berlinie Joffe nie otrzymał najmniejszego tak [illegible] Agrement czyli zezwolenia aby przedstawiać Rząd Sowiet. Wilhelm na dwór [illegible] w Berlinie przy swoim boku [illegible] bolszewizmu.~~

Wobec żądania ostatniem wielkiego Wydziału parlamentu jednolitości w polityce cesarstwa na Wschodzie, wicekanclerz Payer zaznaczył ~~[illegible]~~ „Należy uwzględnić różnice stosunków. Przy szablonowem obejściu się z niemi doszłoby się do smutnych wyników. Porównajcie naprzykład Panowie stosunki w Polsce z istniejącemi w Estonii i Inflantach. Polska jest już uznanem ~~wielkiem~~ państwem. Wobec niej polityka musi być zupełnie inną jak wobec pozostałych dwóch krajów. O Polsce nie mogą jedynie rozstrzygać Niemcy i ona; mają tu do także wypowiedzieć się Austro-Węgry. To samo odnosi się do Ukrainy; tam jaknajbardziej uwzględnić przychodzi sąsiadujące z nią Austro-Węgry. – Postępowanie musi to różnem być ze względu na wielkość państwa, jego gospodarcze i polityczne znaczenie, jeograficzne położenie, czy możliwem

~~3857~~ ~~3762~~ 618

jest bezpośrednie z niem związanie a takie uwzględnić należy historyczny rozwój każdego państwa, takie jak dalece istnieje już w niem rząd. Stąd wynika że do każdego z tych narodów zastosowaną być musi właściwa polityka!! –

Wiceklandem dodał że co się tyczy Estonii i Inflant obydwa kraje winny najpierw wyjaśnić ich do Rosji stosunek, przyczem dotknie danym im poparcie. Następnie mają stworzyć rząd i przedstawicielstwo ludowe na szerokiej podstawie.

Także na Litwie musiemy zdążyć do tego samego celu jak w innych krajach. Litwini [muszą] winni sobie stworzyć własną administrację i własny rząd, które by ich przy tem wesprzeć z tem jednem zastrzeżeniem że ta samodzielność pozostanie w ramach układów zawartych i zawrzeć się mających z niemieckim rządem. W głównych rzeczach przygotowania są ukończone. –

~~3858~~ ~~3763~~

619

Rząd polski wystosował do wszystkich mocarstw notę
w której oferuje im przymierze i wojskową konwencję
pod warunkiem ratyfikacji Królestwa Polskiego i za
wynagrodzenia ~~w~~ kierunku polsko-północno-wschodniej ~~[illegible]~~ litewskiej sprawy
Szwatsgunę i uporządkowania ~~[illegible]~~ miały
na strategicznej podstawie. Niemcy
przychylnie tę notę ~~przy~~ ocenić! –

~~3859~~ ~~3764~~ 620

Między Niemcami i Hollandią przyszło – jak się spodziewać należało – do porozumienia. –

Jeszcze jeden nieprzyjaciel. Nicaragua wypowiedziała wojnę Niemcom i Austro-Węgrom. – Liliputy przyłączają się do walki olbrzymów aby przewagającego innych powalić. –

~~3860~~ ~~3765~~ 621

Clemenceau poczytał i zachęcił cząstki braci Kongresu [tak nazwanych] narodowości ciemiężonych przez Austro-Węgry.

Wydział zagraniczny francuskiej ~~iż~~ izby po zbadaniu aktów o rokowaniach z Austro-Węgrami w 1917-1918 latach orzekł, iż nigdy nie dały sposobności do możliwego dla Francji i jej sprzymierzeńców pokoju, czem Wydział przyznał Clemenceau słuszność.-

~~3861~~ ~~3766~~ 622

Francuski ambasador w Rosji Noulens ogłosił w
Moskiewskim Dzienniku komunikat usprawiedliwiający
~~przez~~ obsadzenie Władiwostoku przez Japończyków, anarchię
tamże, oraz zamiarem środkowych mocarstw opanowania
gospodarczo Rosji. – Zajęcie Władiwostoku wywołało wielkie
w Rosji wzburzenie; Komisarz dla spraw zagranicznych
Tschitschenin silnie też wystąpił przeciw francuskiemu
ambasadorowi u francuskiego rządu, zaznaczył, że jego ~~[illegible]~~ sprzy[?]
Komunikat zagraża dobrym stosunkom między ~~[illegible]~~ japońskie[?]
= mierzeniami; rosyjską oraz francuską rzecząpospolitami; Napiętnował japoński
gwałt który nazwał „rozbojem prywatnym" ~~Rosja~~ – ~~[illegible]~~ [illegible] – aby
nie jest jeszcze tak dalece bezsilną – dozwolonem było, opanować
każdemu obcemu państwu
jej terytorium; wszelkiemi środkami zapobieże zagarnię=
temu a tymczasem protestuje uroczyście przeciw zachowaniu
= waniu Noulensa i rząd rosyjski wyraża przekonanie
że zostanie on natychmiast przez francuski
rząd odwołanym! –

Rosyjski rząd aresztował w Moskwie Wielką Księżnę Elżbietę Fedorownę wdowę po

~~3761~~ zamordowanym W. Ks. Sergiuszu a siostrę byłej carowej.–

~~3862~~ Finlandzki rząd który przebywał w ~~Waza~~ Wasa

623

powrócił wraz ze zagranicznemi przedstawicielami

do stolicy Helsingfors, przyjęty z radością

przez ludność

Urzędowy komunikat stwierdza, że zupełnem jest zwycięstwo nad czerwoną Gwardią. Ostatnie stanowisko rewolucjonistów Frederikshamn zostało zdobyte.–

3863 ~~3768~~ 629

Cesarz powierzył ponownie prezesostwo węgierskiego gabinetu i utworzenie nowego p. Wekerlemu, dla przeprowadzenia dotychczasowego jego programu oraz reformy wyborczej z upoważnieniem, w razie potrzeby, zarządzenia nowych wyborów. Cesarz pragnie zapewnić ustawodawczy wpływ na zmianach wspólnych spraw — węgierskiego rząda. Zatem albo przyjdzie do kompromisu w sprawie wyborczej albo do nowych wyborów. Nowy gabinet Wekerlego z hr. Tiszą zmierza do kompromisu w sprawie reformy i jego stronnictwem, stąd hr. Albert Apponyi nie przyjął w nim miejsca, zastąpiony przez hr. Antoniego Zichy, a hr. Juliusz Andrassy odmówił poparcia rządowi i

Wnosić można z programowej mowy Wekerlego i z mowy Tiszy, że ten kompromis już zawarty i reforma z odpowiednimi zmianami uchwalona zostanie. —

Z powodu oświadczenia prezydenta ministrów Seidlera iż rząd stłumić zechce południowo-słowiańską agitacyę minister Zolger Słoweniec wystąpił z gabinetu. — Max [illegible]

Ks. Konrad Hohenlohe który wielki zasłużył brat cesarza [illegible] ustąpił z powodu nadwątlonego zdrowia z pierwszego dworskiego stanowiska swojego wielkiego ochmistrza. Cesarz mianował jego następcą przybocznego adjutanta hr Józefa Hunyady. — Naczelnikiem wojskowej swej kancelarii mianował cesarz barona Seidlera w miejsce ustępującego jenerała Marterer. —

—

~~3864~~ ~~3767~~ 625

Francuzi ponowili wielokrotnie próby odzyskania
Kemmel, lecz zawsze ze stratami odparte zostali.
Niemcy których ramię sięga w najdalsze strony w najrozmaitszych
kierunkach jak między innemi obsadzili 1 Maja Sebastopol
i zastali tam najznaczniejszą część wojskowej floty Czarnego Morza oraz
handlowe statki. Natychmiast przybyła tam turecka flota
złożona ze Sultan Jawuz Selim słynnego Hamidie oraz
wielu torpedowców.-
Część wojskowej floty miała odpłynąć do Odessy.

Opór w Irlandii przeciw poborowi wzmaga się biskupi katolicy i duchowieństwo
biorą w nim czynny udział. Na jego czele stoją przywódca narodowców
Dillon wraz z naczelnikiem rewolucyjnego stronnictwa Sinnfeinerów
De Valera. Wobec tego groźnego stanu rzeczy król Jerzy mianował
feldmarszałka French wice-królem Irlandii a członka
izby gmin Shortta sekretarzem stanu dla Irlandii.
Wojska angielskie w Palestynie ponoszą klęski.
Drugie ich uderzenie na wschodnim

3565 3770 626

brzegu Jordanu zakończyło się cięższą porażką. Tureckie i niemieckie
wsparte austryjacko-węgierską artylerią
wojska wsparty przeważnie sztuczny i Anglicy z licznemi stratami
w ludziach i wojennych zapasach, zwinęli się w ucieczce ku Jordanowi.—
Tak brzmi urzędowe tureckie doniesienie.—

W Anglii wywarło wrażenie i spowodowało zamieszanie, otwarty list
byłego dyrektora wojskowych działań we wielkim sztabie jenerała
Maurice, w którym oskarża ministrów Lloyd Georgea i Bonar Law
iż mylnie zawiadamiali parlament i publiczność o wypadkach
wojennych i sile angielskiej armii. Rzecz stanęła na porządku
dziennym izby gmin i jej przebieg, stworzył wiele niebezpieczne
trudności rządowi.— Po przemówieniu Lloyd Georgea odniósł
on zwycięstwo, wniosek Asquitha. Który rząd przyjął za wyraz nieufności
do niego został odrzucony. W Anglii przeważa konieczność dalszej
wojny i dla tego główny jej przedstawiciel Lloyd George wszędzie
więcej poparcie i pomimo powstających trudności oraz zachwianej
opozycji pozostaje przy władzy— Nawet Asquith zaprzeczył
aby swoim wnioskiem miał zamiar obalenia
pierwszego ministra.—

~~3876~~ ~~3791~~ 627

W porcie Mariupol wojska niemieckie ostrzeliwały angielskie statki.— Wojska niemieckie dotarły do ujścia Donu i zajęły Rostow

Anglicy ponowili wyprawę morską przeciw Ostendzie dla zniszczenia podstawy niemieckich łodzi podwodnych i zamknięcia im wyjazdu. Wyprawa spełzła znowu, przyczem zatopiono parę angielskich statków.— Umyślnie przez Anglików zatopiony własny statek, nie zamknął wyjazdu łodzi.—

~~Po kilku dniowym pobycie w Wiedniu ks. Karol udał się do Berlina [illegible] do stolicy niemieckiej [illegible] do powagi [illegible] [illegible] zagranicznej i porozumienia [illegible] w Komisji [illegible] Koła Polskiego i [illegible] austrjackiej delegacji~~

11° Maja

ryję

iękuję za ostatnie

! działanie już dawno

wreć, ale między dotychczas

ów przyjechać do Wiednia.

ie Kochanie po Twoje, chwi-

zych godzin nas nie zastałam:

pare tygodni po d[illegible]

je serdecznie

Twoja oddana

Mierześki

CLXXXV CLXXXIV

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

28 Maja 1918r

628

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXV
3867-3893

Krakau.
Wien,
IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCXXXIV

Pobyt cesarza Karola w niemieckiej głównej
kwaterze. Narady z cesarzem Wilhelmem.–
Odnowienie i pogłębienie austryjacko-węgiersko-
niemieckiego przymierza.– Węzeł potoczenia.
Polska sprawa i cesarz Karol.
na zachodnim froncie. Wydany komunikat o
zjeździe. Zespolenie Austro-Węgier z niemieckim
cesarstwem. ~~[illegible]~~ Wszechniemieckie objawy
austryjackich Niemców. Przeciwdziałanie
Czechów. Polska sprawa wobec nowego
sojuszu.– Oświadczenie Nordd. Alg. Zeit.!
Parmeńska legenda.– Hr. Hunyady
w ochmistrzem.– Powrót z niemieckiej
głównej kwatery.– Wekerle o liście cesarza
i nowym sojuszu i o polskiej sprawie.– Nie
zapadło o niej ostateczne postanowienie
Nordd. Alg. Zeit. o ~~ostatecznych~~ głównych węzłach
zjeździe. Sprawa polska drugorzędna. Hr.
Albert Apponyi o polskiej sprawie. Ostatnie
informacje o zjeździe.–
Podróż austryjacko-węgierskiej pary cesar-
-skiej do Zofii i Konstantynopola.– Dzień modłów
Nota pokojowa Ojca Świętego.
i punkty prezydenta Wilsona.–
Mowa cesarza Wilhelma

Na Watykanie co ~~Akwizgranie~~ Akwizgranie. Rządowa
reforma wyborcza odrzucona przy
trzeciem czytaniu, co praktyce sejmie-
Odłożenie podpisania gospodarczego układu
między Szwajcarią i Niemcami. Cesarz
Wilhelm w imieniu niemieckiego cesarstwa
uznał niezależne litewskie państwo. Z
Ukrainy. Nowy rząd i jego program.
Rokowania w Kijowie o pokój z Rosją.—
Z Rosji.— ~~Carska~~ z Członkowie w rękach
carskiej rodziny na Krymie
Niemców.— Nowe stronnictwo austrjackie
[illegible] parowie. Z włoskiego frontu. Amerykańskie
wojsko we Francji.— Jeszcze nie wybita godzina
rozstrzygnięcia na zachodnim froncie. Od niego
oczekuje pokoju Kanclerz Hertling. Walki o Kemmel
Lord R. Cecil o terytorialnych wynikach wojny.—
Lord Curzon o Alzacji i Lotaryngii. Balfour o
bukareszteńskim traktacie

18 Maja

~~3867~~ ~~3772~~ CLXXXV 630

Cesarz Karol udał się do głównej, niemieckiej kwatery. Towarzyszyli mu ~~pan~~ Burian, naczelnik głównego sztabu Arz ~~i~~ ~~...~~ w. ochmistrz hr. Hunyady. ~~...~~ ~~Hunyady~~. Przy spotkaniu tam ~~o...~~ z cesarzem Wilhelmem obecnemi byli austro-węgierski ambasador ks. Hohenlohe, kanclerz hr. Hertling i sekretarz stanu Kühlmann. Rozmowy objęły ~~...~~ także niezawodnie i polską sprawę. Ktoś bliski dworu wyraził się: że cesarz Karol na sprawę polską po wszy- ~~Cesarz Karol~~ jest przeżyty i znużony się ~~sprawą polską~~ i jednak obstaje za austryjacko-polskiem rozwiązaniem, lecz obawia się, że wystawi się dla niej, a Polacy zgotują ~~spotkanie~~ mu zawód i wystawią ~~go~~ na sztych. Miał powiedzieć, że „Nie wiem czy w tej sprawie mogę całkiem polegać na Burianie; dałem mu wprawdzie tak wyraźne i stanowcze polecenie, iż musi się go trzymać!"

Cesarz mianował bar. Buriana hrabią z powodu podpisania bukareszteńskiego traktatu.

Podobno z niemieckiej strony zawiadomiono polską Regencję, że nie mogą nic ostatecznego powiedzieć przed załatwieniem polskiej sprawy z Austro-Węgrami.

~~3868~~ ~~3779~~ 631

Cesarz Karol żywo jest dotknięty wypadkami przeciw rodzinie Książąt
Parmeńskich i stoi po jej stronie. Ks. Parmeńska matka cesarzowej
jest osobą godną poszanowania, która nie nadużywa swego wpływu. Z domu portugalskiego Książąt Bragança pochodzi –
Ma być ~~wielce~~ przychylną Polsce.–
Para cesarska miała ~~[illegible]~~ zamiar udania się do Konstantynopola
i zatrzymania się ~~[illegible]~~ w Sofii.–
Po powrocie z głównej kwatery niemieckiej Hr. Burian udzielić
miał objaśnień zażądanych przez Koło Polskie. Prawdopodobnie
z tego (takie) oświadczenia w zagranicznej komisji austriackiej delegacji
Uwaga świata zwrócona była na zjazd w niemieckiej głównej kwaterze
Przypisywano mu nie małe znaczenie oraz uroczyste potwierdzenie,
po znanych zajściach, austriacko-węgiersko-niemieckiego sojuszu,
w chwili, w której Lloyd George oświadczył, że losy ojczyzny Dziś i w ~~[illegible]~~
najbliższych tygodniach rozstrzygną się, a lord Curzon ~~[illegible]~~
rzekł, że godzina rozstrzygnięcia nie należy do przeszłości ani
przyszłości, lecz właśnie teraz w punkcie ciężkości znajduje "
się na Zachodzie." Rozchodzi się o zwycięstwo lub pogrom..

~~3869~~ 632

Urzędowy komunikat z 13 opiewa „Cesarz Karol odwiedził 12-tego niemiec=kiego cesarza we wielkiej głównej kwaterze. Prócz już wymienionych osób wzięli w spotkaniu udział feldmarszałek Hindenburg, jenerał Ludendorff i niemiecki ambasador we Wiedniu hr. Wedell. Między wysokimi sprzymierzeńcami i ich doradcami odbyły się serdeczne rozmowy i wyczerpujące rozważanie wszystkich zasadniczych politycznych, gospodarczych i wojskowych spraw, dotyczących obecnych i przyszłych stosunków między dwoma monarchiami. Przy tem okazało się zupełne porozumienie we wszystkich tych sprawach, oraz postanowienie rozszerzenia i zgłębienia budowy istniejącego sojuszu. Wytyczne zamierzonych traktatowych układów są już zasadniczo oznaczone. W ciągu rozmów ujawniło się w pożądany sposób, jak z obydwóch stron wysoce ocenionym jest, ~~sojusz~~ długoletni sojusz między Austro-Węgrami i niemieckim cesarstwem”, tak już chwalebnie wypróbowany w obecnej wojnie. To spotkanie ma nieco z natury pielgrzymki do Canossy a jego następstwem ma być ~~już~~ dalej idące zespole=nie Austro-Węgier z niemieckim cesarstwem, i

3870 ~~3771~~ 633

~~Bor~~ Do czego przyczyniły się znane zajścia, list cesarza Karola do ks. Parmy oraz wrażenie jakie ~~wywarł~~ wywołały te wypadki w Niemczech i w niemieckim obozie w Austryi.

Do głównej kwatery niemieckiej przybył także Król Ludwik bawarski wraz z ministrem spraw zagranicznych Dandl-

Niewątpliwie rozpoczyna się nowy, doniosły okres w dziejach środkowej Europy który znajdzie ~~swój~~ wyraz w systemie zespolenia Austro-Węgier z niemieckiem cesarstwem. Traktat sojusza między temi dwoma mocarstwami zawarty 7 października 1879 był obronnym, na wypadek zaczepienia jednego z nich przez Rosię, lub poparcia przez nią zaczepki innego mocarstwa. Otoczenie Niemiec przez Edwarda VII stworzyło zasadniczo-polityczne ten przewidziany wypadki: rosyjska mobilizacya w 1914 r. spowodowała zastosowanie głównego warunku traktatu.

Pogrom i rozpadnięcie się Rosii, jej wewnętrzna anarchia i zewnętrzna niemoc, wykluczają w okresie z którym jednak polityka liczyć się może, jej zbrojne wystąpienie, zwłaszcza groźne, przeciw środkowym mocarstwom, kontrahentom z października 1879 r. Tem samem odpadł główny powód tego traktatu i stał się bezcelowym i bezprzedmiotowym.

~~3871~~ ~~3776~~ 639

Zastąpi go inny, aczkolwiek zniknęło dla Austro-Węgier główne niebezpieczeństwo od strony Rosji, które było dla nich powodem zawarcia go. – Pomimo bowiem tego zniknięcia wewnętrzne stosunki, geograficzne położenie, wykluczają – jak to zauważyłem w rozmowie z ambasadorem Wedel – zwrócenie się Austro-Węgier przeciw niemieckiemu cesarstwu a stąd nie pozostaje innego wyboru jak ścisłego z niem sojuszu.

Już stąd wynika zależność pewna habsburgskiej monarchii od niemieckiego cesarstwa. ~~której tatusia~~ ~~odejście by~~ ~~wybór [illegible]~~ – Nowy traktat niewątpliwie zwiększy tą zależność Austro-Węgier od cesarstwa niemieckiego, ale tylko zależność tkwiła, istniała w położeniu a przebieg wojny uwydatnił i wzmógł jej byt. Traktat zatem będzie tylko wyrazem stanu rzeczy. – Zależność znajdzie nieporządane pogłębienie w dziedzinach i zachowaniu się

~~3872~~ ~~3777~~ 635

wielkiej części austryjackich Niemców. – Niemcy w Czechach z powodu
opłakanych ich żywnościowych stosunków, zwracają się o pomoc do
cesarstwa niemieckiego i tak daleko się posuwają iż żąd wobec
ministerstwa austryjackiej administracji, żądają utworzenia na czas
wojny wspólnego, żywnościowego urzędu obydwóch cesarstw z niemieckim
ładem. Przeciw ~~tymu wystąpiły austry~~ tym i podobnym dążnościom ~~Dochodzenia~~ sądowe dochodzenia i żądają
wystąpiły austryjackie władze i zarządziły
Gdzieindziej Niemcy zdradzają także wszechniemieckie dążności w monarchii. Z drugiej
dalekoidących dla niemczyzny ustępstwom sprzeciwiają się wszelkim
strony Czesi i południowi Słowianie gorąco w Radzie Państwa zapowiedział
Dla Niemców ustępstwom a czeski Klub w nowym urzędom w Czechach i
silnie przeciw zapowiedzianym, odmówił Seidlerowi udziału w naradach nad niemi.
W tym stanie rzeczy jedynem zwiększeniem następstw nowego z
Niemcami traktatu, dla dynastii i monarchii, mogłoby być
austryjacko-polskie rozwiązanie. Na Veto przy rokowaniach niemieckie
i korzyściach tego traktatu ~~Ale~~ cesarstwo niemieckie po za niem.
zgodziłoby się powinno, dla Veto'wego
Polska byłaby tylko ciągłym Vetopotem–

3873 ~~3778~~ 636

W[illegible] jest, że Polacy liczyć się muszą z nowym austryjacko-niemieckim traktatem oraz ze zniknięciem tego, co zmienia wartość Polski jako obronnego przedmurza świata, urzekać, że losy ich zależą, obecnie od środkowych mocarstw, a że nawet gdyby nie odniosły stanowczego, ostatecznego zwycięstwa, one o nich stanowić będą, inne bowiem mocarstwa nie mają bezpośredniego w sprawie polskiej interesu a sposób poświęcić go dla bezpośredniego. W jakikolwiek sposób [illegible] z środkowemi mocarstwami załatwioną byłaby sprawa polska między dwoma — a Prusacy z nakartaby ona oparcie przeciw przewadze w niej Niemców — Węgrach, raz już zagarnęły sobie Warszawę — tylko co Austro-Węgier, tego też Polacy w Austryi powinni strzec się negatywnego, zachować opozycyjnego postępowania, a o ile się da, zająć czy też dodatnie. — Nie lekceważą przytem państwowe i dynastyczne stanowisko, pominiwszy, że Austro-Węgry, mając już tylko jedną wojnę, Niemiec i zerwanie stosunki z innymi, na razie, dla niej a także z wielu innych i to z Włochami na karku, stosunki środkowych narodów, uzgodnienia, umożnienia, zjednania oraz węgierskich dążeniu i niemieckich

~~3874~~ ~~3719~~ ~~637~~

Dla cesarstwa niemieckiego wierności, niepewności w polskiej
sprawie, nie mogłyby się zwrócić do końca wojny przeciwko
niemieckiemu cesarstwu i zdradzić je. Muszą zatem czuwać
ostrożnie zależności od niego i szukać bezpieczeństwa w
nowym traktacie. Który ~~przeciwko~~ rozciągnie się do przyjścia austriacko-
i przeciągnie je, a tem także jest ~~[illegible]~~ dla Polaków niemieckiej
Kanclerska Nordd. Allg. Zeitung omamia rząd w niemieckiej ostatnie
głównej kwaterze i węgierskie zamiary, iż przekonała on ostatnie listem
wypadki, włączenie ze szwajcarskiemi rokowaniami i Zupełnie
cesarza Karola do księcia Parmy II Franciszka nad [illegible] obietnych
teraz uświadomionym będzie, iż jego próby zatrzymania a tem, z swojej nieufności
stosunków między dwoma monarchami dwóch cesarstw spotęgują na
zasięgnąć, w sojuszniczym stosunku dostały II. do końca, że jeśli sojusz na czas
ściśle i ~~zatajonemi~~ zatajonemi jest nieprzetrwałym, II to należy i to spokojnie. Które
do końca wojny jest nieprzetrwałym, nadać ~~[illegible]~~ nie te spokojnie. Które
pokoju, nadać ~~[illegible]~~ zabezpieczy go mają, przed jakiemi konkretnie
zabespieczyć go mają, przed przyjętemi. Dzieło
przyjętemi barzami. Dzieło
to wierzę na drogę prowadzącą II
to urzeczywistnienia takowego II

~~3780~~ 3875

638

Jest to dzieło ani mistyczne, ani historyczne, lecz w całem stawia tego znaczenia – konieczności. I to do pewnego stopnia. Konieczności dla obydwóch stron; tylko że jedna jest w możności uzyskania jej, której druga nie ma.

Ale politykę robić można conajwyżej na lat ~~pięćdziesiąt~~ a nikomu ~~[illegible]~~ i nigdy przewidzieć nie danem jest, co z niej po stu latach wyniknie.–

Około tego co *Nordd Allg Zeit* położyła za załatwione i przekreślone, powstała cała legenda, ~~która~~ w której nie ~~[illegible]~~ łatwo rozróżnić prawdę od bajki.–

Cesarz Karol który mówi po francusku lecz piśmiennie nie władał ~~[illegible]~~ językiem dostatecznie, miał napisać po niemiecku ów list do Ks. Sykstusa ~~[illegible]~~ Parmy.– Wielka osób i dam, między innemi Ksiądz Mussö[illegible] profesor orientalista i były także spowiednik cesarzowej, ~~[illegible]~~ towarzysz Ks. Sykstusa w podróży na Wschód, zajął się jego przekładem ~~na~~ ~~francuski~~ na francuski język. Kiedy przedłożono cesarzowi przekład, zastanowił się i zacukał ~~nad~~ nad ustępem o Alzacji i Lotaryngii, jako ~~[illegible]~~ niewłaściwie oddanymi. Przekład

~~3876~~ ~~3781~~ 639

przyznawał słuszność Francji w jej żądaniu odzyskania straconych prowincji. – Wytłomaczono mi, że francuski dwór wywarła wrażenie cesarza i list podpisał. O wysłaniu prócz jednego [illegible] Czernin, cesarz nikogo nie zawiadomił, nie wiedział o nim hr. Czernin. Kiedy tak niebacznie wyzwał Clemenceau i ściągnął na siebie zarzut kłamstwa, uprzedzony, albowiem hr. Revertera nie kryje się z tem, że hr. Czerninowi zupełnie wyłuszczył przedstawił dowiedział rzecz. ~~i prawdy nie powiedział~~. Kiedy hr. Czernin dowiedział się o liście cesarza, zaniósł przed nim skargę, przyszło do przykrego i dość ostrego zajścia, którego następstwem była dymisja hr. Czernina. Takową przedstawiają wyczerpująco dokładnie. Donosi teraz paryski korespondent Manchester Guardian ~~powiedzieć nie mogę~~ o drugim liście cesarza Karola, w którym wyrażić miał przekonanie iż może ~~że wyjść~~ uwolnić Niemcy do pokoju, pod warunkiem, że niezawodne porozumienia ograniczą do Alzacji i Lotaryngii terytorialne żądania. Polskiego wniósł, aby Austro-Węgry odstąpiły Triest i Trentino, w zamian za pruski Śląsk, czy cesarz Karol miał wspomnieć Triest i Trentino już w posiadaniu nie zajmuje ale że Francja nie Śląska. Lloyd-George

~~3877~~ ~~3782~~ 641

Sonnino zgodził się, na

świat się zawahał, za nim na żądanie ... z cesarzem Karolem. Tu wszędzie

odrzucenie i przerwanie, układów z cesarzem Karolem. ... Ale

z wnie przepuszczoną uśmiechy tego i w ogóle drugiego listu cesarza strony legendy

Wszystko to zdaje się należeć do bajecznej ... wyposobienia zwrotki i publiczności — Książąt

zapisać je trzeba jako oznakę ... rozgoryczenie przeciw rodzinie

W łączności z nią jest tu ... przedewszystkiem

Parmeńskiej, podżegane przez arcyksiężnę Izabellę, która ~~[illegible]~~

nie może objęcia głównego dowództwa Arc. Fryderykowi,

tak że między arcyksiążęcą parą a dworem w Baden Parmy

nastało ~~[illegible]~~ naprężenie. Oskarżają księżnę ... cesarzowej Zity,

że za pośrednictwem, spowiednika córki, ... we

Włochu, zdawała sprawę Papieżowi że wszelkich ... wiadomość ... o rozmowie ...

Austro-Węgrach zdarzeniach i nastrojach ~~[illegible]~~ mocarstwo przedewszystkiem

o nich dostawała się do gabinetów ... ministra przez ... do

Opowiadają także, że cesarz, po zapłaceniu ... w jego ... że stąd przeszedł Hohenlohe

Zarządzenia i nominacje ... między nim i Ks. ... powodzenie

żywej rozprawy między nim i ... do dymisji — ... zostało

po której ten podał się do ... na jego miejsce, względnie ...

~~1878~~ ~~2783~~ 64

niższego oficera, Węgra, hr. Hunyadego – ale osobiście tylko
korzystnie wyrazić się z okiem [?] kalecy – wywołało zdziwienie; a w
dworskich oraz arystokratycznych kołach ~~nagana~~, ~~przedewszystkiem~~
Nowe panowanie sprawia wrażenie ~~wiadomości~~, ~~krytyki~~, niedoświadczonych
gospodarstwa, dobrych, miłych młodzieńców – niedoświadczonych ~~miłych, dobrych~~, młodzieńczych ~~władców~~
~~krytyka~~, ~~dobrych~~ dzieci –

~~Ale~~ Cesarz Wilhelm miał powiedzieć: „Wszystko to
nie ma znaczenia. Ja także nieraz powiedziałem
lub napisałem, coś niepotrzebnego i jemu trzeba
przebaczyć.”

We Wiedniu ~~mówią~~ ~~*~~ Sixtus wtrącił cesarza w błoto
Eliasz ~~wyrzucił~~ wydobył go z ~~niej~~ niego.
~~do wody a~~
Cesarz Karol powrócił 14 t.m. do Baden a hr. Burian do Wiednia.
Cesarze zamienili wszystkie telegramy poufne. Cesarz
Wilhelm dodał, słodycze dla cesarzowej Zity. Absolucja –

3879 ~~3784~~ 642

W odpowiedzi na interpelację w sejmie węgierskim hr. Michała Karolyiego
prezydent ministrów Wekerle przyznał, iż hr. Czernin nie wiedział
o liście cesarza do Ks. Syxtusa ale wiedział o zamierzanych z nim
rozmowach. Sprawa tego listu – dodał – wywołała pewien niepokój, zwłaszcza
w Niemczech i po wyjaśnieniach, zniknął on ~~teraz~~ zupełnie, także w kołach
i można poczytać rzecz za ~~zupełnie~~ załatwioną. odnowienia i pogłębienia
S. Wekerle dał objaśnienia, co do ~~przygotowującego się~~ przygotowanego i zachowanie niezależności
przymierza, przyczem położył nacisk na zabezpieczenie Cele wojny nie zostały
i prawa samodzielnego postanowienia monarchii. i nie przeszkadza, że
omówione, sojusz bowiem jest pokojowym i obronnym A to stąd pochodzi zabezpieczenie pokoju
przyłączeniu się, do tak zwanego związku ludów. ~~mający~~ ma na celu zabezpieczenie S. Wekerle odpowiedział
~~[illegible]~~ zamierzony, wyłącznie obronny sojusz, polską sprawę. Austro-Węgry
Hr. Karolyi poruszył w swej interpelacji dotycząca wspólnie głównej Kwe=
II Samo przez się rozumie się, że polityczne sprawy niemieckiej najzupełniej
i niemieckie cesarstwo były przedmiotami rozmów w ustanowionem będzie
=stie takie co i tej polskiej sprawy, ustanowionem, przy
jednomyślne postępowanie II Zatem jeszcze po ustanowionem [illegible]

3880 ~~3785~~ 643

spotkaniu dwóch cesarzy, nie dostało. Objaśnia to doniesienie Kölnische Zeitung iż nie załatwiono polskiej sprawy i mowy nie było o austryjacko-polskiem „rozwiązaniu". Co nie wyklucza iż mogłaby być jeszcze o niem mowa. – Nordd. Allg. Zeit. powtórnie omawia narady w niemieckiej głównej kwaterze i porwała wnosi 1° że dotyczyły wspólnego zespolenia wszelkich organizowaniach istniały 2° Nie jest jeszcze przewidzianem aby traktat miał być wciągnięty w konstytucję. Już Bismarck o tem myślał, ale później porzucił ten zamiar. 3° Mylnem jest twierdzenie jakoby austryjacko-polskie rozwiązanie miało być podstawą ~~[illegible]~~ postanowionych ~~[illegible]~~ akt w głównej kwaterze, Nie słusznem byłoby przypuszczać, że w rozmowach, w głównej kwaterze polska sprawa wzięta na pierwszy odwód i że dopiero na podstawieniu porozumienia co do Polski, dojrzało postanowienie przekształcenia całej istoty sojuszu. To zapatrywanie ~~[illegible]~~ przypisywałoby ~~[illegible]~~ jednej sprawie, kompleksu interesów, który niełkie znaczenie. ~~[illegible]~~ silna wola całego rzeczywiście zaś istniała przedewszystkiem jednorodnego przebudowania sojuszowego stosunku, a przy tem oczywiście także rozwiązania

drugorzędnych spraw, do których Polska należy. Tak wyraził się Kandewski dziennik i oblat ziemna [illegible] ~~polityczne~~. Dodał: 4º Żywem jest życzenie aby Bulgaria i Turcja ściśle zespoliły się z nowym niemiecko-austryjackim sojuszem.

W sejmie węgierskim hr. Albert Apponyi rzekł „Jedna z najważniejszych spraw które oczekują na załatwienie jest przyszłe stanowisko Polski. Życzymy sobie takiego jej rozwiązania któreby spełniło uprawnione życzenia Polaków. Nie uważamy ale przecież z dobrego źródła okazała się wiadomość że Polska ma wejść w związek z Austro-Węgrami na zasadzie unii personalnej. Muszę jako główny stanowczy oświadczyć że Węgry i to bez różnicy stronnictw zaprotestowałyby przeciw rozwiązaniu sprawy polskiej, któreby mogło postawić Węgry wobec innego państwa na podrzędnem stanowisku. Jeżeli jego Apostolska Mość Cesarz i Król ma władać w Polsce na zasadzie unii wyłącznie personalnej a stosunek pomiędzy Austrią a Węgrami nie ma ulec zmianie, musimy przeciw temu stanowczo zaprotestować, gdyż prawa Węgier nie mogą być mniejsze niż Polski". Hr. Apponyi okazywał zawsze przyjaźń Polsce. Jest przedewszystkiem Węgrem i może obawia się aby znaczenie Węgier w monarchii nie spadło z $\frac{1}{2}$ na $\frac{1}{3}$. i stąd nie jest przeciwnym austrjacko-polskiemu rozwiązaniu lecz żąda równorzędności między trzema państwami, co logicznie zrozumiałem jest. Na początku wojny, w ten sam sposób wyrażał się i wtedy nie miał nic przeciw takiemu stosunkowi Polski do Austrji jaki łączy Kroacji z Węgrami. Przypuścić należy że ~~[illegible]~~ formę rozwiązania nie postawi nad polityczną jego doniosłością. Węgierscy przywódcy używali i używają jak innych spraw tak i polskiej w stronniczych celach i w parlamentarnych zapasach i podług tego czy są u władzy czy w opozycji.—

Po powrocie z Konstantynopola hr. Burian udał się do Berlina dla układów na podstawie w gronie omówionych w głównej niemieckiej kwaterze. Przypuszczają że przybędą tam także w. wezyr Talaat i prezes bułgarskiego gabinetu Radosławow. Żywią nadzieję że pośredniczy się przemiana tymczasowego stanu rzeczy co do północnej Dobrudży na stały.—

~~3882~~ ~~3787~~ 645

Dowiaduję się że w niemieckiej głównej Kwaterze postanowiono:

1° Że polska sprawa załatwioną będzie bez uszczerbku dla obydwóch stron

2° Po powrocie z Konstantynopola ks. Burian uda się do Berlina dla układów we wszystkich sprawach dotyczących nowego sojuszu także w polskiej

3° Zasadniczo zgodzono się na zawarcie wojskowych i gospodarczych umów.

~~3883~~ ~~3788~~ 646

Głównodowodzący bułgarskiej armii Jekow potwierdził, przy czem wiadomość o zamierzonem przybyciu do Zofii cesarza Karola które wraz z armią cała radośnie a które żadna klam i odeprze usiłowania nieprzyjaciół, szerzenia ~~niech~~ niezgody, nieufności i nieporozumień między nami.

Generał wyraził nadzieję ostatecznego zwycięstwa i poczytał położenie wojenne Bułgarii za pomyślne, aczkolwiek —wat— na południowym froncie Grecja znajduje się w stanie wojennym z nami i cała grecka armia bierze udział we walce z naszem wojskiem.—

Jednocześnie potwierdzono też, że cesarz Karol uda się także do Konstan=tynopola i że towarzyszyć mu będzie hr. Burian. Do powrotu odłożone będą zatem ważniejsze sprawy, a przedewszystkiem także zaprowadzenie okręgowych urzędów w Czechach.—

Cesar. Karol wraz z cesarzową Zitą odjechali 16. tm. z Baden do Zofii i Konstanty=nopola, wraz z bardzo licznym orszakiem, w którym znajdują się prawie wszyscy dygni=tarze dworscy i rzesza dworskich i wojskowych urzędników. Hr. Burian, naczelnik głównego sztabu Arz, minister handlu baron Wieser biorą udział w podróży—

~~3884~~ ~~3789~~ 647

Ojciec Święty Benedykt XV Motu proprio rozkazał, aby 29. czerwca w święto Św. Piotra i Pawła wszyscy księża wraz z Ojcem Świętym odprawili Msze Święte na intencję ludzi. aby przyczyniwszy im zesłały spokój i braterstwo. Zamiarem Papieża jest msza święta w tym dniu w całym katolickim świecie dla pokoju.

Prezydent Wilson zarządził aby 30go Maja był ogólnym dniem, pokutnym modlitwy i postu.

7885 ~~1790~~ 648

Cesarz Wilhelm wygłosił na ratuszu w Akwizgranie
mowę w której dał szkic położenia niemieckiego cesarstwa –
19 Na Zachodzie zwiedziłem na pół spustoszoną Francję. Tam
widzi się okropność „oszczędzoną naszej ojczyźnie. Jeżeli zaś
możemy się tu oddawać w bezpieczeństwie zupełnym pokojowej
pracy, zawdzięczamy to, ~~zawdzięczamy to~~ naszej niezwyciężonej armii –
Ofensywa postępuje pomyślnie naprzód. Przeciw statystyce Anglików ~~już~~ Francuzi
~~zostało ze szczętem~~ zmniejszyło ich szeregi, zdobyliśmy 1600 dział. Twardo wzięli się w obroty nieprzyjaciela,
Muszą wszędzie spieszyć z pomocą. Sprawa na Zachodzie będzie dokonaną i ale
na nic lepszego nie zastąpią. Mimo wszystko armie nie mogą
musimy uzbroić się w cierpliwość. Dopniemy naszego celu. Mamy przed sobą Wschód
być w jednym dniu pokonane: Otworzyliśmy Wschód, przyjaciele
ciężką pracę, ale mamy też dzielnych towarzyszy. Z Ukrainy nadeszły do Berlina pierwsze
Na Krymie widzimy na przód. Przez to polepszy się zaopatrzenie. W Sebastopolu
żywnościowe środki. Tam zdobyliśmy silną, bogato zaopatrzoną, handlową flotę.
umożliwiamy sobie znowu przejazd przez Morze –

~~3886~~ ~~3791~~ 649

Zatem idzie nam dobrze. Usposobienie wojska jest wyborne" — "A teraz nieomal
Tu w napadzie słowiczeństwa cesarz zawołał: "A teraz nieomal
nadszedł także czas wykreślić wszelką obczyznę. Wszelka francuska
rozmowa musi ustać. Nasz rozmawiajmy w naszym dolno-niemieckim
języku". Można stąd wnosić że język francuski wcale obcym nie
jest Nadreńskim Prowincjom. Cesarz który go na wygadanie
skarżę, tam pozwanych nim władał. Lecz zdaje się niechętnie
słyszy go nad Renem.

Przytrzeciem czytaniu reformy wyborczej w pruskim sejmie, Władowa
ustawa o równem prawie ~~głos~~ wyborczem, w rzeczy została
~~Takie prawo~~ ~~głosów~~. Atwarza to ustawę.
236–185. — powszechne przesilenie, po oświadczeniach cesarza i kanclerza za ustawą
Urząd postanowił użyć wszelkich konstytucyjnych środków aby ją przeprowadzić
Przeciw której cześć panów. Jeśli w pewnym przeciągu czasu nie doprowadzi to
do otrzymania ustawy, rząd zarządzi rozwiązanie sejmu w chwili w
której uzna iż ~~to~~ na to pozwoli wojenne potrzeby. —
Pod groźbą Francji, że Porozumienie wyda drugi cios gospodarczy wojny
zdobyła się Rada Związkowa, w ostatniej chwili i nie podpisała gotowego
już gospodarczego układu z Niemcami, zażądała
namysłu do 22 maja. —

~~3887~~ ~~3792~~ 650

Prezydentowi litewskiej Rady Krajowej wręczonem zostało
uroczyście 4. Maja podpisane przez cesarza Wilhelma uznanie
przez niemieckie cesarstwo, niezawisłego litewskiego państwa.—
Przyczem cesarz zawiadomił, iż udzielił kanclerzowi upoważnienia
do poczynienia, w porozumieniu z przedstawicielami ludności Litwy,
potrzebnych zarządzeń, dla wskrzeszenia niezawisłego litewskiego
państwa oraz utworzenia, stałego ~~[struck out]~~ związku z
niemieckiem cesarstwem, przy zawarciu wszystkich komuni-
=kacyjnych, celnych i monetarnych konwencji. Temu
wolnemu i niezawisłemu, wskrzeszonemu litewskiemu
państwu, wieczystym stałym związkiem złączonemu z niemieckiem
cesarstwem ~~[struck out]~~ czego ono zażądało, użyczy niemieckie cesarstwo
opieki i pomocy, przy jego budowie.— „Wychodziemy, przy
tem, ze założenia, że wzajemne interesy będą uwzględnione
i że Litwa weźmie udział w ciężarach wojennych"
Niemiec, które posłużyły także do jej wyzwolenia.—

~~3888~~ ~~3793~~ 651

Łysogub

Tymczasowy minister prezydent Ukrainy Łysogub zawiadomił Głos ~~Kijowa~~

że podczas gdy zamierzono wysłać nowych pełnomocników do Kurska

dla rokowań pokojowych z Rosją, przybyła do Kijowa wielka rosyjska

delegacja pokojowa. Ministerstwa dla Rosjan, Polaków, Żydów ~~zniesie~~

będą zniesione, zaprowadzonem zostanie równouprawnienie

wszystkich narodowości. Dyplomatyczni przedstawiciele

dawnego rządu, między innemi Szewczyk, Kowalewski nie

zostaną innemi zastąpieni. Jakowlew pozostanie we

Wiedniu.- Rząd ~~...~~ w porozumieniu z wszystkimi, postanowił prowadzić

rokowania pokojowe w Kijowie.- Nazwa Ukraińska Rzeczpospolita przemieniona

Ukraińskie Państwo -- co mogłoby oznaczać lub

Zostanie na Ukrainie może królem z opiekunem poprzed-

=czyć drogę Ukraińskiej Koronie. do ofiarowania dynastyi ... sprzyjającemu carowi.

W przeciwieństwie do anarchicznej

=niego rząda, hetman Skoropadski ogłosił, prawosławie

państwową religią; co też jest związkiem z Rosją

i ma wewnętrzne i zewnętrzne znaczenie. Głównym programem rządu jest przywrócenie

Łysogub zaznaczył, że głównym programem rządu jest przywrócenie prawa prywatnej własności oraz spokój i porządek w kraju.-

~~2889~~ ~~3714~~ 652

Osoba przybyta z Krymu (mówi) że stosunki tam są „obrzydliwe"

u dołu dzikość", rozpasanie, barbarzyństwo.— Wyższe warstwy, dawni

dygnitarze, arystokracja — zubożniały, apatyczne, bierne, zgromadziły się

przeważnie na Kaukazie, prowadzą hulaszcze, rozpustne, zbytkowne

życie. Jak w Polsce podczas rozbiorów.— która objęta byty

Kraj rosyjski wydał / Mają amnestii.

ministrowi cara i Kerenskiego Djulbar, Dostali się w ręce byty

Na południu Jałty w Krymie, we wsi carowa wdowa, wielkie księżna: Mikołajewicze.

niemieckich władz wojskowych, Piotr i Aleksander od świata oddzieleni

naczelny wódz Mikołaj-Mikołajewicz, i całkiem Były tam także żony w. księ-

Byli dotąd strzeżeni przez 25 majątków ~~i~~ żny Piotra. Jnie wielki w. ks. Piotra. Dom

~~Cikaukaz ogłosił swoją niepodległość~~ Czarnogórskie, majątkiem w. ks. Piotra. Dom

z domu księżniczki Czarnogórskie, jest majątkiem, że tylko cesarzowa

=żąt Mikołaja i Piotra. ~~Ale~~ Djulbar jest tak szczupły, gwardo i ~~może~~

jest wiek w. ks. Aleksandra. mieszkała jest tak szczupły, i nietakie i nawet

w którym rodzina ~~Romanow~~ Romanowów wdowa miała osobny pokój. Niemcy zdeptali w osie nasz taki i nietakie Mikołajewicze ~~naszych~~ Berlina.

najwięksi ich wrogowie są w. ks. Mikołaj-Mikołajewicz dostanie się do wrogów. Do najmierzy Klejszych

zdarzeń zaiszłych przychodzi wyzwolenie przez Niemców ich wrogów, z pod byłych poddanych cara. —

~~3795~~ Rosyjski rząd Komisarzy ludu postanowił znieść prawo dziedziczenia.

3890 Po zgonie ruchoma i nieruchoma własność stanie się własnością państwa. —

I coś podobnego ma mieć trwałość!?

653

3891 3796 655

Bezpośrednio po wystąpieniu polskich członków z łona stronnictwa prawicy opuściło w chełmskiej sprawie, czternastu członków stronnictwa prawicy grupy.- Zupełnie bez należytego politycznego uzasadnienia, albowiem krok nasz był usprawiedliwiony. Konstytucyjny i w niczem antypaństwowy. Dla wielu innych członków nie był on powodem, gdyż już od dawna, niedogadzało im zachowanie się czeskich członków prawicy. Którzy nie zdobyli się na potępienie czy zganienie antypaństwowego czesko-słowieńskiego ruchu i wrodzonych dążności. Jednak dla tego, że niebacznie polscy członkowie prawicy nie przestrzegli jej o zamierzonem oświadczeniu w chełmskiej sprawie, co miało już uratowania godzina. Oni członkowie skorzystali ze sposobności aby opuścić grupę prawicy. Od dawna zresztą istniał zamiar utworzenia nowego stronnictwa nazwą. Powstało ono też pod patronatem kardynała arcybiskupa Piffla i w. skład jego weszli członkowie między środkiem a prawicą. Państwowego Stronnictwa który prawicy opuścili. Ostatnia to już i w ogóle dalsze jej istnienie już narażone; co wcale ani dla państwa ani dla Zachowawczego stronnictwa korzystnem być nie może. Dzięki grupy prawicy, stworzyło by zatarcie dla polskich członków, trudne i nie pożądane położenie.-

~~3892~~ ~~3797~~ 655

zdobyło 10. t.m. Monte Corno. Wojsko austryjacko-węgierskie
Włoskie wojsko
wyparło na zachód nieprzyjaciela i odzyskało Monte Corno. Przy ponownym
~~[illegible]~~ uderzeniu ~~wyt~~ Włochów, wkroczyli oni w część austryjacko-węgierskiej linii.
Sekretarz stanu Lansing oznaczył na posiedzeniu Kongresu, siły pomocnicze
przewidzianą
Ameryki we Francji jako wynoszące 550.000. Podwójna liczba przewidziana
z niemieckiej strony przeczą aby tyle wyruszyło amerykańskie wojsko we
~~[illegible]~~ Francji
będzie do Europy przed jesienią.
Jak oświadczył cesarz Wilhelm w przemowie na akwizgrańskim ratuszu
wielkie działania na Zachodzie wymagają cierpliwości i godzina ich rozstrzygnięcia
jeszcze nie wybiła. Stąd większe, bezwzględnego znaczenia starcia, że zmiennem
powodzeniem; ~~Zostawszy~~ około Kemmel, gdzie 15. t.m. Francuzi w ~~[illegible]~~ odpartemi zostali
niemieckie stanowiska wkroczyli, podczas gdy gdzieindziej odpartemi zostali
W rozmowie z węgierskim dziennikarzem Kanclerz Hertling dał do zrozumienia
iż od wojennych działań na Zachodzie, oczekuje jeszcze w tym roku pokoju.
Lord Robert Cecil z urzędowym Anglikom politycznym rozumem stwierdził w izbie
gmin że ostatecznie sprawy terytorialne były powodem wszystkich niemal
~~Ministrowi spraw zagranicznych Balfour oświadczył w izbie gmin, że przy zawarciu~~
~~ogólnego pokoju nastąpi rewizja bukareszteńskiego traktatu~~ ~~bukareszteńskiego~~
~~traktatu~~ dotychczasowych wojen; aczkolwiek nie odrzuca myśli związku ludów
i narodów, przekonanym jest, iż nie wróży on mu powodzenia, jeżeli

2893 656 ~~1716~~

nie będzie utworzonym, na sprawiedliwym i ścisłym terytorialnym
układzie.-
Na czele ~~spraw~~ zagranicznego Dziennikarstwa w Londynie lord
Curzon rzekł między innemi „Sprawa Francuzów w Alzacji
i Lotaryngii jest taką samą jak Włochów w Trientino i
Trieście" Przy czem pominął, iż Francja straciła Alzację i
Lotaryngię a Austro-Węgry są w posiadaniu Trientino i ~~Triest~~ Triestu w ciągu wieków
Minister spraw zagranicznych Balfour oświadczył, ~~ven~~ -zia baka=
że przy zawarciu ogólnego pokoju, nastąpi zmiana porozumienia, jak stąd
=wszystkiego traktatu.- Mocarstwa porozumienia nie uznają dotychczasowych
wnioski należy i w tym do przewidzenia, nie uznają dotychczasowych
podczas wojny zawartych traktatów.-

18 Maja

~~CLXXXIV~~ ~~CLXXXVI~~

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

25 Maja 1918 r.

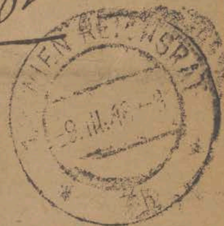

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

657

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXVI

3894-3906

~~Krakau.~~
Wien,

In Reichsratsangelegenheiten.

IV., Mayerhofgasse 11.

658 ~~CLXXXV~~ CLXXXVI

Ogłoszenie rozporządzenia o okręgowych urzędach w Czechach.

Uroczystości w Pradze z powodu rocznicy otwarcia teatru. Antypaństwowe demonstracje i prowokujące wystąpienia władz.

Bunt słoweńskiego pułku. — Wewnętrzne rozstroje —

Austryjacko-węgiersko-niemieckie zapewnienie wyżywienia —

Traktat polityczny Austro-Węgier z Finlandią —

Cesarska para w Zofii i Konstantynopolu —

Powrót do Baden —

Z Ukrainy —

Pod Kemmel ~~[illegible]~~ i w Tyrolu.

Układ gospodarczy szwajcarsko-niemiecki podpisany — Estonii i Inflant od Rosji —

Oderwanie Estonii i Inflant od Rosji. Lenin orzekł, że Rosja pozostała być wielkiem mocarstwem —

Joffe w Berlinie —

Wojskowa umowa japońsko-chińska —

Protest Porozumienia przeciw antykatolickiemu zarządzeniu traktatu o żegludze na Dunaju —

Aresztowania w Irlandii. Irlandzko-niemiecki spisek —

Zamiarek polskiej armii. Krwawa walka II polskiego pułku na Ukrainie z niemieckim wojskiem —

Następstwa nieboszczykowej legionowej polityki —

Władysław Leopold Jaworski —

Wywiad ministra prezydenta Steczkowskiego —

Kucharzewski i Steczkowski. Dopiero we Mons Ratti przedstawicielem papieskim w Warszawie —

Potwierdzony komunikat o polskiej sprawie —

25 Maja

PRÄSIDIUM DES HERRENHAUSES.

Aviso.

Zur Jahressitzung der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften am 29. Mai 1918 um 11 Uhr vormittags im grossen Saale des Akademie-Gebäudes I., Universitätsplatz Nr. 2, wurden für die P. T. Mitglieder des Herrenhauses 15 Einladungen zur Verfügung gestellt, die in der Kanzlei des Herrenhauses behoben werden können.

3894 ~~3776~~ ~~3791~~ CCXXXII 659

Zapowiedziane rządowe rozporządzenie, które zaprowadza okręgowe urzędy w czeskiem Królestwie, ukazało się w niedzielę 19 Maja. Poczną wchodzić te urzędy w życie z początkiem przyszłego roku. Będzie dwanaście okręgów. — Gabinet Seidlera zaskarbia sobie tem rozporządzeniem niemieckie stronnictwa. —

~~1895~~ ~~7800~~ 660

Czesi obchodzili w Pradze 18. t.m. pięćdziesięcio letni jubileusz istnienia Narodowego Teatru. Nie ograniczyli się do artystycznej uroczystości lecz skorzystali ze sposobności aby urządzić antypaństwowe objawy, ze znamionami zdrady stanu, co było zresztą do przewidzenia. W tych objawach wziął udział Słoweńcy, Włoch przez z Triestu Corsi. Kalkus ~~[illegible]~~, polskich działaczy Głąbiński na ich czele ojciec tatyjej wszechpolaków ~~i Porozumienia~~ w obchodzie Na niej wniósł Vesto Politiki nie ~~[illegible]~~ ~~uczestnictwo~~ politycznie wypowiedziane i posłała tylko telegram z kulturalnem znaczeniem. – Mowy wypowiedziane łączność z ~~uwagami~~ nieprzyjaźnemi Jak w Pradze, oznaki zewnętrzne i kokardy, okrzyki stwierdzały łączność Porozumienia monarchii i nadzieje oparte na mocarstwach zdrady stanu, z wykle, po nie wcześnie wystąpiły władze, stwierdziły objawy zdrady stanu, zakazały ~~zebrań~~ zgromadzeń i pochodów, noszenia oznak wrogich państwu, zarządziły wydalenie południowo-słowiańskiej młodzieży, zagroziły zamknięciem teatru, zawiesiły wydawnictwo dziennika Narodni Listy, głównego organu ...skiego

~~3896~~ ~~3881~~ 661.

Jednocześnie nadeszła wiadomość, że [w Judenburgu] w Styrii [słoweńskie] ~~czeskie~~ pułki zbuntowały się, że wysłano dla poskromienia go niemieckie, i ~~[illegible]~~ przyszło do krwawego starcia.– ~~W~~ W pewnej części, wszystko to jest robotą rządów Porozumienia, ich agentów i ich pieniędzy.– Następstwem słabości i nieopatrzenia się rządu, który nie dziś ale od pierwszej chwili ~~[illegible]~~ [nie wystąpił] +, kiedy ~~wystąpić~~, przeciw jawnym antypaństwowym usiło=
=waniom i działaniom Czechów i południowych Słowian a osiągał się wiąż, aż teraz poskromił je w Pradze, z obawy przed gabinetu Seidlera przed Niemcami i utraty nadziei parlamentarnej większości.– Zamiar
Jest w tych wypadkach niebezpieczeństwo wewnętrznego rozstroju i osiągnie się zewnętrzny pokój i zakojenie.– Dwom ostatnim zarządzeniom, użeciwnych rządów, zwołaniu parlamentu i przedwczesnej amnestii, przypisać przychodzi pogorszenie i zaostrzenie położenia, które w Austrii, strzeżonem powinno było być, podczas wojny wyjątkowym, wytężonym wojennym stanem rzeczy.– I już sprawdza się że Veto rozpoczyna zbytnią tęgościa, mnosi się chwycić surowych środków.– Ratowania gdzieś jest

~~3897~~ 662 ~~4082~~

że wzrasta nieufność" do nowego panowania, do cesarskiej pary,
niezadowolenie ogólne, podniecane plotką, że udział w tem biorą
nietylko ludowe ale i wyższe warstwy. – Najlepsze chęci młodej pary
cesarskiej idą na marne i można powiedzieć, że wybrukowanymi
niemi jest wiedeński czyściec. –

Dowiadują się że bunt w pułku słoweńskim wywołali żołnierze którzy z rosyjskiej
powrócili niewoli, zarażeni bolszewicyzmem a których umieszczono w
ich pułku. ~~ze~~ bez należytej dezynfekcji.

W Berlinie ustanowiono między austryjacko-węgierskiemi i niemieckiemi ~~przedstawicielami~~ pełnomocnikami
zapewnienie wyżywienia i rozdział środków żywności do przyszłego żniwa. Omówiono i
zarządzenia co do ~~tak~~ wyników tego żniwa. – Szło nie tylko o wyżywienie wzajemnych
ludności, ale także o uspokojenie ich głównej troski. –

We Wiedniu z~~awartym został~~ podpisanym został takiż do zawarcia traktat
pokoju Austro-Węgier z Finlandią, ~~między~~ które nigdy nie prowadziły ze sobą
wojny. –

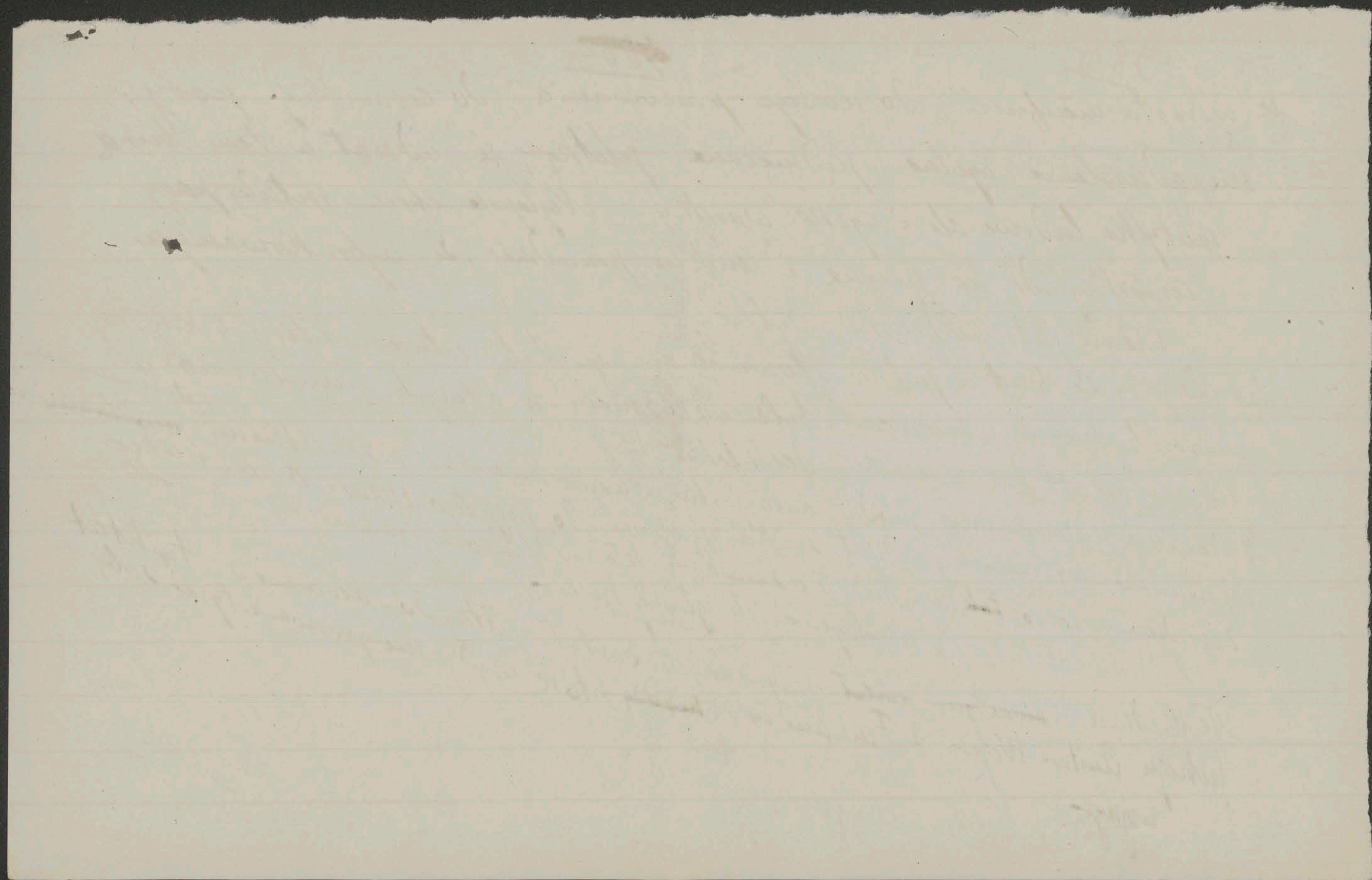

~~3898~~ ~~3907~~ 663

Podróż cesarskiej pary do Sofii i Konstantynopola, jest raczej przyjemną
niż polityczną wycieczką. W Sofii w przemowach tak monarchów, jak
i innych, położono główny nacisk na stworzenie w wypadku wojny, bezpo-
=średnie sąsiedztwo między Austro-Węgrami i Bułgarią, co utorować ma
ścisłą ~~przyjaźń~~ przyjaźń i przymierze. Niewątpliwie jest to wzajemna korzyść
albowiem Bułgaria jest na Bałkanach wskazanym sojusznikiem bułgarska irredenta>
habsburgskiej monarchii, tem, że nie istnieje urzędowe
W zamieszczonych toastach cesarza Karola i – jak wyrażają się uważ szczegół
sprawozdania – Cara Bułgarów, jest nieobojętny na powodzeniach ~~dzisiejszych~~ wspólnej z
Car Ferdynand ~~...~~, wspomniał o świetnych wojsk adwiesionych tureckiego,
~~Wielki~~ ~~...~~ bułgarskich i austryjacko-węgierskich sprzymierzeńcem. pominął zaś wskazywania od
pełnym chwały niemieckim sprzymierzeńcem, żądaniami Turcji. Dobrudży – Opór
co ~~...~~ zapewne spowodowanem zatargu, żądaniami Turcji całą Dobrudżę zawarcia bukareszteńskiego
stron Adrianopola, za zwiększenie się Bułgarii natychmiastowem zawarcia oddaniem z wiązadu
Turcji przeszkadzał pożądanemu, tymczasowem oddaniem odnośnie na jego
traktatu i ~~...~~ znaleziono wyjście, mocarstwom. Ale Car Ferdynand w odpowiedzi na jego
północnej Dobrudży, uważ. Cesarz Karol też w zażyłości między sprzymierzeńcami – Turcji –
toast, wymienił

3899 3884 664

Do Zofii cesarska para – aby pójść za przykładem cesarza Wilhelma – pojechała do Konstantynopola. – Przybyła tam 19 Maja, powitana uroczyście na dworcu przez Sułtana. – Po wspaniałem przyjęciu w swoich ramach, cesarska para opuściła, z powrotem do Baden, Konstantynopol, 21. t.m. o dziesiątej wieczór. –

W szumnem, odwrotnem piśmie Sułtana, którem nadał cesarzowi Karolowi godność marszałka tureckiej armii, przyznał Padyszach władcy habsburgskiej monarchii, w nieszczytym rozpędzie, przymioty Aleksandra Wielkiego!! –

Pobyt cesarskiej pary w Konstantynopolu miał także postawić do wyroi namiot wojnie między Turcją i Bulgarią, powstałe na tle sprawy Dobrudży. –

~~3900~~ ~~3885~~ 665

Ambasador hr. Forgach udał się powtórnie do Kijowa aby znowu objąć przewodnictwo austryjacko-węgierskiego przedstawicielstwa.–

Arcybiskup Charkowa Antonius, wybranym został Metropolitą Ukrainy. Był dawniej Arcybiskupem żytomirskim.– Nowy porządek rzeczy w Kijowie nie zrywa z prawosławną cerkwią, łączy się z nią, co ma zwłaszcza na przyszłość polityczne znaczenie w wszystkim kierunku.–

Na froncie zachodnim toczyły się miejscowe walki około Kemmel.

~~Na~~ Na włoskim przyszło 23 do znaczniejszej włoskiej ofensywy w Tyrolu, trzechkrotnie powtarzanej i ostatecznie odpartej. Również na Monte Asolone trzy włoskie uderzenia zostały odparte.–

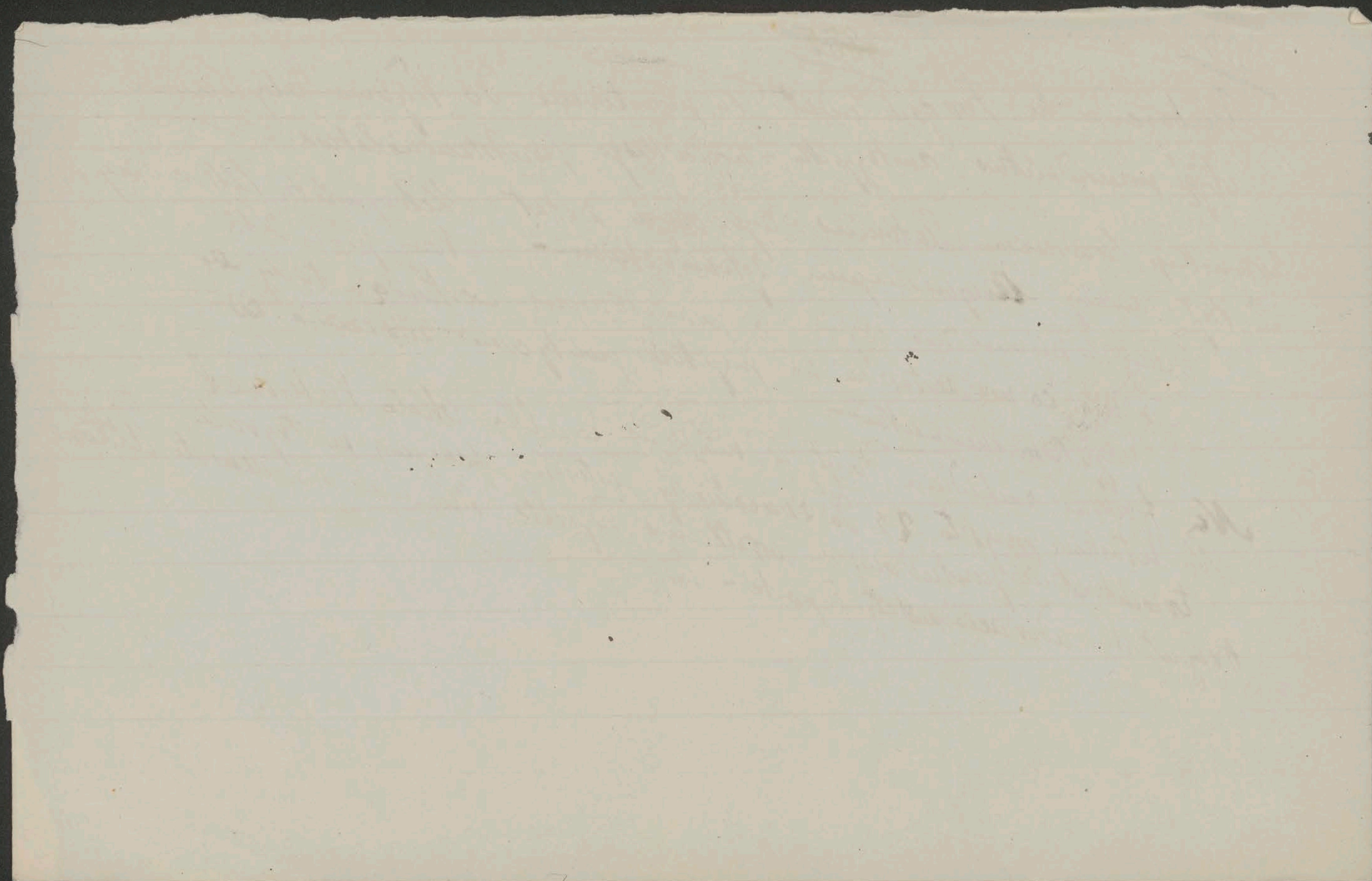

~~1901~~ ~~1886~~ 666

Szwajcarska Rada Związkowa, po wyjaśnieniach uspakajających ze strony Francji upoważniła swoich pełnomocników do podpisania gotowego już gospodarczego układu z Niemcami –

Na żądanie przedstawicieli Estonii i Inflant, Kanclerz hr. Hertling zawiadomił, [że otrzymał oświadczenie] pełnomocnika rosyjskiej rzeczypospolitej Joffe, że uważa te dokonany odłączenia od Rosji. –

~~[illegible] że Joffe nie otrzymał był~~
~~[illegible] że sekretarz stanu Kuehlmann oświadczył był że [illegible] jednak, że pozostawał~~
~~[illegible] zezwolenia. Z powyższej [illegible] wiadomości [illegible] zapewne~~
~~jest przedstawiciela rosyjskiej rzeczypospolitej w Berlinie. – Może będzie [illegible] cesarskiego~~
~~wyjaśnioną. – Może [illegible] dojdzie [illegible] o niezezwolenie~~

Lenin miał na posiedzeniu głównego wydziału rządowego zawiadomić, że Joffe doniósł, że Niemcy żądają sobie utrzymywać przyjazne z Rosją stosunki. Przy czem dał szkic położenia, który zakończył słowy „Rosja przestała być wielkiem mocarstwem. Imperializm został ostatecznie zmiażdżony”

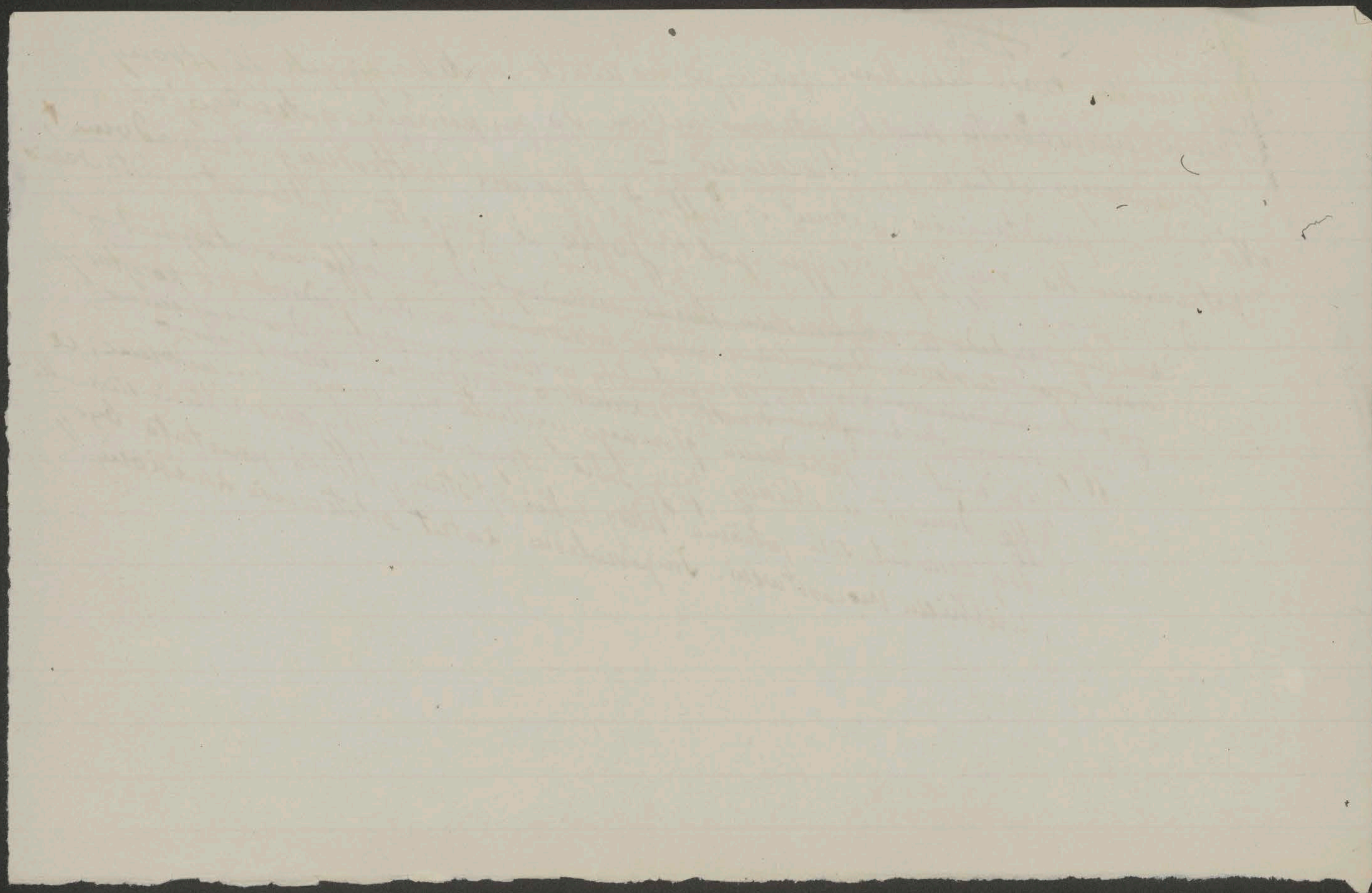

~~1902~~ ~~1901~~ 667

Temps ~~Donosi~~ zapewnił, że między Japonią i Chinami zawartą została umowa
w celu przygotowania wojskowego, wspólnego działania przeciw niebezpie=
=czeństwu niemieckiemu, zagrażającemu pokojowi na Dalekim Wschodzie. Dla
Japonia zmierza do protektoratu nad Chinami, ~~warunkującego~~ warunkującego
niej iż zająć Syberii a ułatwionego przez udział we wielkiej wojnie
Anglii i Stanów Zjednoczonych. – Japonia opanowuje Azję podczas
gdy Europa niszczy się –

Posłowie mocarstw Porozumienia wręczyli rumuńskiemu rządowi [illegible]
protest przeciw warunkom bukareszteńskiego traktatu odnoszącemu
się do żeglugi na Dunaju –

~~3903~~ ~~3888~~ 668

Bieżąca kronika Donoszą że przywódca Sinnfeinerów de Valera hrabina Markiewicz, Griffith, Dr Dillon, deputowany Grosgrave zostali aresztowani. ~~Innych licznych aresztowań Dokonano~~

Dokonano innych licznych aresztowań i przedsięwzięto poszukiwania zarządzenia. Nastąpiło to wskutek odkrycia spisku który z nawiązano z niemieckim rządem, powodu działalności jego z niemieckim.

~~3889~~ ~~3904~~ 669

W Ostrowie odbyła się 1 Maja uroczystość utworzenia pierwszej brygady polskiego wojska pod dowództwem pułkownika Minkiewicza. Pierwszym pułkiem dowodzi major Unatowski drugim major Zaręcki. Brygada wydała okrzyk na cześć Rady Regencyjnej. Ma być wzorowym wojskiem. – Jest to jedyna cenna pozostałość po Legionach. – ± Zbyt szczupła –

Opłakane zaś znowu zaszły zdarzenia w II Korpusie polskim na Ukrainie. Do którego przyłączyła się była część owego zbuntowanego, rozbrojonego i pod sąd stawionego pomocniczego Korpusu ~~p~~polskiego, austrjacko-wę=gierskiej armii, która przekroczyła była granicę z Dowódcą Hallerem. Okazuje się że owo polskie wojsko w Rosji, zarażon~~em~~ jest, w pewnym ~~stopniu~~ stopnia była w bolszewizmem ale zwłaszcza ~~bezkarnością~~ niekarnością, która ~~z~~ zapan~~owała~~ całej rosyjskiej armii; ~~w utworzeniu~~ i przymieszka rozpolitykowanej części pomocniczego Korpusu. II Korpus polski na Ukrainie, ~~nie po~~ spowodował wojskowe, mniemam ~~P~~ władze, które może miały także polityczne w tem cele ~~zamiary~~, do rozbrojenia go. ~~P~~ Korpus II stawił 10 Maja pod Kaniowem zbrojny opór, przyszło do krwawej mordercze walki, zakończonej poddaniem się II Korpusu, na łagodnych warunkach! Wielce niekorzystne dla sprawy polskiej zajście, ~~które~~ nie wzmacnia zaufania do Polaków. ~~Wiąże się z tem~~ Łączy się ono z niebacznem postępowaniem z Legionami

~~3905~~ ~~3900~~ 670

oraz zaniedbanie utworzenia prawidłowej polskiej armii w Królestwie Polskiem —
które się wyśrubowanie Legionów do polityczno-państwowego czynnika, niezgodne
z potrzebami i ~~[illegible]~~ conajmniej przedwczesne.—

P. Władysław Leopold Jaworski, który wiele włożył w utworzenie i zachowanie Legionów, Dusze
~~cat~~ siłą swoją woli, niepolską wytworzył atoli, całą swoją patryjotyczną
oczekiwań musi ostateczne wyniki swoich szlachetnych usiłowań.

Nie pochwalałem sposobów i środków którymi posługiwał się i ~~do~~ nie wątpiłem
o patryjotycznym zamiarze i zgadzałem się z ~~takowym~~ Winienem, ~~[illegible]~~ pomimo iż moje ~~[illegible]~~
przewidywania ziściły się i ~~[illegible]~~, uznać ~~cenne~~ zalety i zdolności
chęci, niezmordowanego pracownika, który z poświęceniem oddał swoje zawsze
i siły ojczystej sprawie i w zamęcie polskich umysłów, ~~nie~~ miał zawsze [redacted]
na oku politycznie rozumny cel.—

Minister prezydent Steczkowski, z wyjątkowa, właściwa sam też woicią. Zaznaczył
wobec przedstawicieli warszawskich Dzienników, dwie główne, na razie sprawy:
1° Polityczne układy o przyszłości Polski. 2° Zwołanie Rady Stanu. Co do
pierwszej, nie otrzymał z góry wiadomości o jakiem kolwiek ostatecznem
postanowieniu, któreby już zapadło. Polski rząd przedłożył
przed trzema tygodniami, środkowym mocarstwom

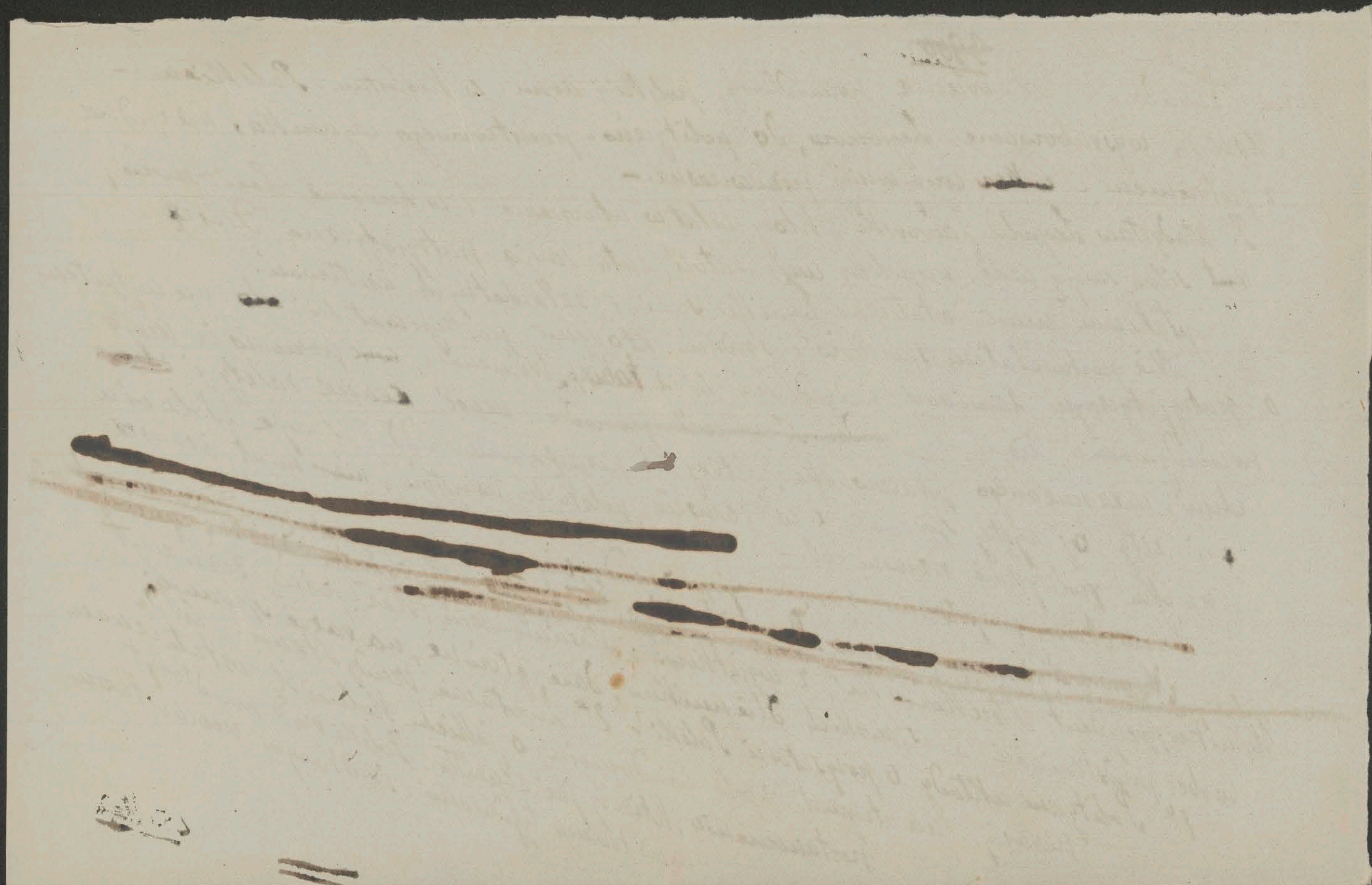

3906 3891 671

Minimum tego co pod każdym względem, politycznym, terytorialnym, gospodarczym niezbędnem jest dla przyszłości Polski. Odpowiedziały się w najbliższym czasie przystąpią do załatwienia polskiej sprawy. Nie wątpliwem jest, iż nie stanie się to bez naszego udziału. Wielkie ciemności o tem lub owem załatwieniu, o terytorialnem okrojeniu, są dowolnemi uszczupleniami.

Praca nad objęciem administracji sprowadzała, aż do jej ukończenia, otworzenie zamierzonego zwołania Rady-Stanu prawdopodobnie do połowy ~~czerwca~~ Lipca.–

Jenerał-gubernator Beseler powiedział do hr. Władysława Michałowskiego „Między Kucharzewskim a Studnickim jest ta różnica, że tamten napisał wiele felietonów a ten – o ile wiem – ani jednego!!–

Prefekt watykański ~~Mons Ratti~~ Mons Ratti wyjechał z Rzymu do Warszawy i gdzie przedstawiciel będzie Papieża.–

Potwierdzono się zaznaczono tu, że po stronie austryjacko-węgierskiej nie ma powodu do zwlekania austryjacko-polskiego rozwiązania; rokowania co do przyszłości Polski będą w najbliższym czasie znowu podjęte a to przy rokowaniach szczegółowych o wzmiankowane przyjaźniej sojusze, między dwoma środkowemi mocarstwami, w ten sposób aby zadowolnić obie strony i uwzględnić polskie życzenia. Przy tem uważające polskie czynniki będą miały sposobność zastępowania życzeń polskiego narodu."

25. Maja

CCXXXVII

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

1. Czerwca 1918

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

672

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

Krakau.

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CLXXXVII 673

Wielka niemiecka ofensywa na Zachodzie. Zdobycie Chemin des Dames. Zajęcie Soissons. Zbliżenie się do Reims. Z włoskiego frontu. – Postępy Włochów. Niepomyślny stan austryjacko-węgierskiej armii. Powrót z niewoli, bolszewickiej. Rozmowa cesarza Karola i z nuncjuszem. Rozmowa cesarza Karola do niemieckich deputacyj. – Przyjęcie Króla Polskiego u hr. Burjana. Hr. Burjan. hr. Colloredo i hr. Wedell o polskiej sprawie. – ~~Hr. Colloredo~~ Walka II polskiego korpusu na Ukrainie z niemieckiem wojskiem i jej następstwo. – Pogłoska o wrażeniach austryjackiego cesarza Karola polskiego rozwiązania przez cesarza Karola. Hr. Colloredo o postępowaniu hr. Czernina w Brześciu. Traktat pokoju z Finlandią. – Stosunki ukraińskiej Rady-Państwa a sekretarzem Kühlmannem. Nota rosyjskiego rządu o uporządkowaniu warunków brzeskiego traktatu: Hetman

Skoropadski chce stworzyć kozacką
armię – Lloyd-George o upadku Rosji
i amerykańskiej pomocy.. Przed
rozstrzygnięciem bezpośrednim. Wyścig
między Hindenburgiem i Wilsonem –
O irlandzko-niemieckim spisku
Ks. Walii w Brynnie –

1º czerwca

3907 ~~3882~~ CCLXXXVII 674

Na zachodnim froncie Niemcy przedsięwzięli znaczniejsze działania
Wtóre zdawały ~~zdają~~ się zapowiadać nową, wielką ofensywę
Na południe od Laon rozpoczęli 27 Maja bitwę o ~~znaną~~ znane
z dawnych walk Chemin des Dames. Armia Następcy
tronu zdobyła całą tylną stronę wzgórz i dalsza walka
toczyła się.- Tego samego dnia ponowiło się ostrzeliwanie Paryża
dalekonośnemi działami.-
W dnia poprzednim Włosi na południe Tonale zdobyli w
paru miejscach austrjacko-węgierskie stanowiska.
Nazajutrz odnieśli znowu powodzenia. Wiadomości z włoskiego frontu
o usposobieniu austrjacko-węgierskiego wojska, o jego moralnym stanie
są ~~niedostatek~~ niepomyślne. Żołnierz nie chce się bić, jest wojną znużony i zniechęcony
i niedostatecznie w żywność zaopatrzony.-
Na zachodnim froncie armia Następcy tronu niemieckiego wedle biuletynu z 28 Maja
dalsze miała powodzenia na południe Laon; francuskie i angielskie dywizje
zostały całkowicie ~~pobite~~. Linia jenerała Boehm zdobyła Chemin des Dames
co wedle zdania znawców było niezmiernie trudnem. W dalszym

~~3908~~ ~~3899~~ 675

zupełnym pochodem niemieckie wojska zdobyły liczne miejscowości i przekroczyły Aisne; wzięty do niewoli 15,000 ludzi. — Niemcy rozpoczęli nową ofensywę, tam, gdzie tego nieprzyjaciel wcale nie oczekiwał; główne swoje siły zgromadził był na północy. —

Austryjacko-węgierska artylerja nie znajduje się już na zachodnim froncie. Kanclerz Ludendorf odesłał ją natychmiast po zajściu z listem cesarza Karola do Ks. Sykstusa Parmy, tak że nie było jej tam, wtedy kiedy cesarz telegrafował do cesarza Wilhelma że dowodem stałości przyjmie ona ~~w~~ straty ~~w~~ wspólnych działań. —

Niemcy odnieśli dalsze powodzenia za Aisną, zajęli miejscowości między Soisson i Reims i tam ~~trwa~~ ~~zaczęli nie~~ trwała 28a walka. — Przerwali już związek między Soisson i Reims, ~~po przełamaniu~~ wielkiemi ~~wielkich~~ po przełamaniu i zapanowaniu nad wielkiemi trudnościami topograficznemi poprzecznemi i taktycznemi. Cesarz Wilhelm telegrafował do cesarzowej, „Bóg udzielił nam pięknego zwycięstwo"! — Był obecnym zdobyciu Chemin des Dames. Główna kwatera niemiecka jest teraz w Spa w Belgii.

29 Maja. Wojska niemieckie zdobyły ~~wojska~~ wygrała na wschodzie [illegible] północ Soisson. — Zajęły liczne

676

~~3898~~ 3909 miejscowości między Soissons i Reims i posunięty postęp między temi dwoma miastami. Do niewoli dostało się 25,000 nieprzyjaciela: francuskie i angielskie jeneratowie — Bitwa trwała dalej

Są zdania że nawet po zwycięstwie Niemców na Zachodzie wojna nie byłaby zakończona. Mogłoby przyjść do pokoju na lądzie, ale Ameryka i Anglia przedłużyłyby wojnę na morzu. Niemieckie kolonie pozostałyby w rękach Anglii — Zapowiadał to już Lloyd George.

Podczas gdy niemieckie wojska nowe, wielkie dokonują rzeczy, ~~o~~ o austryjacko-węgierskich we Włoszech wiele nie pocieszające nadchodzą wiadomości o ich, na wspomnienia i wielkie [illegible]. Przybyły z włoskiego frontu oficer, który osiwiał, na moje zapytanie czy istotnie źle wiedzie się nam w dwóch sferach określił położenie. "Z włoskiego frontu Niemcy odeszli z włoskiego frontu zaraz był jaskrawo przybrał ~~[illegible]~~ całej wojny." "Lekkomyślności też czy zaślepieniem Conradowi. Wojsko żąda niemieckich dowódców. jest pozostawić dowództwo ~~jednej~~, tyrolskiej armii Conradowi.

Czwar[tek] znamienne były powodzenia Niemców we Francji. Zwycięstwa ~~[illegible]~~ o 2.30 doniosły o zdobyciu Soissons, ~~oblężenie~~ dotarcie ~~[illegible]~~ do ~~[illegible]~~ Reims; wzięcia do niewoli 35,000 i ośmiu dział ciężkich ~~[illegible]~~ które dostały się w ręce armii następcy tronu; —

~~3910~~ ~~3895~~ ~~677~~

wreszcie o ~~dotarcia~~ zbliżeniu się do Marny, z którą połączonem jest wspomnienie
pierwszej w 1914 r. przegranej Niemców. –
W tych walkach wzięto do niewoli, ~~mały~~ mały pomimo iż wszelkie oddział. –
Biuletyny z 31 Maja zapisały dalszy, ciągle zwycięski pochód armii
niemieckiego Następcy tronu, aż ~~do~~ na południe Fère-en-Tardenois
gdzie dotarła do Marny. Pomimo dzielnego oporu wojska francuskie
Jednakże nie zdołały zatrzymać niemieckie zastępy. Liczba wszystkich
przez niemieckie wojska do niewoli nieprzyjaciół urosła do 45.000.
~~Zdoby~~ Zdobyto blisko pięćset dział oraz tysiące karabinów maszynowych
Powrót z niewoli austryjacko-węgierskich żołnierzy i wcielenie ich ponowne w szeregi
wykazały niepokojące objawy bolszewickiej zarazy oraz wstręt do dalszej walki.
Prócz znanego wypadku buntu w słoweńskim pułku w Judenburg, zaszedł on
także w innych oddziałach z temi samemi znamionami wywołań i bezkarności
mianowicie w Samborze i w Lublinie. Zdołano wszędzie nad buntem zapanować
i winnych ukarać, ale ~~zu~~ zabezpieczenia przed zarazą nie łatwo osiągnąć.
Zaszły ~~pr~~ zmiany w głównych dowództwach armii. Zastąpiony feldmarszałek
~~Boe~~ Böhm-Ermoli postawiony został w stan spoczynku, podobno na żądanie Niemiec
zastąpił go w Odessie jenerał Krauss –

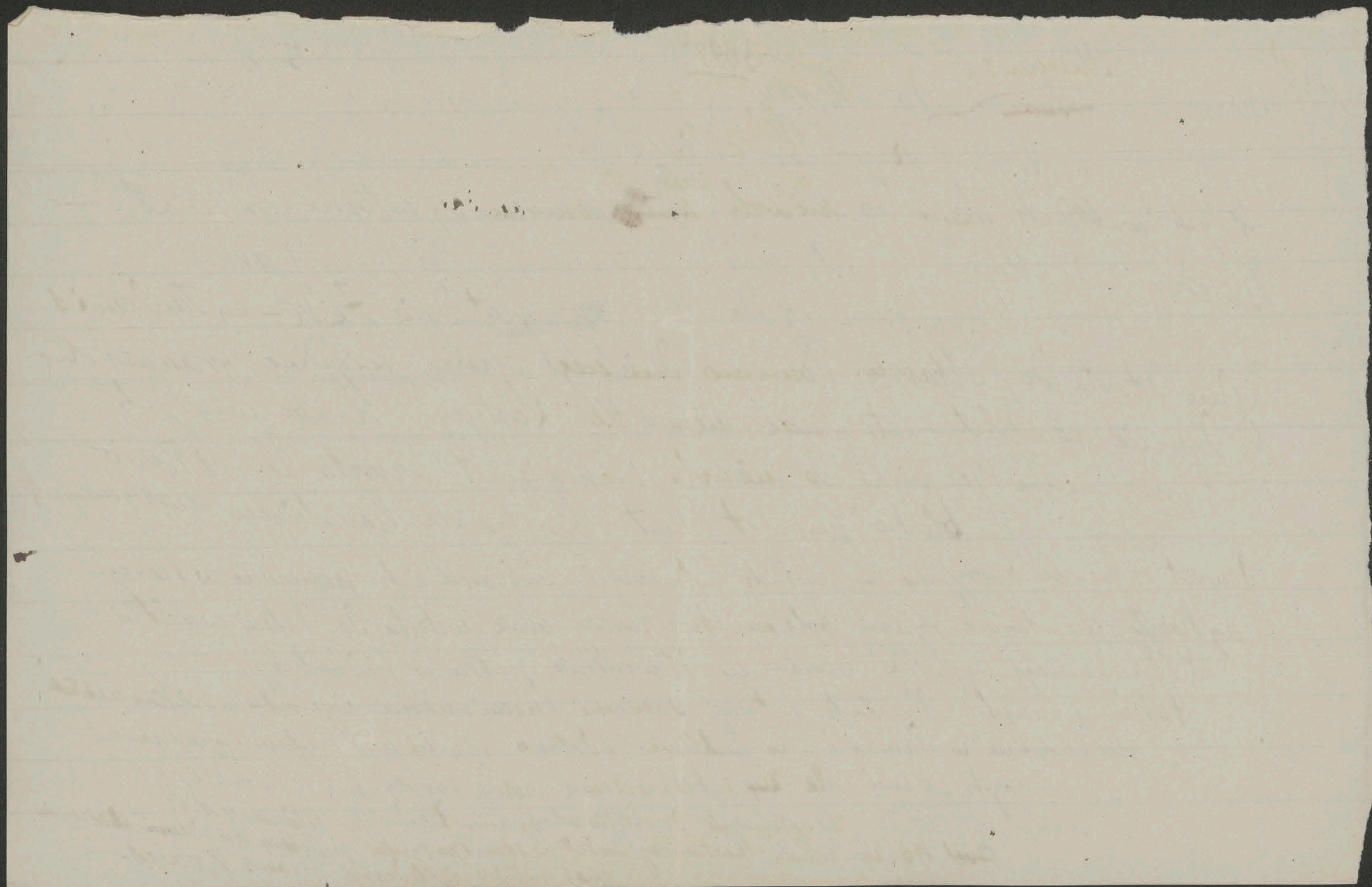

3911 ~~3896~~ 678

Już nie jedno ale kilka dalekonośnych dział ostrzeliwa Paryż.
Znowu jeden z paryskich kościołów został trafiony —
Jednocześnie niemieckie wojska zbliżały się do Paryża.

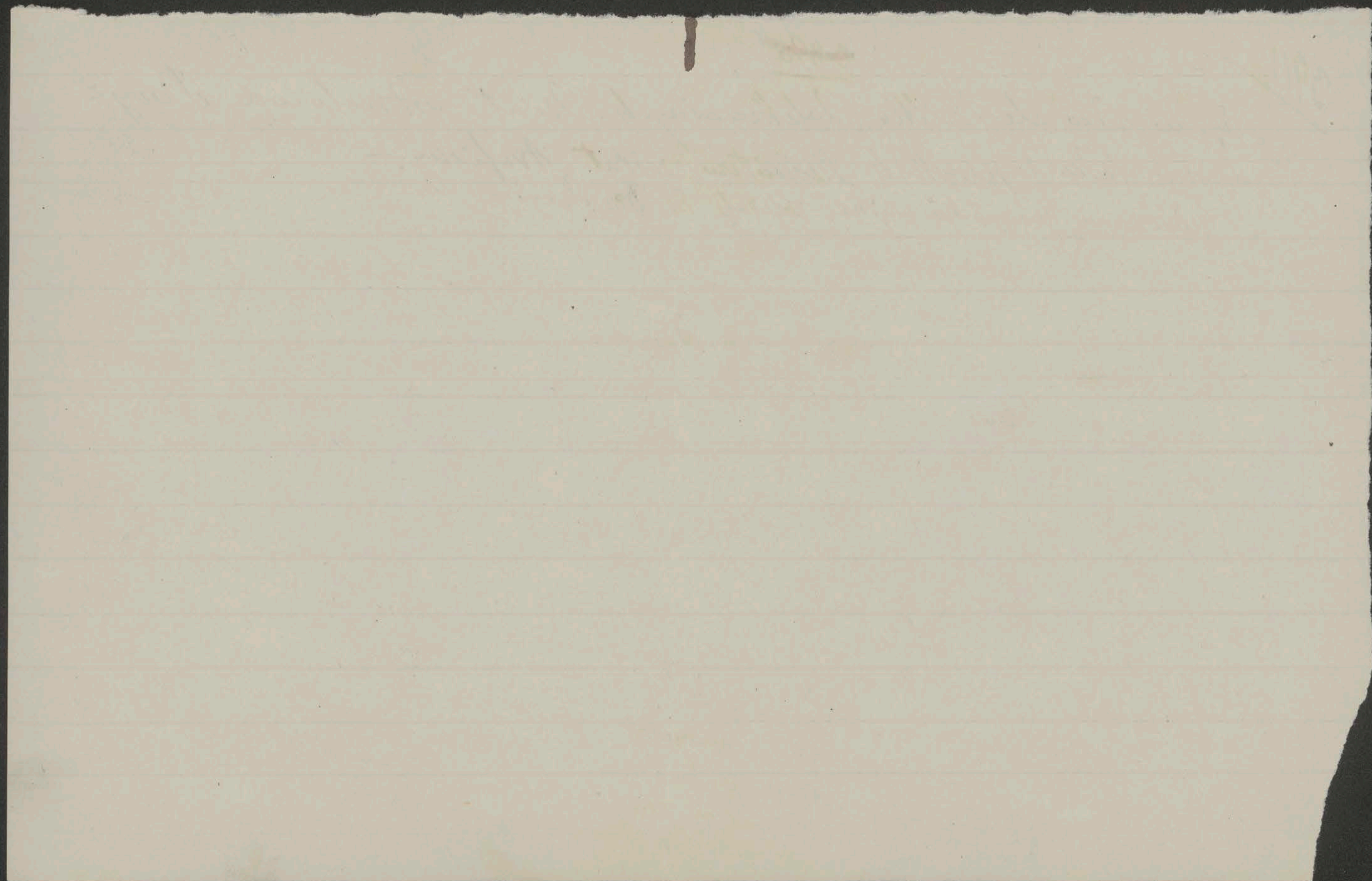

3912 ~~3897~~ Ósma austryjacka ~~wojenna~~ pożyczka rozpisaną została.-- 679

Cesarz Karol, po powrocie z Konstantynopola, przyjął liczne deputacje Karyntii, Krainy, Styrii, Triestu, które zaniosły życzenia i prośby o opieki nad ~~niemożliwą~~ ~~niem~~ Niemcami i odparcie ~~ża~~ [illegible] słowiańskich, ~~dążności~~ wrogich im i niebezpiecznych dla państwa dążności i zamiarów.— W odpowiedzi cesarz dał im uroczyste zapewnienie, ~~■~~ i zaspokajające, zupełne, że prawa niemieckiego narodu, warunki ~~stanowisko~~ zabezpieczające ~~rozwoj~~ jego rozwoju i wypróbowane jego w państwie znaczenie, nigdy jakiejkolwiek nie doznają ujmy. Zapewnił, że przeciwnym temu słowiańskim dążnościom położy się tamę, że rząd oddziała przeciwko podobnym zamiarom i troskliwie zbada życzenia deputacji ~~[illegible]~~.

Znaczne zatem zadośćuczynienie zaniepokojonym Niemcom i znaczne w całym niemieckim obozie zadowolenie.— Wchodzą tu w rachubę parlamentarne względy i widoki większości ~~niemożliwej~~ bez silnego współdziałania Niemców. ~~Nowy ...~~ Odpowiada to także ~~nowemu~~ Niemcy, ~~niezupełnie~~ cesarstwem niemieckim sojuszowi a wreszcie, i odmówić ... nie podobna mu zaprzeczyć ... za kitem monarchii i przeważnego stanowiska opartego na przesłaniu wartości i dynastii.—

3913 ~~3894~~ 680

Na zaproszenie hr. Buriana, prezydium Koła Polskiego
udało się do niego i usłyszało, że podczas zjazdu w niemieckiej
głównej kwaterze nie zapadło postanowienie w polskiej sprawie
i że pozostawioną być winna za otwartą. Zapewnił o swojem
gorącem współczuciu dla polskiej sprawy i wyraził nadzieję
że powiedzie mu się, do pomyślnego doprowadzić ją rozwiązania.
W najbliższym czasie – dodał – o ile ~~[?]~~ wam pierwszych dni
czerwca — udam się do Berlina, i proszę Prezydium, podziałać
aby polski naród i jego parlamentarne przedstawicielstwo, wyczeki-
-wali cierpliwie wyniku rokowań, który może nie takim
przedtworzonym zostanie.—
Jest ~~Było~~ to uczciwe i roztropne powiedzenie do którego Polacy powinni się
zastosować.
O ile mi wiadomo hr. Burian ma zamiar, najpierw obstawać
za austrjacko-polskiem rozwiązaniem a gdyby mu się to nie powiodło to
stworzyć stan rzeczy przyjazny między habsburgską monarchią a Królestwem Polskiem, ~~Hr. [?]~~ przy, jak się wyraził, współudziale Koła Polskiego.—

Hr. Colloredo 3899 3914 681

Który brał udział we wszystkich brzeskich i bukareszteńskich rokowaniach, powiedział mi, iż nie ma nadziei aby austryjacko-polskie rozwiązanie przyszło do skutku, nie można aby Niemcy zgodzili się na nie, ~~Niemiecko się [illegible]~~ przy niemieckiem naj-zamożytem opiekun wspólnej czy później przewodowca.

byłby z początku Cesarzem. Ambasador hr. Wedel ~~[illegible]~~ powiedział zaś temu poprzedniemu ministrowi Kucharzewskiemu, że obecnie jest tylko mowa o niepodległem wolnem Królestwie Polskiem, dał do zrozumienia, że względnie, ~~[illegible]~~ czyli Arcyksiążęciem ~~[illegible]~~ z habsburgską dynastią na tronie, czyli drugiem Karolem Stefanem jako Królem, co odpowiadałoby Palacy hr. Buriana. Ale - dodał hr. Wedel - niech polskiego programowi ~~[illegible]~~ sił wrócą, przyjdzie do austryjacko-polskiego nie tworzenia się.

Hr Burian powiedział, że hr. Tisza zmienił swoje zapatrywanie i co do rozwiązania austryjacko-polskiego, rozwiązania nie jest mu przeciwnym i owo tym kierunku podziela niemieckiej koalicji. Gdyby zaś walka ~~[illegible]~~ II polskiego ~~[illegible]~~, a przy opłakane pod Kaniowem zajście, owa ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ Korpusu i ~~[illegible]~~ Legionów ~~[illegible]~~, który ~~[illegible]~~ w tym wypadku, Kregami, miały tem nie całkiem ~~[illegible]~~ poprawne zachowanie się, całkiem

3918 682

ten skutki iż niemieckie władze, które odebrały Regencji, wszelki polityczny wpływ, na mającą się utworzyć polską armię. tak iż nie ona ale owe władze rozporządzały by nią.–

Obiega Wiedeń pogłoska, że cesarz Karol, podczas pobytu w głównej niemieckiej kwaterze, powiedzieć miał „iż nie dba już o austryjacko-polskie rozwiązanie" Byłby to objaw dalszego dziecinnego panowania.. Polacy postępowaniem swojem zniechęcili cesarza Karola do polskiej sprawy.–

Jednak owa pogłoska nie zdaje się być wiarogodną, nie licuje ze zachowaniem się hr. Buriana, z tem co powiedział Prezydium Koła Polskiego Pogłoska nadeszła tu z Berlina, z kół przeciwnych austryjacko-polskiemu rozwiązaniu, które dla przeszkodzenia mu wpuszczają w Austro-Węgry i rozgłaszają, że one takowego nie życzą sobie.–

3916

683

Dla historycznej wierności zapisuję, że hr. Colloredo naczelnik
prezydialnego biura hr. Czernina i Buriana, uczestnik
brzeskich i bukareszteńskich układów, powiedział mi, że
hr. Czernin zgoła nie miał nieprzyjaznego czy też z tego względu
polskiej sprawy i Polakom zamiaru. Zatem układem nie ~~miał~~ Hr Colloredo
powracia tego co zrobił chełmskim układem: hr. Czernin ~~podobno~~ działały wiązała
~~mówił mi przyznał mi, że~~ mówił mi dały że hr. Czernin ~~żądano pokoju~~ przewidywaniem
spełnił pod naciskiem z Wiednia, skąd uzasadniono przewidywaniem „
nadchodzącej do Wiednia żądania pokoju, uzasadniono ale pokoju
rewolucji; dodawano „ rewolucja żąda nie chleba ale pokoju bez
Hr. Colloredo przyznał mi, że hr. Czernin mógł go otrzymać ~~bez~~ naciskiem
~~ustęp~~ chełmskiego ustępstwa, ale pod wiedeńskim ~~[illegible]~~ przyciskiem Wasilko
nie opatrzył się. Gdy nadmieniłem, że postąpił pod wpływem p. Wasilko „mówiła"
hr. Colloredo zaprzeczył i dodał, iż otrzymał jak p. Wasilko od Ukrainy
do hr. Czernina „ iż mógł także otrzymać pokój

3917 ~~3902~~ 684

Podpisany ta został traktat pokoju z Finlandią przez hr. Bawiana i ambasadora Meyera z jednej strony, z drugiej przez senatora Hjekl finlandzkiego posła w Berlinie i profesora Serlachius ~~...~~ pełnomocnika finlandzkiego w Christianii.

~~3918~~

~~3903~~

685

W obecnych czasach wszystko jest dopuszczalne i tak ukraińscy ~~posłowie~~ posłowie w austryjackiej Radzie Państwa, Petruszewicz i Eugeniusz Lewicki udali się do sekretarza stanu Kühlmanna w Berlinie ~~i zapytali~~ aby się zapewnić, że ostatnie zmiany w Kijowie nie przyniosą uszczerbku niepodległości Ukrainy oraz że brzeski traktat w całej pełni wykonanym będzie. P. Kühlmann chętnie odpowiedział iż niepodległość Ukrainy jest zapewnioną oraz że Niemcy ~~bez~~ niewzruszalnie trzymać się będą brzeskiego traktatu i że jego warunki całkowicie wykonanemi zostaną.

Wszakże jednak była ~~przez~~ chełmska sprawa zapowiedzianą przez Austro-Węgry i Niemcy za otwartą, dopóki rozstrzygniętą nie zostanie przez Komisję. –

~~3919~~ ~~3904~~ 686

Petersburgska Telegraficzna Agencja podaje wiadomość która oświetla obecne terytorialne stosunki Rosji. Komisariat rosyjskiego rządu dla spraw zagranicznych wręczył niemieckiemu ambasadorowi hr. Mirbach notę w której wskazuje ~~jak~~ Moskwa jako miejsce układów odnoszących się do uporządkowania niektórych szczegółów brzeskiego traktatu i także wylicza 1° Potrzebne na Kaukazie gdzie ~~[illegible]~~ odtrącić się większość ludności nie uznaje tamtejszego rządu i nie chce oderwać się od Rosji 2° Potrzebne w Krymie gdzie większości ludności trzyma z rosyjskim rządem 3° ~~[illegible]~~ Wytknięcie granicy i ~~czas~~ termin niemieckiej okupacji. 4° Potrzebne Estlandii i Inflant które chwilowo tylko mają być przez Niemców zajęte. 5° Sprawy wziętych do niewoli. 6° zasadnicze, gospodarcze sprawy. –

Hetman Ukrainy Skoropadski polecił ministrowi wojny zwołać ~~utworzyć~~ radę kozaków dla utworzenia narodowej armii, która najistotniejszą ~~[illegible] nie~~ ~~[illegible]~~ mabyć ~~będzie~~ obroną ukraińskiego państwa. ~~Tej [illegible]~~ Tej prawdy nie zrozumiano we Warszawie ~~we Warszawie~~. –

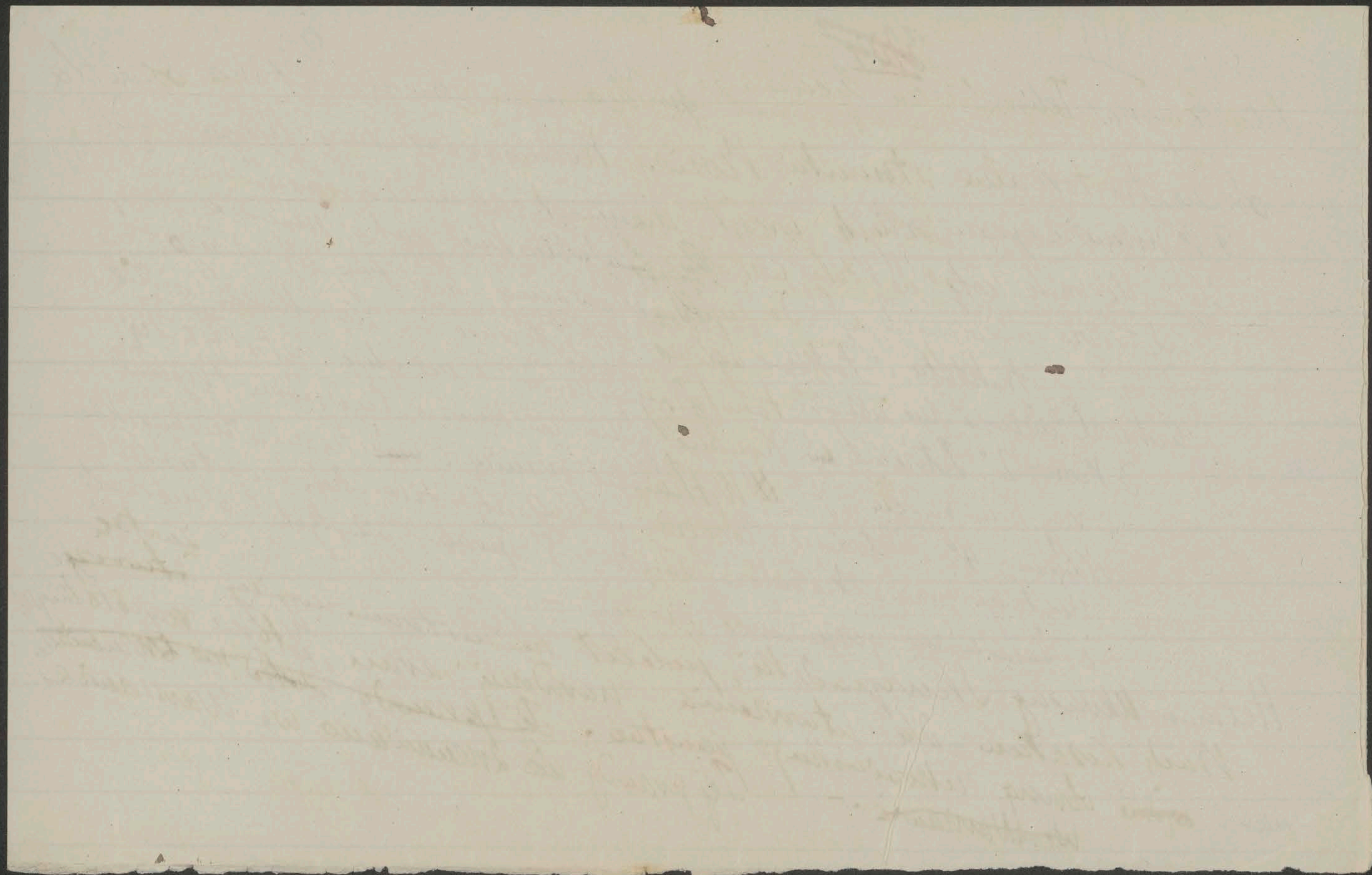

39~~20~~ 687

Lloyd George wypowiedział w Edenburgu przy wręczeniu mu honorowego obywatelstwa mowę na szybkty temat niemożliwości pokoju, przed zwycięstwem i złamaniem pruskiego militaryzmu. Przyznał jednak że wpadnięcie Rosji jest znaczną bardzo pomocą dla ~~nie~~przyjaciela i dodał że ~~narazie~~ na razie liczyć nie można na amerykańską pomoc; ~~a teraz~~ zastępuje ona obecnie tylko piątą część ubytku spowodowanego wpadnięciem Rosji. Nie zaprzeczył ważności wojny podwodnemi łodziami, ale zapewnił że się ~~polepsza~~ przechyla na ~~korzyść~~ stronę Anglii i sprzymierzeńców których więcej niszczą niemieckich łodzi, niż ich budują Niemcy. Twierdził także że powiodło się zamknąć wyjazd łodzi przed nie-tka — czemu Niemcy zaprzeczyli — z Ostendy i Zeebrügge. „Stoimy ~~wobec~~ bezpośrednio przed najlepszą ~~[illegible]~~ ofensywą; mogę powiedzieć że znawcy wyczekują jej z ufnością. Dla Niemców i nas rozchodzi się w najbliższych tygodniach o ~~wyścig o~~ wyścig między Hindenburgiem i prezydentem Wilsonem. Niemcy usiłują się aby cel osiągnąć przed nadejściem amerykańskiej pomocy.” 11 Września wyraził pewność

~~3906~~ 3921 ~~...~~ potęgują się z

688

iż niektórzy Irlandczycy ~~sprzęgli się~~ z wojskowemi, niemieckiemi
władzami. Przygotowano wielkie w Irlandji powstanie i gdyby
rząd nie był zawczasu postąpił zaszłyby zajścia na tamie
oskarżonych. – Przywódcy nationalistów, zatem irlandcy członkowie
parlamentu nie mieli nic wspólnego ze spiskiem –
Ma i Anglia swoich Czechów i Słoweńców –
Angielski rząd wydał kommunikat, w którym przedstawił cały przebieg
stosunków między irlandzkiemi rewolucjonistami Sinnfeinami
z niemieckim rządem, w celu przygotowania ~~rewo~~ powstania
w Irlandji od działań Casementa, do ostatniego spisku który wywołał ~~za~~
wyczekiwania i zawadzenia angielskiego rządu. – ~~Za każdą~~
Za każdą próbą powstania, brakło żądanego przez Sinnfeinerów współdziałania też
niemieckiego wojska – którego nie zdołano dostarczyć czy
do Irlandji przewieźć. Dlatego iż Niemcy nie mieli zamiaru wysyłania go –

1º Czerwca

Ks. Wali który przebywał na włoskim froncie nad Piavą przy
angielskich oddziałach, przybył do Rzymu na obchód rocznicy przystąpienia
Włoch do wojny i wygłosił mowę o nierozerwalnym związku
między Anglią i Włochami. Prezydent gabinetu Orlando
przemówił w zwykły wojowniczo-ówczesny sposób –
= Dentyczny – Ks. Wali był na posłuchaniu u Papieża – ~~[illegible]~~

CLXXXVIII

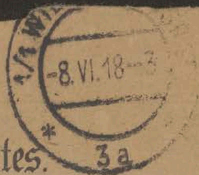

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

8 czerwca 1918. v

An Seine des Herrn

689

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates 2c. 2c.

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXVIII

3922-3933

~~Krakau.~~

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

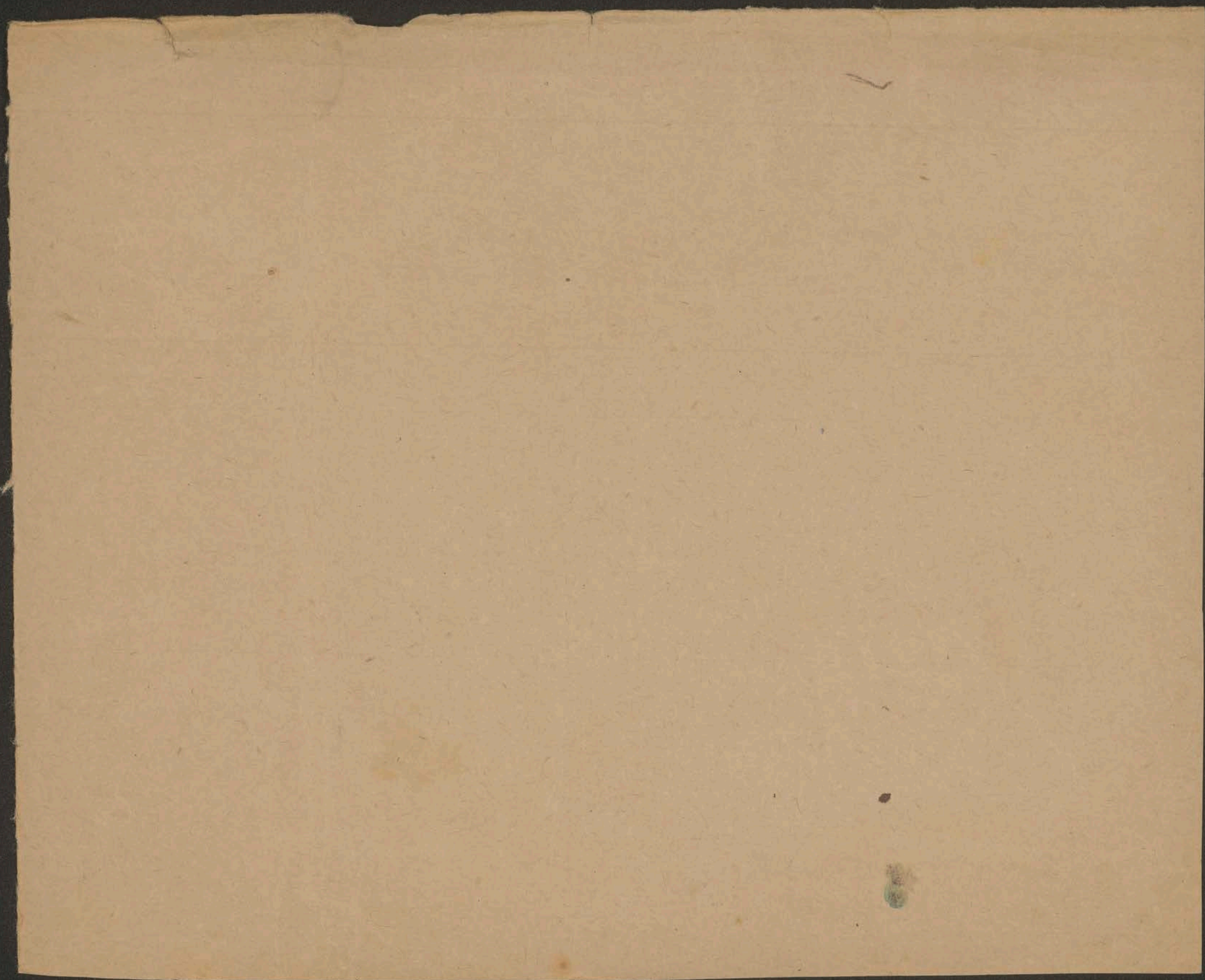

CLXXXVIII

Dalsze powodzenia niemieckich armii na Zachodzie. Mężny opór Francuzów — Tygrys Clemenceau o froncie i amerykańskiej pomocy — Wytrwanie — Niemieckie podwodne łodzie u wybrzeży Stanów Zjednoczonych —

Hr. Tisza o korzyściach sojuszu z Niemcami — Wzajemne potrzeby — Rzeczpospolite powstałe z rozbicia Rosji — Lenin w Krakowie przed wojną — Zamach kontrrewolucyjny w Petersburgu — Czesko-słowacka brygada — Rozbrojenie przez Niemców I polskiego — Niemcy wobec położenia partii w Rosji — i Ukraińcami — ~~Odroczenie otwarcia Rady Stanu w Warszawie~~ ~~Aresztowania narodowych demokratów~~ Polska z gotowemi rękami, ~~gdyby partia niepodległości~~ — Odroczenie ~~zat~~ otwarcia Rady Stanu w Warszawie. Aresztowania narodowych demokratów — Ekspozytury

polskiego rządu.
Ks. Ratti w Warszawie
8° czerwca

3922 ~~3900~~ ~~3907~~ CLXXXVIII 691

Na początku tygodnia niemieckie armie we Francji odniosły nowe powodzenia i wiele zajęły miejscowości. Wzięty do niewoli załogę fortu Pompelle w obwodzie Reims lecz sam fort następnie opuściły. Pod Fère en Tardenois zdobyty francusko-amerykański obóz z bardzo znacznemi zapasami. Niemieckie biuletyny wiele mówią o dzielnej walce francuskich wojsk, z wielką siłą i dzielnością broniących Soissons. Obecnie dla odebrania Soissons ~~wydały~~ na niemieckie stanowiska dla odebrania Soissons. ~~Naciągnięty~~ Odpartemi zostały i Niemcy w dalszym - dużym po chwili znacznie ~~bardzo~~ posunęli się naprzód. Francuska artyleria bardzo zniszczyła Soissons. Niemcy zdobyli ważne wzgórza pod Compiègne. Neuilly-St Front i ostrzeliwali już dworzec w Compiègne. Od 9 Marca do 1 Czerwca wzięli do niewoli 175.000 ludzi i zdobyli 2000 dział, nie licząc liczby wziętych wojennych

~~1906~~ 3723 692

Takie życiowe i owych zapasów, co wciąż utrudnia ich położenie —
Między wrotami do miasta z e'Stymij. Dzielnicy marokańskiej
Żywiec znajdował się lekarz trzeciego batalionu posiłkowego
wszystkiego oddziału. Ten we walkach nad Sommą stopniał ~~Tem~~ batalion
do 92 ludzi, ~~tak że je~~ i przestał istnieć. który zażądał
być ostatnim owego wszystkiego oddziału ~~żądał on~~ francuski
po brzeskim traktacie zwolnienia, na co rząd ~~f~~ brzeski
nie przystał ~~...~~ i uzasadnił odmowę tem, że
traktat nie ważnym jest —
Najdzielniejszy opór stawili Francuzi przy filarach Paryża
Soissons i Reims. Reims ~~z~~ bronią dzielnie i zawzięcie ~~Kolonialne~~
Kolonialne wojsko Senegalczyków, i nie było przez Niemców zdobyte 4 czerwca. —
Amerykanie nie brali do tego dnia udziału we wielkich walkach
ani też nie liczni Włosi, wystawili na ~~zat~~ zachodni front. —
Anglicy zmiękli i tylko mężnie stawiali czoło Francuzi. —
Artyleria austryjacka już nie wspiera działała. —
Niemcy weszli do Chateau-Thierry —

~~3924~~ ~~3909~~ 693

Straty Niemców były stosunkowo nie wielkie, dosięgał ich tylko ogień
Karabinowy a nie artylerii — Biuletyn niemiecki 24go donosi że siły
oporu Francuzów około Soissons przełamanym został poprzedniego dnia
i nieprzyjaciel odpartym tak że ogień jego artylerii nie dosięgał już do
miasta — Zdobyto wielka baterii i wzięto do niewoli wielka tysięcy ludzi
Niemieckie armie posunęły się ku Paryżowi między Oisą i Marną — "Kanonka
Francuzy opierali i żołnierze z wielką walczyli dzielnością i [illegible] Między
francuska brała także zaszczytny ale bezskuteczny udział we walkach — ostrzeliwany
wziętemi do niewoli znajdują się oddziały z Madagaskaru. Paryż był [illegible] wprowadzili we
z dalekonośnych dział i z aeroplanów — Francuzi liczne [illegible] przeprawy Marny — w [illegible] na
walkę rezerwy i Niemcy do 4go tm nie zdołali przekroczyć [illegible] odpowiedzi" Odpowiadając
~~jednak przystanek mostowy~~ Clémenceau odmówił [illegible] w ścisłym dniu bitwy przeciw sprzymierzeń=
interpelację o wojennem potoczeniu" "Dzisiejsze dywizje [illegible] na sprzymierzeńców"
=ców Rzecz — Dozwolił to Niemcom rzeczą" męstwo i bohaterstwo [illegible] współudział Ameryki"
=rzeniom. Chwila jest straszna ale teraz o [illegible] w szlachetną, patryjotyczną [illegible]
potoczenia" Partia rozgrywa się [illegible] nigdy nie ugnie się
Clémenceau [illegible] że rząd na [illegible] którego stoi [illegible] i do ostatecznego wy=
zapowiedział [illegible] przed nieprzyjacielem [illegible] który jest gotowa rzecz, [illegible]
=:niku, który jest gotowa rzecz.

1918

699

Niemiecki oddział przekroczył pod Jaulgonne Marnę, ale wyparty został na drugi brzeg przez ~~[illegible]~~ amerykańskie i francuskie wojska. —

Niemieckie podwodne także dotarły do atlantyckiego brzegu Stanów Zjednoczonych i zatopiły piętnaście statków, oraz ~~stawiły~~ założyły miny. Stąd wielkie zaniepokojenie i zamknięcie portów Nowego-Yorku, Bostonu i Philadelphia, zgaszenie oświetlenia. Powstały obawy, o przewóz wojsk do Francii.

Pod koniec tygodnia nastała przerwa w wielkich działaniach na ~~fr~~ zachodnim froncie, jak to okazało się w ciągu tej wojny niemal zawsze końcem, po znaczniejszem, nawet zwycięskiem wysileniu —

~~3926~~ 695

W mowie o pogłębieniu austryjacko-węgiersko-niemieckiego
przymierza hr Tisza nader trafnie zauważył: Jeżeli podnoszą
się głosy, że to przymierze obowiązuje nas, do dalszego prowadzenia wojny
na rzecz sojusznika, to należy na przeciw temu stwierdzić, że
bezpośrednim podżeganiem ~~powodem~~ tej światowej wojny, był zamach
zmierzający do rozbicia monarchii cesarza Węgrów. Jeżeli
mogliśmy go odeprzeć i tem zabezpieczyć naszą całość i przyszłość
zawdzięczamy to silnemu poparciu ~~w stro~~ naszego sprzymierzeńca.
Dodać należało, że współdziałał Austro-Węgier umożliwił
Niemcom stawienie czoło tak licznemu nieprzyjacielowi. ~~Siła~~
~~istnie przymierza jest, że odpowiada wzajemnym potrzebom~~
w tej wojnie której istotną przyczyną jest wzrost
ich potęgi. Siłą właśnie przymierza jest, że odpowiada
wzajemnym potrzebom.

3972 696

Mnożą się rzeczpospolite powstałe z rozpadnięcia się Rosji. Rzeczpospolita Dońska utworzyła rząd z gabinetem na czele którego stanął jenerał-major Ogajewski.

Delegacja Białoruska wręczyła w Kijowie ministrowi spraw zagranicznych notę z ogłoszeniem niezależności Białorusi z prośbą o uznanie i rozpoczęcie rokowań co do granicy i handlowych stosunków.–

Przedstawiciele Niemiec i Austro-Węgier w Kijowie wręczyli wspólnie Hetmanowi pismo mocą którego upoważniają(?) zawiązali(?) z obecnym rządem ukraińskim te same stosunki co z poprzednim. Hetman podziękował i polecił przesłać zapewnienie ich rządzić(?) że będzie ukraińskim państwem w stałym związku ze środkowemi mocarstwami.–

Przedstawicielem ~~Austro~~-Węgier w Kijowie został ostatecznie nie(?) ambasador hr. Forgach.–

Dschafer-Seidamet wybranym został prezydentem Krymu.

Lenin wydał manifest w związku z ogłoszeniem zdławionego(?) powstania w Moskwie i powołaniem 12 roczników pod broń, w którym zaznacza dwóch nieprzyjaciół głównych wewnętrznych: głód i przeciwrewolucję, które za wszelką cenę zwalczyć trzeba.–

~~3918~~ 697

Były namiestnik Galicji Korytowski opowiadał mi, że za jego namiestnikowania przed wojną, Lenin znajdował się w Krakowie. Otrzymał o nim policyjne doniesienie jako o skrajnym rewolucjoniście i zarządził jego aresztowanie. Po pewnym czasie, nadeszło z Wiednia od prezydenta ministrów polecenie wypuszczenia go na wolność. Namiestnik odpowiedział iż zwraca uwagę że Lenin jest niebezpiecznym spiskowcem, który trudni się skrajną wywrotową propagandą. Ponownie otrzymał rozkaz wypuszczenia go na wolność. Widocznie wydanym został za wpływem socjalistów. Lenin udał się do Szwajcarii i obiecał przestać stamtąd doniesienia o stosunkach w Rosji. Kai tylko słowa Dotrzymał, po czem zamilkł. —

Zawartym został traktat pokoju między Turcją i Kaukazką rzeczpos=politą, mocą którego Batum, Kars, Ardahan, Nachitschewan powracają do Turcji. Aserbeidschan pozostaje własnością ~~pota~~ południowo-Kaukaskiej rzeczypospolitej. —

~~1919~~ 1920 ~~698~~

Dzienniki wychodzące w Moskwie donoszą, iż rząd autonomicznej
rzeczypospolitej Syberii w Charbinie, oświadczył, iż powstała ona
na życzenie Ameryki i liczyć może na jej oraz Japonii
poparcie.—

Rosyjski rząd zniósł wszystkie dyplomatyczne przedstawicielstwa
tak własne jak obcych w tem państwie, zniósł tytuły
ambasadorów, ministrów i inne, zastąpił je nazwą:
upełnomocniony przedstawiciel: Wszechsocjalistycznej
rosyjskiej: związkowej rzeczypospolitej ~~Rady~~. Rząd chciał w między-
~~zatrzeć różnice~~ zrównać wielkie i małe narody
= narodowych stosunkach.—

W Petersburgu przygotowanym był zamach w którym wzięło udział
tysiące kolejowych robotników, lecz spełzł na niczem. Władze rosyjskie
zawczasu zapobiegły mu i odkryły, że w przygotowaniach wzięła udział
także czesko-słowacka brygada, która utworzyła się była w Rosji z
dezerterów i wziętych do niewoli, a którą obecnie Trocki nakazał
rozbroić.— Dlatego bowiem mocarstwo Porozumienia. Przyszło
do starć z czerwoną gwardią.—

~~3915~~ ~~3930~~ 699

Z kolei I polski Korpus w Rosji został, przez wojskowe władze niemieckie rozbrojony i rozwiązany.– Ukraińcy się do niego odnosili niechętnie, tak iż zachowanie się ~~Rot~~ mimo że nie odpowiadało i układowi zawartemu w Bobrujsku 25 lutego.– Rozbrojenie i rozpuszczenie nastąpiło tym razem, na mocy umowy między niemieckiemi wojskowemi władzami a jenerałem Dowbor-Muśnickim, który roztropnie nie poszedł za przykładem ~~Hallera~~ i II Korpusu i uniknął bezrozumnego, dzikiego starcia z niemieckiem wojskiem.– [Rada Regencyjna załatwiła także wykonanie umowy nacechowanej smutnem doświadczeniem.–] Na postanowienie niemieckie wpłynęły zapewne siły zbrojne, także względy i życzenie Ukrainy pozbycia się polskiej ukraińskiej, dla Prus, dla niemieckiego cesarstwa, co jest następstwem ~~...~~ ~~niemieckiego~~ ~~ważnym~~ ważniejszym jest nie połowiczny, co jest następstwem między ukraińską i rządem istoty porozumienia, w którem, nie ma między Ukrainą spornego przedmiotu, nie ma ukraińskiej wprost przeciwnie po dziś gdy polskie kraje Prus stwarzają stosunek i konflikt interesów.– Jenerał Dowbor

Porozumienia ~~...~~

~~2931~~ ~~3416~~ 700

Muśnicki, jest zdaniem jenerała Szeptyckiego, zdolnym wojskowym okazał się rozsądnym politykiem i patriotą nie przystępującym polskiej, zgubnej butie. — Żałośnie i w opłakany sposób zakończył się pierwszy okres polskiej siły zbrojnej ~~we w cał~~ we wszystkich szczegółach i w całości. — Polska stoi wobec rozstrzygnięcia ~~o~~

~~jej losie — rozbrojona. — Powiększa zaś utworzenie jej zbrojnej siły rządów w których jej powstanie napotyka na wątpliwości i niemocy naszych błędów. — Zastępienia i nałogów — Owoce zależnem jest. —~~

zgotowanej ręką i hasłem całości i niepodległości w ustach.

o jej losie — rozbrojona, ~~z gębą pełną~~ ~~państwowości~~ ~~niepodległości~~;

Powiększa zaś utworzenie jej zbrojnej siły napotyka na wątpliwości i niemocy rządów, w których jej powstanie zastępienia, nałogów, błędów. — Owoce zależnem jest.

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~3932~~ ~~3411~~ ~~3911~~ 701

Zwołanie Rady-Stanu we Warszawie zostało znowu odroczone
a jej ukonstytuowanie napotyka na trudności, najliczniejszem w niej ~~ob~~
stronnictwem jest narodowa demokracja, wciąż nieprzyjazna ~~sprzymierzonym~~
~~mocarstwom a opierająca się na mocarstwach~~ ~~Porozumienia, Wilnowi i Japonii~~
Dzisiejszy wrogowie państwa
Znany przywódca narodowej demokracji Władysław Grabski powrócił [illegible]
do Warszawy i jak urzędowy niemiecki dziennik ~~stwierdza~~ D. Warschauer Zeit.
stwierdza, rozpoczął nieprzyjazne przeciw sprzymierzonym mocarstwom
działanie ~~a w kierunku mocarstw Porozumienia~~, objął dowództwo
stronnictwa i zapanował nad kołem międzypartyjnem. Występował ~~że~~
i dawniej że nie jest wykluczoną możliwość ponownego udziału Rosji we wojnie,
~~że mocarstwa Porozumienia odniosą zwycięstwa we kierunku i że dla tego~~
że wskazaną jest w kraju wyczekująca bierność i uchylenie się od współdziałania
ze sprzymierzonemi państwami. Zalecał opanowanie przez narodową demokrację
wszystkich stanowisk a ponownie tylko uznanie Rady-Regencyjnej, podko-
=pywanie zaś jej potajemnie ~~oraz niechęć do niemieckiej okupacji~~.
Niemiecki rząd nie waha się w takich wypadkach, nie okazuje słabości
i jak internował przed tem Piłsudskiego, tak teraz internował
Grabskiego i jak się wyraził jego dziennik „unieszkodliwił tego
W następstwie wrogiego przeciw Niemcom"

~~3937~~ ~~3918~~ 702

usposobienia przeważnego w Radzie Stanu i Kraju narodowo-demokratycznego ~~stanow~~ stronnictwa, znalazł powód czy pozór, dalszych nieprzyjaznych zarządzeń. Cofnął w tasce rozporządzenie o tworzeniu komend uzupełniających z dodatkiem, że termin późniejszego podjęcia tej sprawy będzie ~~później~~ ogłoszony, czyli że w którym z nich zostałby pobór do polskiej armii; przy czem usunął posterunki poborowe ~~zaznaczono~~ z Chełmszczyzny, podczas gdy ~~nie on~~ ze strony austrjacko-węgierskiego ~~iż nie zgadza się to z pragnieniem~~ rząd zaznaczono, iż nie zgadza się to z jego zapatrywaniem. Niemiecki rząd cywilny wniósł protest przeciw mianowaniu przez ministra oświaty Ponikowskiego kilku nauczycieli na różne stanowiska.–

Przy nieprzyjaznem stanowisku, najliczniejszego w Radzie Stanu stronnictwa ~~jego odgadnienia się na~~ zajętem, wobec środkowych mocarstw, i wpływie jakiem cieszy się w Kraju, niepodobna ~~[illegible]~~ ~~i wystąpieniu jego~~ ~~mocarstwa Porozumienia~~ oczekiwać zaufania, ani też w jego braku ~~oczekiwać~~ przychylnego dla polskiej sprawy i polskiego państwa postępowania mocarstw, w których rękach znajduje się Królestwo Polskie. Przeciwne przypuszczenie byłoby ~~[illegible]~~ wymaganiem oraz życzliwości szczerej ich rządów i nieuzasadnionem zbytnią dobrodusznością. Na względną cierpliwość liczyć można tylko do czasu.

Polski rząd utworzył ekspozyturę swoją w Berlinie, złożoną z ks. Macieja Radziwiłła i hr. Ronikiera. Zamierza taką samą ustanowić we Wiedniu i powierzyć ją hr. Stefanowi Przezdzieckiemu. Pełnomocnik Papieża ks. Ratti przybył do Warszawy jako papieski wizytator i zamieszkał na razie w arcybiskupim pałacu. Nowy dowód troskliwości Ojca świętego o polski Kościół.

8go czerwca

~~CLXXXVIII~~ CLXXXIX

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

15 czerwca 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates rc. rc.

703

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXIX

3934 - 3953

~~Krakau.~~

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

C.LXXXIX ~~C.LXXXVIII~~ 704

Wyjazd hr. Buriana do Berlina.– Związek z nim polskiej sprawy. Orzeczenie Wojennej Rady Wersalskiej w sprawie polskiej.– Hr. Burian o niej przed wyjazdem.– Uchwała w niej Państwowego Związku austryjackiego przemysłu.– Powrót hr. Buriana. Odpowiedź Wekerlego na interpelacji hr. Batthyanego w sprawie polskiej. ~~Krakowska~~ Odpowiedź polskiego rządu we Warszawie na wersalskie orzeczenie. Obrady i uchwały Komisji parlamentarnej Koła Polskiego w Krakowie. Stanowisko zajęte przez prezydenta ministrów Steczkowskiego.– Nader ujemne wrażenie we Wiedniu krakowskich uchwał, niejasnych, niezdawalnie utworzonych. Żądają wyjaśnienia Seidlera, który podpisał obietnicę podziału Galicji.– Zmiany w jego gabinecie.– Rozmowa z ministrem Twardowskim. Zabiegi o większość ~~[illegible]~~ polsko-niemiecką. Niezadowolenie z krakowskich uchwał. Hr. Burian o swoim pobycie w Berlinie. Mniemam że naprzeciw umowie o podziale Galicji, należałoby wznowić jej wyodrębnienie.– Polscy parlamentarzyści w Peszcie i hr. Tisza.– Ukraińska odpowiedź na krakowskie uchwały. Stanowisko ~~Koła~~ wobec tejże Niemców.

Warszawska Rada Stanu zwołana na 22go czerwca –

Car Mikołaj w Ekaterynburgu.

Fehrenbach prezydentem niemieckiego parlamentu. W pruskiej izbie poselskiej upadła rządowa ustawa wyborcza.

Rosyjsko-niemieckie rokowania w Berlinie.–

Czesko-słowackie wojsko z frontów. Następuje w Rosji–

Powodzenia armii niemieckiego frontu. Minister wojny Stein daje w parlamencie obraz ogólnego położenia wojennego.

Zatopienie austryacko-węgierskiego wielkiego statku Szent-Istvan.

Walka pod Taganrogiem Niemców z bolszewickiem wojskiem.

Zaciętej ofensywy na zachodnim i włoskim frontach.–

15 Czerwca

3934 ~~3918~~ ~~CLXXXVIII~~ CLXXXIX 705

Jak było zapowiedziane hr. Burian udał się 10. t.m. do Berlina w
towarzystwie naczelnika wydziałowego biura hr. Colloredo dla dalszych
układów o nowym sojuszu oraz innych bieżących sprawach i między
innemi polskiej. Z rozmowy jaką miałem przed wyjazdem, wnoszę że nic
ostatecznego i tym razem, zawartem nie zostanie. Powiedziano mi, że
poważne czynniki: to jest główne wojskowe osoby, nie będą obecnemi a bez
nich nie można oczekiwać rozstrzygających postanowień. Najpierw nalegałem
aby działano w kierunku austryjacko-polskiego rozwiązania, przytoczyłem wszystkie
znane za niem argumenty i dodałem że ono najkorzystniejszem będzie dla Niemiec
dla których sprawa polska stała się tylko kłopotem, którego pozbyć się mogą
jedynie austryjacko-polskiem rozwiązaniem. Przyznano mi słuszność i hr. Burian
niezawodnie z niem wystąpi i poprze je, ale dodano, że ~~[illegible]~~ żywią wątpliwości tego zrozumienia i
o porozumieniu, albowiem z niemieckiej strony nie chcą. Zwróciłem uwagę, na coś* w przededniu podróży hr. Buriana
wbrzmiewają się w ciężkomyślący upór. – przeciwnych
niemieckich dzienników, które co świadczy o przeciwnym
powtarzające się głosy, niemieckich rozwiązania, co przeciw tym orzeczeniom
występują przeciw austryjacko-polskiem rozwiązaniu. Na oddziaływania przeciw tym orzeczeniom, że nie należy
nim w Berlinie prądach. Kreuzzeitung
i na twierdzenie konserwatywnej

4935 ~~3930~~

z pobytu hr. Buriana oczekiwać ostatecznego załatwienia polskiej sprawy oraz
iż wieść z urzędowego źródła iż austrjacko-polskie rozwiązanie, nie jest rządowi
przyjemnem, takież ministerstwo spraw zagranicznych ogłosiło, iż to
wystąpienie wyrostało ~~[illegible]~~ musi zdziałać, albowiem tutaj o zajęciu
przez niemiecki rząd przeciw austrjacko-polskiemu
takiego stanowiska, Utworzenie większości
rozwiązanie zgoła nie wiedzą.— z wewnętrznemi stosunkami. Państwa. zależy
rzecz na razie wikłała się obrady i uchwały Rady uczynić ono to
której zapewnić by mogła prawidłowe stronnictwa; niechce on
od połączenia się Koła Polskiego z niemieckiemi w ogólnej sprawie polskiej, trudności
zależnem od układu hr. Buriana i zważać Polaków, stwarzał nadzieję powodzenia
Prawdopodobnie postanowienie
zatem przedwcześnie rozstrzygać. O ile jednak sądzić można z niemieckiej pro i contra.
gabinetowi Seidlera. Teraz ważenia Kanclerza Herlinga.—
Hr. Burian powiedział, do Wiednia
odjechał do Berlina.— powziętem zostanie za bliskiego przyjazdu zachodnich Francji
Rada wersalska [illegible] orzekła że celem trzech mocarstw państwa
Anglji i Włoch jest, także utworzenie niezawisłego polskiego ~~[illegible]~~
we wstrzemięźliwych wyrazach, poparcie dążeń ~~[illegible]~~ przeciw środko-
narodowych Czechów i Słowieńców. Nazwano to polityczną ofensywą wznowione powtórzeniem
=wym mocarstwom, wprost przeciw Austro-Węgrom.. Jest to ~~[illegible]~~ znaczenia.
dawnego fortelu mocarstw porozumienia. bez realnego ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~ostatecznie polskiej [illegible]~~ ~~[illegible]~~
~~które gotów [illegible] [illegible] narodowej demokracji~~
~~wpływ [illegible]~~

3976 ~~3921~~ 707

~~Nem stwierdzić, że~~ Wielkie wrażenia Wersalskiej Rady. (zjednoczona) Polska ma zgodnie
z wnioskiem Tetmajera i Krakowską uchwałę z 28 Maja. Zaw
otrzymać przystęp do morza, ~~i~~ podczas gdy o przyszłości Czechów
i Słowaków uważa tylko życzliwości pomiędzy akademicka ~~stanowi~~ postanowiła
niepodległe państwo polskie jako nowy ~~bez~~ konieczny ~~...~~ cel ~~Tem wyraźniej wskazanem jest wyłącznie austryjacko-polskie rozwiązanie, nietylko jako jedyne rozumne, ale także jako odpowiednie przeciw zamachom porozumienia.~~
wojny. hr. Burian we wywiadzie że wspólne sprawowanie Kiedy
Przed wyjazdem do Berlina jest związek między porozumieniem ale
Az Eit ~~...~~ powiedział między innemi iż zadania ~~...~~ wielkie siłą nierozerwalną jedynie
dzisiejsza i polska sprawa, ~~te~~ może być rozwiązana i załatwione
połączonemi są ze sobą. Polska sprawa sprzymierzonych mocarstw i zainteresowanych
w zupełnem porozumieniu interesy wszystkich ~~...~~ uczestniczących
musi uwzględnić uprawnione ~~...~~ przyniosłoby trudności
stron, inaczej nie zapewniłoby spokoju. Ale ~~w potrzebnej~~ nam w
Nie może być naszym zamiarem wytworzenie austryjacko-polskie
potrzebnym wschodzie nowej sfery. O tem aby austryjacko-niemiecki rząd
rozwiązanie wdrożonem było przez niemieckiego zgodę
albo pod nas zamiarem, Gdzie twar mowa
nie wiem.

~~3937~~ ~~3922~~ 708 4

W Berlinie także o polskiej sprawie i rozumie się nie pośledniej wpływu [jaki] na wewnętrzne stosunki ~~jakie~~ wywrze sposób jej rozwiązania. Doskonale zrozumiano żądania, idzie o odpowiednie ~~rozwiązanie~~ [ustawienie] — Państwowy Związek austryjackiego przemysłu, powziął wytyczną uchwałę Która orzeka: Rozwiązanie polskiej sprawy nastąpić musi w austryjackiej znaczenia. Przez to stosunek Galicji do Austryi doznać musi głębokiej zmiany. Skoro austryjacki przemysł nie może bez ustosunkowania jego podstaw ~~nie może~~ zrzec się tak wielkiego jak Galicja wytwórczego i spożywczego obszaru, żąda on ~~cł~~ cłowego związku między monarchią a nowo powstałem państwem. ~~Należy zapobiedz niektórym gałęziom naszego przemysłu~~ Należy zapobiedz uszkodzeniu niektórych gałęzi naszego przemysłu, konkurowo — [illegible] zawadzeniami politycznym układem oraz innemi wskazaniami gospodarczy + oświadcza z austryjackim [illegible] Połączona się austryjacki świat, ustawcza gospodarczy i rozumie jego niezbędność — polskiem rozczarowaniem

Hr. Burian [powrócił] 13. tm do Wiednia. Urzędowy komunikat stwierdził, że obrady z Kanclerzem objęły wszystkie stojące na porządku dziennym sprawy ~~obrady~~ i pomyślny orzekł, iż w najbliższym czasie, dalsze rokowania, ujawnią takowe i niebawem rozwiązane zostaną ku zadowoleniu wszystkich stron wchodzących w grę. We węgierskim

~~3922~~ 3938 709

Sejmie minister prezydent Wekerle w odpowiedzi na interpelację hr. Battyanyego
o polskiej sprawie, która zawierała skargi na postępowanie Niemców w Polsce
odparł je i stwierdził historyczny fakt, że i przez nas uwagnione oswobodzenie
polskiego narodu „zawdzięcza się współudziałowi naszego sprzymierzenia oraz
współudziałowi jego broni". Nie tylko rząd – rzekł – ale cały węgierski naród
witał ~~[illegible]~~ polskiego narodu oraz objawy i wzmocnienie jego politycznego
życia oraz państwowego tworu. Naród węgierski wyraża również radość
swoją ~~od~~ jeżeliby powiodło się doprowadzić do ściślejszego ~~połączenia~~ stosunku z nami tego
narodu, połączonego w ciągu naszej wspólnej przeszłości z nami. Przy wyrażaniu
sympatii nasze stanowisko już, iż nasze państwowe położenie nie może
być zmienionem i że przysługuje nam prawo strzeżenia naszych interesów. Tak ~~[illegible]~~
Co się tyczy rozwiązania polskiej sprawy, okazały się różne zapatrywania, jak także u nas, a ~~[illegible]~~ i
w Niemczech, gdzie jeszcze rząd wcale się nie wypowiedział, w Austrii, w którym Niemcy nie miała dotąd
równie w polskich kołach. Nie zgadzają się ona ... Polska także ... ukraińskiej sprawy, ograniczyć jeszcze
~~[illegible]~~ wobec niej zająć by mogli stanowisko. Co się tyczy ukraińskiej sprawy, ograniczyć się
musi zaznaczyć takowe. – Co się tyczy ukraińskiej sprawy ~~[illegible]~~ się mogę na stwierdzeniu, że traktat z Ukrainą nie został jeszcze
ratyfikowany. –

3939 ~~3924~~ 710

Polski rząd w Warszawie, roztropnie i rozumnie odparł orzeczenie
Rady Wersalskiej o polskiem, niepodległem państwie, zjednoczonem,
z przystępem do morza. Kommunikat stwierdza że polski rząd usiłuje
stworzyć żywotne polskie państwo i nie da się wytrącić z równowagi
wersalskiem orzeczeniem. Bez względu na wszelkie trudności i przeszkody
dążyć będzie do tego celu, który przy współudziale sąsiednich, środkowych
mocarstw, umożebni rozwiązanie historycznego zadania, które Polsce
przypada na Wschodzie Europy. Wymaga to trzeźwego ocenienia naszych
interesów, dla nas jednak niezawodnych. —

Czekano tu na uchwały parlamentarnej Komisji Koła Polskiego która obradowała
w Krakowie 9 i 10 czerwca, albowiem połączone były z utworzeniem większości
parlamentarnej i odbyciem lub zaniechaniem letniej sesji Rady Państwa. —
Na posiedzenia Komisji parlamentarnej przybyli do Krakowa prezes ministerstwa ~~warszawskiej~~
polskiego w Warszawie Steczkowski, sekretarz dla spraw zagranicznych minister dla Galicji
ministerstwa Ks. Maciej Radziwiłł, dwóch delegatów rządu polskiego, w których wzięli
Twardowski i obecnemi byli obradom dnia pierwszego ~~Uchwała parlamentarnej Komisji~~
udział. ~~po czem opuścili Kraków.~~ ~~zapadła na tajnem~~ po czem ministrowie Steczkowski
i Twardowski opuścili Kraków. Uchwały

3940

parlamentarnej Komisji zapadły na zjeździe. Trzy uchwały brzmiały: ~~3929~~

7/11

I. Komisya parlamentarna upoważnia prezydyum do wszczęścia rokowań z ugrupowaniami parlamentarnemi, któreby dały rękojmię skutecznej obrony przed wszelkimi zamachami na niepodzielność Galicyi, zapewniły obronę ziem polskich, uwolnionych z pod zaboru rosyjskiego przed zamysłami aneksyjnymi, oraz zabezpieczyły Kołu polskiemu spełnienie wszelkich rządowi przez Koło postawionych postulatów krajowych.

Wynik rokowań przedłoży komisya Kołu polskiemu do zatwierdzenia.

II. Zważywszy, że rząd Dra Seidlera zajął wobec sprawy polskiej wręcz wrogie stanowisko, ukoronowane między innemi tajnym traktatem, odnoszącym się do podziału Galicyi;

że od początku swojego urzędowania, pomimo, że Koło polskie umożliwiło trzykrotnie przejście budżetu w parlamencie, pomimo kategorycznych zobowiązań, nie spełnił postulatów Koła nawet tych, które wypływały z obowiązku państwa wobec obywateli;

że w jaskrawy sposób złamał podstawy utrzymania pokoju między narodami na czas wojny, że w wysokim stopniu podkopał życie parlamentarne, że doprowadza państwo do rozstroju, komisya parlamentarna Koła polskiego, zebrana w Krakowie w dniach 9 i 10 czerwca 1918 r., **oświadcza, że usunięcie rządu Dra Seidlera leży w interesie państwa.**

III. Komisya parlamentarna Koła polskiego **domaga się bezwarunkowo rychłego zwołania parlamentu,** a protestuje z góry przeciw wszelkim zamysłom rządzenia bez kontroli parlamentarnej.

~~3941~~ ~~3926~~ 712

Uchwały te w formie niezdarnej ~~w~~ w treści bałamutne, są wynikiem kompromisu
stronnictw w których dopatrzeć by się można wpływu, niedbałych demokratów
narodowych i pośredniego liczenia się z ~~[illegible]~~ orzeczeniem
Wszechpolskiej Rady. – Dały powód do niekorzystnego tłomaczenia, sprawiły te
złe wrażenie ~~a~~ tem, iż zdawały się uniemożliwiać utworzenie większości
parlamentarnej złożonej z Polakami i Niemcami, mimolicie zapoczątkowanego
przez ministra Twardowskiego a tem samem uniemożebnić letnią sesji
Rady Państwa, za którą niezbyt liczne obstaje uchwała Komisji parlamentarnej
skoro zarazem nie daje dla niej należytych rękojmi. – Co więcej ~~ważniejsze~~ uchwały
większej kompromisowość pozwoliła to uwidocznić, iż parlamentarna Komisja gotowa szukać sojusza z
antypaństwowemi stronnictwami czeskiem i słoweńskiem. – Warunki
~~większ~~ K sojusza są słuszne, ale żadne stronnictwo w izbie nie może dać dla nich
rękojmi ~~z~~ zatem, wielce takowy utrudnią, lub nawet z góry niweczą. –
Jednak zdaje się, że po pierwszem wywołanem wrażeniu, spokojniej, że nastąpiło
ochłonięcie i że nie wykluczone są dalsze rokowania między Polskim Kołem
i niemieckiemi stronnictwami. –
Jedno jest w powyższych uchwałach jasnem i stanowczem, żądanie ustąpienia
gabinetu Seidlera. Zarzut gotowy jeśli jest uzasadniony, dotyczący tylko

3942 ~~3927~~ 713

traktatu odnoszącego się do podziału Galicji, byłoby dostatecznym, aby wywołać jaknajbardziej stanowczą opozycję każdego zdrowego, polskiego ciała i każdego Polaka. – Istnienie takiego traktatu podpisanego przez p. Seidlera wprawdzie nie jest ~~może~~ mogło dowiedzionem i ~~jest wielce wątpliwem~~. Przytoczenie tego zarzutu albowiem mieć na celu, wywołanie zaprzeczenia, którego nie otrzyma się, albowiem austryjacki rząd nie wyzbędzie się obosiecznej broni, która grozi Polakom a budzi nadzieje Ukraińców; ~~stało~~ więcej jej stało się natomiem. Uchwała nie zdaje się być właściwą dla zażegnania niebezpieczeństwa, jakiegoś podziału Galicji – które istnieje choćby ~~nie był~~ nie było odnośnego, wzmiankowanego traktatu. – Pod innemi względami usunięcie gabinetu Seidlera nie objęłoby być wszystkie do zbytnich, praktycznych korzyści, albowiem od pewnego czasu najzupełniej sądzimy gabinety i wszyscy ministrowie prezydenci, podobne są warunkach i temi do siebie, gdyż zawsze w tych danych rządu wywołał się. – Upadek zaś jednego uległego przez wysłanni z poglądami i prowadzą się ~~zrazitty~~ [illegible] prezydenta ministrów, ~~zrazitty~~ spowodowany przez niemieckiego szowinistycznego ~~w~~ przez cesarza Karola, przeciw do nich, najmniej szego Polaków, bezwzględnie zraziłby znów do niego, zraźonego. – Ze najmniej pozytywnych krakowskich i korzystne dla polskiej jest i tak, ich postępowaniem, nie można uważać za szkodliwe nabożeństwa p. Seidlera,

3943 ~~3928~~ 714

sprawy, w chwili w której wedle słów p. Bavicana nie należy przeczać [przeoczać]
wpływu jaki na wewnętrzne stosunki wywrze sposób jej rozwiązania
Brak tu politycznego zmysłu, brak dawnych mądrych przywódców Koła Polskiego
i brak prezesa Koła Polskiego, którego nie zostało ono dotąd wybrało
Uchwała zaś Koła Polskiego zdaje się porozumienie stworzeniem na świat
zamiast być morderczym dla Seidlera, albowiem tem przekształcił
swój gabinet, co zdaje się zapowiadać jego powstanie choćby bez
letniej sesji Rady Państwa. Minister spraw wewnętrznych hr. Taggenburg
ustąpił, podobno jako nie miły Niemcom, miejsce jego zajął
prezydent wiedeńskiej policji Gayer, podobno zdolny i sprzyjający Wystąpienia Koła Polskiego
Zarządca Ziemnośniczego urzędu Paul został ministrem
parlamentarnymi, czekające ze szczętkowi bersilung było, więc utrudnia powstanie polskich
Uchwała Komisji parlamentarnej
Członków galicyjska Cieślikiewskiego i Twardowskiego a ich ustąpienie
~~Dwie wystąpienia Koła Polskiego powstać były parlamentarnemu~~
byłoby dla Koła — nie będzie ono sprawowało
Minister Twardowski zapewnił mnie jednak ok. nie będzie ono za przeważne
Kwiatkowskiemi uchwałami. Pozytywne rokowania z Niemcami za potrzebne
nie za dzwonne. będzie stawał się nawiązać je, gdyż upatruje
w polsko-niemieckiej większości rękojmię przyszłości
podziałowi Galicji. Przekonany jest że istnieje
jakiś ~~już~~ dokument podpisany w związku z brzeskim

powstały być parlamentarnymi

~~następnie~~

3944 ~~3907~~ 715

traktatem przez Czernina i Seidlera, który obiecuje galicyjskim Ukraińcom na życzenie kijowskich, jakiś podział Galicji. Jaki, dokładnie nie wiem, ani co do rozmiarów ani co do istoty. Z Peszta ks. Andrzej Lubomirski, L. W. Jaworski i Adam Jędrzejowicz przywieźli ten szczegół, że wobec tego dokumentu jest votum separatum premiera gabinetu Wekerlego i że ze strony węgierskiej nie ustrzegający w sprawie o ile już wewnątrz austryjacka wyjaśni wystąpienie przeciw podziałowi Galicji, który pozytywą za szkodliwy także dla Węgier. W Peszcie zupełnie trzeźwo osądzają cały ukrainizm i to na podstawie najnowszych doświadczeń.–

Jeżeli istotnie p. Seidler podpisał ów dokument, to nie tylko z polskiego stanowiska, przedewszystkiem ze względu na żywotny interes wiedeński winien być strącony z tamtejszej skały.–

S. Twardowski opowiedział mi przebieg posiedzenia posłanej wczoraj Komisji w Krakowie. Prezydent ministrów Steczkowski nadzwyczaj rozumnie, trzeźwo, politycznie przemówił, wytłumaczył potoczne sprawy polskiej i zalecił aby wytworzyły bowiem odmowa. Koło Polskie nie odmówiło potrzeb państwowych,

3945 ~~3930~~ 716

Dla polskiego rządu w Warszawie bardzo przykre i szkodliwe następstwa. Stapiński chłopskim rozumem ale z politycznym doświadczeniem ~~dostrzegł~~ przewidział, za utworzeniem polsko-niemieckiej unii z państwowemi potrzebami i austryjacko-polskiemi głosowaniem za państwowemi potrzebami i austryjacko-polskiem ~~pletli~~ rozwiązaniem. Zabrali głos Witos, Długosz, Tetmajer, pletli bajali, brednie wygłaszali, tak iż wstydzić się przyszło przed warszawskiemi gośćmi, skrajne opozycyjne pozostały wszystkie i stąd powstała ~~owa po~~ kompromisowa owa porwawka narwana krakowska uchwała. P. Twardowski wydaje o niej surowy sąd i poczytuje ją za bezrozumną i szkodliwą. Rozprawa nad stosunkami w Kole Polskiem i doszliśmy razem do konkluzji, że polskie nawet dobrowolnie wyrzeka ~~gubi się~~ — ~~Z Twar~~ Organizatorem jest z Koło Polskie zamiast zapobiegać podziałom Galicji postępowaniem swojem,

Sobie Wyrzeka ~~gubi się~~ —

3946 ~~3911~~ 717

„Dziata na Korzyść" Ukraińców. P. Twardowski mniema że cesarz Karol najrzetelniej im sprzyja a nie jest Polakom życzliwym. Mnie się zdaje i o ile wiem, zrażony i zniechęcony jest do nich, jak od chwili, kiedy po tak bardzo życzliwym dla nich pobycie w Krakowie, naptem Koło Polskie, bez powodu, pod naciskiem narodowej demokracji ~~o~~ ~~potrzebie~~ ~~Porozumienia~~ ~~bezpośredniem~~ przeszło do opozycji przeciw gabinetowi Clama — Teraz cesarz rozpoczął rozmowy z ministrem oświaty Kwiatkowskim od silnego wystąpienia przeciw najnowszej krakowskiej uchwale ~~i~~ Koła do której się nie ~~i~~ [illegible] zamierzył. Hr. Burian po powrocie z Berlina zawał wezwał Twardowskiego. P. Biliński powiedział mi, iż hr. Burian zobowiązał. — Przed wyjazdem z Berlina wiele czasu do zatatwiania — zabezpieczenie Galicji, jako z dokumentem przed nim, iż arcyksiążę bywa że następca zwierzony jest do tego. Tego za Karola był nas. ~~bywa~~ — poprzednika, on nie ~~poczuwa~~ poczuwa się do tego z powodu dziejowego wyodrębnienie Galicji, jako zabezpieczenie — iż austro-polskiej rozwiązanie wtedy nie zostało z powodu powodzenie wyodrębnienia przed ~~przeciw~~ Niemcami, że należałoby podkreślić obowiązuje przed ongi, niemniej wyodrębnienia i mogło by podziałem. Manifest 4 listopada 1916 r. obowiązuje sobie wyodrębnienia przeciwko objecującym podział. Niemieckie stronnictwa żydą, cesarz odpowiednio byłby wyodrębnienia i mogło by nastręczę do wspólnego programu. Cesarz odpowiedzi byłby wyodrębnienie. Kto mógł tę myśl wyodrębnienia ze względu na Ukraińców. Jak dawniej pytałam: Kto mógł tę myśl ~~...~~ poprzednie cesarzowi podsunąć? —

2

Hr. Tisza powiedział w rozmowie z Adamem Jędrzejowiczem: „Jeżeli Polacy połączą się z Niemcami, mogą liczyć na naszą pomoc; jeżeli z Czechami i Słowianami, to oczywiście nie poprzemy ich“

~~[illegible]~~
3947 Naprzeciw Krakowskiej uchwale stanęła natychmiast ukraińskiego 718
przedstawicielstwa w Radzie Państwa, które żąda ścisłego
wykonania brzeskiego traktatu co do Chełmszczyzny
oraz spełnienie dawnego ukraińskiego żądania, to ~~jest~~ jest
utworzenia ~~w Austrii~~ osobnego Kraju Koronnego z ukraińskich [illegible]
części Galicji i Bukowiny.— Uchwała oświadcza się za ~~dzielnic~~
~~Rady Państwa ale w razie nie spełnienia powyższych~~
~~punktów~~ Rady Państwa, ale w razie nie otrzymania w [illegible]
co do powyższych dwóch punktów zapowiada najostrzejszą
opozycję w parlamencie i za parlamentem.— W tych
warunkach ~~nie da~~ przystoby parlamentarnie rządzić.—
W następstwie Krakowskiej uchwały za niewotowaniem Rady Państwa
Niemieckie stronnictwa oświadczyły się w razie nie zmienienia jej przez Koło Polskie za obroną państwa zagrożonego przez wszystkie
i wezwały rząd do wejścia w życie stanowczej obrony państwa przy poparciu wszystkich
antypaństwowe stronnictwa czeskie i słowiańskie, Koła Polskiego hr. [illegible]
Niemców monarchii. Przewodniczący Koła 21. czerwca dla omówienia względnie
~~zwołał~~ zwołał posiedzenie Koła na wyjaśnienia i interpretacji Krakowskiej
uchwały.—

~~3848~~ ~~3933~~ 719

Warszawska Rada Stanu zwołaną została na 22 czerwca
Rząd przedłożył jej ustawę wyborczą Sejmu opartą na równem, ogólnem
tajnem, bezpośredniem wyborczem prawie z pewnemi właściwościami
proporcjonalnego systematu. Senat przez połowę będzie wybrany, przez
połowę powstanie z nominacji.

P. Steczkowski powiedział Twardowskiemu, że nie oczekuje
od Rady Stanu wzmocnienia stanowiska rządu
I znowu doszliśmy z p. Twardowskim do konkluzji: że nawet
dobrowolnie ~~się gubi~~ wyrządza sobie krzywdę

~~2944~~ ~~2934~~ 868

720

Car Mikołaj przeniesiony z Tobolska znajduje się wraz z carową w Ekaterynoburgu. —

Wstępny ukraińsko-rosyjski traktat pokoju podpisany został w Kijowie 13.4.14. ~~Za~~ Stanowi zawieszenie stosunków wojennych działanie, przywrócenie wzajemnych oraz wyraża gotowość ~~rychłych~~ rychłego rozpoczęcia ostatecznych pokojowych układów. Nie ma wzmianki o granicach. —

~~2950~~ ~~2951~~ 721

~~Tem wyraźniej wystąpiono już, spieszenie austryjackie polskie związane~~
~~nie tylko jako jedyne zatatrzenie ale także jako broń obronna przeciw~~
~~zamachom Niemiec~~. —

Niemiecki parlament wybrał w miejsce zmarłego Kaempfa, prezydentem Fehrenbacha członka centrum a wice-prezydentami Dove postępowca Scheidemanna socjalistę i ~~Pasche~~ Paasche narodowego liberała —

W pruskim Sejmie uchwalonemi zostały kompromisowe wnioski opozycji przeciw rządowej ustawie wyborczej w czwartem czytaniu, tem samem odrzuconą ona została a że Kanclerz i rząd obstają za nią, to jest ~~t~~ za nieograniczonem, równem, tajnem, ogólnem prawem głosowania więc nie tylko w Austryi ale i w Prusiech nastało parlamentarno-rządowe przesilenie. Poseł polski Korfanty głosował przeciw kompromisowym wnioskom. Przyjdzie jeszcze do piątego czytania

Do Berlina przybyła deputacja rosyjskiego rządu złożona z pp. Bucharina, Larina, ~~Sko~~ Sokolnikowa dla rozpoczęcia rokowań w sprawach przewidzianych w brzeskim traktacie.

3951 ~~2996~~ 722

Na włoskim froncie walka ożywiła się bez znacznych skutków. Według austryjacko-węgierskiego biuletynu z 9. tm. włoskie wojska wsparte angielskiemi wepchnięte zostały. –

Niemcy zdobyli na południe Oisy wzgórza Gury i wkroczyli w nieprzyja-cielskie linie. Zawzięcie walczyły obydwie strony. –

Ludendorf powiedział „Moc ~~uderzenia~~ uderzenie przedsięwzięte przeciw Anglikom i Francuzom" które przedsięwzięliśmy od 27. Maja, wykonanem zostało programowo; zadało naszym nieprzyjaciołom ciężkie straty w ludziach i wojennych zapasach"

Foch w angielskim dzienniku Field ~~Manchester~~ napisał „W nowoczesnej wojnie jest tylko jeden środek powodzenia: zniweczenie zorganizowanych sił zbrojnych nieprzyjaciela" i to zawsze jedyny sposób. – We wszelkich wojnach, wszelkich czasów był to zawsze jedyny sposób ~~przez~~ częściowo wykonanem zostało

Czesko-słowiańskie wojsko co kraść(?) pokonanem ~~przez~~ bolszewickie i rozbrojonem, oficerowie uwięzieni. –

Niemiecki biuletyn z 10. zwiastował powodzenia armii Następnych frontu i odparcie Francuzów w ciężkich walkach za Courmont – Mareuil wkroczenia do lasu Thiescourt. wzięto do niewoli 8000 żołnierza.. koło Noyon postępy. –

Amerykańska dywizja została zniweczona. Biuletyny z 11 zapisały dalsze nowe postępy niemieckich wojsk, silne i zaciekłe walki oraz francuskie sprawozdania, przyznane przez urzędowe sprawozdania. – Minister wojny Stein ~~[illegible]~~ dał w niemieckim parlamencie

~~3992~~ ~~3997~~ 723

Świetny ale mierny obraz ogólnego wojennego położenia ententy przy=
=niosła, przy czem stwierdził ~~się~~ może zdawszy sobie sprawę że tak nazwana armia pomocnicza
rezerwowa ~~manewrowa~~ Focha pozostała istnieć. Zauważył iż mistrzem
i niewdzięczne mocarstwa ~~p~~ porozumienia, przypisują darzące ona ~~tam~~
nieporadzenia odpadnięcia Rosji; albowiem własnie
swoim współudziałem we wojnie, przeszkodziła ich
ostatecznej ~~ich~~ dotąd przegranej.

Jeden z nielicznych wojennych wielkich statków, drednoutów austrjacko-wę=
=gierskich Szent ~~Istvan~~ został podczas nocnej wycieczki na Adriatyku
storpedowany przez włoskie torpedowce i zatonął. Jest to pierwsza
znaczniejsza ale ~~bardzo~~ dotkliwa strata austrjacko-węgierskiej marynarki w ~~liczbie~~ liczbie

Walka między bolszewickiemi wojskami i czesko-słowackiemi
75,000 miała trwać jeszcze w okolicy Czeljabińska. Ostatnie
wzięli opiekę mocarstw Porozumienia. –
Od 21 Marca do 14 Czerwca Niemcy zdobyli na zachodzie 2650 dział
Pod Taganrogiem niemieckie wojska pobity na głowę 1

~~3953~~ ~~3938~~ 724

dziesięć tysięcy bolszewickiej czerwonej gwardii pod dowództwem byłego oficera Czecha — Już, nie do nadzwyczajności, ale do nieprawdopodobieństw i ~~[illegible]~~ dziwolągów tej wojny, że Niemcy, którzy zawarli pokój z bolszewickim rządem, walczyli nad Morzem Czarnem z bolszewickiem wojskiem dowodzonem przez Czecha.

Pod koniec tygodnia zapowiadały się dwie wielkie ofensywy: na zachodzie niemiecka w kierunku Compiègne i Meaux, na włoskim froncie austryjacko-węgierska nad Piawą pod dowództwem Borewicza. —

15 czerwca

~~CLXXXX~~

~~CLXXXIX~~

22 Czerwca 1918 r.

Sr. Hochwohlgeboren

7 2 5

Herrn Stanislaus R. v. Koźmian

Herrenhausmitglied etz.

CLXXXX

3954 - 3978

in

Wien IV

Maierhofgasse 11.

726 ~~CLXXXIX~~ CLXXXX

Austryjacko-Węgierska ofensywa we Włoszech.-
Wstępne powodzenia. Przejście przez Piave.
Ks. Schönburg ranny. Gen. Maksymilian.-
Walki około Montello. Mniej pomyślne
przewidywania. Cesarz Karol na włoskim
froncie. Ze salonickiej armii. Przewidy-
=wanie stanowczej walki na Zachodzie. Gibraltar
i Adrianopol. Czesko-słowackie wojsko w Rosji.-
Ukrainka W.K. Michała. Balfour o stosunku
do Rosji. Oględna wzmianka o Austro-Węgrach
Sprawa podziału Galicji. Memoriał namiestnika
hr. Huyn. Hr. Huyn. Tajna umowa o
podziale Galicji..- Rozmowa z hr. Gołuchowskim.
O wewnętrznem położeniu. Dwór w Eckartsau
Wpływy czułych spódnic.- Proces
Korpusu posiłkowego. O pobycie hr. Daviana
w Berlinie i polskiej sprawie. Bośnia i
~~polsko~~ austryjacko-polskie rozwiązanie.-
Przyjęcia ministra Twardowskiego
dd 3/6 ** mianowania pełnomocnika
polskiego rządu hr. Stefana
Przezdzieckiego.-

Rozmowa. Stwierdzenie istnienia
~~&~~ umowy dotyczącej podziału Galicji –
Warunki porozumienia Polaków z Niemcami
w Radzie Państwa. – Dalsze rokowania. –
Mylne ~~Niedokładne~~ informacje co do ~~umowy~~
~~o podziale Galicji~~ protestu Wekerlego
przeciw podziałowi Galicji. – Seidler
przyznał iż ją podpisał. – Hr. Andrassy
raz jeszcze o austryjacko-polskiem rozwiązaniu. –
Polacy nie znają dokładnie umowy o podziale
Galicji. Ustawowe załatwienie jej zwar. Za
pomocą rozporządzeń. Odmowa Seidlera
oświadczenia że ich nie wyda. Oddalenie
w niemożności uchwalenia. – Oświadczenie
niemieckich stronnictw, co do związku z
Kołem Polskiem. – Obrady Koła Polskiego. –
Deklaracja jednomyślnie uchwalona. –
Tertil wybrany prezesem Koła Polskiego. –
Ukraińcy przeciw ministrowi Twardowskiemu. –
Umowa Niemiec i Austro-Węgier z ukraińskim
rządem, w sprawie żywności i broni. Nie spełnienie
przez Ukrainę zobowiązań brzeskiego trak-
=tatu. –

Utworzenie ukraińskiego oddziału ~~Wl~~
Wiedniu. – Nie podobna na Ukrainie
zaaleci Ukraińców. –
Franciszek Pułaski marszałkiem polskiej
Rady-Stanu.
Ustąpienie gabinetu Radosławowa. Gabinet
Malinowa. –
Spisek przeciw rosyjskiemu, bolszewickiemu
rządowi. Rząd zarządził ogólną
mobilizację. – ~~Ro~~
Rocznica wstąpienia na tron cesarza
Wilhelma obchodzona w głównej nie-
=mieckiej kwaterze w Spa. –
Lüdicke żąda, w pruskiej izbie
poselskiej, odłożenia sprawy polskiej
do ostatecznego wyniku wojny. –

22 czerwca

~~3954~~ ~~3939~~ ~~CLXXXXI~~ CLXXXX 727

Austryjacko-węgierska ofensywa rozpoczęła się 15 czerwca znacznem powodzeniem
tak dobrze w górach Siedmiu Gmin, jak na płaszczyźnie Piawy. Wojska
monarchii wtargnęły w nieprzyjacielskie stanowiska. Do południa zdobyty
wzięty w niewolę dziesięć tysięcy Włochów, Anglików i Francuzów; zdobyto
znaczną liczbę dział.
Twardemi były walki dnia drugiego. Armia feldmarszałka Boroevica
wywalczyła w wielu miejscach przejście przez Piawę. Korpus Wurma
po przełamaniu ~~z~~ silnego oporu wkroczył szerokim pasem w nieprzyjacielskie
stanowiska. Arcyksiążę Józef ~~zdołał~~ zdołał opanować wschodnią stronę Montello. —
Przy przejściu korpusu Kosaka, Schönburg, został on rannym od granatu. Jest to
austryjacki magnat który świeci przykładem; od początku wojny bierze w niej
zaszczytny udział. Pierwowzór austryjackiego patryjoty i wiernego sługi Habsburgowi —
Pierwsze uderzenie po obu stronach Brenty, również uwieńczonem zostało powodze-
niem; wkroczono w trzecie nieprzyjacielskie stanowiska, wzięto do niewoli sześć
tysięcy Włochów, Francuzów i Anglików. Ale tylko częściowo zdołano zachować
zdobyte miejscowości; przyszło oddać górę [illegible] na wschód Piawy. —
Również w lasach Siedmiu Gmin trzeba było opróżnić część zdobytej
okolicy. Pod Riva oddział majora Arcyksiążę Maksymiliana

3958 ~~9140~~ 728

Zabrał Włochom Dosso Alto. Zarzucano iż ~~przebywał~~ arcyksiężę we Wiedniu. W danej chwili znalazł się na polu walki ten brat cesarza. – Włoskie biuletyny zaznaczyły że nacisk nieprzyjaciela jest równie silnym na całym froncie od ~~S~~ wzgórzy Asiago aż do morza. Odparto uderzenia nieprzyjaciela. W dniu trzecim nie zaszło nic ważnego. Wojsko jenerała Esiderisca zdobyło Capo Sile przy czem biulety dodaje „Współzawodnicząc z niemiecko-austryjackim i węgierskim żołnierzem, się i czeskie i polsko-ruskie bataliony, złożyły dzielnem zachowaniem ~~~~ próby nieprzyjaciela" dowód ~~próby~~, iż od miesięcy, codziennie powtarzające się ~~~~ były bezskuteczne. Dość smutnem jest iż należało to podnieść. – zniewolenia ich do zdrady i łajdactwa, ~~to~~ ~~r~~ ~~op~~.

Liczba wziętych do niewoli wzrosła do 21.000. – Wilson miał postanowić ustanie na włoskim. Losy walki ważyły się zatem. dla zachodniego. – front części wojska przeznaczonego pierwotnie Prezydent ministrów Orlando ~~nie~~ zatait w izbie włoskiej grozy położenia, zdając z niego sprawę. Oczywiście usiłował wzbudzić nadzieję ostatecznego, pomyślnego skutku ciężkiej walki. Po czem izba uchwaliła prowizorium budżetowe i odroczyła się do września. –

W marcu i dalszych porażkach ofensywy przy ~~~~ 79. Biuletyn z 18 mówiło dalszych porażkach austryjacko-węgierskie Arcyksięcia Józefa. Razem wzięto do niewoli od początku ofensywy 30000 ludzi i zdobyto 126 dział. – ~~Biuletyn~~ ~~mówił o postępach armii Borowicza i paru~~ ~~mniejszych kilku miejsc Kamatu~~ ~~Fossetto~~ Józef

~~3956~~ 729

Biuletyny nadeszłe 19. t.m. mówiły o posunięciu naprzód austryjacko-węgierskich stanowisk, po drugiej stronie Piawy, przy zawziętych walkach; również około Montello u górnej Piawy; o odparciu silnych uderzeń nieprzyjaciela, ujęcia do niewoli 8000 ludzi, zdobycia 73 dział; odparcia Anglików napastników po obu stronach Brenty-Asiago, oraz wszelkich nieprzyjacielskich usiłowań.

Oficer przybyły z włoskiego frontu, mniej pomyślnie wyrażał się przedwczoraj niż biuletyny; nawet przewidywał ~~zat~~ zaniechanie ofensywy.-

Przyjęto walkę.-

Późniejszy biuletyn z 19° mówił o postępach armii Boroevica i przekroczenia w kilku miejscach Kanału Fosetto. Arcyk. Józef przerwał włoskie linie w okolicy ważnej miejscowości Montello. Biuletyn z 20° opisywał zawzięte, silne na całym froncie włoskie uderzenia, wszędzie, niezmiennie przez Boroevica odparte.-

Cesarz Karol znajduje się na włoskim froncie. Pogłoska niesprawdzona lecz znamionująca usposobienie ~~[illegible]~~ publiczności i nastrój mówi, iż zatrzymał krocz ~~wykonać~~ zamach ~~[illegible]~~ około zamierzenia na cesarza; Karolinowa Króla przelewała. Dają się do tego wyczuć jakich ~~[illegible]~~ plotki powstają na wiedeńskim bruku.

~~[illegible] już wyjaśniają się~~

~~Pozytywi[illegible] wewnętrzne stosunki~~ za pewne. Dwór żyje pod obawą

rozruchów [illegible]; ~~[illegible]~~ aprowizowania w tym miejscu pogorszyłaś, względnie pod obawą

rewolucji. — Najgorszemi są objawy rozjątrzenia i niekarności we wszystkiem

bunty w kilku punktach. Oczywiście stąd tylko grozić może istotne

niebezpieczeństwo. Dziś bez udziału wojska rewolucja nie może [illegible] powodzenia

~~[illegible]~~ z nim, miałaby zapewnione. — Z każdym dniem

Ocena wojenna przyszłości idzie trudniej nie [illegible]. Odbyły się tu 16 tu narady [illegible] wielkie zebra-

Obecnie [illegible] się pogorsza. — [illegible] czesko-słowiańskiej państwowości; dalsze po-

niweczenie [illegible] udziałowi w mniejszych

= nie Niemców z całej Austryi; Uchwalito: państwowy język niemiecki; wydzielenie Galicji; zniweczenie

= Litwy w [illegible] obrazów [illegible]

Nie podobna zaprzeczyć, [illegible] się proces przeciw ~~[illegible]~~ udziałowi i wstydliwy

W Marmaros Sziget toczy się proces przeciw [illegible]. Jest to [illegible] w bancie byt

ranie pozytywnego Korpusu polskiego. Jenerał Zieliński nie wziął udziału w [illegible] sprawy

polski epizod. —

nie przeciwnym nie jest to niego odpowiedzialnym. — Wiadomo w Berlinie, że wszystkie sprawy

Fremdenblatt twierdzi pisząc o pobycie br. Buriana w ostatnim wodzie należy polska — br. Burian dla wszystkich

które jeszcze należy uporządkować a do których nie w ostatnim rodzie będą rozwiązana zadawalniająco

trwa w niej przy swem pierwotnem stanowisku, względnie Dalmacji, przyprzeczają, że

stron. ~~W Rzeszie pewne~~ ~~[illegible]~~ o Bośni-Hercegowinie względnie w następstwie którego kraje te

W Rzeszie powraszono wiesz o Bośni-Hercegowinie rozwiązaniem, w następstwie austryjackiem, parlamentarnem

jest to w związku z austryjacko-polskiem z Węgrami. — ostała się chwilowo z austryjackiem, parlamentarnem

nietaczoneni by dostały z Węgrami. — [illegible] nie spuszcza z oczów br. Burian. —

Sprawa polska ~~pewne~~ ostała się chwilowo [illegible] przesileniem, czego nie spuszcza z oczów br. Burian. —

przesileniem, czego nie spuszcza — Urzędowa domyślnie przydało wiadomości

• utworzeniu we Wiedniu wojskowego

730

3957

~~przeciął wrostkie linie w okolicy Montello który jest ważnym punktem~~

Już dawno dowódca sprzymierzonych wojsk w Saloniku Sarrail, ulubieniec radykałów, odwołanym został i miejsce jego zajął był jenerał Guillaumat. Teraz znów zastąpił go jenerał Franchet d'Esperey.

Kanclerz skarbu Bonar-Law wmówił o nowych wojennych kredytach w izbie gmin. Zapowiedział, że w parę przyszłych miesiącach, zapadać najważniejsze rozstrzygnięcie w obecnej walce. Asquith zauważył, że położenie jest jednem z najgroźniejszych od wybuchu wojny. Kanclerz skarbu dodał, „znajdujemy się w krytycznem położeniu, jakiego w żadnym okresie wojny nie było." Pomimo tego jesteśmy przekonany, że sprzymierzeńcy wywalczą zwycięstwo

Prezydent ministerstwa hiszpańskiego, znakomity konserwatysta mąż stanu Maura rzekł w kongresie, „że zapanowanie nad wściekłą gwałtowną jest narodową koniecznością i Hiszpania winna należycie przysposobić się do swojego przyszłego posłannictwa, aby w sprzyjającej chwili, odzyskać swoje do tego prawa odpowiednio między przez"

Turcja zaś upomina się o cały Adrianopol i stąd naprężenie między nią i Bułgarią

A tak wynika wielkich zapasów, ~~powsta~~ akcentuje się w dali nowe konflikty.

Czesko-słowackie austriackie wojsko wraz z Kozakami i Kirgizami zdobyło miasto Omsk. Dowódca przeciw niemu rządowemi sitami Miasnikow. Czesko-słowacy ~~oraz należyci t~~ zajęli Samarę. Dowodzi i swojemi nami francuscy oficerowie.

~~3948~~ 731

Przeciw uderzeniu Włochów we weneckim odcinku były podjęciem przez nich ofensywy, przeciw austryjacko-węgierskim stanowiskom ~~zazdobytym~~ na zachodnim brzegu Piavy. Wywołały ciężkie walki zwłaszcza około Montello 20 i 21 t.m. Pomimo wzięcia rezerw Włosi zostali wszędzie odparci. Do tego ograniczyły się austryjacko-węgierskich armii działania. Włosi wzięły do niewoli 3200 nieprzyjaciół.

Na zachodnim froncie niemiecka ofensywa również nie postąpiła. Armie niemieckie odparły uderzenia Francuzów pod Noyon a Amerykanów pod Chateau-Thierry, wzięły nico nieprzyjaciela do niewoli, pod Reims także Włochów.

Walki z czesko-słowiańskim wojskiem w Rosji przedłużały się i utrudniały ~~...~~ związek na syberyjskich kolejach; zajęto Pensa, Miasskoj, Czelijabinsk. Rosyjski rząd gromadził siły i czynił wysilenia dla ostatecznego ~~...~~ pokonania. Urzędownie zawiadomił, iż W. Ks. Michał Aleksandrowicz brat cara i wyznaczony jego następca uszedł z Permu. W tem wszystkiem dopatruje się rząd bolszewicki ręki znienawidzonego Anglika.

~~Angielski minister spraw~~ Porozumienia zwłaszcza Anglii. Minister spraw ograniczonych Balfour w mowie wygłoszonej w izbie gmin ~~...~~ na zasłaty temat walki do końca z niemieckim imperializmem i militaryzmem, zalecił do tej ważnej rzeczy żadać wszystko uczynić aby przyzwoić

3950 7321

w Rosi samopoznania. Jéj niedola nie może złagodzoną zostać wymuszonym
przez Niemcy pokojem. Nie wątpię że danem nam będzie, nawet teraz
przyczynić się znacznie do przywrócenia, gospodarczej i politycznej jedności
oraz jedności w narodowych usiłowaniach w tym wielkim kraju. Życzeniem
naszem dla Rosi jest wolność oraz, aby jéj całość nie została zmniejszoną
ostatniemi wypadkami.—
W téj samej wojowniczéj mowie Balfoura jest ustęp co do Austro-Węgier
który zaznacza pewną chęć oszczędzania ich przy przyszłym pokoju. Omawiając
traktat z Włochami, rzekł, iż obowiązuje on Anglię; przyczem dodał: „Gdyby
okazało się, że wspólnie zawarte traktaty, wymagają we wspólnym interesie ~~zmiany~~ jego
~~zmiany~~ przymierza zmiany, nie wątpię, że sami Włosi wniosą #

39~~60~~ 733

Namiestnik Galicji hr. Huyn bawił tu parę dni i przedłożył obszerny, znakomicie uzasadniony memoriał przeciwko podziałowi Galicji.—
Przemawiał za gospodarczemi i potrzebami kraju wielce zaniedbanemi. ~~Hr. Hr.~~ Hr. Huyn okazuje gdy uznania o nie pierwotności i zdrowy, trafny sąd o politycznych zadaniach, to też zaskarbił sobie ~~uznanie~~ wdzięczność i szacunek. Dowiódł ~~[illegible]~~ iż jest najwłaściwszym dziś namiestnikiem i przyznać trzeba, iż nieprawidłowem i pożałowania godnem było i jest iż nie Polak jest namiestnikiem, pomimo ~~iż~~ iż w danych okolicznościach Polak nie mógłby go skutecznie i korzystnie właściwie zastąpić. Zarówno i walki stronnicze w społeczeństwie ~~[illegible]~~ sprawiłyby, iż nie można by obecnie ~~tymczasem~~ Polaka ~~niweczone~~ na stanowisko namiestnika.—
Rozumne zamiary hr. Huyna są ~~[illegible]~~ utrudniane i niweczone, wciąż jeszcze tem, że aczkolwiek ustała wojna na wschodnim froncie, władze, które nie zawsze są przeważnie w rękach wojskowych ~~stosunków~~ krajowych stosunków mają lub nie chcą mieć zrozumienia i potrzeb.—
Hr. Gołuchowski powiedział mi iż istnieje ów traktat ~~tajemny~~ tajny, czy też zobowiązanie co do podziału Galicji podpisane przez Czernina i Seidlera, ~~[illegible]~~ z właściwym mu optymizmem nie wierzy aby było wykonanem. Przedstawiłem mu iż wyraźnie ponowne ~~wydz~~ wyodrębnienia Galicji, byłoby teraz wskazanem. Sprzeciwił się. Przypomniałem mu,

3961 7 34

iż silnie i przekonywająco występował za niem. Na to odrzekł, iż obecnie
jest to niemożliwem, albowiem wywołałoby wielki opór w kraju
* rozgoryczonym postępowaniem rządu; ~~Wiedeń~~ kraj upatrywałby we wyodrębnieniu
zrzeczenia się połączenia Galicji z Królestwem Polskiem. Mylnie odparłem,
gdyż jak on to sam słusznie dawniej twierdził, byłoby, w razie danym,
jego przygotowaniem. Nie przeczył, ale znowu powołał się na prądy
w krajowem społeczeństwie. Wobec tego niepodobna prowadzić
rozumnej polityki, tem więcej, że ludzie przyzwyczajeni do prowadzenia opornej
zamiast kierować, ~~dają~~ się nie stawiają zgubnym prądom w błogiej pewności iż ~~więcej~~
ze [illegible] powodują się niemi. Hr. Gołuchowski Dziś wyodrębnienie; o
nie przyjdzie do podziału Galicji, lekceważy sobie podpisanie owej umowy i nie uwzględnił
żądań ustąpienia Seidlera, jako karę za podpisanie, jego upadek nie za kilka tygodni
podziale i nie uwzględnił mojej uwagi, iż jeżeli nie dziś, to za kilka tygodni
nie usuwa umowy. Przekonałem jest, że jeżeli nie dziś to znowu rozgoryczy przeciw Polakom
Seidler upadnie. – Na wzmiankę iż to znowu [illegible], odrzekł, jest, zmniejszonemi ~~[illegible]~~ siłę
uważa, nie przywiązywał do tego ważności, okoliczności, zdaje się iż nowi [illegible]
własciwie nie ma woli i ulega i ulec musi Dziatancie, mniema, że Polaków
rzeczy. Trzeba-rzekł- ~~[illegible]~~ pozostanie Burianowi Hr. Gołuchowski połączenie, za
więcej właściwą drogą. * Hr. Gołuchowski Twardowskiego, oświadczył się, mojem.
się zapoczątkowane przez Koło Polskie wiele zawsze z mojej wypadł się
Niemcami. Dodatkowo ~~[illegible]~~ potrzebami państwowemi. Było to zawsze
z Janiem. Hr. Gołuchowski podtrzymuje o krakowskiej uchwale; zarzucał jej, co
niejasność i wadliwą stylizację. Dało powód do nieporozumienia ~~[illegible]~~

~~3962~~ ~~3947~~ 735

Mniema że już wyjaśnione się. — Należy dodać, że na uchwałę wpłynęło sprawozdanie posła Kędziora i rozmowy z p. Seidlerem, na zapytanie bowiem o pogłoskach co do podziału Galicji prezydent ministrów odrzekł „Jeżeli jak twierdzą, idzie o poufne przyrzeczenie, to nie mogę w tej sprawie nic powiedzieć.” Odpowiedź jak ją przewidywałem. Zdaje się jednak potwierdzać istnienie przyrzeczenia.

Zapisać także trzeba, że Komisja parlamentarna w Krakowie z miejsca odrzuciła wniosek ludowców żądający współdziałania z Czechami i południowemi Słowianami.

Hr. Gołuchowski pojmuje wewnętrzne stosunki państwa za poważne. — Dwór żyje pod obawą żywiołowych rozruchów, które we Wiedniu od czasu do czasu powtarzają się. Zaopatrzenie pogorszyło się w tym miesiącu; naprzód zmniejszono o połowę dostarczany chleb, co wywołało ~~w~~ jeszcze większe rozgoryczenie i niepokój. Dwór przewiduje rewolucji i strzeże się przed zamachami; dla tego przeniósł się z Badenu do oddalonego nad Dunajem, odosobnionym, myśliwskim zamku Eckardtsau urządzonego przez byłego następcę tronu Ar. Franciszka Ferdynanda. W ludności wzmaga się niechęć do dworu, przypisują wszystko złe cesarzowej, nawet we wypadkach w których ~~dzień~~ zgoła nie zawinił, między innemi utratę owego wielkiego statku na Adriatyku. ~~Stwarza to opinię~~ ~~Najgorszemi są objawy~~ ~~przy wiedeńskiej lekkomyślności.~~ ~~Najgorszemi są objawy~~ mówią że Dał rozkaz współdziałania floty z ofensywą, przez uderzenie na Wenecję i że to spowodowało zatopienie okrętu. Stwarza to chorobliwe usposobienie, przy wiedeńskiej lekkomyślności. Najgorszemi są objawy rozgoryczenia i we wojsku, bunty w kilku pułkach. Bagnisie stąd tylko grozić może istotne niebezpieczeństwo. Bo bez udziału wojska rewolucja nie ma powodzenia, z nim, lub wobec biernego jego zachowania się miałaby zapewnione. Osma

~~3963~~ ~~3948~~ 73

wojenna pożyczka trudniej idzie niż poprzednie. — Odbyło się tu 16 t.m. na ratuszu
wielkie zebranie Niemców z całej Austryi przy dźwiękach Wacht am Rhein
zamiast Gott erhalte. Uchwalili: ścisły związek z niemieckiem cesarstwem; państwowy
niemiecki język; wyodrębnienie Galicii, także aby Polacy nie zasiadali w Radzie Państwa;
zniweczenie zamiarów czesko-słowiańskiego państwa; Dalsza polityka w Czechach! — Nie podobna zapowiedzi
w Wiedniu rozporządzenia o obwodach narodowościowych. — ~~[illegible]~~ Nie można też zapowiedzi izby nowe, [illegible] pano-
~~W Marmarosz-Sziget~~ pogorsza się. — Toczy się proces o udział ~~[illegible]~~ w mieszczańskim
że z Karolym Dniem, położenie [illegible] w optymizmie zwolnionych [illegible] na Węgrzech. Jest to opłakany, wstydliwy polsko-
= wanie wolnem było W Marmarosz-Sziget na Węgrzech Kapusa polskiego. Jest to opłakany, ~~[illegible]~~ co zaś udziału
bunie, pozytkowego Kapusa polskiego. Generał Zieliński Dowódca Kapusa, odpowiedzialnym. — wszystkie sprawy
austryjacki epizod. Generał Zieliński, nie jest za niego odpowiedzialnym twierdzi, że wszystkie należy polska
w bunie, był mu przeciwnym, nie jest za niego w Berlinie w ostatnim względzie należy polska — będą rozwiązane
Freudenblatt pisząc o pobycie hr. Buriana w Berlinie nie w ostatnim stanowisku — będą rozwiązane
które jeszcze należy uporządkować a do których nie w pierwotnem stanowisku, przypuszczają że jest
hr. Burian trwa w niej przy swem pierwotnem, względnie Dalmacii; przypuszczają że jest
zadawalniająco dla wszystkich stron. Hercegowinie, względnie Dalmacii; przypuszczają, że kraje te
W Peszcie poruszono rzecz o Bośni-Hercegowinie, w następstwie którego, kraje te
to w związku z austryjacko-polskiem rozwiązaniem, w następstwie z austryjackiem, parlamentarnem
potwierdzeniu by zostały z Węgrami. ~~[illegible]~~ chwilowo z austryjackiem, parlamentarnem
Sprawa polska stała się chwilowo z obrów hr. Burian i przemawia
przesileniem, czego nie spuszcza z oczu hr. Burian i przemawia
za potwierdzeniem Polaków z Niemcami; także węgierscy
węgierscy stanu podzielają to zdanie

3464 ~~3449~~ 737

Podczas kolacji danej przez ministra Twardowskiego dla powitania przedstawiciela
polskiego rządu hr. Stefana Przezdzieckiego, ambasador hr. Adam Tarnowski
oznajmił nam, iż czytał aneks do brzeskiego traktatu z Ukrainą, zobowiązujący
do podziału Galicji, oraz telegram hr. Czernina z Brześcia, w którym twierdził, że pokój
może być zawarty tylko pod warunkami: odstąpienia Chełmszczyzny, przyrzeczenia
podziału Galicji i zaniechania austrjacko-polskiego załatwienia. – Zatem
nie mogło by być wątpliwości, że aneks istnieje; ~~że Czernin~~ Potworne szaleństwo
Czernina ~~Czernina~~ podpisane przez Seidlera! Skoro tak jest faktem, należy ~~E~~ jak powiedział
hr. Gołuchowski, już nie rozprawiać o ~~ni~~ istnieniu aneksu, lecz usiłować zapobiedz mu,
a że hr. Tarnowski wyraził zdanie, iż podział jest w związku z rozwiązaniem ogólnej
sprawy polskiej, trzeba starać się oddalić rozstrzygnięcie do końca wojny, względnie, do
rozwiązania sprawy polskiej. Nie znalazło to ~~uznan~~ zrozumienia i uznania. –
Tymczasem ~~żądanie~~ cofnięcia zobowiązania zawartego w aneksie, nie ~~jest~~ da się osiągnąć. ~~H~~
Hr. Burian – jak powiedział hr. Tarnowski – nie czuje się do tego uprawnionym i nie chce
tego ~~żądania~~ przedłożyć; tem mniej Seidler który aneks podpisał. Żądanie Polaków co do tego
pozostanie więc bezskutecznem i tylko zawikła niezmiernie trudne i złe położenie.
Pozostawało by więc ~~jedna~~ jedynie zyskanie na czasie i zażegnanie przyspieszenia podziału
które niebaczne postępowanie Polaków, mogło by wywołać. – W tej mierze jedyną dziś
możliwą pomoc, znaleźć by można w porozumieniu Polaków z Niemcami, niemal
już przygotowanego przez ministra Twardowskiego a
zachwianego uchwałą Krakowskiego –

~~3148~~ ~~3165~~ 738

Porozumienie miało nastąpić na podstawie wzajemnych zobowiązań: Z polskiej strony żądano ~~1°~~ poparcia przez Niemców: 1° austrjacko-polskiego rozwiązania; połączenia Galicji niepodzielnej z Królestwem Polskiem, przy unii personalnej z monarchją. 2° integralności Królestwa Polskiego i zmiany brzeskiego traktatu co do Chełmszczyzny, niezaokrąglenie granic przez niemieckie cesarstwo, internacjonalizacja Wisły dla przystępu do morza, ustanowienia granicy z Litwą, takiej, aby Królestwo miało przystęp do [illegible]. 3° Gospodarcze i finansowe żądania Galicji 4° Układów i porozumienia z Ukraińcami; w razie przyłączenia Galicji do Królestwa szeroka autonomia przyznana Ukraińcom.—

Jest to raczej piękny program niż na razie wykonalny.

Z niemieckiej strony, nieco praktyczniej, żądano: 1° Poparcia bezwzględne przez Polaków przymierzowej polityki monarchii, zwłaszcza sojuszu z niemieckiem cesarstwem. 2° Poparcia przez Polaków polityki niemieckich stronnictw dla utrzymania ładu w państwie dla zaprowadzenia nowego porządku rzeczy oraz przyznania państwowych potrzeb. 3° Współdziałania Polaków, z niemieckiemi stronnictwami, w odparciu wszelkich usiłowań z czeskiej i południowo-słowiańskiej strony, zmierzających przeciwko ~~i[illegible]~~ interesom Niemców w Austrji. — Rzecz jasna gdyby jakikolwiek rząd przedsięwziął ~~[illegible]~~ – szkodzące przeciw Niemcom działanie.—

Minister Twardowski, próbuje nawiązać znowu na tej podstawie rokowania, bez pewności ich powodzenia. — Mówił mi że Niemcy cofają się, po krakowskich Koła Polskiego ~~[illegible]~~ uchwałach. — ~~1° [illegible]~~ Rozchodziło się także o ostatecznie ukształtowanie ~~[illegible]~~; nieobliczalne. ~~Jestem [illegible]~~ — Zdaje się że Niemcy, nie życzą sobie łatwiej [illegible] Państwa. Jak zauważył p. Kobrzyński sojusz Polaków z Niemcami, bez względu na nie, ma ~~wielkie~~ znaczenie w ogólnej sprawie polskiej. Przytem z zakończeniem przedstawił nieistniejące nadzieje, jakiemi jest aneks do brzeskiego traktatu.—

~~3949~~ 3966 739

Jak dalece niedokładnemi i mylnemi są polskie
informacye i domniemania mamy dowód
S. Wekerle wcale nie mówił o swym proteście
przeciw aneksom do brzeskiego traktatu dotyczącego podziału
Galicji. Mówił to im Ks. Lubomirski, hr Batthyany i co
żadnej nie ma wartości. Bilińskiego
Seidler ~~przyznał wobec~~ pp Twardowskiego i
iż podpisał owo zobowiązanie podziału Galicji i
starał się usprawiedliwić koniecznością. O proteście
Wekerlego – [illegible] zgoła nie wie. Nawet Wekerle
nie miał sposobności do niego we wewnętrznej sprawie
austryjackiej i również prawdopodobnie jako w takiej ~~[illegible]~~ wystąpił,
hr. Burian nie chce się przeciw niej –
artykulik potępia --

W rozprawie budżetowej hr. Juliusz Andrassy
najpierw powiedział: „Co się tyczy polskiej sprawy, [illegible]
należy ją odnośne rokowania przedsięwziąć. Jedynie połączenie
Polski z Galicją, jest, Polaków także zadawalniającem rozwiązaniem!

3961 740

"Dokładnie Polacy nie znają tekstu aneksu ani też terminu wykonania. Stąd nico w ciemnościach postępują. Na uwagę p. Bilińskiego iż podziatu politycznego Galicji nie można przeprowadzić bez parlamentu Seidler rzekł — a bo też odnośną ustawę wniosę do Rady-Państwa, potrzebować będzie 2/3 głosów dla prawomocności a już wcale będzie Polaków zatrzymać się w izbie. Stąd więc P. Biliński niebezpieczeństwo oddalone i może źle zbyt wielkie. Obawiał się innego, mianowicie aby jakimś patentem lub rozporządzeniem ministerialnem nie dokonano lub nie rozpoczęto podziału. Seidler odpowiedział że nie zamierza. A więc oświadcz to — rzekł Biliński — a ustanie opozycja Koła Polskiego. Nie mogę — odpowiedział Seidler — bo może okaże się potrzeba jakiegoś zarządzenia; czy mogę wiedzieć, zarejestrować całkiem oddalić, aby Stąd więc jest niebezpieczeństwo, należałoby stawać się w powiązaniem ogólnej sprawy dziś nie podobna, lecz polskiej z zatarciem galicyjskiego

3965 741

a do tego pomocnikiem mogłoby być porozumienie się z Niemcami; tak ze względu na sprawę podziału Galicji w parlamencie, jak poza parlamentem. Niemcy po uchwałach Krakowskich odczuli dla sejmu. W ich imieniu, przewodniczący Związku niemieckiego Waldner wystosował do ministra Twardowskiego pismo w którem wyraża gotowość omówienia z przedstawicielami Koła Polskiego całości polskiej sprawy, wymienić wszystko co zdolne na dziś i na przyszłość zapewnić niemiecko–polską wspólność w ten sposób aby bez uszczerbku żywotnych, niemieckich interesów, zadość uczynić dążeniom Koła Polskiego. Skutkami wtedy tylko przystąpić można do rokowań, jeśli Koło Polskie mieć będzie wolę utworzenia stałej większości dla potrzeb państwowych; zwalczania antypaństwowych niebezpiecznych zamiarów Czechów i południowych Słowian a zarazem wspólnie z niemieckiemi stronnictwami odparcia ich na[illegible] Niemców uderzeń.

Mojem zdaniem nie wyklucza ta odpowiedź dalszych rokowań i porozumienia. Ale sądzę, że większość Koła Polskiego nie podzieli takiego —

~~3957~~ ~~3969~~ 742

Odbyliśmy kilka posiedzeń Konserwatywnego stronnictwa polskiego w
Radzie-Państwa oraz Koła Polskiego. ~~Wstał~~ Na ostatniem Koła
Polskiego dzisiaj. Doszliśmy do wyniku. Stapiński wygłosił znakomitą
mowę, w której z głębokiem zrozumieniem zadania i wszechstronnem
jego objęciem wykazał konieczność bytu i siły Austro-Węgier dla
polskiego narodu, stąd obowiązek popierania monarchii przez Polaków
i zadośćuczynienia jej państwowym potrzebom. Świetnie streścił
swoje wywody w tem, że habsburgska monarchia jest jedynem
schronieniem dla polskiego narodu i oparciem wobec przewagi
cesarstwa niemieckiego, oraz rosyjskich w przyszłości niebezpieczeństw.
Silnie i pięknie odwołał się w końcu do religijnego powodu
i katolickiej wspólności. Dziwny to ale nie pospolity człowiek-
który wszedł teraz na właściwą, polityczną drogę. Oby na niej
wytrwał.-
Poseł Witosz, który zdaje się prowadzić w Kole ~~politykę~~ wprowadzić przeciwną politykę ~~narodowców~~ ~~Stronnictwu~~, potwierdzenia
po zjadliwej mowie przeciw Austryi postawił wniosek krakowskich uchwał. Poseł Haller wniósł wniosek
bezwarunkowego Jaworskiego, utworzony przez
stronnictwa Konserwatywnego ~~w Kie~~ ~~programu~~ o polsko-austryjacką politykę, w
duchu mowy Stapińskiego, wniosek

~~3970~~ ~~3975~~ 743

niepospolicie uzasadniony, może zbyt obszerny, wyrażający gotowość obrony
i poparcia państwa i monarchii, lecz zarazem odmawiający zaufania z
Seidlerowi. Zabrałem głos i rzekłem
„Nikt mnie nie posądzi, abym podzielał i łączył się ~~z~~ politycznie i społecznie
z zapatrywaniami i zasadami posła Stapińskiego w przeszłości a i w teraźniejszości i
ale ~~oświadczyć muszę, iż~~ jego przemówienie głęboko obmyślane, najzupełniej odpowiada
mojemu przekonaniu, i najdoskonalej bowiem ~~określiło~~ określiło potrzebę i nasze żądanie.
nic ująć i nic, do niego dodać nie mogę. Dowiódł poseł Stapiński konieczności
habsburgskiej monarchii dla Polski. Stąd ~~tak~~ między nami łączność. — Chętnym
Nikt może bardziej odemnie nie doznał dwóch ciosów zadanych jej, upokorzyły, bo
i ~~zapowiedzianego podziału~~ zapowiedzianem podziałem Galicji. Głęboko mnie zasmuciły, więcej, upokorzyły, bo
zdawały się zadawać kłam, moim, najdawniejszym, stałym przekonaniom i
zapatrywaniom politycznym. A przecież nie zmieniły ich, albowiem błędy ~~warunków~~
mężów stanu ~~...~~, czy raczej uchodzących za takowych, nie zmieniają istoty rzeczy, historycznych,
politycznych, geograficznych, narodowych, kulturalnych, religijnych, obowiązków. Austro-Węgry
tem samem ~~obowiązków~~ i zadania owe względem niego Dziś krzywdami, pozostały
ze wszystkiemi błędami ich polityki i wyrządzonemi nam posł Stapiński najdokładniej
Polsce potrzebnemi, ~~...~~ wykazał. Zatem uznawszy im przyznać, co ~~...~~
dla ich istnienia i bezpieczeństwa,

~~3971~~ ~~3956~~ 744

Koniecznem jest. Jednocześnie zapobiegać następstwom błędów szkodliwych
dla monarchii i dla polskiego narodu. W tej chwili, przedewszystkiem ~~ze~~ zapowiadanemu
podziałowi Galicji, który byłby największym ciosem zadanym austryjacko-polskiej
polityce i austryjacko-polskiemu wzruszaniu, w okresie przygotowawczym.-
~~Ziści w innej~~ Uważam za jednym ze środków potemu, mogłoby być ~~byłoby~~ połączenie Polaków
z Niemcami w Radzie-Państwa i porozumieniem za dalszem ~~stanowieniem się o nie~~
o nie rokowaniami.- Nie znajduję aby ostatnie pismo niemieckich Stronnictw do ~~[illegible]~~ określa
ministra Twardowskiego miało im przeszkodzić. Słusznie tu zauważono iż ~~tam~~ tam jest jednak Koła Polskiego
żądania Niemców a nie wyszczególnia polskich.- Powiedziano ... uczyni życzeniom Koła i stowarzyszenia
że stronnictwa niemieckie będą się starały zadość uczynić narodu czeskiego i słowackiego dążeniom
Nie może być mowy aby Polacy działali na szkodę, szkodliwym dla monarchii. Także jest aby
Ale ~~żąd~~ żądanie aby ~~aby~~ opadli się antypaństwowym. Uzasadnionem Polakom ~~zależy~~
i niebezpieczeniem postępowaniu jest uzasadnionem, i już dla tego że nam
uczynili zadość potrzebom państwowym, i już dla tego
na bycie i bezpieczeństwie Austro-Węgier
Z tych wszystkich powodów pozwalam sobie zalecić do przyjęcia wniosek
posła ~~Hallera~~.- " na pismo cesarza Franciszka Józefa o
Na moje życzenie odwołano się w tym wniosku jako społecznego że zamiarem podziału Galicji i umiarkowanego
wyodrębnieniu Galicji, jako
takiemu prawno-politycznie.-
Poseł Zieleniewski wniósł w imieniu stronnictwa polskiej demokracji
wniosek utworzony ~~przez~~ doskonale posła Löwensteina, ~~doskonale~~, niemal
co treści taki sam jak ~~Hallera~~, zwięźlejszy, i jasny
także z odwołaniem się na pismo cesarza
Franciszka Józefa z 4 listopada 1916 i

3972 3957 745

Które w danych warunkach odpowiadał potrzebie i za którym Konserwatyści mogli głosować: głosować postanowili w razie nie przyjęcia ich własnego ~~nic~~ ~~ruszy~~ wniosku ~~takiemu~~ podobnego. Wobec tego Koło wybrało Komitet dla utworzenia deklaracji kompromisowej, wspólnej, na podstawie postawionych wniosków. ~~Ze~~ Komitet doszedł do zgody i wniósł deklarację w treści zgodną z wnioskami Konserwatystów i polskiej Demokracji, którą bez rozpraw Koło jednomyślnie uchwaliło.

Jest to względnie pomyślne zakończenie.—

Deklaracja stawiała za byt i wzmocnienie monarchii odpowiadają interesom narodu polskiego i stąd Koło Polskie gotowem jest zezwolić na to, co potrzebnem jest dla ~~obrony i bytu~~ jej obrony i bytu. Żąda aby konstytucyjny porządek rzeczy utrzymanym został w całej pełni, oraz natychmiastowego zwołania parlamentu i gotowem jest wejść w układy ze stronnictwami skłonnemi do utworzenia większości, dla zapewnienia ~~prawidłowego~~ prawidłowej, parlamentarnej działalności; ale odmawia zaufania ministrowi prezydentowi Seidlerowi; co deklaracja silnie i przekonywująco uzasadnia, tak ze względu na interes państwa, jak polskiego narodu, mianowicie ~~n~~ zapowiadany, zgubny podział Galicji, przyczem odwołuje się także na pismo cesarza Franciszka-Józefa z 4° listopada 1916 r. o wyodrębnieniu.— Deklaracja ~~b~~ jest maximum tego co uczynić było od Koła Polskiego otrzymać.

~~3973~~ ~~3978~~ 746

Można ubolewać, iż błędy austryjackiego rządu i Polaków, względnie ~~Koła~~-Polskiego
odpowiedniejszą doniosłości wypadków oraz ogólnej sprawie polskiej
spowodowały takie i uniemożebniły inną, ~~lepszą~~. Jest ona ~~jednak~~ znacznie rozsądna
od krakowskich uchwał, w tonie nie tak jak one impetyczna ~~i bardziej~~ ostrożna
w treści politycznie rozważna. Polityka jednak która wciąż na tem polega,
aby naprawiać popełnione pomyłki, jest niewdzięcznem zadaniem —
Położenia godnem jest, iż z winy rządu, także Polaków, znaleźli się między
obowiązkami względem państwa a opozycją przeciw rządowi; co wielce
szkodliwem jest dla ogólnej sprawy polskiej. — ~~Ale~~ Uwzględniając to nader
niekorzystne i niebezpieczne położenie, przyznać trzeba, że uchwalona deklaracja
odpowiada mu i jeśli nie ~~naprawia~~ polepsza, to nie pogorsza. — ~~Przyjęto~~ czekać na dalszy rozwój
Skutek bezpośredni, praktyczny jest wątpliwy. Cesarz do tego zrażonym jest do Polaków
przesilenia — Seidler jest Kapryśem cesarza — a zrażonym ... niż ... —
Nareszcie Koło Polskie wybrało prezesem p. Tertila burmistrza Tarnowa
ze stronnictwa polskiej demokracji, który znacznie na lepsze ~~...~~ zmienił się. Każdy prezes
i prowadzi patryjotyczną, rozumną i zrównoważoną politykę.
lepszy niż żaden —

3974 ~~3977~~ 747

Ukraińscy posłowie wystąpili gwałtownie u prezydenta ministrów Seidlera przeciw
ministrowi Twardowskiemu i oskarżyli go iż działa w celu zmiany brzeskiego
traktatu w chełmskiej sprawie, oraz przeciw podziałowi Galicji. Prezydent ministrów
przyjął to do wiadomości.

Ambasadorowie Niemiec i Austro-Węgier ~~p~~ w Kijowie podpisali z
ukraińskim prezydentem ministrów umowę o utworzeniu Rady Żywnościowej która
w całej Ukrainie zarządzać będzie wyjątkiem miast, przemysłowych
ośrodnik, ~~i~~ wojska oraz wywozem do środkowych mocarstw.

Prezydent ministrów Seidler oświadczył iż przywóz zboża z Ukrainy daleko
pozostał za oczekiwaniem. Potwierdziła to Neue Allg. Zeit. Warunek
zatem brzeskiego traktatu o dostarczeniu zboża nie zostanie
zapewne spełniony we wyznaczonym terminie i mogłoby to być
dostatecznym powodem nie ratyfikowania go, tem samem ~~cofto~~
pro cofnięcia układu o Chełmszczyznę i podziale Galicji. Ale na to
trudno z ufnością liczyć. Tymczasem w kołach ukraińskiego przyszło do
zawodu, przesilenie chlebowe zaostrzyło się we Wiedniu, niedostate-
rozruchów i Niemcy musieli przyjść z pomocą wielce ~~nie~~ z obietnicą
=czną kilku set wagonów zboża a Węgry
co jednak nie pozwoliło jeszcze zwiększyć rozdawanego
ilości ~~dostarczanego~~ chleba--

~~3468~~ Urzędowe doniesienia oznajmiło utworzenie we wiedniu wojskowego
oddziału ukraińskiego i nominację jego naczelnika. Zagadkowy to oddział; lecz 748
3475 jego utworzenie oznacza dalsze pomyłki wewnętrznej i zewnętrznej polityki
monarchii. Wojskowe niemieckie władze na Ukrainie, oświadczają, że
nie mogą odszukać Ukraińców. Potwierdzić to miał także jenerał
Böhm-Ermolli i oraz niedoścignionym się stanie że cały fikcyjny
Ukraińcom przemienili się wcześniej czy później w rzeczywistości ~~z~~ na
rusofilów przyszłości. ~~O~~ Dzisiejsze wysilenia austryjackie o wojsku
wraz ukraińcem się z studentami Vitova rozbiją się ze wznowionem polskiego
rozwiązanie ukraińskiego zadania. ~~z nowem~~ a ciągłem uszczerbkiem
dla monarchii niebezpieczeństwem
sprawy. — Marszałkiem Rady-Stanu Królestwa Polskiego został Franciszek Pułaski–
Gabinet Radosławowa w Zofji wręczył Królowi dymisję Vitova przyjął. Gabinet
stracił był większość w Sobraniu przez przejście do opozycji Stambułowszczyzny oraz
mahometańskich posłów tych ~~z powodu~~ zapewne z powodu ~~Do~~ latarga z Puta w
w sprawie Dobrudży, Radosławow znakomicie przewodniczył podczas pięknego
okresu dziejów Bulgarji. Wmieszanie i szczęście był na wysokości położenia —
Król powierzył utworzenie gabinetu Malinowowi oraz ~~...~~ przewodnictwo
i teki zagranicznej; wejdzie Sawanow. ~~Gabinet~~ W skład gabinetu wchodzą
Demokraci i ~~z~~ dwóch radykałów.

~~3999~~ ~~3916~~ 749

Bolszewizjerny ~~Bolszewicki~~, rosyjski rząd wykrył znaczny spisek oficerów, minimalistów i monarchistów pod nazwą Liga dla obrony ojczyzny i wolności, którego celem, usunięcie obecnego rządu, przywrócenie samowładztwa, zorganizowana krwawej armii, dalsza ~~pro~~ wojna z Niemcami w związku z porozumieniem Monarchiści byli za porozumieniem z Niemcami w nadziei ich przywrócą monarchię. Naczelnikami spisku byli jenerał Dorgart i Sawinow. ~~Rosyjski rząd po tem odkryciu~~

Po odkryciu spisku rosyjski rząd, zniósł Czesko-Słowiańską Narodową Radę, stworzona za caratu a która działała przeciw bolszewickiemu porządkowi rzeczy. Następnie zarządził częściową mobilizację którą powierzył ministrowi wojny Trockiemu. — A to dla stawienia czoła reakcji, lecz z którą prawdopodobnie myślą użyć przy sposobnej chwili armii przeciw środkowym mocarstwom albowiem jemu nawet obrzydnym i ustrętnym jest brzeski traktat, jak to zresztą nie zataili jego pełnomocnicy przy podpisaniu takowego. — Temu zaś dni Wielka Lenin nazwał go „kawałkiem papieru” i od ogólnej rewolucji robotniczej zapowiedział odwet nad imperializmem niemczarstwem. —

~~2977~~ ~~3969~~ 750

Cesarz Wilhelm obchodził w głównej kwaterze w Spa trzydziestą rocznicę wstąpienia na tron. Przemówił do niego w imieniu armii Hindenburg.

W odpowiedzi cesarz między innemi, powiedział „Wiedziałem całkiem dokładnie o co się rozchodzi, albowiem współudział Anglii miał znaczenie światowej ~~wojny~~ walki czy się chciało czy nie chciało.– Nie rozchodzi się tu o strategiczną kampanię lecz o walkę dwóch światowych poglądów. Albo prusko-niemiecko-germański pogląd światowy zatem prawo, wolność, honor i obyczaj ~~[illegible]~~ ma być górą albo anglosaksoński, co znaczy: popaść w bałwochwalstwo pieniądza. Narody świata pracują jak niewolnicy dla anglosaskiej rasy. Która je ujarzmia. Te dwa poglądy pasują się ze sobą i jeden z nich musi być bezwarunkowo pokonanym a to nie może się stać w kilku dniach lub tygodniach, także nie w jednym roku!!–

Pogląd nie pozbawiony ~~[illegible]~~ głębszego zamiaru i doniosłości, w którym dopatrzeć się przyczyny, racji przedłużenia wojny, niż rychłego pokoju.– Obaw przedłużenia na morzu chociaż zdobyto pokój na lądzie.–

~~2978~~ ~~2963~~ ~~394~~ 751

W izbie poselskiej pruskiego Sejmu, przywódca wolnokonserwatywnych Lüdicke
złożył oświadczenie, że Królestwo Polskie nie spełniło pokładanych w niem nadziei
~~[illegible]~~ w następstwie manifestu 5 listopada 1916 r. Polska nie zrozumiała swej
historycznej godziny. – Dowiadujemy się, że austro-węgierska monarchia ponownie, że
stara się o austryjacko-polskie rozwiązanie. Wyrażamy przekonanie, że ostatecznie o losie Polski
Dopóki trwa wojna nie trzeba aby zapadło postanowienie ... interesy Niemiec przez ~~[illegible]~~ !!
Dopóki ~~Dopóki~~ brak ~~[illegible]~~ wyników wojny, zwłaszcza ... rozwiązywać tak ważnej sprawy. —
Austro-Węgier, nie pozwalają
~~Dzi...~~ Prawdopodobnie tak się stanie —

22 Czerwca

CLXXXXI

Vom Präsidium des Herrenhauses des Reichsrates.

29. czerwca 1918 r.

An Seine des Herrn

Schriftstellers, Mitgliedes des Herrenhauses des Reichsrates ꝛc. ꝛc.

752

Stanislaus von Koźmian,

Hochwohlgeboren.

CLXXXXI

3979 - 3991

~~Krakau.~~

Wien,

IV., Mayerhofgasse 11.

In Reichsratsangelegenheiten.

CCLXXXXI

753

Austryjackie, wewnętrzne przesilenie.
Niemcy i Polacy. ~~Powstanie gabinetu~~
Demisja gabinetu Seidlera. Powstanie
gabinetu Seidlera i zwołanie Rady-Państwa
na 16ᵗ lipca.
Otwarcie Rady-Stanu we Warszawie.
Kühlmann o sprawie polskiej.
Poseł Langenhan o austryjacko-polskiem
rozwiązaniu.
Ustawy wniesione do Rady-Stanu
Królestwa Polskiego. Hr. Stefan Przezdziecki
zamianowany szefem polskiego rządu we Wiedniu.
Jego rozmowa z hr. Burianem. Jenerał
Bart wypracował polską wojskową ustawę.
~~Niemcy~~ Lloyd-George i niemiecka zaraza.
Nieporozumienie z powodu mowy Kühlmanna.
Ustąpienie ks. Radziwiłła z prezesostwa

Koła Polskiego w Berlinie.
Pogłoska o zamierzdawaniu cara –
Odwrót austryjacko-węgierski z
prawego brzegu Piavy. Utarka
ofensywa – Kühlmann o końcu
wojny. – Podejrzenia bezwzorowne
~~cra~~ o cesarzowej i jej matce.

29 czerwca

3979 ~~3964~~ CLXXXXI ~~XXXI~~ 754

Cesarz Karol powrócił 23 do ~~Eckartsau~~ Eckartsau. Naradę ministrów na której ministrowie Wieser, Silva-Tarouca, Wimmer
Homann, Banhans oświadczyli się przeciw rządom §§14 i za zebraniem
parlamentu a Seidler oświadczył że jest także za parlamentarnem
rządami lecz w razie potrzeby uznaje konieczność zastosowania §§14
cały gabinet podał się do dymisji którą Seidler wręczył cesarzowi
W piśmie odręcznym do Seidlera ~~cel~~ cesarz oświadczył że skoro powodem ~~jest~~ dymisji jest
niemożność stworzenia większości a cesarza zamiarem jest ~~jego zamiarem~~ najpierw zbadać wszelkie możliwości, załatwienia parlamentarnie
publicznych spraw, przy niezmienionem zaufaniu do tych stronnictw, które
dotąd bezwarunkowo i dzielnie w interesie państwa ~~zastrzegam~~ zastrzegam sobie
postanowienie co do ~~polskiej~~ prośby o dymisję i powierzam ~~panu~~ p. Seidlerowi
tymczasowe, dalsze ~~zat~~ prowadzenie ~~za sprawa~~ zarządu – niemieckich przywódców Waldnera i Teufela oraz ~~prezesów~~
Cesarz powołał na posłuchanie ~~Po wysłuchaniu przed~~
nowego prezesa Koła Polskiego Tertila. – ~~ministrów w Eckartsau~~
~~stronnictw i rady panów i~~ ~~rady ministrów~~
Cesarz po wysłuchaniu prezesów stronnictw w izbie panów i radcę ministrów w Eckartsau odbytej pod jego przewodnictwem, powierzył ministrowi rolnictwa hr. Silva-Tarouca jako homo regius, próbę utworzenia większości dla załatwienia w krótkim czasie najpilniejszych potrzeb państwowych, której ten natychmiast podjął. –

~~3980~~ ~~3965~~ 755

Niemieckie stronnictwa oświadczyły się za utrzymaniem gabinetu Seidlera a to z powodu ich rozporządzenia o okręgach w Czechach, oraz dały ścisłych obietnic w tym kierunku. Tu SK, albowiem jest to przeszkoda w utworzeniu niemiecko-polskiej większości.-

Baron Plener na posłuchaniu u cesarza radził rozwiązanie parlamentu i poświęcenie Seidlera, zarazem skłonienie Polaków do uregulowania sprawy ruskiej.- Zwrócił uwagę na wytłaczane, zjawiające stosunki. Istotnie pogorszają się we Wiedniu z każdym dniem, przywóz z Ukrainy okazał się na razie bajką mydlaną i hr. Czernin zawarł z nią nie chlebowy ale głodowy traktat.-

Żądanie utworzenia większości poruczone hr. Silva Tarouca nie powiodło się ~~i cesarz polecił~~ ~~na~~ dla tego że Polacy kategorycznie obstawało za ustąpieniem Seidlera a niemieckie stronnictwa i Ukraińcy za jego pozostaniem. Cesarz pozostawił na miejscu gabinet Seidlera, dymisji jego nie przyjął i zwołał Radę Państwa na 16 lipca. Nie jest to rozwiązaniem lecz półmiesięcznem odroczeniem.-

3~~9~~81 ~~2466~~ 756

Wielce przystojnie odbyło się 22.° t.m. otwarcie we Warszawie, na Królewskim
Zamku, Rady-Stanu.–
W imieniu Rady Regencyjnej odczytał Ks. Lubomirski mowę od tronu
doniosłą, odpowiednią z natury i mądrze położeniu. Które naznaczam
zostało dziełem, niewolnem od braków i trudności. Dzień dzisiejszy jest ważnym
krokiem naprzód w rozwoju siły polskiego państwa. Następuje obraz zadań
Rady-Stanu, przy czem zaznaczoną jest wojskowa ustawa; ~~jako~~ pierwszym obowiązkiem
bowiem narodu który chce i ma być wolnym jest, wyjęcie państwu prawa, powołania
~~jego~~ obywateli do jego obrony. Regencja i rząd odnoszą się z ufnością do Rady-Stanu, co
do zapewnienia wolnego, niezależnego bytu. Opierając się na wielkodusznym akcie
potężnych władców, którzy zawracają Polsce niezależny byt. „Rękojmią jest z jednej strony
głęboka wdzięczność dla monarchów, z drugiej ~~strony~~ dla Nas i naszego rządu
przekonanie, że dokonanie państwowej niepodległości Polski ~~[illegible]~~ zaś ~~[illegible]~~, znajdzie
porozumienia z Narodem i rządem mocarstwami postępując naprzód, silnie wierzy
wyraz w zawartym z niemi traktacie". Idąc tą drogą Regencja ~~[illegible]~~ silnie wierzy
się powodzeniu, we wszystkim stopniu ~~od tego~~ zależy, od stopnia politycznej i kulturalnej
dojrzałości jako wewnątrz kraju osiągniemy.– ~~[illegible]~~ przytoczę odnosiące do
Wszystko to dokonało a. ~~[illegible]~~

3992 ~~3917~~ 757

ustępu o wojskowej ustawie słowa Machiavella „Wszystkie skarby
są niczem bez dobrego wojska. Jakżeż ludzie mogą być wiernemi
i przywiązanemi, jeżeli nie możesz im zapewnić bezpieczeństwa?" —
Po ogłoszeniu przez Arcybiskupa Krakowskiego otwarcia Rady-Stanu
ukonstytuowała się ona i pierwsze jej posiedzenie zagaił Marszałek
Pułaski niepospolitem przemówieniem. Zaznaczył towarzyszące ~~wzruszenia~~ troski
z martwychwstania polskiego państwa radości i troski. Co się tyczy troski i ~~powstania~~
to idzie o to czy my co jesteśmy łącznikiem Wschodu ze Zachodem i posiadamy siłę
byliśmy ~~jesteśmy~~ do stwarzania zachodniej kultury, będziemy w stanie, własną duchową siłą, zbliżającym się
i własną twórczością, przeciwstawić się, niszczącym szatom anarchii
ze Wschodu. Anarchia ta zagraża naszej, narodowej kulturze oraz owocom cywilizacji
z dobytej naszą wiekową pracą. „Im potężniejszą będzie praca w tej wysokiej dziedzinie
tem ~~większem~~ większe zyska" znaczenie nasze w świecie stanowisko. Świat
otrzyma dowód, iż jesteśmy w stanie, stworzyć państwo potężne dla równowagi
Europy, zwłaszcza ~~…~~. Dla naszych spółczesnych, które przedstawiać będzie
obrony kultury i zdrowego postępu. Musi być jednak udzielona naszemu narodowi
z zapełna wolność, rozwijania ~~w~~ znaczenia prawa rozporządzania sobą
wrodzonych właściwości i talentów" I początek cyborny, byle słowom
Doskonale. radom i życzeniom odpowiadały czyny
i właściwości oraz talenty nie zostały
zmarnowane katogami i błędami. —

186

Z powodu otwarcia Rady-Stanu Mr.-Bewian przesłał do ministra prezydenta Steczkowskiego telegram ze serdecznemi życzeniami dla rządu i Rady-Stanu „Rozpoczęcie jej sesji jest drugim krokiem w kierunku budowy polskiego państwa, które na przeciw licznych ~~[illegible]~~ chwilowych trudności, wedle sił popierać staram się. Żywi pewną nadzieję, że wraz z pracą Rady-Stanu około budowy wyzwolonej Polski, przez w biegu będące rokowania między austryjacko-węgierskim i cesarsko niemieckim rządami, stworzona zostanie podstawa na której polski naród, by dziś sam mógł rozstrzygnąć o ~~[illegible]~~ przyszłości Polski w sposób zapewniający jej wielkość i rozwój.”

W parlamencie niemieckim sekretarz stanu Kühlmann dał obraz ogólnego ~~rzeczy~~ położenia politycznego i wojennego, przy czem omówił polską sprawę, iż odkąd objął urząd spraw zagranicznych los jej był ciągłym przedmiotem ~~[illegible]~~ rozwagi i [illegible] rokowań zwłaszcza z Austro-Węgrami, także w głównej kwestii ukształtowania przyszłego stosunku z takowym, on jest i wielkiego znaczenia dla ~~[illegible]~~ ukształtowania samej sprawy i gospodarczych zadań niemiecko-austro-węgierskiego. Nietylko wielka trudność ~~[illegible]~~ załatwieniem gospodarczych wyników, ale także niemal nierozwiązalna wspólność jej, że przeszkodziły dotąd dojścia do ostatecznego wyniku między Austro-Węgrami i Niemcami. ~~[illegible]~~ Mniemam jednak i mogę wyrazić pewną nadzieję, że wcześnie, to jest jeszcze ~~[illegible]~~ przed ogólnemi pokojowemi układami w Europie, powiedzie się ~~[illegible]~~ w tej sprawie znaleźć ~~[illegible]~~ w obecnym stanie załatwienie, przyjmowalne dla wszystkich stron — Zamiana

myśli o nowem niemiecko-austryjackiem przymierzu, będzie dalej prowadzona a niezawodnie podczas bliskiego pobytu we Wiedniu Kanclerza. —

~~741~~ 3984 759 Poseł z niemieckiego związku w Radzie Państwa Langenhan ogłosił we Fremdenblatt nader znakomitą rozprawę o austryjacko-polskiem rozwiązaniu w której przekonywająco dowiódł jego konieczności dla Austro-Węgier, Niemiec i Polski, odparł zarazem wszelkie przeciw niemu zarzuty, zeznał ze strony niemieckiej Rzeszy i świetnie stwierdził te polityczne prawdy za któremi od początku przemawiam nie tylko ja ale politycznie dojrzali Polacy, oraz najczynniejszy hr. Juliusz Andrassy. —

Z tego wszystkiego wnosić, by można dobre widoki gdyby od stów nie było daleko do czynów. —

Ukraińskie przedstawicielstwo w Radzie Państwa wystąpiło z nowem oskarżeniem na ministra Twardowskiego zarzucając stronnicze popieranie polskiej sprawy i żądało ni mniej ni więcej, jak zniesienia ministerstwa dla Galicji, co jest dawnem a zuchwałem żądaniem Ukraińców.

„Ta bezwzględność" powinna być im zamknąć i otworzyć oczy. —

~~3985~~ ~~3970~~ 760

Polski Rząd wniósł do Rady Stanu ustawy: sejmową wraz z prawem
wyborczem i wojskową; administracyjną, finansową, budowlaną.
Co do sejmowej i wyborczej, jenerał-gubernator Beseler uczynił
uwagę iż nie uwzględniają ludności pochodzenia niemieckiego
i stąd spodziewa się że w porozumieniu z rządem i Radą Stanu
zapewnionem zostanie mniejszościom niemieckiego pochodzenia
przedstawicielstwo.—

Bawi tu jako przedstawiciel polskiego rządu hr. Stefan Przezdziecki, wykształcony
europejski, zrównoważony, trzeźwy; wcale nie zamierza bawić się w ambasadora, na to stanowisko jest nader szczęśliwym.
Dobrze ocenia swoje zadanie. Wybór jego ~~jest~~ podziela jego sposób myślenia i umiał już
Do pomocy ma p. Filipowicza, który podziela jego sposób myślenia i umie
tu zawiązać stosunki.
Hr. Burian przyjął hr. Przezdzieckiego uprzejmie i życzliwie, trafnie określił
jego stanowisko „jako męża zaufania, polskiego rządu" i wyraził
zadowolenie z jego pobytu i oświadczył że w każdej potrzebie wejdzie
z nim w zetknięcie. Stwierdził iż jedynem rozwiązaniem jest
austryjacko-polskie, co do doprowadzenia go trudności, ze strony Niemiec. Ale wcale
nie odstępuje od niego, nie traci nadziei doprowadzenia go do skutku
prowadzi dalej rokowania, które odbędą się za bliskim
przyjazdem do Wiednia Kanclerza

3986 761

hr. Hertlinga. Rozumie niechęć Polaków i niezadowolenie w Galicji, niechce ich oskarżać ale uważa, że one wciąż niepożądane zajścia które niekorzystnie oddziaływają na całość polskiej sprawy i tak wchodzi w który wołał w Berlinie o austryjacko-polskie rozwiązanie - ponieważ iż zalecił był wyczekiwanie i cierpliwość - Krakowskie uchwały zatem stanęły w poprzek i nie ułatwiły mu wcale zadania. - Wypytywał się pilnie o stosunki w Ukrainie i Kijowie gdzie ~~długi~~ długi czas przebywał hr. Przeździecki. -

Jenerał niemiecki Bart we Warszawie wygotował możliwie ustawę ~~[illegible]~~ wojskowe dla Królestwa Polskiego i wysłał ją dla potwierdzenia do głównej niemieckiej kwatery. Hr. Przeździecki zawiadomił o tem tutejsze ministerstwo spraw zagranicznych i zauważył, że ~~ze~~ ~~[illegible]~~ Austro-Węgier powinny by mieć udział w tej sprawie i nie dostawać się wyłącznie w ręce Niemców. Skutkowało i austryjacko-węgierskie główne dowództwo zaraz poczyniło odpowiednie kroki. -

39 ~~84~~ 7

762

W miejsce bar. Müllera, pierwszym szefem sekcji w tutejszem
ministerstwie spraw zagranicznych został baron Flotow. —

W ostatniej mowie Lloyd-George nazwał Niemcy — zawazą! Konferencji
Pokojowej. — de Kerenski znajduje się w Anglii. Wziął udział w
~~stronn~~ angielskiego, robotniczego stronnictwa w Westminster.
oświadczył że wszystko teraz gotów jest wznowić wojnę. —

Sekretarz stanu Kühlmann ~~we wzmiankowanej mowie~~ ~~[illegible]~~, zaznaczył, że
końca wojny, nie można ~~jedynie~~ oczekiwać jedynie od orężnictwa we wojnie. [margin: parlamencie]
Wywołało to silną nagonę ~~stro~~ konserwatystów i narodowo-liberalnych,
którzy upatrzyli w tem „ustępliwość” i „słabość” wobec nieprzyjaciół,
w parlamencie, którzy upatrzyli w tem ustępliwość, mniemanie, twierdzeniem,
p. Kühlmann i Kanclerz sprostowali i odparli to mniemanie, przyjść do układów, przypuszczenia
że nawet po zwycięstwie musi dla zawarcia pokoju, przyjść do układów
co się stało samo przez się rozumie. Nie mniej pozostały przypuszczenia, które zdają się być bezpodstawne
przesilenia, w skutku mowy p. Kühlmanna,
=nemi.—

3788

763

Ks. Ferdynand Radziwiłł złożył prezesostwo Koła Polskiego w Berlinie
powodowany ~~[illegible]~~ z powodu podeszłego wieku, ale istotnie dla ~~[illegible] takie~~ różnic politycznych
z większością Koła, ~~gdzie~~ cieszy się ~~[illegible] [illegible]~~ bowiem ~~[illegible]~~ niezwykłej czcią w Kole i składa
jej dowody. Wszędzie jego odezwanie się nacechowane było rozumem politycznym i szczerym
patryjotyzmem. Tak dostojnego i zacnego a cytrawnego prezesa nie tatwo znaleźć by
mogło Koło. Był on bowiem przykładem dla polskiej arystokracji
jako Polak i jako Katolik. wybrano
Prezesem Koła polskiego w parlamencie niemieckim
posła Seydę.

~~[illegible]~~ mię był
Pijaństwo w simiecie wiśt o zamordowaniu cara Mikołaja II w drodze
Jekaterynburgiem a Permem. Dalsze doniesienia zaprzeczają jej.

~~3484~~ 764

Biuletyny z 22 zaznaczyły w dzienniku weneckim ostatnie
walki. Ofensywę właściwie prowadzili teraz Włosi, zwłaszcza
około Montello ale bezskutecznie. — Liczba wziętych do
niewoli przez austryjacko-węgierskie armie wzrosła do czterdziestu
tysięcy, między niemi, czesko-słowaccy legioniści, których jako zdrajcy ~~[illegible]~~
natychmiast ~~[illegible]~~ ~~wojennemu~~ oddani zostali pod sąd wojenny. — austryjacy uważały (?)
słota i wezbranie Piawy stwarzały przeszkody, które ~~[illegible]~~ ich wielkie trudności stoją
działania. Temi domieszczeniami (?) niemieckie (?) [illegible] wszystkiego co
na przeszkodzie dostarczania przez wschodni brzeg Piawy, wszystkiego co
dla armii potrzebne, gdyż Dowództwo przygotowuje publiczność do
zaniechania ofensywy, która się nie powiodła. Zdaje się że już
wycofano wojsko ze zachodniego brzegu Piawy. Arcyniedogodnie i niebezpiecznie
jest stać wobec silnego nieprzyjaciela z rzeką na tyłach i kiedy
nie da się iść naprzód. Okaże się że miał słuszność oficer o
~~Prawdopodobnie~~ którym wyżej wspomniałem. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Conrad
„Niemcy odeszli." —

765

Sprawdziły się przewidywania. Austro-Węgierski biuletyn z 24. t. m. zaznaczył wezbraniem wód i stąd opuszczenie Montello oraz innych niektórych stanowisk na prawym brzegu Piawy, co dokonanem zostało w zupełnem ukryciu przed nieprzyjacielem, który zajął opuszczone rowy. –

Czesko-słowackie i kozackie walki z wojskami bolszewickiego rządu nie ustawały; ten bunt miał wedle doniesień dzienników nawet szersze przybierać rozmiary; opanowali Władywostok. – Lenin i Trocki przedsięwzięli nagłe środki obronne, ogłosili mobilizację i powołanie pod karą do służby wszystkich oficerów dawnej armii. –

Sekretarz stanu Kühlmann w obradzie jaką dał parlamentowi o wojennem położeniu, rzekł iż niepodobna jest powiedzieć kiedy skończy się ta wojna, przyczem przytoczył kiedyś w parlamencie przez Moltkego wypowiedziane zdanie „iż nie jest możliwem, ażeby przewidzieć trwania i końca przyszłej wojny; mogła by być siedmioletnią, także trzydziestoletnią i biada temu który rzuci w Europę pożar i w beczkę prochu rzuci lont". Komiczność historyczna spowodowała pożar, ludzie byli bezmyślnemi narzędziami nieświadomemi podpalaczami. –

Na górskim włoskim froncie między Asiago i Piawę stoczone zostały 24. zacięte walki przez Włochów dla odzyskania straconych stanowisk. Niemal wszędzie odpartemi zostali. Włosi zajęli opuszczone stanowiska na prawym brzegu Piawy pod Monte Dono

~~3911~~ ~~3976~~ 766

austryjacko-węgierskie wojska doznały takiego samego odwrotu jak z prawego brzegu Piavy. Austryjacko-węgierska ofensywa przemieniła się we włosko-francusko-angielsko-czesko-słowacką. — Włoskie biuletyny głoszą zwycięstwo; trzecie [illegible] do niewoli [illegible]. — Wekerle występuje przeciw przesadnym wieściom w sejmie węgierskim ministra [?] o niepowodzeniu we Włoszech. Armia stracita w Galicji i [illegible] do niewoli [illegible] tysięcy, wzięta do niewoli 50,000 podczas gdy Włosi wzięli do niewoli tylko 12,000. Obecnie potwierdzone — nie daje powodu do obaw w [illegible] warstwach. Jakież ~~zatarte~~ jest ~~[illegible]~~ usposobienie świadczy, że cesarzowe Zita i jej matka [illegible] nad Piawą a cesarzowa natychmiast [illegible] oskarżenie na [illegible] wywołaty powarikę [illegible] niepowodzenia [illegible] cesarzowa [illegible] ks. Parmeńska, że one zdradą, spowodowały niepowodzenia, zdają się [illegible] ks. Parmeńska aby dopełnić oskarżenia [illegible] a ks. Parmeńska zamknięta została w zamku [illegible] na wygnaniu w [illegible] na [illegible]. — Dalsze biuletyny zwiastowały odparcie włoskiej ofensywy, silnej [illegible] Kotto [?]

Col Del Rosso. —

29. czerwca

tutejszych